

ΤΟ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ
ΤΟΥ
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ
ΚΑΙ
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΓΓΛΩΝ ΑΠΟ
ΤΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΑΝΑ ΤΟΥ
1944

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΚΟΜΠΗ

ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ

Η ΕΛΛΑΣ

ΤΟ 1944

**Τό προσωπικόν
ἡμερολόγιον
τοῦ στρατηγοῦ
Σκόμπη**

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΚΟΜΠΗ ΡΟΝΑΛΤ

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΑΓΓΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ —

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ .

— Η Υ- ΠΟΔΟΧΗ ΠΟΥ ΤΗΣ ΕΠΕΦΥΛΑΧΘΗ

— ΟΙ ΒΡΕΤΑΝΝΟΙ ΠΡΟ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ

— Ο ΕΛΑΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΧΩ- ΡΗΣΙ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ —

ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΑΝ ΤΟΥΣ ΒΡΕΤΑΝΝΟΥΣ ΟΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΝΤΕΣ

ΕΝΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

ΑΝΑΖΗΤΕΙ

ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ

ΟΤΑΝ ΜΟΥ προσέφεραν την δυνατότητα να μελετησω τὸ προσωπικὸ ἡμερολόγιό, τις σημειώσεις καὶ τοὺς φακέλλους τοῦ μακαρίτη ἀντιστρατήγου σερ Ρόναλντ Σκόμπη (ὕστερα ἀπὸ προσωπικὴ του ἐπιθυμία) ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἤξερα σχεδὸν τίποτα σχετικὰ μὲ τὰ γεγονότα, τὰ δραματικὰ καὶ φοβερά, ποὺ περιγράφονται ἐδῶ. Τὸ μόνον ποὺ γνώριζα, κάπως ἀόριστα, ἦταν ὅτι οἱ Βρεταννοὶ εἶχαν παρέμβει στὴν Ἑλλάδα τὸν χειμῶνα τοῦ 1944-45 καὶ ὅτι ἡ ἱστορία αὐτὴ ἦταν «εὐρώμικη» καὶ ἀπὸ πολιτικῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως. Τίποτα περισσότερο. Καί, ὅπως εἶχα πολλὰς φορές τὴν εὐκαιρία νὰ διαπιστώσω, ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ξέρουν κατὰ καὶ ποὺ ἐνδιαφέρονται. Ὡστόσο, οἱ ἑκατοντάδες τῶν ἀνθρώπων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ποὺ μὲ βοήθησαν στὴν ἐκτεταμένη ἔρευνα γιὰ νὰ γραφῇ αὐτὴ ἡ ἀφήγησις, ποὺ ἐξήσαν τὰ δραματικὰ γεγονότα, ἔχουν ὅλοι πολὺ μεγάλη ἐπιθυμία νὰ γίνουν γνωστά, νὰ «μποῦν τὰ πράγματα στὴ θέσι τους».

Ο ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ —τότε— Ρόναλντ Σκόμπη, ἦταν ἐπικεφαλὴ μιᾶς μικρῆς δυνάμεως ποὺ πῆγε στὴν Ἑλλάδα, μὲ κύρια ἀποστολὴ νὰ σώσῃ τὸν πληθυσμὸ τῆς ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν ἀσθένεια, νὰ ἀποκαταστήσῃ τις τηλεπικοινωνίες καὶ τις συγκοινωνίες. Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη καὶ οἱ ἄνδρες του ἔκαναν τὸ καθήκον τους πρὸς τὸν ἐλληνικὸ λαὸ καὶ πρὸς τοὺς Δυτικοὺς Συμμάχους, παρὰ τὴν ἐκστρατεία δυσφημῆσεως ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τοὺς ἀριστεροὺς καὶ ἔρῃκε ἀπήχησι στὸν ἀγγλικὸ καὶ τὸν ἀμερικανικὸ Τύπο.

ΕΧΩ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙ ὅτι αὐτὴ ἡ διαβολικὰ προκληθεῖσα παρανόησι τοῦ ρόλου τῶν βρεταννικῶν δυνάμεων ποὺ ἔφθασαν τότε στὴν Ἑλλάδα ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται ἀκόμα καὶ σήμερα. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὁ θυμὸς μέσα στις καρδιές τῶν ἀξιωματικῶν καὶ ἀνδρῶν ποὺ ἀκούσαν τόσες κατηγορίες, ἐξακολουθεῖ νὰ κἀν ἀκόμα. Ἀπὸ τις ἑκατοντάδες τῶν ἀνθρώπων ποὺ πρόσφεραν πληροφορίες γι' αὐτὴν τὴν ἀφήγησι τῶν γεγονότων, μόνον δύο ἄτομα ἐξέφρασαν κάποια ἀμφιβολία σχετικὰ μὲ τὸ κατὰ πόσον ὁ Σκόμπη καὶ οἱ ἄνδρες του ἔπραξαν ἐκεῖνο ποὺ ἦταν τὸ ἀπολύτως σωστὸ καὶ τὸ ἀπολύτως ἀπαραίτητο. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ δὲν ἦσαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν Ἀθήνα. Τis κρίσεις τους τις ἐβάσιζαν μόνον σ' αὐτὰ ποὺ εἶχαν διαβάσει στις ἐφημερίδες.

ΟΙ ΣΚΛΗΡΕΣ μάχες τῶν Ἀθηνῶν ἐκείνον τὸν τελευταῖο χειμῶνα τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ἦσαν ἡ πρώτη ἐμπειρία τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου γιὰ τοὺς «ἀντάρτες τῶν πόλεων», ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπιβάλλουν πολιτικές λύσεις μὲ τὴν ἰσχὺ τῶν ὅπλων καὶ τὴν τρομοκρατία.

ΕΝΑΣ ΑΝΩΤΑΤΟΣ στρατιωτικὸς ἡγέτης μοῦ ἐδήλωσε ἀπερίφραστα: «Ἡ μάχη τῶν Ἀθηνῶν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς σὰν μιὰ ἀπὸ τις σπουδαιότερες ὁλοκλήρου τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου».

ΠΑΡΑ τὸ γεγονὸς ὅτι, στὴν ἀρχή, ἔλαβαν μέρος μόνον 25.000 περίπου ἐλαφρῶς ἐξοπλισμένων Βρεταννῶν καὶ ὁ ἐχθρὸς δὲν ἦταν οἱ σιδερόφρακτες γερμανικὲς μεραρχίες, ἀλλὰ ἀγριωποὶ ἀντάρτες τῶν βουνῶν, ἡ μάχη ἦταν σκληρὴ, ἀφάνταστα σκληρὴ. Κι' ἂν αὐτὴ ἡ μικρὴ δύναμις τῶν Βρεταννῶν δὲν τὰ κατὰφερνε ν' ἀντιδράσῃ —καὶ λίγο ἀκόμα νὰ μὴ τὰ καταφέρῃ— τότε ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ σύγχρονου κόσμου θὰ εἶχε πάρει διαφορετικὴ, πολὺ διαφορετικὴ τροπὴ.

ΑΝ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ τῶν κομμουνιστῶν στὴν Ἑλλάδα εἶχε ἐπιτύχει, τότε θὰ εἶχε πέσει τὸ «Σιδηρὸν Παραπέτασμα» σ' ὅλες τις χώρες ἀπὸ τὴν Βαλτικὴ ὡς τὴ Μεσόγειο καὶ τὴν Τουρκία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στις πλούσιες σὲ πετρέλαιο χώρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Σκόμπη, ἓνας ἐπαγγελματίας στρατιώτης, χωρὶς πείρα στὴν πολιτικὴ, χωρὶς ἰδιαίτερες γνώσεις στὰ διεθνῆ ζητήματα, διαισθάνθηκε εὐτυχῶς τὸν κίνδυνο. Καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ ἀνώτεροί του ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ τὸν συνεβούλευσαν νὰ «μὴ ἐμπλακῇ» γιὰ νὰ ἀποφύγῃ μεγάλῃ συμφορὰ στοὺς στρατιώτες τοῦ, ἐκεῖνος δὲν ταλαντεύθηκε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ δὲν δίστασε νὰ κἀν ὅ,τι ἦταν δυνατόν διὰ νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ κυριαρχία καὶ τὸ λουτρὸ αἵματος ποὺ θ' ἀκολουθοῦσε.

ΣΗΜΕΡΑ, ποὺ πολλοὶ τρέμουν στὴν σκέψι τῆς ἀπειλῆς τῶν ἀνταρτῶν τῶν πόλεων καὶ ποὺ ὑποκύπτουν μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἔτσι θὰ τὴν ἀποφύγουν, ἡ ἀποφασιστικότης τοῦ Σκόμπη καὶ τῶν ἀνδρῶν του πρέπει νὰ προκαλῇ ὑπερηφάνεια καὶ νὰ φέρνῃ ἐλπίδα.

ΧΕΝΡΥ ΜΩΛ

ΤΟ βιβλιαράκι της «Υπηρεσίας Ένημερώσεως» που μοιράσθηκε στους στρατιώτες, έγραφε: «Είστε τυχεροί που πηγαίνετε στην Έλλάδα».

Ήταν Παρασκευή, 13 Οκτωβρίου 1944. Άρχιζε ο τελευταίος χειμώνας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η νίκη των Συμμάχων διαγραφόταν πιά στον ορίζοντα και, όπως πάντα, οι στρατιώτες δεν αισθάνονταν ιδιαίτερα ένθουςιασμένοι να άρχισουν μία νέα περιπέτεια. Όμως, όλοι σχεδόν οι άνδρες και οι αξιωματικοί που επέβαιναν στα πλοία της νηοπομπής προς την Έλλάδα ήσαν χαρούμενοι. Οι περισσότεροι είχαν λάθει μέρος σε σκληρές μάχες: στην Βόρειο Αφρική, τη Σικελία, την Ιταλία. Ή και ωρίτερα, στο Βέλγιο και στη Γαλλία, την Ανατολική Αφρική, την Έλλάδα, την Κρήτη.

Πραγματικά θεωρούσαν τυχερό τον εαυτό τους που πήγαιναν τώρα στην Έλλάδα, καθώς έφευγαν οι Γερμανοί. Η αποστολή τους ήταν να φέρουν τρόφιμα και φάρμακα στον πεινασμένο πληθυσμό, να φθάσουν σάν ελευθερωτάι που θα τους έπεφύλασσε ύποδοχη ήρώων.

Η δύναμις που μετέφερε ή νηοπομπή ήταν υπό την άμεση επιχειρησιακή διοίκηση του Έπιτελείου της 23ης Τεθωρακισμένης Μεραρχίας. Ήταν μία μονάδα με σημαντική πολεμική πείρα στην Βόρειο Αφρική και τη Σικελία. Ωστόσο, κανένας δεν μπορούσε να φαντασθή ότι θα χρειαζόταν αυτή ή πείρα.

Όπως έγραφε αργότερα ο λογαγός του έπιτελείου Μωρίς Άλφρεντ: «Οι επιχειρήσεις θα ήσαν ένταλως διαφορετικές από εκείνες που είχαν διεξαγάγει οι διάφορες μονάδες καθ' όλη την διάρκεια του πολέμου». Πρίν από μερικές έβδομάδες τα τεθωρακισμένα συντάγματα είχαν λάθει οδηγίες να μετατραπούν σε συντάγματα πεζικού, για να μπορούσούν να έκτελίσουν καθήκοντα κάθε άλλο παρά πολεμικά: φρουρές σε αποθήκες ύλικού, διανομές τροφίμων και άποκατάστασις έπικονωνιών.

Τό βιβλιαράκι της «Υπηρεσίας Ένημερώσεως» που είχε γκριζογάλαζο έξώφυλλο με τις Καρυάτιδες του Έρεχθειου, είχε σκοπό να πληροφορήση τους άνδρες του έκστρατευτικού σώματος τι είδους χώρα ήταν ή Έλλάς, τι είδους άνθρωποι είναι οι Έλληνες και τέλος «τι πρέπει να κάνουν οι Βρετανοί στρατιώτες σε μία ξένη σύμμαχο χώρα».

Ο στρατιώτης Άλαν Μπέρντ του 46ου Συντάγματος Τεθωρακισμένων, από την πόλι Φλίντγουντ, επέβαινε του αντιτορπιλικού «Ζέτλαντ». Οι άναμνήσεις του είναι χαρακτηριστικές, έκφράζουν τα αισθήματα του μέσου Άγγλου στρατιωτικού. Η νύχτα ήταν φουρ-

τουνιασμένη. Πελώρια κύματα σάρωναν τό κατάστρωμα του σκάφους. Όμως, τό πρῶι ή θάλασσα γαλήνεψε. Ήταν μία γλυκειά, όμορφη μέρα. Γύρω από τό καράβι, σάν να άναδύονταν μέσα από τη θάλασσα, πρόσβαλλαν οι άχνι οι όγκοι τών νησιών. Όσο προχωρούσε τό σκάφος τα νησιά φαίνονταν πιο ζωηρά, πιο κοντινά και πιο όμορφα. Λίγο πρίν νυχτώση τό «Ζέτλαντ» άγκυροβόλησε έξω από τόν Πόρο. Τους είπαν ότι τώρα πιά ή «άπόστασις ως την Έλλάδα» ήταν πολύ μικρή, μόνο δυο ώρες ταξίδι.

«Την άλλη μέρα ή όρατότης ήταν τόσο κακή, ώστε τα σύννεφα έφθαναν ως την έπιφάνεια της θάλασσας. Αργότερα, όμως, τα σύννεφα άρχισαν να σκορπίζουν και είδαμε τι είναι γύρω μας», έγραφε ο Μπέρντ σε μία καθημερινή σχεδόν έξιτορήρη, για να την διαθήση ή οίκογένειά του. «Τό δικό μας σκάφος πήγε να πάρη τη θέση του στο τέλος μιας μεγάλης σχηματιζόμενης τώρα νηοπομπής. Την άποτελούσαν τό παλιό έλληνικό θωρηκτό «Αθέρωφ», δυο βαρέα καταδρομικά, τό «Ωρίων» και τό «Μαύρος Πρίγκιψ», πέντε βαρέα αντιτορπιλικά, τρία έλαφρά αντιτορπιλικά και τέλος τα δικά μας τέσσερα έλαφρά αντιτορπιλικά. Δεξιά κι' άριστερά μας ήσαν κάπου έκατό ναρκαλιευτικά.

«Κάπου - κάπου άκούγαμε έκρήξεις και μερικές φορές διακρίναμε σε άρκετην άπόστασι πίδακες νερού να τινάζονται ψηλά. Είχαμε συναντήσει ένα ναρκοπέδιο βάθους δέκα μιλίων περίπου. Πέντε ναρκαλιευτικά βυθίστηκαν».

Έπί του «Ωρίων» επέβαινε ο Χάρολντ Μακμίλλαν, ο αντιπρόσωπος της βρετανικής κυβερνήσεως στο θέατρο της Μεσογείου. Ο πρωθυπουργός Γε-

ώργιος Παπανδρέου με μέλη της έλληνικής κυβερνήσεως, που επέστρεφε, επέβαιναν τού στο «Ωρίων».

Η άπόβασις της έλληνικής κυβερνήσεως

Ο Μακμίλλαν, στη γέφυρα του σκάφους του, έπικεφαλής του πραγματικά έντυπωσιακού σε αριθμό σκαφών στόλου, κοιτούσε μαγεμένος τη θέα, καθώς τό πλοίο κατευθυνόταν σιγά-σιγά προς τό Φάληρο. Δοκίμασε μεγάλη έκπληξι όταν έμαθε ότι ο Παπανδρέου και οι ύπουργοί του δεν ήβελαν να άποβίθασθοϋν την έπομένη άλλά την Τετάρτη — δηλαδή δυο μέρες αργότερα. Κι' αυτό, γιατί οι Τούρκοι είχαν καταλάβει την Κωνσταντινούπολι ήμέρα Τρίτη, τό 1453. Και δεν ή-

θελαν να άποβίθασθοϋν αυτή τη μέρα που τη θεωρούσαν «γρουσουζίκη».

Πλάι στον Μακμίλλαν, στην γέφυρα του «Ωρίων» ήταν ο διοικητής τών στρατιωτικών μονάδων που θ' άποβιθάζονταν, σε λίγο στην Έλλάδα: ο ύποστράτηγος Ρόναλντ Σκόμπη. Ένας Σκωτσέζος, μόνιμος άξιωματικός πρίν από τό 1914, που έπαιζε «ράγκμπυ» στην ομάδα της Σκωτίας και πολέμησε στα χαρακώματα τό 1914-18 για να έπιζήση και να προαχθή σε ταγματάρχη σε πολύ νεαρή για τόν βαθμό αυτόν ηλικία, τόν Ιούλιο 1918.

Στό κατώφλι μιας δοκιμασίας

Ο ύποστράτηγος Σκόμπη βρισκόταν εκείνη τη στιγμή στο κατώφλι μιας δοκιμασίας που όμοια της δεν είχε γνωρίσει — ούτε θα γνώριζε — άλλος άξιωματικός του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Συνεπώς ά-

ξίζει τόν κόπο να σταθοϋμε εδώ, για λίγο, και να άκούσωμε τις γνώμες των διαφόρων άξιωματικών που τόν είχαν γνωρίσει άρκετά καλά.

Σ' ένα σημείο συμπίπτουν άπολύτως οι γνώμες όλων. Ο Σκόμπη ήταν πρίν απ' όλα έντιμος, εύθύς, ειλικρινής. Ήταν επίσης άποφασιστικός, αλύγιστος, μ' όλο που δεν ήθελε —τό άπέφευγε με έπιμέλεια— να δώση την έντύπωσι του «σκληρού».

Αυτός ήταν, σε πολύ γενικές γραμμές ο άνθρωπος που θα διεδραμάτιζε τόσο άποφασιστικό ρόλο στα γεγονότα που θα έπακολουθοϋσαν.

Η διαταγή που είχε λάθει ο Σκόμπη από τόν στρατηγό σερ Χένρυ Μαίητλαντ Ουίλσον, άνώτατο διοικητή τών συμμαχικών δυνάμεων της Μεσογείου, ήταν να αναλάβη την διοίκηση τών συμμαχικών δυνάμε-

ων στην Έλλάδα και τόν καθιστούσε ύπεύθυνο της έκτελέσεως τών προγραμμάτων βοήθειας του πληθυσμού.

«Πρωταρχικόν έργον, μετά την εξασφάλισιν της περιοχής τών Άθηνών — περιλαμβανομένου και του καταλλήλου άεροδρομίου — είναι ή άποκατάστασις και ή διατήρησις του νόμου και της τάξεως και τοι «Αθέρωφ», που έπλεε κοντά ουτοτρόπως ή διευκόλυνσις της

έγκραταστάσεώς της ελληνικής κυβερνήσεως εις τας 'Αθήνας προκειμένου να καταστή δυνατή ή εισαγωγή και ή διανομή των εφοδίων της βοηθείας». 'Η παραδόσις των Γερμανών στρατιωτών οί όποίωι εξακολουθούσαν να εύρίσκωνται στην 'Ελλάδα περιλαμβανόταν μέσα στα δευτερευούσης σημασίας καθήκοντα της δυνάμεως.

Ήταν γεγονός όστι άναμένονταν ώρισμένες περιπλοκές. 'Υπήρχαν δυό άνταρτικά σώματα στα βουνά, είχε πληροφορηθή ό Σκούπη. Τό ΕΛΑΣ και τό ΕΔΕΣ. Τό πρώτο, πού ήταν κατά πολύ μεγαλύτερο του δεύτερου ήταν έλεγγόμενο από τους κομμουνιστάς και διοικη-

τής του ήταν ό στρατηγός Σαράφης. Οί ομάδες του ΕΔΕΣ είχαν περισσότερη πολιτική ανεξαρτησία —παρ' όλο πού οί πεποισήσεις των άνδρών ήταν δημοκρατικές (και όχι βασιλικές) — και άρχηγός τους ήταν ό στρατηγός Ζέρβας. Ήταν γνωστό στον Σκούπη όστι είχαν την τάσι να διαθέτουν τις δυνάμεις και τις προσπάθειές τους σε διενέξεις και προστριβές μεταξύ τους, αλλά και οί δυό άρχηγοί τους —ό Σαράφης και ό Ζέρβας— ήταν παρόντες στην Καζέρτα της 'Ιταλίας, όπου είχε έπιτευχθή συμφωνία σχετικά με την παρουσία των βρετανικών μονάδων και την έγκατάστασι της κυβερνήσεως. Τό σημαντικό εκείνο έγγραφο έφερε τις υπογραφές και των δυό άνδρών. Τους έθετε και τους δυό άρχηγούς υπό την διοίκησι του Σκούπη, ό όποιος τους είχε δηλώσει:

—'Η έπιτυχία των προσπαθειών μου θα έξαρτηθή σε μεγάλο βαθμό από την βοήθεια πού θα μου παράσχετε.

Είχε δώσει οδηγίες και στον Σαράφη και στον Ζέρβα να ξεκαθαρίσουν από τους Γερμανούς την 'Ελλάδα και να τους έμποδίσουν κυρίως να καταστρέψουν, κατά την άποχώρησίν τους, λιμάνια, δρόμους, σιδηροδρομικές γραμμές, γέφυρες. 'Επίσης ή συμφωνία προέβλεπε όστι δεν θα ανάλαμβαναν οί άντάρτες την τιμωρία των «δοσιλόγων» και των συνεργασθέντων με τους Γερμανούς. Αυτό θα γινόταν από την τακτική δικαιοσύνη.

Όμως, όλες αυτές οί «λεπτομέρειες» ελάχιστους από τους αξιωματικούς και τους άνδρες του στρατού πού θα αποβιβάζονταν σε λίγο, άπασχολούσαν. Τό βιβλιαράκι πού τους είχε διανεμηθή έλεγε όστι «ήσαν τυχεροί» πού πήγαιναν στην 'Ελλάδα. Και όλοι τους ήταν σίγουροι γι' αυτό. Πήγαιναν σαν ήρωες και έλευθερωτές, σ' έναν τόπο γεμάτο φυσικές καλλονές και κυρίως πα-

νέμορφα κορίτσια με σκουροκάστανα μάτια. «'Η μπύρα είναι έλαφρή, τύπου «λάγκερ» — σημείωνε τό βιβλιαράκι. Σε πολλές περιόχές της 'Ελλάδος τό κρασί περιέχει ρετσίνι. Θα συνηθίσετε στην ιδιόμορφη γεύσι του. Οί 'Ελληνες πίνουν έπίσης δυνατά οίνοπνευματώδη ποτά όπως τό ούζο, ή μαστίχα και ή ρακή, πού δεν φαίνονται δυνατά αλλά είναι».

Ο ΕΛΑΣ και ή υποχώρησις των Γερμανών

Ο βράχος της 'Ακροπόλεως φαινόταν άχνός εκεί στο βάθος του ορίζοντα καθώς ή έπιβλητική άρμάδα πηλασίαζε προς τό Φάληρο. Σχεδόν όλοι οί κουρασμένοι από τις κακουχίες του πολέμου στρατιώτες είχαν την βεβαιότητα όστι πλησίαζαν

στη Γη της 'Επαγγελίας.

Ο στρατιώτης Μπέρντ σημειώνει:

«Βλέπαμε να άνεβαίνουν στον ούρανό πυροτεχνήματα από την άκτή. Ο κόσμος πανηγυρίζει τον έρχομό μας».

Και την άλλη μέρα —την Τρίτη— όταν ό Μπέρντ από τό «Ζήλαντ» μαζί με τους άλλους συναδέλφους του αποβιβάσθηκαν με καίκια, βρέθηκαν κυκλωμένοι από πλήθη πού τους άγκάλιαζαν, τους φιλούσαν, παραληρούσαν, έκλαιγαν.

«Ήταν κάτι πολύ συγκινητικό, αλλά μάς έφερνε και σε άμηχανία», γράφει ό Μπέρντ. «Και μείς ήμαστε άναγκασμένοι να χαμογελάμε, συνεχώς, ήλιθια».

Δυό ομάδες στρατιωτών θα πήγαιναν στο φράγμα του Μαραθώνος, για να τό παραλάβουν «με λεπτότητα» από τους άντάρτες. Για πολλούς, ιδίως από τους αξιωματικούς, ήταν κάτι τό συγκλονιστικό πού πήγαιναν στον Μαραθώνα, όπου τό 490 πρὸ Χριστοῦ νίκησαν οί

'Αθηναίοι στην πιο φημισμένη, ίσως, μάχη της ιστορίας, όπου ξεκίνησε ό Φειδιππίδης για να μεταφέρη τά καλά νέα στους 'Αθηναίους.

Άλλες δυό ομάδες, μαζί με τό έπιτελείο μοίρας θα πήγαιναν στα Λιόσια, μία μικρή συνοικία κάπου τρία μίλια έξω από την 'Αθήνα, για να παραλάβουν τον ραδιοφωνικό σταθμό. Ήρην ακόμα έρθουν τά

αυτοκίνητα για να τους μεταφέρουν εκεί, ήρθε ή πληροφορία όστι τον ραδιοφωνικό σταθμό, όπως και τό φράγμα, τον είχαν καταλάβει οί άντάρτες. Και σαν να ήθελαν να υπογραμμίσουν αυτό τό γεγονός, οί πρώτοι 'Αγγλοι είδαν να περνά μία κηδεία πού την άκολουθούσαν έντυπωσιακά μεγάλα πλήθη. Κηδεύονταν έπτά άντάρτες πού είχαν σκοτωθή στην έπιτυχή προσπάθεια να υπερασπισθούν τον σταθμό παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος του Πειραιώς έναντίον των γερμανικών προσπαθειών να τον άνατινάξουν.

Αργότερα θα μάθαιναν οί 'Αγγλοι στρατιώτες όστι ή πραγματικά γενναία έπιχείρησι της καταλήψεως του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος του Πειραιώς και του φράγματος του Μαραθώνος ήταν κάτι πού έγινε παρά τις διαταγές της ήγεσίας του ΕΛΑΣ. 'Η διαταγή ήταν να μη γίνη καμμία έπίθεσις έναντίον των Γερμανών πού υποχωρούσαν.

Κανονικά, ή γενική εξέγερσις όλων των άνταρτικών ομάδων θα είχε σαν έμπροσθοφυλακή της Βρεταννούς κομμάντος υπό τον 'Ερλ Τζέλικο, αλλά τελικά οί Γερμανοί έσυναν άνενόχλητοι, με όλα τους τά βαρέα εφόδια και τα όπλα τους.

Όλα τά όπλα και τά πολεμικά ποσά που έπαισαν στα χέρια του ΕΛΑΣ τα άφησαν οί Γερμανοί, έπιπλέον, για να χρησιμοποιηθούν έναντίον των άλλων Ελλήνων και των Βρετανών. Έτσι οί Γερμανοί κάταφεραν να φύγουν κανονικά, με πλήρη τάσι να συμπληθουν προς τό βορρά και να φθάσουν στα σύνορα.

Αργότερα έγινε γνωστό όστι οί ηγέτες του ΕΛΑΣ είχαν συμφωνήσει να μη ένοχλήσουν την γερμανική υποχώρησι με την υποχρέωσι εκ μέρους των Γερμανών να τους παραδώσουν την Θεσσαλονίκη.

Η διαβολική αυτή συμπαγνία άφησε κατάπληκτους τους Βρεταννούς αξιωματικούς πού είχαν ριφθή με άλεξίπτωτο στα βουνά, προκειμένου να κατευθύνουν τις έπιχειρήσεις του ΕΛΑΣ έναντίον του υποχωρούντος έχθρου. Έβλεπαν τους Γερμανούς να συμπτύσσονται άνενόχλητοι με όλα τους τά εφόδια ενώ οί θαναμιάς έξωπλισμένες ομάδες των άνταρτών κατέβαιναν προς τά νότια, προς την πρωτεύουσα, από άλλους δρόμους.

Τό πρώτο είκοσιτετράωρο των Βρεταννών στην 'Αθήνα περιγράφεται πολύ ζωντανά από τον Μωρίς 'Ας στο Πολεμικό 'Ημερολόγιο της 23ης τεθωρακισμένης ταξιαρχίας. «Έπικρατεί έπιχειρησιακό χάος». νοά-

φει, «έντός ατμοσφαιράς» ἐξάλ-
λου πανηγυρισμοῦ.

Ὡς τὴν ἀποθίβασι τοῦ στρα-
τηγοῦ Σκόμπη καὶ τοῦ ἐπιτε-
λείου του, ἡ διοίκησις τῆς τα-
ξιαρχίας ἦταν τυπικὰ ἐπικεφα-
λῆς τῶν «συμμαχικῶν δυνάμε-
ων» στὴν Ἑλλάδα. Γράφει ὁ
"Ἄς στὸ Ἡμερολόγιο: «Τὴν με-
γαλύτεραν ἀναταραχὴν τὴν
προκαλοῦσαν πλήθη ἀτόμων
ποῦ κατέφθαναν συνεχῶς εἰς τὸ
ἀρχηγεῖον ἀντιπροσωπεύοντες
διάφορα τοπικὰ συμφέροντα,
περιλαμβανομένων ἀκόμη καὶ
ἐκείνων ποῦ ἤθελαν νὰ μάθουν
τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν».

Ἦταν φυσικὸ νὰ συμβοῦν ὁ-
λα αὐτὰ τὴν στιγμή ποῦ ξανα-
γύριζε ἡ ἐλευθερία στὴ χώρα
ποῦ ἐγέννησε τὶς ἐννοίες «ἐ-
λευθερία» καὶ «δημοκρατίας».

Ἀλλὰ ἡ κορύφωσις τῆς συγ-
χύσεως ἦταν οἱ διαπραγματεύ-
σεις σχετικῶς μετὰ τὴν προετοι-
μασία τῆς ὑποδοχῆς τῆς ἐλ-
ληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ
"Ἀγγλοῦ στρατηγοῦ ποῦ τὴν
συνώδευε. Ἀσφαλῶς ἦταν ἀπο-
λύτως ἀπαραίτητη μιὰ τιμητι-
κὴ φρουρά. Ποιοὶ θὰ τὴν ἀπο-
τελοῦσαν, ὅμως; Ὑπῆρχαν πά-
ρα πολλὲς μερίδες ποῦ ἀπαι-
τοῦσαν νὰ ἀντιπροσωπευθοῦν.

Τελικῶς ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις
νὰ παραταχθοῦν σὲ ἴσον ἀρι-
θμὸ ἀνδρῶν δυὸ τμήματα: ἓνα
ἀπὸ τακτικὸ ἑλληνικὸ στρατὸ
καὶ ἓνα ἄλλο ἀπὸ ἀντάρτες τοῦ
ΕΛΑΣ. Αὐτὸ ἀπαιτοῦσε νὰ στα-
λῇ ἀμέσως εἰδικὸς σύνδεσμος
στὸ πλησιέστερο βουνὸ γιὰ νὰ
πείσῃ τὸν ἀρχηγὸ τῆς ομάδος
τοῦ ΕΛΑΣ ποῦ θὰ συναντοῦσε
νὰ στείλῃ τὸ ἀπαραίτητο ἀπό-
σπασμα.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ: Δύο χρόνια
πρίν.— Ἡ ἀνάθεσις τῆς ἐ-
πιχειρήσεως Γοργοποτάμου.
— Συνάντησι μετὰ τὸν Ζέρβα
καὶ Βελουχιώτη.

Εἰς τὸ μέσον: Στρατηγὸς Σπηλιωτόπουλος, στρατιωτικὸς διοικητὴς Ἀθηνῶν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1944. Εἶχε διορισθῇ
ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Καίρου, ἐνῶ ἦσαν ἀκόμη οἱ Γερμανοὶ στὴν Ἑλλάδα. Ὑπ' αὐτὸν ὑπῆγοντο ὅλα τὰ ἐνοπλὰ σώματα
τῆς κατεχομένης Ἑλλάδος. ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Στρατηγὸς Ζέρβας. Ἀρχηγὸς τοῦ ΕΔΕΣ. Οἱ Βρεταννοὶ ἀπὸ τὸ 1942 τὸν προώρι-
ζαν γιὰ ἀρχηγὸ ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων. ΔΕΞΙΑ: Ἀρης Βελουχιώτης. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Γορ-
γοποτάμου εἶχε ἀρχίσει νὰ διαφαίνεται ὁ ρόλος ποῦ θὰ διεδραμάτιζε στὴν αἵματοχυσία

Αὐτὴ τὴν εἰκόνα παρουσίαζε τὸ κέντρον τῶν Ἀθηνῶν τὶς φοβερὲς ἡμέρες τοῦ «Δεκέμβρη». Ἡ φωτογραφία αὕτη ἐδημο-
σιεύθη σὲ ξένο περιοδικὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καὶ παρουσιάζει ἓνα κτίριον τῆς οἰκίας τοῦ Σταδίου

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

«Ο ταξίαρχος Έντυ Μάγιερς, που είχε έλθει στην 'Ελλάδα για την οργάνωση της επίχειρσης του Γοργοπατάμου και έμεινε ως τον Σεπτέμβριο του 1943, ανέληφθη έγκαιρως τον κίνδυνο του οργανωμένου από το ΚΚΕ ΕΛΑΣ, αλλά η Μέση Ανατολή δεν έδινε σημασία στις αναφορές του. Τον Σεπτέμβριο του 1943 έφυγε για το Κάιρο μαζί με αντιπροσωπεία των αντάρτικων ομάδων. Έμεινε κατάπληκτος μπροστά στην έλλειψη ενημερώσεως των πολιτικών αρμοδίων. Ακολούθως έφυγε για το Λονδίνο όπου συνειργάσθη με τους υπηρεσιακούς παράγοντες του θόρου. Όφιος και είχε συνάντησι με τον βασιλέα της Αγγλίας και τον Ούϊνστον Τσώρτσιλ. Ο Τσώρτσιλ είχε ταχθεί υπέρ της επανάστασης του Γεωργίου Β' στην 'Ελλάδα. Ο Μάγιερς του είπε ότι δεν ήταν σωστό αυτό. Και ένδεχομένως θα προκαλούσε εμφύλιο πόλεμο. Ο Μάγιερς επέστρεψε στο Κάιρο τον Οκτώβριο και διαπίστωσε με πικρία ότι η κατάσταση έλο και χειρότερη στην 'Ελλάδα.

10ον

«Όταν επέστρεψε στο Κάιρο έμαθε ότι ο Κρίς Γούντχάουζ ήταν τώρα επικεφαλής της Συμμαχικής Στρατιωτικής Αποστολής στην 'Ελλάδα. Λίγο μετά πληροφορήθηκε ότι είχε αντικατασταθεί και ο ΑΔ-3. Παρ' όλα αυτά, ο αρχιστράτηγος Μέσης Ανατολής ήθελε να φύγει ξανά ο Μάγιερς για την 'Ελλάδα για να κάνει ότι μπορεί να σταματήσει τον εμφύλιο πόλεμο, γιατί έπίστευε ότι οι οργανώσεις των αντάρτων του είχαν έμπιστοσύνη.

Έν τούτοις, ο Μάγιερς έμαθε από «τρίτα πρόσωπα» ότι υπήρχαν αντίρρήσεις από πολιτικούς σχετικά με την επίσημη του στην 'Ελλάδα, γιατί, θα πήγαινε εκεί «να συνεχίσει την φιλοελληνική πολιτική του». Έπίσης έμαθε ότι ο Βασίλειος Γεώργιος των 'Ελλήνων, είχε απειλήσει να παραιτηθεί άμέσως, «άν πατούσε το πόδι του στην 'Ελλάδα ο ταξίαρχος».

«Ετσι αναγκάστηκε να δηλώσει ότι «δεν έβλεπε πώς θα τα κατάφερε στο έργο του ειρηνοποιού, αν δεν είχε απόλυτη έμπιστοσύνη σ' αυτόν τον θόρειν Όφιο».

ΑΙΜΑΤΗΡΟ ΧΑΟΣ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ

Στο χάος που είχε έπικρατήσει τώρα στα βουνά της 'Ελλάδος — αίματηρό χάος — έφανεύθη έν ψυχρώ ο Νεοήλινος δός υπολογισμός Χάιπαρντ, συνδεσμός κοντά στον ΕΛΑΣ, από μια συμμορία του ΕΛΑΣ, που είχε φύγει από την περιοχή του Ρούφους Σέπαρντ και απειλούσε την περιοχή των δμαδών του ΕΛΕΣ.

Ο Μπίλ Τζόρνταν, που ήταν μαζί με τον Χάιπαρντ, κατηγορήσε γι' αυτό τους ελασίτες.

— Τί θα πη ο Τσώρτσιλ, φώναξε, αν μάθη ότι δολοφονήσατε έναν από τους αξιωματικούς του; Πώς θα τα περάσετε, αν

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Αίματηρό χάος εις τα βουνά. — Κοινωνία καλών συντρόφων — Η Αγγλία αποφασίζει

«Ο Ζέρβας μεταξύ του Αμερικανού και του Αγγλου, συνδέσμων του, μετά την άπελευθέρωσι, χαιρετούν κατά την ύποστολή της ελληνικής σημαίας, εις κάποιαν τελετήν

πέσουν Βρεταννοί άλεξιπτωτιστές, για να πάρουν εκδίκηση; Η απειλή αυτή και το μαγικό — στα βουνά της 'Ελλάδος τότε — δνομα του Τσώρτσιλ έσωσε τον Τζόρνταν. Οι ελασίτες τον άπελευθέρωσαν.

Οι οδηγίες που είχε λάβει ο Τζόρνταν — και όλοι οι άλλοι άξιωματικοί Βρεταννοί — όταν έγινε αντίληπτό ότι είχε έκσπάσει πόλεμος μεταξύ των αντάρτων, ήταν:

«Μείνετε σέ άπόστασι και χαμογελάτε».

Σ' αυτό ο Μπίλ Τζόρνταν άποκρίθηκε με πικρία:

— Να δητε πώς χαμογελούσα όταν έθαβα τον δύστυχο Χάιπαρντ!

«ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΛΩΝ ΣΥΝΤΡΟΦΩΝ»

«Ο Αρης Βελουχιώτης έκανε προσπάθεια να βγάλει από τη μέση τον Θέμη Μαρίνο. Είχε μεταβή στον Θεόδωριανό για να συναντηθεί με τον Τόμ Μπάρνς. Εκεί συνελήφθη και μεταφέρθη στο άρχηγείο του ΕΛΑΣ. Εκεί τον κακοποίησαν με βούρδουλα ο Αρης και τέσσερις από τους προσωπικούς φρουρούς του που φορούσαν ρωσικά καλπάκια από γούνα.

Τόν βλαστήμησαν, τόν είπαν προδότη, τόν είπαν άπολημένο στους Αγγλους και στον Βασιλιά. Ο Αρης καυχήθηκε ότι «δεν θα φύγης ζωντανός από τα χέρια μας», γιατί είχε εξασφαλίσει το ότι δεν θα μάθαινε η Συμμαχική Στρατιωτική Αποστολή την σύλληψή του.

Έπακολούθησαν σωματικά και ψυχικά βασανιστήρια, για

να υπογράψει ο Θέμης Μαρίνος μια δήλωσι ότι ο Γούντχάουζ και η Αποστολή, συνωμοτούσαν με τον Ζέρβα εναντίον του ΕΛΑΣ. Επίσης θα έθεθαίμε ότι ο Ζέρβας ήταν και συνεργάτης των Γερμανών. Ο Μαρίνος δεν υπέκυψε.

Ο Βελουχιώτης είχε έκμανη τόσο πολύ, ώστε άφησε έλευθερη τη γλώσσα του. Μίλησε για τις πραγματικές προθέσεις του ΚΚΕ και του ΕΑΜ με κομπασμό. Είπε ότι πρώτον ήταν άποφασισμένοι να πάρουν στα χέρια τους, με κάθε ύσσια τον έλεγχο της χώρας. Δεν θα γλύτωνε κανένας απ' αυτούς που τους αντίστέκονταν. Έστω κι αν αυτό σήμαινε ότι θα έμενε ζωντανό το ένα τέταρτο του πληθυσμού.

— Θα γίνουμε μια καλύτερη και πιο εύτυχισμένη κοινωνία με λιγώτερους ανθρώπους, αλλά άφώτιστους όλους στον κομμουνισμό και καλούς συντρόφους, είπε ο Βελουχιώτης.

Είπε επίσης ότι και να άποδιδάχονταν οι Αγγλοι στην 'Ελλάδα, δεν μπορούσαν να φέρουν μεγάλες δυνάμεις. Θα ήταν μικρές και θα δέχονταν την επίθεσι του ΕΛΑΣ, που τώρα ήταν πολύ ισχυρός. Έκτός πια άν ύποσχόταν ο Τσώρτσιλ ότι δεν θα γύριζε ο βασιλιάς χωρίς δημοψήφισμα και αν άναγνώριζε τον ΕΛΑΣ σαν τον μόνο νόμιμο στρατό της γώρας.

— Κι αν οι Αγγλοι τοληήσουν να μας πολεμήσουν, αν τοληήσουν να τα βάλουν μαζί μας, τότε θα έχουν καμεί το μεγαλύτερο σφάλμα τους, κόμπασε ο Βελουχιώτης.

Ο Αρης Βελουχιώτης έφτασε ως το σημείο να δηλογήσει ότι αν ο ΕΛΑΣ είχε «παταλήσει το χρόνο του πολεμώντας τους Γερμανούς, τότε

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

δεν θα είχε πραγματοποιήσει το κυριώτερο καθήκον του. Το «καθήκον» αυτό ήταν «να έλευθερωθή η 'Ελλάς από τους καπιταλιστές».

Επειτα ο Βελουχιώτης διέταξε να φυλακίσουν τον Μαρίνο και έβαλε φρουρούς και μέσα στο δωμάτιο και έξω από τη φυλακή του. Όστόσο, τόσο μεγάλη ήταν η έκτιμησι των 'Ελλήνων χωρικών προς τους Βρεταννούς, που έσπευσαν να είδοποιήσουν τον Τόμ Μπάρνς ότι ο Μαρίνος διέτρεχε σοβαρώτατο κίνδυνο. Ο Μπάρνς — ήδη συνταγματάρχης — κατέφθασε στο άρχηγείο του Βελουχιώτη, όταν εκείνος έτοιμαζόταν να άπομακρύνει τον Μαρίνο, ένδεχομένως για να τον εκτελέσει. Ο Αρης ύποχρεώθηκε να τον έλευθερώσει.

Κάπου έξι έβδομάδες μετά την άπελευθέρωσή του, ο Θέμης Μαρίνος μετέβη άεροπορικώς στο Κάιρο για να άναφέρει προσωπικώς όσα του είχε πει ο ήγέτης του ΕΛΑΣ.

«Η άναφορά μου δεν εύχαρίστησε καθόλου τους στρατιωτικούς κύκλους του Καίρου, θυμάται ο Μαρίνος. Τα σχέδια επίχειρήσεων στην κατεχομένη 'Ελλάδα θα άνατρέπονταν, αν λαμβάνονταν ύπ όμιν τα όσα άνέφερα και οι άπόψεις που εξέθεσα».

Και συνεχίζει:

«Μου ζήτησαν να άνασκευάσω την άναφορά μου και να άφαιρέσω τους καυστικούς χαρακτηρισμούς. Η πείσις ήταν πολύ ισχυρή. Με άπειλήσαν άκόμη ότι θα με στείλουν στην Νότιο Αφρική ως το τέλος του πολέμου. Χρειάστηκε να άγωνισθώ σκληρά για να πείσω το Στρατηγείο ότι έπρεπε να άναθεωρηθή η πολιτική του».

Η Συμμαχική Στρατιωτική Αποστολή δεν άπεσύρθη από το ΕΑΜ. Άκόμα και με κίνδυνο της ζωής τους, οι Βρεταννοί άξιωματικοί έπρεπε να κάνουν κάτι για να έπηρεάσουν την κατάστασι και να σταματήσουν αυτήν την φοβερή κατάσταση της αιματόχυσας μεταξύ των 'Ελλήνων.

Πραγματικά — και πρέπει να σημειώσουμε περιέργως — ο Κρίς Γούντχάουζ τα κατάφερε και τον Φεβρουάριο του 1944 έπέτυχε άνακωχή μεταξύ του Ζέρβα και του ΕΑΜ, που είναι γνωστή σαν Συμφωνία της Πλάκας. Το ΕΑΜ ανέλαβε την ύποχρέωσι να μην έπίτιθεται εναντίον των δμαδών του Ζέρβα, με την προϋπόθεσι ότι ο στρατηγός θα παρέμενε σε μια μικρή σχετικά περιοχή στην Νότιο Πίνδο.

ΑΥΡΙΟ: Ο άγνωστος γενιάνος του 1944 — Οι άποπόνες των Γερμανών — Χωρίς άπό κόπικα από τον ΕΛΑΣ — Σφαγές χωρικών — Άναγκώσις του Μάγιερς από το Κάιρο.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

‘Ο άγριος χειμώνας του 1944. — Οί άρπαγές των
Γερμανών — Χωριά που κάησαν από τόν ΕΛΑΣ

‘Ο Ζέρβας με τόν ‘Αγγλον σύνδεσμό του και έπιτελείς του.
Κατά τό 1943 κάπου στην έλευθερη Έλλάδα

11ον

‘Ο άγριος χειμώνας του 1943-1944 δέν ήταν μονάχα τρομακτικός για τόν λαό της Έλλάδας (άφου οί Γερμανοί έλεηλάτησαν κυριολεκτικά τήν χώρα, πήραν τά πάντα: ζωά, μηχανήματα, σοδειές, ό,τι ήθελαν, έτσι ώστε δέν άπόμεινε τίποτα στους ‘Ελληνες και πέθαιναν κατά χιλιάδες από τήν πείνα), αλλά ήταν και μία πικρή άπογοήτευσι για τό σκληρό πυρήνα του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Όταν άκριβώς οί άρχηγοί τους είχαν φαντασθή ότι ήσαν σέ θέσι νά αναλάβουν τήν ηγεσία της χώρας, οί έλπίδες τους διαλύθηκαν μέ τόν πιο σκληρό τρόπο. Οί μεραρχίες του ΕΛΑΣ άποδείχθηκαν άπίστευτα άνίκανες και σέ μερικές περιπτώσεις τούς έλειπε ή άποφασιστικότητα.

Οί σκληροί του ΚΚΕ στην ‘Αθήνα έκριναν ότι όλες αυτές οί έλλείψεις έπρεπε νά εξαλειφθούν. Πρώτα έγινε πλήρης έκκαθάρισις των διοικήτων μονάδων που είχαν άποδειχθή άκατάλληλοι, οί ‘έκκαθαρίσεις’ αυτές φυσικά σήμαιναν ‘έκτελέσεις’. Έτσι έγιναν πολλές θανάτωσεις. Παράλληλα έκρίθη ότι έπρεπε νά ‘επικνωθούν’ οί τάξεις του άπελευθερωτικού στρατού και άρχισε στρατολογία στό βουνά. Ειδικές συμμορίες του ΕΛΑΣ έβρεταν τούς κατοίκους των όρειών περιοχών μπροστά σόν δίλημμα ή άμέσος κατάταξις ή εκτέλεσις. Πολλοί θανατώθηκαν έτσι. Άλλά εκείνο που προκαλούσε τό πραγματικό μένος των στελεχών του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ήταν ή άπόδρασις άνδρών του ΕΛΑΣ πρόσ τήν ΕΚΚΑ και τόν ΕΔΕΣ. ‘Όσοι από τούς ανθρώπους αυτούς έφευγαν στό χέρι του ΕΛΑΣ αντιμετώπιζαν όχι απλώς θάνατο, αλλά και φαβερά βασανιστήρια.

Χωριά που άρνήθηκαν νά βοηθήσουν τόν ΕΛΑΣ κάηκαν από τά θεμέλιά τους, άνδρες και γυναίκες εσφάγησαν άν-

λεώς ‘για παραδειγματισμό’. Κι άν δέν ήσαν οί Βρετανοί σύνδεσμοι νά ‘επιβάλλουν’ τήν παρουσία τους στους έλασίτες εκείνη τήν εποχή, ή βασιλεία του τρόμου θά έπεκτεινόταν σίγουρα σ’ όλο τό έθνος.

Μέ άπεριόριστη ύπομονή και διατήρησι της ψυχραιμίας της, ή Συμμαχική Στρατιωτική ‘Αποστολή, έπέτυχε νά αναλάβη ο ΕΛΑΣ κάποια δράσι έναντίον των Γερμανών. Βέβαια, οί Βρετανοί αξιωματικοί είχαν ένα σπουδαίο μέσο άσκήσεως πίεσεως πρόσ τόν ΕΛΑΣ, τήν άποστολή έφοδίων και όπλων. ‘Αναγκάστηκαν νά κάνουν σημαντικές ρίψεις έφοδίων και όπλων πρόσ τόν ΕΛΑΣ, για νά επιτύχουν άφ’ ένος τήν ειρήνευσι μέ τις άλλες άνταρτικές ομάδες και για νά πείσουν έπίσης τόν ΕΛΑΣ νά αναλάβη κάποια δράσι κατά των δυνάμεων κατοχής.

‘Ο ταξίαρχος ‘Εντυ Μάγιερς έφυγε άεροπορικώς από τό Κάιρο, πεπεισμένος ότι —τουλάχιστον— ή παρουσία των Βρετανών στην Έλλάδα είχε αναγκάσει τούς έλασίτες νά δείξουν πολυώριτερα άπ’ όσο ήθελαν και άπ’ όσο τούς συνέφερε τά χαρτιά τους.

‘Ο Σουήτ ‘Εσκοτ έπέστρεψε έπίσης στό Λονδίνο μέ τήν βεβαιότητα ότι τό ελληνικό πρόβλημα είχε άποσαφηνισθή. Δέν ήρπενε ή παραμικρή αμφιβολία ότι τό έλεγχομένο από τούς κομμουνιστάς ΕΛΑΣ είχε στόχο του τήν διάλυσι κάθε άλλης ομάδος άντιστάσεως, για νά είναι εύκολο ζήτημα ή καταλήψις της εξουσίας μετά τήν άπομάκρυνσι των Γερμανών.

‘Υπήρχε, βέβαια, ακόμη μία τροχοπέδη για τούς Βρετανούς. ‘Η προπαγάνδα τους δέν μπορούσε νά άποκηρύξη τό

ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, λόγω της έπιπτώσεως που θά είχε αυτό στις σχέσεις του Λονδίνου μέ τήν Μόσχα.

Σημειώνει ο Σουήτ-‘Εσκοτ: ‘Έτσι όπως είχε έξελιχθή ή κατάσταση, οί Βρετανοί, που ύπεστήριζαν τό Ζέρβα (ό οποίος είχε ύποχρεωθή νά δηλώσει, όπως είδαμε ήδη, ότι ύποστηρίζει τήν έπάνοδο του Βασιλέως) έπείρουσαν νά επιβάλλουν τόν Βασιλέα στόν ελληνικό λαό, που δέν τόν ήθελε.

Και συνεχίζει:

‘Αυτή ή βασική παρανόησι ώδήγησε κατά συνέπειαν σέ μία πλήρη διαστρέβλωσι της πραγματικότητας σχεδόν σ’ όλον τόν Τύπο του έλευθερού κόσμου.

‘Η Συμφωνία της Πλάκας τελικά άπεδείχθη ότι ήταν ύπέρ του ΕΛ/Σ. Είχαν ύποσχεθή ότι δέν θά έκαναν έπιδρομές έναντίον των 6.000 άνδρών του ΕΔΕΣ, έκεί που ήσαν, δηλαδή στην μικρή περιοχή τους της Νοτίου ‘Ηπείρου. Στο μεταξύ ο ΕΛΑΣ, που είχε ήδη συγκεντρώσει 30.000 περίπου ένόπλους στην ύπόλοιπη όρεινή Έλλάδα, κυριαρχούσε παντού.

‘Ο στρατηγός (Σημ. Μεταφραστού: Με τόν βαθμόν αυτόν άναφέρεται άπό τόν συγγραφέα τώρα) Ψαρός μέ δύο χιλιάδες άνδρες στην νότια Ρούμελη βρισκόταν σέ πολύ δυσχερή θέσι, υπό τας συνεχείς πιέσεις και έπιθέσεις των ταγμάτων του ΕΛΑΣ που περιέβαλλαν τις δυνάμεις του. Πολλοί από τούς άνδρες του διέφυγαν πρόσ τας Πάτρας, όπου σχηματίσαν Τάγματα ‘Ασφαλείας. ‘Ο ήγέτης τους, ο Ψαρός, έδόλοφονήθη.

‘Η προδοσία του ΕΛΑΣ ήταν προφανής στόν λοχαγό Φίλιπ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Νίντ, των Τυφεκιοφόρων, που είχε προσφάτως ριφθή μέ άλεξιπτόω στην Έλλάδα, μαζί μέ μικρό έπιτελείο, σ’ ένα μικρό χωριό κοντά στό έλληνοαλβανικό σύνορα. ‘Ο Νίντ σπούδαζε στην ‘Οξφόρδη τήν εποχή της κηρύξεως του πολέμου και ήταν τοποθετημένος τόσο άριστερά, στις πολιτικές του πεποιθήσεις, ώστε είχε άρχισει νά σκέφτεται νά ένταχθή στις τάξεις του Κομμουνιστικού Κόμματος. ‘Εκείνο που ήταν πεπρωμένο νά μάθη, όταν είδε τόν κομμουνισμό τήν πράξι, τόν έκανε νά μετανιώσει για τις προηγούμενες προθέσεις του.

Διεπίστωσε ότι, παρά τό γεγονός ότι είχε δημιουργηθή ένα κοινό έπιτελείο του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ, ήταν άδύνατο νά λειτουργήσουν, λόγω του άπόθμενου μίσους που χώριζε τούς ‘Ελληνες των δύο παρατάξεων. ‘Αλλωστε, ο ΕΛΑΣ δέν πειθαρχούσε στις έντολές από τήν Μέση ‘Ανατολή, παρά μόνο όταν έπιβεβαιώνονταν άπό τό δικό τους άρχηγείο.

‘Εχει ιδιαίτερη σημασία νά άναφέρουμε έδώ άποσπάσματα των εκθέσεων που έγραψε ο Νίντ εκείνη τήν εποχή. ‘Ο στρατιωτικός διοικητής του ΕΛΑΣ, άναφέρει, ήταν κάποιος ταγματάρχης Κλεισούρας, ‘ένας σκληρός άνδρας, γερός πότης, άξιωματικός του τακτικού στρατού, που είχε προσχωρήσει στόν ΕΛΑΣ, κατά τό παράδειγμα του Σαράφη. ‘Ηταν έπίσης και δύο άδελφοί Σκευή, δάσκαλοι, φανατικοί κομμουνιστές. Τόν νεώτερο άπ’ αυτούς τούς δύο, ο Νίντ τόν περιγράφει σάν ‘τόν πιο επικίνδυνο άνθρωπο που νώρρισα στην Έλλάδα’. Πιο κάτω συμπληρώνει: ‘‘Ηταν ένας πραγματικός αιδιστής, και είχε πολλά έγκλήματα στο παθητικό του’.

‘Ο Νίντ είδε άρκετά πτώματα —κατακρεουργημένα— έργο του Σκευή. Και μίλησε μέ πολλούς που είχαν παρακολουθήσει τόν Σκευή αυτόν ‘έπι τό έργον’.

‘Εκτελώντας τις διαταγές που είχε λάβει για τήν εκτέλεσι της άποστολής του, ο Νίντ ζήτησε και από τις δύο παρατάξεις 30 άνδρες για νά τούς εκπαιδεύσει κομμάντος. ‘Ο ΕΛΑΣ δέν συμμορφώθηκε. ‘Ο ΕΔΕΣ έδωσε άμέσως τριάντα άνδρες του. Στο μεταξύ, όμως, έξοσπασε ή σύγκρουσι ανάμεσα στόν ΕΛΑΣ και στις άλλες ομάδες. ‘Όταν άκουσε νά βάλλουν πολυβόλα, ο Νίντ έτρεξε νά διή τί συμβαίνει και διαπίστωσε ότι οι υπό εκπαίδευσιν κομμάντος του είχαν συλληφθή από τούς έλασίτες και τούς έπαιρναν.

ΑΥΡΙΟΝ: Βοήθεια ποδός τόν ‘Ινφάντε — ‘Η έγκατάστασις κυβερνήσεως του Κ.Κ.Ε. στό βουνά — Νέες ταραχές.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ὁ ταξίαρχος Ἐντυ Μάγιερς, πού εἶχε ἔλθει στήν Ἑλλάδα γιά τήν ὀργάνωσι τῆς ἐπικειρήσεως τοῦ Γοργοποτάμου καί ἔμεινε ὡς τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1943, ἀντελήφθη ἐγκαίρως τόν κίνδυνο τοῦ ὀργανωμένου ἀπό τὸ ΚΚΕ ΕΛΑΣ, ἀλλά ἡ Μέση Ἀνατολή δὲν ἔδιδε σημασία στίς ἀναφορές του. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1943 ἔφυγε γιά τὸ Κάιρο μαζί με ἀντιπροσωπεία τῶν ἀντάρτικῶν ὁμάδων. Ἐμείνει κατὰ πλῆκτος μπροστὰ στὴν ἔλλειψι ἐνημερώσεως τῶν πολιτικῶν ἀρμοσίων. Ἀκολουθῶς ἔφυγε γιά τὸ Λονδῖνο ὅπου συνειργάσθη με τοὺς ὑπερρεσιακοὺς παράγοντας τοῦ ὄρειν Ὀφφίς καί εἶχε συνάντησι με τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας καί τὸν Οὐίνστον Τσώρτσιλ. Ὁ Τσώρτσιλ εἶχε ταχθεῖ ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου τοῦ Γεωργίου Β' στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Μάγιερς τοῦ εἶπε ὅτι δὲν ἦταν ὠστό αὐτό. Καί ἐνδεχομένως θὰ προκαλοῦσε ἐμφύλιον πόλεμον. Ὁ Μάγιερς ἐπέστρεψε στὸ Κάιρο τὸν Ὀκτώβριο καί διεπίστωσε με πικρία ὅτι ἡ κατάστασις ὅλο καί χειρότερη στὴν Ἑλλάδα.

12ον

Ἐσπευσε νὰ κάνῃ παράπονα καί παρατηρήσεις πρὸς τὸ ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ. Τοῦ ἀποκρίθηκαν ξερά ὅτι εἶχαν ἐντολή νὰ ἐξολοθρεῦσουν τὸν ΕΔΕΣ. Ἀγωνίσθηκα δυὸ δλόκληρα εικοσιτετράωρα, με κάθε μέσον νὰ γλυτώσῃ τοὺς μαθητάς του. Τελικὰ πῆρε ἐντολή ἀπὸ τὸ Κάιρο ὅτι ὅλοι οἱ «BLOS» —οἱ Βρετανοὶ ἀξιωματικοὶ σύνδεσμοι— ἔπρεπε νὰ κάθωνται παρὰμερα, νὰ χαμογελοῦν εὐχάριστα καί νὰ καταπίνουν τίς προσβολές.

Τὴν ἴδια περίπου ἐποχὴ, ὁ Νιντ πῆρε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Κάιρο νὰ βοηθήσῃ τὸν στρατηγὸ Ἰνφάντε, διοικητὴ τῆς μεραρχίας Πινέρλο —πού εἶχε τόσο κακὴ τύχη— νὰ φτάσῃ στὰ σύνορα τῆς Ἀλβανίας. Ἐξετέλεσε τὴ διαταγὴ. Στὸ δρόμο βρέθηκε ἀνάμεσα στὰ πυρὰ συμπλεκομένων μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τοῦ ΕΔΕΣ. Τελικὰ, ὁμῶς, κατάφερε νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατηγὸ στὴν Ἀλβανία.

Ὅταν ἐπέστρεψε στὸ χωριὸ πού εἶχε σὰν ἔδρα του, ὁ Νιντ βρῆκε ἐκεῖ τὰ πληρώματα δυὸ ἀεροσκαφῶν πού τὰ ἀεροπλάνα τοὺς εἶχαν καταρριφθῇ στὴν Ἑλλάδα: τὸ ἓνα ἦταν 10 ἄνδρες ἀπὸ βομβαρδιστικὸ «Φρούριο» (ἀμερικανικὸ) καί τὸ ἄλλο ἀπὸ ἐπίσης βομβαρδιστικὸ «Χάλιφα» ἐπτά ἄνδρες (Βρετανοί). Ὁ Νιντ ἀποφάσισε νὰ τοὺς βγάλῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ἓνα δρόμο πού θεωροῦσε ἀσφαλῆ ὁ ΕΛΑΣ. Τὴν τελευταία στιγμὴ ὁ Νιντ ἀνακάλυψε ὅτι αὐτοὺς ὁ δρόμος ἦταν γεμάτος Γερμανοὺς. Ὁ Νιντ ἦταν σίγουρος ὅτι ὁ ΕΛΑΣ τὸ εἶχε κάνει ἐπίτηδες, ὅτι θελήσει νὰ τοὺς ρίξῃ στὰ χεῖρά τῶν Γερμανῶν, ἐκείνων, τοὺς δικούς του ἄνδρες καί τοὺς 17 ἀεροπόρους.

Τὴν 26ην Μαρτίου 1944 τὸ ΚΚΕ ἀνῆγγεψε τὴν ἐγκατάστασι δικῆς του κυβερνήσεως στὰ βουνά, σὲ ἀντικατάστασι τῆς ἐξορίστου ἑλληνικῆς κυβερνή-

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Νά βοηθηθῇ ὁ Ἰνφάντες — Ἡ ἐγκατάστασις κυβερνήσεως τοῦ ΚΚΕ στὰ βουνά.

Ὁ Ἰνφάντε με τὸν Ζέρβα καί δύο Ἀγγλους συνδέσμους

σεως. Ἡ «κυβέρνησις» αὐτὴ ἔφερε τὸ ὄνομα ΠΕΕΑ (Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀπελευθέρωσης). Γιά νὰ κρύψῃ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ΠΕΕΑ δὲν ἦταν τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἄλλο ἓνα ὄργανο τοῦ ΚΚΕ, τὸ κόμμα ἔπαιξε ἔξυπνα με τὴν ματαιοδοξία τοῦ συνταγματάρχου Βακιρτζή καί τὸν κατάφερε νὰ γίνῃ ὁ πρῶτος τῆς πρόεδρος. Ἐπίσης κατάφεραν νὰ ἐπιτύχουν τὴν συμμετοχὴν καί ἄλλων μὴ κομμουνιστῶν πολιτικῶν.

Καί —πολὺ χαρακτηριστικὸ βέβαια αὐτό— ἡ σοβιετικὴ κυβέρνηση ἔσπευσε ἀμέσως νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ΠΕΕΑ σὰν τὴν νόμιμη κυβερνησὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐνῶ ὡς τότε ἀνεγνώριζε τὴν ἐξορίστη κυβέρνησιν τοῦ Καίρου.

Ἡ δημιουργία τῆς νέας κυβερνήσεως ἦταν τὸ ἐναυσμα γιά τὴν δημιουργία καί ἄλλων ταραχῶν μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων στὴν Μέση Ἀνατολή. Τὴν 31ην Μαρτίου 1944, μιὰ ὁμάς ἀξιωματικῶν τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ καί τῆς Ἀεροπορίας ἀνάγκασε τὸν πρωθυπουργὸ Τσουδερό νὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησί του. Τὴν 4ην Ἀπριλίου ὀρεινὴ ταξιαρχία, πού εἶχε ἐκπαιδευθῇ ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς γιά νὰ μετὰσχη τῶν μαχῶν στὴν Ἰταλία, ἔκανε κίνημα. Εἶχε πολεμῆσει θαυμασία στὸ Ἑλ Ἀλαμίν καί ὑποσχόταν ὅτι θὰ προσέφερε πολλὰ καὶ στὴν Ἰταλία.

Ἐπειτα, στὴν Ἀλεξάνδρεια, πέντε πολεμικά τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἔκαναν ἀνταρσία καί ζήτησαν τὴν παραίτησιν τῆς κυβερνήσεως τοῦ Καίρου.

Ὅταν ἡ δυνάμεις 4.500 ἀνδρῶν ἑλληνικῆς ταξιαρχίας ἔλαβαν τὸν ρόλο ταξιαρχοῦ! Δὲν τὸν ἐνοχλοῦσε, βέβαια, τὸ γε-

Τσώρτσιλ ἔστειλε προσωπικὸ τηλεγράφημα πρὸς τὸν στρατηγὸ Πήντζετ νὰ χρησιμοποιοῖ μὲγάλον ἀριθμὸ βρεταννικῶν δυνάμεων γιά νὰ συλλάβῃ τοὺς κινήματιες.

Ἐνὰ δεκαπενθήμερο μετὰ τὴν περικύκλωσί τοὺς ἀπὸ 18 σχυρότατες βρεταννικὲς μονάδες, οἱ ἄνδρες τῆς ταξιαρχίας παρεδόθησαν.

Τὰ σαράντα τρία ἑλληνικά σκάφη πού εἶχαν στασιάζει —ἀνάμεσά τοὺς ἦσαν καί ἐμπορικὰ πλοία— ἐπανδρώθησαν με πιστὰ στὴν κυβερνήσι τοὺς ἑλληνικά πληρώματα. Αὐτὸ ἐπετεύχθη με πενήντα περίπου νεκροὺς καί τραυματίας. Τὸ καταδρομικὸ Αἶμα, πού εἶχε λάθει μέρος στὴν περιφημὴ ναυμαχία τοῦ Ρίο ντὲ Λά Πλάτα, ἔσπευσε στὴν σκηνὴ γιά νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν δύσκολη κατάσταση. Ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ κινήματος συνελήφθησαν καί ἀντιμετώπισαν στρατοδικεῖο. Ὁ Τσουδερός ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸν Γεώργιο Παπανδρέου, ἀρχηγὸ τοῦ Δημοκρατικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ὁ ὁποῖος ἔφθασε γιά τὸν λόγον αὐτὸ στὸ Κάιρο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Ὁ Παπανδρέου ἐκάλεσε ἀμέσως σὲ διάσκεψιν ὅλα τὰ κόμματα, περιλαμβανομένου καί τῶν ἡγετῶν τῶν ἀνταρτῶν. Ἡ διάσκεψις ἔγινε, χάρι στὴν βοήθεια τῶν ἀεροπλάνων τῆς Ρ. Α. Φ., στὸν Λίθανο, τὸν Μάιο, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Παπανδρέου. Ἐπετεύχθη τελικῶς συμφωνία. Ἡ ΠΕΕΑ θὰ εἶχε πέντε ὑπουργεῖα στὴν ἀνασχηματισθεῖσαν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν.

Ἡ ἐξέγερσις στὸ στρατὸ εἶχε σὰν ἀρχηγὸ τῆς κάποιον στρατιώτη Ἀνδριώτη, ἕναν ἄεστο νεαρό χωρικό πού ἀνέλαβε τὸν ρόλο ταξιαρχοῦ! Δὲν τὸν ἐνοχλοῦσε, βέβαια, τὸ γε-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

γονός ὅτι γιά τὴν καταστολὴ τοῦ κινήματός του εἶχε ἀπασχολήσει βρεταννικὰς μονάδες πού ἔπρεπε νὰ μάχωνται τοὺς Γερμανοὺς. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἀνδριώτης καί οἱ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῆς ἀνταρσίας κατεδικάσθησαν σὲ θάνατο ἀπὸ τὰ στρατοδικεῖα, δὲν ἐξετελέσθη ἡ ποινὴ τοὺς, ἀφοῦ οἱ πραγματικοὶ ἐνοχοί, ἐκεῖνοι πού τοὺς εἶχαν στείλει νὰ κάνουν τὴν ἀνατρεπτικὴν τοὺς «ἐργασία», ἦσαν ἐλεύθεροι στὴν Ἑλλάδα. Στὸ μετεξῆς, ἡ ταξιαρχία ἐξεκαθαρίσθη καί ἔμειναν περίπου τρεῖς χιλιάδες πεντακάσιοι ἄνδρες πού μπορούσαν νὰ τοὺς ἐμπιστευῶνται, τώρα, οἱ Σύμμαχοι.

Ὁ Ρίτσαρντ Κάπελλ, ἀναποκριτὴς, τότε, τοῦ ἠτέλλου Τέλεγκραφ» στὸ Κάιρο, ἔγραψε μερικὰ χρόνια μετὰ:

«Ἡ ντροπὴ τῶν ἑλληνικῶν κινήματων στὴν Μέση Ἀνατολὴ δὲν ἔγινε ἀντιληπτὴ στὸν ὑπόλοιπον κόσμον, πού ἦταν τότε ἀπόλυτα ἀπορροφημένος στὸν ἀγῶνα γιά τὴν ὑπαρξί του. Μόνον ἡ ἀνεκτικότητα καί ἡ ἀφέσις ἁμαρτιῶν —ἀπὸ τὸ μῆμα ἐκεῖνο τῶν ἀνθρώπων πού τὰ καταφέρνουν πάντα νὰ διακηρύττουν τὴν ἐλευθερίαν, χωρὶς νὰ διακινδυνεύουν τίποτε γι' αὐτὴν— ἔκανε τοὺς μεγάλους τίτλους στὸν Τύπον τοῦ ἐλευθέρου κόσμου. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ φωνασκοῦσαν γιά τὸν βιασμό τῆς δημοκρατίας καί τῶν ἀρχῶν τῆς, χωρὶς νὰ κάνουν τὸν κόπον νὰ ἀναζητήσουν τὴν ἀλήθειαν».

Ὁ Κάπελλ στὸ σχόλιό του αὐτὸ μαστιγώνει τοὺς ἀνταποκριτὰς τῶν ἐφημερίδων, τότε, στὸ Κάιρο. Στὴν «Αἴθουσα Τύπου» τοῦ Καίρου, τότε, λέει ὁ Κάπελλ, ὑπῆρχαν πολὺ περισσότεροι ἀπ' ὅσο ἔπρεπε, «ὑπερασπισταὶ τοῦ δημοκρατικοῦ ιδεώδους».

Ὅπως καί ἂν ἔχῃ τὸ ζήτημα, οἱ δημοσιογράφοι τοῦ Καίρου, ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ἐπέτυχαν νὰ ἐμφανισθῇ στίς ἀγγλικὰς καί τίς ἀμερικανικὰς ἐφημερίδας μιὰ ἐπικίνδυνα παραμορφωμένη εἰκόνα καί ἐρμηνεία τῶν γεγονότων.

Ἡ γνώμη τοῦ Κάπελλ σχετικὰ με τὴν «Αἴθουσα Τύπου» στὸ Κάιρο, τότε, ἔχει ἰδιαιτέρη σημασία, σὲ σχέσι με ὅσα θὰ συνέβαιναν σὲ λίγο στὴν Ἑλλάδα. Περιγράφει τοὺς δημοσιογράφους ἐκείνους ὅτι γενικῶς ἦσαν τόσο «προσδευτικοί» ὥστε τὸ μόνο πού τοὺς ἔκανε νὰ ἀνταρτίζονταν ἦταν ἡ ὑπεράσπισις τῶν μοναρχικῶν θεσμῶν. Ὅλα τὰ ἄλλα τὰ ἀνέχονταν. Ἦταν κάτι σὰν «διαστροφή» αὐτὴ ἡ κατάστασις.

ΑΥΡΙΟΝ: Ἀμερικανοὶ δημοσιογράφοι στὸ Κάιρον καθηγουμένων τῶν Βρεταννῶν. — Ὁ Σαῶφης ἀντιστράτηγος τοῦ ΕΛΑΣ.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Οι Άγγλοι αξιωματικοί — σύνδεσμοι που είχαν σταλεί στην Ελλάδα από τον Οκτώβριο του 1942 είχαν διαπιστώσει από πολύ νωρίς τις πραγματικές διαθέσεις του ΕΛΑΣ και την πλήρη εξάρτησή του από το ΚΚΕ. Παρ' όλα αυτά τόσο το Στρατηγείο Μέσης Ανατολής, όσο και οι ειδικές υπηρεσίες του Θόρεϊν Όφφισ, δεν έδιναν σημασία στις επανειλημμένες αναφορές του ταξίαρχου Μάγιερς. Έκείνο που τους ενδιέφερε ήταν η διεξαγωγή του πολέμου και όχι ο «μα κροπρόθεσμος κίνδυνος της καταλήψεως της Ελλάδας από τους κομμουνιστές». Ο άρρηγος των Βρετανών συνδέσμων αξιωματικών, ταξίαρχος Μάγιερς μετέβη στο Κάιρο το 1943 για να ενημερώσει το Στρατηγείο, αλλά και να επιτύχει συνεργασία όλων των αναρτημένων ομάδων. Τελικώς μετέβη και στο Λονδίνο, όπου είχε συνάντησι τόσο με τον ίδιο τον Άγγλο βασιλέα, όσο και με τον Τσώρτσιλ. Παρ' όλα αυτά οι έλασίτες συνέχισαν να οργανώνονται και να προετοιμάζονται για τον τελικό τους στόχο, την κατάληψη της εξουσίας.

13ον

Οι συνάδελφοί του ανταποκριτές θεωρούσαν σαν «έκκεντρική» τουλάχιστον την δική του άποψη ότι «οι Βρετανοί θα ήσαν άχάριστοι προς τον Γεώργιο Β' των Ελλήνων, αν δεν είχαν κάποια προτίμησι γι' αυτόν, αφού καθόμασθε άνετα και όμορφα στο Κάιρο, χωρίς σ' εκείνον, τουλάχιστον ως ένα σημείο. "Αν στην κυβέρνησι των Αθηνών, την εποχή της επιδρομής των Ιταλών, ήσαν οι άριστοί, τότε δεν θα προέβαλλε αντίστασι στην επιδρομή του "Αζονος ή "Ελλάς».

Οι Αμερικανοί ίδιως δημοσιογράφοι, στο Κάιρο, κατηγορούσαν αναφανδόν τους Βρετανούς για την πολιτική τους στο ελληνικό ζήτημα. Ίσως γιατί δεν τους άρεσε καθόλου ο Λήπερ, συμπεραίνει ο Κάπελλ. Ο Λήπερ, πάντως, όπως έξηγεϊ ο Κάπελλ, ήταν «εξαιρετικά λογικός», τουλάχιστον εις το ότι δεν είχε καμμία πρόθεσι να διαλέξει εκείνος για λογαριασμό των Ελλήνων την τελική μορφή της διακυβερνήσεώς τους.

Μιά πολύ σημαντική και άποκαλυπτική γνώμη για τους ανταποκριτές στο Κάιρο, που θα διεδραμάτιζαν έναν τόσο αξιοκατάκριτο ρόλο στην επικείμενη ελληνική τραγωδία, ήταν εκείνη του Κρίς (Μόντυ) Γουντχάουζ. Απόφοιτος της Οξφόρδης ο ίδιος, γενναίος και ικανός μαχητής, είχε ζήσει από κοντά όλες τις φάσεις σχεδόν του ανταρτοπολέμου στην Ελλάδα και γνώριζε από «πρώτο χέρι» την αλήθεια. Συνεπώς πολύ λίγοι είναι το ίδιο κατάλληλοι, όπως ο Γουντχάουζ, για να κρίνουν και να έχουν γνώμη.

Έγραψε αργότερα:

«Η αίθουσα Τύπου στο Κάιρο ήταν όχι και τόσο καλής ποιότητας από πλευράς ανθρώπινου υλικού. Η Μέση Ανατο-

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Βοήθεια προς τον Ίταλό Ίνφάντε — Ή εγκατάστασις κυβερνήσεω στού ΚΚΕ στά βουνά

Φεύγοντας για την Ίταλία μέσω Ήπειρου, ο Ίταλός στρατηγός Ίνφάντι, συναντήθηκε με τον στρατηγό Ζέρβα. Στη φωτογραφία, διακρίνεται και ο Άγγλος σύνδεσμός του, που τον βοήθησε στην αναχώρησή του

λή είχε παύσει να είναι θέατρο πολέμου πριν από το τέλος του 1943. Οι κυριώτερες εφημερίδες του κόσμου δεν κρατούσαν τους καλύτερους ανταποκριτές των στο Κάιρο. Οι περιωρισμένες δυνατότητές των έκαναν πολύ επικίνδυνο το να τους ανταγωνίζεσαι και να τους κρύβης πληροφορίες, να τους στερήσι την δυνατότητα να στείλουν ανταποκρίσεις με ένδιαφέρον. Η απόφασις να μη τους εμπιστευόμαστε έλήφθη ακόμη και πριν αποδειχθή ότι δεν είναι ικανοί εμπιστοσύνης. Κατά συνέπειαν, όταν οι βρετανικές αρχές ευρέθησαν σε δύσκολους μπελάδες κατά το τέλος του 1944 ο Τύπος όλοκλήρου σχεδόν του κόσμου καταχάρηκε. Οι κυριώτερες εξαιρέσεις, ο κ. Κάπελλ του «Νταϊηλ Τέλεγκραφ», ο κ. Σέτζγουϊκ, του «Νιού Γυόρκ Τάιμς» και ο κ. Σαλίσμπουρι, του «Νταϊηλ Χέραλντ» ήσαν μιά τόσο άσημνη μειοψηφία, που ήταν υποπτοι «αίρέσεως».

Λίγο μετά τις εξεγέρσεις της Μέσης Ανατολής, ο Σαράφης έγινε αντιστράτηγος και ονομάσθηκε αρχιστράτηγος του ΕΛΑΣ. Ο Άρης έγινε ένα είδος πολιτικού κομισάρου. Παράλληλα έγινε πλήρης αναδιάρθρωσι του ΕΛΑΣ με τρόπο ώστε κάθε σχηματισμός να έχει τον σκληρό του πυρήνα ά-

πό δοκιμασμένους κομμουνιστές.

Μεγαλύτερη ακόμα σημασία έχει η δομή του αναδιοργανωμένου ΕΛΑΣ που έφτιαξε ο Σαράφης. Ίδρυσε το δικό του αρχηγείο και σε κάθε μεραρχία, όσο του το επέτρεπαν τα εφόδιά του, έφτιαξε ένα τάγμα βαρέων όπλων. Ο όπλισμός αυτών των ταγμάτων ήταν πυροβολικό, όλμοι και βαρέα πολυβόλα, με αξιωματικούς καταλλήλως εκπαιδευμένους.

Για να αυξηθή ο ρυθμός εκπαίδευσως των ανδρών και των βαθμοφόρων, ο ΕΛΑΣ έσπευσε να χρησιμοποιήσει σαν εκπαιδευτάς τους ειδικούς στα κανόνια και στα άλλα όπλα, από τις 15.000 των αιχμαλώτων που είχε τώρα ο ΕΛΑΣ. Οι περισσότεροι ήσαν Ιταλοί, αλλά υπήρχαν και μερικοί Γερμανοί και Βούλγαροι. Φυσικά, όλοι έδέχθησαν για να γλυτώσουν τις κακουχίες της αιχμαλωσίας.

Όλες οι προσπάθειες έτειναν προς την δημιουργίαν ενός στρατού, που θα μπορούσε να πολεμήσι σαν στρατός. Και έφ' όσον δεν τον έφριγγαν σε μάχες με τους Γερμανούς, άρα είχαν τον στόχο να τον χρησιμοποιήσουν για να πολεμήσουν τους Άγγλους, όταν θα αποβιβάζονταν.

Ένώ ο ΕΔΕΣ του Ζέρβα και η ΕΚΚΑ (που τώρα δεν είχε

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ουσιαστικά ένοπλα σώματα) έδέχθησαν να συνενωθούν σ' έναν έθνικό στρατό, ο Σαράφης δεν δέχθηκε κάτι τέτοιο και για τον ΕΛΑΣ. Η στάσις των Βρετανών τελικώς έσκληρυνε και σταμάτησαν να αποστέλλονται εφόδια και όπλα. Έν τούτοις, η Συμμαχική Στρατιωτική Αποστολή διετήρησε τις επαφές της.

Και μέσα σ' αυτήν την τόσο τεταμένη κατάστασι, ένεφανίσθησαν έντελώς άπροσδόκητα δέκα Ρώσοι αξιωματικοί. Οι όκτω έπεσαν με άλεξιπτάω στο αρχηγείο του ΕΑΜ) ΕΛΑΣ και οι άλλοι δυο ανάμεσα στους αντάρτες του ΕΛΑΣ της Μακεδονίας. «Ως εκείνη τη στιγμή το ελληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα δεν είχε επαφές με το Κρεμλίνο και δεν είχε νεώτερες έντολές μετά το 1941. Ο Στάλιν είχε όριστικοποιήσει αυτή την κατάστασι το 1943, με την έπσημη διάλυσι της Κομιντέρν, δηλαδή τον μηχανισμό, μέσω του οποίου εξέδιδε η Μόσχα τις έντολές της προς τα Κ.Κ. του έξωτερικού. Οι Ρώσοι αξιωματικοί είχαν σταλή για να εκτιμήσουν την μαχητική ισχύ του ΕΛΑΣ. Τελικώς συνέστησαν στην Μόσχα να μη στείλουν στρατιωτική βοήθεια γιατί ο ΕΛΑΣ δεν ήταν τίποτα περισσότερο από «ένα συνονθύλευμα ένόπλων ανδρών».

Κατά την πρώτη έβδομάδα του Σεπτεμβρίου του 1944 έγινε σαφές ότι οι Γερμανοί έτοιμάζονταν να εγκαταλείψουν την Ελλάδα, καθώς ο Έρυθρός Στρατός προχωρούσε μαχόμενος βαθιά μέσα στην Βουλγαρία. Εκείνοι που έσχεδιάζαν την βρετανική απόδρασι, θεωρούσαν ότι αυτό που προείχε ήταν ή παροχή τροφίμων και ή βοήθεια προς τον ελληνικό πληθυσμό. Αλλά ακόμη πιο έπείγον ήταν ή άποκατάστασις της τάξεως και ή εγκατάλειψι των αίματηρών διαφωνιών μεταξύ των κομμουνιστών, των βασιλοφρόνων και των δημοκρατικών.

Σε μιά προσπάθεια να εύρεθι ή λύσις (ή τουλάχιστον για άναγκη) άπεφασίσθη να συγκροτηθι σύσκεψις την 26ην Σεπτεμβρίου στην Καζέρτα της Ίταλίας, στην οποία εκλήθησαν και οι Σαράφης και Ζέρβας. Στην Καζέρτα είχε εγκατασταθι ήδη ή εξόριστος ελληνική κυβερνήσις του Γ. Παπανδρέου. Οι άρχηγοι των ανταρτών μετεφέρθησαν εκεί με άεροπλάνο της ΡΑΦ. Εκεί συνάντησαν για πρώτη φορά τον στρατηγό Σκόμπη. Τους έζητήθη να θέσουν τις δυνάμεις τους υπό τας διαταγάς του.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ: Ο στοατίνος Μαθητάν Ούλφσον και οι συνάδελφοί της Καζέτας. — Τί συμφωνήθηκε κι από τις δύο πλευρές.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Οι "Αγγλοι άξιωματικοί - σύνδεσμοι που είχαν σταλή στην 'Ελλάδα από τον 'Οκτώβριο του 1942 είχαν διαπιστώσει από πολύ νωρίς τις πραγματικές διαθέσεις του ΕΛΑΣ και την πλήρη εξάρτησή του από το ΚΚΕ. Παρ' όλα αυτά τόσο το Στρατηγείο Μέσης 'Ανατολής, όσο και οι ειδικές υπηρεσίες του 'Οφφίς, δεν έδιναν σημασία στις επανειλημμένες αναφορές του ταξίαρχου Μάγιερς. 'Εκείνο που τους ένδιεφερε ήταν η διεξαγωγή του πολέμου και όχι ο «μακροπρόθεσμος κίνδυνος της καταλήψεως της 'Ελλάδος από τους κομμουνιστάς». Ο άρρηγος των Βρετανών συνδέσμων άξιωματικών, ταξίαρχος Μάγιερς μετέβη στο Κάιρο το 1943 για να ενημερώσει το Στρατηγείο, αλλά και να επιτύχει συνεργασία όλων των άνταρτικών ομάδων. Τελικώς μετέβη και στο Λονδίνο, όπου είχε συνάντησι τόσο με τον ίδιο τον 'Αγγλο βασιλέα, όσο και με τον Τσώρτσιλ. Παρ' όλα αυτά οι ελπίδες συνέχισαν να οργανώνονται και να προετοιμάζονται για τον τελικό τους στόχο, την κατάληψη της εξουσίας.

14ον

Μετά από την συζήτηση μαζί τους, ο Σκόμπη είπε ότι «η συζήτηση ήταν ικανοποιητική». Και οι δυο άρχηγοί των άνταρτικών σωμάτων συμφώνησαν στις σφαίρες έπιρροής τους και η συμφωνία ένεκρίθη.

Ο στρατηγός Μαϊντλαντ Ουίλσον, που είχε την πρωτοβουλία των συνομιλιών της Καζέρτας, είχε καταφέρει να έλθουν σε έπαφή ο Παπανδρέου, ο Σαράφης, ο Ζέρβας, ο Χάρολντ Μακμίλλαν (έκπρόσωπος της βρετανικής κυβέρνησης στο θέατρο της Μεσογείου) και ο Ρέτζιναλντ Λήπερ (Βρετανός πρεσβευτής πλησίον της εξορίστου ελληνικής κυβέρνησης). Οι δυο τελευταίοι θα χρησιμοποιούσαν την έπιρροή τους προκειμένου να επιτύχουν να πείσουν τους άναγκασμένους να συνεργασθούν τόσο με τις βρετανικές δυνάμεις, όσο και με τον τακτικό ελληνικό στρατό. Ο στρατηγός Σκόμπη θα είχε τόσο στρατιωτική όσο και πολιτική εξουσιοδότηση, σαν διοικητής όλων των δυνάμεων στην 'Ελλάδα. Το Στρατηγείο Μέσης 'Ανατολής έκρινε ότι άξιζε τον κόπο να γίνει άλλη μια προσπάθεια να άπεισθή ο ΕΛΑΣ να δεχθή να θέσει τις μονάδες του υπό την στρατιωτική διοίκηση του 'Αρχηγείου.

Όμως, ο Σουήτ - 'Εσκοτ είπε στον Μακμίλλαν ότι έπρεπε να το ξέρη εκείνος καλύτερα από κάθε άλλον, ότι το 'Οφφίς είχε άπορρίψει αυτό το σχέδιο.

— Το ξέρεις, του άποκρίθηκε ο Μακμίλλαν με κοροϊδευτικό ύφος, ότι εγώ δεν είμαι διπλωμάτης, είμαι πολιτικός. Είμαι σίγουρος ότι έσείς έχετε δικίο και δέχθηκα να προχωρήσω. 'Αν δεν τους άρεση στο Λονδίνο, τότε είμαι έτοιμος να γυρίσω στην πατρίδα και να καθίσω στο σπιτάκι μου...

Η Συμφωνία της Καζέρτας

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

‘Ο Σαράφης και ο Ζέρβας υπό τας διαταγάς του Σκόμπη — Διαχωρισμός εϋθυνών — Μάκ Βή: «Όλα φαίνονται ρόδινα...»

‘Ο "Άρης Βελουχιώτης, έξω από τα Τρίκαλα το 1943, ένω συνομιλεί με τον άπεσταλμένο του 'Ιταλού στρατηγού 'Ινφάντε, για τους όρους της μεταστάσεως της μεραρχίας Πινερόλο. Το ΕΛΑΣ, ως γνωστόν, έφερε πολλά έμποδια στην ύποχώρησι των 'Ιταλών στρατιωτών

ύπεγράφη απ' όλους τους ενδιαφερόμενους. Το πιο σημαντικό της σημείο ήταν η ύποχρέωσις που ανέλαβαν τόσο ο Σαράφης όσο και ο Ζέρβας να τεθούν άμέσως υπό τας διαταγάς του Σκόμπη. Δέκα ήμερες προηγουμένως, ο Λίνκολν Μάκ Βή, ο 'Αμερικανός που είχε διορισθή πρεσβευτής των ΗΠΑ πλησίον της ελληνικής κυβέρνησης και ήταν τότε στο Κάιρο, έσημειωνε στο προσωπικό του ήμερολόγιο:

«Έλαθα τηλεγράφημα από την Ουάσιγκτον σύμφωνα με το οποίο οι Βρετανοί έχουν πληροφορήσει τόσο τον ΕΛΑΣ όσο και τον ΕΔΕΣ ότι ώς τμήματα των ελληνικών έθνικών δυνάμεων εύρίσκονται υπό τας διαταγάς της 'Ανωτάτης Διοικήσεως Μέσης 'Ανατολής».

Την 9ην Σεπτεμβρίου, ο Μάκ Βή έσημειωνε ήδη:

«Ο στρατηγός Ουίλσον έχει προτείνει όπως ο διοικητής του Σώματος που θα σταλή εις την 'Ελλάδα (ετάσκ φόρς) θα πρέπει να έχη τον τίτλο «'Αρχηγός των Συμμαχικών Δυνάμεων». 'Αμέσως έστειλα έντονον διαμαρτυρίαν, έφ' όσον όπως εγνώριζα δεν θα έλαμβαναν μέρος άμερικανικά στρατεύματα εις στρατιωτικές έπιχειρήσεις εις τα Βαλκάνια και ύπεγράμμιζα ότι, εάν δεν θέλωμεν να αναλάβωμεν την ευθύνην δι' άποφάσεις και άναπόφευκτα σφάλματα δι' ένεργεί-

ας επί των οποίων δεν έχομεν έλεγchon, αυτή ή κακή χρήσις του όρου «συμμαχικών» είναι άνγκη να έμφοδισθί πάση θυσία».

Η Συμφωνία της Καζέρτας εδήλωνε επίσης: «Οι άρχηγοί των ελληνικών άνταρτικών σωμάτων δηλουν ότι θα άπαγορεύσουν εις ομάδας υπό τας

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

διαταγάς τους να λάβουν τον νόμον εις χείρας των. 'Εφ' όσον τα Τάγματα 'Ασφαλείας δεν θα παραδοθούν θα τύχουν της μεταχειρίσεως έχθρικών σχηματισμών».

Έπιχειρησιακή διαταγή εκδοθείσα υπό του στρατηγού Σκόμπη εις την Καζέρτα (ένσωματωθείσα εις την Συμφωνία) καθώριζεν ότι ο στρατηγός Ζέρβας θα συνέχιζε να δρά έντός των όρίων των ορισθέντων υπό της Συμφωνίας της Πλάκας, διά να παρενοχλή την άποχώρησιν των Γερμανών. Ο στρατηγός Σαράφης θα συνέχιζε την δράσιν του εις την ύπολοιπον 'Ελλάδα, εξαίρουμένης της περιοχής 'Αττικής, της Πελοποννήσου και της Θράκης, περιλαμβανομένης και της Θεσσαλονίκης.

Ο Μάκ Βή έλαθε τις ειδήσεις της ύπογραφής της Συμ-

φωνίας με μεγάλην έκπληξιν. Έγραψε: «Οι 'Ελληνες άρχηγοί των άνταρτών — ο Ζέρβας του ΕΔΕΣ και ο Σαράφης του ΕΛΑΣ — συνηντήθησαν μετά του Ουίλσον εις την 'Ιταλίαν και συμφώνησαν να υπηρετήσουν υπό τας διαταγάς του και τας διαταγάς του στρατηγού Σκόμπη. Όλα φαίνονται ρόδινα. Και μόνο το γεγονός ότι κατάφεραν τον Ζέρβα και τον Σαράφη να συναντηθούν, πολύ δε περισσότερο να συμφωνήσουν εις οτιδήποτε, είναι πραγματικά έκπληκτικό».

Η άπόφασις άποστολής έκστρατευτικού σώματος στην 'Ελλάδα άνεκονώθη έπίσημως από τον Ουίνστον Τσώρτσιλ στο τέλος του Αυγούστου, κατά την έπίσκεψί του στην 'Ιταλία. Οι μαχόμενοι εκεί Βρετανοί είχαν άπογοητευθή πολύ από την άμερικανική έπιμονή να γίνει έπίθεσις κατά της Νοτίου Γαλλίας, πράγμα που έκοψε την όρμην της έπίθεσεως εις την Γοτθικήν Γραμμήν. Όμως, ο πραγματικός λόγος της έπίσκεψεως του Τσώρτσιλ στην 'Ιταλίαν ήταν η έπικειμένη κρίσις στην 'Ελλάδα.

Ο 'Ελλην Βασιλεύς είχε παραπεμφθή ότι μέσα σε δυο ήμενες πονηρού μανουβραρίσματος, το ΚΚΕ είχε καταφέρει να υπερακοντίσει την Συμφωνία του Λιβάνου και να επιτύχη όπως ή βρετανική κυβέρνηση δεχθή να παράσχη πλήρη την ύποστήριξιν της εις την κυβέρνησιν Παπανδρέου. Η άπόφασις των άρχηγών του Κοινού 'Επιτελείου να μη διεαχθούν έπιχειρήσεις εις την 'Ελλάδα εις βάρος των έπιχειρήσεων εις την 'Ιταλίαν εσήμανε ότι ή δύναμις που θα άποτελούσε το έκστρατευτικό σώμα εις την 'Ελλάδα θα ήταν άπλως «ότι περιείχε».

Ο Τσώρτσιλ καθώρισε ότι ή ελληνική έξόριστος κυβέρνηση έπρεπε να προετοιμασθή να εισέλθι εις τας 'Αθήνας και να αναλάβη άμέσως την εξουσία. Ο Παπανδρέου και οι ύπουργοί του έγκατεστάθησαν σε μία βίλλα κοντά στην Καζέρτα για να έπεξεργασθούν το σχέδιο της έγκαταστάσεως του μαζί με τους νέους ύπουργούς του ΕΑΜ.

Περί τα μέσα Σεπτεμβρίου, τα υπό τον Σκόμπη στρατεύματα έτέθησαν εις έτοιμότητα, όπως και ή 15η Μοίρα Καταδρομικών, τα ναρκαλιευτικά της καθώς και τα άεροπλάνα της ΡΑΦ και τα άμερικανικά μεταγωγικά άεροσκάφη.

Παράλληλα, ο Τσώρτσιλ ξεκίνησε για την Μόσχα, αποφασισμένος να ξεκαθαρίση το ζήτημα και να καθορίση όριστικά ότι ή 'Ελλάς ανήκει στην βρετανική σφαίρα έπιρροής. Έφθασε στην Μόσχα την 9ην 'Οκτωβρίου συνοδευόμενος από τον 'Αντονι 'Ηντεν. Έγινε δεκτός με πολλή θερμότητα. Έπακολούθησαν έπίσημες συνομιλίες με τον Στάλιν και τον Μολότωφ.

ΑΥΡΙΟΝ: Συνεγίζονται αι συγκρούσεις και τα προβλήματα. — Αι είσηγήσεις του Τσώρτσιλ...

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Συνεχίζονται αί συγκρούσεις καί τὰ
προβλήματα. — Αί εισηγήσεις του
Τσώρτσιλ...

Χάρis στήν πείρα τῶν κομμουνιστῶν ὅσον ἀφορᾷ τὸν σχηματισμὸ «λαϊκῶν μετώπων» καὶ λόγῳ τῆς ἀδιαφορίας τῆς εἰδικῆς ὁργανώσεως ὑποστηρίξεως κινήματων ἀντιστάσεως τοῦ Καίρου, καθὼς καὶ τοῦ βρετανικοῦ Στρατηγείου Μέσης Ἀνατολῆς, ὁ ΕΛΑΣ ἐπέτυχε ὀχι μόνον νὰ ἀνδρωθῇ ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἰσχύ πού χρειαζόταν, προκειμένου νὰ θέτῃ ὅρους στοὺς Ἀγγλους. Παρὰ δὲ τὰ διαδήματα τοῦ Μάγικερ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν — συνδέσμων δὲν ἔγινε τίποτα. Παρὰ τίς συμφωνίες τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Καζέρτας ὁ ΕΛΑΣ καὶ τὸ ΕΑΜ ἐξακολουθοῦσαν νὰ προχωροῦν μὲ οἴγουρα, μελετημένα δῆματα πρὸς τὸ στόχο πού ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας. Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1944 ὁ Τσώρτσιλ καθώρισε ὅτι θὰ ἐπέδρεφε στὴν Ἑλλάδα ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις τὸν Ὀκτώβριο. Καὶ ἐτοιμάσθηκε νὰ ξεκινήσῃ γιὰ τὴν Μόσχα γιὰ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τὸν Στάλιν.

15ον

«Ὅπως ἔγραψε ὁ Τσώρτσιλ: «Ἡ στιγμή ἦταν κατάλληλη γιὰ δουλειά γι' αὐτὸ εἶπα:

— «Ἀς ξεκαθαρίσουμε τίς ὑποθέσεις μας στὰ Βαλκάνια... Λοιπὸν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Βρεταννία καὶ τὴ Ρωσία, τί θὰ λέγατε ἂν εἶχατε 90 τοῖς ἑκατὸ προτεραιότητα στὴ Ρουμανία καὶ γιὰ μᾶς, ἂς πούμε 90 τοῖς ἑκατὸ προτεραιότητα στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ κανονίσουμε πενήντα καὶ πενήντα τοῖς ἑκατὸ στὴν Γιουγκοσλαβία;

Καὶ ἐνῶ μεταφραζόταν αὐτὸ, ἔγραψα σ' ἓνα κομμάτι χαρτί: «Ρουμανία: Ρωσία 90 τοῖς ἑκατὸ. Ἀλλοὶ 10 τοῖς ἑκατὸ.

Ἑλλάς: Ἀγγλία (ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς ΗΠΑ) 90 τοῖς ἑκατὸ. Ρωσία 10 τοῖς ἑκατὸ.

Γιουγκοσλαβία: 50 καὶ 50 τοῖς ἑκατὸ.

Οὐγγαρία: 50 καὶ 50 τοῖς ἑκατὸ.

Βουλγαρία: Ρωσία 75 τοῖς ἑκατὸ. Ἀλλοὶ 25 τοῖς ἑκατὸ.

Ἐδῶς τὸ χαρτί στὸν Στάλιν πού εἶχε ἀκούσει στὸ μεταξὺ τὴν μεταφράσει. Ἀκολούθησε μικρὴ παύσις. Ἐπειτα πῆρε τὸ μπλὲ μολύβι του, ἔκανε ἓνα μεγάλο τσεκάρισμα πάνω στὸ χαρτί καὶ μοῦ τὸ ἔδωσε πίσω. Τακτοποιήθηκαν ὅλα σὲ χρόνον ἐλάχιστον, ὅσον χρειάσθηκε γιὰ νὰ τὰ γράψω αὐτά.

Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὴν ὥρα σιωπῆς εἶπα:

— Μήπως θὰ φανῇ κυνικὸ τὸ ὅτι, ἔτσι ὅπως ἐμφανίζονται τὰ πράγματα, κανονίζουμε τὴν τύχη ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, μὲ τέτοιον τρόπο, τόσο ἀπλᾶ; Ἀς κόψουμε αὐτὸ τὸ χαρτί.

— Ὅχι, φύλαξέ το, εἶπε ὁ Στάλιν.

Ἀμέσως ἐστάλη κοινὸ μῆνυμα πρὸς τὸν Ρόζβελτ πού ἔδιδε λεπτομέρειες τῆς συμφωνίας. Ὁ Τσώρτσιλ φρόντισε νὰ στείλῃ ἰδιαίτερη ἐνημερωτικὴ ἀναφορὰ πρὸς τὸν Ἀμερικανὸ πρόεδρο.

«Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτη-

Ἀφωπλισμένοι ἐλασίτες στὴν Λάρισα, μετὰ ἀπὸ τὴν συμφωνία τῆς Βάρκιζας

τὸ νὰ προσπαθῶμε νὰ συμφωνήσουμε γιὰ τὰ Βαλκάνια, γιὰ νὰ ἐμποδίσουμε τὴν ἔκρηξι ἐμφυλίου πολέμου σὲ ἀρκετὲς χώρες ἐκεῖ, ὅταν πιθανῶς ἐσὺ καὶ ἐγὼ εἴμαστε ὑπὲρ τῆς μιάς πλευρᾶς καὶ ὁ Θ.Ι. (Θεῖος Ἰωσήφ) ὑπὲρ τῆς ἄλλης».

Ὁ πρεσβευτὴς Μὰκ Βὴ, στὸ μεταξὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ εἰ-
ναι ἀνίσχυος.

Τὴν 27η Σεπτεμβρίου ἔγραφε στὸ ἡμερολόγιό του: «Τὰ νέα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀναφέρουν ὅτι συνεχίζονται οἱ συγκρούσεις καὶ τὰ προβλήματα, μὲ τοὺς ἀντάρτες, ἰδίως στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν. Λέγεται ὅτι ἐκεῖ, ὁ Σκόμπη ἔχει διορίσει κάποιον στρατηγὸ Σημλιωτόπουλο «Διοικητὴ Φρουρᾶς» καὶ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δέχεται σφοδρὲς ἐπιθέσεις τῶν ἀριστερῶν καὶ κατηγορεῖται ὅτι εἶναι φίλος τοῦ καθεστώτος τοῦ Ράλλη. Ὑπάρχει ἐπίσης ἡ φήμη ὅτι ὁ Σκόμπη εἶπε στὸν ΕΛΑΣ νὰ μὴ πλησιάσῃ στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου σκοπεύουν νὰ ἀποβιθασθοῦν οἱ Βρετανοί. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ ἀπάντησε διατυπώνοντας τὴν ἀπαιτήσι νὰ ἀφῇ-
σουν τὴν Ἑλλάδα νὰ κανονί-
σῃ ἡ ἴδια τὸ ζήτημα τῆς ἀπελευθερώσεώς της. Δὲν εἶναι πε-
ριεργὴ (αὐτὴ ἡ ἀπαιτήσι) ἀ-
φοῦ οἱ Ἀγγλοὶ ἔκαναν τόσο
λίγα ὡς τώρα γιὰ τὴν Ἑλλά-
δα!»

Ἐξηγήσεις σχετικὰ μὲ τίς συμφωνίες του μὲ τὸν Στάλιν ἔστειλε ὁ Τσώρτσιλ πρὸς τὴν κυβέρνησι τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Ἐγραψε:

«Στὸν πόλεμον αὐτόν, ἡ Μεγάλη Βρεταννία ἔχασε τριάντα χιλιάδες ἄνδρες εἰς τὴν προσπάθειάν της νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῆς ἐισβολῆς τῶν Ἱταλῶν-Γερμανῶν καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ διαδραματίσῃ κύριον ρόλον εἰς τὸ νὰ ὁδηγηθῇ ἡ Ἑλλάς μακρὰν ἀπὸ τοὺς παρόντας κινδύνους καὶ τὰ προβλήματά της, διατηροῦσα καὶ ἐδῶ πλήρη συμφωνίαν μετὰ τῶν ΗΠΑ, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴν ἕως τώρα ἀγγλοαμερικανικὴν πολιτικήν. Ἡ Βρεταννία νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν, ὑπὸ στρατιωτικὴν ἀποψιν καὶ θὰ προσπαθῇ νὰ βοηθήσῃ τὴν ὑφισταμένην ἐλληνικὴν βασιλικὴν κυβέρνησιν νὰ ἐδραιωθῇ ἐπὶ μιάς ὅσον τὸ δυνατόν εὐρυτέρας καὶ ἡνωμένης βάσεως. Ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία θὰ δεχθῇ προθύμως τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς Μεγ. Βρεταννίας».

Τὰ πρῶτα βρεταννικὰ στρατεύματα ἔφθασαν, στὴν πραγμα-
τικότητά, στὴν Ἑλλάδα τὴν 24
Σεπτεμβρίου 1944.

Ἀπεφασίσθη ἡ κατάληψις τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Ἀράθου, στὴ Βόρειο Πελοπόννησο, ἀπ' ὅ-
που εἶχαν ἀρχίσει ἤδη νὰ ἀ-
ποχωροῦν οἱ γερμανικὲς μονά-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

δες. Ἀεροπλάνα τῆς ΡΑΦ θὰ ἐκάλυπταν τὴν ἐπιχείρησι.

Ὁ διοικητὴς τῆς προκαταρκτικῆς χερσαίας ἐπιχειρήσεως πού θὰ κατελάμβανε τὸ ἀερο-
δρόμιο καὶ θὰ ἔκανε στὴ συνέ-
χεια τὴ μαχητικὴ ἀναγνώρισί-
ν ἦταν ὁ ταγματάρχης Ἑρλ Τζέ-
λικο, τῆς «Σπέσιαλ Μπόουτ
Σέρβις» (Εἰδικῆς Ὑπηρεσίας ἐ-
λάφρων Σκαφῶν). Ἦταν ἓνας
κομμάντος πού εἶχε ἤδη ἀπο-
κτήσει μεγάλη φήμη στὸ ἐλλη-
νικὸ θέατρο ἐπιχειρήσεων καὶ
εἶχε καταστῇ ὁ τρόμος τῶν
γερμανικῶν φρουρῶν μὲ τίς
τύπου κομμάντος ἐπιδρομῆς
του. Οἱ ἄνδρες του τὸν σέβον-
ταν καὶ τὸν ἐκτιμοῦσαν. Καὶ
ἦταν γνωστὸς μὲ τὰ ψευδώνυ-
μα ὁ «Κόμης», ὁ «Αἰδεσιμώ-
τατος» ἢ ἀπλῶς ὁ «Κατσαρο-
μάλλης».

Οἱ Γερμανοὶ ἔφευγαν ἤδη ἀ-
πὸ τὴν Νότιο Πελοπόννησο —
κατευθύνονταν πρὸς τὰς Πά-
τρας — ὅταν οἱ πενήντα ὀκτὼ
ἀλεθιπτωτιστὰς τοῦ Τζέλικου ἐρ-
ρίφθησαν γιὰ νὰ καταλάβουν
τὸν Ἀράξο. Ἡ ἐπιχείρησις ἔ-
γινε χωρὶς νὰ προβληθῇ καμ-
μιὰ ἀντίστασις. Οἱ κάτοικοι τῆς
περιοχῆς τοὺς ἐπεφύλαξαν κά-
τι περισσότερο ἀπὸ ἐνθουσιώ-
δη ὑποδοχή.

Τὴν ἐπομένη, ὁ Τζέλικο ἔ-
φθασε μὲ μιὰ «Ντακότα» καὶ
σὲ λίγο κατέφθασαν καὶ θα-
λάσσιες μονάδες του. Γιὰ νὰ
διατηρήσῃ τὴν πρωτοβουλία
δράσεως, ὁ Τζέλικο ἔστειλε
τὸν ταγματάρχην Ἀἰαν Πά-
τερσον, μὲ δύο περιπόλους δυ-
νάμεις 62 ἀνδρῶν κατὰ μῆ-
κὸς τῶν ὁκτῶν πρὸς τὴν κα-
τεῦθυν τῶν Πατρῶν.

Τὸ λιμάνι ἦταν σχεδὸν πλή-
ρως περικυκλωμένο ἀπὸ ἀντάρ-
τες τοῦ ΕΛΑΣ, μὲ μιὰ γερμα-
νικὴ φρουρὰ ἐννιάκοσίων ἀν-
δρῶν πού εἶχε μαζί της καὶ
κάπου 1600 ἄνδρες τῶν Τα-
γματῶν Ἀσφαλείας. Ὁ Τζέλι-
κο ἐπέτελλε κατὰ τῶν Γερμα-
νῶν, μὲ τέτοιον τρόπο καὶ ἀπὸ
διάφορες κατευθύνσεις, ὥστε
νὰ δώσῃ τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἡ
γελοία σὲ ἀριθμὸ ἀνδρῶν δύ-
ναμίς του ἦταν πολὺ μεγαλύ-
τερη.

Παράλληλα ζήτησε τὴν ἀμέ-
σο παράδοσι τῶν ταγμάτων ἀ-
σφαλείας, πού εἶχαν κάθε λό-
γο νὰ φοβοῦνται ὅτι οἱ ἐλα-
σίτες θὰ τοὺς πετσόκοβαν, ἂν
ἐπεφταν στὰ χέρια τους.

Φυσικά, δὲν αἰσθάνθηκε καὶ
τόσο ἄνετα ὅταν καὶ οἱ χί-
λιοι ἐξακόσιοι ἄνδρες τῶν τα-
γματῶν ἀσφαλείας παρεδόθη-
σαν ἀμέσως. Πάντως, ἀφοῦ
φρόντισε γιὰ τὸν ἀφωπλισμὸ
τους, τοὺς ἔκλεισε ἀμέσως σ' ἓνα
πρόχειρο στρατόπεδον αἰ-
χμαλώτων.

ΑΥΡΙΟΝ: Ἡ κατάληψις τῶν Πα-
τρῶν. — Ἡ ὑποδοχὴ πού ἐπε-
φύλαγχε εἰς τοὺς Βρεταννοὺς. —
Ὁ Τζέλικο κέντρο ἀφαντάστου
θαυμασμοῦ.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Η πείρα των κομμουνιστών αφ' ενός στην δημιουργία «λαϊκών μετώπων» και η αδιαφορία των Βρεταννών που τους ενδιέφερε, βασικά, η νίκη και τίποτε περισσότερο, το ΕΑΜ επέτυχε όχι μόνο να ισχυροποιήσει τον ΕΛΑΣ, αλλά και να τον καταστήσει ικανό να υπαγορεύει τους όρους του. Βέβαια οι Βρεταννοί αξιωματικοί — σύνδεσμοι κοντά στις ελληνικές αντάρτικες ομάδες έδωσαν από πολύ νωρίς την πραγματικότητα, αλλά οι ειδοποιήσεις τους δεν έφεραν αποτελέσματα. Μετά την απόφαση δια την επιστροφή της εξουσίας στην ελληνική κυβέρνηση, τον Σεπτέμβριο του 1944, ο Τσώρτσιλ, συνοδευόμενος από τον Ήντεν μετέβη στην Μόσχα και καθώρισαν τις «σφαίρες επιρροής» στα Βαλκάνια. Η Έλλάς καθορίστηκε να ανήκει κατά 90 τοίς εκατό στην βρεταννική επιρροή.

16ον

Στην συνέχεια, ο Τζέλικο έστειλε κάπου είκοσι άνδρες της δυνάμεώς του και της ΡΑΦ μέσα σε θωρακισμένα οχήματα και σε τζίπ (με τους προβολείς αναμμένους για να εντυπωσιάσουν τον έχθρο) για να καταλάβουν την Πάτρα. Αυτή την ενέργεια την ακολούθησε ολόημερος βολή με όλμους των θέσεων άμυνας των Γερμανών ώσπου ο έχθρος —που ήταν πολύ υπέρτερος σε αριθμούς— έτοιμάσθηκε να υποχωρήσει.

Την αύγη της επομένης ημέρας κατελήφθη η πόλις και το λιμάνι των Πατρών, χωρίς να προκαλέσουν καμιά ζημία ή Γερμανοί. Κατά τις επιχειρήσεις κατελήφθη ένα κανόνι των 77 χιλ. που ήταν τοποθετημένο σε έπικαιρη θέση, έστράφη προς τους Γερμανούς και έβύθισε ένα φέρρι μπάτ γεμάτο άνδρες του έχθρου.

Η ύποδοξη που επεφύλαξαν στους Βρεταννούς οι κάτοικοι των Πατρών ξεπερνά κάθε περιγραφή. Ο Τζέλικο είχε γίνει το κέντρο αφάνταστου θαυμασμού και πραγματικής λατρείας. Παρ' όλα αυτά διαισθάνθηκε γύρω του μία παράξενη άνησυχία, που έφθανε στα σύνορα του φόβου.

Θυμάται: «Ο λόγος είναι ότι μπήκα μέσα στην Πάτρα μαζί με τον Άρη, που ήταν ο διοικητής της μεραρχίας του ΕΛΑΣ εκεί. Τότε δεν είχαμε ιδέα, αλλά μάθαμε αργότερα ότι ο ΕΛΑΣ είχε κάνει φρικτές σφαγές κοντά στην Καλαμάτα και στον Πύργο, φονεύοντας βασιλοφρόνες, άτακτους άνδρες των ταγματικών ασφαλείας, κάθε άνθρωπο, τέλος πάντων, που ήταν εκδηλωμένος αντικομμουνιστής».

Ύστερα από δυο νύκτες φρίκης, ο Τζέλικο αποφάσισε να σταματήσει άμέσως αυτή την κατάσταση και υπό την ιδιότητα του του στρατιωτικού διοικητού της Βορείου Πελοποννήσου επέβαλε απαγόρευση της κυκλοφορίας μετά την δύση του ήλιου.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Η κατάληψις των Πατρών. — Η ύποδοξη που έπεφυλήχθη εις τούς Βρεταννούς — Ο Τζέλικο κέντρο αφαντάστου θαυμασμού

Ο "Άρης Βελουχιώτης σε όμιλία του από τον εξώστη της Εθνικής Τραπεζής Λαμίας. Άριστερά, ο καθηγητής Σημίτης

Ακολούθησαν βίαιες διαμαρτυρίες του Άρη προς τον στρατηγό Ουίλσον και ακολούθησαν αυστηρά τηλεγραφήματα από τον Άνωτατον Στρατιωτικόν Διοικητή Συμμαχικών Δυνάμεων Μεσογείου, προς τον Τζέλικο.

«Αυτό σήμαινε ότι εκεί πέρα δεν ήταν τίποτε σχετικά με το τι συμβαίνει πραγματικά στην Ελλάδα», λέει ο Τζέλικο.

Ο Ουίλσον έστειλε άμέσως με ειδικό αεροσκάφος έναν ταξίαρχο για να ελέγξει την κατάσταση. Η άναφορά που υπέβαλε ο ταξίαρχος, μετά την έρευνά του, ήταν πλήρης δικαιοσύνης των αποφάσεων του Τζέλικο.

«Είλικρινά, δεν είχα άκουσει τίποτα για τον Άρη, λίγες μόνο ώρες πριν εισέλθω στην Πάτρα», θυμάται ο Τζέλικο. «Εφ' όσον ήταν επίσημος σύμμαχός μας, έκρινα ότι ήταν οσώστο να μπά μαζί του στην πόλι με μία παράταξη από τζίπ. Παρά την αγριότητα του, βρήκα ότι ο Άρης είχε αρκετή γοητεία».

Η αποφασιστικότητα του Τζέλικο και η άμεσος λήψις αποφάσεων έσωσε τη ζωή πολλών ανδρών, που ήταν προηγουμένως αντίρτες της ΕΚΚΑ.

Τους άνδρες των ταγμάτων ασφαλείας τους φύλαγαν με προσοχή, σ' ένα πρόχειρο στρατόπεδο αιχμαλώτων, όπως θυμάται ο Ρόναλντ Χουάιτ, λοχίας τότε της ΕΙδικής Υπηρεσίας Έλαφρών Σκαφών», ενώ

οι αντίρτες τούς έβριζαν και τούς εχλεύαζαν συνεχώς.

Την 7ην Οκτωβρίου μία περιπόλος του Τζέλικο κατάφερε να προχωρήσει ως την Κόρινθο. Μία άλλη μικρή περιπόλος πέρασε με καίκια στον κόλπο της Σαλαμίνος και απέβιθασε στον Πειραιά. Άλλά η επιχείρησις αυτή ήταν, ουσιαστικά, άνοητη και χωρίς περιεχόμενο.

Όταν οι Γερμανοί αποφάσισαν να προβάλουν αντίστασι στην περιοχή των Μεγάρων, τότε μόνο οι Βρεταννοί συνειδητοποίησαν το πόσο μικρές ήταν οι δυνάμεις τους. Ερρίφη τελικώς ένας λόχος της 2ας Άνεξαρτήτου Ταξιαρχίας Άλεξιπτωτιστών στα Μέγαρα, παρά τον δυσμενή άνεμο. Η κακή κατάσταση του καιρού έγινε άφορη να έχουν σημαντικές απώλειες οι άλεξιπτωτισται. Όμως, χωρίς να δώσουν μάχη και μόνο το γεγονός ότι έρρίφθησαν ήταν αρκετό να έπιστεύουν την αποχώρησι των Γερμανών.

Διοικητής της 2ας Άνεξαρτήτου Ταξιαρχίας Άλεξιπτωτιστών ήταν ο ταξίαρχος Τσάρλς Πρίτσαρντ, ένας ικανώτατος μόνιμος αξιωματικός και η μονάδα του ήταν από έπιλεκτα στελέχη. Η ταξιαρχία είχε ριφθ στη Γαλλία για να αποτελέσει την προφυλακή της συμμάχικης απόδρασης από την Ιταλία. Ο Πρίτσαρντ ήταν σίγουρος ότι η άποστολή του στην Ελλάδα θα τελείωνε μέσα σε μία βδομάδα το πολύ.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Το κύριο σώμα της ταξιαρχίας έπεσε μέσα σε θύελλα σχεδόν, είχε σημαντικές απώλειες, αλλά κατάφερε να συγκεντρωθή γρήγορα σε κανονικούς σχηματισμούς και να βαδίση προς την κατεύθυνσι των Άθηνων. Επίσης περίπολοι με τζίπ, των δυνάμεων του Τζέλικο, κατευθύνονταν την ίδια ώρα προς την Άθήνα.

Άλλωστε, τώρα, ο Τζέλικο είχε δεχθή επίσκεψι του Γουντχάουζ, που είχε σπεύσει για να τον κατατοπίση σχετικά με την κατάστασι που επικρατούσε στην Ελλάδα.

Ο Σκόμπη, στο μεταξύ, έγραψε στο ήμερολόγιό του, με ημερομηνία 11 Οκτωβρίου:

«Μακροσκελές σήμα από τον Σέππαρντ μεταφέρον τας προτάσεις των Γερμανών σχετικώς με ειρηνικήν άπομάκρυνσιν των από τας Άθήνας, χωρίς καταστροφάς. Η πρότασις φαίνεται ενδιαφέρουσα. Το στρατηγείο δεν θέλει άνακωχήν. Έστειλα σήμα στον Σέππαρντ».

Ο στρατηγός δεν είχε ιδέα τότε, ότι ο ΕΛΑΣ είχε ήδη συνάψει συμφωνία άνακωχής με τους Γερμανούς. Ο Ρούφους Σέππαρντ (ο σύνδεσμος με τον ΕΛΑΣ από το 1942) με τα κατάθανθα μαλλιά του βαμμένα μαύρα, κατοικούσε ήδη στην Άθήνα, σ' ένα διαμέρισμα του κτιρίου όπου είχε τα γραφεία του το τμήμα προπαγάνδας των Γερμανών.

Ο Τζέλικο πήρε έντολη να προχωρήσει προς την Άθήνα, για να προβή σε άναγνώρισι. Μαζί με τον ταγματάρχη Άιαν Πάττερσον και τον Σάν Σέτζγουϊκ του Νιού Γυόρκ Τάιμς (ο δημοσιογράφος ήξερε ελληνικά και θα έκανε τον διερμηνέα) ξεκίνησαν με καίκι και έφθασαν στον Σκαμαγκκά. Εκεί ο Τζέλικο και ο Πάττερσον, με κλεμμένα ποδήλατα, κατευθύνθηκαν προς την Άθήνα, μέσω Έλευσίνος και Δαφνίου, για να διαπιστώσουν ότι είχαν άρχισει να άποσύρυνται και οι τελευταίοι Γερμανοί.

Με τόν... «έντυπωσιακό αυτό τρόπο», πάλιν σε δυο κλεμμένα ποδήλατα, εισήλθε η... έμπροσθοφυλακή των Βρεταννών στην άπελευθερουμένη Άθήνα, την ίδια σχεδόν ώρα της άποχωρήσεως των γερμανικών μηχανοκινήτων μονάδων.

Ο Τζέλικο έσπευσε να ειδοποιήσει την μονάδα του και το βράδυ ολόκληρη η δύναμις των κομμάτων του Τζέλικο (πενήντα πέντε άνδρες) είχε έγκρασταθθι στο καλύτερο ξενοδοχείο των Άθηνων, την Μεγάλη Βρεταννία».

ΑΥΡΙΟΝ: Ο Τζέλικο συναντά τον στρατηγό Σπλιτγουόουλ. — Οι Άθηναιοί τόν χειροκοπούν. — Οι πορείες του Ε.Α.Μ. — Ε.Λ.Α.Σ. στους κεντρικούς δρόμους.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Η πείρα των κομμουνιστών απ' ενός στην δημιουργία «λαϊκών μετώπων» και η αδιαφορία των Βρεταννών που τους ενδιέφερε, βασικά, η νίκη και τίποτε περισσότερο, το ΕΑΜ επέτυχε όχι μόνο να ισχυροποιήσει τον ΕΛΑΣ, αλλά και να τον καταστήσει ικανό να υπαγορεύει τους όρους του. Βέβαια οι Βρεταννοί αξιωματικοί — σύνδεσμοι κοντά στις ελληνικές αντάρτικες ομάδες έβλεπαν από πολύ νωρίς την πραγματικότητα, αλλά οι ειδοποιήσεις τους δεν έφεραν αποτελέσματα. Μετά την απόφασιν διά την επιστροφή της εξορίστου ελληνικής κυβέρνησης, τον Σεπτέμβριο του 1944, ο Τσώρτσιλ, συνοδευόμενος από τον Ήντεν μετέβη στην Μόσχα και καθώρισαν τις «σφαίρες επιρροής» στα Βαλκάνια. Η Ελλάδα καθορίσθηκε να ανήκει κατά 90 τοίς εκατό στην βρεταννική επιρροή.

17ον

Εκείνο το βράδυ, ο Τζέλικο συναντήθηκε με τον Φράνκ Μακάσκη, τον ήρωικό Βρεταννό μυστικό πράκτορα, που είχε συλληφθεί δυο φορές στην Ελλάδα, που είχε καταδικασθεί δυο φορές εις θάνατον και είχε καταφέρει και τις δυο φορές ν' αποδράση. Τον Μακάσκη τον είχε κρύψει ο Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, ένας ψηλός, επιβλητικός, ηλικιωμένος άνδρας, που είχε κερδίσει τον θαυμασμό του λαού με την αγέρωχη στάσι του προς τους Γερμανούς.

Ο Μακάσκη, που είχε παρακολουθήσει την αποχώρησι των Γερμανών από το μπαλκόνι της κατοικίας του Αρχιεπισκόπου, πήρε τον Τζέλικο για να επισκεφθούν τον στρατηγό Σπηλιωτόπουλο, τον αξιωματικό που είχε διορισθεί από τον Σκόμπη στρατιωτικός διοικητής της περιοχής Αττικής.

Μ' όλο που ακόμη δεν είχε στρατό στην διάθεσί του, διοικούσε τις αστυνομικές δυνάμεις με τον διευθυντή της Αστυνομίας Αθηνών ΆγγελοΝ Έμπερτ υπό τας διαταγάς του.

(Ο Έμπερτ είχε σώσει είκοσιέξι Βρεταννούς πράκτορες και αποδράσαντες αιχμαλώτους και είχε δώσει μυστικό σωματοφύλακα στον Μακάσκη).

— Δεν νομίζω ότι τα κατάφερα να σπάσω τον πάγο με τον στρατηγό Σπηλιωτόπουλο, διηγείται ο Τζέλικο. Μου είχα δώσει έξ' άπονομής, προσωρινώς τον βαθμό του ταξίαρχου, για να έχω το απαραίτητο κύρος στις συνομιλίες μου με τους ανωτάτους Έλληνες αξιωματικούς, έφ' όσον θα ήμουν ο ανώτερος Βρεταννός αξιωματικός, προς το παρόν, στην Ελλάδα.

(Σημ. Μεταφρ.: Οι βρεταννικές Ένοπλες Δυνάμεις έχουν την δυνατότητα να προάγουν «προσωρινώς» έναν αξιωματικό σε όποιονδήποτε βαθμόν και να τον μεταφέρουν στον κανονικό του βαθμό εϋθὺς μετά την εκτέλεσι της αποστολής).

— Όταν παρουσιάσθήκαμε, μαζί με τον Μακάσκη, άργα

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Ο Τζέλικο συναντᾷ τόν στρατηγό Σπηλιωτόπουλο — Οί Αθηναῖοι τόν χειροκροτοῦν — Οί πορείες τοῦ Ε.Α.Μ. - Ε.Λ.Α.Σ. στοὺς κεντρικοὺς δρόμους

Ο Ζαχαριάδης, ὁμιλῶν σὲ ἑαμικὴ συγκέντρωσι, κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσι

ἐκείνη τὴ νύχτα στὸν στρατηγό, συνεχίζει ὁ Τζέλικο, φούσκωνα τὸ στήθος μου ἀπὸ ὑπερηφάνεια. Ἦμουν ταξίαρχος στὰ εἰκοσιέξι χρόνια μου! Ἐνῶ πρὶν ἀπὸ λίγες μόνο μέρες ἦμουν ἕνας ταγματάρχισκος! Συστήθηκα στὰ γαλλικά, πού ὁ στρατηγὸς μιλοῦσε εὐχερῶς, εἶπα «Λέ Μπριγκαντιέ Τζέλικό», μετὶ τὸ ἀνάλογο ὕψος. Δὲν φάνηκε νὰ ἐντυπωσιάσθηκε καθόλου. Ἀντίθετα μετ' αὐτοῦ σάν νὰ εἶχε μπροστὰ του κανένα δεκανέα. Ἀργότερα θυμήθηκα ὅτι «μπριγκαντιέ» στὰ γαλλικά σημαίνει... ἐνωμοτάρχης!

Λίγο ἀργότερα, τὴν ἴδια νύχτα, ὁ Μακάσκη πήγε τὸν Τζέλικο στὸν Αρχιεπίσκοπο. Ο Δαμασκηνὸς ἔκανε ζωερὴ ἐντύπωσι στὸν νεαρὸ ταξίαρχο.

Ἐπειτα, οἱ δυὸ Βρεταννοὶ αξιωματικοὶ πῆγαν γιὰ ἕνα ποτὸ στὴν «Μεγάλη Βρετάνια» πού πρὶν ἀπὸ λίγες ὥρες μόνο ἦταν τὸ στρατηγεῖο τῶν Γερμανῶν.

Ο Τζέλικο ἀποφάσισε νὰ φρεσκαρισθῇ λιγάκι καὶ ἀνέβηκε στὸ δωμάτιό του, πού ἔβλεπε πρὸς τὴν πλατεῖα Συντάγματος. Ξυριζόταν ὅταν ἀκουσε φωνές ἀπ' ἔξω. Οἱ φωνές ὅλο καὶ πλῆθαιναν καὶ δυνάμωναν. Τελικῶς κατάλαβε ὅτι ἀφοροῦσαν αὐτόν.

— Ζήτη ὁ Ζέλικων, ζήτη ὁ Ζέλικων! κραύγαζαν τὰ πλήθη.

Βγήκε στὸ μπαλκόνι του, ἀπὸ περιέργεια περισσότερο. Καὶ πέρασαν ἀρκετὰ λεπτά γιὰ νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι δὲν εἶχε σκουπίσει τὶς σαπουνάδες ἀπὸ τὸ πρόσωπό του.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη γεῦσι τῆς ὑποδοχῆς πού ἤθελαν νὰ κάνουν οἱ Ἕλληνες στοὺς Βρεταννοὺς, στὸ πρόσωπο τοῦ προσωρινοῦ διοικητοῦ τους, πού εἶχε σαπουνάδες καὶ εἶχε μπεῖ στὴν Ἀθήνα καθάλλα σ' ἕνα κλεμμένο ποδήλατο.

Ἡ γεμάτη ἀγάπη ὑποδοχῇ καὶ ὅσα εἶχε διαπιστώσει στὸν Ἀραξὸ καὶ μετὰ στὴν Πάτρα, ἔκαναν τὸν Ἐρλ Τζέλικο νὰ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ἀποφάσισεν νὰ κάνῃ ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο αἰσθητὴ τὴν παρουσίαν τῶν Βρεταννῶν στὴν Ἀθήνα.

Τὴν ἐπομένη μέρα, αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἐλάχιστοι ἀκόμα, Βρεταννοὶ, ἀνέβηκαν ἐν στολῇ στὴν Ἀκρόπολι, πού ἦταν ἀπαγορευμένη στοὺς Ἕλληνες κατὰ τὴν κατοχή, λόγω τῆς συμβολικῆς σημασίας πού εἶχαν οἱ ἐπισκέψεις στὴν Ἀκρόπολι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους.

Εκείνος πού ἀνέλυσε τὴν τρομερὰ μεγάλη σημασίαν τῆς παρουσίας τῶν Βρεταννῶν στὴν Ἀθήνα στὸν Τζέλικο, ἦταν ὁ Μακάσκη. Εἶχε ἀρκετὴ πείρα, γινώσκει τὸν πραγματῶν, γιὰ νὰ εἶναι σίγουρος ὅτι οἱ κομμουνιστὲς σχεδίαζαν πραξικόπημα γιὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς.

Αὐτὴν τὴν πεποίθησιν, ὁ Μακάσκη τὴν εἶχε ἀποκομίσει ἀπὸ τὶς κινήσεις τοῦ Ὁρέστη, τοῦ διοικητοῦ τῆς 2ας Μεραρχίας τοῦ ΕΛΑΣ, μετ' ὅποιον εἶχε πολλὰς ἐπαφὰς κατὰ τὴν μυστικὴν τοῦ δρόσιν στὴν περιοχή τῆς πρωτεύουσας.

Ο Ὁρέστης, ἐξήγησε ὁ Μακάσκη, ἦταν ἄλλοτε ναύτης, ὁ πάλαιος κινηματογράφου καὶ γκαρσόνι σὲ καφενεῖο. Ὡστόσο ἦταν διαβουλευμένος καὶ περίμενε, τώρα, ἀπλῶς τὸ σῶμα ἀπὸ τὰ ἀφεντικά του τοῦ Κ.Κ. γιὰ νὰ κινηθῇ καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀθήνα.

Οἱ παρατηρήσεις πού εἶχε κάνει στὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὸ 1943 ὡδήγησαν τὸν Μακάσκη στὸ νὰ εἶναι σίγουρος ὅτι ἡ συμμετοχὴ στὴν Ἀντίστασιν ἦταν ἀπλῶς προετοιμασία γιὰ τὴν βίαιη κατάληψιν τῆς ἀρχῆς, μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν. Τολμάχιστον αὐτὸ εἶχαν σάν βασικὴ τους ἐπιδιώξει οἱ ἀνθρώποι τοῦ Κ.Κ. πού εἶχαν καὶ τὸν ἐλεγγον τοῦ ΕΛΑΣ.

Τὴν παραμονὴ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Γερμανῶν, ὁ Μακάσκη εἶχε πληροφορηθῇ ἀπὸ σίγουρους πηγὰς ὅτι μονάδες τοῦ Ὁρέστη εἶχαν κινηθῇ πρὸς τὴν πρωτεύουσάν ἀπὸ τὸν δρόμον τῶν Θηβῶν, μετὰ κάθε μυστικότητά καὶ μέσα στὴν κάλυψιν τοῦ σκοταδιοῦ.

Δὲν θὰ ἦταν καθόλου πρῆρογόν νὰ εἶχε ἤδη καταλάβῃ τὰ κυβερνητικὰ κτίρια τῆς πρωτεύουσας ὁ Ὁρέστης καὶ νὰ εἶχε διακηρύξει ὅτι ἡ Ἀθήνα ἦταν ὑπὸ τὸ ΕΑΜ, ἂν δὲν εἶχαν προλάβῃ ὁ Τζέλικο καὶ οἱ ἄνδρες του.

Πάντως, ὁ ΕΛΑΣ δὲν φαίνεται καθόλου τὶς πρώτες ἡμέρες, τότε πού ὁ Τζέλικο καὶ οἱ ἐλάχιστοι ἄνδρες του ἦσαν ἡ μόνη βρεταννικὴ παρουσία στὴν Ἀθήνα. Ὅμως, λίγο ἀργότερα, ἕνα νεό, καθόλου εὐχάριστο στοιχείο, ἔκανε τὴν πρώτην ἐμφάνισιν του.

ΑΥΡΙΟΝ: Ο Τσάντλερ διαπιστώνει ὅτι ὁ ΕΛΑΣ δὲν εἶχε διαθέσει νὰ πολέμησιν τοὺς Γερμανοὺς. — Ἡ μάχη τοῦ Προφήτη Ἡλία στὴν Κοζάνη.

ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν βρεταννικῶν ὑπηρεσιῶν ὁργανώσεως τῆς ἀντιτάξεως στὶς κατεχόμενες χώρες καὶ τὸ γεγονός ὅτι τοὺς Ἀγγλοὺς ἐνδιέφερε μόνο νὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος μὲ κάθε θυσία, ἔδωσαν τὴς δυνατότητες στὸ ΕΛΑΜ νὰ ἀνδρώσῃ τὸν ΕΛΑΣ, νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ σχεδὸν τοὺς ὅρους του, ἀπὸ τὸ 1943. Ἡ κατάσταση πού ἀντιμετώπισε ὁ Σκόμπος ὅταν ἐφθάσε στὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1944, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ διοικητοῦ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων — συνοδεύων τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησι — ἦταν ἐντελῶς ιδιόμορφη. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔδειξε μεγάλη ἀγάπη στοὺς Ἀγγλοὺς. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ κυριαρχοῦσε σχεδὸν στὴν ὑπαίθρο καὶ τὸ ΕΛΑΜ δημιουργοῦσε συνεχῶς προβλήματα. Ὁ στόχος τους, ὅπως ἀρχίσε νὰ διαφαίνεται, ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας.

18ον

Ἀρχισαν μεγάλες καὶ πολὺ θορυβώδεις πορείες στοὺς κεντρικοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν, μὲ σημαίες καὶ πλακάτ πού ἔφεραν τὰ γράμματα ΕΛΑΜ-ΕΛΑΣ. Ὅμως, πορείες δὲν ἔκαναν μόνον ὁπαδοὶ τοῦ ΕΛΑΜ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀντιφρονοῦντες. Καὶ αὐτὸ ὡδήγησε σὲ συγκρούσεις πού μεγάλωναν κάθε στιγμὴ τὴν ἐντάση.

Ὁ ταξίαρχος Πρίτσαρντ, πού εἶχε ἤδη φθάσει μὲ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς του στὴν Ἀθήνα, εἶχε σειρὰ συσκέψεων μὲ τὸν Ἀγγελο Ἐβερτ σχετικά μὲ τὸ ποῖα ἦταν τὰ ζωτικὰ σημεῖα πού ἔπρεπε νὰ φρουρηθοῦν.

Ὁ Πρίτσαρντ ἤξερε, πάρα πολὺ καλά ὅτι οἱ δυνάμεις του ἦταν ἀνεπαρκεῖς γιὰ νὰ προλάβουν μιά γενικὴ ἐξέγερσι.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς συσκέψεως τῶν δύο ἀνδρῶν, στὸ ξενοδοχεῖο «Εὐρώπη», δύο ἀντίπαλες διαδηλώσεις ἀπ' ἐξω ἄρχισαν νὰ συγκροτοῦνται.

— Τί νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ τώρα; ρώτησε ὁ ταξίαρχος.

— Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ βγῆτε στὸ μπαλκόνι, νὰ τοὺς κινήσετε τὰ χέρια καὶ θὰ σταματήσουν, συμβούλευσε ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀστυνομίας.

Ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Ἐβερτ εἶχε δίκιο. Ὁ ταξίαρχος ἀκολούθησε τὴν συμβουλὴ καὶ οἱ ταραχές σταμάτησαν.

Ὅμως, αὐτὸ ἦταν κάτι τὸ προσωρινόν. Ὁ ταξίαρχος ἀναγκάσθηκε νὰ ξαναβγῇ στὸ μπαλκόνι νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ ἡσυχάσουν. Καὶ οἱ συμπλεκόμενοι ἠθάρσαν ξανά.

Καὶ ὅταν ἄρχισε καὶ πάλι φασαρία, ἡ τρίτη ἐμφάνισι τοῦ ταξίαρχου δὲν εἶχε κανένα ἀποτέλεσμα.

— Πρὶν ἀπὸ τὴν ἀποβίβασι τοῦ Σκόμπου, θυμάται ὁ Πρίτσαρντ, ἔπρεπε νὰ καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ ἀποφύγουμε κάθε συγκρούσι.

Μὲ πραγματικὴ λύπη του, ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκδώσῃ διαταγὴ πού ἀπαγόρευε τὶς πορεῖες καὶ τὶς συγκεντρώσεις.

Στὸ μεταξὺ ὁ «Ερλ Τζέλικο, μετὰ τὴν ἐγκατάστασι τοῦ Πρίτσαρντ στὴν Ἀθήνα, ξεκίνησε πρὸς βορρᾶν, ἐπικεφαλῆς

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Ὁ Τσάντλερ διαπιστώνει ὅτι ὁ ΕΛΑΣ δὲν εἶχε διάθεσι νὰ πολεμήσῃ τοὺς Γερμανοὺς — Ἡ μάχη τοῦ Προφήτη Ἡλία

Ὀκτώβριος 1944, ἡ εἵσοδος τοῦ Ἀρη Βελουχιώτη εἰς Λαμίαν

ἰσχυρὰς δυνάμεως πού τὴν ἀποτελοῦσαν ἓνα τάγμα ἀλεξιπτωτιστῶν, ἓνα τμήμα μηχανικοῦ (ἀερομεταφερομένου), τὸ μὴ ἱπτάμενο προσωπικὸ μίας μοίρας τῆς ΡΑΦ καὶ μιά πυροβολαρχία τῶν 77 χιλ. Εἶχε ἐπίσης ἓνα τμήμα Ἀμερικανῶν κομμάτων μαζί του, ὑπὸ τὸν συνταγματάρχη Οὐἔστ «δία» πλευρικὴν δράσιν». Ἡ δύναμις αὐτὴ συνεκέντρωνε κάπου 950 ἀνδρες καὶ ἀκολούθησε τοὺς ἀπερχομένους Γερμανοὺς μὲ θωρακισμένα ὀχήματα καὶ τζιπ.

Προχώρησε ταχύτατα, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἑρμαιοὶ κριτέστερον τὶς ὁδικές ἀρτηρίες πρὶν τοὺς. Βορείως τῆς Λαμίας εἶχαν κάποια ἐπαφὴ μὲ τὶς ὁπισθοφυλακὰς τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ ἐκεῖ πού ἔγιναν μάχες ἦταν στὰ ὑψώματα τῆς Κοζάνης.

Οἱ Βρετανοὶ δέχθηκαν καταγλιστῶν πυρὸς ἀπὸ ἓνα ὑψηλὸ βουνὸ πού λέγεται Προφήτης Ἡλίας. Τμήμα τῶν γραμμῶν τοῦ ἐχθροῦ τὸ κρατοῦσε ἓνα ἀπὸ τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας. Παρὰ τὶς ἐπανεπιλημμένες ἐγκλήσεις τῶν Βρεταννῶν οἱ ἄνδρες τοῦ τάγματος ἐκείνου δὲν παρεδόθησαν (μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τὸ πληρῶσουν, οἱ περισσότεροι, μὲ τὴ ζωὴ τους αὐτὴ, ὅταν ἔπεσαν ἀργότερα στὰ χέρια τῶν ἐλασιστῶν).

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα, οἱ ἀλεξιπτωτιστὰς ἐπετέθησαν, γιὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ σφοδρὴ μάχη. (Οἱ Γερμανοὶ ἔχασαν 20 ἀνδρες).

Ἡ μάχη αὐτὴ εἶναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικὴ.

Τὴν παρακολούθησε ἓνας νε-

αὶρὸς σύνδεσμος — ἀξιωματικὸς, ὁ λοχαγὸς Τζόζεφ Τσάντλερ, ἀπόφοιτος τοῦ Καίμπριτζ, πού εἶχε σταλῇ προσφάτως στὴ Μακεδονία. (Προηγούμενως ὑπηρετοῦσε στὸ Τμήμα Πολιτικῶν Πολέμου στὸ στρατηγεῖο τοῦ Καίρου). Ἐκεῖ ἐπὶ ἑξὶ μῆνες περίπου διάβαζε ἐπείγοντα σημάδα ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς συνδέσμους — ἀξιωματικοὺς πού ὑπηρετοῦσαν στὰ ἑλληνικὰ βουνὰ καὶ πληροφοροῦσαν τὸ στρατηγεῖο ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἦταν κομμουνιστικὸς στρατός, μὲ στόχον νὰ καταλάβῃ τὴν ἐξουσία μετὰ τὴν ἀποχώρησι τῶν Γερμανῶν.

Ὅταν πῆρε τὴν διαταγὴ νὰ ἐτοιμασθῇ νὰ πῆσῃ μὲ ἀλεξιπτωτὸ στὴν Ἑλλάδα, ὁ «εἰδικός» τοῦ SOE πού τὸν «ἐνημέρωσε» τοῦ εἶχε πεί ἐπὶ λέξει ὅτι «αὐτοὶ πού στέλνουν τὰ ἀνησυχητικὰ σημάδα εἶναι ἄνδρες πού ἔμειναν πολὺν καιρὸ ἐκεῖ πέρα μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ ἔχουν ἰσορροπημένη ἀντίληψι τῆς πραγματικότητος».

Ὅμως, πολὺ γρήγορα ὁ Τσάντλερ διαπίστωσε ὅτι ὁ ΕΛΑΣ δὲν εἶχε διάθεσι — ἡ πρόθεσι — νὰ πολεμήσῃ τοὺς Γερμανοὺς.

Ὅταν ἡ δύναμις τοῦ Τζέλικο (πού εἶχε τὸ συνθηματικὸ ὄνομα «Πόμπφορς») ἐπετέθη ἐναντίον τῆς ὁπισθοφυλακῆς τῶν Γερμανῶν στὸν Προφήτη Ἡλία τῆς Κοζάνης, ὁ Τσάντλερ εἶδε ἰσχυρὰς δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ νὰ μένουν ἀδρανεῖς ἐκεῖ κοντά. Μετὰ τὴν πλήρη ἀποχώρησι τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὴν Κοζάνη, τὰ ἀναμένοντα τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ εἰσήλθαν θριαυ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

θευτικὰ μέσα στὴν πόλη. Λίγες διὰ ὥρες ἀργότερα, ἡ ἐφημερίδα τοῦ ΕΛΑΜ στὴν Μακεδονία, ἡ «Ἐλευθερία», ἐδημοσίευσεν τὴν δραματικὴ ἱστορία τῆς «Μάχης τῆς Κοζάνης».

Μεταξὺ ἄλλων ἀνέφερε:

«Σφοδρὲς μάχες ἔλαβαν χώρα τὴν 26ῃ καὶ 27ῃ Ὀκτωβρίου στὰ ὑψώματα πάνω ἀπὸ τὴν Κοζάνη, ὅπου οἱ μονάδες μας, ἀφού συνέτριψαν τὴν ἀντίστασι τοῦ ἐχθροῦ κατέλαβαν τὴν Προφήτη Ἡλία, τὸ ὑψῶμα πού δεσπόζει τῆς πόλεως. Στὴ μάχη αὐτὴ οἱ ἀντάρτες μας πολεμήσαν μὲ πρωτοφανῆ ἥρωισμό καὶ ἀδάμαστη ἀποφασιστικότητι. Ὑστερα ἀπὸ πεντάωρη μάχη, ἡ Κοζάνη κατελήφθη καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀποσύρεται πρὸς τὰ βόρεια. Οἱ ἀπώλειες τοῦ ἐχθροῦ στὴν μάχη αὐτὴ ἦσαν βαρύνουσες».

Ἡ περιγραφή τοῦ Ἑρλ Τζέλικο σχετικὰ μὲ τὴ μάχη αὐτὴ εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὴ.

«Προσπαθήσαμε νὰ ἀποκόψουμε τὶς ὁπισθοφυλακὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ εἰχαμε δαγκώσει πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅσο μπορούσαμε νὰ μασήσουμε. Ἀλλωστε, ἔπεσε ἔπειτα καὶ ὁμίχλη καὶ ἐμπόδιζε τὶς παρατηρήσεις γιὰ βολὴ πυροβολικοῦ. Ὁ ΕΛΑΣ δὲν μᾶς προσέφερε

καμμιὰ βοήθεια, ὁμως, ἔκαναν μιά μεγαλοπρεπῆ, ἐντυπωσιακὴ εἵσοδο στὴν πόλι, ὅταν ἐφυγαν οἱ Γερμανοί».

Μετὰ τὴν ἀποβίβασι τῆς ὑπὸ τὸν Γ. Παπανδρέου κυβερνήσεως καὶ τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπου στὸν Πειραιᾶ, τὰ τμήματα τῆς 23ης θεωροκρασιμένης ταξιαρχίας, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ταξίαρχου Ἀρκράιτ, ἀρχισαν νὰ ἐγκαθίστανται στοὺς στρατώνες καὶ τοὺς καταυλισμοὺς πού εἶχαν ἀφήσει οἱ Γερμανοί. Παντοῦ γίνονταν δεκτοὶ οἱ Βρετανοὶ μὲ ἐκδηλωτικὰς, πραγματικὰς λατρείας. Ὅμως, ἀνάμεσα στὶς ἑλληνικὰς καὶ ἀγγλικὰς σημαίες, οἱ στρατιῶτες τῶν βρεταννικῶν τμημάτων πρόσεξαν καὶ ἄλλες σημαίες μὲ κόκκινα χρώμα καὶ μὲ τὰ γράμματα ΕΛΑΜ, ΕΛΑΣ καὶ ΚΚΕ. Ἀνάμεσα στὶς ζητωκραυγὰς ξεχώριζαν καὶ τὰ ἐπιμονα συνθήματα. Ἐκεῖνο δὲ πού ἀκούγονταν περισσότερο ἦταν τὸ «Κάπα Κάπα Ἐψιλον».

Τὰ ἴδια ἔγιναν καὶ κατὰ τὴν ὁμίλια τοῦ πρωθυπουργοῦ Παπανδρέου ἀπὸ τὸ μπαλκόνι τοῦ ξενοδοχείου τῆς «Μεγάλης Βρετανίας». Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ΚΚΕ τὸν διεκοῦσαν συνεχῶς γιὰ νὰ τοῦ κραυγάζουν τὰ δικά τους συνθήματα καὶ νὰ διατυπώνουν ἀπαιτήσεις.

Οἱ Βρετανοὶ, ὁμως, δὲν ἔθλεπαν τίποτα τὸ ἀνησυχητικόν σ' αὐτά. Ἦταν σίγουροι «ὅτι θὰ περνοῦσαν πολὺ ὁμορφα» στὴν Ἑλλάδα.

ΑΥΡΙΟΝ. Ἐντυπώσεις τῶν Βρεταννῶν ἀπὸ τὴν ἀφίξι τους στὴν Ἀθήνα. — Ὁ ΕΛΑΣ ἐδολοφόνησε 10.000 ἀνθρώπους στὴν Πελοπόννησο. — Οὐδετερότητα τῶν Βρεταννῶν στὶς διενέξεις.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν βρεταννικῶν ὑπηρεσιῶν ὁργανώσεως τῆς ἀντιστάσεως στὶς κατεχόμενες χώρες καὶ τὸ γεγονός ὅτι τοὺς Ἀγγλοὺς ἐνδιέφερε μόνο νὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος μὲ κάθε θυσία, ἐδῶσαν τὶς δυνατότητες στὸ ΕΑΜ νὰ ἀνδρώσῃ τὸν ΕΛΑΣ, νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ σχεδὸν τοὺς δρῶντες του, ἀπὸ τὸ 1943. Ἡ κατάσταση πού ἀντιμετώπισε ὁ Σκόμπι ὅταν ἐφθάσε στὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944, ὑπὸ τὴν ιδιότητά του διοικητοῦ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων — συνοδεύων τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησι — ἦταν ἐντελῶς ἰδιόμορφη. Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐδεῖξε μεγάλῃ ἀγάπῃ τοὺς Ἀγγλοὺς. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ κυριαρχοῦσε σχεδὸν στὴν ὑπαίθρου καὶ τὸ ΕΑΜ δημιουργοῦσε συνεχῶς προβλήματα. Ὁ στόχος τους, ὅπως ἀρχίσει νὰ διαφαίνεται ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας.

19ον

Ὅπως ὅλοι οἱ Ἀγγλοὶ στρατιῶτες, ἔτσι καὶ ὁ διαδιδαστὴς Χαίρντ Πέττυ, ἀπὸ τὸ Γωτέρφορντ τοῦ Χέρτφορντσαίρ, ἔμεινε κατενθουσιασμένος ἀπὸ τὸ νέο περιβάλλον του. Ὑπηρετοῦσε στὸ πεζικὸ ἀπὸ τὸ 1940 καὶ πρὶν ἀπὸ λίγον καιρὸ εἶχε γίνεῖ διαδιδαστὴς. Εἶχε πολεμήσῃ ἐντὶ Συρίας, στὸ Τομπρούκ, τὸ Ἐλ Αλαμείν καὶ στὴν Ἰταλία. Εἶχε τοποθετηθῇ τώρα στὸ Λιμεναρχεῖο Πειραιῶς ἢ δουλεῖα τοῦ ἐκεῖ ἦταν εὐκόλῃ καὶ ἀνεπὶ. Καὶ ἐπὶ πλέον τοῦ εἶχαν ἐξασφαλίσει δωμάτιο σὲ σπίτι, ἐκεῖ κοντά. Ὅταν ἔφυγε ἀπὸ τὸ δωμάτιο ἐκεῖνο, ἔμεινε κατὰπληκτος ἀπὸ τὴν στενοχωρία τῶν ἰδιοκτητῶν τοῦ σπιτιοῦ πού τὸν φιλοξένησε. Ἐγραψε στοὺς δικούς του:

«Ἐκλαίγαν σάν νὰ ἔχαναν τὸ γιό τους!»

Σὲ μιὰ ἄλλῃ ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς οἰκείους του ὁ Πέττυ ἔγραψε:

«Δὲν μπορῶ νὰ βρῶ κατάλληλα λόγια γιὰ νὰ περιγράψω τὸ πὼς μᾶς βλέπουν οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ... Ἰδίως τὰ παιδιά. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες γονεῖς, σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ τρόμου θὰ ἔλεγαν στὰ παιδιά τους ἱστορίες γιὰ τοὺς ἀτρόμητους ἱππότες πού φοροῦν «μπάτλιντρες», πού θὰ ἔρχονταν κάποτε γιὰ νὰ διώξουν τοὺς μισητοὺς Γερμανούς, νὰ φέρουν τὴν ἐλευθερίαν, νὰ φέρουν τρόφιμα. Τώρα τὰ παιδιά τρέχουν πρὸς τὸ μέρος μας, ἔτσι γιὰ νὰ μᾶς ἀγγίξουν, γιὰ νὰ μᾶς περιεργασθοῦν, σάν νὰ εἰμαστε τὰ βασιλόπουλα καὶ οἱ ἥρωες παραμυθιῶν.

Ὅταν, ὁμῶς, ἀρχίσαν νὰ ἀκούγονται οἱ πρῶτοι κοχλασμοὶ τοῦ καζανιοῦ πού ἔβραζε, ὁ Πέττυ ἔγραψε στοὺς δικούς του:

«Θὰ ἔχετε διαβάσει, ἴσως, στὶς ἐφημερίδες γιὰ τὴν ἔντασι πού ἐπικρατεῖ ἐδῶ. Μὴν ἀνησυχεῖτε. Δὲν ἔχουν σχέση αὐτά μὲ τὸν βρεταννικὸ στρατό. Ὁ λαὸς εἶναι μαζί μας ἐκτὸς τὰ ἐκτάτο. Ἡ ἔχθρα χωρίζει δυὸ πολιτικὲς ὁμάδες. Ἡ μιὰ εἶναι οἱ κομμουνιστὰς. Δὲν ἔχω ἰδέαν ποιοὶ εἶναι οἱ ἄλλοι,

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Οἱ ἐντυπώσεις τῶν Βρεταννῶν ἀπὸ τὴν ἄφιξί τους στὴν Ἀθήνα — Τὰ θύματα τῶν Κομμουνιστῶν

μ' ὅλο πού σίγουρα δὲν εἶναι οἱ βασιλόφρονες».

Ὅταν ὁ Ρίτσαρντ Κάπελλ, τοῦ «Νταϊηλ Τέλεγκραφ» ἐφθάσε, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἀνταποκριτὰς, στὸ ξενοδοχεῖο «Μεγάλῃς Βρεταννίας», τὸ πρῶτο πράγμα πού τοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἦταν τὸ πόσο φωτισμένη ἦταν ἡ Ἀθήνα, τὴ νύχτα. Ὅμως, ὁ πληθωρισμὸς, πού γινόταν κάθε στιγμή καὶ περισσότερο ἀφόρητος — παρ' ὅλο πού οἱ βιτρίνες τῶν καταστημάτων ὑπῆρχαν κοσμήματα, φωτογραφικὲς μηχανὲς καὶ ἄλλα πράγματα — φανέρωνε ὅτι ἡ εἰκόνα πού ἐνεφάνιζε ἡ Ἀθήνα ἦταν ἀπατηλή.

Μόνο τὸ χρυσάφι εἶχε ἀνταλλακτικὴ ἀξία καὶ, ὅπως ἔδειχναν τὰ πράγματα, τὸ χρυσάφι ἦταν στὰ χέρια τῶν ἡγετῶν τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ἔγραψε ὁ Κάπελλ.

Λίγο μετὰ τὴν ἀφίξι τοῦ Κάπελλ στὴν Ἀθήνα, ἐπέστρεψε ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ὑπουργὸς τῆς κυβερνήσεως Παπανδρέου. Ὁ Κάπελλ πού τὸν ἀντίκρουσε τὸν περιγράφει σάν «ἄνθρωπο πού ὑπέστη τρομερὸ σόκ». Ἀνέφερε ὅτι στὴν Πελοπόννησο ὁ ΕΛΑΣ εἶχε δολοφονήσει κάπου δέκα χιλιάδες ἀνθρώπους.

Ὁ Κάπελλ ἔγραψε ὅτι αὐτὸς οἱ τρομεροὶ βαρβαρότητες ἀποδίδονται σάν Ἀρη, τὸν μάγο-γιατρὸ τῆς Ἀντιστάσεως. Ἡ σταύρωσις, ἔλεγαν, ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς εἰδικότητες του καὶ πολλοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι πού ὑπεστήσαν ὅτι ἦταν προσωπικὰ ὑπεύθυνος γιὰ δυὸ χιλιάδες τουλάχιστον φόνους. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς περιλαμβάνονταν σύγγνοι καὶ παιδιά, γονεῖς καὶ ἀδελφὰ ἀνδρῶν πού εἶχαν ὑπηρετήσει στὰ τάγματα ἀσφαλείας.

Ἀλλὰ, ὅλες αὐτὲς οἱ ἀταξίες, γιὰ τοὺς ἄνδρες τῆς 23ης Τεθωρακισμένης, ἦταν κάτι πού ἀφοροῦσε τὸ παρελθόν. Ἐκεῖνοι εἶχαν ἀρχίσει τὸν ἐλάχιστον στρατιωτικὸν ρόλο τους, νὰ βοηθοῦν στὴν ἀνοικοδόμησι τῆς σκληρὰ δοκιμασμένης χώρας.

Οἱ ἀξιώματικοὶ ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ ζητήματα πολιτικά, οἰκονομικά, κοινωνικά, ἱατρικά, παράλληλα μὲ τὴν ἀποκατάστασι τῆς τάξεως καὶ τῶν ἐπικοινωνιῶν.

Δὲν ἦταν καθόλου προετοιμασμένοι γι' αὐτὸ πού θὰ ἐπακολουθοῦσε. Τὸ μόνο, ὅχι ἰ-

διαίτερα σημαντικό, πρόβλημα πού ἀντιμετώπιζαν, ἦσαν οἱ ἄνδρες τῆς Ε.Π. (Ἑλληνικῆς Πολιτοφυλακῆς), πού ἦταν παράκλησι τοῦ ΕΑΜ, ἀλλὰ τοὺς ἔθλεπαν καὶ τοὺς ἄνδρες αὐτοὺς σάν «ἐνοχλητικὰ παιδιά».

Πάντως, οἱ ἐντολὲς πού εἶχαν οἱ Βρεταννοὶ τότε ἦσαν ὅτι ἔπρεπε νὰ διατηροῦν πλήρῃ οὐδετερότητα στὶς διενέξεις. Καὶ σύμφωνα μὲ διὰταξι τῆς συμφωνίας τῆς Καζέρτας δὲν ἔπρεπε ἀλλοτρίως ἀπὸ τὴν Ε.Π. (πού συχνὰ δὲν ἦσαν τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἐκτελεστικὰ ἀποσπάσματα τύπου Γκεστάπο). Ἀν ὑπῆρχαν πειστικὲς ἀποδείξεις ὅτι μερικοὶ Ἕλληνες ἦσαν πραγματικὰ συνεργάτες τῶν Γερμανῶν καὶ ὅχι ἀπλῶς ἀντίπαλοι τοῦ ΕΑΜ, τότε ἐδίδοτο ἡ ἀδεία γιὰ τὴν σύλληψι, ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον ἦταν παρὼν καὶ Βρεταννὸς στρατιωτικός. Ἐπίσης γινόταν τακτικὰ ἔλεγχος στὶς φυλακὲς ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς.

Ὡστόσο, στὴν ἀρχή, τὸ μόνο πού ἐνοχλοῦσε πραγματικὰ τοὺς Ἀγγλοὺς στὴν Ἀθήνα ἦσαν οἱ κυκερινοὶ πυροβολισμοὶ. Κανένας δὲν φαινόταν νὰ τοὺς προσέχῃ. Κανένας δὲν εἶχε ἰδέαν ἀπὸ πού προέρχονταν. Πτώματα πολὺ σπάνια ἀνευρίσκονταν, δὲν πήγαιναν στὰ νοσοκομεῖα τραυματίες, δὲν ὑπῆρχε αἷμα σὲ τοίχους ἢ σὲ πεζοδρόμια. Κι' ὁμῶς, οἱ πυροβολισμοὶ ἀκούγονταν, σχεδὸν κάθε νύχτα.

Στὸ ἡμερολόγιό τῆς ταξιαρχίας ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς: «Φαίνεται ὅτι μερικοὶ Ἕλληνες φαίνονται ἀποφασισμένοι νὰ ἐκτελέσουν συμπατριώτας των, ἀλλὰ ἐφ' ὅσον τὸ ἐπόμενο πρῶτὸ ὅλοι ἦσαν εὐγενικοὶ καὶ χαμογελαστοί, ἐκρίθη ὅτι αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις ἦταν ἀπολύτως ἰδιωτικὴ».

Ὁ Κάπελλ εἶχε παρατηρήσει ὅτι ἡ Ἀθήνα ἦταν γεμάτῃ ἐνόπλους. Καὶ ὅτι «τὴ νύχτα ἀκούγονταν περισσότεροι πυροβολισμοὶ ἀπ' ὅσο φαινόταν ἀνεκτό».

Ἐξ ἄλλου, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κινοῦμενα ὁπλοστάσια τοῦ ΕΛΑΣ ὁ Κάπελλ ἔβλεπε καὶ τοὺς ἐπίσης σάν ἀστακοὺς ὀπλισμένους ἄνδρες τῆς «Χ», τοὺς δεξιούς (Βασιλόφρονες) τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦταν «κάποιος συνταγματάρχης Γρίδας».

Κάθε μέρα πο ὑπερνοῦσε φανέρωνε ὅτι ἡ ἔντασις κορυφωνόταν. Κάτι τρομερὸ ἐτοιμαζόταν. Ἀλλὰ ἀπὸ ποιὸν καὶ ἐναντίον ποιού;

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ δυσόκωστο πλαίσιο, ὁ Σκόμπι πήρε τὶς νέες ἐντολὲς του ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Ὀυίλσον, στὸ νέο του στρατηγεῖο στὴν Ἀθήνα. Κατ' ἀρχὴν ὁ Ὀυίλσον πληροφοροῦσε τὸν Σκόμπι ὅτι θὰ τοῦ ἐστελνε τὴν 4η Μεραρχία Ἰνδῶν ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Ὅταν θὰ ἐφθάνε ἡ μεραρχία θὰ ἐστελνε μιὰ ταξιαρχία τῆς στὴν Θεσσαλονίκη, γιὰ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν 2αν Ἀλεξιπτωτιστῶν, πού ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως στὴν Ἰταλία.

Στὸ μεταξύ, τὸ πόσο δύσκολος καὶ περίπλοκος ἦταν ὁ ρόλος τοῦ Σκόμπι φαίνεται ἀπὸ ἓνα τηλεγράφημα τοῦ ὑφυπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν πού καθάρριζε τὴν διπλὴ του εὐθύνη:

α) Αἱ ἐπαφαί σας μετὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ιδιότητά σας ὡς διοικητοῦ τῶν χερσαίων (Βρεταννικῶν) δυνάμεων θὰ πραγματοποιοῦνται μέσω τῆς βρεταννικῆς πρεσβείας.

β) Αἱ ἐπαφαί σας μετὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τὴν ιδιότητά σας ὡς συμμαχικοῦ διοικητοῦ, ὑπευθύνου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προγραμμάτων βοηθείας, θὰ πραγματοποιοῦνται μέσω τῶν πρεσβειῶν Βρεταννίας καὶ Ἡνωμ. Πολιτειῶν.

Ἡ περίπλοκη αὐτὴ τοῦ διπλοῦ πολιτικο-στρατιωτικοῦ ρόλου τοῦ Σκόμπι ὑπογραμμίζεται στὸ προσωπικὸ του ἡμερολόγιό: Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου σημειώνει: «Τρομερὴ ἡμέρα». Εἶχε ἀνεβεῖ στὴν Ἀκρόπολι μαζί μὲ τὸν Παπανδρέου «ἐνῶ τὰ πλήθῃ ἐξητακραυγάζον». Τὴν 19ην Ὀκτωβρίου σημειώνει ὅτι διέταξε τὸν Τζέλικνο νὰ προσέλθῃ προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἀποχωροῦντας Γερμανοὺς καὶ τὸν Πρίτσαρντ νὰ κινηθῇ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τοῦ Βόλου. Τὴν 20ην Ὀκτωβρίου μετέθε εἰς τὸ ἔργο-στάσιον παραγωγῆς ἡλεκτρισμοῦ τοῦ Πειραιῶς καὶ μίλησε «πρὸς ἀντιπροσωπεῖαν τῶν ἐργαζομένων ἐκεῖ, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὰ συγκαρητήριά του διὰ τὴν ματαίωσιν τοῦ σαμποτάζ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν».

Ἐπίσης γράφει ὅτι ἀπέστειλε «ἐπείγουσιν τηλεγράφημα πρὸς τὸν ὑπουργεῖον Πόλεμου εἰς τὸ ὅποιον ζητοῦσε: 1ον Διακόσιες χιλιάδες χρυσὲς λίρες «πού ἦταν ἀπαραίτητον νὰ ἀποσταλοῦν ἀμέσως». 2ον Αἱ κυβερνήσεις Βρεταννίας καὶ ΗΠΑ ἔπρεπε νὰ ἐγγυηθοῦν ἐπείγουσιν τὰς οὐσιώδεις δάνειον πρὸς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν.

Ἐπίσης ἐδῶς ἐντολὴν νὰ δίδονται τρόφιμα ἐναντὶ τῶν ἀποδοχῶν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἰδίως τῶν ἐργατῶν.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ: Ὁ Σκόμπι σὲ συνάδεις τοῦ ΕΛΑΣ. — Τ.Κ. ἔγραψαν οἱ ἐφημερίδες τοῦ Κ.Ε.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ — ΤΟ ΧΑΟΣ ΠΟΥ ΕΠΕΚΡΑΤΗΣΕ — ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΘΕΣΙΝ ΤΟΥΣ — ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ — Η ΑΝΑΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ

Ἡ ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων θαοίζεται κυρίως στίς σημειώσεις, τοὺς φακέλλους καὶ τὸ προσωπικὸ ἡμερολόγιον τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπυ. Ὡστόσο, ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου δὲν περιορίζεται μόνο σ' αὐτὰ τὰ ντοκουμέντα. Ἀναζητῶντας τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, μελέτησε κάθετι πού εἶχε σέσει μὲ τὰ φοδερὰ καὶ δραματικὰ γεγονότα τοῦ χειμῶνα 1944 — 1945 στὴν Ἀθήνα. Καὶ πέραν αὐτοῦ ἀλληλογράφησε ἢ συνεργάσθηκε μὲ ἑκατοντάδες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού τὰ ἐξήσαν.

Ἡ ἀφήγησις ἀρχίζει τὴν Παρασκευὴ 13 Ὀκτωβρίου 1944. Ἦταν ἡ ἀρχὴ τοῦ τελευταίου χειμῶνα τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Μία μικρὴ σχετικὰ δύναμις Βρετανῶν ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἐνα διθλιαράκι πού τὸς μοίρασε ἡ «Ἕνθερα» ἔπαιζε μὲ τὴ φράσι: «Εἶστε τυχεροὶ πού πη-

γαίνετε στὴν Ἑλλάδα». Τελικὰ ἀποδείχθηκε ὅτι δὲν ἦσαν καὶ τόσο «τυχεροὶ», ἀλλὰ τιγε ὅλοι τὸν πίστευαν. Ἡ ἀποστολὴ τῶν Βρετανῶν, μὲ διοικητὴ τὸν ὑποστράτηγο — τότε — Ρόναλντ Σκόμπυ, θὰ ἀνελάμβανε νὰ ἐγκαταστήσῃ τὴν κυβερνήσιν (πού σ' ὅλη τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς ἦταν στὸ Κάιρο), νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν συγκοινωνιῶν καὶ ἐπικοινωνιῶν καὶ νὰ προσφέρῃ κάθε δυνατόν βοήθειαν στὸν πληθυσμὸ τῆς χώρας πού εἶχε ὑποστῇ τόσα πολλὰ στὴ διάρκειαν τῆς τετραχρονης κατοχῆς.

Ὁ ἄλλαν Μπέρντ ἦταν ἕνας στρατιώτης τοῦ 46ου Συντάγματος Τεθωρακισμένων. Ἐπέβαινε μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους στρατιώτες τοῦ ἐλαφροῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Ζέτλαντ» πού ἀποτελοῦσε ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ σκάφη τῆς ἐντυπωσιακῆς νηοπομπῆς. Στὰ γράμματά του περιγράφει ζωντανὰ τὴν ἀφιξὶ στὸν Πόρο καὶ μετὰ τὸν ὁλόκληρο. Ἐνα ἀπὸ τὰ σκάφη τῆς μεγάλης νηοπομπῆς ἦταν τὸ θαρὺ καταδρο-

μικὸ «Ὠρίων» ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε ὁ Χάρολντ Μακμίλλαν, ἀντιπρόσωπος τῆς βρετανικῆς κυβερνήσεως στὸ θέατρο τῆς Μεσογείου. Στὸ ἴδιο σκάφος ἐπέβαινε καὶ ὁ στρατηγὸς Σκόμπυ. Μαζί μὲ τὰ βρετανικὰ πλοία ἦσαν καὶ τὸ θρυλικὸ θωρηκτὸ «Ἀβερωφ» ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε ὁ πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου καὶ μέλη τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Οἱ πρώτοι Βρεταννοὶ ἀπεβίβασαν τὴν Τρίτη 17 Ὀκτωβρίου. Ἡ κυβερνήσις καὶ ὁ στρατηγὸς Σκόμπυ θὰ ἀπεβίβιζον τὴν ἐπομένη. (Ἡ ἐλληνικὴ κυβερνήσις δὲν ἤθελε νὰ ἀποβιβάσῃ ἡμέρα Τρίτη, ἀφοῦ Τρίτη ἔπαιζε ἡ Κωνσταντινούπολις στὰ χέρια τῶν Τούρκων τὸ 1453): Ἡ πρώτη ἐκπληξὶς πού δοκίμασαν οἱ Ἀγγλοὶ, ἦταν στίς προετοιμασίαις γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῆς κυβερνήσεως. Τελικὰ, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς διαβουλεύσεις ἀπεφασίσθη νὰ ἀντιπροσωπευθοῦν, σὲ ἴσο ἀριθμὸ ἀνδρῶν, ἕνα τμήμα τακτικοῦ στρατοῦ καὶ ἕνα τμήμα ἀνδρῶν τοῦ ΕΛΑΣ.

2ον

Γρήγορα ἐγίνε ἀντιληπτὸ, ἀφοῦ τελικῶς σχηματίσθηκε ἡ τιμητικὴ φρουρά, ὅτι ἡ ὑποδοχὴ πού θὰ γινόταν στὸν ἐπιτρέφοντα πρωθυπουργὸ τῆς χώρας καὶ στὸν στρατηγὸ τῶν Βρετανῶν, δὲν θὰ εἶχε προηγούμενόν της τὴν στρατιωτικὴν ττορία.

Τὴν ὥραν πού παρατάσσονταν στὴν προκυμαία τοῦ Πειραιῶς τὰ δύο τμήματα, διεπιστώθη ὅτι δὲν εἶχαν σκοπὸ νὰ ὑπακούσουν στίς διαταγὰς τοῦ διοικητοῦ τῆς ταξιαρχίας. Τὸ τμήμα τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, πού ἀντιπροσώπευε τὸν τακτικὸ στρατὸ, θὰ πραγματοποιοῦσε ἀσκήσεις πυκνῆς τάξεως πού θὰ ἦσαν σύμφωνες μὲ τὴν φιλοβασιλικὴ παράδοσι. Ἐνῶ τὸ τμήμα τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν ἀποφασισμένον νὰ μείνῃ ἀπολύτως πιστὸ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀντιλαμβάνονταν ἐκεῖνο τὴν ἀπόδοσι τιμῶν ἀπὸ τὸν Ἐρυθρὸ Στρατὸ. Τελικὰ, μὲ τὴν βοήθειαν πλήθους διερμηνέων κατέληξαν σὲ κάποια συμφωνία ὅτι τοὺς ἀλλήλους θὰ συγχρονίζονταν στὴν παρουσίαν ὁπλῶν.

Οἱ ἄνδρες τοῦ Ἱεροῦ Λόχου εἶχαν πολέμησιν πρὸ σκληρὰ καὶ περισσότερο χρονικὸ διάστημα ἐναντίον τῶν Γερμανῶν ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Τὸ σῶμα αὐτὸ εἶχε ἀποτελεσθῇ ἀρχικὰ ἀπὸ ἀξιωματικούς πού δέχθηκαν νὰ ὑπηρετήσουν σὰν ἀπλοὶ στρατιῶτες, μόνον καὶ μόνο γιὰ νὰ πλεμῇσιν τοὺς Γερμανοὺς. Οἱ περισσότεροι πολέμησαν στὸ πλευρὸ τῶν Βρετανῶν ἀπὸ τίς τρομερὰ δύσκολες ἡμέρας τοῦ 1941, εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης. Οἱ ἄνδρες τοῦ Ἱεροῦ Λόχου εἶχαν πολέμησιν στὸ Ἑλ Ἀλαμείν καὶ εἶχαν κάνει ἐντυπωσιακὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον γερμανικῶν μονάδων στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, σὲ συνεργασία μὲ τοὺς κομμάντος τοῦ Τζέλικο.

Ἀπασχολημένοι μὲ τὸ νὰ πολεμοῦν τοὺς Γερμανοὺς, οἱ Ἱερολοχίτες δὲν εἶχαν χρόνον γιὰ τὴν πολιτικὴν. Οἱ κομμουνιστὲς τοὺς μισοῦσαν, τοὺς ἀποκαλοῦσαν μοναρχοφασίστες. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι αὐτὸ εἶχε ἀπὸ τὴν ἀφῆρησιν καὶ πολλοὺς καὶ στὴν Ἀμερικὴ ἀλλὰ καὶ στὴν Βρεταννίαν. Οἱ ἀφελεῖς καὶ εὐάλοτοι στὴν κομμουνιστικὴ προπαγάνδα ἐφθασαν στὸ σημεῖον νὰ πιστεύουν καὶ νὰ ἐπαναλάθουν τὸ ψέμα τῶν κομμουνιστῶν ὅτι ὁ Χριστόδουλος Τσιγάντες, διοικητὴς τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, ἦταν φανατικὸς «μοναρχοφασίστας». Κι' ὅμως, εἶχε φυλακιστῇ τὸ 1935, στὸ κίνημα τοῦ Βενιζέλου, συνεργαζόμενος στενὰ τότε μὲ τὸν Σαρράφη, πού ἦταν τότε ὁ διοικητὴς τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ Τσιγάντης εἶχε ἀποταχθῇ, εἶχε καταταγῇ στὴν Γαλλικὴ Λεγεὼνα τῶν Ξένων, ἀπ' ὅπου ἐπέστρεψε γιὰ νὰ πολεμήσῃ μὲ Ἕλληνας καὶ ἐπικεφαλῆς Ἑλλήνων τοὺς Γερμανοὺς.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἡ ὑποδοχὴ πού ἐπεφυλάχθη στὴν ἐπιστρέφουσαν ἐλληνικὴν κυβερνήσιν ἦταν πολὺ προφητικὴ. Πρὶν παραταχθῇ καλὰ — καλὰ ἡ τιμητικὴ φρουρά — κι' ἐνῶ τὰ δύο τμήματά της ἀντήλασσον ἄγριες ματιὰς — τὸ ἐπιλεγέν σημεῖον τῆς προκυμαίας γέμισε ξαφνικὰ ἀπὸ ἕνα ἀμέτρητο πλῆθος «ἐκπροσώπων» διαφόρων «ὀργανώσεων», «τάσεων» κλπ. Ὑστερα ἀπὸ φωνές, παρακλήσεις, σπρωξίματα καὶ φασαρίες ἐπεκράτησε κάποια σχετικὴ τάξις.

Ξαφνικὰ, ἡ προσοχὴ τοῦ συγκεντρωμένου πλήθους στράφηκε πρὸς μίαν μεγάλη, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα συνηθισμένη βάρκα πού ἐδῶ καὶ ἀρκετὰ λεπτὰ πλησίαζε πρὸς τὴν προκυμαία.

Οἱ πρὶν ἀπὸ λίγο τακτοποιημένοι στίς θέσεις τοὺς «ἐκπροσώπων» ὤρμησαν ὅλοι μαζί πρὸς τὸ σημεῖον πού θὰ γινόταν ἡ ἀποβίβασις, διασπώντας τίς γραμμὰς τοῦ τιμητικοῦ ἀποσπάσματος.

Τὰ πλήθη ἀρχισαν νὰ ξεφωνίζουν ὕστερικά: «Παπανδρέου! Παπανδρέου!» καὶ ἕνας ἀνδρας ἀπὸ τὴ βάρκα κουνόσε ζωηρὰ τὰ χέρια του. Ἦταν ὁ πρωθυπουργὸς τῆς χώρας.

Οἱ ἐπείστρεφε μὲ μερικὸς ὑπουργοὺς του. Καὶ ὅταν ἡ ταπεινὴ βάρκα προσήραξε στὴν προκυμαία, τὸ ὕστερικὸ σχεδὸν πλῆθος τριγύρισε τοὺς ἀποβιβάσθεντας σ' ἕνα παραλήρημα ἐνθουσιασμοῦ καὶ χαρᾶς, πού οἱ Ἀγγλοὶ δὲν τὸ καταλάβαιναν, λόγῳ χαρακτῆρα καὶ ἰδιοσυγκρασίας.

Ὁ ταξίαρχος πού ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ ἀποσπάσματος ἀσάτισε. Τὸ πρόγραμμα προέβλεπε νὰ ἀποδοθοῦν τιμὲς ταυτόχρονα στὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸ καὶ στὸν Βρεταννὸ στρατηγὸ πού τὸν συνόδευε. Τί ἔπρεπε νὰ κάνῃ, τώρα; Νὰ δώσῃ ἐντολή, μέσω τῶν διερμηνέων, στὰ τμήματα νὰ παρουσιάσουν ὅπλα στὸν ἀποβιβάσθεντα πρωθυπουργὸ καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιφυλάξῃ δευτέρῃ θριαμβευτικὴ ὑποδοχὴ στὸν στρατηγὸ Σκόμπυ; Ἡ θὰ ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν πρωθυπουργὸ νὰ περιμένῃ σὲ μιά ἄκρην γιὰ νὰ φθάσῃ κι' ὁ στρατηγὸς; Εὐτυχῶς, δὲν χρειάσθηκε κάτι τέτοιο, γιατί τὰ παρρηροῦντα πλήθη εἶχαν περι-

τριγυρίζει τον Παπανδρέου και τον απησχόλησαν ώσπου έγινε ή πολύ πιο έντυπωσιακή άφιξη του στρατηγού Σκόμπυ, από το άγγλικό πολεμικό σκάφος.

Έτσι ο πρωθυπουργός και ο στρατηγός έφθασαν ταυτόχρονα μπροστά στα στρατιωτικά τμήματα και έδόθη ή διαταγή: «Παρουσιάστε όπλα!». Αλλά αυτό που έγινε δεν έχει όμοιο του στα στρατιωτικά χρονικά: Τήν ώρα που άρχισε να σαλπίζει ο Βρεταννός σαλπικτής, έκανε την εμφάνισή της μία έλληνική μπάντα, με τα μέλη της ντυμένα με άπίστευτο τρόπο και άρχισε να παίζει τον έλληνικό εθνικό ύμνο και έπειτα τον άγγλικό. Όταν τέλειωσε ή μπάντα, ο σαλπικτής θεώρησε καθήκον του να συνεχίσει το δικό του σάλπισμα. Μετά απ' αυτό έπικράτησε τέλεια σύγχυσις.

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πάντως, το να είσαι "Άγγλος, τότε, στην Ελλάδα, ήταν κάτι το ύπεροχο. Και ο τελευταίος στρατιώτης της ύγειονομικής υπηρεσίας του βρετανικού στρατού αισθανόταν σπουδαίος, μέγας και τρανός, σαν να ήταν ο ίδιος ο Λόρδος Βύρων.

Για τον μέσο "Άγγλο, που από χαρακτήρα και από παράδοση είναι συγκρατημένος, όλη αυτή ή λατρεία που τον περιμενε στην Ελλάδα τον έκανε να τ' έχη χαμένα κυριολεκτικά. Στην Χίο απέβιβάσθη ο Ρίτσαρντ Κάπελλ, ανταποκριτής του «Νταϊήλυ Τέλεγραφ» μαζι μ' ένα μικρό τμήμα στρατού. Οι κάτοικοι του νησιού τους έπεφύλαξαν υποδοχή ήρώων, οι άνθρωποι που τους περικύκλωσαν έκλαιγαν από χαρά. Οι καμπάνες των εκκλησιών χτυπούσαν και τα κορίτσια τους έρραιναν με άνθη.

Οι "Άγγλοι κοιτούσαν σαν χαμένοι.

«Αφού δεν θά πολεμούσαμε, γράφει ο Μωρίς "Ας, για μ'ας ή έπίσκεψι στην Ελλάδα ήταν σαν να είχαμε πάρει άδεια για να ξεκουραστούμε. Αλλά δεν ήταν μόνο αυτό. Αδύνατο να εμφανισθής κάπου, μέσα στην Αθήνα, τον Πειραιά ή στα γύρω προάστια, χωρίς να γίνης δεκτός σαν αντικείμενο λατρείας, χωρίς να σε υποδεχθούν με εκδηλώσεις χαράς και ζητωκραυγές».

Και συνεχίζει:

«Δεν έγινε μία μέρα ή δυό, ή μία έβδομάδα έστω αυτό. Κράτησε. Υπήρχε κάτι από τον ρομαντισμό του Μπάυρον γύρω μας. Κάτι που άφηνε κατάπληκτο τον μέσο Βρεταννό φαντάρο, που ίσως δεν είχε ακούσει καν ποτέ ότι ο Μπάυρον είχε έλθει στην Ελλάδα. Οι Έλληνες αισθάνονταν σαν άδελφια των "Άγγλων. Τους θεώρούσαν πολύ κοντά τους, πολύ αγαπητούς».

Τήν πρώτη νύχτα της ύπνρεσίας, ο στρατιώτης Μπέρντ ήσαν σκοπός έξω από τον ραδιοφωνικό σταθμό στα Λίβια.

Ξαφνικά άκουσε θόρυβο που έκαναν πέταλλα άλόγου στο χώμα. "Έπειτα φάνηκε μέσα από το σκοτάδι ένας καθάλλαρης. Όταν του φώναξε ο Βρεταννός στρατιώτης, κράτησε τα χαλινάρια του άλόγου του. Το φως του δυνατού ήλεκτρικού φανού που κρατούσε ο φρουρός άπεκάλυψε έναν άνδρα μεγαλόσωμο και φοβερό στην εμφάνισι, με πυκνή κατάμαυρη γενειάδα, ένα μακρύκαννο όπλο ήταν περασμένο στους ώμους του και είχε τρείς σειρές από φυσίγγια στο στήθος και τη μέση του. Δυό μεγάλες κάμες γυάλιζαν δεξιά και αριστερά στη ζώνη του. "Έπειτα έφθασε κι ένα παλιό φορτηγό αυτοκίνητο που προφανώς άκολουθούσε τον έφιππο. Ένας άλλος άνδρας κατέθηκε και κατευθύνθηκε προς τον Βρεταννό σκοπό.

—'Εγγλέζος! φώναξε.

Πήγε κοντά του διαχυτικά και του έτεινε το χέρι για να τον χαιρετήσει.

«Ποτέ μου δεν έχω ξαναδεί κάτι παρόμοιο», γράφει ο στρατιώτης Μπέρντ. «Ένας πελώριος άνδρας, με μακριά, μαύρη, πυκνή γενειάδα, ώπλισμένος σαν άστακός, που λένε: δυό ρεβόλβερ, δυό μακριές κάμες στη μέση του και ένα τυφέκιο. Κοίταξα προς το φορτηγό. Δεν είδα ποτέ μου πιο έντυπωσιακό θέαμα ληστών σε φίλμ».

Όμως, ο Βρεταννός στρατιώτης τ' άβηκε όλα αυτά πολύ ένδιαφέροντα και διασκεδαστικά. Ήταν ένα κομμάτι από την γοητευτική, την ιδιόμορφη έλληνική σκηνή.

Τήν επομένη ο Μπέρντ κατέβηκε στην Αθήνα, με μοτοσυκλέτα, για να μεταφέρει ένα στρατιωτικό έγγραφο. Ξαφνικά βρέθηκε κυκλωμένος από έκατοντάδες ξέφρενων από ένθουσιασμό ανθρώπων. Τον κατέδασαν από τη μοτοσυκλέτα του, τον άγκάλιαζαν, τον

φιλούσαν, τον χτυπούσαν στην πλάτη.

Τελικά βρέθηκε κάποιος νέος άνδρας που μιλούσε κάπως τα άγγλικά και δέχθηκε να άνεβη μαζί με τον Μπέρντ στη μοτοσυκλέτα για να τον οδηγήση στον προορισμό του. Ο ίδιος νεαρός Έλληνας δέχθηκε πολύ εύχαρίστως να κάνει τον ξεναγό άργότερα στον Μπέρντ, να του δείξη το άγαλμα του Λόρδου Βύρωνος, που τόσο πολύ τον σέβονται στην Ελλάδα, να τον άνεβάση στην Ακρόπολι.

6-3-1940

Η Αθήνα κατάφερε από την πρώτη μέρα να καταγοητεύση τον στρατιώτη Μπέρντ, όπως όλους τους "Άγγλους. Υπήρχε κάτι σαν μαγεία, κάτι το ύπεροχο στην γοητεία που άσκούσε σ' όλους ή πόλι, με τα μνημεία της, την θερμή έκδηλωτικότητα των ανθρώπων της, την έξωτική όμορφιά της φύσεως, την γλύκα του κλίματός της.

Ένας αξιωματικός του τεχνικού σώματος της ΡΑΦ ήταν έπικεφαλής μίας μονάδος ραν-

τάρ, που μετεφέρθη στο Σούνιο. Ήταν ο "Ερνεστ "Ασλυ, από το Νότιγχαμ. Διαπίστωσε ότι και έξω από την Αθήνα, ο κόσμος ήταν το ίδιο έκδηλωτικός, το ίδιο φιλικός. Όμως, υπήρχαν και μερικά πράγματα που μπερδευαν τον "Ασλυ. Στο πρώτο χωριό που συνάντησαν, οι τοίχοι των σπιτιών ήταν στολισμένοι με στέμματα και ήταν γραμμένα συνθήματα όπως: «Καλώς ήλθατε γενναίοι Βρεταννοί στρατιώτες». Όλα αυτά ήταν φτιαγμένα με γαλάζια χρώματα.

Όστόσο, λίγο πιο πέρα, σε άλλους τοίχους, υπήρχαν κόκκινα σφουροδρέπανα και τα καλωσορίσματα ήταν το ίδιο θερμά, αλλά κατακόκκινα.

Ο "Ασλυ κατάφερε να εξακριβώση, ύστερα από μπόλικη ούζοποσία, στα διάφορα χωριά που πέρασαν, ύστερα από ύποδοχες με λουλούδια και με ζητωκραυγές, ότι οι «γαλάζιοι» πίστευαν πως οι "Άγγλοι είχαν έλθει για να έξοντώσουν τους έλασίτες και οι «κόκκινοι» πίστευαν ότι οι "Άγγλοι θά τους βοηθούσαν να έξοντώσουν τους βασιλικούς.

«Κανένas μας, όμως, θυμάται ο "Ασλυ, δεν έδινε σημασία σ' όλα αυτά. Είχαμε εγκατασταθής στα ύπεροχα έρείπια του Αρχαίου Ναού του Ποσειδώνος. Καί ήταν τόσο ειρηνικά, τόσο ειδυλλιακά. Κατοικούσαμε σε μία εγκαταλελειμένη βίλλα, στην άκρη του κόλπου του Σουνίου, κάναμε μπάνιο, κάναμε βαρκάδα με τις λαστιχένιες βάρκες μας και ψαρεύαμε.

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΙΝ

«Όμως, όπως αποδείχθηκε τελικά, δεν ήταν καθόλου τυχεροί οι Βρετανοί που είχαν πάει, τότε, στην Ελλάδα. Γιατί αντίληφθούμε το γιατί, πρέπει να γυρίσουμε δυο χρόνια πριν.

Ήταν ένα πνιγνρό απόγευμα του Σεπτεμβρίου του 1942, στο Κάιρο. Ο ταξίαρχος του μηχανικού Έντυ Μάγιερς πνιγμένος στον ιδρώτα μελετούσε ένα σχέδιο, μέσα στο γραφείο του, στη διεύθυνση Συνδυασμένων Επιχειρήσεων του Γενικού Επιτελείου Μέσης Ανατολής, όταν δέχθηκε την επίσκεψη ενός αξιωματικού, παλιού γνωστού του, από τη Σχολή Επιτελών Μέσης Ανατολής της Χάιφας. Ήταν ο συνταγματάρχης Χάμιλτον. Αυτή η επίσκεψη, εκείνο το ζεστό, πνιγνρό απόγευμα του Σεπτεμβρίου, θα εμπλέκε τον Μάγιερς στην πιο δύσκολη και πιο επικίνδυνη αποστολή της καριέρας του. Και κάτι περισσότερο: θα τον περιέπλεκε σε μια σκληρή αντιδικία της οποίας οι συνέπειες απασχολούν ακόμα και σήμερα τον Δυτικό Κόσμο.

Ο Μάγιερς ήταν ένας λεπτός, ευκίνητος άνδρας, μέσου αναστήματος, με ψηλό μέτωπο και έξυπνα μάτια. Είχε συμπληρώσει έφτα χρόνια υπηρεσίας στη Μέση Ανατολή και σε δυο εβδομάδες θα ξαναγύριζε στην Αγγλία.

Σεπτέμβριος 1942. Ο Ρόμμελ με το «Αφρική Κόρπς» βρισκόταν «πρό των πυλών» της Αλεξάνδρειας. Οι Γερμανοί είχαν καταλάβει το σύνολο της Εύρωπης και οι στρατιές των «πάντζερ» προήλαυναν ήδη στη Ρωσία.

Το σχέδιο που μελετούσε ο Μάγιερς, όταν δέχθηκε την επίσκεψη του Χάμιλτον, είχε σχέση με την ενίσχυση των βρετανικών θέσεων στην Βόρειο Συρία, στην περίπτωση που θα προήλαυναν προς τα εκεί οι ινκφόρες γερμανικές στρατιές, μέσω Τουρκίας, κατερχόμενες προς το νότο από τη Ρωσία, για να κλείσουν μέσα σε λαβίδα, σύμφωνα με το παλιό σχέδιο των Ναζί, τις πλούσιες σε πετρέλαιο χώρες της Μέσης Ανατολής.

Αυτά που είχε να πει στον Μάγιερς ο Χάμιλτον δεν είχαν καμιά σχέση με τις σκέψεις που απασχολούσαν τον ταξίαρχο εκείνη τη στιγμή. Αφορούσαν μια μυστική οργάνωση που είχε την έδρα της στην οδό Μπέηκερ του Λονδίνου, την «Οργάνωση Ειδικών Επιχειρήσεων» — «SOE» — και είχε έργο της την οργάνωση της αντίστασης έναντι των Γερμανών στις κατεχόμενες χώρες.

Ο Χάμιλτον είχε πληροφορηθεί ότι ο Μάγιερς ήταν ο υπεύθυνος της εκπαίδευσης των πρώτων Αερομεταφερομένων Μονάδων του Μηχανικού εις την Μέση Ανατολή και ήθελε μερικούς αξιωματικούς για να αναλάβουν μία ειδική επιχείρηση.

Όταν ο Μάγιερς εξήγησε στον Χάμιλτον ότι η εκπαίδευσις δεν είχε αρχίσει καν, ο συνταγματάρχης είπε ότι ήταν απόλυτη ανάγκη να βρεθούν άμεσα τρεις τουλάχιστον αξιωματικοί, για να πέσουν με αλεξίπτωτα «σε κάποια χώρα» των Βαλκανίων και να οργανώσουν την ανατίναξη μιας γέφυρας εκεί.

Ξαφνικά πρότεινε:

— Μήπως θέλετε να αναλάβετε εσείς αυτή την επιχείρηση;

Ο Μάγιερς δεν ήθελε. Είπε ότι δεν είχε ιδέα της τοπογραφίας των Βαλκανίων, δεν μιλούσε καμιά από τις γλώσσες των χωρών αυτών. Άλλωστε, σε λίγες μέρες θα επέστρεφε στην Αγγλία.

Μα ο Χάμιλτον ήταν από τους ανθρώπους που ξέρουν να επιμένουν. Ο Μάγιερς ήταν άκριτος ο άνθρωπος που χρειαζόταν ή επιχείρησι. Θα έντυπώσιάζε τους αντάρτες, θα τους έπειθε να συνεργασθούν, θα κατάρφερνε να φέρη σε πέρας την ζωτική σημασία επιχείρησι. Άλλωστε, εξήγησε, δηλαδή αυτή η ιστορία δεν θα κρατούσε και πολύ. Μερικές έβδομάδες μόνο. Έπειτα θα ξαναγύριζε στο Κάιρο και θα έφευγε από εκεί για την Αγγλία.

Ο ταξίαρχος του μηχανικού

άρχισε να κλονίζεται. Τελικά δέχθηκε.

Η ΑΝΑΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

Ένας μόνιμος επιτελικός αξιωματικός από το Κάιρο ανέλαβε μία από τις πιο δύσκολες, τις πιο επικίνδυνες — και πιο προφητικές — αλλά και πιο παρανοημένες — επιχειρήσεις στην ιστορία των βρετανικών δυνάμεων.

Σε λίγο ο Μάγιερς κατατοπίστηκε στις λεπτομέρειες της επιχείρησης που θα αναλάμβανε. Το μικρό σώμα που θα διοικούσε απαρτιζόταν από 14 έθελοντάς — αξιωματικούς και άνδρες. Η αποστολή τους είχε άμεση σχέση με την προετοιμαζόμενη μεγάλη επίθεση εναντίον του Ρόμμελ, από την Ογδόη Στρατιά, στο «Ελ Αλαμείν».

Όμως, προετοιμαζόμενοι να πεναφροντίσουν οι Βρετανοί να εμποδίσουν τον Ρόμμελ να παίρνει κανονικά εφόδια και ενισχύσεις. Και για να γίνει αυτό ήταν απαραίτητο να «κλείσουν» όσο το δυνατόν περισσότεροι δρόμοι ανεφοδιασμού. Κι ένας απ' αυτούς ήταν η σιδηροδρομική γραμμή που διέσχιζε την Ελλάδα από βορρά προς νότον. Η γραμμή θα άχρηστευόταν αν επέτυγχαναν οι Βρετανοί να ανατινάξουν μία από τις τρεις μεγάλες γέφυρες της γραμμής αυτής: του Γοργοπόταμου, της Παπαδιάς ή του Άσωπου.

«Αποστολή σας — εξήγησαν ξερά στον Μάγιερς — είναι να ανατινάξετε όπωςσδήποτε μία απ' αυτές τις γέφυρες».

Τό αν και κατά πόσον θα είχαν την απαραίτητη βοήθεια από τους Έλληνες πατριώτες, δεν μπορούσαν να το ξέρουν ακόμα οι Άγγλοι. Τουλάχιστον έπακριβως. Είχαν αναλάβει να βοηθήσουν μερικοί γενναίοι Έλληνες. Αρχηγός τους ήταν ένας νεαρός αξιωματικός του Ναυτικού με συνηματικό δόγμα «Προμηθεύς». Αυτός τους είχε φέρει σε επαφή με μερικές από τις ανταρτικές ομάδες που είχαν σχηματισθεί πρόσφατα και οι Άγγλοι είχαν φροντίσει να τους εφοδιάσουν με δπλα και έκρηκτικές ύλες, με ρίψεις.

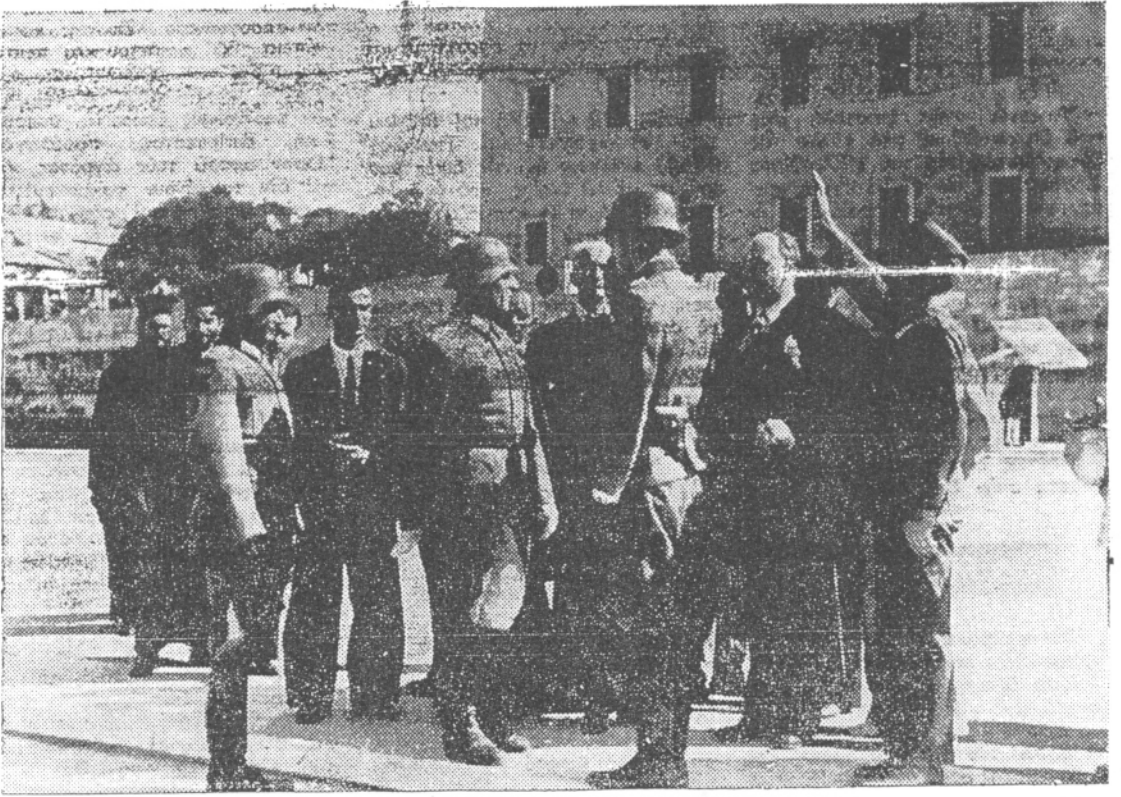
Στον Προμηθέα έστάλη σήμα την 4ην Σεπτεμβρίου. Έλεγε ότι ο στρατηγός Χάρολντ Άλεξάντερ, αρχηγός των Δυνάμεων Μέσης Ανατολής, θεωρούσε ότι ήταν κάτι πολύ σημαντικό, πρωταρχικής σημασίας, για την διεξαγωγή του πολέμου στην περιοχή του, να γίνει σαμποτάζ στην σιδηροδρομική γραμμή.

Η απάντησι του Προμηθέα στο σήμα αυτό έλεγε ότι οι Άγγλοι αλεξιπτωτιστές έπρεπε να ριφθούν μία νύχτα μεταξύ της 28ης Σεπτεμβρίου και της 3ης Οκτωβρίου στην περιοχή της Γκιώνας. Εκεί θα τους περίμενε μία ομάδα ανταρτών με έπικεφαλής κάποιον δικηγόρο Σεφεριάδη και το σημείο όπου έπρεπε να πέσουν θα σημειωνόταν με ένα σταυρό από φωτιάς.

Επίσης έπρεπε να ριφθή ένας άλλος αξιωματικός με ασύρματο άλλο, για να χρησιμεύσει σαν σύνδεσμος με τις ομάδες ανταρτών του Ναπολέοντα Ζέρβα. Αυτός έπρεπε να ριφθή στην περιοχή του Βάλτου, στην Δυτική Ελλάδα.

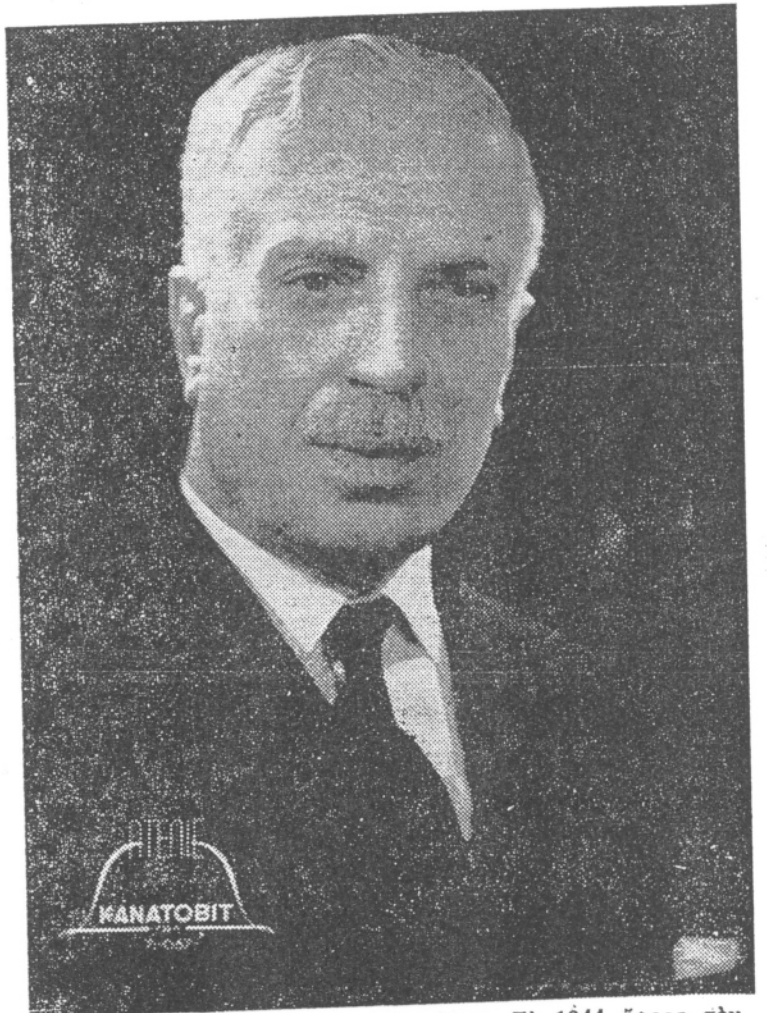
ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ

Το σχέδιο κατεστρώθη. Ο Μάγιερς με έπτά συνεργάτες του θα έπεφτε στην Γκιώνα για να συναντηθεί με τον Σεφεριάδη και οι άλλοι, με έπικεφαλής τον ταγματάρχη Κρίς (Μόντυ) Γουντχάουζ, θα έπεφταν στον Βάλτο για να συναντήσουν τον Ζέρβα.

Οι Γερμανοί αποχωρούν από την Ελλάδα. Ἀνωτέρω, στιγμιότυπο από την τελετή παραδόσεως στον τότε δήμαρχο Ἀθηναίων κ. Γεωργάτο

ΑΥΡΙΟΝ: Ἡ ἐπιχείρησις Γοργοπόταμος.— Συνάντησις μετὰ τὸν Ζέρβα καὶ τὸν Ἀρη Βελουχιώτη.— Οἱ Ἀγγλοὶ ἀντιλαμβάνονται τὸ πολιτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ΕΛΑΣ.

Ὁ στρατηγὸς Παυσανίας Κατσώτας. Τὸ 1944 ἔφερε τὸν βαθμὸν τοῦ συνταγματάρχου. ἤλθε εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως Παπανδρέου τὴν 26ην Σεπτεμβρίου 1944 ὡς ἐπιτελάρχης τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς. Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου ὁ συνταγματάρχης Κατσώτας ἀνέλαβε στρατιωτικὸς διοικητὴς, ἐνῶ ὁ ὑποστράτηγος Σπηλιωτόπουλος ἐτοποθετήθη γενικὸς διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν βρεταννικῶν ὑπηρεσιῶν ὀργανώσεως τῆς ἀντιτάσεως στὴς κατεχόμενες χώρες καὶ τὸ γεγονός ὅτι τοὺς Ἄγγλους ἐνδιέφερε μόνο νὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος μὲ κάθε θυσία, ἔδωσαν τὴς δυνατότητες στὸ ΕΑΜ νὰ ἀνδρώσῃ τὸν ΕΛΑΣ, νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ σχεδὸν τοὺς δρῶντες του, ἀπὸ τὸ 1943. Ἡ κατάσταση πού ἀντιμετώπισε ὁ Σκόμπη ὅταν ἐφθάσε στὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1944, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ διοικητοῦ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων — συνοδεύων τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησι — ἦταν ἐντελῶς ἰδιόμορφη. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐδεῖξε μεγάλη ἀγάπη στοὺς Ἄγγλους. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ κυριαρχοῦσε σχεδὸν στὴν ὑπαιθρο καὶ τὸ ΕΑΜ δημιουργοῦσε συνεχῶς προβλήματα. Ὁ στόχος τους, ὅπως ἀρχίσε νὰ διαφαίνεται ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας.

20ὸν

Τὴν 21ν Ὀκτωβρίου σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του τὴν συζήτησι στὸ ὑπουργικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν «κρίσιν τὴν ὀφειλομένην εἰς τὸν πληθωρισμὸν καὶ τὰς ἐπαπειλουμένας ἀπεργίας, λόγω τῆς ἀδυναμίας τῶν ἐργαζομένων νὰ ἀγοράσουν βασικὰ εἶδη διατροφῆς». Ἀναφέρει ἐπίσης, ὅτι ἔκανε διαδήματα στὸν Ἐλβετικὸ Ἐρυθρὸ Σταυρὸ νὰ φέρῃ τρόφιμα.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα ἀναφέρει ὅτι βρῆκε σπῆτι γιὰ νὰ ἐγκατασταθῇ. Ἦταν ἓνα σπῆτι τοῦ Ψυχικοῦ, πού τὸ χρησιμοποιοῦσε σὰν κατοικία ἓνας Γερμανὸς στρατηγός.

Τὴν 23ν Ὀκτωβρίου, ὁ Σκόμπη πῆγε στὴν Κόρινθο γιὰ νὰ μιλήσῃ σὲ μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ. Σὲ μιὰ κοινότητα ὁμιλία, τοὺς συνεχάρη «διὰ τὸν θαυμάσιον ἀγῶνα τους ἐναντίον τοῦ κοιντοῦ ἐχθροῦ» καὶ τοὺς ὑπενθύμισε ὅτι ἡ Ἐθνικὴ τους Κυβέρνησις τοῦ εἶχε ἀναθέσει τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων εἰς τὴν χώραν. Καὶ προσέθεσε τὴν προειδοποίησιν: «Οἱ στρατιῶτες δὲν εἶναι καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι πολιτικοί —οἱ Ἄγγλοι στρατιῶτες δὲν εἶναι— εἶναι οἱ ὑπῆρτες τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔθνους». Τέλος τοὺς ὑπενθύμισε ὅτι θὰ πῆγαιναν στὰ σπῆτια τους μετὰ τὴν πλήρη ἀποχώρησι τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσαν νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα τους θὰ κατατάσσονταν στὸν νέο ἐθνικὸ στρατό.

Ὅταν τὸ γραφεῖο τοῦ στρατηγοῦ συνέλεξε τὰ ἀποκόμματα τῶν ἐφημερίδων πού ἐδημοσίευσαν τὸ λόγο του καὶ σχόλια ἐπ' αὐτοῦ, διεπιστώθη ὅτι ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου ἦταν πολὺ χαρακτηριστικὴ. Ὁ «Ριζοσπάστης», τὸ ὄργανο τοῦ ΚΚΕ ἔγραψε: «Ὁ τιτάνιος ἀγῶνας πού διεξήγαγε ὁ θρυλικὸς ΕΛΑΣ, τὰ τρία τελευταῖα χρόνια, βρῆκε τὴν ἐπίσημη δικαίωσιν τοῦ ὅτι ἐνθουσιαστικὲς δηλώσεις τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ Σκόμπη, στὴν Κόρινθο».

Ἡ δεξιὰ ἐφημερίς «Ἐλευθερία», ἀντιθέτως, ἔγραψε: «Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη ἀρχίσε τὸ

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Ὁ Σκόμπη σὲ μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ — Τί ἔγραφαν οἱ ἐφημερίδες τοῦ Κ.Κ.Ε.

Ὁ Σαράφης, ὁ Σιάντος, ὁ Παρτσαλίδης σὲ φωτογραφία τῆς ἐποχῆς, ὅταν ἀποτελοῦσαν τὴν ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ.

λόγο του μὲ τὸ νὰ τοὺς συχαρῇ (τὸν ΕΛΑΣ) γιὰ τὴν δράσιν των καὶ κατόπιν τοὺς συνέστησε νὰ ἐπιστρέψουν στὰ εἰρηνικά των ἔργα».

Ὁ τίτλος τοῦ ρεπορτάζ τῆς ἐφημερίδος τοῦ ΕΑΜ «Ἀπελευθερωτῆς» ἦταν: «Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη πρὸς τὸν ΕΛΑΣ: Θὰ ἀπελευθερώσωμε μαζὶ τὴν Θεσσαλονίκη». Καὶ ἡ ἐφημερίς «Δημοκρατικὴ Σημαία» τοῦ ΕΔΕΣ ἔγραψε: «Ἕλληνες, μακριὰ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν!»

Παράλληλα, ὁ Κάπτελ τοῦ «Τέλεγραφο» αἰσθάνθηκε πραγματικὴ ἀπογοήτευσιν ὅταν διάβασε τὸ ρεπορτάζ πού εἶχε δημοσιευθῇ στὸ «Νιού Στέπτομαν» καὶ δὲν ἦταν παρὰ ἓνας διθύραμος γιὰ τὸν ρόλο πού εἶχε διαδραματίσει ὁ ΕΛΑΣ στὴν ἀπομάκρυνσι τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ ρεπορτάζ αὐτὸ ἔκανε θηριό τὸν Φίλιπ Νίντ, τὸν ἀξιωματικὸ πού εἶχε ζήσει ἀπὸ κοντὰ τὴν προδοσίαν τοῦ ΕΛΑΣ στὴν Ἡπειρο, τόσο πού ἀποφάσισε νὰ ἐπιτύχῃ συνάντησιν μὲ τὸν Κίγκσλεϋ Μάρτιν, τὸν διευθυντὴ — ἐκδότη τοῦ «Νιού Στέπτομαν», γιὰ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ προσωπικὰ τί συνέβαινε, ὅτι δηλαδὴ ὁ ΕΛΑΣ ἀπέφευγε συστηματικὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἀντίθετα ἔκανε ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ΕΔΕΣ, πού πολεμοῦσε τοὺς Γερμανοὺς.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Φίλιπ Νίντ εἶχε λήξει στὴν Ἑλλάδα, τοῦ εἶχε ἀνατεθῇ ἄλλη ἀποστολὴ καὶ εἶχε πάρει σὲ μεταξὺ ἄδεια γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ, γιὰ λίγο, στὴν Ἀγγλία. Γράφει σχετικὰ μὲ τὴν συνάντησί του μὲ τὸν Μάρτιν: «Συνεφώνησε νὰ μὲ δῇ, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε καὶ κάποιος ἄλλος παρὼν κατὰ τὴν

συνάντησιν. Ἀλλὰ, στὸ τέλος, δὲν ἔδωσε καμμιὰ συνέχεια στὸ ζήτημα αὐτό». Ὅπως φαίνεται τὰ ὅσα τοῦ εἶπε ὁ Νίντ τὸν ἐπεισαν ὅτι δὲν τὸν συνέφερε νὰ ἀσχοληθῇ περισσότερο μὲ τὸν κομμουνισμὸ στὴν Ἑλλάδα.

Λίγες μέρες ἀργότερα, ὁ Σκόμπη ἔλαθε ἀναφορὰ τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν τοῦ ἐπιτελείου τὸν ἰδιαίτερα ἀποκαλυπτικὴ: «Ἀνέφερε τὴν ἀνακοινῶν τοῦ ΕΛΑΣ μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τὴν συμφωνία τους νὰ μὴ «πειράξῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Αὕτῃ ἡ συμπαιγνία τοῦ ΕΛΑΣ μὲ τοὺς Γερμανοὺς προκάλεσε «κατάπληξιν στὸν πληθυσμὸν».

Μόλις ἀπεχώρησαν οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη, ἡ πόλις εὐρέθῃ στὰ χέρια τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῶν τμημάτων του. Στὴν συνέχεια οἱ κομμουνισταὶ συγκέντρωσαν, μὲ ἀπειλὲς καὶ ἐκφοβισμὸ χρήματα «γιὰ νὰ χρηματοδοτηθῇ ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἀπελευθερώσεως».

Τὴν 1η Νοεμβρίου, ὅταν οἱ κάτοικοι ἐσχύθησαν στοὺς δρόμους ὑπὸ τοὺς ἥχους τῶν κωδωνοκρουσιῶν, τὸ ΚΚΕ καὶ τὸ ΕΑΜ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ παρελάσουν μὲ κόκκινες σημαίες καὶ κομμουνιστικὰ σύμβολα. Καὶ νὰ χαίρετοῦν μὲ ὑψωμένες γροθιές. Δὲν ἐπετράπησαν ζωτρωκαυγὲς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Βρεταννίας. Μετὰ τῶν ἀποσπασμάτων πού παρήλασαν καὶ πού ἦταν ἀναγκασμένοι οἱ κάτοικοι νὰ ζωτρωκραυγᾶσαν ἦσαν Γερμανοὶ καὶ Ἰταλοὶ (ἀντιχάλωτοι) πού εἶχαν κομμουνιστικὰς σημαίες. Ἐπίσης δοσιτολήμας νὰ ἀναρτήσουν στὰ μπαλκόνια τους ἑλληνικὴ ἢ ἀγγλικὴ σημαία, ἀναγκάσθηκαν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς νὰ τὴς βγάλουν ἀμέσως.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πρώτους Βρεταννοὺς πού πῆγαν τότε στὴν Θεσσαλονίκη ἦταν καὶ ὁ Τζέιμς Κένυον, λοχίας τοῦ Μηχανικοῦ, πού κατοικεῖ τώρα στὸ Ουέλλινγκτον τῆς Νέας Ζηλανδίας. Θυμᾶται τὸν ἐνθουσιασμὸ τοῦ πληθους, ὅταν ἔγινε ἡ παρέλασι τῶν βρεταννικῶν τμημάτων. Ἐνῶ ἡ ὑποδοχὴ πού ἔγινε στὸν ΕΛΑΣ ἦταν ἐντελῶς διαφορετικὴ. Συμπληρώνει: «Οἱ κάτοικοι παρακολουθοῦσαν μὲ μιὰ παράξενη σιωπὴ τὰ τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ νὰ παρελαύνουν στοὺς κεντρικοὺς δρόμους. Ἀλλὰ καὶ γιὰ μᾶς οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ —ὑπῆρχαν καὶ πολλὲς γυναῖκες στὸν ΕΛΑΣ— προκαλοῦσαν κάποια ἀνησυχία. Ἡμᾶστε πολὺ λίγοι καὶ αὐτοὶ ἦσαν πολλοί».

Ἡ δύναμις τοῦ ταξίαρχου Πρίτσαρντ ἦταν ἡ πρώτη ἀξιόλογη βρεταννικὴ στρατιωτικὴ παρουσία στὴν Θεσσαλονίκη. (Εἶχε ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τὸ 5ο τάγμα Σκώτων ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ ἓνα τάγμα κομμάντος). Τὸν εἶχε καθυστερήσει στὴν ἀποβίβασί του ἓνα ναρκοπέδιο στὸν Θερμαϊκὸ. Ξαφνικά, ὁ Πρίτσαρντ πρόσεξε ἓνα σύννεφο σκόνης στὰ ὕψωματα πάνω ἀπὸ τὴν πόλιν.

—Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, φώναξε ὁ ταγματάρχης πού ἦταν πλῆθι στὸν ταξίαρχο. Ἐρχονται οἱ παλιορῶσοι!

—Ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀντιμετωπίσουμε τοὺς Ρώσους, εἶπε ψύχραιμα ὁ Πρίτσαρντ, εἶναι νὰ βρεθοῦμε ἐκεῖ, ὅταν θὰ φτάσουν αὐτοί.

Πραγματικὰ τὸ σύννεφο τῆς σκόνης ἦταν μιὰ σειρά ἀμαξιτῶν μὲ Ρώσους στρατιῶτες.

«Βγήκα καὶ συνάντησα τὸν ἐπιτεφάλης ἀξιωματικὸ τους», θυμᾶται ὁ Πρίτσαρντ.

(Εἶχε φροντίσει ἐν τῷ μεταξύ νὰ ἀποβιβάσῃ τὴς δυνάμεις του καὶ νὰ καταλάβῃ ἐπικαίρες θέσεις).

Καὶ συνεχίζει:

«Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν καταλαβαίναμε λέξι οὔτε ἐκεῖνος οὔτε ἐγὼ ἀπ' αὐτὰ πού λέγαμε, ἡ ἀτιμόσφαιρα ἦταν πολὺ φιλική. Τοῦ ἔδειξε τὴς δυνάμεις μου τριγύρω. Ἐκεῖνος χαμογέλασε καὶ κούνησε τὸ κεφάλι του καταφατικὰ. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸ ἀνέβηκαν στὰ μεταφορικὰ τους μέσα καὶ ξεκίνησαν ξανά πρὸς τὰ βουνά. Κανένας δὲν μοῦ εἶχε πει ὅτι ἔπρεπε νὰ περιμένω νὰ παρουσιασθοῦν καὶ Ρῶσοι. Κανένας δὲν μοῦ εἶχε πει τί ἔπρεπε νὰ κάνω σ' ἓνα τέτοιο ἐνδεχόμενο. Γι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ ἔκανα αὐτὸ πού ἔκρινα καλύτερο».

ΑΥΡΙΟΝ: Οἱ κομμουνισταὶ ἐναντίον τοῦ Γεωργ. Παπανδρέου καὶ τῆς βοτανικῆς κυβερνήσεως.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν βρεταννικῶν ὑπηρεσιῶν ὁργανώσεως τῆς ἀντιστάσεως στίς κατεχόμενες χώρες καί τὸ γεγονός ὅτι τοὺς Ἀγγλοὺς ἐνδιέφερε μόνο νὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος μὲ κάθε θυσία, ἔδωσαν τὴς δυνατότητες στὸ ΕΛΑΜ νὰ ἀνδρώσῃ τὸν ΕΛΑΣ, νὰ ἐπικρατήσῃ καί νὰ ἐπιβάλῃ σχεδὸν τοὺς ὁρους του, ἀπὸ τὸ 1943. Ἡ κατάστασις πού ἀντιμετώπισε ὁ Σκόμπτι ὅταν ἐφθάσε στὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944, ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ διοικητοῦ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων — συνοδεύων τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησι — ἦταν ἐντελῶς ἰδιόμορφη. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐδείξε μεγάλη ἀγάπη στοὺς Ἀγγλοὺς. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ κυριαρχοῦσε σχεδὸν στὴν ὑπαιθρο καί τὸ ΕΛΑΜ δημιουργοῦσε συνεχῶς προβλήματα. Ὁ στόχος του, ὅπως ἀρχισε νὰ διαφαίνεται ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας.

21ον

Ὡστόσο, ὁ ταξίαρχος εἶχε ἐντονὴ τὴν αἴσθησι ὅτι ἦταν ἀπομονωμένος, περικυκλωμένος ἀπὸ ἰσχυρὲς δυνάμεις. Λίγο ἀργότερα, συνοδευόμενος ἀπὸ ἀξιωματικὸ τοῦ ἐπιτελείου του παρεκάθησε σὲ γεῦμα μὲ τὸν στρατηγὸ Βακιρτζή, τὸν διοικητὴ τοῦ ΕΛΑΣ.

«Ἦταν κυριολεκτικὰ ἕνα ὄργιο φαγητοῦ καί ποτοῦ, πέραν ἀπὸ κάθε ἔλεγχον», θυμᾶται. «Κρασί καί οὔζο καί ἄλλο κρασί καί ἄλλο οὔζο! Ὁμως τὸ ἔβλεπα ὅτι τὸ στρώμα τοῦ πάγου ἦταν πολὺ λεπτὸ καί ὅτι αὐτὴ ἡ φιλία ἦταν μόνο ἐπιφανειακή. Ἐβλεπα ὅτι δὲν μᾶς λογάριάζαν καί τόσο πολὺ. Ἄν πίναμε ἕνα ποτήρι παραπάνω, ἀν ριχνόταν ἔστω καί ἕνας πυροβολισμός, τὰ πάντα θὰ μπορούσαν νὰ συμβοῦν. Μόλις τὰ κατάφερα νὰ φύγω, χωρὶς νὰ προκαλέσω φασαρία, ἀποχώρησα».

Στὴν ἀρχὴ ὅλες οἱ ἀποφάσεις τῆς κυβερνήσεως εἶχαν τὴν σύμφωνον γνώμη καί τοῦ ΕΛΑΜ. Ἀλλὰ, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἡ κατάστασις χειροτέρευε. Οἱ κομμουνιστὲς ἀρχισαν βίαιες ἐκδηλώσεις στοὺς δρόμους ἐναντίον τοῦ Παπανδρέου καί τῆς βρεταννικῆς διοικήσεως. Κι' ὅμως, ὁ Πρίτσαρντ, μὲ τοὺς ἀλεξιπυρρινοὺς του πῆρε διαταγὴ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν Ἰταλία. Παρ' ὅλα αὐτὰ καί ἐνῶ ὁ ταξίαρχος καί τὸ ἐπιτελεῖο του ἐφυγαν γιὰ τὴν Ἰταλία στίς 15 Νοεμβρίου, ἡ κατάστασις στὴν Δράμα εἶχε γίνῃ τόσο ἐκρυθμὴ, ὥστε τὸ 5ο τάγμα ἀλεξιπυρρινοῦν ἐστάλη ἐκεῖ.

Στὸ μετὰ, ὁ πρεσβεὺς τῶν ΗΠΑ στὴν Ἀθῆνα Μάκ Βή ἐγράψε στὸ ἡμερολόγιό του ὑπὸ τὴν ἡμερομηνίαν 3 Νοεμβρίου: «Ὁ Σκόμπτι μοῦ εἶπε ὅτι ἡ 4η μεραρχία Ἰνδῶν δὲν θὰ χρησιμοποιηθῇ μόνο στὴν Μακεδονία, ἀλλὰ καί στὴν Πελοπόννησο. Περιλαμβάνει, μοῦ εἶπε, πολλοὺς λευκοὺς ἀξιωματικούς καί εἶναι «τὸ καλύτερα πειθαρχημένο» ἀπὸ τὰ ἰνδικὰ στρατεύματα. Ἐπίσης εἶναι «πολὺ κουρασμένοι» καί ἔτσι δὲν νομίζει ὅτι θὰ προκαλέσουν φασαρία!... Ὁ Σκόμπτι μοῦ εἶπε ὅτι ἡ ἑλληνικὴ τα-

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Οἱ κομμουνισταὶ ἐναντίον τοῦ Γεωρ. Παπανδρέου καί τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως

Ἡ εἴσοδος τοῦ στρατηγοῦ Μάρκου τοῦ ΕΛΑΣ στὴν Θεσσαλονίκη κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσι.

ξιαρχία πού ἔρχεται ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἀποτελεῖται ἀπὸ «δεξιούς». Αὐτὸ βέβαια εἶναι ἕνα πρόβλημα. Πάντως, καί ἐκεῖνος (ὁ Σκόμπτι) καί ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις πιστεύουν ὅτι εἶναι χρήσιμος ἡ ἔλευσις τῆς ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας Σκοπεύει νὰ προετοιμώσῃ τοὺς ἀξιωματικούς ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναμιγνύονται στὰ πολιτικὰ ζητήματα. Αὐτὸ εἶναι σωστό. Ἕνας Ἀγγλὸς τὴν ἀντιλαμβάνεται τὴ λογικὴ του, ἀλλὰ ἕνας Ἕλληνας;...

Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ πολιτικὴ διάθεσι τοῦ Ἑλλήνα καί ἄλλα βασικά γνωρίσματα τῶν Ἑλλήνων — πού εἶναι γι' αὐτοὺς πολὺ σοβαρά — δὲν ἔγι-

ναν ἐγκαίρως ἀντιληπτὰ καί ἀντικείμενο προσοχῆς ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς.

Στὸ Μετοχικὸ Ταμεῖο Στρατοῦ — ἕνα πραγματικὸ φρούριο στὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως τὸ περιέγραψε ἕνας Βρεταννὸς ἀξιωματικὸς τότε — εἶχαν τὰ γραφεῖα τοὺς οἱ περισσότερες ὑπηρεσίες τῆς βρεταννικῆς διοικήσεως. Ὁ συνταγματάρχης Οὐίλλιαμ Ὀλίβερ εἶχε τὴν διεύθυνσι τοῦ γραφείου Προπαγάνδας καί Ἐκδόσεων.

Σ' ἕνα γράμμα πρὸς τὴν σύζυγό του, στὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου, ὁ Ὀλίβερ ἐγράψε: «Ρυθρίζω τὸ ζήτημα διανομῆς μερικῶν ἐκδόσεων. Εἶναι πολὺ ἀστείον! Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὀρ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

κίζουν ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦταν συνεργάτες τῶν Γερμανῶν καί συνεπῶς μόνο ἐκεῖνοι πρέπει νὰ ἀναλάβουν τὴς ἐκδόσεις. Καί ἔπειτα, διαπίστωσα ὅτι ἐνῶ εἶχαμε συμφωνήσει τὴν τιμὴν σὲ ἑξὶ δισεκατομμύρια δραχμές, οἱ ἐκδόσεις πουλοῦνται στὰ περίπτερα δώδεκα δισεκατομμύρια τὸ ἀντίτυπο ἢ καί περισσότερα!»

Καί πῶς κάτω γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ πῶς ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ ἀναστατωμένου κόσμου μέσα στὸν ὁποῖον ζοῦσε, ὁ συνταγματάρχης Ὀλίβερ, συμπληρώνει, σάν νὰ τὸ θυμήθηκε ἐκείνη τὴ στιγμή:

«Προχθές, τὴν ὥρα πού ἐθαίνα ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου, ἀκούστηκαν πυροβολισμοὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ δρόμου. Τέσσερις ἄνδρες σήκωσαν ἀπὸ κάτω ἕνα σῶμα καί ἔτρεξαν μέσα σ' ἕνα καφενεῖο. Ἦταν ἕνας «συνεργάτης τῶν Γερμανῶν». Ἀλλὰ αὐτὸ, βέβαια, εἶναι ἕνας χαρακτηρισμὸς πού δίδεται στοὺς προσωπικούς ἐχθροὺς ἐδῶ».

Τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ Σκόμπτι, στίς προσωπικὲς του σημειώσεις φανέρωνε ὅλο καί περισσότερη ἀπογοήτευσιν γιὰ τὸν διπλὸ του ρόλο καί τὰ προβλήματα τῶν.

Τὴν 25ην Ὀκτωβρίου ἐγράψε: «Γεῦμα στὴν πρεσβεῖα. Πολλὰ άτομα, μετὰ τῶν ὁποίων καί ὁ Ἄντονι Ἦντεν, ὁ στρατηγὸς Οὐίλσον, ὁ ναύαρχος Κάννινγκαμ. Μετὰ τὸ γεῦμα εἶχαμε στρατιωτικὸ συμβούλιο καί ἔπειτα οἰκονομικὸ συμβούλιο. Τὸ δεύτερο κράτησε πάνω ἀπὸ δυὸ ὧρες. Πολλὲς ἀχρηστες θεωρίες συζητήθηκαν. Ὁ Λόρδος Μόνν, μᾶλλον ἀόριστος καί καθόλου πρακτικὸς. Βρῆκα δυσκολίες στὸ νὰ τοὺς κρατήσω στὸ ζωτικὸ ζήτημα, πού εἶναι ἡ σταθεροποίησις τοῦ νομίσματος στίς λίγες προσεχεῖς ἐβδομάδες».

Στίς 29 Ὀκτωβρίου ὁ Σκόμπτι σημειώνει μὲ φανερὴ ἀνακούφισιν:

«Ὁ Ἦντεν μοῦ ὑποσχέθηκε ἕνα διπλωμάτη οἰκονομικὸ ἐμπειρογνώμονα, εἰδικὸ νομισματικὸ ἐμπειρογνώμονα καί, ἴσως, εἰδικὸν ἐπὶ τῶν τροφίμων προκειμένου νὰ σχηματισθῇ συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου».

Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ Κάπελλ σημειώνει: «Βλέπω αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο (τὸν Σκόμπτι) σάν ἕνα βράχο μέσα στὴν ἄμμος».

ΑΥΡΙΟΝ: Βαθὺ γάμος μετὰ τοῦ ΕΛΑΣ καί ΕΔΕΣ. — Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν κομμουνιστῶν. — Συνομιλία τοῦ Σκόμπτι μὲ τὸν Σιάντο καί Ζεῦγο.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἀνεπάρκεια τῶν βρεταννικῶν ὑπηρεσιῶν ὁργανώσεως τῆς ἀντιστάσεως στὶς κατεχόμενες χώρες καὶ τὸ γεγονός ὅτι τοὺς Ἄγγλους ἐνδιέφερε μόνο νὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος μὲ κάθε θυσία, ἔδωσαν τὶς δυνατότητες στὸ ΕΑΜ νὰ ἀνδρώσῃ τὸν ΕΛΑΣ, νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ἐπιβάλῃ σχεδὸν τοὺς ὅρους του, ἀπὸ τὸ 1943. Ἡ κατάσταση ποὺ ἀντιμετώπισε ὁ Σκόμπος ὅταν ἔφθασε στὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1944, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ διοικητοῦ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων — συνοδεύων τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνηση — ἦταν ἐντελῶς ἰδιόμορφη. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔδειξε μεγάλη ἀγάπη στοὺς Ἄγγλους. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ κυριαρχοῦσε σχεδὸν στὴν ὑπαιθρο καὶ τὸ ΕΑΜ δημιουργοῦσε συνεχῶς προβλήματα. Ὁ στόχος τους, ὅπως ἀρχισε νὰ διαφαίνεται ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας.

22ον

Ὁ Γκράιγκ Ντόναλντ, ἀπὸ τὸ Γουόρτσσεστερ, ἓνας ἑλληνομαθὴς ἀξιωματικὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Σκόμπη, ποὺ ἦταν ὁ διερμηνεὺς τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὶς συναντήσεις του μὲ τοὺς Ἑλλήνες πολιτικούς, θυμάται ὅτι, πρὶν ἀκόμα γίνῃ φανερό — στοὺς Ἄγγλους — πόσο βαθὺ ἦταν τὸ χάσμα ἀνάμεσα στοὺς πατριώτες καὶ τὸν ΕΛΑΣ, ὁ ταξίαρχος Ρόμπιν Σπρίγκχαλ, ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιτελείου τοῦ Σκόμπη, εἶπε ὅτι μποροῦσαν νὰ τακτοποιήσουν τὶς διαφορὰς τους, ὁ ΕΛΑΣ καὶ ὁ ΕΔΕΣ, σ' ἓνα... ποδοσφαιρικὸ μάτς!

«Ὅμως, συμπληρώνει ὁ Ντόναλντ, τὸ χάσμα εἶχε καταστῇ πολὺ βαθύ, γιὰ νὰ εἶναι πρόσφορη μιὰ τόσο ἐγγλέζικη λύσις!»

Τὴν 5ην Νοεμβρίου, ὁ Σκόμπος ἀνέφερεν ἐπισήμως στὸν πρωθυπουργὸ Παπανδρέου ὅτι «Ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀπελευθερωθῇ πλήρως ἀπὸ ἔνοπλα σώματα γερμανικῶν μονάδων». Τρεῖς ἡμέρες ἀργότερα, ὁ Ἄντονι ἤντεν πληροφοροῦσε τὸ ἀγγλικὸ Κοινοβούλιο ὅτι στὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἐκφορτώνονταν 3.000 τόννοι ἐφοδίων ἡμερησίως.

Ὁ Παπανδρέου ἀπεκάλυψε ὅτι οἱ κομμουνιστὲς τοῦ εἶχαν προβάλλει τὴν ἀξίωση ὅτι γιὰ νὰ ἀφοπλισθῇ ὁ ΕΛΑΣ ἔπρεπε νὰ διαλυθῇ καὶ ἡ 3η Ὀρεινὴ Ταξίαρχία.

Τὴν ἴδια ἡμέρα, ὁ Σκόμπος ἔλαβε ἀναφορά, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία εἶχαν ἀποδράσει ἀπὸ τὶς φυλακὲς Συγγροῦ 720 κατάδικοι. Ἐπίσης ὅτι οἱ κομμουνιστὲς προετοίμαζαν μεγάλες διαδηλώσεις γιὰ τὴν 7ην Νοεμβρίου (ἐπέτειο τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως). Τέλος ὅτι θὰ γινόνταν ἐνδεχομένως καὶ ἀπόπειρα «νὰ ἀνοίχθουν οἱ φυλακὲς Ἀδερῶφ».

Ὁ Σκόμπος ζήτησε ἀμέσως ἀπὸ τὴν κυβέρνησι: 1) Ἀμείση σύλληψι καὶ παραπομπὴ σὲ δίκη τοῦ διευθυντοῦ τῶν φυλακῶν Συγγροῦ. 2) Τὴν ἀμείση παραπομπὴ σὲ στρατοδικεῖα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς χωροφυλακῆς ποὺ ἦσαν ὑπεύθυνοι ἀσφαλείας στὶς φυλακὲς Συγγροῦ.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Βαθὺ χάσμα μεταξὺ ΕΛΑΣ καὶ ΕΔΕΣ

— Οἱ ἀξιώσεις τῶν κομμουνιστῶν — Συνομιλία τοῦ Σκόμπη μὲ τοὺς Σιάντο καὶ Ζεῦγο

Ὁ Ἄρης Βελουχιώτης μὲ τὸν Παναγιώτη Κανελλόπουλο στὴν Πάτρα.

γροῦ. 3) Τὴν ἰσχυροποίησι τῆς φρουρᾶς τῶν φυλακῶν Ἀδερῶφ. (Ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ στελῇ ἓνα τμήμα Βρετανῶν ἐκεῖ). 4) Ἐπιθεσθῆαι σὶν ὅτι ἡ κυβέρνησις εἶχεν ἀπαγορεύσει τὶς διαδηλώσεις στὴν Ἀθήνα. 5) Ὅτι θὰ εἰδοποιούσαν τοὺς κ.κ. Σιάντο καὶ Ζεῦγο νὰ μεταβῶν στὸ γραφεῖο τοῦ στρατηγοῦ τὴν ἐπομένη ἡμέρα.

Αὐτὲς περίπου τὶς ἡμέρες, ὁ συνταγματάρχης Ὀλιβερ ἔγραφε στὴν σύζυγόν του:

«Πρὶν ἀπὸ λίγο πέρασε ἀπὸ μπροστά μου ἓνα πλήθος κόσμου ποὺ ἐκραύγαζε. Συνώδευαν τρία πτώματα πάνω σὲ φορεῖα. Μοῦ εἶπαν ὅτι μόλις πρὶν ἀπὸ λίγο εἶχαν δολοφονηθῇ. Τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ποὺ προφανῶς εἶναι ὑπεύθυνον, εἶναι δύσκολο νὰ τεθοῦν ὑπὸ ἔλεγχον, τουλάχιστον ἀπὸ μιὰ τόσο ἀσταθὴ κυβέρνησις».

Ὁ Κάπελλ δίνει μιὰ ἄλλη εἰκόνα: «Οἱ θρηνοῦσες γυναῖκες περπατοῦσαν πρὸς τὰ πύσω, κοιτώντας πρὸς τὰ πτώματα μὲ τὰ γκρίζα πρόσωπα, ξεφωνίζοντας καὶ κουνώντας τὶς γροθιές τους». Τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντύπωσιν «κάποιας τελετουργίας» αὐτὸ τὸ θέαμα. Οἱ γυναῖκες ἔμοιαζαν περισσότερο σὰν «ἐρίεις σὲ καταληψία» παρὰ σὰν γυναῖκες ποὺ θρηνοῦσαν δικούς τους.

Τὴν 6ην Νοεμβρίου, ἀπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἔντασις ἐξάνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα», ἐδημοσίευσαν ἀνταπόκρισιν τοῦ εἰδικοῦ ἀπεσταλμένου τους στὴν Ἀθήνα οἱ «Ταίμς» τοῦ Λονδίνου:

«Οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ εἰδους αὐτοῦ ἀλλάζουν, τώρα, χαρακτηριστῆρα. Χθὲς κάπου ὀκτακόσιοι ὁπαδοὶ τοῦ ΕΑΜ παρήλασαν στοὺς κεντρικοὺς δρομοὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἔχοντας ἐπικεφαλὴς τῆς παρελάσεώς τους τρία πτώματα καὶ ἐκραύγαζαν ὅτι εἶχαν δολοφονηθῇ ἀπὸ «δεξιὲς ὁργανώσεις» καὶ ἀπαιτοῦσαν νὰ λάθῃ ἡ κυβέρνησις τὰ ἀπαραιτήτα μέτρα».

Ὁ συνταγματάρχης Ὀλιβερ ἔγραψε ἐπίσης στὴν σύζυγόν του:

«Ἡ ρωσικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ ἔχει καταλύσει σὲ δωμάτια τοῦ ξενοδοχείου «Μεγάλη Βρεταννία», ἀκριβῶς ἀπέναντι στοῦ γραφείου μου. Βγαίνουν στὸ μπαλκόνι τους καὶ χαμογελοῦν σαρόνια στὶς διάφορες παρελάσεις καὶ ἐκδηλώσεις. Ἀναρωτιέμαι τί νὰ σκέπτονται, ἀραγε, γιὰ ὅλα αὐτά».

Σίγουρα θὰ ἔθετε τὴν ἴδια ἐρώτησιν στὸν ἑαυτὸ του, μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα, ὅταν παρήλασαν στὴν Ἀθήνα ἡ Ἑλληνικὴ Ὀρεινὴ Ταξίαρχία, ποὺ ἔφθασε ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Πολὺ χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ χαιρετίσθηκε μὲ τὸ σχίσμο ἐνὸς πελώριου «πόστερ» τοῦ Στάλιν, ποὺ ἔβλεπε στὴν πλατεῖα Συντάγματος.

Καταπληκτικὴ ὑποδοχὴ ἔγινε στὴν Ὀρεινὴ Ταξίαρχία, ἔγραψε ὁ Ὀλιβερ. Παρήλασαν μέσα σὲ πυκνὰ πλήθη ποὺ παραληροῦσαν, ποὺ ζητωκραύγαζαν καὶ χειροκροτοῦσαν. Λέ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

γεται ὅτι ἡ ἐπιστροφή τῶν τακτικῶν στρατευμάτων θὰ σημάνη τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ ΕΑΜ. Οἱ Ἕλληνες τὸ ἔχουν βαρεθῇ, τὸ ἔχουν σιχαθῇ τὸ ΕΑΜ, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτε γιὰτί εἶναι πολὺ ἰσχυρό».

Ὁ Νικόλαος Μπρούμας, ὑπολοχαγὸς τῆς Ταξίαρχίας καὶ προσφάτως πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος στὸ Λονδίνο, ἦταν σημαντικόφορος στὸ πλευρὸ τῆς παρατάξεως. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες προσπαθοῦσαν νὰ φτάσουν τὴν ἐθνικὴ τους σημαία καὶ νὰ τὴ φιλήσουν κ' ἐπειδὴ δὲν τὸ κατῴρθαν φιλοῦσαν ἐκείνον. «Σίγουρα θὰ πρέπει νὰ ἦμουν ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶχε φιληθῇ περισσότερο στὴν Ἀθήνα ἐκείνη τὴν ἡμέρα», λέει ὁ Ν. Μπρούμας. «Οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσαν κατὰ τὸ πραγματικὸ ἐθνικὸ, γιὰ νὰ τοὺς βγάλῃ ἀπὸ τὴ σύγχυσι τοῦ κομμουνισμού».

Ὁ Σκόμπος εἶχε μιὰ συζήτησι «στὰ ἴσια» μὲ τὸ Σιάντο καὶ τὸν Ζεῦγο. Τοὺς μίλησε ἀπλᾶ καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια:

— Δὲν μ' ἐνδιαφέρει ἐμένα ἂν ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας εἶναι δεξιὰ, ἀριστερὴ ἢ τοῦ κέντρου, εἶπε. Ἐφ' ὅσον εἶναι ἡ νόμιμος κυβέρνησις τοῦ τόπου εἶναι ὑποχρεώσις μου νὰ τὴν ὑποστηρίξω.

Τοὺς ὑπενόησε ὅτι τὸ βρεταννικὸ ἔθνος, παρὰ τὶς υποχρεώσεις καὶ τὶς ἀνάγκες ποὺ εἶχε σὲ πολλὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ κόσμου, ἦταν ἀποφασισμένο νὰ κἀνὴ καθετὶ ποὺ ἦταν μέσα στὶς δυνατότητές του γιὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἑλλάδα.

— Τώρα θὰ σὰς μιλήσω μὲ πλήρη εὐλικρίνεια, συνέχισε. Ἐγὼ καὶ οἱ ἄνδρες μου ἔχουμε σιχαθῇ τὶς συνεχεῖς ἐκδηλώσεις καὶ τὶς φωνασκίες καὶ τὰ πολιτικὰ συνθήματα. Τὸ βρίσκουμε συγχρόνως γελοῖο καὶ ἐνοχλητικὸ, καθὼς καὶ προβλητικὸ. Ὅλοι μας πολεμήσαμε σχεδὸν πέντε χρόνια. Ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψουμε στὴν πατρίδα μὰς ἤρθαμε ἐδῶ γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὸ λαὸ αὐτῆς τῆς χώρας καὶ δὲν περιμέναμε τέτοια μεταχειρίσι.

Ἐπίσης, ὁ Σκόμπος εἶπε στοὺς δυὸ ἀρχηγούς τῶν κομμουνιστῶν, ὅτι εἶχε σιχαθῇ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο μανουβράριζαν τὸν Τύπο τους καὶ προκαλοῦσαν ἀνησυχίες στὸ λαό. Τοὺς δήλωσε ἀκόμη ὅτι ἤξερε τὴν τρομοκρατικὴ δρᾶσι τῆς ἀστυνομίας τοῦ ΕΑΜ, τῆς ΕΠ καὶ τὴν καλλιεργούμενην ἐχθρότητα ἀπὸ τὸ ΕΑΜ πρὸς τὰ στρατεύματά του.

ΑΥΡΙΟΝ: Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Λίνκολν Μάκ Βή. — Ἡ σύσκεψις τῶν ἀρχηγῶν ἐνδὲ τιμῆματος τοῦ Ε.Α.Μ. στὴν Πλάκα.

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Από τό 1942 ό ΕΛΑΣ άξιοποι-
πσε κατά τόν καλύτερο δυνατό
τρόπο τήν ανεπάρκεια καί άδια-
φορία τών Βρετανών του Στρα-
τηγείου τής Μέσης Ανατολής,
άνδρώθηκε καί επέτυχε νά δια-
δραματίζη κύριον ρόλον γιά τήν
επιβολή τών αξιώσεων του ΕΑΜ,
πού επέτυχε νά επιβάλη τις πε-
ρισσότερες. Μετά τήν έγκατά-
στασιν τής ελληνικής κυβερνή-
σεως, τόν Οκτώβριο του 1944
στήν Αθήνα, οι Βρεταννοι περί-
μεναν ότι ή παρούσα τους θα
ήταν άρκετή γιά νά ζαπαφέρουν
τήν άπελευθερωθείσαν χώρα
στόν κανονικό ρυθμό ζωής καί
νά επιβάλουν τήν πραγμάτω-
σιν τών συμφωνιών τής Καζέρ-
τας. Αλλά τό ΕΑΜ πού κατευθυ-
νόταν από τό ΚΚΕ έφερε διαρ-
κώς προσκόμματα καί ή έντα-
σις κορυφωνόταν.

23ον

— Είναι φανερό ότι μιά ένο-
πλος μειοψηφία προσπαθεί νά
επιβάλη τις δικές της θελήσεις
στήν κυβέρνησι καί στο λαό,
κατηγόρησε ό Σκόμπη. Έπίσης
έχω τήν πληροφορία ότι ύπάρ-
χουν ακόμα άρκετοί άνδρες
του έχθρου ελεύθεροι καί υπό
τήν προστασίαν τών οργανώ-
σεών σας.

Η άναφορά πού υπέβαλε ό
στρατηγός Σκόμπη, σχετικά με
τήν συνομιλία αυτή, σημειώνει
ότι «ύστερα από πολλές υπεκ-
φυγές, ό κ. Σιάντος έδωσε δια-
βεβαιώσεις ότι δέν θα γίνουν
έκδηλώσεις τήν 7ην Νοεμβρίου
καί ότι θα σταλούν άμέσως ό-
δηγίες προς τήν άστυνομία του
ΕΑΜ νά συνεργασθί πλήρως
μετά τών Βρετανών. Έπίσης
ότι όλες οι οργανώσεις διά κά-
μουν τό πάλν προκειμένου νά
ανακαλυφθούν οι άνδρες του έ-
χθρου καί νά παραδοθούν ά-
μέσως κατά τούς Βρετανούς».

Έξ άλλου, στις προσωπικές
του σημειώσεις, ό Σκόμπη έ-
γραψε με κάποια ανακούφισι:
«Είδα τούς κ.κ. Σιάντο καί
Ζεϋγο καί τούς τά είπα από
τήν καλή. Τελικά μου ύπεσχέ-
θησαν πλήρη συνεργασία. Τούς
πληροφόρησα τήν άπόφασιν του
πρωθυπουργού νά άντικατα-
στήση τήν τοπική άστυνομία με
νέαν έθνική φρουρά τήν 1ην Δε-
κεμβρίου καί νά άφοπλίση ό-
λα τά άνταρτικά σώματα τήν
10ην Δεκεμβρίου. Κατόπιν είδα
τόν συνταγματάρχη Ποπώφ τής
ρώσικης στρατιωτικής άποστο-
λής».

Η άύξανόμενη άνατρεπτική
δραστηριότης καί ό συνεχώς
αύξανόμενος ρυθμός τών έκδη-
λώσεων στους δρόμους τών κομ-
μουνιστών, προκαλούσε επίσης
καί τις άνησυχίες του Αμερι-
κανού πρεσβευτου Λίνκολν Μάκ
Βή. Τήν 5ην Νοεμβρίου έγρα-
ψε στο ήμερολόγιό του:

«Μετέβην εις τήν βρεταννι-
κήν πρεσβείαν καί είχον μα-
κράν συνομιλίαν με τόν Λήπερ,
ό όποιος ύπεσχέθη νά πη στον
Σκόμπη νά προστατεύση τό
προξενείο μας εις τήν Θεσσα-
λονίκην».

Τήν 6ην Νοεμβρίου ό Μάκ
Βή έγραφε:

«Η θέσι του Σκόμπη άσφα-

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Τό ήμερολόγιο του Λίνκολν Μάκ Βή —
‘Η σύσκεψις τών άρχηγών ενός τμήμα-
τος του ΕΑΜ στην Πλάκα

Τό κινητό άρχηγείο τής συμμαχικής στρατιωτικής άπο-
στολής στην Ήπειρο, κατά τό τέλος του 1944. Στο κέν-
τρο ό Κρίς καί ό Ουάινς.

λώς δέν είναι άξιοζήλευτη, με
τόσο μικρές δυνάμεις εις τήν
διάθεσιν του καί με τούς Έλ-
ληνας νά άποδεικνύεται άνα-
πασαν στιγμήν ότι δέν είναι
δυνατόν νά τούς έμπιστευθής».

Τήν 7ην Νοεμβρίου ό Μάκ
Βή γράφει:

«Ο Σκόμπη έδήλωσε σήμε-
ρον ότι έχει άπαγορεύσει όλες
τάς έκδηλώσεις διά τόν έορ-
τασμόν τής Οκτωβριανής Έ-
παναστάσεως. Έπίσης πιστεύει
ότι τό ΕΑΜ δέν θα άντιταχθί
εις τήν διάλυσιν τών άνταρ-
τών τήν 10ην Δεκεμβρίου».

Όμως, άκριβώς μία έβδο-
μάδα άργότερα, ό συνταγμα-
τάρχης Όλιβερ έγραφε στην
σύζυγό του:

«Ακούω πυροβολισμούς τις
νύκτες καί ύπάρχουν συνεχώς
ομάδες ανθρώπων πού συζη-
τούν ζωηρά μεταξύ τους στην
πλατεία Συντάγματος».

Η έντασις ήταν τώρα τόσο
έντονη, ώστε γινόταν εύκολώ-
τα άντιληπτή. Χειρότερα ή-
ταν τή νύκτα, γιατί σε κάθε
γωνιά φανταζόταν κανείς ότι
ήταν κρυμμένοι αίμοδιψείς δο-
λοφόνοι...

Ο Ό Έρλ Τζέλικο, πού πέρα-
σε γιά λίγο από τήν Αθήνα,
πρίν συνεχίση τις έπικίνδυνες
άποστολές του κάπου άλλο, ή-
ταν παρών σε μία τέτοια «μα-
ζική έκδήλωση».

«Ήταν σγεδόν κάτι πού προ-
καλούσε φόβο», θυμάται. «Δέν
είχε τύχει νά ξαναδω μία άπ’
αυτές τις έκδηλώσεις του προ-
λεταριάτου. Είχαν σχηματίσει

φάλαγγα πού είχε πλάτος 30
ή 40 άτομα, κατά τό πλείστον
εργάτες από τόν Πειραιά. Έ-
βάδιζαν καί έψαλλαν τά πρα-
γματικά μελωδικά έμβατήρια
του ΕΑΜ. Ήταν πραγματικά
μιά πρώτης τάξεως επίδειξις
πειθαρχίας καί ένθουσιασμού».

Στό προσωπικό του ήμερο-
λόγιο ό Σκόμπη ύπογραμμίζει
έπίσης ότι έβλεπε καί εκείνος
τήν έντασιν πού μεγάλωνε συ-
νεχώς.

«Πήγα στη Θίβα, γράφει.
Ο ΕΛΑΣ φαινόταν έχθρικός
καί ό πληθυσμός φοβισμένος.
Πίσω στις 5 μ.μ. Έφθασε ά-
νησυχητική άναφορά από τήν
«Ιντέλλιτζενς» (γραφείο μυστι-
κών ύπηρεσιών) σχετικώς με
ένα ένδεχόμενο πραξικόπημα
στο έγγυς μέλλον. Έστειλα
προσωπικό μήνυμα στον Τζάμ-
πο (στρατηγό Ουίλσον) καί
ζητούσα νά κρατηθούν όλα τά
βρεταννικά στρατεύματα, του-
λάχιστον προς τό παρόν».

Η άνησυχητική άναφορά τής
«Ιντέλλιτζενς» πού είχε λάβει
ό Σκόμπη, άνέφερε ότι τήν 15
Νοεμβρίου είχε γίνει σύσκεψις
των άρχηγών ενός τμήματος
του ΕΑΜ στην όδό Τριπόδων
στη συνοικία τής Πλάκας. Έ-
λαβαν μέρος καί τρεις καπε-
τάνιοι του ΕΛΑΣ πού ήσαν γνω-
στοί με τά δνόματα Αντώνης,
Βαρβάκης καί Χίου. Είχαν δη-
λώσει ότι αν ήσαν άπαράσηπ-
το, τότε θα ύποψοσαν τούς
«Αγγλους σε μία «μάχη» γιά
τή λευτεριά». Έπίσης έγινε
άλλη σύσκεψις στον άριθμό 18

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

της όδοϋ Έσπερίδων, στην ό-
ποία ελαβαν μέρος ή θετή κό-
ρη του Παπανδρέου, ένθερμη
θαυμαστρία του ΕΑΜ καί ό
Ιωάννης Τσιριμώκος, διαίτε-
ρος γραμματέας του. Στην συ-
σκεψιν εκείνη άπεφασίσθη:

«1. Νά καταβληθί κάθε προσ-
πάθεια προκειμένου νά πεισθί
ό ελληνικός λαός ότι οι Αγγ-
λοι δέν θα έκπληρώσουν τις
ύποσχέσεις τους γιά τήν άπο-
στολή έφοδίων».

2. Η παρούσα κατάσταση
των έκδηλώσεων φιλίας προς
τούς Αγγλους πρέπει νά άλ-
λάξη».

3. Πρέπει νά αναλάβουν πρά-
κτορες τήν διασποράν κομμου-
νιστικής προπαγάνδας άνάμε-
σα στις βρεταννικές δυνάμεις.
Η Στέλλα Ξενοπούλου ανέλα-
βε νά οργανώση ένα γυναικείο
τμήμα γιά τό σκοπό αυτόν».

Ίσως ακόμα πιό άνησυχη-
τικό ήταν τό γεγονός ότι είχε
έξακριβωθί ή άφίξις στην Α-
θήνα κάποιου Έλληνος ρωσι-
κής καταγωγής, πού λεγόταν
Γαβριηλίδης, πού έθεωρείτο
σαν «άνατροπέυς του πιό έπι-
κινδύνου τυπού».

Έξ άλλου πληροφορίες ά-
πό τήν Μάνδρα (πού απέχει
κάπου 25 χιλιόμετρα από τήν
Αθήνα) άνέφεραν ότι άρχισαν
νά συγκεντρώνονται εκεί ση-
μαντικές δυνάμεις του ΕΛΑΣ.

«Σημαντικές δυνάμεις συγ-
κεντρώνονται επίσης καί σε
άλλα σημεία περίε των Αθη-
νών», έγραφε ή άναφορά. «Υ-
πάρχει ή πληροφορία ότι ό
ΕΛΑΣ θα ύποβάλη σεϊράν ά-
ξιώσεων εις τήν κυβέρνηση
της Ελλάδος καί τούς Βρε-
τανούς καί ότι θα επιβάλη
τήν θελήσιν του διά τής βίας,
έφ όσον δέν νινουν άποδεχταί
αί αξιώσεις».

Οι δυνάμεις αυτές του ΕΛ-
ΑΣ περιελάμβαναν Γερμανούς,
Ιταλους καί Ρώσους αξιωμα-
τικούς καί άνδρες όπλισμέ-
νους με τυφέκια, πιστόλια, αύ-
τόματα «Μπρέντα», όλμους καί
γερμανικές καί Ιταλικές χει-
ροβομβίδες».

Εφ όσον είχε καθορισθί νά
διαλυθί ό ΕΛΑΣ τήν 10ην Δε-
κεμβρίου, τό ΕΑΜ θα έχανε
τά πάντα. Έτσι είχε άποφα-
σισθί νά καταβληθί προσπά-
θεια ώστε νά ματαιωθί κάτι
τέτοιο. Η άναφορά πού είχε
στα χέρια του ό Σκόμπη ύπε-
στήριζε ότι ένδεχομένως ό ΕΛ-
ΑΣ θα έπιχειρούσε νά κατα-
λάβη τήν Αθήνα, πρίν προλά-
βουν νά προετοιμασθούν οι
Βρεταννοι.

«Αν επιτύχη ό ΕΛΑΣ νά
καταλάβη τά καίρια σημεία,
όπως τήν έδρα τής ελληνικής
κυβερνήσεως, τό φράγμα του
Μαραθώνος, τις τράπεζες, τόν
σταθμό ηλεκτροπαραγωγής του
Πειραιώς, τά ταχυδρομεία, τό
κτίριο των τηλεφώνων, τότε
θα είναι σε άρκετά ίσχυρή θέ-
σι νά ύποβάλουν τούς δικούς
τους όρους».

ΑΥΡΙΟΝ: Οί ποσάσεις του Σκού-
πη. — Ο: ποσάσεις του ΕΛΑΣ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Από τό 1942 ό ΕΛΑΣ άξιοποίησε κατά τόν καλύτερο δυνατό τρόπο τήν ανεπάρκεια καί άδιαφορία τών Βρετανών του Στρατηγού της Μέσης Ανατολής, άνδρώθηκε καί επέτυχε νά διαδραματίσει κύριον ρόλον γιά τήν επιβολή τών άξιώσεων του ΕΑΜ, πού επέτυχε νά επιβάλει τις περισσότερες. Μετά τήν εγκατάστασιν της έλληνικής κυβερνήσεως, τόν Οκτώβριο του 1944 στήν Αθήνα, οι Βρετανοί περίμεναν ότι ή παρουσία τους θα ήταν άρκετή γιά νά ξαναφέρουν τήν άπελευθερωθείσαν χώρα στόν κανονικό ρυθμό ζωής καί νά επιβάλουν τήν πραγμάτωσιν τών συμφωνιών της Καζέρτας. Αλλά τό ΕΑΜ πού κατευθυνόταν από τό ΚΚΕ έφερε διαρκώς προοκόμματα καί ή έντασις κορυφωνόταν.

24ον

Μετά τήν άνάγνωσι της άναφοράς, ό Σκόμπη κάλεσε τόν Σαράφη καί όπως έγραψε στο έμερολόγιό του του «τά έψαλε γιά καλά» καί τόν προειδοποίησε ότι ή βία θα άντιμετωπισθή με βία, άν χρειασθή.

Αλλά ό Σκόμπη ήξερε καλά ότι ή διατήρησις αυτής της «Πάξ Μπριταννικα» σ' όλη τήν Ελλάδα, τό άνοιγμα τών δρόμων καί ή μεταφορά τροφίμων στούς πεινασμένους κατοίκους της χώρας, ήταν κάτι τό φοβερά δύσκολο, άφού είχε στη διάθεσί του μόνο 26.500 άνδρες όλους κι όλους (Βρετανούς καί Ινδούς), καί πέντε μοίρες άεροσκαφών. Ένώ ό Σαράφης, όπως είχε καυχηθή, διέθετε έννέα μεραρχίες πεζικού καί μία ταξιαρχία ιππικού, πού ξεπερνούσαν τις 50.000 πλήρως εξοπλισμένων καί εκπαιδευμένων άνδρών καί είχε επίσης μη κινητοποιημένες έφεδρείες 100.000 άνδρών.

Στήν συνέντευξι Τύπου πού τό άνέφερε αυτό, ό Σαράφης είχε πλάι του τόν Παρτσαλίδη καί τόν Μάντακα.

Ο δημοσιογράφος Κάπελλ βρήκε τόν Παρτσαλίδη (τόν κομμουνιστή γραμματέα της κεντρικής επιτροπής του Ε.Α.Μ.) «έναν γοητευτικό, με λαμπρά μάτια μικρόσωμο άνδρα, πού τά έβλεπε όλα καί τά άντιλαμβάνονταν όλα». Τόν Μάντακα τόν περιγράφει σαν «μεγαλόσωμο καί γεροδεμένο Κρητικό στρατηγό, πού καθόταν εκεί, χωρίς νά λήη τίποτα».

Ο άνταποκριτής του «Ντέηλ Τέλεγκραφ», διέκρινε επίσης «επιθετικότητα καί ένκεντρισμό στο χαμόγελο του Σαράφη», πού τά απέδωσε στο γεγονός ότι ήταν «κάτω από τήν επιβλεψι των πιδ άφασιμένων στόν κομμουνισμό άφεντικών του».

Ο Παρτσαλίδης του έδινε συνεχώς συμβουλές, τήν ώρα πού μεταφράζονταν οι έρωτήσεις τών δημοσιογράφων.

Επίσης ό Κάπελλ περιέγραψε τήν όμιλία του Σιάντου σέ ένα πλήθος τριάντα χιλιάδων καί πλέον λαού, στήν πλατεία Συντάγματος. «Ο μεγαλόσωμος, ευτραφής, με βαθουλωμένα μάτια Σιάντος φαινόταν νά

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ Οί προτάσεις του Σκόμπη — Οί προτάσεις του ΕΛΑΣ

Ο Πυρομάγλου (δεξιά στήν φωτογραφία) κατά τήν άφιξίν του στήν Μέση Ανατολή γιά νά άντιπροσωπεύσει τό ΕΔΕΣ στήν συνδιάσκεψιν του Λιβάνου.

έχη αίχμαλωτίσει τό πλήθος με τήν ρητορική του», έγραφε. «Όλοι οι γύρω δρόμοι είχαν γεμίσει πλήθη πού κρατούσαν σημαίες καί πανών με συνθήματα. Η πραγματικά έντυπωσιακή πειθαρχία του πλήθους έκανε τόν Τζώφρεϋ Χόαρ (τών «Τάιμς») νά παρατηρήσει: — Δέν νομίζεις ότι όλοι είναι πολύ ύποτακτικοί καί πρόθυμοι;

Ο Κάπελλ, όμως, δέν έβλεπε τό λόγο γιατί νά μñ είναι. — Όχι μόνο έχει (ό Σιάντος) δυο δικά του μέλη στήν κυβέρνησι, αλλά έχει καί τήν πλήρη ύποστήριξι άλλων τεσσάρων Έαμιτών ύπουργών. Έξ άλλου έξω από τήν Αθήνα αυτός είναι ή έξουσία. Αυτός εισπράττει τούς φόρους στα τέσσερα πέμπτα της χώρας καί μέσω του Σβώλου, του ύπουργού Οικονομικών του Παπανδρέου, ύποβάλλει τις δικές του

οικονομικές ιδέες στήν τρομαγμένη κυβέρνησι των Αθηνών.

Επειδή τό κύριο έργο τους ήταν νά βοηθήσουν τήν Ελλάδα νά ξαναβρή τόν κανονικό ρυθμό της ζωής καί νά μεταφέρουν τρόφιμα καί εφόδια παντού, οι μονάδες της 23ης Ταξιαρχίας σκόρπισαν σ' όλη σχεδόν τήν χώρα.

Ο Οδίνστων Τσώρτσιλ είπε νά παραμείνη πρωθυπουργός ό Παπανδρέου καί «νά τούς άγνοήση όλους αυτούς». Όμως, πολύ γρήγορα έγινε σαφές ότι οι κομμουνιστές δέν είχαν τήν πρόθεσι νά αφήσουν τις προθέσεις τους καί νά φύγουν από τούς στόχους τους, έπειδή τό έλεγε ό Παπανδρέου ή έπειδή τό ήθελε μία μικρή δύναμις Βρετανών.

Ηδη ήταν φανερό ότι ένας μεγάλος αριθμός πρακτόρων του ΕΑΜ είχε συρρεύσει στήν Αθήνα καί μαζί τους είχε έλ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

θει ένας ακόμα μεγαλύτερος αριθμός έλασιτών με πολιτικά, αλλά με πλήρη όπλισμό.

Παράλληλα άρχισε συστηματική κοινωνική άναταραχή, πού είχε σκοπό τήν δημιουργία έκρυθμου καταστάσεως.

Η πρώτη ενέργεια ήταν ή πλήρης έξάπλωσις της «μαύρης άγοράς» τήν όποία εκμεταλλευόταν με πραγματική μαεστρία τό ΕΑΜ, γιά νά φέρνη σέ άδιέξοδο τήν κυβέρνησι. Αυτό καί ή φρικτή άνέχεια καί ή πείνα πού έμάστιζε τις τάξεις τών εργαζομένων περιείχαν άσφαλώς τούς σπόρους της έξεγέρσεως.

Οί «άνατροπείς» έκαναν σπουδαία δουλειά ιδίως μέσα στούς κύκλους τών εργαζομένων στα λιμάνια καί στις χερσαίες μεταφορές. Οί άπεργίες πού προκαλούσαν είχαν σαν άποτέλεσμα νά γίνεται ακόμα πιό άπελπιστικό τό πρόβλημα του έφοδιασμού του πληθυσμού με τά βασικώτερα είδη διατροφής καί φυσικά ή μαύρη άγορά ώργιάζε.

Οί κομμουνιστές χρησιμοποιώντας με σατανική μαεστρία τά «όπλα» αυτά, άρχισαν νά ξεσηκώνουν τόν κόσμο κατά της κυβερνήσεως. Η γραμμή τήν όποian επίσης χρησιμοποιήσαν με διαβολική έξυπνάδα καί πειστικότητα οι ειδικοί «άνατροπείς» τών κομμουνιστών, ήταν ότι ή κυβέρνηση Παπανδρέου ύπεστήριζε τούς συνεργάτες των Γερμανών καί ότι τούς έδινε τις καλύτερες δουλειές, ενώ άγνοούσε εκείνους πού είχαν πολέμησει γιά τήν άπελευθέρωσι της χώρας, δηλαδή τά μέλη του ΕΑΜ.

Ο Σκόμπη κατάλαβε γρήγορα ότι αυτό ήταν κάτι τό πολύ επικίνδυνο καί ότι ή κυβέρνησι δέν είχε τήν δυνατότητα νά τό καταπολεμήσει, έφ' όσον ή έξουσία της ήταν σκιώδης καί βασιζόταν μόνο εις τούς Βρετανούς. Γι' αυτό έκρινε ότι έπρεπε νά δημιουργηθή με τήν μεγαλύτερη δυνατή ταχύτητα πραγματικός έθνικός στρατός, άτυνομία έξαρτωμένη πλήρως από τήν κυβέρνηση καί χωροφυλακή.

Υπέβαλε τήν πρότασι νά σχηματισθή άμέσως μία μεγάλη μεραρχία έλληνικού στρατού δυνάμεως περίπου 40.000 άνδρών, πού θα περιελάμβανε μία ταξιαρχία του ΕΛΑΣ, ένα τάγμα του ΕΔΕΣ, τις ύπόλοιπες δυνάμεις του Έλευθέρου Έλληνικού Στρατού καί μερικους κληρωτούς. Όταν θα γινόταν αυτό, όλοι οι άντάρτες, κάθε άποχωρήσεως, θα άφοπλιζονταν.

ΑΥΡΙΟΝ: Ο Γ. Παπανδρέου άρνείται στόν Σαράφη τήν θέσι του άρχηγού του Γενικού Επιτελείου.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

‘Από τὸ 1942 ὁ ΕΛΑΣ ἀξιοποι-
οῦσε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατό
τρόπον τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδια-
φορία τῶν Βρεταννῶν τοῦ Στρα-
τηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς,
ἀνδρώθηκε καὶ ἐπέτυχε νὰ δια-
δραματίσῃ κύριον ρόλον γιὰ τὴν
ἐπιβολὴ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ΕΑΜ,
ποῦ ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλλῃ τὶς πε-
ρισσότερες. Μετὰ τὴν ἐγκατά-
στασιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνή-
σεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944
στὴν Ἀθήνα, οἱ Βρεταννοὶ περί-
μεναν ὅτι ἡ παρουσία τους θὰ
ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ζαναφέρουν
τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν χώρα
στὸν κανονικὸν ρυθμὸ ζωῆς καὶ
νὰ ἐπιβάλλουν τὴν πραγμάτω-
σιν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρ-
τας. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ ποῦ κατευθυ-
νόταν ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἔφερε διαρκ-
κῶς προοκλήματα καὶ ἡ ἐντα-
σις κορυφωνόταν.

25ον

‘Ο ΕΛΑΣ ὑπέβαλε ἀντιπρο-
τάσεις ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀφοπλι-
σθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις μετα-
ξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ὀρεινὴ
Ταξιαρχία καὶ ὁ Ἱερὸς Λό-
χος. Ἀλλὰ ὁ Σκόμπυ εἶπε ὅτι
ὁ τακτικὸς Ἑλληνικὸς Στρα-
τὸς ἦταν ἀπαραίτητος γιὰ τὴν
συνέχισιν τοῦ πολέμου στὴν Ἰ-
ταλία.

‘Ο στρατηγὸς Μάντακας ἔ-
κανε μιά πονηρὴ προσπάθεια
νὰ πείσῃ τὸν Σκόμπυ νὰ στεί-
λῃ τὴν Ὀρεινὴ Ταξιαρχία στὴν
Κρήτη.

«Ἀναρωτιέμαι ἂν ἐκεῖνον ποῦ
θέλει νὰ ἐπιτύχῃ», σημειώνει
ἀφελῶς ὁ Σκόμπυ στὸ προσω-
πικὸ τοῦ ἡμερολόγιου, «εἶναι νὰ
ἀπομακρύνῃ (ὁ Μάντακας)
τὴν Ἑλληνικὴ Ταξιαρχία ἀπὸ
τὴν Ἀθήνα».

‘Επίσης ἐκφράζει ζωηρὰς ὑ-
ποψίες ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἂν παρέ-
διδε τὸν ὄπλισμό του, σίγου-
ρα θὰ ἔδιδε ἕνα μέρος του
καὶ θὰ εἶχε ἀφθονά ὄπλα κρυμ-
μένα γιὰ νὰ ἐπανεξοπλισθῇ ὅ-
ταν θὰ ἔκρινε κατάλληλη τὴ
στιγμὴ νὰ ἀναγκάσῃ τὴν —χω-
ρὶς στρατὸ— κυβέρνησιν νὰ ὑ-
ποταχθῇ.

Μιά ἄλλη πρότασις τοῦ ΕΛΑΣ
προκάλεσε τὴν δυσπιστίαν τοῦ
Σκόμπυ: ἡ πρότασις νὰ γίνουν
μικτὰ τμήματα ἀπὸ ἐθνικόφρο-
νες καὶ ἐλασίτες. Ἀλλὰ οἱ ἀν-
ταρτίες καὶ τὰ κινήματα τῆς
Μέσης Ἀνατολῆς φανέρωναν
τὸν κίνδυνον μιᾶς τέτοιας ἀπο-
φάσεως.

‘Εγινε εὐρεΐα σύσκεψιν στὴν
ὁποίαν τελικῶς ἐλήφθη ἡ ἀπό-
φασις νὰ γίνῃ μιά μικτὴ με-
ραρχία, ὅπως τὴν ζητοῦσαν οἱ
Βρεταννοὶ. Τελικὰ, μὲ πολὺ με-
γάλη δυσκολία οἱ ἀντιπρόσω-
ποι τοῦ ΕΛΑΣ δέχθηκαν νὰ ἀ-
φοπλισθοῦν ὅλοι οἱ ἀντάρτες
ποῦ δὲν θὰ ὑπῆγοντο στὴν δύ-
ναμι αὐτῆς τῆς μεραρχίας. Πα-
ρόλληλα θὰ σχηματιζόταν μιά
νέα Ἑθνοφυλακὴ ποῦ θὰ ἀπο-
καθιστοῦσε τὴν τάξι. ‘Ολοι οἱ
μόνιμοι Ἑλληνες ἀξιωματικοὶ
ποῦ ἦσαν μὲ τοὺς ἀντάρτες,
ὅποιασδήποτε παρατάξεως, θὰ
ἐπανήρχοντο κανονικά στὶς τά-
ξεις τοῦ στρατοῦ καὶ οἱ ἀξι-
ωματικοὶ τῶν ἀνταρτῶν, ποῦ
εἶχαν ὀνομασθῇ σὲ διαφόρους

‘Ο Γ. Παπανδρέου ἀρνεῖται
στὸν Σαράφη τὴν θέσιν τοῦ
ἀρχηγοῦ τοῦ Γ. Ἐπιτελείου

‘Ο Σαράφης κατὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ στὴν Μέση Ἀνατολὴ γιὰ νὰ
παραστῇ στὴν συνδιάσκεψιν τοῦ Λιβάνου.

βαθμούς, ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς
τους, θὰ εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ
εἰσελθοῦν σὲ σχολὲς γιὰ νὰ ἐκ-
παιδευθοῦν καὶ νὰ γίνουν κα-
νονικοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ τακτι-
κοῦ στρατοῦ.

‘Ομως, ὅταν ἔγινε ἡ πρότα-
σις νὰ ἀνατεθῇ στὸν Σαράφη ἡ
θέσις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ
Ἐπιτελείου, ὁ Παπανδρέου ἔ-
μεινε ἀκλόνητος στὴν ἀρνήσιν
του. ‘Εξ ἄλλου, ἐνὸς τοῦ ΕΑΜ
καὶ ὁ ΕΛΑΣ φαίνονταν ὅτι ἦ-
σαν πρόθυμοι νὰ συνεργασθοῦν
στὴν ἀποκατάστασι τῆς κανο-
νικῆς ζωῆς τῆς χώρας, στὶς τά-
ξεις τῶν ἐνόπλων ἰδίως ὑπῆρ-
χε ὀλοφάνερη ἀπροθυμία συ-
νεργασίας τόσο μὲ τὸν τακτικὸν
στρατὸ, ὅσο καὶ μὲ τὶς δυνά-
μεις τοῦ Ζέρβα. Καὶ ἦταν ὀ-
λοφάνερη ἡ ἐχθρική διάθεσις
τῶν ἐλασιτῶν ὅπου ἐμφανίζον-
ταν βρεταννικὲς μονάδες.

Τὴν 15ην Νοεμβρίου, ὁ Σκό-
μπυ ἔλαβε ἄκρω ἀπόρρητες
ὁδηγίες νὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ ἀ-
ναλάβῃ πολεμικὴν δράσιν στὴν
περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποία ὁ
ΕΛΑΣ θὰ ἐπιχειροῦσε νὰ κα-
ταλάβῃ τὴν ἀρχή. Γιὰ νὰ ἰσχυ-
ροποιηθῇ κάπως ἡ βρεταννική
δύναμις στὴν Ἑλλάδα ἀπεστά-
λησαν ἀεροπορικῶς δυὸ ταξι-
αρχίες τῆς 4ης Ἰνδικῆς Μεραρ-
χίας, μιά στὴν Θεσσαλονικὴ
καὶ μιά ἄλλη στὴν Πάτρα.

Τὴν 29ην Νοεμβρίου, ὁ Σα-
ράφης ἀνεκοινῶσε χωρὶς πε-
ριστροφὰς, ὅτι ὁ ΕΛΑΣ δὲν θὰ
ἀφοπλιζόταν. Δυὸ μέρες ἀργό-
τερα οἱ ἡγέτες τοῦ ΕΑΜ ἐδή-
λωσαν ὅτι δὲν θὰ διαλύσουν
τὴν Πολιτοφυλακὴν τους.

‘Ολες οἱ ἐνδείξεις φανέρω-
ναν ὅτι ὁ σκληρὸς πυρῆνας τῶν
κομμουνιστῶν εἶχε πάρει ὀρι-
στικὰ τὴν ἀπόφασίν του νὰ κά-
νῃ τὴν «τελικὴ ἐξόρμησιν» γιὰ

τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς. Οἱ
βρεταννικὲς δυνάμεις ἦσαν ἀ-
σφαλῶς ἀνεπαρκεῖς νὰ τοὺς
ἐμποδίσουν. Τὸ ΚΚΕ εἶχε ἀν-
τιληφθῇ ὅτι οἱ Βρεταννοὶ εἶ-
χαν ἐξαντλήσει καὶ τὴν τελευ-
ταία τους δυνατότητα σὲ ἐμ-
ψυχὸ ὀλικό, ἀφοῦ ἐξακολου-
θοῦσαν νὰ μετέχουν σὲ αἰμα-
τηρὲς ἐκστρατεῖες στὴν Βορει-
οδυτικὴ Εὐρώπῃ, στὴν Ἰταλία,
στὴν Βιρμανία, ὕστερα ἀπὸ ἕ-
ναν πόλεμον ποῦ εἶχε ἀρχίσει
ἀπὸ τὸ 1939. Προφανῶς ἡ ὥρα
μὴδὲν πλησίαζε.

Ἡ ταξιαρχία ποῦ ἐφθάσε
στὴν Πάτρα ἦταν ἡ 11ῃ Ἰνδι-
κὴ ὑπὸ τὸν ταξίαρχον Τζῶν
Χάντ. Λόγω τοῦ γεγονότος ὅ-
τι ἡ Πελοπόννησος εἶναι πᾶσι
ἐμφερὴ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας περιο-
χὲς τῆς κατὰ κανόνα ὀρεινῆς
Ἑλλάδος καὶ οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν
φερθῇ πρὸς ἀνεκτικὰ ἐδῶ καὶ εἶ-
χαν ἀφήσει τοὺς κατοίκους ἀ-
περίσπαστους στὴν προσπάθειαν
τους νὰ καλλιεργήσουν τὴ γῆ,
ἡ πείνα δὲν ἦταν τόσο μεγάλ-
η καὶ αὐτὸ ἀσφαλῶς ἦταν ἕ-
νας ἀπὸ τοὺς λόγους ποῦ δὲν
βρῆκε τόσο πρόσφορον ἔδαφος
ἡ κομμουνιστικὴ ἐξάπλωσις ἐ-
δῶ. Αὐτὸ ἔκανε τὸν Σκόμπυ
νὰ διασκορπίσῃ τὰ στρατεύμα-
τά του στὴν Πελοπόννησον, γιὰ
λόγους ποῦ ἐξυπηρετοῦσαν τὸν
σκοπὸ τῶν Βρεταννῶν, δηλαδὴ
τὴν βοήθειαν πρὸς τὸν πληθυ-
σμό.

‘Ο Τζῶν Χάντ, ὅμως, μόλις
ἐφθάσε στὴν Πάτρα διετύπως
τὶς ἀνησυχίες του σχετικὰ μὲ
τὸν διασκορπισμὸ τῶν δυνάμε-
ών του. (Εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν
νὰ καλύπτῃ τὴν Πελοπόννησον,
τὴν Δυτικὴ Ἑλλάδα, ὡς τὴν
Κέρκυρα, μὲ μιά μόνον ταξιαρ-
χίαν Ἰνδῶν).

‘Οταν ἀνεκοινώθη ὅτι ἡ Ἑ-

ἈΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

θνοφρουρὰ θὰ ἀνελάμβανε τὴν
πλήρη εὐθύνην στὴν Πάτρα ἀ-
πὸ τὴν 1ην Δεκεμβρίου, ὁ συν-
ταγματάρχης Τοικλιτήρας, ὁ δι-
οικητὴς τοῦ ΕΛΑΣ, ἀρνήθη-
κε κατηγορηματικὰ νὰ παρα-
δώσῃ τὸν ὄπλισμό του, ὅπως
εἶχε συμφωνηθῇ. Εὐθὺς ἀμέ-
σως, ὁ διοικητὴς τοῦ ΕΛΑΣ
στὸ Μεσολόγγι ἐδήλωσε ὅτι
δὲν θὰ διέλυε τὰ τμήματά του.
‘Ο Χάντ δὲν ἔχασε καθόλου
χρόνον. Ἐξέδωσε διαταγὰς καὶ
κοινοποίησε ἐπιχειρησιακὸ σχέ-
διο μὲ προβλέψεις ἀμύνης καὶ
ἐπιθέσεως.

Καὶ γιὰ ν’ ἀποκλείσῃ ἐνδε-
χόμενη κατηγορία ὅτι χρησιμο-
ποιοῦσε ἐγγχρώμους γιὰ νὰ ὑ-
ποτάξῃ τὸν ἑλληνικὸ λαόν, διέ-
ταξε ὅτι σὲ ἐνδεχόμενες ἐπι-
χειρήσεις θὰ ἔπρεπε νὰ χρη-
σιμοποιηθοῦν πρῶτα μόνο Βρε-
ταννοὶ στρατιῶτες. Ἰνδούς θὰ
χρησιμοποιοῦσαν μόνο καὶ ἐφ’
ὅσον οἱ Ἀγγλοὶ ἀντιμετώπι-
ζαν τὸ φάσμα τῆς ἐξοντώσεως.

Ταυτόχρονα συνέχισαν νὰ
καταφθάνουν ἀναφορὲς ὅτι ὁ
ΕΛΑΣ εἶχε ἐγκαταστήσει φοβε-
ρὴν τρομοκρατίαν στὰ νησιά τοῦ
Ἰονίου, τὴν Αἰτωλία, τὴν Ἠ-
λείαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν. Ἀλλὰ,
στὴν Πάτρα, παρὰ τὶς ἀπειλὰς
τῶν ἐλασιτῶν, ὁ λαὸς φανέρω-
νε μὲ κάθε τρόπο τὴν χαρά
του γιὰ τὴν βρεταννικὴν παρου-
σίαν.

Μιά ἀξιολόγησις ποῦ ἔγινε
(ἀπὸ τοὺς ἐπιτελεῖς τοῦ Σκό-
μπυ) σχετικὰ μὲ τὶς δυνατότη-
τες τοῦ ΕΑΜ, ἦταν ἰδιαίτερα
ἀνησυχητικὴ. Ἀπέδειξε ὅτι τὸ
ΕΑΜ εἶχε τὶς δυνατότητες καὶ
κατεῖχε ἕνα ἀπὸ τὰ βασικά ση-
μεῖα προκειμένου νὰ καταλάβῃ
τὴν ἀρχή, ὅταν ἐρχόταν ἡ
στιγμὴ τῆς συγκρούσεως. Στὴν
ἴδιαν τὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν
ἦσαν ὀκτῶ πλήρεις ἐξωπλισμέ-
να τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ, ποῦ τὸ
καθένα εἶχε περίπου τριακοσί-
ους ἄνδρες. Εἶχαν φροντίσει
νὰ ἐξασφαλίσουν μεγάλα ἀπο-
θέματα τροφῶν —ποῦ προσορί-
ζονταν γιὰ τοὺς πεινασμένους
κατοίκους τῶν διαφόρων περι-
οχῶν— καὶ χρυσάφι. Στὰ βου-
νά, ἐξ ἄλλου, εἶχαν συγκεν-
τρωθῇ μεγάλος ἀποθέματα τρο-
φίμων. Ἐπίσης, ἡ ἀναφορά ἐ-
πιβεβαιώνει τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ
Ἀθήνα ἦταν κυριολεκτικὰ πο-
λιορκημένη ἀπὸ στρατεύματα
τοῦ ΕΛΑΣ, συγκεντρωμένα στὰ
βουνὰ βορείως μιᾶς γραμμῆς
μεταξὺ τῶν Μεγάρων καὶ τῆς
Μάνδρας, στὴν Ἑλευσίαν, τὴν
Πάρνηθαν καὶ στὸν Ὑμηττό.
Μικρότερα τμήματα εἶχαν ἐγ-
καταστήσῃ μέσα σὲ σχολικὰ
κτίρια στὰ προάστια, ὅπως στὸ
Περιστέρι, τὸν Κολωνό, τὸ Κα-
τοπόδι, τὸν Κοπανιᾶ, τὸν Βού-
ρωνα, τὴν Καισαριανή, τὰ Κου-
πόνια καὶ στὰ Τουρκοβοῦνια.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ: Ἐπὶ τῶν σῶμα τοῦ
Σκόμπυ πρὸς τὸν Οὐίλσον.

Πώς εσώθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὸ 1942 ὁ ΕΛΑΣ ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸ τρόπο τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδιαφορίαν τῶν Βρεταννῶν τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀνδρώθηκε καὶ ἐπέτυχε νὰ διαδραματίσῃ κύριον ρόλον γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ΕΑΜ, πού ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλῃ τὶς περισσότερες. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 στὴν Ἀθήνα, οἱ Βρεταννοὶ περιέμεναν ὅτι ἡ παρουσία τους θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ξαναφέρουν τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν χώρα στὸν κανονικὸ ρυθμὸ ζωῆς καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν πραγματικὴν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτας. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ πού κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἔφερε διαρκῶς προσκόμματα καὶ ἡ ἐντασις κορυφωνόταν.

26ον

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσι αὐτῆς τῆς ἀξιολογήσεως, ὁ Σκόμπη ἔστειλε ἐπείγον σῆμα ἀπολύτως προσωπικόν διὰ τὸν Οὐίλσον.

«Ἐλήφθη ἄκρως ἀνησυχητικὴ ἀναφορά σχετικῶς μὲ τὴν κατάστασιν ἀσφαλείας. Θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ σκεφθῆτε τὴν ἀναβολὴν ἀναχωρήσεως βρεταννικῶν τμημάτων καὶ παραληλῶς νὰ προβῆτε εἰς διπλωματικὰ διαδήματα πρὸς τὴν Ρωσίαν (νὰ ἀποκηρύξῃ τὸ Κ.Κ. Ε.) μέσῳ τοῦ Φόρειν Ὁφίσερ».

Ὁ Σκόμπη παραλλήλως ἐτόνισε ὅτι θὰ ἦταν σκόπιμον νὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἄνδρες τῆς ταξιαρχίας τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ οἱ μοῖρες τῶν μαχητικῶν ἀεροσκαφῶν στὴν Ἑλλάδα. Ζητοῦσε, τέλος, ἐξουσιοδότησιν νὰ παρέμβῃ μὲ ὅλας τὰς βρεταννικὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἑλληνικὴν Ὁρεινὴν Ταξιαρχίαν ἐὰν ἐπεχειρεῖτο πραξικόπημα τῶν ἐαμιτῶν.

Τέλος ὁ Σκόμπη συναντήθηκε μὲ τὸν Σαράφη καὶ τοῦ εἶπε παγερό:

—Ὅταν ἓνας διοικητὴς διδῇ διαταγὴν σὲ ὑφιστάμενόν του διοικητὴ, ὁ δευτέρος μπορεῖ βέβαια νὰ ἐκφράσῃ ἀντιρρήσεις καὶ διαμαρτυρίες, ἀλλὰ ὅταν δὲν γίνουν δεκτὲς οἱ ἀντιρρήσεις του, ὀφείλει νὰ δεχθῇ τὴν ἀπόφασιν ἢ νὰ παραιτηθῇ. Ἐσεῖς, γιὰτὶ ἀντὶ νὰ ἀναλάβετε τὰ καθήκοντα πού σὰς ἀναθέσαμε, ἐπιστρέφετε στὴν Λαμία;

Ὁ Σαράφης δικαιολογήθηκε ὅτι «δὲν εἶχε διορισθῇ ἐπίσημως». Ἀλλὰ ὁ Σκόμπη τοῦ εἶπε ὅτι ἦταν διοικητὴς μονάδων καὶ ὅτι ὑπῆρχε ἤδη καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ὁ Σαράφης ρώτησε ποιὸν ἐννοεῖ. Καὶ ὁ Σκόμπη ἀποκρίθηκε:

—Εἶναι ὁ στρατηγὸς Βεντήρης.

(Ὁ Βεντήρης, ἓνας θαυμαστὸς ἀξιωματικός, ἦταν ἐκδηλωμένος βασιλόφρων).

Ὁ Σαράφης εἶπε χωρὶς κανένα διαταγμό:

—Δὲν μπορῶ νὰ συνεργα-

Ἐπείγον σῆμα τοῦ Σκόμπη πρὸς τὸν Οὐίνστον Τσώρτσιλ

Ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ πού κατέφθασαν στὰ προάστια τῶν Ἀθηνῶν ὕστερα ἀπὸ τὴν φυγὴ τῶν Γερμανῶν.

σθῶ μὲ τὸν στρατηγὸ Βεντήρη. Ὁ Βρεταννὸς διοικητὴς, τότε, τοῦ εἶπε χωρὶς περιστροφές:

—Ἐχω βαρεθῇ μὲ τὰ προσωπικά σας στὶς ὑποθέσεις τῆς Ἑλλάδος. Ὅπως εἶδατε ἐφρόντισα νὰ σὰς γίνῃ ἐγκάρδιος ὑποδοχὴ στὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἐπιθυμῆτε νὰ σχηματισθῇ ἐπὶ τέλους Ἑλληνικὸς Στρατός.

Ὁ Σαράφης ἀποκρίθηκε μὲ ὕφος ἀπότομο ὅτι δὲν θεωροῦσε ὅτι ἦταν δυνατόν νὰ συγκροτηθῇ Ἑλληνικὸς Στρατός ὑπὸ τὸν Βεντήρη.

Στὴν συνέχεια τῆς συζητήσεως, ὁ Σκόμπη εἶπε στὸν Σαράφη ὅτι δὲν θέλει νὰ ἔχῃ καμμιὰν σχέσιν μὲ τὸν στρατηγὸ Ἀρη.

—Ἐχω πολλὰς ἀποδείξεις ἐναντίον του ὅτι προκρίνεται γιὰ ἐγκληματία. Ὁ Ἀνώτατος Συμμαχικὸς Διοικητὴς τὸν θεωρεῖ ἐγκληματία, προσέθεσε. Συνεπῶς, ὁχι μόνον μὲ ἐξεπλήξε, ἀλλὰ καὶ μοῦ προεκάλεσε δυσφορίαν τὸ γεγονός ὅτι ἓνα σπουδαῖο σῆμα ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ πού ἦλθε σὲ μένα ἔφερε τὶς ὑπογραφὰς «Σαράφης καὶ Ἀρης».

Ἐπίσης, ὁ Σκόμπη παραπονέθηκε ὅτι οἱ ἐλασίτες ἀνγκάζαν τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν νὰ δείχνουν ἐχθρότητα πρὸς τοὺς Βρεταννοὺς.

Τὰ στρατεύματά μας ἔγιναν δεκτὰ μὲ ἐνθουσιασμό κατὰ τὴν πρόελασιν τοὺς πρὸς βορρᾶν, εἶπε. Καὶ ἔγινε φανερόν, ὅτι οἱ χωρικοὶ ἐξηναγκάσθησαν νὰ μὴ εἶναι φιλικοὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀνδρῶν μας. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν ἦσαν σαφῶς τρομοκρατημένοι.

Ὁ Σαράφης εἶπε ὅτι δὲν μποροῦσε νὰ τὸ «καταλάβῃ» αὐτό.

—Τότε δὲν ἔχετε παρὰ νὰ κάνετε μιὰ βόλτα μόνος σας γιὰ νὰ διαπιστώσετε τί συμβαίνει, εἶπε παγερὰ ὁ Σκόμπη.

Φρόντισε νὰ δώσῃ στὸν Σαράφη σαφὴ ἐντύπωσιν ὅτι οἱ ὑπηρεσίες πληροφοριῶν τῶν Βρεταννῶν εἶχαν κάνει καλὰ τὴν δουλειά τους, ἦσαν πλήρεις καὶ εἶχαν συλλέξει ἀνησυχητικὰς πληροφορίες.

Τέλος, εἶπε στὸν Σαράφη, χωρὶς καμμιὰ περιστροφή, ὅτι, ἐφ' ὅσον δεχόταν πρόκλησιν θὰ χρησιμοποιοῦσε τὰ ἴδια «δ-πλα εἰς τὸ μάξιμουμ».

Τὴν ἐπομένη μέρα, ὁ Σκόμπη ἔλαβε τὴν καθησυχαστικὴν διαβεβαίωσιν ἀπὸ τὸν Οὐίλσον ὅτι ὅλα τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα καὶ οἱ μονάδες τῆς ΡΑΦ, πού ἦσαν αὐτὴ τὴν στιγμὴ στὴν Ἑλλάδα, θὰ παρέμεναν ἐκεῖ.

Ἐπίσης στὸ σῆμα τοῦ Οὐίλσον περιλαμβάνονταν καὶ τὰ ἑξῆς:

«Ἐχετε τὴν πλήρη ἐξουσιοδότησιν μου νὰ διατάξετε τὸν Σαράφη νὰ ἀπομακρύνῃ ὅλα τὰ στρατεύματα τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐφ' ὅσον ἀντιμετωπίσετε ἀρνησιν, ἔχετε τὴν ἐξουσιοδότησιν μου νὰ χρησιμοποιοῦτε τὰς ἀπαραίτητους δυνάμεις διὰ νὰ συντρίψετε τὸν ΕΛΑΣ».

Ὁ Σκόμπη ἐξέδωσε ἀμέσως διαταγὴν πρὸς τὴν 23ην Θεωρακισμένην Ταξιαρχίαν ὅτι κάθε περίπολον ἀνταρτῶν πού θὰ συναντοῦσαν οἱ Βρεταννοὶ θὰ τὴν ἀφῶπλιζαν ἀμέσως καὶ θὰ συνελάμβαναν τοὺς ἀνδρας τῆς.

«Ἐφ' ὅσον ἐνοπλὰ ἄτομα ἀρνηθοῦν νὰ ὑπακούσουν, συνέ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

χιζε ἡ διαταγὴ τοῦ Σκόμπη, «τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα ἔχουν διαταγὴν νὰ πυροβολήσουν, ἐφ' ὅσον ὅλα τὰ ἄλλα μέσα πειθοῦς δὲν ἀποδώσουν».

Παράλληλα ἐτοποθετήθησαν ὁδοφράγματα εἰς τὰς ὁδοὺς προσπελάσεως τῶν Ἀθηνῶν προκειμένου νὰ ἐλέγχεται ἡ κίνησις τῶν τροχοφόρων καὶ τῶν ἀνδρῶν.

Ὁ Σκόμπη ἐπίσης ἐξέδωσε ἡμερησίαν διαταγὴν πρὸς ὅλους τοὺς ἀντάρτες:

«Ἐπέστη ἡ στιγμὴ, μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐπιτυχούς καὶ ἡρωικῆς ἀντιστάσεως καὶ τοῦ ἀγῶνος σας κατὰ τοῦ Γερμανοῦ ἐπιδρομέως, νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς διατηρήσεως τῆς τάξεως καὶ τοῦ νόμου εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἐθνικὴ Φρουρά. Εἴσθε ἐλεύθεροι νὰ ἐπιστρέψετε μὲ ὅλας τὰς τιμὰς εἰς τὰς οἰκίας σας».

Ἐκείνη τὴν ἴδια νύκτα, ὁ Σκόμπη συνεκάλεσε σύσκεψιν —στὴν ὁποία παρέστησαν καὶ οἱ Σβῶλος καὶ Ζεῦγος— μὲ τὸν πρεσβευτὴ Λήπερ καὶ τὸν Χάρολντ Κάσσια (πού ἦταν ὁ πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ). Ὁ Χάρολντ Κάσσια ἦταν ἐπίσης καὶ ὁ σύνδεσμος τοῦ Σκόμπη μὲ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως στὸ θέατρο τῆς Μεσογείου.

Ὁ Σκόμπη ἄρχισε μὲ τὴν ἐκφρασιν λύτης διότι δὲν ἦταν παρὼν ὁ Σιάντος καὶ συνέχισε:

—Ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος ἔρχονται εἰδήσεις ὅτι γίνεται τρομοκρατία, ἐνεργεῖται καταπίεσις τοῦ Τύπου, τῆς σκέψεως καὶ τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὸ εἶναι, διὰ ἀποκαλεῖται «ἐλευθερία» ἀπὸ τὴν ὀργανωσίν σας. Ὁ ΕΛΑΣ παραβαίνει τὶς διαταγὰς μου. Μὲ τὰ λόγια ὑπακούουν, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ὄχι. Ἐμφανίζονται τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουν σπίτια καὶ συλλαμβάνουν ἀνθρώπους παρὰ νόμους. Καὶ ἤδη ἔχω ἀποδείξεις ὅτι διαπράττονται καὶ ἐγκλήματα. Προκρίνεται περὶ ἀνδρῶν οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται ὑπὸ τὸν ἰδικόν σας ἔλεγχον καὶ τοῦ κ. Σιάντου καὶ εἴσθε καὶ ἐσεῖς καὶ ἐκεῖνος, ἀναμφιβόλως ὑπεύθυνοι.

Στρεφόμενος πρὸς τοὺς Σβῶλον καὶ Ζεῦγον, ὁ στρατηγὸς συνέχισε:

ΑΥΡΙΟΝ: Ἀποκαλυπτικὸν γράμμα τοῦ Ζέρβα πρὸς τὸν Σκόμπη.

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Από τὸ 1942 ὁ ΕΛΑΣ ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸ τρόπο τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδιαφορίαν τῶν Βρεταννῶν τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀνδρώθηκε καὶ ἐπέτυχε νὰ διαδραματίσῃ κύριον ρόλον γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ΕΑΜ, πού ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλῃ τὶς περισσότερες. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 στὴν Ἀθήνα, οἱ Βρετανοὶ περίμεναν ὅτι ἡ παρούσα τους θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ζαναφέρουν τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν χώρα στὸν κανονικὸ ρυθμὸ ζωῆς καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν πραγματικὴν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτας. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ πού κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἔφερε διαρκῶς προσκόμματα καὶ ἡ ἐντασις κορυφούνταν.

27ον

— Ἐσᾶς, κ. Σθῶλο, σὰς θεωρῶ τίμιον καὶ εὐλαβὴ ἀνθρώπον καὶ πατριώτη. Ἐν τούτοις, ὑποστηρίζετε αὐτὴν τὴν κατὰστασιν. Γιὰ σᾶς, κ. Ζεῦγο, γνωρίζω ὀλιγώτερα. Ἄν ἀγαπᾶτε πραγματικὰ αὐτὴν τὴν χώρα, τώρα εἶναι ἡ στιγμή νὰ δεῖτε τὴν ἀγᾶτή σας. Ἀντιλαμβάνομαι ὅτι ὁ κ. Σιάντος ἔχει μεγαλύτερον ἔλεγχον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς πολιτικῆς τῆς ὀργανώσεως. Σὰς παρακαλῶ, κ. Ζεῦγο, νὰ διαβιβάσετε τοῦτο εἰς τὸν κ. Σιάντον: ἡ κατάσταση αὐτή, ἡ ἀκολουθουμένη πολιτικὴ ἐμφανίζεται νὰ ἐπιτρέπῃ τρομοκρατίαν, δημιουργίαν θυμάτων, παρανόμους συλλήψεις καὶ ἐγκλήματα. Καὶ τὸν θεωρῶ κυρίως ὑπεύθυνον. Θὰ ὑποβάλω καὶ εἰς τοὺς δύο τὴν ἐρώτησιν: Ἐγκρίνετε τὰς ἀθλιότητας αὐτὰς τὰς ὁποίας ἐκτελεῖ τὸ ΚΚΕ/ΕΑΜ;

Βεβαίως, ὁ Σκόμπη δὲν πείριμεν σαφὴ ἀπάντησιν στὸ ἐρώτημα αὐτό. Καὶ δὲν ἔλαβε.

Ὁ Σθῶλος εἶπε:

— Δὲν δύναμαι νὰ ἐγκρίνω τὰς φρικαλεότητας αὐτάς, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδείχῃ εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ εὐθύνη.

Ὁ Ζεῦγος συνεπλήρωσε:

— Συμφωνῶ μὲ τὴν ἀπάντησιν τοῦ κ. Σθῶλου. Ἄλλωστε εἶναι γεγονός ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν τῶν ἐγκλημάτων εἶναι ἔργον τῶν ἐνόπλων στοιχείων τῆς Ἀκρας Δεξιᾶς.

Ὁ Σκόμπη, ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ τοὺς ἔφερε σὲ πραγματικὰ δύσκολη θέσιν μὲ τὸν νὰ τὸν ῥωτήσῃ ἂν αὐτὸ πού ἱσχυρίζονταν τὸ πιστεύει. Ἐφ' ὅσον τὸ πιστεύει, τότε δὲν θὰ εἶχαν ἀντίρρηση νὰ στείλουν ἀμέσως ἐνυπόγραφον δῆλωσιν πρὸς τὸν Τύπον εἰς τὴν ὁποίαν θὰ διεκλήρυνταν:

1. Ὅτι ἦσαν εἰς πλήρη συμφωνίαν μὲ τὴν πολιτικὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

2. Ὅτι ἡ πολιτικὴ τους δεχόταν τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τοῦ λόγου καὶ τοῦ Τύπου.

Ἀποκαλυπτικὴ ἐπιστολὴ Ζέρβα πρὸς τὸν Σκόμπη

Ἀπὸ τὴν σφαγὴ τῶν διωλιστηρίων τῆς Οὐλέν. Στὸ μέσον τῆς φωτογραφίας ὁ Λιόλιος ὁ ὁποῖος πρωτοστάτησε τότε στὴν σφαγὴ μὲ τσεκούρι.

3. Ὅτι κατεδίκαζαν τὶς συλλήψεις πού ἐγίνοντο χωρὶς τὴν ἐγκρίσιν τῆς νομίμου κυβερνήσεως καὶ τὰς μαζικὰς τιμωρίας ἀνευ κανονικῆς δίκης.

Ἐπίσης θὰ ἔπρεπε νὰ σταματήσῃ ἀμέσως ἡ προσπάθεια ἐκφοβισμοῦ καὶ καταπίεσεως τῶν ἀγροτῶν καὶ ὅτι κανένας δὲν ἔπρεπε νὰ τιμωρῆται διὰ τὸ ὅτι δείχνει φιλία πρὸς τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα.

Ὁ Ζεῦγος, μὲ μιά σειρά παρατηρήσεων του, πού φανέρωναν ὅτι μᾶλλον τὰ εἶχε χαμένα, ἐπέμεινε ὅτι ἡ ἐπιδεινώσις τῆς καταστάσεως ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς δράσεως τῆς «Ἀκρας Δεξιᾶς». Ἐπίσης ὑπεστήριξε ὅτι τὸ ΕΑΜ καὶ ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔδειξαν τὰ εὐλαβέστερα φιλικὰ αἰσθηματα πρὸς τοὺς Βρεταννοὺς.

Τὸ μόνο πού εἶπε ὁ Σθῶλος ἦταν ὅτι εἶχε ἀποφασισθῇ σύσκεψις προκειμένου νὰ «συζητηθοῦν τὰ μέτρα γιὰ τὸν περιορισμὸ τῆς ἀναστατώσεως στὴν Ἀθήναν».

Ἀλλὰ, ὁ Σκόμπη μίλησε ἀκόμα πιὸ σκληρὰ:

— Ἐχῶ τὶς δικές μου πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὸ τι συμβαίνει. Θέλω ἀπάντησιν σὶς ἐρωτήσεις μου προτοῦ προβῶ εἰς ἀναφορὰν πρὸς τὴν κυβέρνησίν μου.

Αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἀπαντήσῃ ὁ Ζεῦγος:

— Πρέπει καὶ ἐγὼ νὰ συμβουλευθῶ τὴν κυβέρνησίν μου, πρὶν προβῶ σὲ ὁποιαδήποτε δῆλωσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Σκόμπη ἦταν:

— Εἶναι ἰδιαίτερως σημαντικὸν νὰ προβῇ ὁ κ. Σιάντος εἰς δῆλώσεις πρὸς τὸν Τύπον. Εἶμαι ἔτοιμος νὰ περιμένω, ὡς αὔριο σὶς ἑξῆς.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα, ὁ Σκόμπη ἔλαβε ἓνα ἀποκαλυπτικὸ γράμμα ἀπὸ τὸν Ζέρβα, πού εἶχε τὴν ἔδρα του στὰ Ἰωάννινα. Ὁ Ζέρβας ἐδήλωνε:

«Τὰ ἔθνικα ἀνταρτικὰ τμήματα ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου θὰ διαλυθοῦν τὴν 10ην Δεκεμβρίου 1944. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι τὸ ΕΑΜ, ὁ ΕΛΑΣ καὶ τὸ ΚΚΕ, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν των νὰ ἐπιβάλουν τὴν πολιτικὴν των διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὁπλιν προὐ τῆς ἀπελευθερώσεως, ἔχουν χαράξῃ τώρα νέαν γραμμὴν δράσεως, νὰ μετέχουν ἀπὸ τὴν μιά εἰς τὴν κυβέρνησιν, προκειμένου νὰ φαίνονται εἰς τοὺς συμμάχους καὶ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ὅτι ὑπακούουν καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην νὰ προετοιμάζονται δι' ἑνὸς ὅπλου ἀγῶνα εἰς τὴν ἐπαρχίαν, διὰ νὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐγκρίνει τὴν δοθεῖσαν λύσιν ἢ ὁποία ἔχει δοθῇ ἰδίως ὑπὸ τῆς Μεγάλῃς Βρεταννίας καὶ ὅτι ὁ βρεταννικὸς στρατὸς παρεμβαίνει εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς χώρας. Τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα θὰ εὐρεθοῦν εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ ἀντιμετωπίσουν ὅπλα, τὰ ὁποῖα παρεδόθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας διὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς ἐπιδρομικοὺς. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θὰ φθάσῃ στὸ σημεῖον νὰ πιστεύῃ ὅτι τὸ ΕΑΜ/ΚΚΕ ἀγωνίζεται ἐναντίον τῆς παρεμβάσεως ξένων εἰς τὰς ἑθνικὰς ὑποθέσεις».

Τὴν 17ην Νοεμβρίου, ὁ Σκόμπη ἐνέταξε στὴν δυνάμει του καὶ μερικὰς ἀκόμη ἑλληνικὰς ἐνοπλίας δυνάμεις. Ὁ Λίνκολν Μάκ Βη ἔγραψε:

«Δύο μοῖρες «Σπιτφάιρ» καὶ μιά «Μπάλτιμορ» (τριάντα ἑξὶ συνολικῶς ἀεροσκάφη) ἀνήκουσαι εἰς τὴν ἑλληνικὴν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Ἀεροπορίαν ἔφθασαν ἀπὸ τὴν Ἰταλία. Ὁ Λήπερ μοῦ εἶπε ὅτι ἀνησυχεῖ σοβαρῶς διὰ τὴν ἑλλειψιν συνεργασίας μεταξὺ τῆς ἀκρας ἀριστερᾶς καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ὅτι ὁ Σκόμπη ἐκάλεσε χθὲς τοὺς Ζεῦγον, Πορφυρογένη καὶ Σιάντον, τὴν ἡγεσίαν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος καὶ τοὺς εἶπε ὅτι ἐάν δὲν ἀποφασίσουν νὰ συνεργασθοῦν περισσότερο, τότε θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιβάλῃ στρατιωτικὸν νόμον... Δὲν εἶναι σὲ θέσιν νὰ πῇ κανεὶς ἀκόμη ἂν πράγματι τὸ ΕΑΜ θὰ διακινδυνεύσῃ ἀναμέτρησιν, πάντως οἱ κινήσεις τους εἶναι ἀπειλητικαὶ καὶ οἱ ἐνέργειαι τοῦ Σκόμπη δὲν εἶναι μόνο ἀναγκαῖες γιὰ νὰ διατηρηθῇ ἡ τάξις, ἀλλὰ τείνει ὅλο καὶ περισσότερο εἰς τὸ νὰ κάμῃ τοὺς ἀριστεροὺς νὰ δοκιμάσουν αὐτὸ πού οἱ ἴδιοι ἀποκαλοῦν «ξένην παρέμβασιν εἰς τὰς ἐλευθερίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Ἡ ἀπάντησις στὴν αἴτησιν τοῦ Σκόμπη νὰ γίνον διπλωματικὰς παραστάσεις προκειμένου νὰ ἀποκηρύξῃ ἡ Ρωσία τὸ ΚΚΕ ἐλήφθη τὴν 19ην Νοεμβρίου. Τὸ Φόρεϊν Ὄφισ εἰς τὴν σχετικὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἔγραψε:

«Ἡ Ρωσία συνεφώνησε νὰ ἀφῇ τὰς ἑλληνικὰς ὑποθέσεις εἰς τὰς χεῖρας μας καὶ θὰ ἦτο ὁμολογία ἀποτυχίας ἐάν ἐζητούσαμε τὴν βοήθειάν της. Δὲν εἶναι, ἔξ ἄλλου, καθόλου βέβαιον ὅτι θὰ συμφωνοῦσαν νὰ κάμουν δηλώσεις ἱκανοποιητικῶς σαφεῖς διὰ νὰ ἔχουν ἀποτέλεσμα».

Τὴν 22αν Νοεμβρίου, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ ὁ Σκόμπη ἀπεφάσισαν νὰ ὀργανώσουν ἐπιδείξιμιν πού νὰ ἀποδεικνύῃ ὅτι ὑπῆρχαν ἄνθρωποι πιστοὶ εἰς τὴν κυβέρνησίν τους. Ἐγίνε παρέλασις τῶν προσφάτως ἀφικθέντων ἀνδρῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀεροπορίας καὶ τὰ ἀεροπλάνα ἔκαναν πτήσεις ὑπεράνω τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνα ἐκπληκτικὸ εἰς ἑκτασιν πλῆθος συνέρρευσε εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος καὶ τοὺς γύρω δρόμους. Δὲν ὑπῆρχαν καθόλου κομμουνιστικὰ σημεῖα καὶ πανῶν.

Ὁ συνταγματάρχης Ὀλιβερ ἔγραψε στὴν σύζυγόν του:

«Μόλις τώρα ἐπέστρεψα στὴν χώρα ἡ ἑλληνικὴ Ἀεροπορία. Ἀεροπλάνα πετοῦσαν χαμηλὰ καὶ ἔρριχναν προκηρύξεις, πού ἔμοιαζαν σὰν ἀσημένιες σπῖθες στὸν οὐρανόν. Μιά θαυμασία μπάντα ἦταν τοποθετημένη κάτω ἀπὸ γαλάζιες τέντες. Μεγάλα πλῆθη — καὶ ἀεροπόροι πού πετοῦσαν χρυσάνθεμα...»

ΑΥΡΙΟΝ: Αὐξάνεται ἡ δημοτικότης τοῦ στοαστοῦ Σκόμπη.

Πώς έσωθή η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΧΩΡΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὸ 1942 ὁ ΕΛΑΣ ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατό τρόπο τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδιαφορία τῶν Βρεταννῶν τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀνδρώθηκε καὶ ἐπέτυχε νὰ διαδραματίσῃ κύριον ρόλον γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ΕΑΜ, ποὺ ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλῃ τὶς περισσότερες. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 στὴν Ἀθήνα, οἱ Βρετανοὶ περίμεναν ὅτι ἡ παρουσία τους θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ξαναφέρουν τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν χώρα στὸν κανονικὸ ρυθμὸ ζωῆς καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν πραγματικὴν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτας. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ ποὺ κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἔφερε διαρκῶς προσκόμματα καὶ ἡ ἐντασις κορυφωνόταν.

28ον

Στὸ ἡμερολόγιό του ὁ Σκόμπη σημειώνει:

«Τρομερὸς ἐνθουσιασμός, τὸ πλῆθος σχεδὸν με ἐπνίξε κατὰ τὴν ἐπιστροφή».

Πραγματικὰ, ὁ ἐλληνικὸς λαὸς εἶχε σαφὴ ἐπίγνωση ὅτι ὁ Βρεταννὸς γενικός διοικητὴς ἀντιπροσώπευε τὴν πῶς σίγουρη ἀσπίδα του κατὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου καὶ τὸν ὑποδεχόταν παντοῦ με οὐρανομήκεις ζητωκραυγὰς καὶ ἐξαλλοὺ ἐνθουσιασμό, πράγμα ποὺ τὸν ἔφερνε μονίμως σὲ μεγάλη ἀμηχανία.

Αὐτὴ τὴν μεγάλη δημοτικότητα τοῦ Σκόμπη τὴν σημειώνει καὶ ὁ Λίνκολν Μάκ Βη στὸ δικό του ἡμερολόγιο. «Οἱ Ἕλληνες βέβαιον τὸν στρατιωτικὸ διοικητὴ σὰν πρῶτον ἀνάμεσά μας καὶ ἐπικεφαλῆς ὅλων μας ἐδῶ».

Δυὸ μέρες ἀργότερα, ὁ Σκόμπη μετέβη ἀεροπορικῶς στὴν Θεσσαλονίκη, τὴν πόλιν ποὺ ἦταν πλησιέστερα πρὸς τοὺς Ρώσους καὶ πιθανῶς πρὸς τὴν ρωσικὴν ἐπίδρασιν. Ὁ ὑποστράτηγος Χολγουόρθ, διοικητὴς τῆς 4ης Ἰνδικῆς Μεραρχίας, ἦταν ἀρρωστος καὶ ἔτσι ὁ Σκόμπη συναντήθηκε με τὸν ὑποδιοικητὴ τῆς ταξιαρχο Λόβερ. Ἐπίσης εἶχε συνομιλίες με τὸν Ἀβραμίδη, τὸν διωρισμένο στρατιωτικὸ διοικητὴ, τὸν Μπακιρτζή, διοικητὴ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὸν Βρεταννὸ πρόξενο Ράππ.

Ῥώτησα τὸν στρατηγὸ Μπακιρτζή, γράφει ὁ Σκόμπη, «γιὰτὶ δὲν φοροῦσε τὰ παράσημά του». Ἰσῶς δὲν τολμᾷ νὰ τὰ φορέσῃ.

Ἡ αἰτία ἦταν ἀναμφιβόλως ὁ ἐπικίνδυνος Μάρκος Βαφειάδης, ὁ πρῶτος καπεργάτης, ποὺ ἦταν τώρα κομισάριος τῶν κομμουνιστῶν στὴν Θεσσαλονίκη. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε καταφέρει νὰ τὸν τρέμῃ ὁ ὅσλος ρός, παλὶς στρατιώτης. Ὁ Μάρκος ἦταν πίσω ἀπὸ πολλὰς ἐκκαθαρίσεις ἐκείνων ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ θέσουν σὲ ἀμφισβήτησι τὴν κυριαρχία τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀν δὲν εἶχε φθάσει ὁ Τζέ-

Αὐξάνεται ἡ δημοτικότητα τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπη

Ἀναμνηστικὴ φωτογραφία, κάπου στὴν Ἡπειρο. Ἀξιωματοῦχοι τοῦ ΕΔΕΣ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἀποχωροῦσαν ἀπὸ τὰ ἡπειρωτικά θούνα.

λικο με τὶς δυνάμεις του στὴν πόλιν αὐτὴ πρὶν φύγουν καλὰ-καλὰ οἱ Γερμανοί, καὶ οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς τοῦ Πρίτσαρντ εὐθὺς μετὰ, οἱ φρικαλεότητες τοῦ ΕΛΑΣ ἐκεῖ θὰ ἦσαν πολὺ περισσότερες.

Ἡ βασικὴ ἐπιδίωξι τοῦ Σκόμπη κατὰ τὴν ἐπίσκεψί του στὴν Θεσσαλονίκη ἦταν νὰ ἐπιτύχῃ προσέγγισι τοῦ Μπακιρτζή με τὸν Ἀβραμίδη. Ὅταν, ὅμως, μπῆκε στὴν αἴθουσα τοῦ ξενοδοχείου, ὅπου εἶχε καθορισθῇ νὰ γίνῃ ἡ συνάντησι, εἶδε τοὺς δυὸ στρατηγούς στὶς ἀντίθετες ἄκρες μιᾶς πελώριας αἰθουσας χοροῦ. Ἀλλωστε, μπροστὰ στὸν μεγαλόσωμο καὶ ἐπιβλητικὸ (εἶχε ἀνάστημα σχεδὸν ἕνα καὶ ἐνενήντα) Μπακιρτζή, ὁ μικρόσωμος (ἕνα καὶ ἐξήντα) Ἀβραμίδης φαινόταν ἐντελῶς ἀσήμαντος. Ὡστόσο καὶ οἱ δυὸ εἶχαν ἐξαιρετὴ στρατιωτικὴ φήμη.

Παρά τοὺς οἰωνούς ποὺ δὲν ἦσαν καθόλου αἰσιοί, ὁ Σκόμπη ἔκανε ὅτι μπορούσε γιὰ νὰ τοὺς πείσῃ νὰ συνεργασθοῦν με βᾶσι ἕνα «μίνιμουμ» συνεργασίας.

Ὁ ταξιαρχος Τζόφρεϋ Χόμπς μᾶς ἀναφέρει ὡς ἐξῆς τὰ διατρέξαντα:

«Περὶπου δυὸ ὥρες μίλησε ξεχωριστὰ πότε με τὸν ἕνα καὶ πότε με τὸν ἄλλον στρατηγὸ, ἀλλὰ ἐκεῖνοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ μὴ θέλουν νὰ μιλήσουν μεταξὺ τους. Τελικὰ βρῆκε (ὁ Σκόμπη) μερικὰ σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων μπορούσαν νὰ συμφωνήσουν. Ἐπειτα κατάφερε νὰ τοὺς πλησιάσῃ σὲ ἀπόστασι ποὺ μπορούσαν νὰ ἀκουσθοῦν ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. Ὑστερὰ ἀπὸ τρίωρη προσπάθεια ἐπέτυχε νὰ τοὺς κάμῃ νὰ συμ-

φωνήσουν ἐπὶ μερικῶν, μᾶλλον ἐλαστικῶν, σημείων καὶ τελικὰ τὰ κατάφερε νὰ τοὺς κάμῃ νὰ δώσουν τὰ χέρια».

Ὁ ταξιαρχος Χόμπς ὑπαγραμμίζει ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ τοῦ Σκόμπη ἦταν μεγάλης σπουδαιότητος καὶ φανέρωνε τὶς διπλωματικὰς ἱκανότητες τοῦ στρατηγοῦ. Ἐπίσης, ἡ γνώμη του εἶναι ὅτι ἡ συνάντησις Μπακιρτζή καὶ Ἀβραμίδη εἶχε οὐσιαστικὴ ἐπίδρασι στὰ μετέπειτα γεγονότα τῆς Βορείου Ἑλλάδος, τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶχε ξεσπάσει στὴν περιόχῃ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Κάπελλ τοῦ «Τέλεγκραφ», ποὺ ἦταν τότε στὴν Θεσσαλονίκη, σημειώνει ὅτι στοὺς δρόμους καὶ στὰ χωριά ποὺ πέρασε, οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ παιδιά δέχονταν τοὺς Βρεταννοὺς με φωνὲς χαρᾶς καὶ ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ. Ἀλλὰ οἱ νεαροὶ ἑνοπλιοὶ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ, ποὺ ὑπῆρχαν σχεδὸν παντοῦ, τὸν γιουχαῖζαν, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι φοροῦσε βρεταννικὴ στολή.

Τὴν 25ην Νοεμβρίου οἱ Βρετανοὶ ἀντήλλαξαν διακινήσεις μετὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ στὸ ἡμερολόγιό του ὁ Μάκ Βη, ἀναφορικῶς με τὸν ρόλο τῶν βρεταννικῶν δυνάμεων στὴν Ἑλλάδα.

«Οἱ κομμουνισταί, γράφει ὁ Μάκ Βη, ἀρνούνται νὰ δεχθοῦν τὰς προτάσεις τῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατοῦ, ἀν δὲν πληροφορηθοῦν προηγουμένως τὸν πραγματικὸν ρόλο τοῦ Σκόμπη καὶ τῶν δυνάμεών του».

Τὴν ἴδια μέρα καὶ με τὸν τίτλον «Ἐντασις εἰς τὴν Ἑλλάδα», ὁ εἰδικὸς ἀπεσταλμένος

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

τῶν «Τάιμς» στὴν Ἑλλάδα, ὁ Χόαρ, ἔγραφε:

«Ἡ ἔντασις κορυφούται συνεχῶς ἐδῶ... Ὑποστηρικταί τοῦ ΕΛΑΣ ἐφόνευσαν ἕνα νεοδιορισθέντα ἀξιωματικὸν τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Τὸν κατέθαναν ἀπὸ τὴν μοτοσυκλέττα του, μπροστὰ εἰς τὸ κτίριον τοῦ ὑπουργείου Ἐμπορίου καὶ τὸν ἐστραγγάλισαν ἐπὶ τόπου».

Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἡμέρα, οἱ Λαῖκοι καὶ οἱ Φιλελευθεροὶ ποὺ μετείχαν τῆς κυβερνήσεως Παπανδρέου ἀπέλησαν παραίτησι λόγω τῶν ὑπερβολικῶν παραχωρήσεων τοῦ Παπανδρέου πρὸς τοὺς ἀριστεροὺς.

Ἐπ' αὐτοῦ ὁ Σκόμπη γράφει στὸ ἡμερολόγιό του:

«Ὁ κ. Παπανδρέου εἶχε κρίσιμον ὑπουργικὸν συμβούλιον σχετικῶς με τὸ πρόβλημα τοῦ ἀφοπλισμοῦ. Ἄν πρόκειται νὰ γίνῃ τελικῶς ἀναμέτρησις προτιμᾷ νὰ ἐξοπλισθῇ πρῶτα ἡ Ἐθνοφρουρά. Τοῦ ἔδωκα τὴν πληροφориάν ὅτι τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ ὡς τὴν Τετάρτη».

Τὴν ἄλλῃ μέρα, ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ Μπί Μπί Σι μετέδωσε τὴν εἰδησι ὅτι ὁ Τζάμπο Οὐίλσον εἶχε τοποθετηθῇ στὴν Οὐάσιγκτον καὶ ὅτι ὁ Ἀλεξάντερ εἶχε προαχθῇ εἰς στρατάρχη καὶ εἶχε ἀναλάβει τὴν διοκῆσιν τῶν δυνάμεων τῆς Μεσογείου.

Ὁ Σκόμπη εἶχε φιλικὴ συνάντησι με τὸν Σαράφη ποὺ τοῦ ἔδωσε τὴν ὑπόθεσιν νὰ διευκολύνῃ τὴν δημιουργία τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Ὅλα φαίνονταν, ἑξαιρικὰ, ρόδινα. Ὁ Σκόμπη μαζί με τὸν κ. καὶ τὴν κ. Παπανδρέου —ὅπως γράφει στὸ ἡμερολόγιό του— παρέστη εἰς τὴν πρεμιέρα τοῦ κινηματογραφικοῦ ἔργου «Νίκη τῆς Ἑρήμου». Ἦσαν ἐπίσης ὁ Λήπερ καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι.

Τρομερὴ ὑποδοχὴ, γράφει ὁ Σκόμπη, «ἔξω καὶ μέσα στὸν κινηματογράφο. Τοὺς πῆρα μαζί μου στὴν «Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ» γιὰ φαγητό. Ὁ Παπανδρέου σὲ πολλὰ κέφια. Πολλὰς φορὲς μοῦ εἶπε: «ζὲ αἱ σωδαὶ λά Γκρές» (ἔχω σώσει τὴν Ἑλλάδα).

Ἀλλὰ, τελικὰ, ἀπεδείχθη ὅτι οἱ κομμουνιστὲς ἦσαν ἀδιάλλακτοι. Τὴν 28ην Νοεμβρίου, οἱ κομμουνιστὲς καὶ οἱ φιλελευθεροὶ ὑπουργοὶ διεφώνησαν ἐπὶ ὁρισμένων σημείων τοῦ διατάγματος τοῦ ἀφοπλισμοῦ.

Ὁ Σκόμπη γράφει: «Ὁ Ζεῦγος, παρὰ τὸ ὅτι εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς (μαζί με τὸν Σβώλο καὶ τὸν Τσιριμώκο) ποὺ συνέταξαν αὐτὸ τὸ ἔγγραφο, θέλει τώρα νὰ γίνῃ ἕνα νέο σχέδιο».

ΑΥΡΙΟΝ: Σκόμπη: «Ἀναμένεται ἐκδηλῆσι ἐμφυλίου πολέμου τὴν 2αν ἢ 3ην Δεκεμβρίου. Ἡ κρίσις πλησιάζει».

Πώς έσωθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὸ 1942 ὁ ΕΛΑΣ ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατό τρόπο τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδιαφορία τῶν Βρεταννῶν τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀνδρώθηκε καὶ ἐπέτυχε νὰ διαδραματίσῃ κύριον ρόλον γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ΕΑΜ, πού ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλῃ τίς περισσότερες. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 στὴν Ἀθήνα, οἱ Βρεταννοὶ περίμεναν ὅτι ἡ παρουσία τους θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ξαναφέρουν τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν χώρα στὸν κανονικὸ ρυθμὸ ζωῆς καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν πραγματικὴν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτας. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ πού κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἔφερε διαρκῶς προκλήματα καὶ ἡ ἐντασις κορυφωνόταν.

29ον

Τὴν ἐπομένη μέρα γράφει: «Στὴν πρωινὴ συνεδρίασι τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἀρνήθηκαν νὰ υπογράψουν οἱ Ζεῦγος καὶ Πορφυρογένης (ΚΚΕ). Ὅλα τὰ ἄλλα μέλη ἦσαν πρόθυμα. Ἐχε καθορισθῇ νέα συνεδρίασι τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου γιὰ τὴν 5ην μ.μ. κατὰ τὴν ὁποία τὰ μέλη τοῦ ΚΚΕ θὰ πρέπει ἢ νὰ υπογράψουν ἢ νὰ παραιτηθοῦν. Ἡ κατάστασι εἶναι ἀνισχυητικὴ».

Τὴν 30ὴν Νοεμβρίου ὁ Μάκ Βη ἔγραψε:

«Οἱ κομμουνιστὲς μᾶλλον θὰ παραιτηθοῦν. Τὸ πρόβλημα εἶναι τί θὰ κάνουν οἱ ἐαμικοὶ ὑπουργοὶ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Σβώλο. Ἄν ἀκολουθήσουν τοὺς κομμουνιστὲς, τότε, ὁ ΕΛΑΣ δὲν θὰ ὑπακούσῃ στὶς διαταγὰς τοῦ Σκόμπη σχετικῶς μὲ τὸν ἀφοπλισμὸ. Καὶ τὸ ἀριστερὸ πραξικόπημα πού περιμένουν οἱ Βρεταννοὶ ἀπὸ καιροῦ θὰ ἔλθῃ ὑπὸ τὴν μορφή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου...».

Ὁ Σκόμπη ἔστειλε, τώρα, τὸ πρὸ δυσοίων ὡς τώρα μήνυμα πρὸς τὸν στρατάρχην Ἀλεξάντερ:

«Διαφαιίνεται ὅτι τὰ δυὸ κομμουνιστικὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως δὲν θὰ υπογράψουν τὴν διαταγὴν ἀφοπλισμοῦ. Τοῦτο θὰ σημαίνει καὶ τὴν ἀποχώρησιν τῶν ἀπὸ τὴν κυβέρνησι καὶ ἐνδεχομένως θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἔχω τὴν ἐξουσιοδότησιν νὰ κηρύξω «στρατιωτικὰς περιοχάς» συμφώνως πρὸς τὴν Συμφωνίαν μὲ τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν;»

Ἡ ἀπάντησι ἀπὸ τὸν στρατηγὸν τοῦ Ἀλεξάντερ ἦρε τρεῖς ὥρες ἀργότερα. Ἦταν καταφατικὴ.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα —1η Δεκεμβρίου— μιὰ ἀνισχυητικὴ ἀνακοίνωσις τοικοκολλήθηκε σ' ὅλους τοὺς τοίχους τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὴν ὑπογραφή τῆς «Ἐπιτροπῆς Πόλης τῆς Κομμουνιστικῆς Ὀργάνωσις τῶν Ἀθηνῶν».

«Λαὲ τῆς Ἀθήνας, μέγας

Σκόμπη: «2α ἢ 3η Δεκεμβρίου πλησιάζει ἡ κρίσις...»

Ἀριστερά: Ἡ ἡθοποιὸς Ἑλένη Παπαδάκη τὴν ὁποίαν οἱ Κομμουνισταὶ ἐσφάζαν κατὰ ἀγρίον τρόπο στὰ Δεκεμβριανά. Δεξιά: Ὁ Σιάντος τοῦ ΕΛΑΣ.

καὶ ἄμεσος κίνδυνος ἀπειλεῖ τὴν πατρίδα μας. Ἡ Ἀντίδρασι ὀργανώνει πραξικόπημα γιὰ νὰ ξαναφέρῃ τὸ Γεώργιο Γλύξμπουργκ καὶ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ πάλι μοναρχοφασιστικὴ δικτατορία. Ἐνὰ ἀκατανίκητο ἐμπόδιο γιὰ τὴν διάπραξη αὐτοῦ τοῦ ἐγκλήματος σὲ βάρος τοῦ λαοῦ μας εἶναι ὁ ΕΛΑΣ. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού θέλουν νὰ τὸν διαλύσουν. Ἀλὲ τῆς Ἀθήνας, ἐπαγρύπνησε μὲ τὸ ὄπλο σου. Ὁ κίνδυνος εἶναι μέγας ἀλλὰ ἡ δύναμις τοῦ λαοῦ εἶναι τρομερὴ καὶ ἀνίκητη. Ζήτω ὁ ΕΛΑΣ, ὁ φρουρὸς τῆς Ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ».

Ὁ Σκόμπη ἔσπευσε νὰ πληροφορήσῃ τὸν Ἀλεξάντερ ὅτι ἡ κατάστασις ἦταν κρίσιμη. Ἦδη τὸν πίεζαν νὰ ἀφήσῃ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἱταλία. Ἐδῆλωσε ὅτι θὰ τὸ ἔκανε μόνο ἂν ἔφθαναν ἐγκαίρως διὰ θαλάσσης ἄλλες μονάδες γιὰ νὰ τοὺς ἀντικαταστήσουν.

Ἀνεκοίνωσε τὰ σχέδιά του κατὰ τὴν περίπτωσιν πού θὰ ἐκέρυττε τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς «στρατιωτικὴν περιοχὴν». Θὰ περιώριζε ὅλες τίς ἐλληνικὰς δυνάμεις στοὺς καταυλισμοὺς τῶν καὶ θὰ ἀστυνόμει τὴν περιοχὴν μὲ τὴν «πρωχὴν εἰς ἄνδρας» ἀστυνομικὴν δύναμιν καὶ τὴν χωροφυλακίαν, πού θὰ εἶχαν τὴν ὑποστήριξιν τῶν βρεταννικῶν μονάδων. Θὰ ἐπέβαλλε ἀπαγόρευσιν κυκλοφορίας, θὰ ἔκλεινε ὅλες τίς ἐφημερίδες ἐκτὸς τῶν κυβερνητικῶν καὶ ὅλες τίς τηλεγραφικὰς καὶ τηλεφωνικὰς ἐπικοινωνίας. Θὰ ἀπαγόρευε ἐπίσης τίς συγκεντρώσεις καὶ τίς διαδηλώσεις. Θὰ ἀφώπλιζε τόσο τὸν ΕΛΑΣ ὅσο καὶ τίς δεξιὲς ἐνοπλες ὁ-

μάδες μὲ τὴν βία, ἂν ἦταν ἀπαραίτητο.

Ἐγραψε: «Ἡ πρόθεσις μου εἶναι νὰ ἀποφύγω συγκρούσεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἔκρηξιν ἐμφυλίου πολέμου».

Ἡ ἀπάντησί του στοῦ αἰτήματός του νὰ κρατήσῃ τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς —πού ἦρθε μερικὲς ὥρες ἀργότερα— ἦταν πραγματικὰ ἀπογοητευτικὴ.

Ὁ Σκόμπη διάβασε μὲ τρόπο: «Οἱ κίνδυνοι ἐξυγίωσαν, ἀνελύθησαν καὶ ἐξετιμήθησαν δεόντως. Ἡ ἀπόφασις νὰ μετακινηθῇ ἡ ταξιαρχία τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἰσχύει».

Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη ἀπήντησε ἀμέσως:

«Οἱ κίνδυνοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτιμηθοῦν σωστὰ παρὰ μόνον ἀπὸ τὸν ἐπὶ τόπου διοικητὴν. Ὁ Ἑλλὴν πρωθυπουργὸς ἀναμένει τὴν ἔκρηξιν ἐμφυλίου πολέμου τὴν 2αν ἢ 3ην Δεκεμβρίου. Ἡ κρίσις πλησιάζει».

Εὐθὺς ἀμέσως ὁ Σκόμπη ἐξέδωσε τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν:

«Εἴμαι ἐναντίον τῆς τρομοκρατίας καὶ τῆς βίας ἀπὸ ὁποιαδήποτε πλευρὰ καὶ ἂν προέρχωνται. Εἴμαι πεπεισμένος γιὰ τὰ φιλικὰ αἰσθήματα τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ πρὸς ἐμὰς. Εὐρίσκομαι σταθερῶς εἰς τὸ πλευρὸν τῆς παρούσης συνταγματικῆς κυβερνήσεως ἕως ὅτου τὸ ἐλληνικὸν κράτος ἀποκτήσῃ νόμιμον στρατὸν καὶ καταστή δύνατον νὰ διεξαχθοῦν ἐλεύθερες ἐκλογές. Θὰ προστατεύσω ἐσὰς καὶ τὴν κυβέρνησιν σας ἐναντίον κάθε προσπάθειας πραξικοπήματος».

Αὐτὴν τὴν κρίσιμην ὥρα, ὁ Σκόμπη ἔγραψε στοῦ ἡμερολόγιό του:

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

«Ὁ πρωθυπουργὸς ὑπέγραψε τὴν διαταγὴν τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν ἀνταρτῶν μέχρι τῆς 10ης Δεκεμβρίου, πού ἐπίσης ἀναφέρει ὅτι πᾶς ὀπλοφορῶν μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν αὐτὴν θὰ συλλαμβάνεται. Περιφῆμα! Διέταξα νὰ τυπωθῇ αὐτὸ καὶ νὰ ριφθῇ ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα. Ὁ πρέσβυς ἦλθε νὰ με δῇ τὴν 12.00 ὥραν. Μέλη τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς τὸν ἐπληροφόρησαν ὅτι θὰ ὑπογράψουν ἂν δεχθῶν νὰ ἐνσωματωθῇ ἡ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία εἰς μιάν μεραρχίαν μὲ τὸν ΕΛΑΣ κλπ. Ἀρνήθηκα χωρὶς συζήτησι. Πρόκειται ἀπλῶς περὶ προσπάθειας νὰ ἐξουδετερωθῇ ὁ μόνος πιστὸς στὴν κυβέρνηση στρατιωτικὸς σχηματισμός... Εἶδα τὸν Ζέρβα στὶς 17.30. Μοῦ ἔκανε ἀόριστους ὑπαινιγμοὺς ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἄρχισε νὰ κινητοποιηθῇ καὶ νὰ εἰσέρχεται λαθραῖα στὴν πόλιν. Ἐπίσης ὅτι εἶχαν τοποθετηθῇ πολυβόλα σὲ ὁροφὰς στὰ προάστια, ὅτι ἐξορύσσονται χαρὰκώματα κλπ... Εἶδα τὸν Χωλούρθου, διοικητὴ τῆς 4ης Ἰνδικῆς Μεραρχίας, τὸ βράδυ. Φαινόταν στενοχωρημένος σχετικὰ μὲ τὴν δύσκολην κατάστασιν στὴν Θεσσαλονίκην».

Καὶ ὁ Λίνκολν Μάκ Βη στοῦ ἡμερολόγιό του, τὴν ἴδιαν ἐκείνην ἡμέραν, γράφει:

«Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη ἐξέδωσε διακήρυξιν ὅτι θὰ υποστηρίξῃ τὴν συνταγματικὴν κυβέρνησιν δι' ὅλων τῶν μέσων ὥσπου νὰ καταστή δυνατόν νὰ διεξαχθοῦν ἐλεύθερες ἐκλογές. Ἀλλὰ «τὰ μέσα του» δὲν εἶναι καὶ τόσο ἰσχυρὰ καὶ ἡ φράσις «ἐλεύθερες ἐκλογές» ἔχει ἕνα ἀπόηχο πολὺ οὐτοπιατικόν».

Ἡ συγκρότησις τῆς Ἐθνοφρουρᾶς εἶχε ἀρχίσει. Ἡ στρατολόγησις φαινόταν ἱκανοποιητικὴ, οἱ καλούμενοι ὑπὸ τὰ ὀπλα πῆγαιναν νὰ καταταγοῦν μὲ προθυμία. Οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ πού θὰ ἀναλαμβάναν τὴν διοίκησιν τῶν μονάδων, ἔπρεπε ἀντικρῶς νὰ ἐγκριθοῦν ἀπὸ ἐιδικὴ ἐπιτροπὴ, ὅπως εἶχε ἀπαιτήσει τὸ ΕΑΜ. Στὴν προσπάθειά τους νὰ φέρουν καθε εἶδους δυσχέρεια —καὶ τελικά νὰ ματαιώσουν— τὴν προσπάθειαν τῆς δημιουργίας Ἐθνοφρουρᾶς, τὰ κομμουνιστικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ἔφεραν κάθε εἶδους ἐμπόδια καὶ διαφωνοῦσαν συνεχῶς. Σὲ μιὰ μόνον περίπτωσιν ἀπέκλεισαν τοὺς 260 ἀπὸ τοὺς 270 συνολικὰς κριθέντας ἀξιωματικούς. Ἀναφορὰς πού ἔφθαναν ἀπὸ τίς ἐιδικὰς ὑπηρεσίας στὸν Σκόμπη, τὸν πληροφοροῦσαν ὅτι ἡ (κομμουνιστικὴ) πολιτοφυλακὴ τρομοκρατοῦσε ὅσους ἤθελαν νὰ καταταγοῦν.

ΑΥΡΙΟΝ: Ὁ ὀπλισμὸς δὲν παύει διδοῦναι. — Ἡ συγκρούσις εἶναι ἀναπόφευκτος. — Ἀνισχυητικὲς ἀναφορές.

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ — ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΑΓΙΕΡΣ ΜΕ ΤΟΝ ΖΕΡΒΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗ — ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΟΤΙ Ο ΕΛΑΣ ΠΑΙΡΝΕΙ ΕΝΤΟΛΕΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἐξιστόρησις βασίζεται, κυρίως, στὸ προσωπικὸ ἡμερολόγιον καὶ τοὺς φακέλλους τοῦ μακαρίτη στρατηγοῦ Σκόμπυ πού μόλις τώρα ἦλθαν στὸ φῶς. Ὡστόσο ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου δὲν περιορίζεται μόνο σ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα. Ἀναζητώντας τὴν ἀλήθεια μελέτησε τὸ κάθε τι πού ἔχει σχέση με τὰ δραματικά καὶ φοβερά γεγονότα τοῦ Δεκεμβρίου 1944, συνωμίλησε καὶ ἀλληλογράφησε με ἐκατοντάδες ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πού τὰ ἔζησαν.

Ἡ ἀφήγησις ἀρχίζει τὴν Παρασκευὴν 13 Ὀκτωβρίου 1944, ὅταν ξεκίνησαν τὰ ἀγγλικὰ στρατεύματα γιὰ τὸν Πειραιᾶ, ὅπου ἐφθασαν — ἕνας ἐντυπωσιακὸς σκηματισμὸς σκαφῶν — τὴν 16ην Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τοῦ θαλάσσης καταδρομικοῦ «Ὁρίων» ἐπέβαιναν ὁ

Χάρολντ Μὰκ Μίλλαν, ἀντιπρόσωπος τῆς θρεταννικῆς κυβερνήσεως καὶ ὁ στρατηγὸς Ρόναλντ Σκόμπυ, διοικητὴς τῶν 25.000 περίπου ἀνδρῶν πού θὰ ἀπεδιβάζοντο στὴν Ἑλλάδα, προκειμένου νὰ ἐγκαταστήσουν τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησι καὶ νὰ βοηθήσουν στὴν ἀποκατάστασι τῶν συγκοινωνιῶν, τηλεπικοινωνιῶν κλπ. Ἐπὶ τούτῳ ἐλληνικοῦ θωρηκτοῦ «Ἀδέρωφ» ἐπέβαινε ὁ πρωθυπουργὸς τῆς χώρας καὶ μέλη τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ ἀποβίβασις τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπυ ἐγένεε μέσα σὲ ἐκδηλώσεις λατρείας καὶ σὲ ἕνα «πληρὲς κομφούζιο» τὴν μεθεπομένη μέρα. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμήν οἱ Ἀγγλοὶ ἐγέναν ἀντικείμενο λατρείας τῶν Ἑλλήνων. Τούς δέχθηκαν σὺν ἀπελευθερωτῶν. Ὡμως, ἡ ἱστορία μόλις ἀρχίζει. Ἐλάχιστοι ἦταν ἐκεῖνοι πού μπορούσαν νὰ προβλέψουν τὴν τρομερὴ συνέχεια.

Ἀλλὰ, γιὰ νὰ γίνουν ἀντιληπτὰ τὰ διατρέξαντα, πρέπει νὰ γυρίσωμε δυὸ χρόνια πρὶν. Τότε πού ἀνετέθη στὸν ταξίαρχο τοῦ μηχανικοῦ Ἐντυ Μάγιερ ἡ ἀνατίναξις τῆς γέφυρας τοῦ Γοργοποτάμου. Οἱ Ἀγγλοὶ ἐπρεπε νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀποστολὴν ἐφοδίων πρὸς τὸν Ρόμμελ. Ἐτοὶ ἀποφάσισαν νὰ στείλουν εἰδικὸ ἀπόσπασμα στὴν Ἑλλάδα. Τὸ ἀποτελοῦσαν συνολικὰ 14 ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες ἐκτός ἀπὸ τὸν ταξίαρχο. Τελικὰ, κατόπιν συνεννοήσεων μέσω τοῦ ἀστυράτου ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἡ ριθὶς τῶν ἀλεξιπλωστῶν μὴ νύκτα μεταξὺ 28ης Σεπτεμβρίου καὶ 3ης Ὀκτωβρίου 1942 στὴν Γκιώνα. Θὰ τοὺς περιμένε κάποιος δικηγόρος Σεφεριάδης. Ἐνα τμήμα μετὰ τὸν Μάγιερ θὰ ἐπεφετὲ στὴν περιοχὴ τῆς Γκιώνας καὶ ἕνα ἄλλο μετὰ ἐπικεφαλῇ τὸν ταγματάρχην Κρίς Γουντχάουζ στὴν περιοχή τοῦ Βάλτου, ὅπου δροῦσε ὁ Ζέρβας.

3ον

Ὅταν θὰ ἐπετύγχαναν ἐπαφὴ καὶ μετὰ τὴν δύο ὁμάδες ἀνταρτῶν, θὰ συντόνιζαν τὴ δράσιν τους καὶ θὰ ἐπέλεγαν τὴν γέφυρα πού θὰ ἀνατίναζαν.

Ἐκτός ἀπὸ τὸν Γουντχάουζ, πού μιλοῦσε πολὺ καλὰ τὰ ἐλληνικά, τὸν Θέμη Μαρῖνο, ἕνα νεαρὸ Ἕλληνα πού ὑπηρετοῦσε στὸν βρεταννικὸ στρατὸ καὶ δυὸ ἀκόμα χειριστὲς ἀσφυμάτου, ὅλους τοὺς ἄλλους θὰ τοὺς παρελάμβανε μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιχειρήσεως ὑποδρόμιον γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρῃ στὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἐίχε ἀποφασισθῇ νὰ μείνῃ ὁ Γουντχάουζ, μετὰ τοὺς συνεργάτες του, κοντὰ στὸν Ζέρβα, πού ὁ «SOE» τὸν θεωροῦσε ἀρχηγὸ τοῦ κινήματος ἀντιστάσεως στὴν Ἑλλάδα, ὑπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἐνώνονταν ὅλες οἱ ὁμάδες ἀνταρτῶν.

Ἀρχηγὸς τοῦ «SOE» στὸ Κάιρο —ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1942— ἦταν ἕνας πολίτης —μετὰ τίτλο εὐγενείας— καὶ τὸ μόνο πού ἤξεραν γι' αὐτὸν ἦταν τὸ κωδικὸ τοῦ ὀνόματος «AD-3». Ὁ ἀρχηγὸς εἶχε εἰδικὰ ἐκπαίδευθῇ στὴν διεξαγωγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων αὐτῶν γιὰ ἕνα χρόνον περίπου καθύστερον τῆς ἐπιχειρήσεως Μέσης Ἀνατολῆς καὶ Βαλκανίων ἀπὸ τὸ γραφεῖον τοῦ στὴν ὁδὸ Μπέικερ. Καὶ ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1942 τὸν ἐστείλαν στὸ Κάιρο, μαζί μετὰ ἐτατελεῖο ἀπὸ ἑκατὸ περίπου ἄτομα. Ἐνας μόνιμος ταξίαρχος τοῦ στρατοῦ (ὁ Κέμπλ) ἦταν ὁ ὑπεύθυνος τῶν παραστρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων.

Παρά τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Φόρεϊν Ὁφίς εἶχε πρέσβυ στὸ Κάιρο, δὲν εἶχε αὐτὸς ἐπαφὴς μετὰ τὴν ἐξόριστο ἐκεῖ ἐλληνικὴν κυβέρνησι. Μετὰ τὴν κυβέρνησι τῆς Ἑλλάδος εἶχε ἐπαφὴ ὁ ὑφυπουργὸς γιὰ τὰ ζητήματα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς Ρ. Τζ. Κάσεϋ. Ὁ «SOE» Κάιρου εἶχε ἀμεση ἐξάρτησι ἀπὸ τὸν Κάσεϋ καὶ ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Ἀλεξάντερ.

Χωρὶς νὰ ὑπάρξῃ κανένας ὑπολογισμὸς, χωρὶς πολιτικὰς ἀναλύσεις καὶ χωρὶς καμμιὰ σκέψιν γιὰ τὸ τι θὰ γινόταν μελλοντικῶς, ὁ «SOE» Κάιρου ἀνέλαβε νὰ φέρῃ σὲ πέρας τὸ ἔργο πού ὁ στρατηγὸς Ἀλεξάντερ θεωροῦσε τόσο ἀπαραίτητο καὶ ἐπιτακτικὰ ἀναγκαῖον.

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ»

Ἡ ὁμάδα τοῦ Μάγιερς ξεκίνησε μιὰ ὁμορφήν νύκτα, τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου τοῦ 1942. Ὁμως, ὅταν ἐφθασε τὸ ἀεροπλάνο πάνω ἀπὸ τὴν Ρούμελη, διεπιστώθη ὅτι σχεδὸν παντοῦ ὑπῆρχαν φωτιές, πουθενὰ δμως δὲν ὑπῆρχε φωτεινὸς σταυρὸς.

Τελικὰ, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς, ὁ ταξίαρχος Μάγιερς πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ πέσουν ἐκεῖ πού ὑπῆρχαν τρεῖς φωτιές μαζί, κοντὰ στὴ Γκιώνα. Ὁ ἴδιος βρέθηκε μέσα σ' ἕνα ἀρκετὰ πυκνὸ δάσος ἀπὸ πεύκα. Οἱ ἄλλοι σκορπίσθηκαν δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Τελικὰ κατὰφεραν νὰ συγκεντρωθοῦν σὲ ἕνα σημεῖο χάρι στὴν πρόθυμη βοήθεια τῶν βοσκῶν καὶ τῶν χωρικῶν πού συνάντησαν.

Βρῆκαν σχετικὰ ἀσφαλισμένον καταφύγιον μέσα σὲ μιὰ σπηλιά καὶ ἐκεῖ ἔμαθαν ὅτι τὸν Σεφεριάδη τὸν εἶχαν συλλάβει οἱ Ἰταλοὶ, κοντὰ στὸ σημεῖο πού θὰ γινόταν ἡ ριθὶς, πράγμα πού σήμαινε ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶχε προειδοποιηθῇ.

βρισκόταν ἤδη κοντὰ στοὺς ἀνταρτῆς τοῦ Ἀρη Βελουχιώτη. Ὁ Κούκ ἔλαβε ὁδηγίαν ἀπὸ τὸν Κρίς Γουντχάουζ νὰ παρουσιάσῃ τὸ ταχύτητον στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Μάγιερς. Ὁ Βελουχιώτης δέχθηκε νὰ δώσῃ μερικοὺς ἀνδρες στὸν Κούκ πού θὰ τὸν ὁδηγοῦσαν στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Μάγιερς.

Ὅπως καὶ νὰ ἔχη τὸ ζήτημα, χάρι στὴν προστασίαν τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν, οἱ Βρεταννοὶ κατάφεραν νὰ ἀποφύγουν τὴν σύλληψιν καὶ τὴν 25ην Ὀκτωβρίου εἶχαν συμπληρώσει τὴν προετοιμασίαν τους γιὰ τὴν ἀνατίναξιν τῆς γέφυρας τοῦ Γοργοποτάμου, πού εἶχε ἐπὶλεγῇ τελικὰ. Ὁ Γουντχάουζ, μαζί μετὰ ἕναν ὁδηγὸν ξεκίνησε γιὰ νὰ φέρῃ τὸν Ζέρβα, μετὰ ἰσχυρὴ δύναμιν, στὴν ἐπόμενῃ πανσέληνον.

Ὁ Μάγιερς, στὸ μεταξύ, εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι ἐκεῖ κοντὰ ἦταν καὶ ἕνας ἄλλος ἀρχηγὸς ἀνταρτῶν, κάποιος Ἀρης Βελουχιώτης. Ἀλλὰ ὁ Βελουχιώτης δὲν ἀπάντησε κανὲν ἐπανειλημμένα μηνύματα πού τοῦ ἔστειλε ὁ Βρεταννός, μετὰ διαφόρους βοσκούς οἱ οἵποιοι ἤξεραν τὰ λημέρια του.

Ἀλλὰ, ἕνας ἄλλος Βρεταννὸς ἀξιωματικὸς, ὁ ταγματάρχης Τζὼν Κούκ —πού εἶχε πέσει ἄλλου μετὰ ἀλεξιπτώτω—

Όταν ο Τζών Κούκ και η ομάδα του έφθασαν στο σημείο που είχε εγκατασταθεί ο ταξίαρχος, ο Μάγιερς διαπίστωσε ότι οι αντάρτες αυτοί ήταν εξωπλισμένοι με όπλα ελληνικά, βρετανικά, Ιταλικά, ακόμα και γερμανικά. Έπικεφαλής του αποσπάσματος ήταν ένας νέος άνδρας που είχε το ψευδώνυμο Νικηφόρος. Ο ταξίαρχος τόν ρώτησε τι σημαίνουν αυτά τα γραμμάτια που είχε στο δικωχό του.

— ΕΛΑΣ, δηλαδή Έλληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός! αποκρίθηκε με υπερηφάνεια ο Νικηφόρος.

Σίως, όταν θέλησε να μά-

θη ο Μάγιερς ποιός είχε τον έλεγχο αυτού του στρατού, ο Νικηφόρος έδωσε πολύ άδριστες και συγκεχυμένες απαντήσεις.

Ωστόσο, ο Μάγιερς κατάφερε να εξακριβώσει ότι ο Άρης Βελουχιώτης είχε γύρω στους τριακόσιους άνδρες υπό τάς διαταγάς του σκορπισμένους σε ομάδες σ' όλη τη Ρούμελη. Επίσης, από τις απαντήσεις του Νικηφόρου, ο Μάγιερς «έβγαλε» την πληροφορία ότι οι αντάρτες του ΕΛΑΣ ήταν ουσιαστικά υπό τον έλεγχο μερικτών πολιτικών στην Αθήνα, που ακόμα και ο ίδιος ο Νικηφόρος δεν ήξερε τα όνόματά τους.

Ο Γουντχάουζ επέστρεψε με ευχάριστα νέα. Είχε βρεί τον αρχηγό του ΕΔΕΣ (Έθνικός Δημοκρατικός Έλληνικός Σύνδεσμος) που τότε είχε μόλις τελειώσει μίαν επιτυχή μάχη με αρκετές εκατοντάδες Ιταλούς στρατιώτες.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΖΕΡΒΑ

Ο γενειοφόρος Ζέρβας είχε δεχθεί με ένθουσιασμό τον Βρεταννό ταγματάρχη, τόν είχε φιλήσει και στα δυο μάγουλα, φωνάζοντας:

— Ευάγγελος! Ευάγγελος! (Για να δείξη ότι τόν θεωρούσε «άγγελο καλών ειδήσεων»).

Όταν τού εξήγησε την αποστολή του ο Γουντχάουζ, ο Ζέρβας έθεσε άμεσως στην διάθεσι του Βρεταννού ταγματάρχη εκατόν πενήντα άνδρες του, για να βοηθήσουν το έργο τών αλεξιπτωτιστών. Επίσης έστειλε σημείωμα στον Άρη Βελουχιώτη και ζητούσε να συναντηθούν προκειμένου να συζητήσουν πώς θα γινόταν καλύτερα το σαμποτάζ.

Στην συνάντησι που έπακολούθησε οι δυο αρχηγοί ήσαν πολύ φιλικοί ο ένας προς τόν άλλον και οι γενειοφόροι αντάρτες τους γλέντησαν μαζί, έγινε γερό φαγοπότι και ακολούθησε χορός στην πλατεία του μικρού όρεινου χωριού.

Ο Ζέρβας πήγε στο αρχηγείο του Μάγιερς με πενήντα άνδρες του και τόν ακολούθησε ο Βελουχιώτης με εκατό περίπου δικούς του. Ο Ζέρβας είχε αφήσει εκατό αντάρτες του στο σημείο της συναντήσεως, για να αντιμετωπίσουν ενδεχομένη επίθεση και να αποσυρθούν προς τα βουνά πολεμώντας.

Ο ταξίαρχος Μάγιερς διαπίστωσε πολύ γρήγορα ότι μπορούσε να εμπιστευθή πλήρως στον Ζέρβα και τού ανέπτυξε το σχέδιο που είχε καταστρωθή για την ανατίναξι της γέφυρας του Γοργοποτάμου.

Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗ

Μετακινήθηκαν μαζί προς το πλησιέστερο χωριό —το Μαυρολιθάρι— κουβαλάοντας και τα πυρομαχικά, τις έκρηκτικές ύλες και τα άλλα βαριά εφόδια με είκοσι μουλάρια. Το απόγευμα έφθασε και ο Άρης Βελουχιώτης με τούς αντάρτες του. Είχε το ίδιο περίπου ανάστημα με τόν Ζέρβα, αλλά ενώ ο Ζέρβας ήταν εύσωμος, ο Άρης ήτα αδύνατος και νευρώδης. Και τó πηληκίο του —όπως πρόσεξαν οι Άγγλοι— ήταν «σημαδιακό». Φορούσε ένα στρογγυλό κοζάκινο καπέλλο από μαύρη γούνα.

Έξ άλλου ήταν πολύ «κουμπωμένος» και συγκρατημένος. Πολύ γρήγορα άφησε να εννοηθή ότι παρέβαινε εντολές από τήν Αθήνα με τó να δεχθή να λάβη μέρος σ' αυτήν τήν επιχείρησι.

Τό σχέδιο του Μάγιερς προέβλεπε να γίνη επίθεσι δυο ανεξαρτήτων ομάδων προς τούς Ιταλούς που είχαν τά άχυρωμένα φυλάκια τους στις δυο άκρες του βραχώδους φαραγγιού που είχε μήκος διακοσίων περίπου μέτρων. Επίσης δυο μικρές ομάδες θα απέκοπταν τήν σιδηροδρομική γραμμή και από τόν βορρά και από τόν νότο, προκειμένου να έμποδίσουν τήν άφιξι ενισχύσεων.

Και με τó τελευταίο φώς εκείνης τής ημέρας, ο Ζέρβας και ο Βελουχιώτης έστειλαν τις ομάδες αναγνωρίσεως.

Στό μεταξύ, ο Άρης Βελουχιώτης, βρήκε τó χρόνο να κάνει και μιά «άλλη δουλειά», μιά «επιχείρησι» απ' αυτές που τόν βοήθησαν να αποκτήση τόν έλεγχο του όρεινου πληθυσμού, τόν έλεγχο που βασίζεται στο πιο ασφαλές μέσο: τόν τρόπο!

Με όλους σχεδόν τούς άνδρες του πήγε σ' ένα κοντινό χωριό για να τακτοποιήση κάποιο ζήτημα ζωοκλοπής, όπως τού είχαν αναφέρει. Συνέλαβε τόν ένοχο και τόν μαστίγωσε μισόγυμνο μπροστά στους κατοίκους του χωριού. Έτσι έδωσε ένα καλό μάθημα σ' όλους τι σημαίνει «νόμος του

Άρη Βελουχιώτη». Ανέθεσε τó μαστίγωμα σ' ένα νεαρό αντάρτη του, προετοιμάζοντάς τον έτσι για «σοβαρότερες» δουλειές. Έπειτα ο ίδιος ο Άρης πυροβόλησε στο κεφάλι τόν δύστηνο ζωοκλέπτη.

Άλλά, όπως έμαθαν αργότερα οι Άγγλοι, ο Άρης δεν ήταν ασυνήθιστος σε κάτι τέτοια, σε πράξεις βίας και σαδισμού. Οι φακέλοι της αστυνομίας θα απέκάλυπταν ότι τó πραγματικό του όνομα ήταν Άθανάσιος Κλάρας. Καταγόταν από καλή οικογένεια τής Λαμίας και είχε αρκετά καλή μόρφωσι. Είχε φυλακισθή για πλαστογραφία, απάτη και άλλα δικάματα δημοφιλίας. Είχε πολεμήσει στο πλευρό τών κομμουνιστών κατά τόν Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο. Όταν βγήκε αρχικώς στα βουνά, ενώθηκε αρχικά με ομάδα ληστών, που κατάφερε να καθυποτάξη και χρησιμοποίησε τούς άνδρες του, από τήν αρχή, όχι μόνο για να ληστεύη τά γύρω χωριά, αλλά και για να προετοιμάξη τó έδαφος για τήν επίθεση της κομμουνιστικής τρομοκρατίας.

Η επίθεσι έναντιόν τών Ιταλών έγινε τελικά, οι αντάρτες του Ζέρβα και τού Βελουχιώ-

τη πολέμησαν μαζί. Ύστερα από αρκετήν ώρα μάχης, κατελήφθη πρώτα τó νότιο άκρο τού φαραγγιού. Ο λοχαγός Τόμ Μπάρνς, ένας Νεοζηλανδός, κατέβηκε στην βάση της γέφυρας με τήν ομάδα ανατινάξεως. Έπειτα υπέκυψε και τó βόρειο τμήμα τής Ιταλικής φρουράς και η επιχείρησι έβαινε ομαλά. Όμως, όταν ακούστηκαν οι πρώτες δυνατές εκρήξεις στο βάθος τού φαραγγιού, που σήμαιναν ότι είχε αρχίσει τó έργο τής καταστροφής τής γέφυρας, πυκνά πυρά από βορρά φανέρωσαν ότι είχε πέσει σε ένεδρα τραίνο με ενισχύσεις. Έπειτα από λίγο μιά δεύτερη τρομακτική σειρά εκρήξεων συνεκλόνησε τó έδαφος. Τό έργο είχε συντελεσθή. Κατά τρόπο τέλειο.

Οι Άγγλοι, μαζί με τούς αντάρτες άρχισαν να υποχωρούν προς τó όρος Οίτη. Κανένας δεν είχε σκοτωθή, μόνο τέσσερις άνδρες είχαν τραυματισθή. Η ζωτική για τήν πολεμική προσπάθεια τών Γερμανών στην Αφρική γραμμή ανεφοδιασμού είχε κοπή, για πολλές εβδομάδες.

ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ ΠΑΡΑΣΗΜΟ

Μετά την επιτυχία της αποστολής, ο Μάγιερς έτοιμάστηκε να ξεκινήσει για κάποια άκτι προκειμένου να επιβιβάσει, μαζί με το μεγαλύτερο μέρος των αξιωματικών και ανδρών του, σε υποβρύχιο. Είπε στον "Άρη και στον Ζέρβα ότι θα τους προτείνει για παράσημο. Ο "Άρης αποκρίθηκε: — Δε μου χρειάζονται παράσημα, προτιμώ άρβύλες για τους αντάρτες μου.

Ο Μάγιερς είπε στον Βελουχιώτη ότι ασφαλώς θα το φροντίσει και αυτό το θέμα. Ο Ζέρβας έδειξε ευχαρίστηση που θα τον πρότειναν για παράσημο. Στο μεταξύ έτοιμάστηκε για την εξαήμερη περίπου πορεία του για την επιστροφή στην περιοχή του Βάλτο. Έπειδή δε το σημείο που είχε καθορισθεί για το ραντεβού με το υποβρύχιο ήταν στις δυτικές άκτες,

ή βρετανική ομάδα ξεκίνησε μαζί με το απόσπασμα του ΕΔΕΣ.

Ο Μάγιερς είχε την ελπίδα ότι θα άκολουθούσε και ο Βελουχιώτης. Αλλά εκείνος είπε ότι προτιμούσε την περιοχή της Ρούμελης. Φεύγοντας, ο ταξίαρχος Μάγιερς παρέδωσε στον αρχηγό του ΕΛΑΣ διακόσιες πενήντα χρυσές λίρες για «τις γενναίες υπηρεσίες του προς επιτυχία της επιχειρήσεως».

Στη σκληρή και δύσκολη πορεία προς τις δυτικές άκτες, ο ταξίαρχος Μάγιερς πρόσεξε ότι παντού οι κάτοικοι έδειχναν μεγάλο ένθουσιασμό όταν έβλεπαν τους Βρετανούς. Το σημείο του ραντεβού με το υποβρύχιο ήταν μία σπηλιά στην ακτή, απέναντι στους Παξούς, κάπου 80 χιλιόμετρα νοτίως της Πάργας και είχε καθορισθεί ότι έπρεπε να βρίσκονται εκεί μία από τις τέσσερις νύχτες μεταξύ της 22ας και της 25ης Δεκεμβρίου.

Ο Ζέρβας έδωσε μία ομάδα από 12 αντάρτες του για να συνοδεύσουν τον Μάγιερς και τους 11 άνδρες του — ανάμεσα τους ήταν τώρα και μερικοί αποδράσαντες αιχμάλωτοι των Γερμανών. Ο αποχαιρετισμός του Ζέρβα προς τον Μάγιερς ήταν πολύ θερμός. Δεν προέμεναν ότι θα ξανασυναντηθούν, πριν από το τέλος του πολέμου, αν ζούσαν.

ΤΟ ΥΠΟΒΡΥΧΙΟ ΔΕΝ ΕΡΧΕΤΑΙ

Ύστερα από μεγάλες κακουχίες, οι Βρεταννοί και οι αντάρτες συνοδοί τους έφθασαν στο σημείο του ραντεβού, αλλά πέρασαν και οι τέσσερις νύχτες και δεν φάνηκε υποβρύχιο.

Την νύχτα των Χριστουγέννων έφτασε στο καταφύγιο των Βρετανών ένας άπεσταλμένος του Κρίς Γουντχάουζ για να τους φέρει το μήνυμα:

— Χθες το βράδυ μου έρριξαν με άλεξιπτωτο έναν καινούργιο ασύρματο. Έλαβα σημα ότι δεν πρόκειται να σταλή υποβρύχιο. Θα παραμείνουμε στην Ελλάδα. Νέες διαταγές κομίζει ο λοχαγός Μπίλ Τζόρνταν, που θα πάει με άλεξιπτωτο σε δυο τρεις ημέρες από σήμερα.

Έτσι, ο ταξίαρχος Μάγιερς και οι άνδρες του ξεκίνησαν ξανά για τον Βάλτο, με πολύ βαρεία καρδιά.

Η άπογοήτευσί τους έλαττώθηκε κάπως όταν τους υποδέχθηκε ο Μπίλ Τζόρνταν — ένας Νεοζηλανδός — μαζί με τον Θέμη Μαρίνο, και τους έβεβαιωσαν ότι, τώρα, είχαν κανονική έπαφή μέσω ασυρμάτου με το Κάιρο. Ο Νεοζηλανδός λοχαγός είχε φέρει μαζί του ένα μεγάλο φακέλο με οδηγίες για τον ταξίαρχο. Και είχε ήδη άποκρυπτογραφήσει το μεγαλύτερο μέρος τους.

Ο Μπίλ Τζόρνταν έξηγησε ότι ο διοικητής των ναυτικών δυνάμεων της Μεσογείου δεν ήθελε να θέση σε κίνδυνο υποβρύχιο για να παραλάβει 12 άνδρες. Άλλωστε ο SOE είχε αποφασίσει να μείνουν ο ταξίαρχος και η ομάδα του αμφοτέρωθεν στην Ελλάδα, προκειμένου να καλλιεργήσουν κινήσεις άντιστάσεως.

ΘΑ ΜΕΙΝΕΤΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Μάγιερς θύμωσε. Οι άνδρες του είχαν δεχθεί έθελοντικά να λάβουν μέρος σε μία συγκεκριμένη έπιχειρήσι. Έπειτα από τις σχετικές συνεννοήσεις αποφάσισε να κρατήσει μόνο δυο, που ήθελαν να παραμείνουν στην Ελλάδα και να βρουν τρόπο να στείλουν τους υπόλοιπους στην Αίγυπτο. Τελικά κράτησε και τον λοχαγό των κομμάντος Νάτ Μπάρκερ, που μιλούσε άλληνικά και ήταν ειδικός στα έκρηκτικά.

Η σημαντικότερη από τις οδηγίες που είχαν σταλή με τον Νεοζηλανδό λοχαγό στον Μάγιερς ήταν ότι του άνέθεταν την διοίκηση της βρετανικής άποστολής προς κάθε έλληνικό μάχιμο σχηματισμό ό οποίος θα ήταν πρόθυμος να συνεργαστεί εις τον πόλεμον έναντι των Γερμανών και των Ι-

ταλών.

Ο ΑΡΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ ΠΡΟΣΤΡΙΒΕΣ

Την 5ην Ιανουαρίου 1943, ο ταξίαρχος Μάγιερς και ο Νάτ Μπάρκερ έφθασαν στο όρεινο χωριό Σκολικαριά, όπου συναντήθηκαν με τον Κρίς Γουντχάουζ. Αυτός τους πληροφόρησε ότι ο "Άρης Βελουχιώτης με τετρακόσιους αντάρτες του είχε διαβεί τον ποταμό Άχελώο, είχε μπει δηλαδή στην περιοχή του Ζέρβα και άπαιτούσε να λάβει μερίδιο από τα έφοδια που είχαν ριφθεί με άλεξιπτωτο. Όμως, τα έφοδια αυτά ήταν για τον ΕΔΕΣ. Η άπαίτησι του Βελουχιώτη ήταν μάλλον πρόσχημα για να επιτεθεί έναντιον του Ζέρβα, αφού του είχαν ύποσχεθεί και εκείνου έφοδια οι Βρεταννοί. Ο Ζέρβας, πάντως, για να άποφύγη την άιματοχυσία με φίλιες δυνάμεις, είχε πάρει την άποφα-

σι να άποσυρθεί. Χάρη στη μεσολάθεσι, επίσης του Γουντχάουζ, οι δυο άρχηγοί είχαν ύποσχεθεί να μη έπιληθούν ό ένας τον άλλον.

Ήταν η πρώτη φορά που είχε έμφανισθεί, έτσι άπροκάλυπτα, η άπειλή ενός φρικτού έμφυλιου πολέμου, μεταξύ των δυο άνταρτικών σωμάτων. Αυτές οι πληροφορίες του Κρίς Γουντχάουζ προκάλεσαν σοκ σχεδόν στον Μάγιερς. Δεν του είχαν πεί τίποτε στο Κάιρο σχετικά με τις πολιτικές αντίθεσεις που ύπήρχαν ανάμεσα στα δυο άνταρτικά σώματα και στους κινδύνους που έγκυμονούσαν.

Έπίσης ήταν φανερό ότι ο SOE στο Λονδίνο δεν ήξερε πολλά πράγματα σχετικά με τις άνταρτικές ομάδες της Ελλάδος.

ΟΙ ΑΥΤΑΠΑΤΕΣ ΔΙΑΛΥΟΝΤΑΙ

Ο Ζέρβας έξηγησε ότι το σώμα που κυβερνούσε τον ΕΛΑΣ ήταν η Κεντρική Έπιτροπή. Και από τα όκτώ μέλη της τα έπτά ήταν κομμουνιστά ή άτομα της άκρας άριστερας. Πάντως αυτοί που έπαιρναν τις αποφάσεις ήταν οι κομμουνιστά. Πολύ γρήγορα και ο Μάγιερς και ο Γουντχάουζ δεν είχαν άυταπάτες: Τα νήματα του ΕΑΜ (Έθνικό Άπελευθερωτικό Μέτωπο) και του ΕΛΑΣ τα κινούσε μόνο το ΚΚΕ.

Έπίσης ο Ζέρβας άπεκάλυψε ότι του είχε προταθεί να άναλάβει εκείνος την άρχηγία του ΕΛΑΣ, αλλά είχε άρνηθεί, γιατί δεν είχε την διάθεσι να γίνη πiónι στα χέρια των κομμουνιστών και να βάλει τα θεμέλια μιας κομμουνιστικής δικτατορίας στον τόπο.

Έπικεφαλής του ΚΚΕ ήταν ο Νίκος Ζαχαριάδης, διορισμένος από τη Μόσχα, σφωσισμένος πράκτορας του Στάλιν, που είχε καθορίσει ότι η πολιτική του ήταν έκπόλυτη πειθαρχία στις έντολές της Μόσχας.

Η ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Τò ΕΑΜ σχηματίσθηκε κατὰ τὸ πρότυπο ὅλων τῶν γνωστῶν μετώπων τῆς κομμουνιστικῆς πρακτικῆς. Ἐνα «ἐθνικὸ ἀπελευθερωτικὸ μέτωπο» μέσα στοὺς κόλπους τοῦ ὁποίου θὰ περιλαμβάνονταν ὅσοι ἤθελαν νὰ πολεμήσουν τὸν κατακτητὴ. Τὰ «πλαίσια», οἱ βάσεις θὰ ἦσαν οἱ εἰδικὰ ἐκπαιδευμένοι κομμουνιστές, ποὺ θὰ διατηροῦσαν τὸν ἔλεγχο τοῦ κεντρικοῦ σώματος διοικήσεως τοῦ «μετώπου». Μὲ τὴν δοκιμασμένη αὐτὴ μέθοδο, τὸ ΚΚΕ κατὰφερε νὰ ἀποκτήσῃ τὶς ἀπαραίτητες «μᾶζες» ποὺ δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὶς βρῇ διαφορετικὰ μέσα σ' ἕνα λαὸ τόσο φιλελεύθερο, ἀνεξάρτητο καὶ μὲ ἰσχυρὸ τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, ὅπως ὁ Ἕλληνικὸς.

ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ: Ἐχθρός: ὁ μοναρχοφασισμὸς — Ἡ «ἔκρη ὀλομέλειαν» — Κομμουνιστὴς «εἰς δυσμένειαν» — Οἱ στόνοι τοῦ Σιάντου — Ὁ Μάγιστος πῶνπροφασεὶ τὸ Κάιρο.

Φωτογραφία ἀπὸ τὴν συνάντησι τοῦ στρατηγοῦ Ζέρβα μὲ τὸν Σαράφη καὶ τὸν Καρτάλη, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1944

Ὁμάς Ἀγγλῶν-σαμποτέρ ποὺ ἔλαβαν μέρος στὴν ἐπιχείρησι τοῦ Γοργοποτάμου

Πώς έσωθη ή Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΤΑΓΜΕΝΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὸ 1942 ὁ ΕΛΑΣ ἀξιοποίησε κατὰ τὸν καλύτερον δυνατόν τρόπο τὴν ἀνεπάρκεια καὶ ἀδιαφορία τῶν Βρεταννῶν τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἀνδρώθηκε καὶ ἐπέτυχε νὰ διαδραματίσῃ κύριον ρόλον γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ΕΑΜ, πού ἐπέτυχε νὰ ἐπιβάλῃ τίς περισσότερες. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 στὴν Ἀθήνα, οἱ Βρεταννοὶ περίμεναν ὅτι ἡ παρουσία τους θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ξαναφέρουν τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν χώρα στὸν κανονικὸ ρυθμὸ ζωῆς καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴν πραγματικὴν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτας. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ πού κατευθυνόταν ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ἔφερε διαρκῶς προσκόμματα καὶ ἡ ἔντασις κορυφωνόταν.

30όν

Ἀπὸ τὴν στιγμή αὐτή, ὁ Τζόφρεϋ Χόμπς βεβαιώθηκε ὀριστικὰ ὅτι ἦταν ἀδύνατον νὰ ἀποφευχθῇ τελικὰ ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Τάγματα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς εἶχαν συγκροτηθῇ εἰς τὴν Κόρινθο, τὸ Κορωπὶ καὶ τὰ Μέγαρα. Σ' ὅλα εἶχαν διεισδύσει οἱ κομμουνιστές. Στὴν Κόρινθο, ὁ Χόμπς κατηγοροῦσε τὸν Ἀρῆ Βελουχιώτη ὅτι προσπαθοῦσε νὰ ἐκφοβίσῃ τοὺς ἄνδρες τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Σὲ συζητήσιν τοῦ μετὰ τὸν Βελουχιώτη, ὁ Χόμπς εἶπε ὅτι θὰ ἔχῃ νὰ ἀντιμετωπίσῃ (ὁ Βελουχιώτης) «ὀλόκληρη τὴ δύναμι τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπη».

Τότε ὁ Βελουχιώτης ὑποσχέθηκε ὅτι «δὲν πρόκειται νὰ ἀναιμιχθῇ πιά».

Ἦταν μιὰ ὑπόσχεσις πού ἤξερα πολὺ καλά ὅτι δὲν εἶχε καμμιὰ πρόθεσις νὰ τηρήσῃ, θυμάται ὁ Χόμπς. Ἀλλωστε, οἱ κομμουνιστὲς εἶχαν ἀρχίσει νὰ πείθονται, κάθε μέρα καὶ περισσότερο, γιὰ τὴν στρατιωτικὴ τους ἀνωτερότητα.

Ἡ τύχη τοῦ 108 Τάγματος Ἐθνοφρουρᾶς τῶν Πατρῶν ἦταν χαρακτηριστικὴ. Ὁ συνταγματάρχης Τσιγκλιτήρας, διοικητὴς τῆς 3ης Μεραρχίας τοῦ ΕΛΑΣ, βεβαίωσε τὸν ταξίαρχο Χάντ ὅτι θὰ προσφέρῃ κάθε δυνατὴ βοήθεια. Ἡ προσέλευσις τῶν Ἑλλήνων στὴν Πάτρα ἦταν ἐκπληκτικὴ σὲ ἔκτασι καὶ προθυμία γιὰ τὴν συγκρότησι τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Παρουσιάσθηκαν γιὰ κατατάξι 900 νέοι ἄνδρες. Ὁ Τσιγκλιτήρας συνέφωνε νὰ παραδώσῃ τὴν ἀρχὴ στὴν Ἐθνοφρουρὰ τὴν 1η Δεκεμβρίου. Ἀλλὰ ὅταν ἔφθασε ἡ συμφωνηθεῖσα ἡμερομηνία ἀρνήθηκε. Ὑστερα ἀπὸ ἀντεγκλήσεις καὶ κατηγορίες καὶ ἀπὸ τίς δυὸ πλευρὲς, συμφωνήθη νὰ ἀναβληθῇ ἡ παράδοσις τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως τῆς πόλεως στὴν Ἐθνοφρουρὰ τὴν 4ην Δεκεμβρίου.

Ἀκολουθῶν, οἱ διοικητὲς τῶν μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ στὸ Μεσολόγγι, τὸ Ἀγρίνιο καὶ τὸν Πύργο ἐδήλωσαν χωρὶς περι-

Ἀνπουχητικές ἀναφορές - Ἀναπόφευκτος ἡ σύγκρουσις

Ὁ Ἀρῆς Βελουχιώτης ἀνάμεσα στοὺς συντρόφους του κατὰ τὴν πρώτην περίοδο τοῦ ΕΛΑΣ. Πρῶτος ἀριστερὰ ὁ Σωτήρης Δράκος. Δίπλα στὸν Βελουχιώτη ὁ Παπακουμπούρας, ἀπὸ τοὺς πιὸ φανατικοὺς ὁπαδοὺς καὶ θαυμαστὲς του.

στροφές στὸν Χάντ ὅτι δὲν εἶχαν τὴν πρόθεσι νὰ παραδώσουν τὸν ὅπλισμό τους καὶ νὰ διαλυθοῦν. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸ, ἰσχυρότατες δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ περιεκύκλωσαν τὰ στρατόπεδα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς καὶ ἀφώπλισαν τὰ τάγματα στὴν Πάτρα καὶ στὸν Πύργο. Γιὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἀναπόφευκτὴ σύγκρουσις μετὰ τὸν ΕΛΑΣ ὅλοι οἱ Βρεταννοὶ τῶν Πατρῶν εἶχαν λάβει διαταγὴ νὰ μείνουν στοὺς καταυλισμοὺς τους, ἐκτὸς ἐκείνων πού ἐκτελοῦσαν ὑπηρεσίας φρουρᾶς στὰ γραφεῖα τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ στὰ γραφεῖα τοῦ Τάγματος Ἐθνοφρουρᾶς.

Ἐνα μεγάλο, ἀπειλητικὸ πλήθος συγκεντρώθηκε ἔξω ἀπὸ τὸ κτίριον τοῦ ἀρχηγείου τοῦ Χάντ καὶ ἐκράυγαζε συνθήματα κατὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Χάντ, ἐν τούτοις, χωρὶς νὰ ἐντυπωσιασθῇ ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἔδωσε ἀμέσως διαταγὴ νὰ ἐπιστραφῶν τὰ «κλεμμένα ὅπλα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς». Καὶ πραγματικὰ ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ ἑκατὸ περίπου τυφέκια.

Στὸν Πύργο, ὁ ἀντισυνταγματάρχης Α. Τζ. Νόμπλ, διοικητὴς τοῦ τάγματος τῶν «Κάμερον», ἔκανε τὴν πρότασι νὰ πραγματοποιηθῇ παρέλασις τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Ὅλοι δέχθηκαν με ἐνθουσιασμό τὴν ἰδέα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ταγματάρχην Μαντούκο τοῦ ΕΛΑΣ. Τελικὰ, ἔγινε συμφωνία νὰ παρελάσουν πρῶτα οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ καὶ στὴ συνέχεια τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Τελικὰ (καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ΕΑΜ εἶχε παρατάξει ἕνα πλήθος πού ὁ ἴδιος ὁ Νόμπλ ἐχαράκτηρισε σάν «ε-

παγγελματίες κλακαδόρους»), ἡ ὑποδοχὴ πού ἔκανε ὁ λαὸς στὴν Ἐθνοφρουρὰ ἦταν μεγαλειώδης.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ, ὕστερα ἀπ' αὐτὸ —πού προφανῶς δὲν τὸ περίμεναν— ἀρχισαν νὰ «λαμβάνουν δραστηκότερα μέτρα», κατὰ τὴν περιγραφή τοῦ Νόμπλ. Γέμισαν τὴν πόλιν με «φρουρὲς» τοῦ ΕΛΑΣ καὶ ἐκάλυψαν ὅλα τὰ κτίρια ὅπου εἶχαν ἐγκατασταθῇ οἱ «Κάμερον» τοῦ Νόμπλ με πολυβόλα ἀπὸ διάφορα γειτονικά κτίρια. Μὲ ὀλοφάνερο στόχο νὰ ἐκφοβίσουν τὸν πληθυσμό, ἀλλὰ καὶ τοὺς Βρεταννοὺς.

Ὁ ἀντ'ρχης Νόμπλ ἔστειλε νὰ καλέσουν ἀμέσως στὸ γραφεῖο του τὸν Μαντούκο, γιὰ νὰ τοῦ παράσχῃ ἐξηγήσεις, ἀλλὰ ὁ διοικητὴς τοῦ ΕΛΑΣ διεμήνυσε ὅτι ἦταν ἀρρωστος. Ὁ Νόμπλ, ὅμως, δὲν δίστασε οὔτε στιγμή. Ἐστειλε κομμάντος τῆς ΡΑΦ καὶ σὲ λίγο τὸν ἔφεραν καὶ τὸν Μαντούκο καὶ τὸν πολιτικὸ του κομισάριο.

Στὸ μεταξύ, ὅμως, τὰ μεγάφωνα τοῦ ΕΛΑΣ περιέρχονταν στοὺς δρόμους τοῦ Πύργου καὶ πληροφοροῦσαν τοὺς κατοίκους ὅτι ἡ Ἐθνοφρουρὰ εἶχε ἀφωπλισθῇ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἡ κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν εἶχε πέσει καὶ ὅτι τὸ ΕΑΜ εἶχε καταλάβῃ τὴν ἐξουσία. Μεγάλος ἀριθμὸς ἑαμιτῶν εἶχε ἀρχίσει νὰ συγκεντρώνεται ἐμπρὸς στὰ γραφεῖα τοῦ Νόμπλ. Ἀλλὰ ἐκεῖνος εἶχε ἑτοιμὸ ἀπόσπασμα ἀμέσως ἐπεμβάσεως καὶ διέταξε νὰ διαλυθοῦν ἀμέσως οἱ συγκεντρωθέντες. Αὐτὸ ἔγινε μέσα σὲ πέντε λεπτά. Οἱ ἑαμίτες διαλύθηκαν με κομμουνιστικὰ τραγοῦδια.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης, ξαναγύρισε στὸ γραφεῖο του, γιὰ νὰ δῇ τί ἔχει νὰ τοῦ πῇ ὁ Μαντούκος καὶ ὁ κομισάριός του.

Ἀλλὰ διέπιστωση ὅτι δὲν ἦταν καθόλου εὐκολο νὰ συνεννοηθῇ. Ἐπειτα ἀπ' αὐτό, ὁ Νόμπλ ἀναγκάσθηκε νὰ χρησιμοποίησῃ πολὺ πῖο ἀποτελεσματικὰ μέσα:

«Δὲν τὸν ἀπειλήσα μ' ὅποιον τρόπο μπορούσα μόνο», γράφει, «ἀλλὰ καὶ τὸν ταπείνωσα, τὸν προσέβαλα μετὰ τὸ νὰ τὸν χτυπήσω στὸ στομάχι μετὰ τὸ ραβδάκι πού κρατοῦσα».

Ὁ Νόμπλ εἶπε στὸν Μαντούκο ὅτι εἶχε προσβάλῃ βαρύνοντα τὴν βρεταννικὴν κυβέρνησι μετὰ τὴν κλοπὴ τῶν ὅπλων τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Ἡ στάσι αὐτὴ τοῦ Βρεταννοῦ διοικητῆ ἦταν κάτι πού δὲν τὸ περίμενε καθόλου ὁ διοικητὴς τοῦ ΕΛΑΣ. Τὰ ἔχασε τελείως. (Φαίνεται ὅτι ἄλλα τοῦ εἶχαν πεῖ νὰ περιμένῃ οἱ ἀνταρτοὶ του). Ἀρχισε τίς δικαιολογίες. Εἶπε ὅτι «νόμιζε πὼς τὰ ὅπλα αὐτὰ ἦσαν ἑλληνικά».

Ἀφοῦ ὁ Νόμπλ ἀνάγκασε τὸν Μαντούκο νὰ ἀποσύρῃ τὰ πολυβόλα του ἀπὸ τίς στέγες ὅπου τὰ εἶχε ἐγκαταστήσει, τὸν ἄφησε ἐλεύθερο.

★

Οἱ ἀναφορὲς πού ἔφθαναν συνεχῶς στὸν Σκόμπη, στὸ μεταξύ, ἦσαν κάθε ἄλλο παρὰ εὐχάριστες. Ἐνοπλιοὶ πολῖτες κυκλοφοροῦσαν τὴν ἡμέρα στοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Τὶς νύκτες ἔκαναν τὴν ἐμφάνισιν τους κανονικὲς περίπολοι. Βρεταννοὶ αξιωματικοὶ πού ἔπεφταν ἐπάνω σὲ τέτοιες περιπτώσεις ἐνόπλων πολιτῶν ἀναγκάζονταν νὰ σταματήσουν καὶ νὰ δεγθοῦν κανονικὴ «ἀνάκρισι». Οἱ πυροβολισμοὶ —πού εἶχαν ἀραιώσει κάπως, στὸ προηγούμενο δεκάημερο— εἶχαν ἀρχίσει νὰ πικνύνουν ἀνησυχητικὰ ὅχι μόνο στοὺς δρόμους, ἀλλὰ τώρα ἀκούγονταν καὶ μέσα ἀπὸ σπίτια.

Ἀναφορὲς τῆς ἀστυνομίας πληροφοροῦσαν τοὺς Βρεταννοὺς γιὰ φόνους Ἑλλήνων μονίμων αξιωματικῶν καὶ πολιτῶν πού ἦσαν δεῖοι, ἐπίσης ἀνέφεραν ἀπαγωγὲς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τέλος ἀνέφεραν «καταλήψεις» σπιτιῶν ἰδίως στὰ προάστια ἀπὸ ἐνόπλους τοῦ ΕΛΑΣ.

Ὁ τρόμος ἀρχισε νὰ κυριαρχῇ στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἰδίως τὴν νύχτα, καὶ ἡ ἔντασις ὅλο καὶ μεγάλωνε.

(Συνεχίζεται)

Πῶς ἐσώθη ἡ Ἑλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

31ον

Ὁ Σκόμπη ἐξέδωσε διαταγὴ πρὸς τὸν ΕΛΑΣ ἀπ' εὐθείας, τώρα —ὕπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ Συμμαχικοῦ Διοικητοῦ— καὶ τὸν πληροφοροῦσε ὅτι οἱ Βρεταννοὶ θὰ συνελάμβαναν ἀμέσως ὅποιον ὀπλοφοροῦσε. Ὁποῖος δὲν συμμορφωνόταν καὶ προσπαθοῦσε νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύλληψιν, θὰ φονευόταν ἐπὶ τόπου.

Ἡ διαταγὴ αὐτὴ ἔφερε ἄμεσο ἀποτέλεσμα. Οἱ σκιῆς στοὺς νυκτερινούς δρόμους χάθηκαν. Οἱ πυροβολισμοὶ σταμάτησαν. Ἀλλὰ ἡ ἔντασι κορυφωνόταν ὅλο καὶ περισσότερο.

Πάντως, οἱ «ὁμάδες ἐκτελέσεων» συνέχισαν τὴν δρᾶσιν τους. Ὁ Μωρίς Ἀς —ἀξιωματικὸς ὑπηρεσίας μιά νύκτα στὸ ἐπιτελεῖο τῆς 23ης Τεθωρακισμένης Μεραρχίας— ἀκούσε τὸ τηλέφωνό του νὰ χτυπᾷ καὶ σήκωσε τὸ ἀκουστικό.

Ἦταν προφανὲς κάποιος «Ἕλληνας στὴν ἄλλη ἄκρῃ τοῦ σύρματος. Λαχανιασμένος, μεσπασμένα ἀγγλικά, κατάφερε νὰ πῇ ἐκεῖνο πού ἤθελε. Ἡ ζωὴ του βρισκόταν σὲ ἄμεσο κίνδυνον.

«Ὡστόσο, δὲν μπορούσα νὰ καταλάβω καλὰ τί ἤθελε. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἀνέφερε καὶ τὸν Βασιλέα», θυμᾶται ὁ Ἀς. «Ἐπρεπε νὰ εἶναι βασιλόφρων καὶ τηλεφωνοῦσε ἀπὸ τὴν συνοικία τῆς Πλάκας.

—Ἐχετε καθήκον νὰ ἔλθετε νὰ μᾶς σώσετε! παρακαλοῦσε ὁ ἄγνωστος ἀπὸ τὸ τηλέφωνο.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού ἐρχόταν γιὰ τοὺς Βρεταννοὺς στὴν ἐπιβάνεια κατὰ τέτοιον. Ὅτι, δηλαδή, ὑπῆρχε σύγκρουσι γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Βασιλέως καὶ ὅτι οἱ ἐλασίτες τρομοκρατοῦσαν ἢ δολοφονοῦσαν τοὺς βασιλόφρονες.

Τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦ ἐπεισοδίου, ὅπως θυμᾶται ὁ Ἀς, πρέπει νὰ ἦταν τραγικό. Ἀκουστικὴν πυροβολισμόν καὶ ἡ γραμμὴ ἔκλεισε πρὶν ὁ ἄγνωστος τελειώσῃ αὐτὸ πού ἤθελε νὰ πῇ. «Ἀλλωστε, δὲν ἔθλεπα τι μπορούσα νὰ κάνω σ' αὐτὴν περίπτωση, ἔτσι ἢ ἄλλιως», συμπληρώνει ὁ Μωρίς Ἀς.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον εἶχαν «δεμένα τὰ χέρια τους» οἱ Βρεταννοὶ, γιὰ νὰ μὴ δώσουν λαβὴς κατηγοριῶν ὅτι παρενέβαιναν στὶς ἐσωτερικὰς υποθέσεις τῆς Ἑλλάδος, φαίνεται ἀνάγλυφα ἀπὸ μιὰν ἄλλη ἐμπειρία τοῦ Μωρίς Ἀς ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες.

Ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς ἀξιωματικὸ τοῦ ἐπιτελείου ἐκλήθη προκειμένου νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἕνα «ἐπεισόδιο» πού εἶχε λάβει χώραν στὴν Ἀθήνα.

«Ἐνὰ ἀπόσπασμα ὑπὸ ἀξιωματικὸν εἶχε συλλάβει κάποιον. Εἶχαν πεισθῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὅς τὸς κατὰ εἶχε κάνει καὶ ὅτι ἦν ἐπικίνδυνος. Ἡ κατάσταση στὸ δρόμο ἦταν ἐκρηκτικὴ. Εἶπα στὸν ἀξιωματι-

Τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ στὴν Λαμία μετὰ τὸ τέλος τοῦ 1944. Στὸ κέντρο ὁ Ἄρης καὶ ὁ Σαράφης.

κό ὅτι δὲν μπορούσε νὰ κρατήσῃ τὸν ἄνθρωπο αὐτόν, ἀφοῦ δὲν εἶχε ἐπαρκεῖς δικαιολογίες γιὰ τὴν ἐνέργειά του αὐτήν. Οἱ ἄνδρες τοῦ ἀποσπάσματος μού φέρθηκαν ἐχθρικά γιὰ τὴν παρέμβασί μου. Ἀλλὰ δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ διαφορετικὰ. Οἱ Βρεταννοὶ στρατιῶτες δὲν μπορούσαν νὰ ἀναλάβουν καθήκοντα ἀστυνομικά.

★

Τὴ νύκτα τῆς 1ης Δεκεμβρίου, ὁ Παπανδρέου ὑπέγραψε τὸ διάταγμα διαλύσεως τῆς Πολιτοφυλακῆς. Τὸ διάταγμα εἶχαν συνυπογράψει καὶ ὅλοι οἱ ὑπουργοί, ἐκτὸς τῶν δύο τοῦ ΚΚΕ καὶ τῶν τεσσάρων τοῦ ΕΑΜ. Εἶχε δηλωθῇ, ὥστόσο, στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΚΚΕ στὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἐὰν δὲν ὑπέγραψαν θὰ ἔπρεπε νὰ παραιτηθῶν.

Σὲ μιὰ ἄκρως ἀπόρρητη ἀναφορά τῶν μυστικῶν του ὑπηρεσιῶν, ὁ Σκόμπη διδάσκει: «Ὁ πρωθυπουργὸς δὲν ἀναμένει ὅτι θὰ ὑπογράψουν. Καὶ τότε ἡ ἀποχώρησίς τους εἶναι βεβαία».

Τὴν νύκτα τῆς 1ης πρὸς τὴν 2αν Δεκεμβρίου, ὁ ταξίαρχος Νικολσον, προσωρινὸς ἀρχηγὸς τῆς Βρεταννικῆς Ἀποστολῆς στὴν Ἑλλάδα, σὲ μεταμεσονύκτιον συνάντησιν μὲ τοὺς δημοσιογράφους ἐδήλωσε ὅτι ἐφ' ὅσον ἐκσπᾶσαν ταραχὲς στὴν Ἀθήνα, ὁ στρατηγὸς Σκόμπη «θὰ λάβῃ ὅλα τὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα προκειμένου νὰ διαφυλάξῃ τὴν εἰρήνην».

Στὸ μεταξύ, πολὺ μακριά, στὸ Οὐεστμίνστερ —τὴν ἔδρα τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου— ὁ ἐργατικὸς βουλευτὴς Τζῶρτζ Στράους, κατηγοροῦσε τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας τοῦ διότι «κατεπιέζει τὰς νέας προοδευτικὰς δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος», πού μόλις ἀναδύονταν καὶ πού «ἀποτελοῦσαν τὸν κορμὸ τοῦ

κινήματος ἀντιστάσεως». Καὶ ἐνετόπισε τὴν ἐπιθεσί του κυρίως ἐναντίον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἀντονι Ἡντεν, ὁ ὁποῖος «μαζὶ μὲ τὸν πρωθυπουργόν, ὄχι μόνο κατηγορεῖ τὸν ΕΛΑΣ καὶ τὸ ΕΑΜ, ἀλλὰ καὶ ρίπτει συκοφαντίας ἐναντίον τους».

Στὶς κατηγορίες αὐτές ὁ Ἡντεν ἀποκρίθηκε:

«Καὶ ποῖος ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ μᾶς —νομίσει ὁ ἐντιμότατος κ. βουλευτὴς— ἐξώπιζε αὐτοὺς τοὺς ἄνδρες τῶν κινήσεων ἀντιστάσεως;»

Ἡ ἀπάντησι τοῦ Στράους, ἐν ὅψει τῶν ὧσων ἐμελλε νὰ συμβῶν σὲ λίγο στὴν Ἑλλάδα, θὰ προκαλοῦσε τὸ σαρκαστικὸ γέλιο τῶν ἀνδρῶν πού ὑπηρετοῦσαν ἐδῶ, ἀν τὸν ἀκούγαν: «Μάλιστα, καὶ δὲν καταφέραμε νὰ τοὺς ἐξοπλίσουμε ἀποτελεσματικά», ἀποκρίθηκε.

Τὰ κομμουνιστικὰ ἐντυπα τῆς 2ας Δεκεμβρίου ἐξαπέλυσαν βιαιοτάτην ἐπιθεσί κατὰ τοῦ Σκόμπη. Καὶ ἰδίως κατὰ τοῦ «Μηνύματός» του πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, τὴν πρόσφατη δηλαδὴ ἀνακοίνωσί του. Ἡ ἐφημερίς τοῦ ΕΑΜ «Ἐλεύθερη Ἑλλάδα» ἔγραψε:

«Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη ἐπεσε θύμα τῶν σκοτεινῶν δολοπλοκιῶν καὶ τῶν κακὸπιστῶν ὑποδείξεων τῆς Μαύρης Ἀντίδρασης. Διέταξε μονομερῆ ἀφοπλισμόν... Ἐδήλωσε ὅτι ἀν δὲν ἐκτελεσθοῦν οἱ διαταγές του, «τὸ νόμισμα δὲν θὰ σταθεροποιηθῇ καὶ ὁ λαὸς δὲν θὰ ἔχῃ τρόφιμα». Ἀλλὰ πρέπει νὰ ξέρῃ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ποδοπατήται ὁ ἑλληνικὸς λαὸς πού πολέμησε γιὰ τὰ ἱδανικά του ὡς τὴν τελευταία στιγμὴν».

Ἀκολούθησε σύντομη δήλωσι στὸν Τύπο τοῦ Ζεύγου:

«Πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες μᾶς ἐκάλεσε (ὁ Σκόμπη) στὸ γραφεῖο του, ἐμένα καὶ τὸν ὑπουργὸ Οἰκονομικῶν κ. Σῶλῳ καὶ μᾶς ζήτησε μέσα σὲ χρονικὸ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

διάστημα 24 ὥρῶν νὰ ἐκδώσουμε ἐπίσημη δήλωσι ὅτι δὲν ἐγκρίνουμε τίς βίαιες μεθόδους. Δὲν χρειάζεται νὰ πῶ ὅτι σὰν ὑπουργοὶ μιᾶς κυβερνήσεως ἐξ ἡμῶν (πρὸς τὸν στρατηγὸν Σκόμπη) ἀρνήθηκαμε νὰ συζητήσουμε αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἀλλες ἐνέργειες τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπη κατέστησαν σαφές τὸ ὅτι ὁ στρατηγὸς εἶναι ἀποφασισμένος σὲ μονομερῇ δημιουργίᾳ τῆς Ἐθνοφρουρᾶς βασισμένης σὲ πυρῆνες πού δὲν εἶναι δημοκρατικοί. Ὅλες αὐτές οἱ ἐνέργειες πού σίγουρα δὲν τίς ἐγκρίνει ὁ σύμμαχός μας Μεγάλη Βρεταννία, βοηθοὺν νὰ δημιουργηθῇ αὐτὸ τὸ παρὸν πολιτικὸ ἀδιέξοδο στὴ χώρα μας μὲ τίς τραγικὰς συνέπειες πού εἶναι ἀπολύτως φανερές».

Ὁ «Ριζοσπάτης» τοῦ ΚΚΕ λυσομανοῦσε:

«Οἱ μαῦροι ἄνθρωποι τῆς Πέμπτης Φάλαγγας προετοιμάζονται γιὰ τὴ βίαιη κατάληψιν τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἐπιβολὴν δικτατορίας. Ἐδῶ καὶ ἀρκετὲς μέρες οἱ Γονατάδες (ὁ στρατηγὸς Γονατᾶς ἦταν ὁ πολιτικὸς ἐκπρόσωπος τοῦ ΕΔΕΣ στὴν Ἀθήνα), οἱ πραιτωριανοὶ τοῦ Γλύξμπουργκ, οἱ πράχτορες τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν... κινδυνεύουν γιὰ πραξικόπημα... γιὰ τὴν διάλυσι τοῦ ΕΛΑΣ καὶ γιὰ μαζικὰς συλλήψεις καὶ δολοφονίες τῶν λαϊκῶν ἀγωνιστῶν».

Ὅταν ἔπαιρνε τὴν ἀπόφασιν νὰ κάμῃ τὴν ἐνοπλὴν ἐξέγερσί του τὸ ΚΚΕ πίστευε σίγουρα, ὅτι ἀν ὁ ΕΛΑΣ κτυποῦσε πρῶτος, κτυποῦσε γερὰ καὶ ἀποφασιστικά, πρὶν προλάβουν οἱ Βρεταννοὶ νὰ φέρουν ἀρκετὰς ἐνισχύσεις, τότε ἡ Ρωσία θὰ εἶχε τὴν «ντὲ φάκτο» κατάστασι πού τῆς χρειαζόταν καὶ θὰ ἀπαγόρευε στοὺς Βρεταννοὺς νὰ ἀνατρέψουν τὸ κομμουνιστικὸ καθεστὸς πού θὰ εἶχε ἐγκατασταθῇ στὴν Ἑλλάδα. Ἐκεῖνοι πού εἶχαν ὀργανώσει τὴν ἐξέγερσιν ἦσαν —ὀλοφάνερα— σίγουρη γιὰ μιὰ γρήγορη καὶ ἐντυπωσιακὴ ἐπικράτησιν.

Βάσει μελετημένου σχεδίου, οἱ μεραρχίες τοῦ ΕΛΑΣ κατέφθαναν ἀπ' ὅλες τίς κατευθύνσεις πρὸς τὴν Ἀθήνα. Χωρὶς νὰ ἔχουν ἰδέα γιὰ τὸν ἐπικείμενο τρομερὸ κίνδυνον, οἱ ἀρχὲς συνέχιζαν τίς προσπάθειες τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Ἐθνοφρουρᾶς, μ' ὅλο πού ἦταν φανερό ὅτι ἡ δύναμις αὐτὴ δὲν θὰ εἶχε οὔτε τὴν ὀργάνωσιν οὔτε τὴν δύναμιν πού χρειαζόταν γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐξέγερσιν.

(Συνεχίζεται)

Πῶς ἐσώθη ἡ Ἑλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

32ον

Τὸ ὅτι «κάτι» θὰ γινόταν καὶ πολὺ σύντομα, φάνηκε ὀλοκράθως τὴν 1ην Δεκεμβρίου ὅταν ὑπεβλήθη ἡ παραίτησις τῶν ἑξὶ μελῶν τῆς πρώην «Κυβερνήσεως τοῦ βουνοῦ» τῆς ΠΕΕΑ, ἀπὸ τὴν κυβέρνησι Παπανδρέου. Τὸ ΕΑΜ ἀπεφάσισε νὰ προετοιμασθῇ προκειμένου νὰ κατὰλῃ τὴν ἐξουσία σὲ μιὰ συνεδρίασι τῆς νέας Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ στὴν Λαμία. Ἰσως ἡ πιὸ σημαντικὴ ἀπόφασις ἦταν γιὰ τὸν διαχωρισμὸ σὲ δύο τμήματα τοῦ ἀνταρτικοῦ στρατοῦ. Τὸ ἓνα τμήμα, τοῦ Νότου, διέθετε 18.000 καλῶς ἐξοπλισμένους μαχητοὺς καὶ θὰ ἦταν ὑπὸ τὴν ἀμεση διοίκησι τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ βόρειο τμήμα, ποὺ ἦταν ὑπὸ τὴν διοίκησι τοῦ στρατηγείου τοῦ ΕΛΑΣ (ὑπὸ τὸν Σαράφη, δηλαδὴ, καὶ τὸν Βελουσιώτη) εἶχε μαχητικὴ ἰσχύ 23.000 ἀνδρῶν. Ἔτσι, ἐνῶ τὸ νότιο τμήμα, ὑπὸ τὸν Μάντακα θὰ ἐστρεφε τὴν προσοχὴ του πρὸς τὴν Ἀθήνα, τὸ βόρειο τμήμα θὰ ἐκκλίνει ὅλους τοὺς δρόμους προσπελάσεως πρὸς τὴν ἐλληνικὴ πρωτεύουσα τῶν δυνάμεων τοῦ Ζέρβα. Θὰ τὶς ἀνάγκαζε νὰ ἐμπλακοῦν σὲ μάχη καὶ θὰ τὶς διέλυε.

Μετά τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν, τὰ τάγματα τοῦ ΕΛΑΣ ἀρχισαν νὰ κινουνται ἀπὸ τὴ Λαμία πρὸς τὰ Τρίκαλα. Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ, ἐξ ἄλλου, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ νέο ἐπιχειρησιακὸ ἀρχηγεῖο τῆς στὴ Θήβα.

«Ὁ πρωθυπουργὸς εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἡ Ἀριστερὰ θὰ ἀποχωρήσῃ καὶ ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἡ ἔκρηξις ἐμφυλίου πολέμου», ἔγραψε ὁ Σκόμπη στὸ ἡμερολόγιό του τὴν 1ην Δεκεμβρίου.

Καὶ μὲ τὸ βρετανικὸ φλέγμα ἔγραψε τὴν ἐπομένη, τὴν παραμονὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς μεγάλης σφαγῆς:

«Καὶ οἱ τέσσερις ὑπουργοὶ τοῦ ΕΑΜ, ὅπως καὶ οἱ δύο τοῦ ΚΚΕ (φανατικοὶ κομμουνισταὶ) ὑπέβαλαν τὶς παραίτησεις τους. Ἐκάλεσα σὲ γεῦμα τὴν πριγκίπισσα Νικολάου, δύο κυρίας ἐπὶ τῶν τιμῶν, τὸν ναύαρχον Μάνσφιλντ καὶ τὸν Φλάγκε. Εἶδαμε τὸ φιλμ «Θεσπέσια Κορμιά» (Χέντυ Λαμάρ). Ἦταν πολὺ μέτριο, ἀλλὰ περάσαμε ἓνα εὐχάριστο βράδυ...».

Καὶ συμπληρώνει πὺρ κατω, σὰν νὰ τὸ σκέφθηκε ἐκείνη τῇ στιγμῇ:

«Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς προβολῆς τοῦ φιλμ ἔβρασε ἡ εἰδήσις ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἀφώπλισε τὴν Ἐθνοφρουρὰ στὰ Μέγαρα».

Κανένας ἀπολύτως δὲν ἦταν ἔτοιμος πραγματικὰ γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐξαφνικὴ καὶ πλήρως ὀργανωμένη ἐξέγερσι, ὅταν ξέσπασε μὲ τὴν ὀρμὴ καὶ τὴν ταχύτητα θύελλας, σ' ὅλην τὴν χώρα.

Στὸ μεταξύ, ἐπειδὴ εἶχαν τὴν

Μία χαρακτηριστικὴ φωτογραφία τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου» τῆς Ἑαμικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βουνοῦ, τὴν ἀνοίξι τοῦ 1944 στοὺς Κορυτσάδες. Διακρίνονται: Σιάντος, Γαβριηλίδης, Κοζάνης, Ν. Γρηγοριάδης καὶ ὁ Ε. Μπακιρτζής

πεποίθησι ὅτι οἱ ἀγγλικὲς δυνάμεις δὲν θὰ παρέμβουν τελικὰ, οἱ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ ἐξακολουθοῦσαν νὰ μεταχειρίζονται σὰν «φιλαράκια» τοὺς Ἀγγλοὺς στρατιωτικοὺς ἀνέμεσά τους.

Γιὰ νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερη ἡ σύγχυσι, τὴν ὥρᾳ ποὺ τὰ στρατεύματα τοῦ ΕΛΑΣ συνέχισαν τὴν ἐπιχείρησι «κυκλώσεως τῶν Ἀθηνῶν», τὸ ΚΚΕ ἐβγαλε τὶς μάζες τῶν ὁπαδῶν του σὲ μεγάλες διαδηλώσεις στοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν καὶ παράλληλα ἐκήρυξε γενικὴ ἀπεργία. Οἱ ἀντικειμενικοὶ στόχοι τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν ἦσαν μελετημένοι, διαβολικὰ ἐξυπνοὶ καὶ στρατηγικὰ σωστοί: α) Νὰ σταματήσουν οἱ ἐπικοινωνίες παντοῦ. β) Νὰ σταματήσουν οἱ διανομὲς τῶν ἀπαραίτητων ἐφοδίων τῆς ΟΥΝΡΡΑ. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θὰ μεγάλωναν τὴν δυσφορία τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν Βρετανῶν ὑποστηρικτῶν τῆς.

Ἡ ἔντασι ἰδίως στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ εἶχε φθάσει πιά στὸ κατακόρυφο. Αὐτὲς τὶς δυσοίονες ὥρες, καὶ ἐνῶ οἱ φήμες κυκλοφοροῦσαν ἐπιμόνες καὶ ἀνεξέλεγκτες, ἡ ἐσωτερικὴ ἀσφάλεια ὀλόκληρης τῆς Ἀττικῆς εἶχε ἀνατεθῇ στὴν 23ην Τεθωρακισμένη (ὅπως ἀναφέραμε μόνο κατ' ὄνομα Τεθωρακισμένη, ἀφοῦ εἶχε μετατραπῇ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀφίξι τῆς στὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριον σὲ ταξιαρχία πεζικοῦ).

Ἐξ ἄλλου, μεταξύ τῶν μαχητῶν μονάδων ποὺ εἶχαν τεθῇ ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Χάρρυ Ἀρκράιτ, ἡ πιὸ σημαντικὴ ἦταν ἡ 2α (ἀνεξάρτητος) ταξιαρχία ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ στοιχεῖα τῆς 139ης ταξιαρχίας πεζικοῦ. Τὴν ταξιαρχία ἀλεξιπρωτιστῶν ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν μόνο τὰ 4ο καὶ 6ο τάγματα (τὸ 5ο ἦταν στὴν Θεσσαλονίκη) τὴν εἶχαν ἐτοιμάσει

σχεδὸν προκειμένου νὰ τὴν μεταφέρουν στὸ Ἰταλικὸ Μέτωπο. Καὶ τὰ στρατεύματα ποὺ θὰ τὴν ἀντικαθιστοῦσαν, ἡ 139η τῆς 4ης Μεραρχίας, ἦσαν ἀκόμα «στὸ δρόμο», ἔρχονταν γιὰ νὰ ἀναπαυθοῦν, ὕστερα ἀπὸ μιὰ περίοδο κουραστικῶν μαχῶν στὴν Ἰταλία.

Ἀλλὰ, τουλάχιστον, τὰ βρετανικὰ στρατεύματα, ἤξεραν τί ἔπρεπε νὰ κάνουν τώρα. Ὑπῆρχε ὑπηρεσιακὸ σχέδιο. Ὁμως, ὁ ἐχθρὸς ἦταν οὐσιαστικὰ ἄγνωστος, οἱ διαστάσεις του συγκεχυμένες καὶ δὲν ἦταν καθόλου βέβαιο ποῦ, πότε καὶ πῶς θὰ χτυποῦσε. Τέλος οἱ δυνάμεις τῆς 23ης Τεθωρακισμένης Ταξιαρχίας ἦσαν διασκορπισμένες σὲ διάφορα σημεία. Ἔτσι οἱ ἄνθρωποι ποὺ κατέστρωσαν τὰ ἐπιχειρησιακὰ σχέδια ἀντιμετώπιζαν τρομερὰ, σχεδὸν ἄλυτα προβλήματα.

Ἀπὸ τὶς διαθέσιμες μαχητικὲς μονάδες ὑπῆρχαν μόνο δύο τάγματα πεζικοῦ στὴν Ἀθήνα, ἐνισχυμένα μὲ δύο μοῖρες μηχανοκινήτων καὶ μιὰ πυροβολαρχία τῶν 25 λιθρῶν. Στὸ ζωτικὸ χῶρο τοῦ λιμανιοῦ τοῦ Πειραιῶς —ἀπ' ὅπου θὰ ἀνεφοδιαζόταν ἡ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν— ὑπῆρχε περίπου δύναμις ἑνὸς τάγματος. Δύο κύριες ὀδικεῖς ἀρτηρίες συνέδεαν τὴν Ἀθήνα μὲ τὸν Πειραιᾶ. Ἡ μιὰ, ἐπειδὴ περνοῦσε μέσα ἀπὸ πυκνοκατοικημένες περιοχὲς θὰ γινόταν τρομερὰ ἐπικίνδυνη στὴν περίπτωση συγκρούσεων ἐντὸς τῆς πόλεως. Ἡ ἄλλη, ἀπὸ τὸ Φάληρο, προσέφερε περισσότερη ἀσφάλεια, ἀφοῦ περνοῦσε ἀπὸ μᾶλλον ἀνοικτὲς περιοχὲς. Ἔτσι διασκορπίσθηκαν ἐκεῖ ἄλλα τρία τάγματα. Ὁμως, αὐτὸ εἶχε γίνῃ διὰ τὴν ἐπιχειρησιακοὺς λόγους, ἀλλὰ ἐπειδὴ στὴν λεωφόρο αὐτὴ ὑπῆρχαν κατάλληλοι χώροι καταυλισμοῦ. Ἐξ ἄλλου, σ' ὅλην τὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν, ἦσαν διασκορπισμένες διάφορες ὑπη-

ΔΙΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
(ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)

ρεσίες, ποὺ ἦσαν τρομερὰ εὐπρόσβλητες. Παραδείγματος χάριν τὸ 97ο Γενικὸ Νοσοκομεῖο στὸ Ψυχικὸ ἦταν στρατιωτικῶς ἀπροσάτευτο.

Τὸ μόνο ποὺ μπορούσε νὰ κάνῃ τὸ ἐπιτελεῖο τῆς 23ης Τεθωρακισμένης ἦταν νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰ διασκορπισμένα τμήματά τῆς νὰ συγκεντρωθοῦν στὸ κέντρο τῆς πόλεως ἢ νὰ ὀργανώσουν, ὅσο ἦταν δυνατόν καλύτερα τὴν ἀμυνά τους.

Στὸ μεταξύ, τὰ ἄλλα στρατεύματα ποὺ ἦσαν διασκορπισμένα στὴν Ἑλλάδα συνέχισαν τὰ εἰρηνικά τους ἔργα, κυρίως τὴν μεταφορὰ τροφίμων, ἐνδυμάτων καὶ φαρμάκων καὶ τὴν ἀποκατάστασι τῶν ἐπικοινωνιῶν.

Στρατεύματα ἦσαν διασκορπισμένα σ' ὅλες σχεδὸν τὶς βασικὲς πόλεις καὶ οἱ «φρουρὲς» κυμαίνονταν μεταξύ τῶν 50 καὶ 70 ἀνδρῶν.

★

Οἱ ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ Σκόμπη μὲ τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ χωνιά συνεχίζονταν. Ὁ κομμουνιστικὸς Τύπος καλοῦσε τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ κόμματος σὲ διαδηλώσεις τὴν Κυριακὴ, ἐνῶ ἡ κυβέρνησι εἶχε ἀποφασίσει νὰ μὴ τὶς ἐπιτρέψῃ. Ἡ ἀμεση ἀπειλὴ «ἐμφυλίου πολέμου» ἐμφανιζόταν σὲ μεγάλους τίτλους στὴν πρώτη σελίδα τοῦ «ΡΙζοσπάστη». Ἐπίσης ἔφθασαν ἀναφορὲς ὅτι εἶχε ἀφοπλισθῇ ἡ Χωροφυλακὴ στὴν Ἁγία Παρασκευή, στὸ Κορωπὶ καὶ ὅτι ὀλόκληρο τὸ 3ο Τάγμα Ἐθνοφρουρᾶς εἶχε ἀφοπλισθῇ ἐπίσης ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς. Παράλληλα, Ἐθνοφρουρὰ καὶ Χωροφυλακὴ εἶχαν περικυκλωθῇ ἀπὸ πολὺ μεγαλύτερες δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ στὸ Μαρούσι καὶ τὴν Κηφισιά. Στὸν Πειραιᾶ ἔγινε γενικὴ ἀπεργία. Καὶ ἀκολούθησε στὴν Ἀθήνα. «Χωνιά» διέτρεχαν τοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας γιὰ νὰ πληροφορήσουν τὸν κόσμον ὅτι «Ἐρχεται στὴν Ἀθήνα ὁ Ὁρέστης μὲ τὴν 2α Μεραρχία Ἀνταρτῶν».

Καὶ ὁ Κάπελλ τοῦ «Τέλεγραφ» ἔγραψε:

«Κάτι ἐτοιμάζει τὸ ΚΚΕ καὶ δὲν εἶναι καθόλου ἄσχημη ἡ εἰδήσις ὅτι, ἐπιτέλους, ἡ 23η Τεθωρακισμένη θὰ ἀποκτήσῃ καὶ μιὰ ντουζίνα τάνκς».

Ἐπίσης ὑπεγράμμισε τὸ γεγονός ὅτι οἱ κομμουνιστὲς καὶ οἱ ἐαμίτες ἀποκαλοῦσαν τοὺς ἄνδρες τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας «μοναρχοφασίστες».

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

33ον

Στό μεταξύ ο Σκόμπυ έλαβε την πληροφορία, από την αστυνομία, ότι τα μέλη του ΚΚΕ που μετείχαν στην κυβέρνηση δεν είχαν εμφανισθή πουθενά μετά την παραίτησί των. Έξ άλλου, η συνδυασμένη επίθεσις όλου του άριστερου τύπου κατά του Σκόμπυ και του Έρθερ φανέρωνε ότι οι κομμουνιστές είχαν εξαπολύσει πολεμική κατά της βρετανικής «παρεμβάσεως στα έσωτερικά της χώρας». Και τα χωνιά άρχισαν τώρα να αναφέρονται στον Σκόμπυ με τὸ επίθετο «φονιάς». Έγινε φανερό ότι η ήγεςία του κομμουνιστικού κόμματος είχε αποφασίσει να χαρακτηρίσει «έχθρους» τούς Βρετανούς, στην περίπτωση παρεμβάσεως των και την χώραν «κάτω από νέα κατοχή».

Ο Σκόμπυ έσπευσε να εκδώσει επιχειρησιακές οδηγίες με την προειδοποίησι ότι δεν αποκλειόταν να άρχίσουν πολύ γρήγορα έχθροπραξίες. Τὸ βρετανικό Ναυτικό και η ΡΑΦ θά παρέμεναν υπό τὰ Έπιτελεία των στην Αθήνα και τὸν Πειραιά και θά αναλάμβαναν την άμυνά των με τούς ίδιους των διαθέσιμους άνδρες. Η διαταγή προέβλεπε απαγόρευσι της κυκλοφορίας και την ήμέρα. Η αστυνομία και η χωροφυλακή θά έτίθεντο υπό την διοίκησιν της 23ης Τεθωρακισμένης Ταξιαρχίας και όλα τὰ έλληνικά τακτικά και άνταρτικά σώματα θά περιορίζονταν στους καταυλισμούς των. Τὸ Μετοχικόν Ταμείον και η κατοικία του Σκόμπυ στὸ Ψυχικό θά ήσαν υπό την εϋθύνην του Λόχου Αμόνης του 3ου Σώματος.

Αὐτὴ την κρίσιμη στιγμή, κι' ενώ η κατάσταση γινόταν κάθε στιγμή και περισσότερο δυσόλιση, ο Σκόμπυ έλαβε ένα άνησυχητικό τηλεγράφημα από τὸν Άλεξάντερ:

«Εκτιμάται η σοβαρότης της καταστάσεως, αλλά η Ταξιαρχία των Άλεξιπτατιστῶν πρέπει να αναχωρήσει όπως έχει αποφασισθή. Ο περιορισμένος αριθμός δυνάμεων πρέπει να αντικατασταθῇ δι' αποφασιστικής δράσεως».

Ο πρωθυπουργός Παπανδρέου υπέγραψε στις πιέσεις και έδωσε άδεια να πραγματοποιηθῇ η συγκέντρωσις του ΕΑΜ στην Κυριακή 3η Δεκεμβρίου στην Αθήνα, βέβαιος ότι δεν θά υπήρχε έκτροπή και βιαιότητες, λόγω της παρουσίας των Άγγλων. Η αστυνομία, όμως, δεν είχε την ίδια σιγουριά και άπεφάσισε να άπαγορεύσει την συγκέντρωσι. Παρ' όλα αυτά έγινε. Μεγάλο πλήθος ανθρώπων, κατάλληλα προετοιμασμένων από τούς «διαφωτιστάς» των, άρχισε να συρρέη απ' όλες τις κατευθύνσεις προς την Πλατεία Συντάγματος. Επίσης όλο αυτό τὸ πλή-

Μία χαρακτηριστική φωτογραφία με τὸν Ναπ. Ζέρβα δεξιά τὸν Τὸμ Μπάρνες και τὸν Γ. Άγορο.

θος ήταν «διανθισμένο» —είναι η κατάλληλη λέξι— με γυναικόπαιδα. Πολλά γυναικόπαιδα και άνάμεσά τους οι σκληροί πυρηνες εκείνων που ήσαν έτοιμοι και αποφασισμένοι να «δράσουν».

Έκείνο τὸ κυριακάτικο πρωί η Αθήνα ήταν πολύ όμορφη, λουσμένη στην χειμωνιάτικη άττική λιακάδα. Στην Πλατεία Συντάγματος είχαν άρχισει να συγκεντρώνονται οι άστυφύλακες με τις γκριζές στολές τους. Δεν ήσαν και τόσο πολλοί όμως. Ο πρεσβευτής Ρέτζιναλντ Λήπερ ήταν στὸ γραφείο του (στην πρεσβεία) πὸ τὸ παράθυρό του έβλεπε προς την λεωφόρο Κηφισίας. Από κει θά περνούσαν οι διαδηλωτές για να φθάσουν στην Πλατεία Συντάγματος. Όταν εμφανίσθηκαν οι διαδηλωτές πρόσεξε ότι κρατούσαν τὰ «συνηθισμένα» πανώ και ότι έκραύγαζαν τὰ «γνωστά» συνθήματα. Επίσης παρατήρησε ότι ήσαν «πειθαρχημένοι» και «υπό τὸν πλήρη έλεγχο» των άρχηγῶν τους.

Ξαφνικά άκούστηκε μιὰ έκρηξις. Έπειτα μιὰ άλλη. Άκούσθη τὸ «ράτ-τάτ-τάτ» πολυθόλου άντήχησε στὸν αέρα. Ο Λήπερ υπελόγισε ότι οι έκρηξεις προέρχονταν από τὸ σημείο όπου ήταν τὸ διαμέρισμα του Παπανδρέου, στην ίδια λεωφόρο. Τί είχε συμβῇ; Απόπειρα δολοφονίας κατά του πρωθυπουργού. Είχε επιτύχει άραγε; Άκολούθησαν μερικά λεπτά άγωνίας και άβεβαιότητας. Κι' έπειτα, σὲ αρκετὴ άπόστασι, από την κατεύθυνσι της Πλατείας Συντάγματος, ά-

κούστηκαν, όπως έγραψε ο Λήπερ, «πυκνοί πυροβολισμοί». Άν πυροβολούσαν στην πλατεία οι άστυνομικοί κατά των διαδηλωτῶν, αυτό θά ήταν τὸ «ένανυσμα» (και η άφορμή) για την έκρηξι του έπαπειλουμένου έδω και τὸσον καιρὸ έμφυλίου πολέμου.

Πολύ κοντά στην σκηνή ήταν ο άντιστράτηγος Τσάρλς Φέρθ, κάτοικος τώρα του Γουίλτσαιρ. Τότε ήταν άρχηγός της βρετανικής στρατιωτικής άποστολής στην Ελλάδα. Κατευθυνόταν προς τὰ γραφεία του Έλληνικού Γενικού Έπιτελείου μαζί με τὸν στρατηγὸ Λίσιον, τὸν Έλληνα σύνδεσμο στὸ άρχηγείο του Σκόμπυ.

Ο Φέρθ περιγράφει ως έξης τὴ σκηνή:

«Έπρεπε να διασχίσουμε την πλατεία Συντάγματος και καθ' οδὸν πλησιάζαμε διακρίναμε ένα μεγάλο πλήθος περιέργων από την μιὰ πλευρά της διπλῆς ζώνης των άστυνομικῶν. Από την άλλη πλευρά άκούγονταν φωνές και φασαρία και παρουσιάσθηκε ένα μεγάλο πλήθος που είχε σημαίες και πανώ και είχε σηκωμένες τις γροθιές, σὲ κομμουνιστικό χαιρετισμό. Εμείς συνεχίσαμε τὸν δρόμο μας, άνάμεσά στις δυὸ γραμμές των άστυνομικῶν που κατελάμβαναν ὅλο τὸ μήκος της πλατείας. Όταν είχαμε προχωρήσει κάπου είκοσι μέτρα, άκούσαμε δυὸ ή τρεῖς πυροβολισμούς. Τὸ πλήθος των περιέργων έπεσε κάτω για νὰ αποφύγη τις σφαίρες.

Εϋθὺς άμέσως άρχισαν να άκούγονται πυκνοί πυροβολι-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

σμοί, τόσο από την πλευρά της πλατείας, όσο και από την πλευρά των άστυνομικῶν. Συνεχίσαμε τὸ δρόμο μας. Άν οι πυροβολισμοί αυτοί προέρχονταν όλοι από την πλευρά των άστυνομικῶν, τότε οι νεκροί σ' ένα τόσο πυκνὸ πλήθος θά έπρεπε να άνέλθουν σὲ πολλές εκατοντάδες. Οι πρώτοι-πρώτοι πυροβολισμοί πρέπει να προήλθαν από κάπου προς τὰ πίσω μας. Και, ως μη ξεχνάμε ότι ήμασταν άνάμεσα στις γραμμές των άστυνομικῶν. Ήταν άραιοι πυροβολισμοί. Έπειτα απ' αυτό, οργανωμένες ομάδες διαδηλωτῶν ξεχύθηκαν στους πλάγιους δρόμους με κραυγές και συνθήματα, σάν να είχαν οργανωθῇ ειδικά γι' αυτό τὸ λόγο».

Ένας άλλος αὐτόπτης μάρτυς της μοιραίας εκείνης σκηνῆς ήταν ο Φράνκ Τζάιλς, τὸν Συντάγματος Υποστηρίξεως Καταδρομῶν.

Θυμάται:

«Είναι σάν να έγινε μόλις χθές. Βλέπω ακόμα μπροστά μου τὸ μεγάλο πλήθος να κατέρχεται προς την πλατεία με φωνές και φασαρία. Εγὼ πλησιάζα προς την πλατεία από την άλλη πλευρά. Ξαφνικά άκουσα έναν πυροβολισμό. Άκολούθησαν εϋθὺς άμέσως πολλοί. Κάποιος είχε πυροβολήσει μπροστά από τις άστυνομικές δυνάμεις. Και ως μη ξεχνάμε ότι εγὼ ήμουν πίσω από τις δυνάμεις των άστυνομικῶν εκείνη τὴ στιγμή. Ήμουν συνηθισμένος στὸ να άκούω πυροβολισμούς και η κατεύθυνσι από την όποια ήρθε ο πρώτος πυροβολισμός με έπεισε ότι δεν προερχόταν από τούς άστυνομικούς».

Ο Γουώλτερ Χόμπσον, από τὸ Μπάτλεϋ του Γιόρκσαιρ, ήταν επίσης πολὺ κοντά. Μέσα στὸ θωρακισμένο όχημά του. Είχε λάβει διαταγή να κατευθυνθῇ ὅσο τὸ δυνατό πὸ γρήγορα στὸ άρχηγείο του Σώματος. Ένα μεγάλο πλήθος διαδηλωτῶν κατερχόταν την ὁδὸ Πανεπιστημίου προς τὸ μέρος του. Ήσαν κυριολεκτικά, όλοι τους σὲ έξαλλη κατάσταση. Κρατούσαν μιὰ σημαία πὸν έσταζε αίμα. Κραύγαζαν και τραγουδοῦσαν και κουνούσαν τις γροθιές τους. Ο Χόμπσον κατάλαβε ότι έκαναν βόλτες γύρω από τὸ άρχηγείο και κάθε φορά που έμφανίζονταν ήσαν ὅλο και σὲ πιὸ έξαλλη κατάσταση. Ο Χόμπσον δεν ήταν άπόλεμος. Είχε πολεμήσει τούς Γερμανούς πριν από την Δουνκέρκη, είχε ζήσει από κοντά τις μάχες στην Βόρειο Αφρική και στην Ιταλία. Δεν ήταν κάτι καινούργιο γι' αὐτὸν η αίματοχυσία.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΦΑΤΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

34ον

Μία χαρακτηριστική φωτογραφία του Σαράφη με τον "Α-ρη Βελουχιώτη. "Οπισθεν του Βελουχιώτη διακρίνεται ο Θ. Μακρίδης.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Ο στρατηγός Σκόμπη έγραψε στο ημερολόγιό του:

«Λίγο μετά την άφιξί μου στο γραφείο άκουσα επίμονους πυροβολισμούς από την κατεύθυνση της πλατείας. Κάπου είκοσι ήταν τα θύματα στην αρχή της πλατείας καθώς εισερχόταν η διαδήλωση. Διέταξα να κινηθούν τάνκς και θωρακισμένα όχηματα προκειμένου να βοηθήσουν την αστυνομία να επιβάλει την τάξιν. Δεν έρριφθη πυροβολισμός από τας ιδικάς μας δυνάμεις. "Εκείνο που νομίζω ότι συνέβη είναι το εξής: "Η αυτοαποκαλούμενη ειρηνική πορεία έρριξε καθ' όδον δυο χειροβομβίδες έξω από το σπίτι του πρωθυπουργού σκοτώνοντας δυο αστυνομικούς. "Όταν έφθασε στην είσοδο της πλατείας την πορεία σταμάτησε σώμα αστυνομικών όπλισμένων με καραμπίνες. Νομίζω, όμως, ότι τα πυρομαχικά τους ήταν άσφαιρα. "Όταν οι διαδηλωτές θέλησαν να διασπάσουν τις γραμμές των αστυνομικών, αυτοί άνοιξαν πυρ, αλλά έσκόπευσαν ψηλά. "Όμως, οι διαδηλωτές συγκρούσεις με τους αστυνομικούς άρχισαν να άρπάζουν όπλα των αστυφυλάκων. Στο σημείο αυτό, ένας "Ελλην αξιωματικός, που ήταν κρυμμένος εκεί κοντά, ένεφανίσθη ξαφνικά με ένα «τόμυγκαν» και άρχισε να βάλλει κατά του πλήθους. Αυτός προέκάλεσε τους περισσότερους νεκρούς, όχι όμως όλους».

Και ο Μάκ Μίλλαν είχε πεισθή ότι δεν εϋθυνόταν η αστυνομία για τις ταραχές. Έγραψε:

«Σοβαρώτατοι λόγοι μ'ας πείθουν ότι οι μοιραίοι πυροβολισμοί έρριφθησαν από κομμουνιστάς προεκατόρα». "Αφού δε αντέκρουσε το εύρυτα υποστηριζόμενο ότι ο έμφύλιος πόλεμος προεκάλεσε από τα αιματηρά γεγονότα της πλατείας Συντάγματος, προσέθεσε:

«"Η κομμουνιστική εξέγερσις ήταν το αποτέλεσμα οριστικής αποφάσεως ληφθείσης από τους κομμουνιστάς ηγέτας Σιάτο και "Ιωαννίδη, τουλάχιστον πριν από πέντε ημέρες».

Όμως, μία έντελώς διαφορετική ιστορία εγρόφη την ίδια ημέρα από τον Τζόφρεϋ Χάαρ των «Τάιμς»: "Η έρμηνεία που έδωσε στα γεγονότα της πλατείας Συντάγματος της Κυριακής εκείνης ήταν σατανική στο έπακρον.

Οι «Τάιμς» της Δευτέρας, 4 Δεκεμβρίου, πληροφορούσαν το κατάπληκτο κοινό στην Βρετανία:

(Συνεχίζεται)

—"Όμως, όμολογεί, ποτέ μου δεν είχα γνωρίσει κάτι τόσο τρομακτικό όπως αυτό. Αυτό το πλήθος των ανθρώπων ήταν σέ κατάστασι παραληρηματος. "Άλλος ένας Βρεταννός, που γνωρίζει καλά τα μοιραία εκείνα γεγονότα, είναι ο Τσάρλς Μάκ "Ωλεϋ, οδηγός, από το Γκράνθαμ του Λίνκολνσάιρ.

—"Ακούστηκε πρώτα ένας πυροβολισμός. Κι' από εκεί και πέρα εξαμολύθηκαν όλοι οι διάβολοι της Κολάσεως, περιγράφει. "Η άποψί μου είναι ότι μερικοί διαδηλωτές συνεπλάκησαν με τους αστυνομικούς, ή με κάποιον αστυνομικό και κάποιον όπλο πήρε φωτιά από σύμπωσι. Το πλήθος νόμισε ότι οι αστυνομικοί είχαν άνοιξει πυρ και μιά που πολλοί από τους διαδηλωτές ήταν όπλισμένοι, άρχισαν να πυροβολούν. Φυσικά, οι αστυνομικοί έκριναν απαραίτητο να άμυνθούν. "Όταν έφθασαν επί τόπου οι άλεξιπτωτιστές μας, τα πλήθη διαλύθηκαν άμέσως.

Λίγο μετά την έρήμωσι της πλατείας Συντάγματος διαπιστώθηκε ότι είχαν ζωγραφισθή πολλά σφυροδρέπανα στις πλακές της πλατείας, με αίμα.

Ο Κάπελλ μ'ας πληροφορεί ότι δολέκληρη την προηγουμένη νύχτα δεν έπαψαν καθόλου να άκούγονται οι καμπάνες εκκλησιών, με αποτέλεσμα να δημιουργούν όλο και μεγαλύτερη ψυχολογική έντασι. Με το πρωτό φως της αύγης οι άνδρες και οι γυναίκες με τα χωνιά είχαν ξεχυθή στους δρόμους για να πείσουν τους πολίτες να τρέξουν προς την πλατεία Συντάγματος. Νοικιάσθηκαν ή επιτάχθηκαν λεωφορεία για να μεταφέρουν κόσμο από τα προάστια και ιδίως από τις συνοικίες που είχαν υπό τον πλήρη έλεγχο τους οι κομμουνιστές, δηλαδή την Κοκκινιά και την Καλλιθέα. "Εφεραν από εκεί κυρίως γυναίκες και παιδιά. "Όταν άρχισαν οι πυροβολισμοί, τα γυναικόπαιδα έπεσαν χάμα, μπροστά στο Μνημείο του "Αγνώστου Στρατιώτου. Πενήντα μέτρα μακριά από το ξενοδοχείο της Μεγάλης Βρεταννίας ένα άγόρι που πουλούσε τσιγάρα κλονίσθηκε και έπεσε στην άγκαλιά ενός "Αγγλου αξιωματικού, για να ξεψυχήσει.

Σύμφωνα πάντα με την περιγραφή του Κάπελλ άκολούθησε σύντομο διάλειμμα ήσυχίας και έπειτα άλλο ένα ξέσπασμα ταραχών. Σύντομο και φοβερό.

«Γυναίκες έξαγριωμένες έτρεχαν εκεί που γυάλιζε αίμα, για να βάψουν μ' αυτό τις σημαίες που κρατούσαν. "Επειτα τις κουνούσαν μπροστά στα μάτια των κατάπληκτων Βρεταννών στρατιωτών», λέει ο Κάπελλ. «"Ωστόσο, η πρώτη αίματοχυσία δεν έγινε στην πλα-

τεία Συντάγματος, αλλά έξω από την κατοικία του πρωθυπουργού Παπανδρέου, όπου είχαν ριφθή δυο χειροβομβίδες στην εξώπορτα με αποτέλεσμα να φονευθή ένας περαστικός και να τραυματισθή σοβαρά ένας αστυνομικός».

«Βέβαια, αυτά που συνέβαιναν στην "Αθήνα ήταν συγκριτικώς άσημαντα μπροστά στους φόρους που είχαν προηγηθή σ' άλλα σημεία της "Ελλάδος, σημειώνει ο Κάπελλ. «Τα μαχαίρια των ανδρών του ΕΛΑΣ είχαν γυσει το αίμα χιλιάδων ανδρών, γυναικών και παιδιών. "Αλλά όλα αυτά ή σχεδόν όλα είχαν γίνει πολύ μακριά από τα μάτια των ανταποκριτών των έφημερίδων. "Η σημασία των γεγονότων των "Αθηνών ήταν ότι έγιναν μπροστά στα μάτια των πολεμικών ανταποκριτών των άμερικανικών και βρεταννικών έφημερίδων».

Ο Κάπελλ έλεπε ότι ο συνάδελφός του Χάαρ των «Τάιμς» είχε τόσο συγκλονισθή ώστε πέντε ώρες άργότερα δεν είχε ακόμα συνέλθει για να είναι σέ θέσι να γράψη την ανταπόκρισί του».

Ο ανταποκριτής του «Τέλεγκραφ» είχε προβλέψει ότι ή «"Ελληνική "Υπόθεσις» θα έπαιζε το ρόλο της άχιλλείας πτέρυγας του Τσώρτσιλ για τους άριστερους και άριστερίζοντας στην "Αγγλία, που ήθελαν να τον ρίξουν.

«Τα βέλη του Χάρολντ Λάσκι, γράφει ο Κάπελλ, άπλούστατα έσπαζαν πάνω στην πανοπλία του (του Τσώρτσιλ) όλα αυτά τα χρόνια. "Όμως, τώρα ή κατάστασι ήταν διαφορετική. Μήπως ή αστυνομία στην πλατεία δεν ήταν του Παπανδρέου; Και δεν είναι ο Παπανδρέου άνθρωπος του Λήπερ και του Τσώρτσιλ; Ποιός στην Δύσι δίνει δεκάρα για το κλικ και για την Καλαμάτα; Βέβαια, εκεί έγινε γαλασμός από τον ΕΛΑΣ και οι νεκροί

ήσαν χιλιάδες. "Αλλά αυτά ποιος τα είδε;»

Η αναφορά του συνταγματάρχου "Ερβερ (άρχηγού της "Αστυνομίας) έξηγοϋσε ότι ή βία προεκληθή από μιά άργανωμένη ομάδα ή όποια είχε έπιτεθή έναντίον μιάς φρουράς αστυνομικών στην νοτιοανατολική γωνία της πλατείας, προπαθώντας να άφοπλίση και να συλλάβη τους άστυφύλακες. Οι έπιτιθέμενοι είχαν πάρει τρία τυφέκια και ένα ρεβόλβερ από τους αστυνομικούς πριν άρχίσουν οι πυροβολισμοί. Και αυτό έγινε μόνο μετά την έκρηξι χειροβομβίδας ανάμεσα στους αστυνομικούς που είχε σαν άποτέλεσμα τον θάνατο ενός άρχιφύλακα και τον τραυματισμό τριών ανδρών. Κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να μην έξαγριώσει μιά δύναμι μόνο 2.000 ανδρών που είχε ήδη 70 νεκρούς και άνω των 100 βαρέως τραυματισμένους.

Η βεβαιότης ότι τους μοιραίους πυροβολισμούς τους έρριξαν οι κομμουνιστές, κατόπιν σχεδίου, είναι κάτι που φαίνεται στην αφήγησι του Χάρρυ Τζόνστον, από το Χέρτφορντ-σάιρ, που ήταν τότε δεκανεύς διαβιβάσεων:

—Είδα ένα κομμουνιστή να πυροβολή μέσα από τα πόδια μιάς γυναίκας, διηγείται. "Η γυναίκα στεκόταν στην πόρτα ενός σπιτιού.

Την ίδια εποχή, ο συνταγματάρχης "Ολιβερ έγραφε στην σύγγό του:

«Πολλοί πυροβολισμοί από την πλευρά της πλατείας. Οι Βρεταννοί δεν θα είναι και τόσο λαοφιλείς εδώ. Δηλαδή δεν είναι λαοφιλείς προς τις φωνασκούσες μειοψηφίες. "Αλλά πρέπει να υποστηρίξουμε αυτήν την κυβέρνησι που, όσο και αν είναι αδύνατη και άσταθής, εκπροσωπεί όπωσδήποτε το μεγαλύτερο τμήμα του λαού της "Ελλάδος».

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

35ον

«Οἱ σπόροι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἔπεσαν σὲ πολὺ καλὸ ἔδαφος, τοὺς ἔσπειρε σήμερα τὸ πρῶτ' ἡ ἀστυνομία, ὅταν ἔσπειρε νὰ ἀνοίξῃ πῦρ ἐναντίον διαδηλώσεως παιδιῶν καὶ νεαρῶν. Ἐνα τμήμα τῶν διαδηλωτῶν, ἀποτελούμενο κυρίως ἀπὸ κορίτσια καὶ νεαροὺς καὶ μὲ λίγους ἐνήλικες, ἄρχισε νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν πλατεία προφανῶς γιὰ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ὅπου ἔχει τὸ γραφεῖο τοῦ ὁ πρωθυπουργός. Ἡ ἀστυνομία ἀνοίξε πῦρ μὲ τυφέκια καὶ «τόμ-μυγκαν». Τὸ πλῆθος ἔπεσε στὸ ἔδαφος γιὰ νὰ ἀποφύγῃ τὶς σφαῖρες, ἀλλὰ οἱ ἀστυνομικοὶ συνέχισαν νὰ πυροβολοῦν. Ὅταν σταμάτησαν, οἱ διαδηλωτὲς σηκώθηκαν καὶ ἄρχισαν νὰ μαζεῦουν τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς τραυματίες. Τότε ἡ ἀστυνομία ἄρχισε καὶ πάλι νὰ πυροβολῇ.

»Τὸ πῦρ ἦταν ἄγριο καὶ ἐπίμονο καὶ κράτησε περίπου μιά ὥρα, σποραδικῶς. Τὸ πλῆθος δὲν ἦταν πιά εὐθυμο, ὅπως θὰ παρέμενε ἀνὰ δὲν εἶχαν χάσει τὴν ψυχραιμία τους οἱ ἀστυνομικοὶ. Κανένας Βρεταννὸς στρατιωτικὸς δὲν διεδραμάτισε ρόλο γιὰ νὰ μὴ γίνῃ αὐτὴ ἡ ἐπίθεσις καὶ ἡ παρουσία τῶν μονάδων μας ἐξυπηρέτησε μόνον εἰς τὸ νὰ συνδεθῇ τὸ ὄνομα τῆς Βρεταννίας μὲ ὅ,τι καταδικάζεται παντοῦ ὡς «φασιστικὴ δρᾶσις». Αὐτὸ προεκάλεσε σοβαρὰ τραύματα στὴν ἀγγλοελληνικὴ φιλία.

Κοντὰ στὸν Τζόφρεϋ Χόαρ, τότε ποῦ «εἶδε» τὰ γεγονότα, καὶ εἶχε τὴν ἐμπειρία ποῦ τὸν ἔκαναν νὰ στελεχίῃ αὐτὴν ἀνταπόκρισι, βρισκόταν καὶ ἡ κ. Κραϊνγκ Ντόναλντ. Εἶχε φθάσει μόλις τότε στὴν Ἀθήνα, προκειμένου νὰ ἐργασθῇ στὴν καντίνα «Τὸκ Χ» καὶ νὰ εἶναι κοντὰ στὸν σύζυγό της, ποῦ ὑπηρετοῦσε στὸ ἐπιτελεῖο τοῦ Σκόμπη. Διηγεῖται:

—Ἦμουν ἔξω στὴν πλατεία ὅταν ἄρχισαν ὅλα. Θυμάμαι ὅτι μὲ κατέλαθε αἰσθημα πани-κοῦ, ἔπειτα εἶδα τὸν Τζόφρεϋ Χόαρ νὰ ἀπομακρύνεται τρέχοντας, μ' ὅλην τὴν δύναμι. Ἦταν κατάξανθος καὶ εἶχε ἔνα μουστάκι φουντωτὸ ὡς ὁ δοντόδουρτσας. Καθὼς ἔτρεχε, κυμάτιζε ἔνα μπλε μαντήλι τοῦ λαιμοῦ πίσω του. Ἐτρεχε σὺν λαγὸς τρομοκρατημένος, ὅσο πὼ μακριὰ μπορούσε ἀπὸ τοὺς πυροβολισμούς...

Ὁ σύζυγός της, ὁ Κραϊνγκ Ντόναλντ, ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν στὸ μπαλκόνι τοῦ γραφείου του, στὸ Μετοχικὸ Ταμεῖο Στρατοῦ.

—Ἀπέναντί μου, στὸ μπαλκόνι του, ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ρωσικῆς ἀποστολῆς συνταγματάρχης Γρηγόρης Ποπώφ. Κάναμε νοήματα ὁ ἕνας πρὸς τὸν ἄλλον, ρωτώντας τί συμβαίνει. Ἀνάμεσα σ' ἐκείνους ποῦ αἰ-

Εἰς τὸ μέσον τῆς φωτογραφίας εἰκονίζεται ὁ στρατηγὸς Λεωνίδας Σπαῆς, ὑφυπουργὸς Στρατιωτικῶν κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ '44.

σθάνθηκαν φρίκη καὶ λύπη γιὰ τὴν κακοποίησι τῆς ἀλήθειας ἀπὸ τὸν Χόαρ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνταποκριτὰς, ἰδίως μερικὸς Ἀμερικανούς, ἦταν καὶ ὁ πρεσβευτὴς Λήπερ. Ἐγραψε:

«Ὁ κόσμος εἶχε τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἡ φασιστικὴ ἀστυνομία τῶν Ἀθηνῶν εἶχε ἀνοίξει πῦρ ἐναντίον ἀόπλου πλῆθους. Αὐτὲς οἱ γραφομηχανὲς προσέφεραν στὸ ΕΑΜ τὴ μεγαλύτερη νίκη του, ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Εἰδα ἀρκετοὺς ἀνταποκριτὰς καὶ τοὺς διηγήθηκα τὸ ἐπεισόδιο μπροστά στὸ σπίτι τοῦ Παπανδρέου, πρὶν ἀρχίσῃ ὁποιοδήποτε ἐπείσοδο στὴν πλατεία. Καὶ ἐξέφρασα τὴν γνώμη ὅτι ἦταν ἐντελὼς ἀπίθανο ὅτι τὸ πλῆθος ἦταν ἀόπλο.

Οἱ κομμουνιστὲς πάντως ἐφρόντισαν νὰ βαδίσουν καὶ πρὸς τὴν βρεταννικὴ πρεσβεῖα. Ὁλόκληρος ὁ κόσμος εἶχε γεμίσει ἀπὸ ἀνήσυχια πλῆθη ποῦ κραύγαζαν ἑξάλλα. Ὁ Λήπερ εἶχε διατάξει νὰ κλειδωθοῦν καλὰ οἱ σιδηρένιες αὐλόπορτες καὶ ἡ μικρὴ φρουρά τῶν Ἀγγλῶν στρατιωτῶν παρετάχθη ἀντίκρου στὸ πλῆθος. Μπροστά, οἱ διαδηλωτὲς ἔσειαν μιά μεγάλη σημαία ποῦ ἦταν βαμμένη μὲ αἷμα καὶ εἶχε γραμμένες τὶς λέξεις «ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΣΚΟΜΠΗ».

Ὁ Λήπερ δέχθηκε νὰ παρουσιάσῃ μπροστά του ἀντιπροσωπεῖα τῶν διαδηλωτῶν, ἀφοῦ πρῶτα τοὺς ἔδωσε «λογικὸ χρονο γιὰ νὰ φωνάξουν καὶ νὰ ἐξευθυμάνουν». Τελικὰ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν διαδηλωτῶν ἀποδείχθηκε ὅτι «εἶχαν γλωσσοδέτη», δὲν εἶχαν τίποτα τὸ λογικὸ νὰ ποῦν. Τὸ μόνο ποῦ ἔκαναν ἦταν νὰ ξεφωνίζουν καὶ νὰ ἀπειλοῦν.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα ἐπληροφόρησαν τὸν Λήπερ ὅτι οἱ χειροδομητὲς μπροστά στὴν πόρτα τοῦ Παπανδρέου ἐρρίφθησαν τὴ στιγμή ποῦ ἔβγαίνε ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς πολυκατοικίας ὁ ὑπουργὸς Δικαιοσύνης Θεμιστοκλῆς Στάσος.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἄρ-

χιζε ὁ «πόλεμος τῶν πόλεων» γιὰ τὸν Οὐίλλιαμ Κήρναν, ἀπὸ τὸ Λάνκασαϊρ, ποῦ ἦταν τότε στρατιώτης ὁδηγὸς αὐτοκινήτου, εἶναι χαρακτηριστικὰ τυπικὸς γιὰ ὅλους τοὺς Ἀγγλοὺς ποῦ ὑπηρετοῦσαν στὴν Ἑλλάδα τὸ 1944.

Ἐκανε συχνὰ τὸ «δρομολόγιο» μεταξὺ τοῦ ἀρχηγείου τῆς ΡΑΦ τῆς Κηφισιάς καὶ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Καλαμάκι καὶ εἶχε δεῖ ὅτι οἱ δρόμοι ἦταν γεμάτοι ἀπὸ σημαίες καὶ πανῶν ποῦ φανέρωναν ὅτι ἐρχόταν ἡ σύγκρουσι. Διηγεῖται:

«Εἰδοποιοῦσαν τοὺς Βρεταννοὺς στρατιῶτες στὴν πιὸ ἀπλὴ γλῶσσα ὅτι ὅταν θὰ ἄρχιζαν οἱ φασαρίες δὲν ἦταν κάτι ποῦ μᾶς ἀφοροῦσε. Ἡ σύγκρουσι ποῦ ἐρχόταν ἦταν κάτι τόσο διατυμπανισμένο, ποῦ εἶναι ἀπίστευτο τὸ πὼς μᾶς αἰφνιδίασε. Ὑφανικά, ἄρχισαν νὰ βάλλουν ἐναντίον μας ἀπὸ ἕνα παράθυρο μὲ αὐτόματα. Ὁ ἀξιωματικὸς μου μὲ διέταξε νὰ γυρίσω πρὸς τὰ πίσω μὲ τὸ φορτηγὸ μου».

Ἐνας ἀπὸ ἐκείνους ποῦ δὲν παραξενεύθηκαν ὅταν ἄρχισε τὸ κακὸ, ἦταν ὁ Μπίκχαμ Σου-ήτ-Ἔσκοτ, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ SOE Μέσης Ἀνατολῆς, τοῦ ὁποῖο ὁ ρόλος στὴν ἐπικείμενη τραγωδία εἶχε τελειώσει. Ἦταν ἔτοιμος νὰ φύγῃ ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸ ἀπόγευμα τῆς 3ης Δεκεμβρίου. Εἶχε ἀνεβῇ στὴν Ἀκρόπολι, γιὰ νὰ θαυμάσῃ ἀπὸ κεῖ πάνω τὴν ὁμορφιά τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν εἶδε μεγάλα πλῆθη νὰ συρρέουν ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς πρὸς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Ἀναγκάστηκε νὰ κατεβῇ ὅσο τὸ δυνατόν γρηγορώτερα.

Λέει: «Ἡ δεύτερη ἀπόπειρα τῶν κομμουνιστῶν νὰ πάρουν ἐκεῖνοι τὸν ἔλεγχον στὰ χέρια τους ἄρχισε. Ἀνέβηκα σ' ἕνα λεωφορεῖο καὶ ἔφυγα γρήγορα-γρήγορα. Μὲ ἀποχαίρεται ἀπὸ ἀφθογες σφαῖρες καθὼς περνοῦσαμε τὴν πλατεία τῆς Ὁμονοίας».

Ὁ τρόμος ἐκείνου ποῦ ἀρχι-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
(ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)

ζε ἄρχισε νὰ συσσωρεύεται σὺν βαρὺ σύννεφο πάνω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὅταν ἔγινε γνωστὸ ὅτι ὠπλισμένοι ἀντάρτες παρουσιάσθηκαν στὰ προάστια. Αὐτὸ ποῦ ἐρχόταν ἐρήμωσε τοὺς δρόμους, ἔκλεισε τὰ καταστήματα καὶ ἔκανε νὰ σωπάσουν τὰ συλήθως θορυβώδη καφενεῖα τῆς Ἀθήνας. Οἱ πυροβολισμοὶ ποῦ ἀκούγονταν συνεχῶς ἔμοιαζαν νὰ πλησιάζουν ὅλο καὶ περισσότερο. Οἱ ἑλασίτες εἶχαν ἀρχίσει νὰ πυροβολοῦν ἀδιακρίτως καὶ οἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀπαντοῦσαν στοὺς πυροβολισμούς.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος εἶχε ἀρχίσει.

Ἡ πρώτη πραγματικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἔγινε τὴν ἐπομένη ἡμέρα, ὅταν ἕνα βαρέως ὠπλισμένο μεγάλο τμήμα τοῦ ΕΛΑΣ κατέλαβε τὴν ἀστυνομικὴ διεύθυνσι Πειραιῶς. Ἐπακολούθησε σειρά ἐπιθέσεων ἐναντίον τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων τῶν Ἀθηνῶν. Δεκαπέντε ἀστυνομικά τμήματα κατελήφθησαν ἀπὸ τοὺς ἑλασίτες.

Φυσικά, ὁ Σκόμπη δεχόταν ἀπροκάλυπτη πρόκλησι μ' ὅλα αὐτά. Ἦταν ἐνέργειες πολεμικὲς καὶ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ τὶς ἀντιμετωπίσῃ μὲ ἀνάλογο τρόπο. Φρόντισε νὰ στελεχίῃ διαταγὴ στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ μὲ αὐστηρὸ περιεχόμενο καὶ μὲ ὕφος τελεσιγραφικόν: «Ὁ ΕΛΑΣ ἔπρεπε νὰ ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν περιοχὴ τῆς ὡς τὸ μεσονύκτιον τῆς 3ης Δεκεμβρίου. Παράλληλα, παρὰ τὶς ἐντολὲς ποῦ εἶχε, σταμάτησε τὸ καράβι ποῦ θὰ ἔπαρνε τοὺς ἀλεξιπτωτιστὰς στὴν Ἰταλία καὶ ἐμπόδισε τὴν ἐπιβίβασι τῆς ὑπολοίπου Ταξιαρχίας.

Ἐνα ἄκρως ἀπόρρητο τηλεγράφημα ποῦ ἔστειλε ὁ Σκόμπη μὲ τὴν σημείωσι «μόνον διὰ τὸν στρατάρχη Ἀλεξάντερ», ἔγραφε: «Ὁ ΕΛΑΣ περίξ τῶν Ἀθηνῶν δείχνει σαφὴ σημεῖα ὅτι θὰ βαδίσῃ κατὰ τῆς πόλεως. Ἦδη ὑπάρχουν ἀποδείξεις ὅτι ὁ ΕΛΑΣ θὰ προβάλλῃ ἐνοπλον ἀντίστασιν ἐάν ἐπιμείνωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν κατὰ γράμμα τὰς διαταγὰς».

Ἡ ἀπάντησι στὸ τηλεγράφημα αὐτὸ ἦταν:

«Ὁ Βρεταννὸς πρωθυπουργὸς ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίζετε ὅτι αἱ ἐνέργειαι αἱ προτεινόμεναι εἰς τὸ ὑμέτερον GO 876 τυγχάνουν τῆς πλήρους ἐγκρίσεως του καθὼς καὶ τῆς ἐγκρίσεως τῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Ἐπιτελείου».

(Συνεχίζεται)

Πώς εσώθη η 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

36ον

Τὴν ἴδια ἡμέρα, ὁ Σκόμπυ ἔλαβε ἕνα ἄκρως ἀπόρητο σήμα ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Τσῶρτσιλ: «Αὐτὴ εἶναι ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ νὰ σὰς ἀποστείλω τὰ συγχαρητήριά μου διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐκτελεῖτε τὸ δυσχερὲς ἔργον σας καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐμπιστοσύνην μου ὅτι ὁ συνδυασμὸς ψυχραίου καὶ σταθερᾶς δράσεως θὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας μεγίστης σημασίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν χώραν μας».

Ὅμως, στὴν Βουλὴ ἡ κατάστασις δὲν ἐμφανιζόταν ἔτσι. Ὅσα εἶχαν γράψει οἱ «Τάιμς» εἶχαν ἐξαγριώσῃ τοὺς ἀριστεροὺς. Ὁ δρ Χένντεν Γκέστ, ἐργατικὸς βουλευτὴς ἀπὸ τὸ "Ι-λιγκτον Νόρθ, ὑπέβαλεν ἐπερώτησιν «νὰ πληροφορηθῇ ὁ κ. πρωθυπουργὸς τὸ Σῶμα ἐπὶ τῶν συμβάντων εἰς Ἀθήνας τὴν Κυριακὴν 3ην Δεκεμβρίου, ὅταν ἡ ἐλληνικὴ ἀστυνομία, ὅπως ἀναφέρεται, ἤνοιξε πῦρ ἐναντίον διαδηλώσεως νέων καὶ παιδιῶν».

Ὁ Τσῶρτσιλ ἀπάντησε διεξοδικά. Ἀνέφερε ὅτι κατὰ τὰς ταραχὰς εἶχαν φονευθῇ ἐνδεκά διαδηλωταὶ καὶ εἶχαν τραυματισθῇ περὶ τοὺς ἐξήντα, εἶχε φονευθῇ ἕνας ἀστυνομικὸς καὶ εἶχαν τραυματισθῇ τρεῖς.

Καὶ ὁ Τσῶρτσιλ ἐδήλωσε ἀπεριφράστως: «Τὸ ἀν' οἱ Ἑλληνες θὰ ἔχουν μοναρχίαν ἢ δημοκρατίαν, αὐτὸ εἶναι κάτι πού ἐκεῖνοι θὰ τὸ ἀποφασίσουν. Ἀλλά, ἕως ὅτου εἶναι σὲ θέσι νὰ λάβουν ἀπόφασιν, δὲν θὰ διατάσωμεν νὰ χρησιμοποιήσωμε τὰς σημερινὰς ἡδὴ δυνάμεις μας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ τὰς ἐνισχύσωμεν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιβάλωμεν τὸν νόμον καὶ τὴν τάξιν».

Ὁ δρ Γκέστ ἔκανε ἀμέσως ἀντεπίθεσι:

«Εἶναι ἢ δὲν εἶναι γεγονός ὅτι ἡ διαδήλωσις πού ἐδόχθη τὰ πῦρ τῆς ἀστυνομίας ἀπετελεῖτο ἀπὸ διακόσια περίπου ἀπλά παιδιά καὶ νέους; Εἶναι ἢ δὲν εἶναι γεγονός ὅτι οἱ πυροβολισμοὶ διήρκεσαν μίαν ὥρα περίπου, μὲ ἀγριότητα καὶ βιαιότητα; Ἀναγινώσκω ἀπὸ τοὺς «Τάιμς». Μήπως εἶναι ἀραγε καιρὸς νὰ ἀποφασισθῇ ἀμέσως ὁλόκληρος ἡ ἀστυνομικὴ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν, ἐφ' ὅσον ἔδειξε ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην;»

Ὁ Τσῶρτσιλ ἀπεκρίθη:

«Πρέπει, ἐπίσης, νὰ κατακρίνωμεν τὴν συνάθροισιν καὶ τὴν χρησιμοποίησιν ἐνὸς μεγάλου ἀριθμοῦ ἀόπλων παιδιῶν εἰς διαδήλωσιν ἢ ὁποία εἶχε ἀπαγορευθῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, εἰς μίαν πόλιν γεμάτην ἀπὸ ἐνόπλιους, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δυνατόν νὰ ριφθοῦν πυροβολισμοί».

Καὶ ὁ Ἀνιούριν Μπῆβαν (δικακεκριμένο στέλεχος τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος τῶν Ἑργατι-

Στιγμιότυπον ἀπὸ μίαν παρέλασιν εἰς τὴν ἐλευθεράν Ἑλλάδα τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν τοῦ Ζέρβα κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

κῶν) ἔρριξε τὸ «καρφί» του στὸν Τσῶρτσιλ:

«Δύναμαι νὰ τόνισω ὅτι εἰς τὴν χώραν μας ὑπάρχει μεγάλη ἀναταραχὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ καὶ μεγίστη ἀνησυχία εἰς τὰς Ἑνόπλους Δυνάμεις ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται νὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ σκοποῦς διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἔχουν ἐπιστρατευθῇ».

Τὸ κλίμα δὲν ἦταν καθόλου εὐνοϊκὸ γιὰ τὸν Τσῶρτσιλ.

★

Τὸ πρῶτο σοβαρὸ ἐπίσῳδιον μεταξὺ ἀγγλικῆς μονάδος καὶ ἐλασιτῶν ἔγινε τὴν νύκτα μετὰ τοὺς πυροβολισμοὺς στὴν πλατεῖα Συντάγματος. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, ὅπως ἦδη ἀνεφέρθη, δὲν ἐπαψαν νὰ ἀκούγονται πυροβολισμοὶ καθὼς οἱ ὀπλοφόροι τοῦ ΕΛΑΣ εἶχαν ἀρχίσει τὶς «ἐκκαθαρίσεις» τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πού ἔκριναν ἐμπόδιον ἐπὶ τὸ «ἔργον» τοὺς καὶ ταυτόχρονα ἐξαπέλυσαν ἐπιθέσεις ἐναντὶον ἀστυνομικῶν σταθμῶν τῶν προαστίων, ἐλάχιστοι ἦσαν οἱ πυροβολισμοὶ πού ἐρρίφθησαν κατὰ τῶν Ἀγγλων.

Μετὰ τὶς ἐννιά τὸ βράδυ, ὅμως, ὅταν ἐπετάθησαν οἱ φήμες ὅτι μεγάλος σχηματισμὸς τοῦ ΕΛΑΣ δυνάμεως τάγματος μὲ πλήρη ἐξοπλισμὸ κατευθυνόταν πρὸς τὸ κέντρο ἀπὸ τὴν Κηφισιά, τότε ἐκρίθη ἀπαράιτητο ὅτι κάτι ἔπρεπε νὰ κάνουν οἱ Ἀγγλοι. Οἱ ἀντάρτες, ὀπλισμένοι μὲ ὅλους καὶ ἄλλα βαρὲα ὅπλα, εἶχαν τὴν πρόθεσιν νὰ μποῦν μέσα στὴν ἀποστρατιωτικοποιημένη ζώνη.

Ἐξεδόθη ἀμέσως διαταγὴ ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο τῆς 23ης Τεθωρακισμένης νὰ κινητοποιηθῇ μονάς Ἀγγλων ὑπὸ δύο ἀξιωματικῶν τοῦ Ἐπιτελείου — ὁ

ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Μωρίς Ἀς — προκειμένου νὰ σταματήσῃ τὴν φάλαγγα πού προήλαυνε.

Οἱ ἐπικεφαλῆς τῆς μονάδος Βρεταννοὶ ἀξιωματικοὶ ἐπέτυχαν νὰ συναντηθοῦν καὶ νὰ συνομιλήσουν μ' ἕνα πρῶην συνταγματάρχην τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ (πού στὸ πληθικὸ του εἶχε ἀκόμα τὴν κορώναν!). Μαζὶ τοῦ ἦταν ἕνας «ῶργισμένος» νεαρός, πού ὅλοι τὸν ἀποκαλοῦσαν «καπετάνιο». Ἦταν ὁ πολιτικὸς κομισάριος τοῦ τῶς συνταγματάρχην, ὁ ἄνθρωπος πού ἔπαιρνε τὶς ἀποφάσεις.

Ὅταν τοῦ τόνισαν — οἱ Βρεταννοὶ — ὅτι βρισκόταν σὲ ζῶνὴ πού εἶχε καθορισθῇ σὰν ἀποστρατιωτικοποιημένη, ὁ νεαρός «καπετάνιος» ἀποκρίθηκε περιφρονητικά:

— Δὲν μ' ἐνδιαφέρουν τὰ λόγια, μόνον ἡ πραγματικότητα μ' ἐνδιαφέρει.

Συμπλήρωσε δὲ ὅτι ἡ πραγματικότητα πού τὸν ἐνδιέφερε ἦταν ἡ «ἐκκαθάρισις μερικῶν φασιστικῶν στοιχείων ἐκεῖ κοντά».

Ἔτσι οἱ Βρεταννοὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ βάλουν σὲ ἐνέργεια τὰ «μεγάλα μέσα».

Ἐάν ἀποδειχθῇ ὅτι πρόκειται γιὰ ἐξέγερσι, σκεφθῆτε τί θὰ συμβῇ, ἀν ἀποφασισθῇ ὁ στρατάρχης Ἀλεξάντερ νὰ καταπνίξῃ αὐτὴ τὴν ἐξέγερσι.

Ὁ πολεμοχαρὴς «καπετάνιος» ἔκρινε, ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ, ὅτι ἦταν προτιμότερο νὰ διατάξῃ τὸ τάγμα του νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ δρόμο νὰ περιμένῃ στὰ χωράφια, γιὰ νὰ γίνουν κι' ἄλλες διαδουλεύσεις. Ἡ κρίσις εἶχε περάσει.

Κι' ὅταν ἔφθασε ἐπὶ τόπου τὸ 6ο τάγμα Ἀλεξιπρωτιστῶν, δὲν ἔγινε, ὅπως ἀνέμεναν πολλοί, μάχη. Ὁ Φαρὰρ Χόκλεϋ, πού

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ἦταν ἐκεῖ, εἶχε συναντήσει κι' ἄλλες φορές πρὶν αὐτοὺς τοὺς ἀντάρτες πού προέρχονταν ἀπὸ τὴν Θήβα.

«Ὁ τοπικὸς ἀρχηγός, γράφει, ἦταν ἕνας ἡλικιωμένος μόνιμος ἀξιωματικὸς τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ συνταγματάρχης Παπαζήσης, μὲ μιά πελώρια γενειάδα καὶ ἀπίθανο κόρδωμα! Ἦταν ἕνας γέρος ἀνόητος. Πολὺ γρήγορα ἀντιλαμβάνονταν κανεὶς ὅτι αὐτὸς ἦταν ἡ βιτρίνα καὶ ὅτι ἡ πραγματικὴ δύναμις ἦταν στὰ γέρια ἐνὸς ἄλλοτε μαθητοῦ τῆς Σχολῆς Ἀξιωματικῶν πού ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτοῦ τοῦ Νικηφόρου. Στὴν ἀρχὴ διατηρούσαμε φιλικὰ σχέσεις μ' αὐτοὺς. Μάλιστα παίξαμε καὶ ἕνα ποδοσφαιρικὸ μάτς».

Ὅμως, ὅταν ἔγινε φανερό ὅτι τὸ τάγμα τοῦ ΕΛΑΣ τῶν Θηβῶν ἦταν ἀποφασισμένο νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Ἀθήνα, οἱ Βρεταννοὶ ἄφησαν στὴν ἄκρῃ τὴ «φιλία» τους. Τὸ τάγμα τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν παρατάχθη εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ δρόμου καὶ ὁ ἐπικεφαλῆς ἀξιωματικὸς, ὁ συνταγματάρχης Μπάρλοου, διέταξε τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀνταρτῶν νὰ παραδώσουν ἀμέσως τὸν ὀπλισμὸ τους.

Οἱ συζητήσεις πῆραν καὶ ἔδωσαν γύρω ἀπὸ μιά μεγάλη φωτιά πού εἶχαν ἀνάψει οἱ ἀντάρτες. Ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος τοῦ ΕΛΑΣ δὲν δεχόταν μὲ κανένα τρόπο νὰ ὑπακούσῃ στὴν διαταγὴ.

Ξαφνικὰ ἐνεφανίσθη ὁ νεαρός «καπετάνιος» ἐξαλλος ἀπὸ ὀργὴ καὶ ζήτησε νὰ μάθῃ γιατί οἱ Ἀγγλοὶ εἶχαν στραφῇ ἐναντίον τῶν γενναίων συμμάχων τους πού εἶχαν σώσει τὴν Ἑλλάδα. Ὁ συνταγματάρχης Μπάρλοου εἶπε ἡρέμα:

— Δὲν ἔχουμε νὰ ποῦμε περισσότερα. Αὐτὲς εἶναι οἱ διαταγὲς τῆς συμμαχικῆς κυβερνήσεως.

Ἡ ἔντασις εἶχε κορυφωθῇ. Ὅλα ἔδειχναν ὅτι ὁ «καπετάνιος» θὰ ἐδίδε τὴ διαταγὴ πού θὰ σήμαινε ἐναρξὶ τῆς αἱματοχυσίας.

Ξαφνικὰ, ὁ διοικητὴς ἐνὸς λόχου Ἀγγλων, πού ἦταν μαζὶ μὲ τὸν συνταγματάρχην, φώναξε:

— Λόχος, ἐφ' ὀπλου λόγχη! Μέσα σὲ ἐλάχιστες στιγμὲς οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ εἶχαν περικυκλωθῇ. Σὲ λίγο ἀκούστηκε ὁ θόρυβος τοῦ πρώτου ὀπλου πού ἔπεφτε στὸ ἔδαφος. Τὸν ἀκολούθησαν πολλοί. Σὲ λίγο ὅλοι οἱ ἄνδρες τοῦ ΕΛΑΣ εἶχαν πετάξῃ τὰ ὅπλα τους.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή Έλλας τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΨΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

37ον

«Ο νεαρός «καπετάνιος» ξφυγε τρέποντας από θυμό, με μεγάλα βήματα. Δεν τον ξαναείδαν ζωντανό οι «Άγγλοι. Τὸ πτώμα του αναγνωρίστηκε ανάμεσα στους νεκρούς μιᾶς μάχης τῶν Ἀθηνῶν, ἀρκετὲς ἐβδομάδες ἀργότερα.

Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ ΕΛΑΣ ὠδηγήθησαν σὲ φυλακὲς Ἀθέρωφ καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀντάρτες διετράχθησαν ἐνὰ πᾶν ἐν σπίτι τους».

★

Τὴν ἴδια ἐκείνη νύχτα —τῆς Κυριακῆς 3ης Νοεμβρίου— ὁ Σκόμπη ἔγραφε στὸ ἡμερολόγιό του:

«Ἡ κατάστασι χειροτερεύει ραγδαίᾳ. Ὁ ΕΛΑΣ κατέλαβε ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐπέτελλε κατὰ τὸ ἡνωμένου Ἀρχηγείου Βρετανικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ».

Πραγματικὰ οἱ δυνάμεις τῶν Βρετανῶν στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιῶς ἦσαν ἐλάχιστες. Ἡ μικρὴ δύναμις ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴν φύλαξιν τοῦ ἀσφυκτοῦ στὸ Νέο Φάληρον δέχθηκε ἐπιθεσι με αὐτόματα ὅπλα καὶ με τυφέκια ἀπὸ ἀκροβολιστές.

Ἐνᾶς ναύτης στὸ μικρὸ «Ἐμ. Ἐλ» 846 ποὺ ἦταν ἀραγμένο στὸν Πειραιᾶ, θυμάται πῶς ἀρχισε ἡ μάχη ἐκεῖ.

— Πήγαινα πρὸς τὸν ἡλεκτρικὸ, ὅταν ἔτσι ξαφνικά, διαπίστωση ὅτι κάτι δὲν πάει καλά. Οἱ δρόμοι ἐρημώθηκαν. Ξαφνικά ἀκούστηκε ἕνας πυροβολισμὸς ἀπὸ κάπου μπροστά μου. Ἀκολούθησε βολὴ αὐτομάτου ὅπλου. Βρέθηκα ἀνάμεσα σὲ διασταυρούμενα πυρὰ. Γύρισα ἀμέσως πίσω, γιὰ νὰ φτάσω στὸ καράβι μου, περνώντας κοντὰ ἀπὸ σώματα ποὺ κείτονταν στοὺς δρόμους».

Λίγο πρὶν ἀρχίσουν οἱ μάχες, ἕνας ἄλλος ναύτης, ὁ Ἀλμπέρτ Μούρ, «κοιτοῦσε με ἀνησυχία νὰ ἐτοιμάζουν οἱ ἐλασίτες πολυβολεῖα, γύρω ἀπὸ τὶς ἐγκαταστάσεις τῶν καυσίμων». Ἀλλὰ οἱ διαταγὲς ποὺ εἶχαν ἦσαν σαφείς. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμειχθῶν σὲ τίποτα καὶ τὸ μόνο ποὺ εἶχαν τὴν ὑποχρέωση νὰ κάνουν ἦταν νὰ ἀμυνθοῦν ὅταν δέχονταν ἐπιθεσι.

Ὁ διαβιβαστὴς Πέρρυ —ποὺ τὸν ἔχουμε ἤδη ἀναφέρει μερικὲς φορὲς— εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀντιλαμβάνεται, τὸν τελευταῖο καιρὸ, πυρρότητα τοῦ κόσμου στὸν Πειραιᾶ πρὸς τοὺς Βρεταννοὺς. Τοῦ εἶχαν δώσει, ὅπως σ' ὅλους τοὺς ἄλλους Ἀγγλους, προκηρύξεις τοῦ ΕΛΑΣ ποὺ ἔλεγαν ὅτι «δὲν ἦταν δουλειὰ τῶν Ἀγγλων νὰ ἀνακατευθοῦν σὲ διενέξεις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων».

Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ, καὶ αὐτὸς, ὅπως καὶ οἱ περισσότεροι φίλοι του, αἰφνιδιάστηκαν με τὴν ἐκρηξί. Ἀπὸ τὸ παρὰ

Μεταξὺ τοῦ πρωθυπουργοῦ Νικολάου Πλαστήρα καὶ τοῦ ὑπουργοῦ Στρατιωτικῶν Λεωνίδα Σπαθί, διακρίνεται ὁ Ἀγγλος στρατηγὸς Φέρθ. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ἔγινε ἀνάγκη καὶ ἀργότερα τὸν Φεβρουάριο τοῦ '45 ἔγινε ἡ συμφωνία τῆς Βάρκιζας.

θυρὸ τοῦ δωματίου του, ἐκεῖ κοντὰ στὸ λιμάνι, εἶδε νὰ περικυκλώνουν ἕνα ἀστυνομικὸ τμήμα οἱ ἐλασίτες, ἐνῶ οἱ πυροβολισμοὶ ἔφεταν βροχή. «Οἱ ἀστυνομικοὶ ἀρχισαν νὰ βγαίνουν ἔξω με τὰ χέρια ψηλά. Ἐνᾶ πολυβόλο ἀρχισε νὰ βάλῃ πρὸς τὸ μέρος μας καὶ οἱ σφαίρες ἔπεσαν στοὺς τοίχους καὶ τὴν ὁροφὴ τοῦ σπιτιοῦ μας», ἀφηγεῖται. Καὶ συνεχίζει:

«Ὅλοι ὅσοι ἤμαστε σ' αὐτὸ τὸ σπῆτι σπεύσαμε ἀμέσως πρὸς τὴν ἔδρα τῆς μονάδας μας. Δὲν μᾶς ἐνώχλησε κανένας. Ὅμως, ὁμάδες ἐλασιτῶν μᾶς κοιτοῦσαν ἀγρία. Ξαφνικά, ὁλόκληρος ὁ Πειραιᾶς πῆρε φωτιά. Ὁ ΕΛΑΣ εἶχε ἀρχίσει τὴν ἐπιχείρησι καταλήψεως τῆς πόλεως».

Τὴν ἴδια περίπτω ἐποχὴ, ὁ Χέντν Πέττυ ἔγραφε στοὺς δικούς του:

«Αὐτὴ ἡ περιοχὴ μεταμορφώθηκε ἀπὸ τὴ μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη, ἀπὸ «Παραδείσος» ποὺ ἦταν γιὰ μᾶς, σὲ σωστὴ «Κόλασι», σὲ κάτι ποὺ μοιάζει περισσότερο με φυλακὴ. Τί εἴμαστε; Τί ρόλο παίζουμε; Καθόμαστε καὶ παρακολουθοῦμε ἀπὸ τὰ παράθυρά μας ἐρασιτέχνες στρατιῶτες με πολιτικά, ἀνδρες καὶ γυναῖκες ποὺ σκοτώνονται μεταξὺ τους με κάθε εἶδους ὅπλο ποὺ μποροῦν νὰ ἐξοικονομήσουν: ἀντιαρματικὰ κανόνια, τυφέκια, χειροβομβίδες, τσεκούρια, σουγιάδες, σιλήττα. Ὁ ΕΛΑΣ παρήλασε εἰς τοὺς δρόμους με ἐπικεφαλὴς μιὰ γριά ποὺ κουνοῦσε ἕνα τσεκούρι πρὸς μεγάλο ἀπὸ τὸ μπῶι της. Στὴν παρέλασι μερικὲς σημαίες ἦταν ματωμένες».

Στὸ μεταξὺ, ἕνα τάγμα τοῦ Ντάρχμαν εἶχε μεταφερθῇ ἀπὸ τὴν Ἱταλία στὴν Ἀθήνα με τὴν ἀποστολὴ νὰ καταλάβῃ τοὺς ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς καὶ ἄλλα ζωτικῆς σημασίας κτίρια.

Ἡ ἐντολὴ ἦταν: Νὰ μὴ πυροβολῇτε παρὰ μόνο ἀν δεχθῆτε πυρὰ. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν κρά-

τησε πολὺ. Ἀλλωστε γρήγορα ἀπεδείχθη ὅτι οἱ δυνάμεις ποὺ διέθεταν οἱ ἐλασίτες ἦσαν πολὺ περισσότερες καὶ πολὺ καλύτερα ἐξοπλισμένες.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οὔτε ὁ Σκόμπη οὔτε οἱ ἄνδρες του τὸ εἶχαν συνειδητοποιήσει πλήρως, ἡ κατάστασι γινόταν περισσότερο ἀπὸ κρίσιμη.

Ἡ 2α μεραρχία (Ἀττικῆς) τοῦ ΕΛΑΣ εἶχε ἀρχίσει νὰ συγκλίνει ὅλο καὶ περισσότερο στὰ προάστια τῆς πόλεως. Καὶ πολὺ λίγα χιλιόμετρα πρὸς τὰ νότια, ἡ 3η (Πελοποννησίου) ἔπαιρνε ἐπικαίρες θέσεις ἐλέγχουσες τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς. Ὁ Σκόμπη διέταξε ὅλες τίς μονάδες καὶ τὰ ἀποσπάσματα τοῦ ΕΛΑΣ νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν ἐντὸς 48 ὥρων καὶ παραλληλὰ ἔδωσε οδηγίες στὰ διασκορπισμένα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα στρατεύματά του —ποὺ ἐξακολουθοῦσαν τὸ ἔργο βοηθείας τοῦ πληθυσμοῦ— νὰ σπεύσουν καὶ νὰ συγκεντρωθοῦν στὴν Ἀθήνα, τὴν Θεσσαλονικὴ καὶ τὸν Βόλο.

Ἡ διαταγὴ τοῦ Σκόμπη ἀπερρίφθη ἀμέσως ἀπὸ τοὺς ἡγέτας τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀκολούθησε διακήρυξι τοῦ ΕΛΑΣ ποὺ διέταξε τὴν πρόθεσι νὰ δημιουργηθῇ «Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἐνότητος». Ὁ Παπανδρέου ὑπέβαλε τὴν παραίτησί του στὸν Σκόμπη. Ἀλλὰ ὁ Βρεταννὸς διοικητὴς δὲν ἠθέλε οὔτε νὰ ἀκούσῃ κάτι τέτοιο.

«Πήγα στὴν «Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ» γιὰ νὰ δῶ τὸν πρωθυπουργὸ στὶς 11.30, ἔγραψε στὸ ἡμερολόγιό του. Βρῆκα αὐτὸν καὶ τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιον εἰς κατάστασιν σχεδὸν πανικοῦ. Εἶχε ἔλθει τηλεγράφημα τοῦ Οὐίνστον Τσώρτσιλ πρὸς τὸν πρεσβευτὴ ποὺ ἔλεγε ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἔπρεπε νὰ μείνῃ ὁ κ. Παπανδρέου. Ὁ κ. Σοφοῦλης εἶχε τὴν πρόθεσι νὰ ἀποσυρῇ τὴν ὑποστήριξι τῶν φιλελευθέρων, κάτι ποὺ θὰ ἦταν μοι-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ραῖο. Πήγα νὰ δῶ τὸν Σοφοῦλη, μαζί με τὸν Χάρολντ Κόσια. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ μιᾶς ὥρας ἐξαντλητικῆ συζήτησι τὸν ἔπεισα νὰ μείνῃ με τοὺς φιλελευθέρους τοῦ εἰς τὴν κυβέρνησιν».

Λακωνικά, ὁ Σκόμπη σημείωσε ἐπίσης: «Πῆρα τὸν Τζόφρεϋ Τάττλ στὸ σπῆτι μου γιὰ φαγητό. Τὰ στρατεύματα τοῦ ΕΛΑΣ φαίνονται στοὺς λόφους πίσω μας. Μετέβην σὲ 5 τὸ ἀπόγευμα στὴν «Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ», περνώντας ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ ἕνα σημεῖο συγκρούσεων ἀπέναντι ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο τῆς 23ης Τεθωρακισμένης ταξιαρχίας».

Παραδέχθηκε μόνος του ὅτι «τὸ τηλεγράφημα τοῦ Τσώρτσιλ ἦταν ἐνθαρρυντικό. Βάσει αὐτοῦ σταμάτησα τὴν ἐπιδίωξι τῆς 2ας ταξιαρχίας ἀλεξιπτωτιστῶν στὰ πλοῖα».

Τὴν ἴδια τόσο γεμάτη ἀπὸ γεγονότα ἡμέρα, ὁ Σκόμπη σημείωσε ἐπίσης: «Κατελάβαμε τὴν κεντρικὴ πλατεῖα με μιὰ ἐπιλαρχία ἀρμάτων μάχης. Δὲν μποροῦμε νὰ τὰ βγάλουμε πέρα χωρὶς τὴν βοήθειά τῆς ἐλληνικῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας. Διέταξα νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν καταυλισμὸ τῆς στὸ Γουδί καὶ καταστρώσῃ τὰ σχέδια γιὰ συνδυασμένη ἐκκαθάρισι τῆς πόλεως τὴν ἐπομένη μέρα».

Πιὸ κάτω ἔγραψε: «Εἶδα τὸν Χόαρ τῶν «Τάιμς» καὶ τοῦ μίλησα γιὰ τὴν φοβερὴ του ἀνταπόκρισι».

Ἡ προφορικὴ «κατὰ δα» ἀπὸ τὸν Σκόμπη δὲν ἦταν ἡ μόνη τὸν «ἔφαγε» ὁ Χόαρ. Ὁ Κάπελ σχολιάζοντας τὴν φράσι τοῦ Χόαρ στοὺς «Τάιμς» ὅτι «εἶχαν σπαρῇ οἱ σπόροι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου» ἀπὸ τὴν ἀστυνομία τῶν Ἀθηνῶν ὅταν ἀνοίξε πῦρ ἐναντίον διαδηλώσεως νέων καὶ παιδιῶν, παρατήρησε με καυστικὴ εἰρωνεία στὸ «Τέλεγραφ»:

«Ὁ ἀγαπητὸς Τζόφρεϋ θὰ πρέπει νὰ ἐμπνηστὲ τὸ πρῶτ ἐκείνης τῆς Κυριακῆς ἀπὸ ἕναν ὕπνο διαρκείας. Οἱ σπόροι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἶχαν φυτρώσει καὶ εἶχαν βγάλει φύλλα καὶ ἀνθοῦς πολὺ πρὶν φθάσουμε ἐμεῖς στὴν Ἀθήνα».

Ὁ Κάπελ τρομοκρατήθηκε ἐπίσης ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἀμερικανὸς ἀπεσταλμένος ἐφημερίδων Φράνκ Γκερβάζι εἶχε γράφει ἕνα κομμάτι ποὺ τὸ χαρακτηρίζε σὰν «ἐπιτομὴ τῆς προπαγάνδας τοῦ ἀρχηγείου τοῦ ΕΑΜ στὴν Ἀθήνα».

«Οἱ Ἀμερικανοί, ἔγραφε ὁ Κάπελ, δὲν δειχνουν κανένα οἰκτο γιὰ τὴν τραγωδίᾳ μας στὴν Ἑλλάδα».

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

38ον

Καί καθὼς ἡ ἡμέρα ἐκείνη προχωροῦσε μὲ συνεχεῖς ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ἀστυνομικῶν τμημάτων, ἔγινε φανερό ὅτι ὁ πρῶτος στόχος τῶν κομμουνιστῶν ἦταν ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν δυνάμεων τῆς κυβερνήσεως καὶ ἡ ἐγκατάστασις «ισχυρῶν σημείων» τοῦ ΕΛΑΣ στὴν πόλιν.

Ὁ πανικός πού εἶχε ἐπικρατήσει μεταξύ τοῦ λαοῦ φάνηκε ἀπὸ τὶς συνεχεῖς τηλεφωνικὰς ἀναφορὰς σχετικῶς μὲ τὴν δραστηριότητα τοῦ ΕΛΑΣ. Τρομοκρατιζμένοι πολῖτες τηλεφώνουσαν στὶς βρετανικὰς ἀρχὰς καὶ ἀνέφεραν μεγάλας συγκεντρώσεις «ἀγρίων γενειοφόρων ἀπὸ τὰ βουνά», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα στὰ σημεία αὐτὰ εἶχαν ἐμφανισθῇ ἐλάχιστοι ἐλασίτες.

Οἱ φήμες πού κυκλοφοροῦσαν ἀνεξέλεγκτες δὲν περιορίζονταν μόνο μεταξύ τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Στρατὸν ἐξεκένωθη σὲ χρόνον ρεκόρ ἀπὸ ὅλες τὶς ὑπηρεσίες τῶν Ἀγγλῶν ὅταν διαδόθηκε ἀστραπιαία ὅτι ὁ ΕΛΑΣ θὰ ἀντιτίναζε τὸ κτίριο. Τὴν «εἰδησίην» αὕτη τὴν εἶχαν μεταδόσει «ἐγκυρὲς πηγές».

Στὸ μεταξύ, οἱ Ἀγγλοὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἐκδίδουν συνεχῶς τὴν στερεότυπη διαταγή: Δὲν θὰ πυροβολοῦσαν ἀν δὲν ἐδέχοντο ἐπιθέσιν. Ἡ συνηθισμένη τακτικὴ τῆς «εἰρηνικῆς παρεμβάσεως» εἶχε υἱοθετηθῇ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους. Εἶχαν διαταχθῇ ὅλες οἱ διαθέσιμες δυνάμεις νὰ κυκλοφοροῦν στοὺς κεντρικοὺς δρόμους γιὰ νὰ «ἀποκαρδιῶνουν» τὶς μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ.

Οἱ Ἀγγλοὶ προσπαθοῦσαν νὰ «τονίσουν τὴν παρουσίαν τους» καὶ νὰ ἐμποδίσουν νὰ πλησιάσουν στὸ κέντρο τῆς πόλεως ὁμάδες διαδηλωτῶν, κυρίως νὰ μὴ τοὺς ἀφήσουν νὰ φτάσουν ἔξω ἀπὸ τὴν «Μεγάλῃ Βρεταννίᾳ», ὅπου ἦταν ἡ ἔδρα τῶν ὑπολοίπων τῆς κυβερνήσεως Παπανδρέου.

Ἔτσι, ὡς τὴν νύκτα τῆς 4ης Δεκεμβρίου, μόνο οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς στὶς φυλακὰς Συγγροῦ εἶχαν ἐμπλακῇ σὲ μάχη. Σ' ὅλη τὴν ὑπόλοιπὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἰδίως στὰ προάστια καὶ στὸν Πειραιᾶ, εἶχαν καταληφθῇ ἀστυνομικὰ τμήματα, εἶχαν συλληφθῇ ἀστυνομικοὶ καὶ εἶχαν συλληφθῇ καὶ ἐκτελεσθῇ πολλὰ άτομα.

Στὸν Πειραιᾶ μὴ βρεταννικὴν περίτολον πού θέλησε νὰ «ἐπιβάλλῃ τὴν παρουσίαν της», σύμφωνα μὲ τὴν διαταγή, ὑπῆρχε φανερό ἐξουδετερισμὸς. Τὸν δυνάμει τοῦ ΕΛΑΣ παρήλασε μπροστὰ ἀπὸ τὴν περίτολον, κουβαλόντας ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους, ἰδίως ἀστυνομικοὺς. Κι ἔπειτα, οἱ ἐλασίτες ἀρχίσαν νὰ βγάδουν τὰ μὲτα τῶν αἰχμαλώτων τοὺς, μπροστὰ στοὺς Ἀγγλους, νὰ τοὺς ἀποκόπουν τὰ χέρια μὲ

Ὁ στρατηγὸς Σαράφης μὲ τοὺς ἐπιτελεῖς τοῦ καὶ τὸ προσωπικόν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τοῦ ΕΛΑΣ, στὴ Φουρνά τῆς Εὐρυτανίας. Διακρίνονται οἱ, συνταγματάρχης Προκάκης, Κ. Δεσποτόπουλος, πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ Γ' Στρατηγείου, Σαράφης, συνταγματάρχης Πετρούλακης, ἐπιτελάρχης Γ' Στρατηγείου, συνταγματάρχης Μπαροδέσης, διευθυντὴς τοῦ γραφείου, ταγματάρχης Μακρίδης κ.ά.

τοσκούρια πρὶν τοὺς σκοτώσουν.

Ἦταν φανερό ὅτι ἡ «ῥα μὴδὲν» εἶχε φθάσει. Οἱ Ἀγγλοὶ ἔπρεπε ἢ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς ἐπιδρομεῖς ἀπὸ τὰ βουνά ἢ νὰ ἀποσυρθοῦν καὶ νὰ ἀφήσουν τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐτὰ βγάλουν πέρα μόνοι τους. Ἡ ἀπόφασι δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ ληφθῇ. Οἱ Βρεταννοὶ ἦταν ἐλάχιστοι.

Ὁ Σκόμπυ, ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς διαταγμοὺς πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ παρέμβῃ, ἀλλὰ καὶ πάλι ὄχι δυναμικὰ. Ἐδῶσε διαταγὴ νὰ «καταληφθοῦν» οἱ ἀστυνομικοὶ σταθμοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους καὶ νὰ κρατηθοῦν, ὥσπου νὰ βρεθῇ τρόπος νὰ τοὺς ἀντικαταστήσουν ἱκανοποιητικὰ ἐξωπλισμένοι ἀστυνομικοὶ.

Πίστευε ἀκόμη, ὅμως, βάσει τῶν εἰσηγήσεων τῶν ἐπιτελῶν του, ὅτι ἦταν δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ αὐτὸ χωρὶς σύγκρουσι. Ὅτι ἦταν δυνατόν νὰ «ἀπομακρυνθοῦν μὲ τὴν πειθὴ» οἱ ἀντάρτες ἀπὸ τὰ ἀστυνομικὰ τμήματα πού εἶχαν καταλάβει.

Γρήγορα, ὅμως, κατέστη σαφές ὅτι ὁ ΕΛΑΣ δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ ἐγκαταλεῖψῃ τὰ «ἱσχυρὰ σημεία» του, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι, σὲ μερικά σημεία εἶχε ἐπιτυχία αὕτη ἡ τακτικὴ, ἀλλὰ στὰ σημεία αὐτὰ οἱ διοικητικὰ τὴν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ δὲν ἦταν σκληροτράχηλοι κομμουνιστὰι.

Τὸ πρωὶ τῆς ἐπομένης ἡμέρας ὁ Σκόμπυ ἔδωκε στοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν εἰδησεογραφικῶν πρακτορείων μετὰφρασί τῆς διακηρύξεως τοῦ ΕΛΑΣ πού τὴν μετέδιδαν τὰ χωνιά ὅλη τὴ νύχτα. Ἐλεγε:

«Σύντροφοι. Ἡ Ἐθνοφρουρὰ παρέδωσε τὰ ὅπλα της καὶ διακήρυξε τὴν ἑνωσί της μὲ τὸ

λαὸ καὶ τὸν ΕΛΑΣ. Σὰς καλοῦμε νὰ ἐνωθῇτε μαζί μας, ἀν εἶναι δυνατό μὲ τὰ ὅπλα σας. Ὅσοι μέινουν πίσω θὰ θεωρηθοῦν προδότες τοῦ λαοῦ καὶ φασίστες».

Τὸ ξερό χιούμορ τοῦ Σκόμπυ φαίνεται καθαρά σὲ μιὰ μικρὴ σημείωσιν στὸ ἡμερολόγιό του ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Ἐγράψε μὲ πολλὴ σοβαρότητα:

«Ὁ συνταγματάρχης Πω. Πωφ τῆς ῥωσικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς μοῦ ζήτησε ἐν ὄπλῳ βρεταννικὴ προστασίαν! Τοῦ ἔδωσα ἓνα στρατιώτη!»

★

Ἡ πρώτη πραγματικὴ μάχη στὴν Ἀθῆνα ἐγίνε στὴν περιοχὴ τοῦ Ὑπαιθρίου. Συνεκρούθησαν ἐκεῖ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τοῦ ΕΛΕΣ. Καὶ οἱ δύο πλευρὲς ἦσαν αποφασισμένες νὰ καταλάβουν τὸ ναὸ τοῦ Ὑπαιθρίου καὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

Ὁ Τζέημς Ρέχιλ, ἀπὸ τὸ Λίβερπουλ, δεκανέας τότε στὸν καταυλισμὸ τῶν Βρεταννῶν στὸ Ρούφ, θυμᾶται:

«Μὲ ξύπνησαν τὰ ξημερώματα πυκνοὶ πυροβολισμοὶ καὶ ἐκρήξεις ὀλμων. Γινόταν μάχη στὴν περιοχὴ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἦταν μιὰ πολὺ παράξενη εἰκόνα, μέσα στὸ ἀχνὸ φῶς τῆς αὐγῆς, μὲ τὶς κίτρινες καὶ τὶς κόκκινες λάμψεις ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῆς συγκρούσεως. Ὅσο ἐξημέρωναν καὶ βλέπαμε καλύτερα, διακρίναμε ἀνθρώπους νὰ τρέχουν σκυφτοί. Κάποτε οἱ πυροβολισμοὶ σταμάτησαν καὶ ἔδοξα νὰ ἀκούνται κόκκινες σημαῖαι στὴν Ἀκρόπολιν».

Αὐτὴν τὴν ὥρα πού ἡ κρίσις ὅλο καὶ κορυφανόταν, ὁ Σκόμπυ ἔλαβε ἓνα πολὺ ἐνθαρρυντικὸ τηλεγράφημα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Οὐίνστον Τσώρτσιλ:

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

«Ἐγὼ δώσω ὁδηγίαν νὰ παραμείνουν πλησίον σας ὅλοι αἱ δυνάμεις καὶ νὰ σὰς ἀποσταλοῦν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ἔνισχύσεις».

Στὸ ἴδιο τηλεγράφημα ὁ Οὐίνστον Τσώρτσιλ ἐσπευδε νὰ προειδοποιήσῃ:

«Φυσικὰ ὁ ΕΛΑΣ θὰ προσπαθῇ νὰ τοποθετήσῃ γυναῖκες καὶ παιδιὰ μεταξύ σας καὶ τῶν ἀνταρτῶν, ὅπου θὰ γίνῃ σύγκρουσις. Πρέπει νὰ ἐνεργήσετε μὲ ἔξυπνον τρόπο καὶ νὰ ἀποφύγετε τὰ σφάλματα. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ διστάσετε νὰ πυροβολήσετε ἐναντίον παντός ὀπλισμένου ἄρρενος εἰς τὰς Ἀθήνας, μὲ αἰματοχυσίαν, ἀν κριθῇ ἀναγκαῖον».

Σὲ μιὰν ἀνεπίσημη σύσκεψιν ὁ Σκόμπυ ὑπεγράμμισε τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἦταν παρὰ στρατιωτικὸς καὶ ὅτι ἦταν στὴν Ἐλλάδα γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὶς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεώς του.

«Αὐτὸ πού ἀντιμεταπίζουμε τώρα, εἶπε, εἶναι μιὰ προσπάθεια νὰ ἐπιτευχθῇ, διὰ τῆς βίας, λύσις σὲ ἓνα πολιτικὸ πρόβλημα. Ἀν δὲν ἦταν ἐδῶ τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα, τὸ ζήτημα θὰ προχωροῦσε, βιαίως, πρὸς τὴν λύσιν του καὶ θὰ ἐπακολουθοῦσε μεγάλη αἰματοχυσία. Θὰ εἶναι εἰς τὸ ἔπακρον ἀπεχθὲς νὰ χρησιμοποιήσουν βίαν τὰ βρεταννικὰ στρατεύματα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων συμμάχων τους. Ἀπὸ καθαρῶς τεχνικῆς ἀπόψεως, οἱ ἐνοπλιοὶ τοῦ ΕΛΑΣ στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι στρατεύματα στασιασάντα. Συνεπῶς ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ λάβω τὰ πιδ αὐστηρὰ μέτρα».

Τὰ μέτρα πού ἔλαβε ὁ Σκόμπυ καὶ πού τὰ εἶχε ἐγκρίνει ὁ Τσώρτσιλ, προκάλεσαν ἀνησυχητικὴ ἀντίδρασιν στὴν Ἀμερικὴ. Αὐτὰ καὶ οἱ ἀνακριθεῖς ἀνταποκρίσεις τοῦ Ὑποπ. σχετικὰ μὲ τὰ γεγονότα τῆς πλατείας Συντάγματος τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς, ἐπείσαν τὸν Ἀμερικανὸν ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν Στεττίνιου, ὅτι ὁ βρεταννικὸς ἱμπεριαλισμὸς ἐπικητούσε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του σ' ἓνα λαὸ τοῦ ὁποιοῦ ὁ ἥρωικός ἀγὼνας διὰ τὴν ἐλευθερίαν του ἀντιπροσώπευετο ἀπὸ τὴν γενναίαν καὶ ἰδεαλιστικὴν κίνησιν τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ.

Ὁ Στεττίνιους ἔκανε δηλώσεις καὶ ἐπέκρινε μὲ δριμύτητα τὴν Βρεταννίαν διότι δὲν ἐφήρμοζε τὰ συμφωνηθέντα, ὅτι δηλαδή οἱ ἀπελευθερούμενοι λαοὶ θὰ εἶχαν τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπιλύουν τὰ προβλήματα διακυβερνήσεώς τους, χωρὶς ἐπιδράσεις ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

39ον

«Υπήρχε κάτι τὸ σατανικὰ ἐξυπνο σ' ὅλα αὐτά, ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν. Πρὶν ἐκινήσουν οἰτιδήποτε, εἶχαν «ἐξασφαλίσαι τὰ νῶτα τους» ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἀμερικανῶν. Ἡ Ἀμερικὴ τοὺς ὑπεστήριξε, οὐσιαστικά, στὴν προσπάθειά τους νὰ καταλάβουν τὴν Ἑλλάδα μὲ λουτρό αἱμάτων.

Ὁ πρόεδρος Ρουσσέλτ, παρὰ τὸ ὅτι παλαιότερα ἦταν σχεδὸν πάντα σύμφωνος μὲ τὸν Τσῶρτσιλ καὶ εἶχαν συνεργασθῇ ἀρμονικά, εἶχε πεισθῇ ἤδη ὅτι ἡ Βρεταννία εἶχε «ὑπερλαϊστικές βλέψεις στὴν Ἑλλάδα».

Ὁ Ρουσσέλτ εἶχε ἐξαπατηθῇ σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε εἶχε φαντασθῇ ὅτι «εὗρισκε περισσότερη κατανόησι στὸν Στάλιν», ὅτι ὁ Ρῶσος ἡγέτης ἀντιπροσώπευε περισσότερο ἀπὸ τὸν Ἰσῳρτσιλ τὴν ἀμερικανικὴ ἀντίληψιν γιὰ πραγματικὴ δημοκρατία. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἀντιλήψεως ἦταν, κατὰ κανόνα, κάθε φορὰ πού ὁ κομμουνισμὸς ἔκανε μιὰ προσπάθεια νὰ καταλάβῃ μιὰ χώρα μὲ τὴ δύναμιν τῶν ὀπλῶν, νὰ παίρνουν οἱ Ἀμερικανοὶ μιὰ στάσι πού δὲν ἦταν μόνο οὐδέτερη, ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκὴ γιὰ τοὺς κομμουνιστάς. Τὰ στρατεύματα τῶν Ἀμερικανῶν στὴν Ἑλλάδα εἶχαν αὐστηρὲς διαταγὰς νὰ μὴ βοηθοῦσαν καθόλου τοὺς Βρεταννοὺς.

Τὸ χαρακτηριστικὸ σ' αὐτὴ τὴν ἱστορίαν εἶναι διὰ τὸν τότε ὁ ἀγγλικὸς, ὅσο καὶ ὁ ἀμερικανικὸς Τύπος ἔκανε γεμάτες χολὴ ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ «ἀγγλικοῦ παρεμβάτισμου» εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ ρωσικὸς Τύπος δὲν ἔκανε τέτοιες ἐπιθέσεις. Ὁ Στάλιν —τουλάχιστον ἐπιφανειακά— τηροῦσε τὰ συμφωνημένα μὲ τὸν Ἰσῳρτσιλ.

Ἡ βρεταννικὴ Βουλὴ ἔμαθε μὲ φρίκη ὅτι οἱ ἄκρως ἀπόρρητες ὁδηγίες τοῦ Τσῶρτσιλ πρὸς τὸν Σκόμπη εἶχαν δημοσιευθῇ στὸν ἀμερικανικὸ Τύπο καὶ εἶχαν προκαλέσει ἐχθρικά αἰσθήματα.

—Αὐτὸ μοῦ τὸ ἔστειλαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ, φώναξε ὁ βουλευτὴς τῶν Ἑργατικῶν Σέιμους Κόκς, ἀπὸ τὸ Μπρόξτου, κουνώντας ἕνα ἀπόκομμα ἐφημερίδος.

Πληροφόρησε τὸ Σῶμα ὅτι ἔγραφε: «Ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε διατάξει τὸν Σκόμπη νὰ μὴ διστάσῃ νὰ δράσῃ. Σὰν νὰ εὐρίσκεται εἰς κατεκτημένην πόλιν».

Ὅταν τὸν ἐρώτησαν ἀπὸ ποῖα ἐφημερίδα εἶναι τὸ ἀπόκομμα, ὁ Κόκς εἶπε:

—Ἀπὸ μιὰ ἀμερικανικὴ ἐφημερίδα — τοῦ Ντρίου Πήρσον.

Καὶ συνέχισε:

—Υπάρχει ἕνα χάσμα ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὴν βάση, ἐπὶ τῆς πολιτικῆς μας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅλοι γνωρίζομε ὅτι ἡ ἐνότης τῶν Ἠνωμένων Ἑθνῶν δὲν εἶναι ἐκείνη πού ἦταν. «Ε-

να κύμα ὀργῆς ἔχει σηκωθῇ εἰς ὅλον τὸν ἀμερικανικὸν Τύπον διὰ τὴν πολιτικὴν μας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Στὸ μεταξύ, τόσο ἡ βρεταννικὴ κυβέρνησις ὅσο καὶ ἡ στρατιωτικὴ ἡγεσία τῶν Ἀγγλων, ἀναστατώθηκαν ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπόρρητο σῆμα τοῦ πρωθυπουργοῦ πρὸς ἕνα διοικητὴ μονάδος κατάφερε νὰ φθάσῃ ὡς τίς ἐφημερίδες. Οἱ ὑπόνοιες, ὅπως ἦταν φυσικό, στράφηκαν ἐναντίον τῶν Ἀμερικανῶν ἀποκρυπτογράφων πού ὑπηρετοῦσαν στὸ Συμμαχικὸ Στρατηγεῖο τῆς Ἰταλίας.

★

Ἡ κυριαρχία τῶν ἐλασιτῶν στὴν Ἀθήνα καὶ τὸν Πειραιᾶ γινόταν ὄλο καὶ περισσότερη. Ἦταν φανερό ὅτι ἔπρεπε νὰ ληφθοῦν ἀμέσως δραστηκὰ μέτρα. Ἀν ἐπετύγχανε στοὺς στόχους του τὸ ΕΑΜ δὲν θὰ μπορούσε νὰ τεθῇ ζήτημα «ἀνατροπῆς τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως μὲ ἰσχυρότερας μονάδας». Ἔτσι τὸ πρόβλημα ἦταν: Τώρα ἢ ποτέ. Ἔτσι, τὴν 5ην Δεκεμβρίου, ὁ Σκόμπη διέταξε πλήρη ἐπιθετικὴ δράσι.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ὁ συνταγματάρχης Ὀλίβερ ἔγραψε:

«Ὁ σ.τ. (στρατιωτικὸς διοικητής — δηλαδὴ ὁ Σκόμπη. Σημ. μεταφρ.) ἔκρινε ὅτι εἶχε ἐξαντληθῇ ἡ ὑπομονὴ του. Καὶ φαντάζομαι ὅτι θὰ γίνῃ τώρα πραγματικὴ προσπάθεια νὰ διώξομε τὸν ΕΛΑΣ».

Ὁ Σκόμπη, στὸ μεταξύ, ἔγραψε στὸ ἡμερολόγιό του, ὅτι «κοιμήθηκε στὸ σπίτι του», δηλαδὴ στὴ βίλλα τοῦ Ψυχικοῦ, ἐνῶ ἐκεῖ κοντὰ εἶχαν ἀρχίσει νὰ συγκεντρώνωνται οἱ ἐλασίτες.

Μεγάλης σημασίας ἦταν ἡ σύσκεψις τῆς 5ης Δεκεμβρίου πού εἶχε ὁ Σκόμπη μὲ ἐκπροσώπους τοῦ ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Αὐτὸ σήμαινε ὅτι ὁ στρατηγὸς ἀνεγνώριζε ὅτι ὁ

πῆρχε κατάστασις ἐμφυλίου πολέμου στὴν χώρα. Ἡ βρεταννικὴ δύναμις κρούσεως ὀνομάσθηκε «Ἀρκφορς», ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ διοικητῆς της, τοῦ ταξιάρχου Ρ. Χ. Μπ. (Χάρρυ) Ἀρκραιτ, τῆς 23ης Τεθωρακισμένης, στὸν ὅποιον θὰ ἀπενέμετο —προσωρινῶς— ὁ βαθμὸς τοῦ ὑποστρατήγου.

Υπῆρχε διάχυτη ἡ ἐλπίδα ὅτι ὅταν διαπίστωναν ὅτι «οἱ φίλοι τους οἱ Ἀγγλοὶ» ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ πολεμήσουν, μὲ ὅλα τὰ μέσα πού διέθεταν, αὐτὸ θὰ εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νὰ ἀποκαρδιώσῃ τὸν ΕΛΑΣ.

Οἱ διαταγὲς πρὸς τὴν 23ην Τεθωρακισμένη καὶ τὴν 2αν Πεζικοὺ ἦσαν νὰ γίνῃ ἀμέσως ἐκκαθαρίσις τοῦ κέντρου τῶν Ἀθηνῶν, ἡ 2α Ἀλεξιπτωτιστῶν θὰ ἀνελαμβάνε τὸ βόρειο τμήμα τῆς πόλεως καὶ ἡ 3η Ὀρεινὴ Ταξιαρχία, ἡ ἐλληνικὴ μονάδα, θὰ ἀνελάμβανε νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς ἐλασίτες ἀπὸ τὴ νότιο περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν. Τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ Φάληρο θὰ τὰ ἀναλαμβάναν ἡ 139 ταξιαρχία μαζὶ μὲ τὸ 64ο σύνταγμα καὶ ἡ 20902 Μοῖρα τοῦ Συντάγματος τῆς ΡΑΦ. Σὲ κάθε περιοχὴ θὰ διετίθεντο καὶ μερικὰ τάγκς ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα πού διέθετε ἡ 64η μοῖρα.

Τὸ πρῶτο εἰς τὸ ὁποῖο ἀπέβλεπε ἡ ἐκδοθεῖσα ἐπιχειρησιακὴ διαταγὴ ἦταν νὰ ἐκκαθαρισθοῦν ἀμέσως οἱ δύο κεντρικοὶ δρόμοι τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν 50ῃ μοῖρα τῶν τάγκς καὶ ἡ κατάληψις τῶν ἀρχηγείων τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ στὴν περιοχὴν αὐτὴν.

Ἐκείνη ἡ βαρεῖα νύχτα μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ κατεβαίνει στὴν πόλιν ἀπὸ τὴν Πεντέλη, τὴν Πάρνηθα καὶ τὸν Ὑμητό, τὰ τρία βουνὰ πού περιβάλλουν τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ἀρχίσαν νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες σ' ὅλη τὴ νότια πόλιν καὶ στὰ προάστια. Τὸ ἄγριο καὶ ἐπίμονο χτύπημά τους σήμαινε τὴν κήρυξιν τοῦ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ἐμφυλίου πολέμου. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ὁ ΕΛΑΣ καλοῦσε ὑπὸ τὰ ὄπλα τοὺς ὁπαδούς του. Ἡ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία ἀρχισε νὰ περιπολῇ στοὺς δρόμους καὶ ἐπακολούθησαν σφοδρὲς μάχες. Ὁ Σκόμπη εἶχε φέρει μέσα στὴν πόλιν τὴν Ὀρεινὴ Ταξιαρχία γιὰ τὸ στρατόπεδο στὸ Γουδί ἐλεγχόταν ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ πού εἶχε ἐγκατασταθῇ στὰ ὑψώματα πάνω ἀπὸ τὴν περιοχὴ αὐτὴ. Καὶ τὰ κτίρια ἦσαν ἐκτεθειμένα σὲ βολὲς ὀβλῶν καὶ ἀκροβολιστῶν. Ὁ Σκόμπη ἔδωσε στὴν Ταξιαρχία μιὰ ὀρισμένη ἐπιχειρήσι νὰ φέρῃ σὲ πέρασ καὶ τὴν ὑπεστήριξε μὲ ἀεροπλάνα «Σπίτφαϊρς» καὶ «Μπωφάιτερς», πού ἔκαναν ἐπιθέσεις μὲ μεγάλη ἀκρίβεια.

Τὰ ἀρχηγεία τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΕΛΑΣ ἔπεσαν εὐκολὰ ὕστερα ἀπὸ μερικὲς βολὲς ἀπὸ ἕνα τάγκ.

«Εἶχαν ἀρχίσει ἕναν ἐμφύλιον πόλεμον», θυμᾶται ὁ Σὺρίλ Ἐπσταϊν, ἀπὸ τὸ Μπρίστολ, πού ἦταν δεκανέας τῆς 50ῆς Μοῖρας. «Κι' ὅμως, εἶχαν τὸ ἀρχηγεῖο τους σ' ἕνα κατάστημα παπουτσιῶν, στὸ κέντρο τῆς πόλεως. Φέρονταν —ἤθελαν νὰ δείξουν ὅτι φέρονται— μὲ ὅλη τους τὴν ἀνεσι. Οἱ ἐλασίτες πού ἦσαν ἐκεῖ μέσα ἔτρωγαν τὸ πρῶνὸ τους, ὅταν ἐμφανίσθηκε ἕνα «Σέρμαν» μαζὶ μὲ μιὰ μεγάλη ὁμάδα ἀνδρῶν.

«Μὲ μιὰ βολὴ ἀπὸ τὸ μεγάλο σχετικῶς διαμετρήματος κανόνι τοῦ «Σέρμαν» ἡ διπλὴ πόρτα τοῦ καταστήματος θρυμματίσθηκε. Ἦταν πολὺ λίγοι ἄνθρωποι μέσα. Καὶ τοὺς συλλάβαμε ὅλους. Ἐπειτα ἀπ' αὐτό, ὅλοι μας ἀποκτήσαμε καινούργια παπούτσια!».

Οἱ Βρεταννοὶ, σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, αἰσθάνονταν φοβερά ἄσχημα πού ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ χρησιμοποιοῦσαν τάγκ. Ἀργότερα, ὅταν ἕνας φανατισμένος καὶ ἐξαλλος νεαρὸς ἔσχισε τὸ πουκάμισό του καὶ ζητοῦσε νὰ τὸν πυροβολήσουν, τὸ τάγκ ἀπεμακρύνθη.

Εἰς τὴν ἄλλοτε ἀριστοκρατικὴ συνοικίαν τοῦ Κολωνακίου —τὸ Μαϊνφear τῶν Ἀθηνῶν— τὰ ἀποσπάσματα συνάντησαν μόνον ἐλάχιστους ἐλεύθερους σκοπευτάς. Ἐχθρικές θέσεις πού ἐπεσομάνθησαν σὲ ἀνοικτὲς περιοχὲς πυροβολήθηκαν ἀποτελεσματικά ἀπὸ μαχητικά ἀεροσκάφη τῆς ΡΑΦ, τῶν ὁποίων ὁ βόμβος καὶ οἱ πολυβολισμοὶ ὑπεγράμμισαν περισσότερο ὅτι ὁτιδήποτε ἄλλο τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Ἀθήνα εἶχε ἐμπλακῇ σὲ ἐμφύλιον πόλεμον. Ὁ Χάαρ τῶν «Τάιμς» ἔγραψε:

(Συνεχίζεται)

Ο ΜΟΝΑΡΧΟΦΑΣΙΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΧΘΡΟΣ — Η ΕΚΤΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ — ΕΝΑΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΙΣ ΔΥΣΜΕΝΕΙΑΝ — ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΙΑΝΤΟΥ — Ο ΤΑΞΙΑΡΧΟΣ ΜΑΓΙΕΡΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΚΑΪΡΟΝ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἐξιστόρησις τῶν αἰματηρῶν γεγονότων τοῦ χειμῶνος 1944—45 θαυσιζέται κυρίως στὸ προσω-
πικὸ ἡμερολόγιον, τοὺς φακέλλους καὶ τὰς ση-
μειώσεις τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπη. Ὁμως, ὁ συγ-
γραφεὺς Χένρυ Μὼλ, γιὰ νὰ ἔρῃ τὴν ἀλήθεια
μελέτησε κάθε τι σχετικὸ καὶ συνεισέφερε ἢ ἀν-
τιλογράφησε μὲ ἑκατοντάδες ἀνθρώπων πού τὰ
ἐζησαν. Ἡ ἀφήγησις ἀρχίζει μὲ τὴν ἀφίξιν τῶν
Βρετανῶν στὸν Πειραιᾶ. Ἐπὶ τοῦ θαυμαστοῦ μας
«Ἀθέριωφ», πού ἦταν ἐπικεφαλὴς μεγάλῃς νηο-
πομπῆς ἐπέβαινε ὁ τότε πρωθυπουργὸς Γ. Παπαν-
δρέου, μὲ μέλη τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐπὶ τοῦ

βρετανικοῦ θαλάσσης καταδρομικοῦ «Ἰωάννη», ὁ
ἀντιπρόσωπος τῆς βρετανικῆς κυβερνήσεως Χα-
ρόλντ Μακμίλλαν καὶ ὁ στρατηγὸς Σκόμπη διου-
κητῆς τῆς μικρῆς σχετικᾶ (25.000 ἄνδρες) δυ-
ναμείως, ἡ ὁποία εἶχε στόχον τὴν ἐγκατάστασιν τῆς
κυβερνήσεως τοῦ Καΐρου στὴν πατρίδα τῆς καὶ
τὴν ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως, τῶν συγκοινωνιῶν
καὶ ἐπικοινωνιῶν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἀγγλοὶ θεω-
ροῦσαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς τυχεροὺς πού ἔρχονταν στὴν
ὁμορφὴ Ἑλλάδα. Καὶ στὴν ἀρχὴ εἶχαν κάθε λό-
γον νὰ τὸ πιστεύουν. Τελικὰ ἀποδείχθηκε ὅτι ἦταν
πολύ ἄτυχτοι. Γιὰ νὰ ἀντιληφθοῦμε τί ἐγίνετο καὶ
πῶς ἐγινε τὸ αἰματηρὸν καὶ πρῶτον γινώσκουμε
δυσὶ χρόνιαν πρὶν, ὅταν ἀνετέθη στὸν ταξίαρχον
Ἐντου Μάγιερς ἡ ἐπιχειρήσις τοῦ Γαργοποτάμου.

Τὴν ἀποστολὴν τὴν ἐδημιουργήσε ὁ ΣΟΕ μὴ μν-
στικῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Λονδίνου, πού εἶχε ἔργο τῆς
τὴν δημιουργία καὶ τὴν συντήρησιν μονάδων ἀντι-
στάσεως στὶς κατεχόμενες χώρες. Μαζὶ μὲ τὸν
Μάγιερς ἐπέσαν στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ Κρίς Γούντ-
χάουζ καὶ ἄλλοι δώδεκα ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες.
Ἡ ἀνατίναξις ἐγίνετο. Ὁ Βελουχιώτης δοθήσετο,
παρὰ τὴν ἀντίθετον ἐντολὴν πού εἶχε. Ἀλλὰ, ὁ
Μάγιερς, πού τελικὰ πῆρε ἐντολὴν νὰ μείνῃ στὴν
Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὁργάνωσιν τοῦ κινή-
ματος ἀντιστάσεως, ἦταν πρόβλημα γιὰ τὸν ΕΛ
ΑΣ, γιὰτί θὰ ἀντιλαμβάνονταν τὶς πραγματικὰς
διαθέσεις του. Ὁ Μάγιερς καὶ ὁ Γούντχάουζ ἀν-
τελήθησαν πολὺ γρήγορα ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἦταν
ὄργανον τοῦ Κ.Κ.Ε. μέσω τοῦ Ε.Α.Μ.

4ον

(Χαρακτηριστικὸ εἶναι τὸ γε-
γονός ὅτι τὸ 1929, τὸ ΚΚΕ,
συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν
τῆς Κομιντέρν ἐκάλεσε τοὺς
Ἕλληνας ἐργάτες σὲ γενικὴ ἀ-
περγίαν. Μόνο δώδεκα χιλιάδες
ἐργάτες ἀπήργησαν. Τὸ κομ-
μουνιστικὸ δόγμα ἦταν κατὰ τὸ
ξένο πρὸς τὴν ψυχολογίαν τοῦ
Ἑλλήνα ἐργαζομένου. Καὶ τὸ
γεγονός αὐτὸ ὑπεγράμμισε τὸ
ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τοῦ
1928, ὅταν οἱ κομμουνιστὲς ὑ-
ποψήφιοι ἔλαβαν 14.325 ψή-
φους σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα).

Τὸ 1936, μετὰ τὴν ἐγκατά-
στασιν τῆς δικτατορίας ἀπὸ τὸν
Ἰωάννη Μεταξᾶ, συνελήφθησαν
ὅλα τὰ ἡγετικά στελέχη τοῦ
ΚΚΕ, συμπεριλαμβανομένου καὶ
τοῦ Ζαχαριάδη. Ἀξίζει τὸν κό-
πον νὰ ἀναφερθῇ ἐδῶ ὅτι οἱ πε-
ρισσότεροι συνελήφθησαν ὕστε-
ρα ἀπὸ προδοσίαν «ἐμπιστῶν
συντρόφων». Ἀρκετὰ χρόνια
ἀργότερα (τὸ 1950) ὅταν συν-
ετάχθη ἐπίσημη ἀναφορά τοῦ
κόμματος σχετικὰ μὲ τὰ γε-
γονότα τοῦ 1936, ἀνάμεσα
στὺς ἀναφερομένους σάν «πρά-
κτορες τῆς ἀστυνομίας καὶ προ-
δότες» ἦσαν καὶ οἱ Σιάντος,
Παρτσαλίδης, Καραγιώργης.

Εἶναι μὴ ἀναφορὰ χαρακτη-
ριστικῇ τῆς νοστορπίας τοῦ κόμ-
ματος;

ΕΧΘΡΟΣ:

Ο ΜΟΝΑΡΧΟΦΑΣΙΣΜΟΣ

Ὁ Σιάντος, ὥστόσο, κατάφε-
ρε νὰ δραπέτευσιν ἀπὸ τὴν ἐ-
ξορίαν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1939
καὶ προήδρευσε τῆς «Πέμπτης
Ὀλομέλειας». Σ' αὐτὴν ἐλήφθη
μὴ ἀπόφασιν πολὺ μεγάλης ση-
μασίας γιὰ τὸν ἱστορικόν: Σύμ-
φωνα μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτήν, τὸ
ΚΚΕ «υποστηρίζει τὴν ἀνεξαρ-
τήσια καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς
χώρας, ἀλλὰ ὁ βασικὸς ἐχθρὸς
εἶναι ὁ «οναρχοφασισμός».

Καί, ἔπειτα, ὅταν ὁ Στάλιν
ἔκανε τὴν κινική ἐκείνη συμ-
φωνίαν μὲ τὸν Χίτλερ, τὸν Αὐ-
γουστο τοῦ 1939, τὸ ΚΚΕ ἄλ-
λαξε φυσικὰ «γραμμὴν». Ὑπε-
στήριξε ὅτι ἂν ἔμπαιναν στὴν
Ἑλλάδα στρατεύματα τοῦ Ἀ-
ξόνος ἔπρεπε νὰ γίνονιν δεκτὰ
σάν σύμμαχον πρὸς τὴν Σοβιε-
τικὴν Ρωσίαν. Οἱ Ἕλληνες κομ-
μουνιστὲς «θὰ πολεμοῦσαν στὸ
πλευρὸ τῶν φίλων τῆς Ρω-
σίας».

Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου τοῦ
1940 οἱ Ἱταλοὶ ἐπτεθήσαν ἐν-
αντίον τῆς Ἑλλάδος. Ὅλη ἡ
Ἑλλάς σάν ἕνας ἄνθρωπος ξε-
σηκώθηκε, μέσα σ' ἕνα μεγα-
λεῖο ἐθνικὸ ἥρωισμον.

Λίγον ἀργότερα, ὁ Ζαχαριά-
δης ἔγραψε ἐπιστολὴν μὲ ὁδη-
γίες του πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς
τοῦ κόμματός του. Ἡ ἐπιστο-
λὴ αὕτη «ἐξηγοῦσε» ὅτι ὁ πο-
λεμὸς κατὰ τῶν Ἱταλῶν ἦταν
«ἕνας ὑπεριαλιστικὸς πόλε-
μος».

Τὴν 18ην Μαρτίου τοῦ 1941,
ὅταν ἐγίνετο γνωστὸ ὅτι οἱ Βούλ-
γαροι εἶχαν ὑποδεχθῇ τοὺς Γερ-
μανοὺς «μὲ λουλούδια καὶ γι-
ορτές», ὁ Ζαχαριάδης ἐκάλεσε
τὸν ἑλληνικὸ λαὸν νὰ ἀκολου-
θῇ τὸ παράδειγμα τῶν ἡρωι-
κῶν ἀδελφῶν μας τῶν Βουλ-
γάρων.

Η «ΕΚΤΗ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ»

Ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἐξο-
ριστῶν καὶ φυλακισμένων κομ-
μουνιστῶν ἀπέδρασε μετὰ τὴν
κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ
τοὺς Γερμανοὺς. Ἄλλοι ἀπε-
λευθερώθηκαν ἀπὸ τοὺς Γερμα-
νοὺς, πού εἶχαν φυσικὰ τοὺς
λόγους τοὺς.

Αὐτοὶ συγκεντρώθηκαν στὴν
«Ἑκτὴ Ὀλομέλεια» τῆς Κεν-
τρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀπὸ τὴν
πρῶτη στιγμὴ τὸ ΚΚΕ θεώρη-
τε ὅτι τὸ κίνημα ἀντιστάσεως
κατὰ τοῦ «καταχτήτη» ἦταν μὴ
πρῶτης τάξεως εὐκαιρία γιὰ νὰ
προετοιμασθῇ ἡ κατάληψις τῆς
Ρωσίας. Μὲ σατανικὸν τρόπο
ἤρχισε ἡ «δουλειὰ» πού εἶχε
ἵκαν πρῶτον στόχον τὴν πανίρρε-
ν τῶν λαοῦ τῆς χώρας στὴν
ἐλεγχόμενη ἀπὸ τοὺς κομμου-
νιστὰς «Ἀντίστασιν», χωρὶς νὰ
χρῆνονιν νὰ γινῇ γνωστὸ ὅτι
ὁ ΕΑΜ καὶ ὁ στρατός του,
ἡ ΕΛΑΣ, εἶχαν ἄλλον προορι-
σμὸν ἐκτὸς ἀπὸ πατριωτικὰ ἐ-
κστῆρια. Καμμιὰ λέξι σχετικὰ
μὲ μαρξισμό-λενινισμό.

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ «ΕΙΣ ΔΥΣΜΕΝΕΙΑΝ»

Οι πρώτες ανταρτικές ομάδες έκαναν την εμφάνισή τους στα ελληνικά βουνά την άνοι-

ξη του 1942. Δεν ήταν δημιουργήματα του ΚΚΕ. Την μιά ανταρτική ομάδα την δημιούργησε ο Ζέρβας, την άλλη στην Μακεδονία την δημιούργησε ένας «εις δυσμένειαν» κομμουνιστής, που τώρα είχε πάρει το ψευδώνυμο "Αρης Βελουχιώτης. Λόγω του ότι ο "Αρης έφερε το στίγμα του «δηλωσία» —είχε υπογράψει δήλωσι αποκήρυξεως του κόμματος για να αποφυλακισθῇ— η Κεντρική Έπιτροπή (γενικός γραμματέας είχε εκλεγῇ στο μεταξύ ο Σιάντος) στην αρχή δίσταζε να του αναθέσει την αρχηγία των δυνάμεων του ΕΛΑΣ. Τελικά, όμως, του ανέθεσαν να γίνη «Καπετάνιος των ομάδων τῆς Ρούμελης», με την υποστήριξί τους.

Οι Έλληνες μισούσαν τους κατακτητές τους, ήθελαν κατὶ να κάνουν ἐναντίον τους. Αὐτὸ τὸ αἶσθημα ἐκμεταλλεῖται καν με σατανικό τρόπο. Ἡ «καθοδηγητὴς» τοῦ ΚΚΕ καὶ τὸ χρησιμοποιήσαν γιὰ νὰ διχογετεύουν «μάζες» πρὸς τὸ ΕΑΜ καὶ πρὸς τὸν στρατὸ του, τὸν ΕΛΑΣ.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΙΑΝΤΟΥ

Καὶ βαθιά, μέσα στὸ «σκληρὸ πυρῆνα» τοῦ ΕΑΜ, ὁ Σιάντος, πρῶην καπνεργάτης καὶ

πρῶην «εις δυσμένειαν» καὶ τώρα γενικός γραμματέας τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἔθετε τοὺς ἐξῆς τρεῖς βασικούς στόχους:

1. Μονοπώλησις τῆς ἀντιστασεως μετὰ τὴν ἐξάφαισι τῶν ἄλλων ανταρτικῶν ομάδων.

2. Διεξόδους στὶς ἐνόπλιες δυνάμεις πού εἶχαν διαφύγει στὴν Αἴγυπτο, καὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ οργανώνωνται ἐκεῖ ἀπὸ τὴν ἐξόριστη ἐλληνικὴ κυθέρησι.

3. Τὴν ὑπονόμευσι τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ κύρους τοῦ Βασιλεως Γεωργίου Β'.

Γιὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ τελικός στόχος — ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας — τὸ ΚΚΕ χρειαζόταν ἐνόπλιες δυνάμεις πειθαρχημένες στὶς ἐντολές του, ἔτοιμες νὰ καταλάβουν τίς πόλεις ὅταν θὰ ἀποσύρονταν οἱ Γερμανοὶ καὶ Ἱταλοὶ. Γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέσι νὰ τὸ ἐπιτύχουν αὐτό, ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγουν ἀσκοτεῖς συγκρούσεις μετὰ τὶς δυνάμεις κατοχῆς.

Αὐτὴ ἦταν ἡ κατάστασι τὴν ἐποχὴ πού ὁ ταξίαρχος "Εν-τυ Μάγιερς καὶ ἡ μικρὴ ομάδα τῶν σαμποτέρ ἔπесαν μετὰ ἀλεξιπτώτω στὴν Ἑλλάδα. Ὁ Ζέρβας ἀν ἦταν ἀπληροφόρητος ὁ Μάγιερς, δὲν μπορούσε παρὰ νὰ κάνῃ τίς παρατηρήσεις του, δὲν ἦταν δυνατὸν παρὰ νὰ καταλάβῃ ὅτι ὁ μὲν Ζέρβας εἶχε βγῇ στὰ βουνά γιὰ νὰ πολεμήσῃ τὸν κατακτητὴ, ἐνῶ ὁ "Αρης δὲν εἶχε τέτοιο στόχο. Ἦταν πονοκέφαλος ὁ Μάγιερς γιὰ τὸν σύντροφο Σιάντο. Ἀφοῦ ὁ Ζέρβας εἶχε σκοπὸ νὰ πολεμήσῃ, ὁ ταξίαρχος θὰ προτιμοῦσε τὸ Ζέρβα. Τὰ ἐφόδια θὰ πῆγαιναν οὐκ στὸν ΕΛΑΣ, ἀλλὰ στὸν ΕΔΕΣ. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν «ἐπιστρατευμένοι» κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ τοὺς κρατοῦσαν σὲ πειθαρχία ὁ φόβος καὶ οἱ κο-

μισσάριοι, ἐνῶ τὸν ΕΔΕΣ τὸν ἀποτελοῦσαν ἐθελονταὶ καὶ τὸν διοικοῦσαν ἐπαγγελματῖαι ἀξιωματικοί, ἀνάγκασε τὸν Μάγιερς νὰ καταλήξῃ στὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ΕΔΕΣ θὰ μπορούσε νὰ ἐξελιχθῇ σὲ ἀποτελεσματικότερη μάχιμη μονάδα.

Ο ΜΑΓΙΕΡΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΚΑΙ-ΡΟ

Ἡ ὑπόδειξι ἀπὸ τὸν SOE Καίρου ὅτι ὁ Κρίς Γουντχάουζ ἔπρεπε νὰ ἐγκατασταθῇ στὴν Ἀθήνα, παρουσίασε ὠρισμένες περιπλοκές. Καὶ δὲν ἦταν ἡ μικρότερη τὸ γεγονός ὅτι ὁ Γουντχάουζ ἦταν πανύψηλος καὶ κοκκινομάλλης, ἐνῶ ὁ μέσος Ἕλληνας εἶναι κατὰ κανὸνα βραχύσωμος καὶ μετὰ καστὰνὰ μαλλιά.

Παρ' ὅλα αὐτά, ὁ Γουντχάουζ δέχθηκε τὴν ἀποστολή. Ὁ Ζέρβας ἔδωσε ἕναν ἱκανὸ συνοδὸ καὶ ὁ Μάγιερς πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ στρατηγεῖο του κοντὰ στὸ στρατηγεῖο τοῦ ΕΔΕΣ, ἐνῶ ἀνέθεσε στὸν Νάτ Μπάρκερ τὸ ρόλο τοῦ συνδέσμου μετὰ τὸν Ἀρη Βελουχιώτη.

Τὴν 13ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 1943, ὁ Μάγιερς ἔστειλε ἕνα μακροσκελὲς σῆμα πρὸς τὸν

SOE Καίρου, ὅπου ἀνέφερε ὅλα ὅσα εἶχε διαπιστώσει σχετικὰ μετὰ τὸν ΕΛΑΣ καὶ ἐξηγοῦσε ὅτι εἶχε σχηματίσει τὴν γνώμη — μετὰ τὴν ὁποία συμφωνοῦσε καὶ ὁ Γουντχάουζ — ὅτι οἱ κομμουνισταὶ θὰ ἔκαναν πρᾶξικότητα μετὰ τὸν ΕΛΑΣ, ὅταν καὶ ἀν ἔπεφτε ἡ Ἱταλία. Ὑπέβαλε, τέλος, τὴν πρότασιν νὰ ξεκαθαρίσῃ ἀπὸ τώρα τὸ ζήτημα τοῦ μελλοντικοῦ καθεστώτος τῆς χώρας, γιὰ νὰ διεξαχθῇ σωστά ἡ ἀντίστασις. Καὶ τὸ ζήτημα θὰ ξεκαθάριζε ἐφ' ὅσον ἡ βρετανικὴ κυθέρησι θὰ ἔδινε ἄμεση καὶ πειστικὴ ἀπόδειξιν τῆς προθέσεώς της νὰ ἐγγυηθῇ τὴν διενέργειαν ἐλευθέρου δημοψηφίσματος μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, γιὰ νὰ ἀποφασισθῇ ὁ λαὸς ἀν θέλῃ βασιλευσμένην ἢ ἀβασίλευτον δημοκρατίαν.

ΕΝΤΟΛΕΣ ΓΙΑ ΣΑΜΠΟΤΑΖ

Στὸ μεταξύ, ὁ Μάγιερς προσεβλήθη ἀπὸ πνευμονία. Κατὰφερε νὰ τὴν ἐπεράσῃ μᾶλλον ἀνώδυνα, παρὰ τίς δυσκολίες. Τὴν 2αν Φεβρουαρίου ἔλαθε ἕνα σῆμα στὸ ὁποῖο τοῦ ἐξηγοῦσαν ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ἐπιτελείου ζητοῦσαν νὰ κάνῃ σαμποτάζ στὴν ἐλεγχόμενη ἀπ' αὐτὸν περιορῆ, μετὰ τὴν ἀκόλουθη σειρά προτεραιότητος: πετρέλαια, μεταφορὰ πετρελαίων, ὀρυκτὰ καὶ μεταφορὰ ὀρυκτῶν, βιομηχανικὸ σαμποτάζ.

Μὲ βάσιν τίς οδηγίες αὐτῆς διέταξε τὸν λοχαγὸ Νάτ Μπάρκερ, σύνδεσμός του μετὰ τὸν Ἀρη Βελουχιώτη, νὰ πείσῃ τὸν Ἀρη νὰ κάνῃ ἐπιθέσεις ἐναντίον ἐμπορικῶν τρενῶν.

ΕΜΦΑΝΙΖΕΤΑΙ Ο ΣΑΡΑΦΗΣ

Δυὸ μέρες ἀργότερα παρουσιάσθηκε στὸν ταξίαρχο ἕνας

πρῶην μόνιμος συνταγματάρχης τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ Στέφανος Σαράφης, καὶ ἐδήλωσε ὅτι ἦταν ἀρχηγὸς ἀνεξαρτήτων ανταρτικῶν ομάδων καὶ ὅτι ἦταν πρόθυμος νὰ συνεργασθῇ μετὰ τὸν Ζέρβα.

Ἀργότερα, πολὺ ἀργότερα, ὁ ταξίαρχος Μάγιερς θὰ ἔγραφε:

«Ἐπρεπε νὰ προσέξω περισσότερο τὸ μᾶλλον λεπτὸ σάγονι του, τὰ ὑγρά, γαλανὰ μάτια του πού ἀπέφευγαν τὸ βλέμμα μου κι' οὐκ τὰ ἀέτεια χαρακτηριστικά του, τὸ στρατιωτικὸ μουστάκι του καὶ τὰ κοντὰ σκουροκάστανα μαλλιά του πού ἀρχίζαν νὰ γκριζάρουν καὶ τοῦ ἔδιναν μιὰ ἐμφάνισιν ἡρεμῆς ἀποφασιστικότητος».

Αυτή την έντυπωση κατάφερε να δώσει ο Σαράφης στον Μάγιερς, ότι δηλαδή ήταν ένας «στρατιώτης πάνω στον οποίο θα μπορούσε να βασισθεί κανείς». Είχε τις ίδιες απόψεις με τον Ζέρβα σχετικά με τον ΕΛΑΣ. Ο Σαράφης επίσης ξεκάνε την πρόταση να φέρουν στα βουνά τον εξόριστο στρατηγό Πλαστήρα. Κάτω απ' αυτόν θα δέχονταν πρόθυμα να ένωθούν όλες οι καθαρές εθνικόφρονες ανταρτικές ομάδες.

Αυτή η ιδέα άρεσε στον Μάγιερς και —μαζί με τον Σαράφη και τον Ζέρβα— προσπάθησε να πείσει τον SOE Κα-

ίρου να υποστηρίξει όλους τους πατριωτικούς, αλλά απολιτικούς σχηματισμούς. Όταν θα είχαν γίνει αρκετά ισχυροί θα καλούσε και τον ΕΛΑΣ να ενώθῃ μαζί τους.

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΨΑΡΟ

Παράλληλα, ο Μάγιερς κατέβαλε προσπάθειες να ενώσει σ' αυτό το νέο Έθνικό Μέτωπο και μία άλλη οργάνωση, την ΕΚΚΑ (Έθνικη Κοινωνική Κίνησης Απελευθερώσεως) που αρχηγός της ήταν ένας σχετικά απολιτικός αξιωματικός, ο συνταγματάρχης Ψαρός. Ομάδες ανταρτών της ΕΚΚΑ υπήρχαν στον Παρνασσό, το βουνό με την τόσο μεγάλη και όμορφη ιστορία.

Λόγω του ότι ο Ψαρός είχε όπωσδήποτε πολλές στρατιωτικές ικανότητες και δοθέντος ότι η ΕΚΚΑ ήταν σίγουρα αποφασισμένη να πολεμήσει τους Γερμανούς, πολύ περισσότερο από τον ΕΛΑΣ, ο Μάγιερς είχε αποφασίσει να προσφέρει άμεση την υποστήριξή του και προς αυτό το ανταρτικό σώμα.

Στο μεταξύ, ο Νάτ Μπάγκερ ανέφερε ότι είχε πείσει τον Άρη Βελουχιώτη να συνεργασθῇ και ο Μάγιερς έστειλε σήμα στον SOE Καίρου ότι θα χρησιμοποιήσαν τον ΕΛΑΣ όσο τουλάχιστον ήταν δυνατόν και έφ' όσον ακολουθούσε τις οδηγίες των Βρετανών ο διοικητής του.

Ο SOE ύστερα από μερικές ημέρες, πληροφόρησε τον ταξίαρχο Μάγιερς ότι κάποιος ταγματάρχης Ρούφους Σέππαρντ, με διερμηνέα και άσυρματο είχε ριφθῇ με αλεξιπτωτο στις διαδίες του ΕΛΑΣ που δρούσαν στην περιοχή του όρους Όλυμπος.

Αυτό προκάλεσε την δυσφορία του Μάγιερς. Είχε τονίσει ιδιαίτερα το γεγονός ότι δεν έπρεπε να σταλή τίποτε και κανένας πού να είχε έστω και έμμεση σχέση με στρατιωτική δράση, πριν να επιτύχει συμφωνία μεταξύ του Βελουχιώτη και του Ζέρβα.

Η δυσφορία του μεγάλωσε όταν ο SOE τον πληροφόρησε ότι ο Σέππαρντ —ένας ξανθομάλλης άνδρας, έφεδρος αξιωματικός και πρώην καθηγητής της Άγγλικής στο Πανεπιστήμιο του Καίρου— όχι μόνο δεν θα ήταν υπό τās διαταγās του, αλλά δεν θα είχε καμμιάν άπολύτως εξάρτησι απ' αυτόν.

Τί σήμαινε, άραγε, αυτό; Οτι ο ΕΛΑΣ είχε την πλήρη υποστήριξι του SOE Καίρου;

Την 20ήν Φεβρουαρίου, ο Γουντχάουζ επέστρεψε, άφου παρά λίγο να συλληφθῇ από την Γκεστάπο στην Άθήνα. Γλύτωσε σαν από θαύμα από μία ένεδρα της. Τα νέα που έφερνε από τους ήγέτες του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ ήταν τουλάχιστον σατανικά: Ήσαν πρόθυμοι να στείλουν αντιπροσώπους τους στην Μέση Άνατολή προκειμένου να συζητήσουν «άμοιβαία σχέδια για το μέλλον».

Ο Μάγιερς έστειλε άμέσως σήμα στο Κάιρο, ανέφερε αυτή την επιθυμία του ΕΑΜ και την υποστήριξε θερμά.

ΕΝΑ ΣΗΜΑ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑΣ

Την επομένη μέρα ήρθε ένα άκρως απόρρητο σήμα, μεγίστης σημασίας για την εξέλιξι των πραγμάτων στην Ελλάδα: Ο έλθρὸς είχε αρχίσει πιά να καταρρέη στην Άφρική. Μόλις συμπληρωνόταν πλήρως η έξολόθρευσί του, θα γινόταν απόδοσις των Συμμάχων στην Σικελία. Ο Μάγιερς έπρεπε να προετοιμασθῇ για έκτεταμένες επιχειρήσεις προκειμένου να δημιουργηῇ όσο το δυνατόν περισσότερες δυσκολίες στην κίνησι και τον ανεφοδιασμό των Γερμανών. Έπρεπε να αρχίσῃ άμέσως και να εξαπλώσῃ ανταρτικές ομάδες σ' όλη την Ελλάδα. Εφόδια θα του έστελναν όσα μπορούσαν.

Ο ταξίαρχος Μάγιερς άρχισε την καταστρωσι των σχεδίων του. Χώρισε τὰ βουνά της Ελλάδος σε τέσσερις κύριες περιοχές και σε κάθε περιοχή τοποθέτησε ένα Βρετανό αντι-συνταγματάρχη σαν «γενικό σύνδεσμο». (Οι αξιωματικοί αυτοί έγιναν γνωστοί με τὸ όνομα «BLOS» που είναι τα άρ-

χικά τὼν λέξεων Βρεταννοί Σύνδεσμοί Ἀξιωματικοί). Ο Τόμ Μπάγκες έτοποθετήθη στην Ήπειρο, ο Άρθουρ Έντμοντς στη Ρούμελη, ο Νίκ Χάμμερ (που είχε ριφθῇ προσφάτως με αλεξιπτωτο) στην Μακεδονία και τέλος ο Ρούφους Σέππαρντ στον Όλυμπο. Τὸν Κρίς Γουντχάουζ τὸν κράτησε ύποδιοικητή του και ανέθεσε τὰ καθήκοντα του συνδέσμου κοντά στον Ζέρβα στον Θέμη Μαρίνο. Κάθε ένας από τούς «γενικούς συνδέσμους» θα είχε και άλλους νεώτερους αξιωματικούς-συνδέσμους υπό τās διαταγās του τοποθετημένους στις διάφορες ομάδες. Όλοι τούς θα ήσαν εφώδιασμένοι με άσυρμάτους. Ο ταξίαρχος ζήτησε από τον SOE Καίρου περισσότερους αξιωματικούς και άσυρμάτους με χειριστās για να επανδρώσῃ τις θέσεις.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΙΖΕΤΑΙ Ο ΣΑΡΑΦΗΣ

Την 7ην Μαρτίου, άκριβὼς μία μέρα πριν ξεκινήσῃ για να συναντηθῇ με τὸν Άρη Βελουχιώτη στη Ρούμελη, ο Μάγιερς έμαθε την έξοργιστική είδησι, ότι ο Σαράφης είχε συλληφθῇ αιχμάλωτος από μια ισχυρή δύναμι του ΕΛΑΣ.

Άμέσως έσπευσε να ειδοποιήσῃ τὸ Κάιρο ότι τὸ ΕΑΜ άρχισε να ξεκαθαρίζῃ σιγά-σιγά την κατάστασι, για να καταλάβῃ την άρχή στην Ελλάδα, όταν θα έφευγαν οί Γερμανοί.

Η άπάντησι του SOE ήταν ακόμη περισσότερο έξοργιστική για τὸν ταξίαρχο. Τὸν έκλιπαροῦσαν να μὴ διακόψῃ τις σχέσεις του με τὸν ΕΛΑΣ. Διήλωναν σαφὼς ότι είχαν έμπιστοσύνη στις καλές προθέσεις του ΕΑΜ και στήριζαν τις απόψεις τους στα σήματα του Ρούφους Σέππαρντ που ύπεστή-

ριζε ότι ο οργάνωσις δεν είχε «κανένα πολιτικό στόχο, κανέναν άπολύτως».

Ο ταξίαρχος Μάγιερς άπάντησε άμέσως ότι «σίγουρα έχον ριζει στάχτι στα μάτια του Σέππαρντ». Κατόπιν προτάσεως του Γουντχάουζ —που υποστήριζε ότι έτσι θα γινόνταν πιο σαφής η κατάστασις για να αντιληφθοῦν στο Κάιρο τι συμβαίνει— ο Ζέρβας έστει-

λε τηλεγράφημα στο οποίο ανέφερε ότι ήταν πιστός στον νόμιμο Βασιλέα των Ελλήνων. (Ο Ζέρβας, όπως ξέρουμε, ήταν δημοκρατικός). Ακολούθησε σήμα του Μάγιερς με συστάσεις προς το ΣΟΕ να λάβει «άμεσα και δραστικά» μέτρα προκειμένου να εμποδίσει εμφύλιο πόλεμο. Τόνιζε ιδιαίτερα το γεγονός ότι οι περισσότεροι αντάρτες του ΕΛΑΣ δεν είχαν ιδέα των πραγματικών στόχων των κομμουνιστών αρχηγών τους, στους οποίους είχαν υποδουλωθεί τυφλά με όρκο ή παραβίασι του οποίου σήμαινε θάνατο.

ΑΚΑΤΑΝΟΗΤΗ Η ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙ-ΡΟΥ

Η απάντησι από το Κάιρο ήταν ότι θεωρούσαν δυνατή την εφαρμογή της τακτικής των Εθνικών Ομάδων. Αυτό μόνο, δεν έδωσαν στον ταξίαρχο οδηγίες για το πώς πρέπει να ενεργήσει, ούτε την εξουσιοδότησι να λάβει μέτρα έναντιον του ΕΑΜ. Έτσι ο Μάγιερς και ο Γουντχάουζ αποφάσισαν να ενεργήσουν με δική τους πρωτοβουλία.

Συνέταξαν ένα έγγραφο, την «Συμφωνίαν των Εθνικών Ομάδων».

Ανέφερε:

1. Όλες οι ανταρτικές ομάδες θα καλούνται στο εξής «Εθνικαί Ομάδες».

2. Η Ελλάς χωρίζεται σε περιοχές. Ίκανός ή γένης θα τοποθετηθή στρατιωτικός διοικητής εκάστης περιοχής. Οι Εθνικές Ομάδες της περιοχής του θα συνεργάζονται πλήρως υπ' αυτόν.

3. Οι Εθνικές Ομάδες μιας περιοχής δεν θα εισέρχονται σε άλλην περιοχήν παρά μόνο κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας.

4. Οι Εθνικές Ομάδες της μιας περιοχής θα παρέχουν τον ανώτατον δυνατόν βαθμόν βοήθειας όταν ζητηθή.

5. Απαγορεύεται στα μέλη των Εθνικών Ομάδων να έρizon για πολιτικά ζητήματα.

6. Δεν θα διαπράττονται βαρβαρότητες, έναντιον οποιουδήποτε, από μέλη των Εθνικών Ομάδων.

7. Οιοσδήποτε ανάρτης έχει μεταπηδήσει από την μιά Εθνική Ομάδα στην άλλη με την θέλησί του θα λάβει πλήρη άμνηστία.

8. Όλοι οι Έλληνες οι οποίοι θα στρατολογούνται εις το μέλλον θα εκλέγουν ελευθέρως την ομάδα στην οποίαν προτιμούν να ένταχθουν.

9. Κάθε παραβίασις της παρούσης Συμφωνίας θα έχη σαν αποτέλεσμα να διακόψη αμέσως το Γενικόν Αρχηγείον Μέσης Ανατολής την αποστολήν εφοδίων και πολεμικού υλικού.

Ο ΜΑΓΙΕΡΣ ΣΠΕΥΔΕΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΟΖΑΚΑ

Ο ταξίαρχος Μάγιερς ξεκίνησε αμέσως πεζή, μαζί με τον Θέση Μαρίνο για την άκρη της νοτίου Θεσσαλίας, προκειμένου να συναντηθή εκεί με τον Κόζακα, τον καπετάνιο της ομάδας του ΕΛΑΣ, που είχε συλλάβει τον Σαράφη. Διέσχισαν σχεδόν τη μισή Πίνδο. Τελικά έφθασαν στον προορισμό τους και συνάντησαν τον Κόζακα.

Ο Μάγιερς ζήτησε αμέσως από τον έκπληκτο καπετάνιο να του πη ποιά είναι ο Σαράφης και επέμεινε να άφεθη την ίδια στιγμή ελεύθερος. Ο Κόζακας είπε ότι τον είχαν στείλει στη Ρουμέλη για να δικαστή με την κατηγορία του συνεργάτη του έχθρου.

ΑΥΡΙΟΝ: Δεν φάνηκε ο Κασαγιώργης — Συνάντησις με τον Τζίσις — Ο Ρωμαιοίς δηλώνει ότι δεν είναι δυνατόν οι Βοστανιοί να έχουν τον έλεγχο σε «αποκλειστικά» ελληνική ύπóθεσι.

Ο ταξίαρχος Μάγιερς άντελήφθη γρήγορα ότι μπορούσα να έμπιστευθώ στην επιχείρησι της άναντινάξεως της γεφυρας του Γοργοποτάμου, μόνον τον Ζέρβα

Η επίσημος τελετή επάρσεως της σημαίας, που έγινε στην Ακρόπολι, κατά την άπελευθέρωσι από τους Γερμανούς

Πώς έσωθη η Ελλάδα τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

406ν

«Ο ανταποκριτής σας διέσχισε τὰς ὁδοὺς Πανεπιστημίου καὶ Σταδίου καθὼς καὶ τὴ λεωφόρο Βασιλίσσης Σοφίας καὶ κατ' ἐπανάληψιν ὑποχρέωθηκε νὰ καλυφθῇ γιὰ νὰ ἀποφύγῃ πυκνὰ πύρα».

Οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς ἐμπλέκονταν ὅλο καὶ περισσότερο σὲ μάχες. Ἐνα τάγμα ἐστάλη στὴν περιοχὴ τῶν φυλακῶν Συγγροῦ προκειμένου νὰ ἐνισχύσῃ τὴν δεχομένην ἰσχυρὴ πίεσιν Ὀρεινῇ Ταξιαρχίᾳ. Ἐνα ἄλλο ἐκινήθη ἀπὸ τοὺς στρατῶνες τοῦ Ρούφ πρὸς τὸ Σύνταγμα καὶ ἕνα τρίτο πρὸς τὴν πλατεία Ὀμονοίας. Οἱ διαταγές του ἦσαν νὰ ἐξασφαλίσουν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερο τμήμα τοῦ κέντρου τῆς πόλεως καὶ νὰ καταλάβουν τὰ ὑψώματα τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ. Παρὰ τὸ ὅτι ἐπίμονη ἀντίστασις ἐμπόδιζε τὴν προέλασιν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν ὡς τὴν ἐπόμενη ἡμέρα, τὴν 7η Δεκεμβρίου εἶχε ἐπιτευχθῇ ὁ πρῶτος ἀντικειμενικὸς στόχος τῆς καταλήψεως τοῦ κέντρου τῆς πόλεως. Ὅμως, μὲ τὴν σύγχυσι πού ἐπικρατοῦσε καὶ τίς ξαφνικὰς ἐμφανίσεις σ' ὅλα τὰ σημεία μαχίμων μονάδων, ἡ κατάστασις ἦταν κατὰ περισσότερο ἀπὸ σοβαρή.

Διηγεῖται ὁ στρατηγὸς Φαρρὰρ-Χόκλεϋ (λοχαγὸς τότε): —Ἐπειδὴ ἤμαστι ἐτοιμοὶ νὰ ἀναχωρήσουμε γιὰ τὴν Ἰταλίαν, δὲν εἶχαμε λάβει θέσεις μάχης, εἶχαμε πολλὰς ἀπώλειες καθὼς προσπαθοῦσαμε νὰ λάβωμε θέσεις. Ἐπειτα ἡ περιμέτρος ἔκλεισε καὶ ὁ ΕΛΑΣ πῆζε σκληρὰ τίς γραμμὰς μας. Κάναμε ἐπιθέσεις, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσουμε τίς ἀμυντικὰς θέσεις τῆς περιμέτρου μας καὶ νὰ ἐλαττώσουμε τὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ. Καταλάβαμε ὅτι ὁ ΕΛΑΣ εἶχε δημιουργήσει κλοιὸ γύρω ἀπὸ τὴν Ἀθήναν καὶ προχωροῦσε σταθερὰ συσφίγγοντας τὸν κλοιό. Ὁ λόχος μου κρατοῦσε θέσεις ἀπὸ τὴν πλατεία Ὀμονοίας πρὸς τὴν ὁδὸ Πειραιῶς, κόμπου ἐνὸς μιλίου βάθος. Ἐνας ἄλλος λόχος κρατοῦσε θέσεις ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τὴν Ὀμόνοια πρὸς τὴν πλατεία Συντάγματος καὶ τὰ Ἀνάκτορα. Εἶχα πολέμησει, ὡς τότε, σὲ πολλὰς μάχες. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ μάχη ἦταν πολὺ ἀλλιώτικη. Ὑπῆρχαν χιλιάδες ἀντάρτες μέσα στὴν πόλιν καὶ κατέφθαναν συνεχῶς καὶ ἄλλοι. Στὶς πρῶτες φάσεις δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ξεχωρίσῃς τὸν ἐχθρὸ ἀπὸ τὸν φίλον.

Ὁ ΕΛΑΣ εἶχε σταθεροποιηθῇ μὲ ἰσχυρὰς δυνάμεις στὶς νότιες περιοχὰς τῆς πόλεως. Ἐπίσης κατεῖχε ἰσχυρὰς θέσεις στὰ βόρεια καὶ τὰ ἀνατολικά τοῦ Λυκαβηττοῦ, ὅπου οἱ κατοικημένες περιοχὲς εἶχαν στενοὺς δρόμους. Τὸ γραφικὸ ὕψωμα, μὲ τὸ ἄσπρο ἐκκλησάκι

Ἰούλιος τοῦ 1944, στὴν Σπλάντζα, κοντὰ στὴν Πάργα. Ὁ Ζέρβας καὶ ὁ Σταῦρος Μεταξᾶς, παραλαμβάνουν πολεμικὸ ὕλικὸ πού μετέφεραν οἱ Ἀγγλοὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν με ταχύπλοα σκάφη. Διακρίνεται καὶ ὁ Γιάννης Παπαδάκης, ὑπάσπιστὴς τοῦ Ζέρβα

τοῦ Ἀγίου Γεωργίου στὴν κορυφὴ του, ἦταν ἀκριβῶς στὸ κέντρο τῆς περιοχῆς εὐθύνῃς τῆς 23ης Τεθωρακισμένης. Πρὸς τὰ δυτικά, ἀνάμεσα σὲ μιά θάλασσα ἀπὸ σπιτία, ἦταν ἡ συνοικία τοῦ Κολωνακίου, πέραν ἀπὸ ἐκεῖ ἡ πλατεία Συντάγματος. Νοτίως τοῦ ἀποτόμου ὕψωματος ἦσαν οἱ στρατῶνες τοῦ πεζικοῦ, ὅπου εἶχαν ἐγκατασταθῇ τὰ γραφεῖα διοικήσεως τῆς 23ης Τεθωρακισμένης. Πρὸς τὰ βόρεια καὶ τὰ ἀνατολικά ὑπῆρχαν καὶ ἄλλα «δάση» ἀπὸ σπιτία καὶ καταστήματα, ὅπου ἦσαν κρυμμένοι περισσότεροι σχηματισμοὶ τοῦ ΕΛΑΣ.

Ἡ «Ἀρκφορ» μπορούσε νὰ ὑπολογίζῃ στὸ νὰ κρατήσῃ μόνον ἕνα μικρὸ τμήμα τοῦ κέντρου τῶν Ἀθηνῶν πού θὰ τὸ ἀποτελοῦσαν ἡ Ὀμόνοια, οἱ φυλακὲς Ἀθέρωφ, ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ Λυκαβηττοῦ μαζί μὲ τοὺς στρατῶνες, ἡ βρετανικὴ πρεσβεία, ἀπὸ κεῖ —σὲ ἡμικύκλιο— ἡ Ἀκρόπολις καὶ τέλος, σὲ ἄλλο ἡμικύκλιο, πρὸς τὰ βόρεια, ξανά πρὸς τὴν Ὀμόνοια. Στὸ μέσον αὐτῆς τῆς σχεδὸν κυκλικῆς περιοχῆς ἦταν τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Στρατοῦ καὶ τὸ ξενοδοχεῖον τῆς «Μεγάλης Βρεταννίας» ὅπου ἦσαν τὰ ζωτικὰ ἀρχηγεῖα στρατοῦ καὶ οἱ πολιτικὲς ἀρχές.

Οἱ συγκρούσεις τῆς δευτέρας ἡμέρας ἀπέδειξαν, κατὰ τρόπον ἀνησυχητικόν, ὅτι οἱ βρετανικὲς μονάδες ἦσαν ἐπικίνδυνα διασκορπισμένες, ἀνάμεσα σὲ μιά ἀνήσυχη θάλασσα ἐξεγερθέντων. Τὸ μόνο πού εἶχε ἐπιτευχθῇ ὡς τὴν δεύτερη ἡμέρα ἦταν τὸ ξεκαθάρισμα τῆς περιοχῆς δυτικῶς καὶ νοτίως τοῦ Λυκαβηττοῦ. Πρὸς τὰ βόρεια καὶ πέραν τῆς ξεκαθαρισθείσης περιοχῆς ἰσχυρὰς δυνάμεις ἀνταρτῶν εἶχαν καταλάβει σταθερὰς θέσεις. Ἐνῶ πρὸς

τὰ νότια, ἡ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία μαχοταν μὲ πολυάριθμο ἐχθρὸ, ἐξωπλισμένο μὲ γερμανικὰ «σπαντάους».

Παράλληλα, οἱ στρατῶνες πεζικοῦ, ἡ κυριωτέρα βάσις ἀνεφοδιασμοῦ τῶν Βρεταννῶν, ἦσαν ἐκτεθειμένες σὲ συνεχεῖς βολὰς σκοπευτῶν.

Μιά ἄλλη ἡμέρα μαχῶν, μὲ σταθερὰ ἄλλα πολὺ ἄργη πρόοδος, σημείωνε ὁ Σκόμπι στὸ ἡμερολόγιό του. Ἐπεσκέφθη τὴν πριγκίπισσα Νικολάου. Ἦταν ἀπολύτως ψυχραὶ καὶ ἀφόβη. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἄρεσε ἡ κατάστασις ἐκεῖ. Ἡ φρουρὰ ἀπὸ ἑλλήνες χωροφύλακες ἦταν ἐξωπλισμένη μόνο μὲ καραμπίνες, οἱ ἄνδρες τῆς ἦσαν ἀνήσυχτοι καὶ σφαίρες χτυποῦσαν τὸ σπιτί. Κατόπιν ἐπιμονῆς μου τὴν ἔπεισαν νὰ μεταφερθῇ εἰς τὸ σπιτί τῆς πριγκίπισσας Ἀνδρέου, τὸ ὁποῖο καλυπτόταν ἀπὸ βρεταννικὰ στρατεύματα.

Ἀργότερα, συνεχίζει, πῆγα στὴν ταρατσα τοῦ κτιρίου τοῦ ΚΚΕ, πού κατέχεται ἀπὸ ἕνα τμήμα τῆς 2ας ταξιαρχίας ἀλεξιπτωτιστῶν, προκειμένου νὰ μπορέσω νὰ δῶ ἀπὸ ψηλὰ τὴν κατάστασις. Ἀρχίσαν διαπραγματεύσεις ἀπὸ τὸν Σβῶλο, μὲσω ἐνὸς μεσολαθετοῦ. Τοῦ ἔδωσα ἕνα πολιτικὸ αὐτοκίνητο καὶ ἄδεια πού λήγει αὐριο τὸ μεσημέρι.

Στὸ μεταξύ ἐπέστρεψε στὴν πόλιν ὁ 1238 λόχος πεζικοῦ καὶ ἐνίσχυσε ἀμέσως τοὺς στρατῶνες τοῦ Πεζικοῦ. Καὶ ἐνῶ ὁ ρυθμὸς τῶν μαχῶν γινόταν ὅλο καὶ πιὸ ἐντονος, τὰ λίγα διαθέσιμα τάνκς καὶ τὰ θωρακισμένα αὐτοκίνητα ἐστάλησαν νὰ λάβουν μέρος σὲ ἐπικίνδυνες ἀποστολές. Ὁργάνωσαν τὴν ἐπιχείρησιν πού ἐγίνε γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Ταξι-σέρβις» κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ Ἀθηνῶν — Πειραιῶς, μὲσω Φαλήρου.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)

Ἀπὸ τὴν κατεύθυνσιν τῶν Θηβῶν ἐφθάναν συνεχῶς πρὸς τὴν Ἀθήναν ὅλο καὶ περισσότερες μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ. (Μιά μεγάλη ὁμάδα εἶχε καὶ δύο πεδινὰ πυροβόλα).

Ὁ Σκόμπι σημειώνει στὸ ἡμερολόγιό του τὴν ἀπρόβλεπται τῆς 1/4ης ταξιαρχίας τοῦ Ἐσσεξ καὶ συμπληρώνει ὅτι ζήτησε νὰ τοῦ σταλῇ καὶ τὸ ὑπολοιπὸ τῆς 46ης Μεραρχίας, ἕνα σύνταγμα ἐλαφρῶν ἀρμάτων καὶ 36 τάνκς «Σέρμαν».

«Εἶδα τὸν Σέντζουϊκ. Θαυμάσιος Ἀμερικανὸς ἀνταποκριτής. Ἐπίσης συναντήθηκα μὲ τὸν Καρτάλη πού διατηρεῖ ἐπαφὰς καὶ ἐλπίζει νὰ ἔχῃ προτάσεις ἰσως ὡς αὐριο. Τίποτε ἀπὸ τὸν Σβῶλο».

Ἡ προσπάθεια τῶν Βρεταννῶν νὰ κάνουν ἐπίδειξι δυνάμεως προκειμένου νὰ κρῦψουν τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τους ἦταν πολὺ περιορισμένος, εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ προκληθοῦν σοβαρὰς συμπλοκαί.

Στὸν Πειραιᾶ οἱ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ πραγματοποιήσαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Ναυτικοῦ Ἀρχηγείου —Κοινοῦ Ἀγγλοελληνικοῦ— πού εἶχε βρεταννικὴ φρουρά. Ὑστερα ἀπὸ ἐπίμονη μάχη ἀναγκάστηκαν νὰ ἀποσυρθοῦν. Οἱ συγκρούσεις ἐγίναν συχνότερες καὶ πιὸ ἐπίμονες, ὅσο κατέφθαναν καὶ περισσότεροι σχηματισμοὶ τοῦ ΕΛΑΣ στὴν Ἀθήναν. (Πρὸς τὸ παρὸν ὁ κύριος στόχος τους ἦταν τὰ ἀστυνομικὰ τμήματα). Στὶς σκληρὰς μάχες πού ἐγίναν, συχνὰ σώμα πρὸς σώμα, οἱ ἀστυνομικὲς δυνάμεις εἶχαν πολλὰ τετακτομένους νεκρούς καὶ ἀνισχυμένους. Οἱ πυροβολισμοί, πού στὴν ἀρχὴ ἀκούγονταν σποραδικὰ στὴν πόλιν, ἐγίναν τώρα «μόνιμη κατάσταση».

Ἀντηχοῦσαν συνεχῶς πυρὰ ἀπὸ ὅλες τίς κατευθύνσεις.

Στὸν Πειραιᾶ οἱ ἐλασῖτες ξαναγύρισαν μὲ ἰσχυρότατες δυνάμεις στὸ Ἀρχηγεῖο Ναυτικοῦ μὲ ἀποτέλεσμα, αὐτὴ τὴ φορά νὰ τὸ καταλάβουν. Παράλληλα, ὁ ΕΛΑΣ ἔστειλε ὅλο καὶ περισσότερες μονάδες στὴν ζωτικὴ ἀρτηρία ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ πρὸς τὴν Ἀθήναν, μέσω Φαλήρου. Ὁ Σκόμπι δὲν μπορούσε νὰ ὑπολογίζῃ πιά ὅτι θὰ μπορούσαν νὰ ἐρχονται ἀντα καὶ εὐκολὰ τὰ ἐφόδια πού θὰ ἀποβιβάζονταν στὸ λιμάνι.

Στὴν Ἀθήναν, τώρα, οἱ Βρεταννοὶ, οἱ ἄνδρες τῶν σωμάτων πού ἦσαν πιστὰ στὴν κυβέρνηση καὶ οἱ ἀστυνομικοὶ ἦσαν οὐσιαστικὰ πολιορκημένοι ἀπὸ πολὺ ἰσχυρότερες δυνάμεις καὶ τὸ μόνο πού μπορούσαν νὰ ἐλπίζουν ἦταν νὰ φθάσουν ἐνισχύσεις, πρὶν εἶναι πολὺ ἀργά.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Ελλάδα τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

41ον

Στό μεταξύ, στο Λονδίνο, στην Βουλή των Κοινοτήτων, ο βουλευτής Σέιμουρ Κόκς έκραυγαζε με δραματικό ύφος: — Σήμερα, στο ιερό χώμα των Αθηνών, κάτω από την σκιά της Ακροπόλεως, Βρετανοί φαντάροι και Έλληνες πατριώτες κείτονται νεκροί, πλάι-πλάι, με συμμαχικές σφαίρες στην καρδιά τους. Ζητώ από την κυβέρνηση να θέσει άμέσως τέρμα σ' αυτή την πατριαστική αίματοχυσία. Έπιθυμώ να υπογραμμίσω ότι το ΕΑΜ δεν είναι ένα κομμουνιστικό κόμμα. Υποστηρίζεται από το ένενηντα τοίς εκατό του πληθυσμού της Ελλάδος, συμφώνως προς τους «Τάιμς». Ο στρατιωτικός του κλάδος, που είναι γνωστός ως ΕΛΑΣ, πολέμησε σκληρά και αποτελεσματικά έναντι των Γερμανών».

Ακολουθώντας, ο Κόκς έδωσε την δική του παραλλαγή των γεγονότων στην πλατεία Συντάγματος της Κυριακής 3ης Δεκεμβρίου:

— Τό πλήθος ήταν άσπλο (τό βεβαιώνει αυτό ο ανταποκριτής των «Τάιμς»). Τό αποτελούσαν κυρίως αγόρια και κορίτσια. Η αστυνομία άνοιξε πυρ με τυφέκια, με τόμπυγκαν. Καί τό πυρ, όπως μάθαμε, ήταν άγριο και φοβερό και κράτησε μία ώρα περίπου. Ήταν μία άλλη σφαγή Πέτερλου ή όποια δικαιολογεί την έλλειψη έμπιστοσύνης του λαού προς τίς δυνάμεις της αστυνομίας. Καί άρχισε κάτι που μοιάζει με την έκρηξη έμφυλίου πολέμου. Η παρουσία των Βρετανών —λέει ο ανταποκριτής των «Τάιμς»— έξυπνέτησε μόνον εις τό νά συνδέση την Βρετανία με αυτό που διεθνώς καταδικάζεται όσάν «φασιστική δράσις». Ο πρωθυπουργός είναι μία μεγάλη έθνική φυσιογνωμία. Είμαι ένας ταπεινός βουλευτάκος. Άλλά θά προτιμούσα νά κόψω τό δεξί μου χέρι παρά νά υπογράψω διαταγή προς τους Βρεταννούς στρατιωτικούς νά ανοίξουν πυρ έναντίον των εργατών της Έλλάδος».

Ο Κόκς τέλειωσε την όμιλία του με την άπαίτησι νά αποσυρθούν άμέσως οι Βρετανοί από την Έλλάδα.

Ο Τσώρτσιλ σηκώθηκε γιά νά άπαντήσει στον Σέιμουρ Κόκς, τό Φιλελεύθερο βουλευτή σέρ Ρίτσαρντ Άκλαντ καί τους άλλους που κατηγορούσαν την πολιτική της παρεμβάσεως στην Έλλάδα. Είπε:

— Η κυβέρνησις της Αύτου Μεγαλειότητος θά ήταν άναξία έμπιστοσύνης άν χρησιμοποιούσε τίς ένοπλες δυνάμεις της Αύτου Μεγαλειότητος γιά νά άφοπλίση τους φίλους της Δημοκρατίας εις την Έλλάδα. Όμως, προβάλλει τό έρώτημα:

Μακεδονία: Κατά την άποχώρησιν των Γερμανών οι Έλσάιται συναδελφώθησαν με τους Βουλγάρους, με τους όποιους εικονίζονται άνωτέρω

ποιοί είναι οι φίλοι της Δημοκρατίας; Τό τελευταίο πράγμα που όμοιάζει προς δημοκρατίαν είναι ο νόμος του όχλου, οι συμμορίες ληστών έξωπλισμένων με φοβερά όπλα, που μπαίνουν μέσα στις μεγάλες πόλεις, καταλαμβάνουν τά άστυνομικά τμήματα καί τά καίρια σημεία, προσπαθώντας νά επιβάλουν ένα όλοκληρωτικό καθεστώς με σιδερένια πυγμή. Η Δημοκρατία δεν είναι μία πόρνη που την μαζεύει από τό δρόμο ένας άνδρας που κρατά τόμπυγκαν.

Τελικά, η πολιτική της κυβερνήσεως στην Έλλάδα ενεκρίθη από τη Βουλή με συντριπτική πλειοψηφία.

Ο Μακμίλλαν έγραψε τότε ότι, έφ' όσον τό αποτέλεσμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δεν ήταν πιά κάτι τό άμφίβολο, «οί σκέψεις των φιλοδόξων πολιτικών στρέφονταν όλο καί περισσότερο προς τίς εύκαιρίες που θά τους έδινε η ειρήνη». Χειροκροτούσε την άκλόνητη πίστι του Έρνεστ Μπέθβιν προς τον Τσώρτσιλ, του όποιου η έμπνευσμένη ύποστήριξις της πολιτικής της κυβερνήσεως είχε ουσιαστικά αποτελέσματα.

«Διάβασες γιά την χθεσινή συζήτησι στή Βουλή;», έγραψε ό συνταγματάρχης Όλιβερ εις την σύγγό του. «Τέτοιες άνοησιες από τό στόμα των βουλευτών! Τελικά φαίνεται ότι ό Τσώρτσιλ είναι ο μόνος που έ-

χει σωστή αντίληψιν του τι γίνεται εδώ καί τό γιατί γίνεται. Άλήθεια, τό Έργατικό Κόμμα, γιά τό όποιο τρέφω κάποια συμπάθεια, πρέπει, επί τέλους, νά ανακαλύψη μερικους ανθρώπους που νά έχουν καί λιγάκι κοινόν νοΰ».

Επίσης συμβούλευε τη γυναίκα του νά μη δίνη σημασία σ' αυτά που έγραφαν οι έφημερίδες, σχετικά με τά γεγονότα των Αθηνών καί συνεπλήρωνε:

«Βέβαια, μερικοί Άμερικανοί ανταποκριταί βρίσκουν την εύκαιρία νά πατούν γερά την ούρα του βρετανικού λέοντα».

Γιά την ίδια περίπτωσι ό Κάπελ σημειώνει:

«Ένας από τους άπεσταλμένους έφημερίδας του Σικάγου έστειλε την ανταπόκρισι ότι... τά κανόνια των βρετανικών τάνκς συνέτριψαν άθώους Έλληνες στην πλατεία. Εύτυχώς, η στρατιωτική λογοκρισία έχει τό δικαίωμα νά παρεμβαίνει όταν πρόκειται γιά τέτοια φοβερά καί επικίνδυνα φέματα».

Η πλατεία Συντάγματος, με τό Μετοχικό Ταμείο καί την «Μεγάλη Βρετανία» ήταν ουσιαστικά τό «φρούριο» μέσα στο όποιο, σύμφωνα με τό σχέδιο των κομμουνιστών, θά έκλειναν τους Άγγλους καί θά τους απέκοπταν από τά κέντρα έφοδιασμού. Λόγω του ό-τι είχαν πολύ περισσότερους

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

άνδρες, άφθονία αυτομάτων όπλων, όπλων καί χειροβομβίδων, οι «άντάρτες των πόλεων» είχαν την βεβαιότητα ότι τελικά θά έκαμπταν την αντίστασί τους.

Από τά διασκορπισμένα τμήματα, σε περισσότερο δύσκολη θέσι ήταν τό άρχηγείο της ΡΑΦ στην Κηφισιά, τό άριστοκρατικό προάστιο των Αθηνών, δέκα περίπου μίλια βορείως της πόλεως.

Τό στρατηγείο του Σκόμπυ, τό Μετοχικό Ταμείο επί της όδου Πανεπιστημίου, έδέχθη δυό μεγάλες επιθέσεις του ΕΛΑΣ, τη μία από την κατεύθυνσι των πτωχότερων συνοικιών, πέραν της Όμονοίας καί την άλλη από τό Κολωναکی. Στο μεταξύ οι άντάρτες είχαν καταλάβει πολλά μεγάλα κτίρια. Παραδείγματος χάριν τό έργοστάσιο Φίξ, επί της λεωφόρου που ένώνει την Αθήνα με τον Πειραιά. Αύτη η ζωτική άρτηρία έφοδιασμού των Βρεταννών ήταν υπό τον έλεγχο των όπλων του ΕΛΑΣ. Καί οι κύριοι στόχοι ήταν: τό άρχηγείο του Σκόμπυ, τό άρχηγείο της «Άρκφορς» καί η «Μεγάλη Βρετανία», τό καταφύγιο της έλληνικής κυβερνήσεως καί πολλών προσωποποιήτων της έλληνικής ζωής.

Πολύ γρήγορα έγινε σαφές ότι στόχος του ΕΛΑΣ ήταν καί η βρετανική πρεσβεία, επί της λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας, επί της όποιας άρχισαν νά ασκούν έλεγχο οι έλασίτες. Σε λίγο άρχισαν νά χτυπούν σφαίρες στους ρόζ τοίχους του κτιρίου.

Δέν ήταν μυστικό ότι οι έφημερίδες του ΕΑΜ άποκαλούσαν τον Λήπερ, όπως καί τον Σκόμπυ, «δολοφόνο» καί ότι καί ό Λήπερ, όπως καί ό Σκόμπυ, ήταν μεταξύ των πρώτων στον κατάλογο των έχθρών του ΕΛΑΣ.

Οι Άμερικανοί διευκόλυναν τον ΕΛΑΣ με τό νά δηλώσουν ότι ήταν «οϰότεροι». Ζωγράφισαν πελώρια άστέρια καί σημάτα στα αυτοκίνητά τους καί φορούσαν περιβραχιόνια με τά χρώματα της σημαίας τους.

Αύτη η οϰδετερότης χρησιμοποιήθηκε στο έπακρον από τον ΕΛΑΣ καί την προπαγάνδα του. Ήταν ένα πρώτης τάξεως τονωτικό γι' αυτούς, παρπονείται ό Λήπερ. Οι περισσότεροι Άμερικανοί ανταποκριταί —ο κ. Σέντγουϊκ ήταν μία αξιοπρόσεκτη εξαίρεσις— κατηγορούσαν τους Άγγλους καί υπεστήριζαν τον ΕΛΑΣ. Έξ άλλου δεν μας συμπαθούσαν καθόλου καί οι Άγγλοι πολεμικοί ανταποκριταί.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Ελλάδα τ'ο'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

42ον

Τα τηλεγραφήματά τους στο Λονδίνο, όταν τα διαβάζαμε στην Αθήνα, προκαλούσαν μεγάλη όργη στους Βρετανούς στρατιώτες, που γρήγορα είδαν πολύ καθαρά που βρισκόταν το πρόβλημα».

Είναι πολύ χαρακτηριστικό της πεποιθήσεως του ΕΛΑΣ ότι οι Άγγλοι δεν θα είχαν, τελικώς, ενεργό ρόλο και ότι θα κάθονταν με σταυρωμένα τα χέρια, όταν θα έκανε το ΕΑΜ την τελική επίθεση για την κατάληψη της εξουσίας, είναι και το παρακάτω επεισόδιο:

«Όλα σχεδόν τα εφόδια των Βρετανών είχαν τοποθετηθεί σε αποθήκες, σχεδόν στο κέντρο της περιοχής που ήλεγχαν πλήρως οι άντάρτες.

Οι Βρετανοί αποφάσισαν να κάνουν μία απειλισμένη «μπλόφα». Έστειλαν εκεί μία μεγάλη φάλαγγα φορτηγών αυτοκινήτων τριών τόννων, χωρίς έντονη συνοδεία. Ο έπικεφαλής αξιωματικός ζήτησε — θρασυτάτα — από τον πλησιέστερο διοικητή του ΕΛΑΣ να του δώσει άνδρες να βοηθήσουν για το φόρτωμα. Τα κατάφερε. Άγριοι και γενειοφόροι άντάρτες άφησαν χάρμα τα όπλα τους και άρχισαν το φόρτωμα. Η ανακούφιση και η χαρά των Βρετανών ήταν απόλυτα δικαιολογημένες όταν η αποστολή εξέτελέσθη κατά τον πιο απροσδόκητο τρόπο.

★

Παρά το γεγονός ότι δεν είχαν αρχίσει ακόμα εχθροπραξίες στον Βορρά, η βρετανική ταξιαρχία στην Θεσσαλονίκη ήταν έπικινδυνα κυκλωμένη από πολλαπλάσιες δυνάμεις ανταρτών, που έκαναν συνεχώς επιδείξεις της αναμφισβήτητου δυνάμεώς τους. Και μ' όλο που δεν είχαν στρέψει ακόμα τα όπλα τους εναντίον των Βρετανών, συνέχιζαν ανένδοτοι την «έξουδετέρωση» όλων εκείνων των συμπατριωτών τους οι οποίοι θα μπορούσαν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την εξουσία τους. Η 7η Ινδική ταξιαρχία είχε αποδιορισθεί στην Θεσσαλονίκη υπό την κάλυψη αλεξιπτωτιστών και κομμάτων.

Στο μεταξύ, η ανησυχία στην πρωτεύουσα της Μακεδονίας όλο και μεγάλωνε και ο στρατηγός Αβραμίδης, ο στρατιωτικός διοικητής της κυβερνήσεως εκεί, έσπευσε να αναφέρει συλλήψεις που έκανε ο ΕΛΑΣ, κυρίως εφέδρων Ελλήνων αξιωματικών, τους οποίους θα καλούσε πολύ πιθανόν υπό τα όπλα η κυβέρνηση. Η έντασις έφθασε σε σημείο που πλησίαζε την έκρηξη όταν ο άριστος, ος υπεραπολίτης Κοζάνης έκανε ένα εμπροσθητικό κήρυγμα. Οι δρόμοι γέμισαν εξωρισμέ-

Μετά την αναντίναξη του Γοργοπόταμου, οι άνδρες του Ζέρβου και του Βελουχιώτη έχουν στήσει χορό με τους Έγγλέζους σ' ένα μέρος της ελεύθερας Ελλάδος. Είς την άκρη της φωτογραφίας, διακρίνεται ο αρχηγός των Άγγλων κομμάτων

νο όχλο που εξέδηλανε έχθρικά αισθήματα κατά της κυβερνήσεως της Ελλάδος και των Άγγλων. Αυτή την τόσο έκρηκτική στιγμή, η 7η Ινδική ταξιαρχία έλαβε διαταγή να αποπλήσει τον ΕΛΑΣ.

Ο στρατηγός Μπακιρτζής αρνήθηκε χωρίς περιστροφές να παραδώσει τα όπλα των ανδρών του.

Η φυλάκιση ενός πράκτορος του ΕΛΑΣ ο οποίος προσεπάθησε να συλλάβει έναν αξιωματικό του Αβραμίδη φαινόταν ότι θα είχε σαν αποτέλεσμα να προκαλέσει την ανάφλεξη. Ο Αβραμίδης έφυγε για την Αθήνα. Την τελευταία στιγμή έφθασαν οι ενισχύσεις της ταξιαρχίας Ιππικού Κεντρικής Ινδίας καθώς και του τάγματος πολυβόλων Ρατζπουδάν. Αυτό επέτρεψε στους κομάντος να σπεύσουν στην Δράμα, όπου έσωσαν τους απειλούμενους άντάρτες του ΕΔΕΣ.

Όπου είχαν τον έλεγχο της καταστάσεως οι έλασίτες έδιναν δελτία τροφίμων μόνο σ' εκείνους που ήταν εκδηλωμένοι υποστηρικτάι του ΕΛΑΣ. Επίσης φυλάκισαν τους καταστηματαρχες που δεν δέχονταν να πληρώσουν το «μερίδιό» τους. Τονεξ, υπό την απειλή των όπλων αναγκάσθηκαν να συγκεντρώσουν τα παιδιά τους. Σχηματίσθηκε έτσι μία μεγάλη συγκέντρωση παιδιών που οδηγήθηκε στο επίτελείο της Ράγιαλ Έσσεξ. Εκεί τα παιδιά πέταξαν πέτρες.

Όταν το πλήρωμα ενός βρετανικού ναρκηλειτικού έπαιξε ένα μάτς ποδοσφαίρου με μία ελληνική ομάδα, οι έλασίτες με τα τόμπουγκαν τους ανάγκασαν όλους τους θεατές να σχηματίσουν πολιτική διαδήλωση.

Ο Έντμουντ Χάουμαν, τα-

γματάρχης τότε του Μηχανικού, από το Κλίφτοθιλ του Κέντ θυμάται:

— Η πρώτη φορά που άρχισα να αντιλαμβάνομαι ότι θα έχουμε φασαρίες ήταν όταν ήρθαν οι αγρότες από τα γύρω χωριά, που μ'ας έφεραν τακτικά αυγά και λαχανικά, για να συμπληρώσουμε τα συσσίτιό μας. Είχαν το μισό φορτίο από το κανονικό που μ'ας έφεραν συνήθως. Μ'ας είπαν ότι έπρεπε να πληρώσουμε τα ίδια χρήματα για τα μισά αυγά και λαχανικά. Γιατί τα άλλα μισά τα είχαν κατάσχει τα «παλληκάρια του ΕΛΑΣ».

Και συνεχίζει:

— Λίγες μέρες αργότερα άρχισα να αντιλαμβάνομαι τον αντίκτυπο των γεγονότων στην Αθήνα. Άρκετες εκατοντάδες αγρότων πέρασαν από το δρόμο και εκραύγαζαν αντιβρετανικά συνθήματα. Ήταν πολύ λυπηρό να βλέπεις τους άπλους χωρικούς να επαναλαμβάνουν μηχανικά εκείνα που φώναζε με το χωνί ο αρχηγός τους. Ένας Έλληνας εμπόρος καπνού, πολύ καλός μου φίλος, με πληροφόρησε, θυμάμαι, ότι τους έδιναν γι' αυτή τη δουλειά ποσό που αντιστοιχούσε περίπου με ένα σελίνι. Όπως τα χρήματα αυτά να προέρχονταν από το χρυσάφι που είχαν ρίξει λίγον καιρό πριν οι Βρετανοί. Έπειτα έζωσαν την Θεσσαλονίκη με κανόνια των 88 χιλιοστών. Ήταν απ' αυτά που είχαν αφήσει φεύγοντας οι Γερμανοί.

Όταν εκηρύχθη η γενική άπεργία στην Θεσσαλονίκη, ο δόκτωρ Στεφανίδης (για τον όποιον γίνεται λόγος και ενωρίτερα στην αφήγησή αυτή) παρέστηρε ότι όσοι εργάζονταν στο νοσοκομείο απήργησαν γιατί αντιμετώπιζαν όχι μόνο την

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

φυλάκιση αλλά και τον θάνατο. Ο γιατρός άκουσε ανθρώπους να παραπονιούνται ότι είχαν αλλάξει άπλωσ τη μία μορφή τυραννίας (των Ναζί) με την άλλη.

— Πήραμε διαταγή να φοράμε περιβραχιόνιο με το σημά του Ερυθρού Σταυρού εις τους δρόμους. Το βρήκα αυτό πολύ λυπηρό, αφού την τελευταία φορά που έκανα κάτι τέτοιο ήταν κατά την διάρκεια της υποχωρήσεως στην Κρήτη. Τότε το έκανα γιατί υπήρχε ή απειλή των Ναζί. Η μόνη εφημερίδα που επιτρεπόταν ή κυκλοφορία της στην Θεσσαλονίκη ήταν ή «Ελευθερία», που δεν έκανε τίποτ' άλλο από το να δημιουργή, με κάθε τρόπο, έχθρικά αισθήματα προς τους Άγγλους. Αλλά ή προπαγάνδα αυτή είχε ελάχιστη απήχηση. Αεροπλάνα από την Αθήνα έρριχναν κάθε τόσο προκηρύξεις με την έκδοχή της κυβερνήσεως σχετικά με δσα συνέβαιναν. Και τις προκηρύξεις αυτές ο κόσμος τις διάβαζε με βουλιμία.

Ο δόκτωρ Στεφανίδης δέχθηκε με δικαιολογημένη έκπληξη μία πρόσκληση για τσάι από τον στρατηγό Μπακιρτζή. Στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ο γιατρός είχε υπηρετήσει σαν πυροβολητής στο Μακεδονικό Μέτωπο, είχε αξιωματικό του τον Μπακιρτζή και από τότε είχαν συναντηθεί πολλές φορές στην Αθήνα. Αλλά μία (άγγλικού στυλ) πρόσκληση για τσάι στο αρχηγείο των κομμουνιστών, από τον ίδιο τον διοικητή του ΕΛΑΣ ήταν το τελευταίο πράγμα που μπορούσε να περιμένει ο Στεφανίδης.

Θυμάται:

— Με υποδέχθηκε με μεγάλη εγκαρδιότητα, μ' όλο που στην αρχή δεν τον αναγνώρισα. Είχε αλλάξει πολύ, είχε παχύνει, είχε γκριζάρει για καλά και ήταν πολύ καταβεβλημένο από έγνοιες το πρόσωπό του. Σιγά-σιγά, ωστόσο, ή συζήτηση έφθασε στην παρούσα κατάσταση. Ο στρατηγός Μπακιρτζής βρισκόταν στην τρομερή θέση που αντιμετώπιζε ο κάθε έντιμος άνθρωπος όταν αρχίζει να αμφισβάλει για την σοδαρότητα του σκοπού που υπηρετεί, αλλά που δεν έχει το θάρρος ή την ψυχική δύναμη να το παραδεχθεί. Ίσως, ή αυτοκτονία του στρατηγού Μπακιρτζή το 1946 νο όφειλόταν στο γεγονός ότι είχε επίτελους αντιμετώπισει κατ'αμάτα αυτή την ανανγνώριση.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΤΗΡΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

43ον

»Τὸν ἐρώτησα ἂν ἔκρινε ὅτι ἦταν κατάλληλος ὁ χρόνος γιὰ μιὰ ἐξέγερσι τοῦ ΕΛΑΜ, ὅταν συνεχίζοταν ἀκόμη ὁ πόλεμος κατὰ τῶν Γερμανῶν, μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ ὑποφέρει τόσο πολλὰ, ὕστερα ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς κατοχῆς. Ἐπίσης ἐρώτησα ἂν οἱ ἐξτρεμιστὲς τοῦ ΚΚΕ δὲν ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἐπιβάλουν μιὰ δικτατορίαν ποὺ θὰ διέφερε ἐλάχιστα, ἂν διέφερε, ἀπὸ τὴν φασιστικὴ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ.

»Μοῦ ἀποκρίθηκε ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς ἤθελαν μιὰ φιλελεύθερη δημοκρατία. Ἀλλωστὲ, τὰ μέλη τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς ἦσαν μιὰ μικρὴ μόνο μειοψηφία. Ὁταν τοῦ εἶπα ὅτι ὁ Κερένσκυ εἶχε παρόμοιες ἀντιλήψεις, κάποτε, στὴ Ρωσία, μὲ καταστρεπτικὰς συνέπειες, ὁ στρατηγὸς ἀντέτεινε ὅτι οἱ συνθήκες στὴν Ἑλλάδα, αὐτὴ τὴ στιγμή, ἦσαν πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ ἐκεῖνες τῆς Ρωσίας τὸ 1917. Ὑπεστήριξε ὅτι ὁ ΕΛΑΣ δὲν εἶχε τὴν πρόθεσι νὰ ἀρχίσῃ τὸν πόλεμο. Χαρακτήρισε σὰν πολὺ «βιαστικὴ» τὴν παρέμβασιν τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπυ καὶ εἶπε ὅτι ἤξερε ὅτι ἦταν φοβερὰ δύσκολο γιὰ τὸν Σκόμπυ, τώρα πιά, νὰ ἀλλάξῃ πολιτικὴ, χωρὶς νὰ ταπεινωθῇ. (Αὐτὸ γιὰ τοὺς Ἑλληνας εἶναι κάτι τὸ βαρὺ καὶ τραγικόν, ὅπως καὶ γιὰ τοὺς Κινέζους). Ὁ στρατηγὸς Μπακιρτζής εἶπε ὅτι ἔτρεφε πολὺ μεγάλο θαυμασμὸ γιὰ τὸν κ. Τσώρτσιλ, ἀλλὰ ὅτι τοῦ εἶχαν προσφέρει πολὺ κακὰς ὑπηρεσίας οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔπαιρνε τίς πληροφορίες του γιὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα. Θὰ ἦταν προτιμότερο γιὰ ὅλους, ἂν ἡ βρετανικὴ κυβερνήσι ἔστελνε τὸν Βασίλεια Γεώργιο Β' κάπου στὴν Νότιο Ἀφρική καὶ φρόντιζε νὰ σχηματισθῇ μιὰ πραγματικὰ φιλελεύθερη ἑλληνικὴ κυβέρνησι.

»Σὲ λίγο ἕνας νεαρὸς μᾶς σερβίρησε τὸ τσάι, πράγμα ποὺ ἦταν μιὰ σπάνια πολυτέλεια τότε στὴν Θεσσαλονίκη. Σὲ λίγο ἦρθε καὶ ὁ πολιτικὸς κομισσάριος τοῦ Μπακιρτζή, ὁ Μάρκος Βαφειάδης, σὸν ὁποῖο με συνέστησε ὁ στρατηγός. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶχε πονηρὰ καὶ ἀγρυπνα μάτια, σὰν τοῦ φιδιού καὶ ἕνα μουστάκι ποὺ ἔπεφτε πρὸς τὰ κάτω, πράγμα ποὺ τὸν ἔκανε νὰ μοιάζῃ σὰν ἕνα νεαρὸς Στάλιν. Ἦταν εὐγενικός, ἀλλὰ παγερὸς στοὺς τρόπους του. Τὸν ἀντιπάθησα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή καὶ ἡ γνώμη ποὺ σχηματίσα ἦταν ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ἕνα φανατικόν, ἀρκετὰ ἔξυπνον, ποὺ ἦταν ἐτοιμὸς νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ἴδια τὴ μάννα του γιὰ τὸ σκοπὸν. Ἦ παρουσία του φάνηκε ὅτι εἶχε ἐμπειρία τὸν στρατηγόν.

Ὁ Ζέρβας, φορώντας ἀλεξίπτωτο, κατὰ τὴν μετάβασί του εἰς τὴν Καζέρτα, τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1944

Ἡ πολιορκία τῶν κυκλωμένων βρετανικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἀθήναι γινόταν ὅλο καὶ πιὸ στενὴ. Ὁ ΕΛΑΣ ἔφερνε συνεχῶς ἐνισχύσεις καὶ μαζί ὁλομους καὶ πυροβολικόν. Δὲν εἶχαν, οἱ ἀντάρτες, μεγάλους ἐνδοιασμοὺς νὰ μετατρέψουν τὴν Ἀθήναι σὲ εἰρεσία. Οἱ βομβαρδισμοὶ τοὺς συνοδεύονταν ἀπὸ μαζικὰς ἐπιθέσεις πεζικοῦ, οἱ ὁποῖες —κατὰ κανόνα— ἀποκρούονταν μὲ ἀποτελεσματικὰ πυρὰ ἐκ μέρους τῶν ἀμυνόμενων. Μ' ὅλο ποὺ ἀρκετὲς φορές οἱ συγκρούσεις κατέληγαν σὲ μάχες σῶμα πρὸς σῶμα, δὲν ἦσαν τόσο μεγάλους κίνδυνος γιὰ τοὺς ἐμπεριπολεμένους Βρετανικοὺς. Ὁ σπουδαιότερος κίνδυνος ἦσαν οἱ χωρὶς στολὰς ἐλεύθεροι σκοπευταὶ τοῦ ΕΛΑΣ. Ἦταν σχεδὸν ἀδύνατο στὶς ὁδομαχίες καὶ στὶς μάχες μέσα στὰ σπίτια, νὰ διακρίνῃς ποιοὶ ἦταν οἱ ἐχθροὶ καὶ ποιοὶ οἱ φιλεληνικοὶ κάτοικοι τῶν διαφόρων συνοικιῶν.

—Οἱ στρατιῶτες μᾶς ἦσαν ἀπὸ τοὺς καλύτερους, θυμάται ὁ Φαρρὰρ-Χόκλεϋ. Ἀλλὰ, παρ' ὅλα αὐτὰ ἦσαν σὲ μειονεκτικὴ θέσι. Ὁ ΕΛΑΣ χρησιμοποιοῦσε παιδιὰ καὶ γυναῖκες γιὰ νὰ μεταφέρουν ὅπλα καὶ πυρομαχικά. Ἐπίσης, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἄνδρες μᾶς δέχονταν πυρὰ ἐκ μέρους γυναικῶν, δὲν εἶχαν τὸ κουράγιο νὰ ἀνταποδώσουν αὐτὰ τὰ πυρὰ. Φυσικά, συγκεντρῶναμε τὰ πυρὰ μᾶς κατὰ τῶν ἀνταρτῶν, ὅταν δεχόμεθα ἐπιθέσεις των. Οἱ δυνάμεις των συγκεντρώνονταν στὴν ἄκρῃ ἐνός οἰκοδομικοῦ τετραγώνου καὶ ἀρχίζαν νὰ ἐπιτίθενται, ἐνῶ ἄλλοι ἔρχονταν ἀπὸ τὴν ἀντίθετη κατεύθυνσι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νύκτας. Ὅμως, στὶς συγκρούσεις αὐτὲς εἶχαν τόσο μεγάλες ἀπώλειες, ὥστε ἀναγκάζονταν νὰ ἐγκαταλείπουν τίς προσπάθειες. Ἀλλὰ, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, ἦταν μιὰ πε-

ρίεργη ἐμπειρία τὸ νὰ πολεμᾷς μέσα σὲ μιὰ μεγάλῃ πόλιν. Μιὰ ἡσυχὴ νύχτα, μπορούσες νὰ μῆς σὲ ἕνα μπάρι, νὰ πῆς ἕνα ποτό, νὰ μιλήσῃς μὲ μιὰ ὁμορφὴ κοπέλλα καὶ ἀκόμα (σὲ μερικὰ κέντρα) καὶ νὰ χορέψῃς. Ἐγὼ τὴν γνώμη ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι κοντὰ μᾶς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἶχαν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη σὲ μᾶς καὶ δὲν εἶχαν τὴν παραμικρὴ ἀμφιβολία ὅτι δὲν θὰ ἔσπαζαν οἱ γραμμὲς μᾶς. Ἦταν ἕνα ἀπίθανον γεγονός, χωρὶς προηγουμένον, αὐτὸ ποὺ συνέβαινε, τότε στὴν Ἀθήναι. Τὸ μέτωπο ἦταν μέσα στὴν πόλιν. Ἐφευγες γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ πυρός, ἐξοικουάζουσαν γιὰ μερικὲς ὥρες, διασκέδαζες. Καὶ ξανά πάλι στὴ μάχη.

Ὁ Σύριλ Μώντεσλυ, ποὺ καίτοι τώρα σὲ Σάουθφιλντ τοῦ Μίτσιγκαν (ΗΠΑ) ἦταν τότε δεκανεὺς σὲ Οὐαλλικό τάγμα Ἀλεξιπτωτιστῶν. Θυμάται πόσο δύσκολο ἦταν τὸ νὰ μάχεσαι κανεὶς ἐναντίον ἐχθροῦ ποὺ δὲν φοροῦσε στολή.

—Οἱ κομμουνιστὲς, μὲ πολιτικά, μᾶς χαιρετοῦσαν φιλικὰ, καθὼς μπαίναμε σ' ἕνα δρόμο. Ἀλλὰ, σὲ λίγο, ἡ περιπόλος μᾶς εἶχε «μυοτιλιαρισθῇ» καὶ δεχόμεθα πυρὰ ἀπὸ κρυμμένους ἐλεύθερους σκοπευτὰς. Κάποτε, στὴν πλατεία τῆς Ὁμονοίας δεχθήκαμε πυρὰ ἀπὸ ἕνα ξενοδοχεῖο ποὺ ἦταν γεμάτο ἀπὸ Ἀμερικανούς παρατηρητὰς καὶ ὅπου κυμάτιζε ἡ ἀμερικανικὴ σημαία. Βλέπαμε πρόσωπα στὰ παράθυρα. Πήραμε ἐντολὴ νὰ πυροβολήσουμε ἐναντίον τοῦ ξενοδοχείου. Αὐτὸ προκάλεσε δριμύτατες διαμαρτυρίες ἐκ μέρους τῶν Ἀμερικανῶν ἀλλὰ τὸ ξενοδοχεῖο ἐκκαθαρίσθηκε ἀπὸ τοὺς ἐλεύθερους σκοπευτὰς.

»Οἱ ἐπιχειρήσεις τοὺς ἦσαν ξαφνικές. Οἱ κομμουνιστὲς χτυ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ποῦσαν καὶ ἔφευγαν ἀμέσως καὶ προκαλοῦσαν στὶς τάξεις μᾶς τόσες ἀπώλειες, ὅσες δὲν θὰ προκαλοῦσε οὔτε ἕνας μήνας μαχῶν μὲ τοὺς Γερμανούς, σὲ μιὰ τοὺς μόνο ἐπίθεσι.

Ὁ Χόκλεϋ θυμάται ὅτι τὸ τάγμα του ἔχασε 117 ἀπὸ τοὺς 538 ἄνδρες τοὺς. Οἱ περισσότερες ἀπώλειες προέρχονταν ἀπὸ πυροβολισμούς ἢ ἐκρήξεις χειροβομβίδων σὲ συγκρούσεις σῶμα πρὸς σῶμα.

—Ἦταν κάτι τὸ φοβερὰ δύσκολο καὶ δυσάρεστο. Χάναμε ἄνδρες συνεχῶς.

Τὴν 9ην Δεκεμβρίου ἕνα τάγμα —οὐσιαστικὰ μιὰ δολοχία— ἀναγκάσθηκε νὰ συμπτυχθῇ ἀπὸ τὰ προάστια πρὸς τὸ κέντρο τῆς πόλεως. Ἡ σύμπτυξις ἐγίνε κάτω ἀπὸ συνθήκες σκληρῶν μαχῶν. Οἱ συγκεντρώσεις τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν μεγάλες βορείως τοῦ Λυκαβηττοῦ καὶ τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων. (Ἐκεῖ ἦσαν τὰ ἄρματα μάχης τῆς 46ης ἐπιλαρχίας, τὰ ἐλάχιστα «Σέρμαν»).

Ἡ Σχολὴ εὐρέθῃ κάτω ἀπὸ πυκνὰ, ἐνοχλητικὰ πυρὰ. Μιὰ ἐπιτυχὴς ἐξόδος τῶν τάνκς ἔκανε τὰ πυρὰ νὰ σιγήσουν. Ἔτσι ὁ ἄμεσος κίνδυνος φάνηκε νὰ παρέρχεται. Ὅμως, μετὰ τὸ πρῶτο σκοτάδι τῆς νύκτας, οἱ ἐλασίτες ἀρχισαν νὰ συγκεντρώνονται σὲ σημαντικούς ἀριθμούς. Στὶς 9 τὸ βράδυ τῆς 9ης Δεκεμβρίου, ἀρχισαν τὰ πυρὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ αὐλότοιχου, ὅπου ἦσαν τὰ ἄρματα μάχης. Ἡ ἐπικοινωνία μέσω ἀσφυμάτου μὲ τὸ ἐπιτελεῖο τῆς ταξιαρχίας εἶχε διακοπῇ. Τὰ πάντα μπορούσε τώρα νὰ τὰ περιμένῃ κανεὶς.

Ὁ Λήοναρντ Οὐάλλινγκ εἶχε τὴν εὐθύνη τῆς τηλεφωνικῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν διαφόρων κτιρίων τῆς Σχολῆς καὶ τοῦ ἀρχηγείου τῆς «Ἀρκφορς».

Θυμάται:

—Ἦμασταν σὲ ἕνα μπλόκ κτιρίων τριγυρισμένον ἀπὸ ψηλὰ τοῖχο. Στὸ πῶμα μέρος ὑπῆρχαν πυκνὰ δέντρα καὶ ἀπὸ πάνω μᾶς ἦταν ἕνας ψηλὸς λόφος. Ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὑπῆρχαν ψηλὰ κτίρια. Ἀκούγαμε μὲ πλησιάζουν ὅλο καὶ περισσότερο οἱ πυροβολισμοί. Κάποτε ἀρχισε ἡ ἐπίθεσι σὸν καταυλισμὸν μᾶς. Τότε σκέφθηκα τὰ φιλμ μὲ Ἰνδιάνους, μὲ τοὺς λευκοὺς ποὺ σχηματίζουν κλοιὸ μὲ τὰ κάρρα τους γύρω-γύρω, ἐνῶ οἱ Ἰνδιάνοι πλησιάζουν. Τὸ πῦρ προερχόταν κυρίως ἀπὸ τὰ ψηλὰ κτίρια καὶ τὰ ὑψώματα μὲ τὰ δέντρα. Ἀνταποδώσαμε τὰ πυρὰ καὶ ἀναψε ἡ μάχη. Εἶδα ἕναν ἐλασίτη νὰ κρέμεται μισὸς ἔξω ἀπὸ ἕνα παράθυρο ψηλοῦ κτιρίου.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

44ον

»Ο ΕΛΛΑΣ έκοψε τις τηλεφωνικές γραμμές μας και ή μόνη μας επικοινωνία ήταν μέσω ασυρμάτων. Τά τάνκς και τά θωρακισμένα αυτοκίνητα βγήκαν έξω από τις πόλεις και βοήθησαν στην μάχη. Θυμάμαι ότι έξω από τό δωμάτιό μου ό διάδρομος είχε γεμίσει φορεία με νεκρούς και τραυματίες. Άνάμεσα στους νεκρούς ήταν και ό Τζίντζερ Τόμας, ένας κοκκινομάλλης, πού είχε καταταγής στο τάγμα μας πριν από πέντε χρόνια, μαζί μου.

★

Ώστόσο, εκείνο πού ήταν ιδιαίτερα άνησυχητικό ήταν τό γεγονός ότι ό ΕΛΛΑΣ είχε άρχει να ναρκοθετή τους δρόμους προσπελάσεως των άρμάτων μάχης προς τόν καταυλισμό τους. Ένα τάνκ και ένα θωρακισμένο αυτοκίνητον ύπστησαν σοβαρές ζημιές από νάρκες.

Τό ένδεχόμενο να χάση τις υπηρεσίες των λίγων «Σέρμαν» της ή δύναμις του Σκόμπη ήταν κάτι τό τρομερά άνησυχητικό. Δέν έπρεπε να μείνουν έξω από τό κέντρο της πόλεως τά τάνκς και ή έπιλαρχία διατάχθη να φύγη από την Σχολή Ευελπίδων. Τό 11ο τάγμα έφθασε εγκαίρως για να βοηθήσει στην προσπάθεια αυτήν. Έπίσης ή ΡΑΦ πολυβολούσε τά σημεία συγκεντρώσεως ισχυρών δυνάμεων του ΕΛΛΑΣ. Τελικά, τά άρματα μάχης άπεσύρθησαν σάα. Άλλά αυτό, δικαιολογημένα ίσως, θεωρήθηκε σοβαρή νίκη του ΕΛΛΑΣ.

Έπίσης, έστάλησαν ισχυρές σχετικώς δυνάμεις για να επιτεθούν προς τις βόρειες πλευρές του Λυκαβηττού. Είχε κριθεί ότι ήταν από τακτικής πλευράς άπολύτως ουσιαστικό να κρατηθεί τό ύψωμα αυτό σάν απώρητο φρούριο, μέσα στην θάλασσα του ΕΛΛΑΣ. Ένα άλλο τάγμα (δύναμις διλοχίας) κρατήθηκε σάν τακτική έφεδρεία για άντεπιθέσεις σ' αυτή την περιοχή.

Στην νότιο πλευρά, έξ άλλου, ή πλειονότης των άνταρτών εκεί, έκαναν επιθέσεις κατά της έλληνικής Όρεινης Ταξιαρχίας. Οι μάχες εκεί άποτελούσαν την κορύφωση της τραγωδίας. Γιατί, σ' αυτή την περιοχή μαχόταν—κυριολεκτικά— άδελφός έναντιον άδελφού.

Λόγω της μυστικότητας πού, αρχικά, είχε επιβληθεί στις οργανώσεις άντιστάσεως, ό ένας άδελφός θά μπορούσε θανατώσει να οργανωθεί στο ΕΑΜ και ό άλλος σε ένθικη όργάνωση, χωρίς να λένε ό ένας στον άλλον τί συνέβαινε. Έπίσης, κάποιος νέος Έλληνας, πού είχε καταφέρει να φύγη στην Μέση Άνατολή και να κατα-

Άντάρτης του Ζέρβα, κάπου στην έλεύθερη Έλλάδα, κατά την εποχή της άντιστάσεως

ταγής στις δυνάμεις εκεί, δέν μπορούσε να ξέρη τί έκανε ό άδελφός του, πού είχε μείνει στην Έλλάδα. Άλλωστε, άκριβώς τό γεγονός ότι είχε φύγει εκείνος θά μπορούσε να κάμη τόν άδελφό του να καταταγής σε κάποια από τις άντιστασιακές οργανώσεις.

Άλλά τώρα, ό έμφύλιος πόλεμος άνάμεσα στις δυο πλευρές, τους έκανε να βρεθούν στα αντίθετα στρατόπεδα, έχθροί.

Ό πρεσβευτής Μπρούμας διηγείται:

—Ήταν σκληρές οι μάχες. Πολεμούσαμε (με την Όρεινη Ταξιαρχία) στην περιοχή πού οι κομμουνιστάι είχαν όνομάσει «Μικρό Στάλινγκραντ». Οι μάχες γίνονταν από σπίτι σε σπίτι, από τό ένα δωμάτιο στο άλλο. Παρά τό γεγονός ότι κλείναμε τους δρόμους πού καταλαμβάναμε, τό έπόμενο πρωί διαπιστώναμε ότι οι έλασίτες έβγαιναν μέσα από τους ύπονόμους, πίσω μας.

«Η Έλληνική Ταξιαρχία είχε σημαντικές επιτυχίες, έπέφερε αξιόλογες άπώλειες στον έχθρό», άναφέρει στο ήμερολόγιό του ό Σκόμπη. «Ό έχθρός συνεχίζει την διείσδυση εις τά προάστια από έξω. Είναι δύσκολο διά τις δυνάμεις μας να διακρίνουν τους έλασίτες από τους πολίτες. Γυναίκες του ΕΛΑΣ περνούν μέσα από τις γραμμές μας μεταφέροντας χειροβομβίδες μέσα στα φορέματά τους».

Η Όπηρεσία Πληροφοριών του Έπιτελείου του στρατηγού με άναφορά της προειδοποίησε ότι, ένδεχομένως, γυναίκες θά επιχειρούσαν να εισέλθουν στο άεροδρόμιο με χειροβομβίδες στα έσώρουχά τους. «Έτσι γινόταν σχολαστική έρευνα των γυναικών πού πλησίαζαν άπ' έξω στις βρετανικές γραμμές. Ό Τσάρλς Μάκ Ώλεϋ, πού είχε δωμάτιο κοντά στο άρχηγείο του Σκόμπη, ά-

ναφέρει τό περιστατικό μιας γυναίκας, ηλικιωμένης, πού έπέμενε ότι μετέφερε τρόφιμα στο καλάβι της. Τελικά άποδείχθηκε ότι τά «τρόφιμα» ήταν χειροβομβίδες.

Ένα κορίτσι, κάτω από είκοσι χρόνων, περπατούσε με περίεργο τρόπο. Οι Βρετανοί διαπίστωσαν ότι είχε στερεωμένα δυο περιστροφά στους μηρούς της.

Άλλά τό μεγάλο πρόβλημα για τους Βρετανούς ήταν ό έλεγχος της ζωτικής άρτηρίας Αθηνών - Πειραιώς. Τά αυτοκίνητα πού περνούσαν δέχονταν έξοντωτικά πυρά από τό έργοστάσιο μύρας του Φίε, πού είχε καταληφθεί από ισχυρές δυνάμεις άνταρτών. Τά συνεργεία της ταξιαρχίας, πού ήταν λίγο πιο κάτω, κάπου έκατό μέτρα μόνο μακριά, εύρίσκονταν σε δύσκολη θέση. Έλασαν οδηγίες να είναι σε άυστηρή έπιφυλακή, αλλά να μη κάνουν τίποτε πού να θεωρηθεί πρόκληση.

Η κατάσταση, πάντως, είχε γίνει τόσο κρίσιμη, ώστε ό Σκόμπη έζήτησε επείγοντως ένισχύσεις. Τό άρχηγείο του εύρίσκετο υπό τά πυρά πυροβολικού.

«Τέσσερα βλήματα των 75 χιλ. έπληξαν τό στρατηγείο μας την 12.00 ώραν περίπου», σημειώνει στο ήμερολόγιό του. «Έβλήθη μία γωνιά, αλλά δέν είχαμε άπώλειες ή ζημιές. Μία γυναίκα στον δρόμο έφονεύθη».

Τό γράμμα του συνταγματάρχη Όλιβερ προς την σύζυγό του εκείνη τη νύχτα την πληροφορούσε:

«Πριν από λίγο με σκέπασαν σχεδόν σπασμένα γυαλιά. Ένα βλήμα των 75 χιλ. έπληξε τόν τοίχο άντίκρου στο γραφείο μου και έκανε θρύψαλα τό παρβούρι κοντά στο όπισθο καθόμουν. Εύτυχώς δέν έπαθα τίποτα. Χτύπησαν δυο φορές τό κτίριο του Σώματος Στρατού,

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

άλλά δέν του προεκάλεσαν μεγάλες ζημιές.

«Κυκλοφορούν διάφορες φήμες. Ό ΕΛΛΑΣ συγκεντρώνει σχεδόν όλες του τις δυνάμεις για να βαδίση κατά των Άθηνών. Ό Σαράφης—ό διοικητής τους— έδήλωσε ότι θεωρεί τόν έαυτό του υπό τόν Σκόμπη. Άλλά αυτό είναι φοβερό ψέμα, άφού οι πληροφορίες μας άναφέρουν ότι είπε: «Έμπρός, παιδιά, τσάκιστε τους!»

Και για να δώση λίγο εϋθυμό τόνο στην αφήγησή του ό Όλιβερ προσθέτει:

«Κυκλοφορούν και άστείες ιστορίες. Η άκόλουθη ιστορία μάς ήρθε από μία περιοχή: Ό ΕΛΛΑΣ και ό ΕΔΕΣ είχαν έμπλακή σε σύγκρουση. Τράβηξαν τά μαχαίρια τους. Έμφανίσθηκε τότε ένας πού τρώχιζε μαχαίρια και άνέλαβε να τρώχιση τά μαχαίρια και από τις δυο πλευρές, με άυστηρή ούδετερότητα και, φυσικά, έναντι άμοιβής».

Βέβαια, τό γεγονός ότι ό έχθρός χρησιμοποιούσε μαχαίρια ήταν κάτι πού δέν μπορούσε να τό άμφισβήτηση κανείς. Οι άνδρες πού φύλαγαν σκοπιά τη νύχτα, στα ζωτικά σημεία των Αθηνών, έτρεμαν περισσότερο άπ' τιδιήποτε άλλο, τό μαχαίρι τού φονιά πού θά πλησίαζε άθέατος και σιωπηλός, μέσα στο σκοτάδι για να πληξή με τό μαχαίρι του.

Ώστόσο, τό μεγάλο πρόβλημα εξακολουθούσε να παραμένει ή ζωτική άρτηρία έφοδιασμού από τόν Πειραιά. Φάλαγγες αυτοκινήτων έκινούντο μόνο τη νύχτα και περνούσαν όσο μπορούσαν πιδ γρήγορα από τά επικίνδυνα σημεία, υπό τά πυκνά πυρά των έλασιτών.

Πριν ξεκινήσει μία φάλαγγα, θωρακισμένα αυτοκίνητα και ναρκосуλλέκτες έκαναν περιπολία, έβαλλαν έναντιον όλων των θέσεων πού ήταν ύποπτες. Καί έτσι τά αυτοκίνητα της φάλαγγος έδέχοντο μόνο πυρά από τυφέκια και βόμβες από βενζίνη. Αύτη ή επικίνδυνη και δύσκολη γραμμή έφοδιασμού κρατήθηκε, με τά δόντια, για να έφοδιάζεται ή πολιορκημένη βρετανική φρουρά των Αθηνών όκτώ μέρες και νύκτες. Τά θωρακισμένα όχήματα, έξ άλλου, έπαίξαν τό ρόλο «ταξι» και για Βίπ!

Ό στρατάρχης Άλεξάντερ έφθασε στο άεροδρόμιο του Καλαμακίου (Έλληνικό) την 11η Δεκεμβρίου. Έσπευσε να έπισκεφθεί τό πεδίο της μάχης, μετά τό SOS του Σκόμπη. Συνοδεύονταν από τόν αντιπρόσωπο του Τσώρτσιλ στο θέατρο της Μεσογείου, τόν Μακμίλλαν.

(Συνεχίζεται)

Πώς εσώθη η Έλλας τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

45ον

Τὸ πρόβλημα, τώρα, ἦταν πῶς θὰ μεταφερθοῦν οἱ «Βίπ» στὴν Ἀθήνα. Τελικὰ ξεκίνησαν μέσα σὲ δυὸ θωρακισμένα ὀχήματα «Στάγκχαουντ».

Ἡ ἐπικίνδυνη διαδρομὴ ἐγίνε. Ὁ Μῶρις Ἀς ἦταν μέσα στὸ πρῶτο ὄχημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε ὁ Ἀλεξάντερ. Ἦταν ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα καὶ εἶχε ἀρχίσει πιά νὰ πέφτει τὸ σκοτάδι. Τὸ πρῶτο ὄχημα πέρασε ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο Φιξ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Καὶ δὲν ἐδέχθη οὔτε μίαν βολή.

Ὅλα τὰ πυρὰ τῶν ἐλασιτῶν συγκεντρώθηκαν στὸ δευτέρου ὄχημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαινε ὁ Χάρολντ Μακμίλλαν. Τὸ πλήρωμα τοῦ ὁχήματος τὸ ἀποτελοῦσαν κανονικὰ πέντε άτομα. Στὸ «Στάγκχαουντ» ἦσαν μόνο δυό, ἐκείνη τὴ στιγμή.

— Διάβολε, δὲν ὑπάρχει χώρος ἐδῶ μέσα, εἶπε ὁ παχὺς καὶ μεγαλόσωμος Μακμίλλαν.

— Εἰστε τυχεροί, ἐσεῖς κάνετε μίαν σύντομη διαδρομὴ, τοῦ εἶπε ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ ὁχήματος. Ἐμεῖς ζοῦμε σχεδὸν ὅλη τὴ μέρα ἐδῶ μέσα.

Ὅταν περνοῦσαν ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο Φιξ καὶ ἀρχισαν νὰ χτυποῦν οἱ σφαῖρες τὰ πλευρὰ τοῦ ὁχήματος, ὁ ἐπικεφαλῆς τοῦ εἶπε στὸν Μακμίλλαν:

— Αὐτὸ συμβαίνει μονιμῶς. Ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ μᾶς πειράξουν ἐδῶ μέσα.

Στὸ μεταξύ, στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Σκόμπυ, ἡ ὑποδοχὴ πού ἐπεφυλάχθη στὸν Ἀλεξάντερ δὲν ἦταν ἡ συνηθισμένη, γιὰ ἕναν ἀνώτατο στρατιωτικὸ διοικητὴ. Δὲν τὸν ὑποδέχθηκε ἀπόσπασμα πού θὰ ἀπέδιδε τιμὲς, ἀλλὰ ἕνα πτώμα. Κάποιος εἶχε σκοτώθῃ τοὺς πρόσφατους βομβαρδισμοὺς μὲ ὄλμους καὶ μετέφεραν ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ πτώμα του.

Ὁ Ἀλεξάντερ διαπίστωσε μὲ τὰ μάτια του ὅτι ὁ Σκόμπυ ἦταν κυκλωμένος μέσα σ' ἕνα χώρο ἐνὸς περίπου τετραγωνικοῦ χιλιόμετρού στὸ κέντρο τῆς πόλεως, μὲ χιλιάδες ἀνταρτῶν γύρω του καὶ μὲ τὸ κέντρο ἀνεφοδιασμοῦ του, τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, νὰ ἀπειληθῇ.

Παρά τὰ προβλήματα πού ἀντιμετώπιζε ὁ στρατάρχης — τὸ ἕνα τέταρτο τῆς δυνάμεώς του εἶχε μεταφερθῇ στὴν Νότιο Γαλλία — ἔκρινε ὅτι ἦταν ἐπιβεβλημένο νὰ ἔλθουν ἐνισχύσεις στὸν Σκόμπυ. Ἀπεφάσισε νὰ ἀποσταλῇ τὸ ταχύτερο ἢ 4η (Βρετανικὴ) Μεραρχία. Εὐτυχῶς ὑπῆρχε κάποια ἡσυχία στὸ ἰταλικὸ μέτωπο.

Τὸ πόσο ἐπικίνδυνη ἦταν ἡ κατάσταση, ὑπογραμμίσθηκε ἀπὸ ἐπίμονα πυρὰ ὀπλοπολυβόλων στὸ δρόμο, ἔξω σχεδὸν ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ ἐπιτελείου.

Ὁ Σκόμπυ φάνηκε πολὺ ἀνήσυχος. Μήπως εἶχαν ἀνακαλύψει οἱ ἐλαστές ὅτι εἶχε ἐρ-

Σεπτέμβριος 1944, κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Κερκύρας. Διακρίνονται ὁ μητροπολίτης Κερκύρας, ὁ Ζέρβας, ὁ Τὸμ Μπάρνης καὶ ἄλλοι

θει ὁ στρατάρχης καὶ ἔκαναν ἐπίθεσιν αὐτοκτονίας;

Ὁ Ἀλεξάντερ, τὸν ρώτησε τί συμβαίνει καὶ ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε:

— Δὲν ξέρω.

Τελικὰ διαπιστώθηκε ὅτι τὰ πυρὰ προέρχονταν ἀπὸ ἕνα θωρακισμένο ὄχημα τῶν Βρετανῶν, πού ἔβαλλε κατὰ λάθος.

Ὁ Ἀλεξάντερ πῆγε στὴν βρετανικὴ πρεσθεῖα καὶ εἶχε συνομιλίαν μὲ τὸν Λήτερ.

Εἶπε στὸν πρεσβευτὴ:

— Εὐρίσκεισθε πράγματι σὲ πολὺ δύσκολη κατάστασι. Ἐχετε ἀποκοπῇ ἀπὸ τὸν λιμένα καὶ στὸ ἀερόδρομο μπορεῖ νὰ φθάσῃ κανεὶς μόνο μὲ θωρακισμένο ὄχημα. Εἰστε ἐνώπιον πολυαριθμοτέρου ἐχθροῦ, οἱ ἀποθήκες σας εἶναι περικυκλωμένες καὶ ἔχετε πυρομαχικά τριῶν ἡμερῶν μόνο. Ἐχω τὴν δυνατότητα νὰ ἀνατρέψω αὐτὴ τὴν κατάσταση, ἀλλὰ θὰ χρειασθῇ ἕνα δεκαπενθήμερο. Θὰ ἀπαιτηθῇ νὰ ἔλθουν ἀπὸ τὴν Ἰταλία δυὸ Μεραρχίες. Τὰ βαρέα ὄπλα τους θὰ χρειασθῇ νὰ ἀποθιῶσθουν σὲ ἀνοικτὰς παρυφάσεις, ὅπως τοῦ Φαλήρου καὶ ὁ Δεκέμβριος δὲν εἶναι ὁ καλύτερος μῆνας γιὰ κάτι τέτοιο.

Πραγματικὰ, ἐλάχιστα ἦσαν οἱ διοικητὲς μονάδων πού ἀντιμετώπιζαν τόσο δύσκολη κατάσταση, ὅπως ὁ Σκόμπυ στὴν Ἀθήνα, ἀφοῦ ἦταν κυκλωμένος μέσα σὲ περιοχὴ πού κατεῖχε γερὰ ὁ ἐχθρός. Ἀλλὰ ἦταν ἐμπειρος. Ἦταν βετεράνος τοῦ Τομπρούκ καὶ τῆς Μάλτας. Ἦταν κατάλληλος γιὰ διοικητὴς πολιορκημένων.

Ὁ λόρδος Κάσσια, ὁ πολιτικὸς τοῦ σύμβουλος, τότε, θυμᾶται:

— Ἐξακολουθοῦσε νὰ δίνει σ' ὄλους ἕναν ἀέρα σιγουρίας καὶ εὐθυμίας. Ἦταν τὸ πρότυπο τοῦ Ἐγγλέζου ἀξιωματι-

κοῦ, ὅπως τὸν φαντάζονται οἱ Ἕλληνες. Ψηλός, λεπτός, ψυχραιμὸς, ἀσυγκίνητος μπροστὰ σ' ὅτιδήποτε. Ἦταν σπουδαῖο γιὰ ὄλους νὰ τὸν ἔχουμε κοντὰ μας. Ἦταν κάτι σὰν τὸν Μπάρνερ καὶ τὸν ἀγαποῦσαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Δὲν εἶδει ποτὲ τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ μπροστὰ στὶς δύσκολες καταστάσεις. Καὶ αὐτὲς ἔρχονταν ἢ μίαν μετὰ τὴν ἄλλη.

Ὁ Γκραήγκ Ντόναλντ διηγεῖται:

— Ἦμασθε τυχεροὶ πού εἶχαμε τὸν κατάλληλο ἄνθρωπο, στὴν κατάλληλη θέσιν, τὴν κατάλληλη στιγμή. Εἶχαμε ἐπίσης καὶ θαυμάσιους ἀνδρες. Ἐμπειροπόλεμους, ἱκανούς. Ὁ Σκόμπυ διατηροῦσε σὲ κάθε περιπτώσει τὴν ἀταραξία του. Πολλὰς φορές, ὅταν ἐμφανίζονταν τοὺς δρόμους, πλήθος Ἑλλήνων συγκεντρωνόταν καὶ φώναζε «Σκόμπυ! Σκόμπυ!» Ἐκεῖνος περνοῦσε, τοὺς χαιρετοῦσε μὲ τὸ χέρι, ἀτάραχος, σὰν νὰ μὴ συνέβαινε τίποτα τὸ ἰδιαίτερο.

Ὁ Σκόμπυ διέσχισε κάθε μέρα ἀρκετὲς φορές τὸν δρόμο ἀνάμεσα σὸ στρατηγεῖο του καὶ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν, ἀδιάφορος γιὰ τίς σφαῖρες πού γύριζαν γύρω του.

Σημειώνει, πολὺ χαρακτηριστικὰ, στὸ ἡμερολόγιό του, ὑπὸ τὴν ἡμερομηνία 12 Δεκεμβρίου:

«Ἀρκετὲς ὀβίδες γύρω ἀπὸ τὸ γραφεῖο μας σημεῖα τὸ πρωί. Μερικὲς ἀπώλειες. Ὁ ἐχθρός ἔχει τοποθετήσῃ πυροβόλα στὰ ὕψωματα. Δὲν φαίνεται αὐτὸν ἐνδιαφέρει πού θὰ καταστρέψῃ τὴν Ἀθήνα μὲ ὀβίδες καὶ δυναμίτη. Ἐμεῖς, βεβαίως, δὲν ἔχουμε τὴν δυνατότητα νὰ ρίξουμε ὀβίδες, οὐτε βόμβες ἀεροπλάνων μέσα στὴν πόλιν. Ὁ κ. Μανουέλης

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ («ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»)

(Μανουηλίδης;) μοῦ ζήτησε, ἐκ μέρους τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, μὲ παρακάλεσε νὰ ἀλλάξω δωμάτια, λόγω τοῦ ὅτι αὐτὰ πού ἔχω εἶναι πολὺ ἐκτεθειμένα. Προηγουμένως εἶχα ἀρνηθῇ πολλές φορές, μ' ὅλο πού ἐπέμεινε ὁ διευθυντὴς τοῦ ξενοδοχείου. Ἀλλὰ τώρα, κατόπιν τῆς παρεμβάσεως τῆς κυβερνήσεως, ἔκρινα ὅτι ἔπρεπε νὰ συμφωνήσω. Θὰ ἀλλάξω διαμέρισμα αὐριο.

Σὲ λίγες μέρες, τὸ παλιὸ διαμέρισμά του ἐβλήθη ἀπὸ ὄλμο.

Ὅσο μεγάλωνε ὁ θαυμασμὸς τῶν Ἀθηναίων γιὰ τὸν Σκόμπυ, τόσο φούντωνε τὸ μῖσος τῶν κομμουνιστῶν. Ὁ φασίστας Σκόμπυ, τὸ «φίδι ὁ Σκόμπυ». Μ' αὐτὰ καὶ μὲ ἄλλα παρόμοια ἐπιθετὰ τὸν «στόλιζαν» οἱ ἐφημερίδες τους, τὰ χωνιά, οἱ προκηρύξεις στοὺς δρόμους, οἱ ἐκπομπὲς τοῦ ραδιοφώνου.

Οἱ γελοιογραφίες τους τὸν παρίσταναν ἄγριο καὶ λυσσαλέο, μὲ τὰ χέρια του νὰ στάζουν αἷμα.

Οἱ Βρετανοὶ τῶν Ἀθηνῶν πῆραν τὸν τίτλο «Οἱ χασάπηδες τοῦ Σκόμπυ».

Καὶ ὁ Χόαρ τῶν «Τάιμς» συνέχιζε νὰ «χορεύῃ» στὸν σκοπὸ τῶν κομμουνιστῶν. Στὶς ἀναποκρίσεις του εἶχε ἀπλουστεύσει τὰ πράγματα: Ὑπεστήριζε ὅτι τώρα οἱ μάχες περιορίζονταν ἀνάμεσα στοὺς δεξιούς καὶ τοὺς ἀριστερούς. Καὶ ὄλους τοὺς δεξιούς τοὺς χαρακτηρίζεσαν «συνεργάτες τῶν Γερμανῶν».

«Υπάρχει ἀκλόνητη πεποίθησις μετὰ τῶν στοιχείων τῆς ἀριστερᾶς, ἔγραφε, ὅτι ἡ στάσις τῶν Βρετανῶν ἐπηρεάζεται ἀπολύτως ἀπὸ τοὺς δεξιούς, τοὺς πρῶτον συνεργάτες τῶν Γερμανῶν».

Τὸ τηλεγράφημα πού ἔστειλαν ὁ Ἀλεξάντερ καὶ ὁ Μακμίλλαν πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ ἦταν κοινὸ, γιὰ νὰ ὑπογραμμισθῇ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ στρατάρχου καὶ τοῦ πολιτικοῦ τοῦ συμβούλου ἦσαν ἀπολύτως ταυτισμένες.

Ἐλεγαν στὸν Τσῶρτσιλ ὅτι οἱ ἄνδρες τοῦ Σκόμπυ θὰ μποροῦσαν θαυμάσια νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα, πρὶν προλάβουν νὰ φθάσουν ἐνισχύσεις καὶ ζητοῦσαν ἐπίσης τὸν ἄμεσον διορισμὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ στὴν θέσιν τοῦ Ἀντιβασιλέως, γιὰ νὰ ξεουδετερωθῇ ἁμέσως τὸ πρόσχημα τῶν κομμουνιστῶν ὅτι οἱ Βρετανοὶ ἐπιζητοῦσαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν μοναρχία στὴν Ἑλλάδα.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΧΩΡΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

46ον

«Ο Τσώρτσιλ συμφώνησε με τὰ στρατιωτικά μέτρα που ζήτησαν οι συνεργάτες του, αλλά είπε ότι ο Βασιλεύς Γεώργιος δεν ήθελε διορισμό Άντισαυλέως.

«Ο στρατάρχης Άλεξάντερ επέστρεψε στην Ιταλία, αφού διεπίστωσε προσωπικά τί συμβαίνει και υποσχέθηκε στον Σκόμπυ δυο πληρεις μεραρχίες.

— «Ήμουν άναγκασμένος να τον πάω εγώ στο αεροδρόμιο, μέσα σ' ένα «Σταγκχάουντ», θυμάται ο Μωρίς Άς. Έπειδή ήμουν εγώ εκείνος που τόν είχε παραλάβει από τὸ αεροδρόμιο γιά να τόν φέρη στην Άθήνα, με κοίταξε περίεργα, σάν να έλεγε: «Ο ίδιος είναι;»

Πρίν φύγη, ο στρατάρχης επέστρεψε τήν προσοχή του Σκόμπυ και στις δυσκολίες που αντιμετώπιζε και από πολιτικής πλευράς. Έπισης του υποσχέθη να του στείλη και «έναν πολύ καλό στρατηγό», τόν υποστράτηγο Τζ. Α. Ι. Χόουκσουορθ, διοικητή του 10ου Σώματος Στρατού στην Ιταλία.

«Η άφιξη του Άλεξάντερ, όταν έγινε γνωστή στους κομμουνιστάς, τούς έκανε να άνησυχήσουν. Συνέπεραν ότι οπωσδήποτε θα έλάμβανε τήν απόφαση να ένοχλήση σοβαρά τόν Σκόμπυ. Η κατάληψις του δημαρχείου των Άθηνων, εκείνη τήν ημέρα (12 Δεκεμβρίου) ύστερα από αίματηρή μάχη σώμα πρὸς σώμα, είχε υπογραμμίσει τὸ γεγονός ότι μιά νίκη του ΕΛΑΣ δέν ήταν κάτι τὸ άπίθανο. Αντιθέτως. Έκαναν, κατόπιν αὐτοῦ, ένα τακτικό έλιγμό, γιά να έλαττώσουν, όσον τὸ δυνατόν, τήν δικαιολογημένη άνησυχία του Άλεξάντερ, με τὸ να φανοῦν ότι ζητούν διαπραγματεύσεις.

Με τὰ χωνιά τους άνήγγειλαν ότι έχουν ήδη άρχισέ διαπραγματεύσεις και ότι «θα άναλάβη τήν εξέταση τής καταστάσεως μιά μικτή άγγλο-άμερικανο-ρωσική επιτροπή».

Έπίσης, τήν 12ην Δεκεμβρίου, μιά αντιπροσωπεία του ΕΛΑΣ, με έπικεφαλής τόν Πορφυρογένη, επέτuche να έχη έπαφή με τόν Σκόμπυ. (Πλησίασαν τίς θέσεις των Βρετανών με λευκή σημαία). Ο Σκόμπυ, όμως, δέν ύπεχώρησε ούτε βήμα από τίς θέσεις του, στις προτάσεις που του έκανε ο Πορφυρογένης γιά συννομιλίες. Ο Σκόμπυ ζήτησε πρώτα τήν έφαρμογή τής συνθήκης τής Καζέρτας, τήν άμεση κατάπαυσι τὸν πυρός, τήν πλήρη άποχώρησι όλων των δυνάμεων του ΕΛΑΣ από τήν Άττική.

Ο Πορφυρογένης ζήτησε να άποσυρθῇ ή Ορεινή Ταξιαρχία, να άφοπλισθῇ και να διαλυθῇ ή άστυνομία και να παύσουν

Ο ταγματάρχης Γ. Βλάσσης, με ξένους συνδέσμους, κατά τήν έποχή τής άπελευθερώσεως τής Έλλάδος

να άναμιγνύονται οι Βρετανοί στρατιωτικῶς στά έλληνικά πράγματα. Ο Σκόμπυ σημειώνει στο ήμερολόγιό του:

«Ο κ. Πορφυρογένης είπε ότι εκπροσωπεί όλόκληρο τὸ κομμουνιστικό κόμμα. Του είπα τούς δικούς μου όρους. Άπεκρίθη ότι δέν ένόμιζε ότι θα γίνονταν δεκτοί και τότε του είπα: Χαίρετε».

Οι μαχόμενοι του ΕΛΑΣ και ο άρχηγός τους Μάντακας, άσφαλῶς είχαν κάθε λόγο να είναι ίκανοποιημένοι. Οι άγριοι, γενειοφόροι άντάρτες των βουνών είχαν προσαρμοσθῇ αρκετά καλά στον ίδιότυπο πόλεμο μέσα στην πόλη. Βέβαια, δέν μπορούσαν να συγκριθοῦν με τούς έμπειρους και άριστα πειθαρχημένους Βρετανούς, αλλά ήσαν τόσο πολλοί, ώστε γέμιζαν τὰ κτίρια και τούς δρόμους, γύρω από τήν μικρή περιοχή, μέσα στην οποία είχαν «κλείσει» τούς Άγγλους.

Ο Μάντακας, τώρα, άρχισε αὐτὸ πὸν θεωροῦσε σάν «τελική φάσι»: τήν πλήρη άποστέρησι πυρομαχικών και έφοδίων από τούς πολιορκημένους, καθώς και τήν πλήρη έξόντωσι του άρχηγείου τής ΡΑΦ στην Κηφισιά. Ο ΕΛΑΣ ένισχύθηκε και με άλλα τμήματα έξωπλισμένα κυρίως με όλμους. Ο Μάντακας, έπίσης, έφερε όλο του τὸ πυροβολικό, πὸν αριθμοῦσε περίπου 70 κανόνια. Ολα έλαβαν θέσεις στά ύψώματα γύρω από τήν Άθήνα.

Η νύκτα τής 12ης πρὸς τήν 13ην Δεκεμβρίου ήταν γεμάτη άγωνία και ένταση. Άναγνωριστικές πτήσεις τής ΡΑΦ είχαν άποκαλύψει κινήσεις μονάδων του ΕΛΑΣ έξαιρετικά ύποπτες, πὸν σήμαιναν προφανῶς γενική έπίθεση.

Τελικά έξεδηλώθη ισχυροτάτη έπίθεση κατά των στρατώνων Πεζικού κοντά στην βρε-

τανική πρεσβεία. Ο Μάκ Μίλαν έγραψε ότι «οί σφαίρες έμπαιναν από τὸ παράθυρο μέσα στο γραφείο του πρεσβευτοῦ, αλλά ύπήρχε μιά γωνιά, όπου μπορούσε να καθισῇ κανείς χωρίς μεγάλο κίνδυνο.

Άναμενόταν Ισχυρή έπίθεση στην περιοχή του Παναθηναϊκού Σταδίου, αλλά αὐτή άνεκόπη από τὰ αεροπλάνα τής ΡΑΦ.

Στις πρώτες πρωινές ώρες τής 13ης Δεκεμβρίου, άρχισαν πυκνά πυρά όλμων στην επικίνδυνα έκτεταμένη περιοχή των στρατώνων Πεζικού. Στά χαμηλά και σκόρπια έκείνα κτίρια είχαν άποθηκευθῇ και τὰ έφόδια και τὰ ζωτικά όπλα τής φρουράς των Άθηνων. Ήταν έπίσης εκεί τὸ άρχηγείο τής 23ης Τεθωρακισμένης και ή μοίρα διαθιβάσεων, ο 331 λόγος «Ράσκ», ο 1238 λόχος «ΡΕ», ή 463 πυροβολαρχία «ΡΗΑ», ή διμοιρία όλμων τής 11ης ΚΡΡC.

Η έπίθεση άρχισε με χύλιους περίπου άντάρτες του ΕΛΑΣ. Υστερα από τρομακτικές έκρήξεις δυναμίτιδος στους τοίχους των περιόδων, ένα πολυάριθμο τμήμα έλασιτών έπέτθη κατά των τηλεφωνικών εγκαταστάσεων και τίς κατέστρεψε, αφού έφόνευσε όλους τούς χειριστάς, έκτός από ένα μόνο.

Ωστόσο, πέρασαν πολύ κοντά από τούς θαλάμους των άσσυμάτων, όπου οί χειριστάι εξακολουθοῦσαν να διατηροῦν έπαφή με τὸ άρχηγείο. Ωστόσο, μετά τήν καταστροφή του τηλεφωνικοῦ τούς κέντρου, δέν μπορούσε πιά να γίνη λόγος γιά συνδυασμένη άμυνα μέσα στους στρατώνες. Στά διάφορα κτίρια, οί Βρετανοί προέβαλαν λυσσώδη αντίστασι. Αλλά, τὸ ένα μετά τὸ άλλο τὰ πυροπολοῦσαν οί άντάρτες και πυροβολοῦσαν ή συνελάμβαναν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

αίχμαλώτους τούς άνδρες που έβγαιναν σάν τὰ ποντίκια από μέσα.

Έπειτα από λίγη ώρα τεράστιες φλόγες έφεραν πλήρη σύγχυσι στις θέσεις των Βρετανών. Η κεντρική άποθήκη καυσίμων είχε πάρει φωτιά και άναμμένη βενζίνη ξεχυνόταν μέσα σ' όλο τόν περίβολο των στρατώνων.

Εκείνη τήν ίδια νύχτα είχε ληφθῇ ή άπόφασις τής μεταφοράς των πυρομαχικών από τούς στρατώνες του Ρούφ πρὸς τήν πιδ «άσφαλή» περιοχή των στρατώνων Πεζικού. Ο δεκανεύς Ρεχίλ είχε σταλή με έπτά φορτηγά και με μιά μικρή συνοδεία από κομμάντος, άλεξιπτωτιστές και οδηγούς τής «ΡΑΣΚ», μαζί με ύποστήριξι θωρακισμένων όχημάτων.

Ο Ρεχίλ περιγράφει ὡς έξής τόν εφιάλητὸν άκολουθῇσε:

— Με τὰ μάτια τεντωμένα περάσαμε τούς κατασκότεινους δρόμους. Έπικρατοῦσε σιωπή τάφου. Τὰ όχήματά μας θα ένώνονταν με τήν γενική φάλαγγα, αλλά είχαμε μείνει αρκετά πίσω. Ήταν, όπως περίπου στις καουμπόυκες ταινίες. Οί δρόμοι ήσαν κλεισμένοι με καίμένα τράσι και λεωφορεία. Και κρέμονταν καλώδια κοιμένα. Καταφέραμε να διασχίσουμε έτσι τήν καρδιά τής έλεγχομένης από τόν ΕΛΑΣ περιοχής και να φτάσουμε στο ξενοδοχείο τής «Μεγάλης Βρεταννίας». Από κει ήπιαμε έντολή να κατευθυνθοῦμε πρὸς τούς στρατώνες Πεζικού, εκεί πὸν ήταν ή 23η Ταξιαρχία, μερικῆς μόνο έκατονατάδες μέτρα πιδ πάνω.

Ή μικρή μας φάλαγγα πέρασε τήν πύλη, άνεθήκαμε ένα μικρό, στενό, άνηφορικό δρομάκο μέσα στον περίβολο των στρατώνων. Μαζί μ' έναν κομμάντος ήπιαμε να παρουσιασθοῦμε στον άξιωματικό ύπηρεσίας. Ήταν βαθύ σκοτάδι παντοῦ. Άκούγαμε σφαίρες να σφυρίζουν πάνω από τὰ κεφάλια μας.

Ο κομμάντος είπε: «Μοῦ φαίνεται ότι είμαστε άνάμεσα σε διασταυρούμενα πυρά». Έπειτα άκούστηκε τρομακτική έκρηξη, τήν άκολουθῇσε ένας σχετικὰ μαλακός θόρυβος γυαλιῶν πὸν έσπαζαν. Κάπου πενήντα μέτρα πιδ πέρα άκούστηκε ή φωνή ένός φρουροῦ πὸν φώναζε τὸ λοχία του.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

47ον

»Επειτα ξαμολύθηκαν δλοι οί δαίμονες τής·κολάσεως. Δυνατές έκρήξεις, πυροβολισμοί. Τρέξαμε πίσω στά όχήματά μας και τά τοποθετήσαμε με τέτοιο τρόπο, ώστε νά είμαστε έτοιμοι νά δεχθούμε επίθεσι. Ένα από τά φορτηγά ήταν φορτωμένο με χειροβομβίδες. Καί θυμάμαι ότι συλλογίζομουν άν θά με περνούσαν από στρατοδικείο, άν χρησιμοποιούσα μερικές χωρίς νά συμπληρώσω τό έντυπο «108»! Ή επίθεσις γινόταν όλοένα και πιό σφοδρή και απ' ό,τι κατάλαβα, ισχυρή δύναμις είχε έπιτεθή από τήν άριστερή πλευρά τών στρατώνων, δηλαδή από τό πιό ύψηλό σημείο, αφού όπως είχα καταλάβει οί στρατώνες ήσαν χτισμένοι σέ έδαφος ανηφορικό. Βρισκόμαστε κατά μήκος ένός χαμηλού τοίχου, ενώ εκεί κοντά ύψωνόταν ένα κτίριο. Υπήρχε ένα μικρό πέρασμα πρós τά δεξιά μας. Τροχιδοεικτικά βλήματα έπεφταν κοντά μας στή μαλακή γή. Άκούγαμε έκρήξεις από τά δεξιά μας. Ήταν μάλλον Ιταλικές χειροβομβίδες. Νόμισα ότι-είδα σκιές νά κατευθύνωνται πρós τό μέρος μας και άρχισα νά βάλλω με τό αυτόματό μου.

»Οί έπιτιθέμενοι φάνηκαν νά υποχωρούν. Από τά δεξιά μας άκουγα, τώρα, ισχυρότερες και πιό πυκνές έκρήξεις. Φαινόταν ότι οί έπιτιθέμενοι τά είχαν καταφέρει καλύτερα από εκεί. Προσπάθησα νά ζυγίσω τήν κατάστασι. Βρισκόμαστε μέσα σέ άγνωστή μας περιοχή, πού δεχόταν ισχυροτάτη επίθεσι. Ήμουν υπεύθυνος γιά τό φορτίο έπτά μεγάλων φορτηγών με πυρομαχικά. Έπρεπε νά φροντίσω, με κάθε θυσία, νά μή περιέλθουν στά χέρια τών έχθρων αυτά τά πυρομαχικά.

»Οί έκρήξεις και ή αντίσφαλη πυρην συνεχιζόταν. Ένα άεροπλάνο άρχισε νά κάνει βόλτες πάνω από τά κεφάλια μας και νά ρίχνει φωτιστικές φωτοβολίδες. Κάτω από τό φώς τών φωτοβολίδων πού έμεναν γιά λίγο κρεμασμένες στόν ουρανό κατάφερα νά διακρίνω σκηνές άφάνταστα έφιαλτικές. Άνδρες, στό ύψωμα πού έτρεχαν γιά νά καλυφθούν. Μιά κοπέλλα με τηλήκιο του ΕΛΑΣ και με γούνινη ζακέττα έτρεχε πρós τήν κατηγορία κρατώντας μία χειροβομβίδα με μακριά εύλινη λαβή. Θά πρέπει νά χτυπήθηκε από σφαίρα. Γονάτισε, έμεινε γιά λίγο άκίνητη, έπειτα ή χειροβομβίδα πού κρατούσε έξερράγη στά χέρια της. Ήταν τέτοια ή φρίκη μου πού έκρυφα τό πρόσωπό μου μέσα στά χέρια μου. Ένας Άγγλος φαντάρος φώναζε «Ω, ω» καθώς τό χέρι του τινάζονταν κομμένο από τόν καρπό. Έ-

Γ. Άγόρος και Δ. Γεωργιάδης (άντιστράτηγος), κάπου στήν έλεύθερη Έλλάδα

πειτα άκουσα τήν χαρακτηριστική φωνή ένός Ίνδου στρατιώτη πού φώναζε: «Στάσου, Τζόννυ, στάσου Τζόννυ», σέ κάποιον έλασίτη. Έπειτα του έρριξε.

»Άκουσα άνθρώπους πίσω μας, Στράφηκα και φώναξα νά σταματήσουν, με προτεταμένο τό όπλο. Μιά φωνή άγγλική είπε: «Φίλοι. Άσε νά περάσουν, είναι Έλληνες άστυνομικοί». Ήταν μία μικρή ομάδα άνδρων. Φορούσαν έλληνικά κράνη και βραχιές. Καθώς περνούσαν είχα τήν έντύπωσι ότι ήταν ψεύτικοι. Έξαφανίσθηκαν πρós τά δεξιά μας. Ένα αυτοκίνητο, κάπου τριάντα μέτρα πιό πέρα, πήρε φωτιά. Φώτισε τά πάντα γύρω. Έπειτα άρχισαν νά έκρήγνυνται τά πυρομαχικά πού ήσαν φορτωμένα στό αυτοκίνητο.

»Ο στρατιώτης Χουάιτ, από τήν ομάδα μου, πού είχε φτάσει ός τό δρόμο γιά νά δη τι γινόταν εκεί, γύρισε και είπε: Είναι πολλοί πληγωμένοι εκεί. γίνετα μακελλειό. Καθώς βελ-

τιωνόταν τό φώς, άρχισε νά θαμ ποφέγγη ή αύγή, ήρθε από πάνω μας ένα μαχητικό άεροπλάνο. Άρχισα νά διακρίνω κάπως τό ύψωμα από πάνω μας. Ήταν γεμάτο κάθε λογής άνθρώπους με κάθε λογής ντύσιμο, άλλοι έτρεχαν, άλλοι ήσαν λουφαγμένοι. Ήταν ή πλευρά του Λυκαβηττού. (Σημ. Μεταφρ.: Οί στρατώνες Πεζικού, πού δέν υπάρχουν πιά, ήσαν στήν περιοχή ανάμεσα στό νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» και στήν άμερικανική πρεσβεία). Τό άεροπλάνο άνοιξε πυρ με τά ταχυβόλα του και με ρουκέττες. Θά πρέπει νά ήταν έξοχος πιλότος. Πετούσε μέσα στό άμφιβολο φώς, με έναν ψηλό λόφο κοντά του. Ήταν μία κρίσιμη στιγμή τής επιθέσεως. Διέκρινα ένα αυτοκίνητο με τά σημάτα του Έρυθρού Σταυρού, πού μάζεψε νεκρούς και τραυματίες. Μεγάλος αριθμός άνδρων κειτόταν έδω και κεί, σάν νά τούς είχε ρίξει κάτω κάποιο γιγάντειο χέρι. Από κάποιο σπίτι, άρχισαν νά πέφτουν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

πυροβολισμοί. Χτύπησαν τό αυτοκίνητο με τούς τραυματιοφορείς. Άκουσα τόν οδηγό νά φωνάζη: «Δέν με νοιάζει νά βοηθήσω τούς παλιομπάσταρδους, αλλά άν πρόκειται νά με πυροβολούν κι' από πάνω, νά τούς πάρη ό διάβολος». Έκανε στροφή με τ' άμάξι του και έφυγε. Ήγχα έρποντας πρós τό μέρος τών άνθρώπων πού κείτονταν εκεί. Ήσαν δλοι τούς έλασίτες. Είδα ένα αγόρι, δέν θά ήταν πάνω από δεκαέξι χρόνων. Είχε χτυπηθή στήν κοιλιά. Τό πανταλόνι του ήταν γεμάτο πηγμένο αίμα. Είχε ένα γερμανικό τυφέκιο. Ένας κοντός άνδρας κοντά του φορούσε Ιταλικό κράνος. Ήταν ξυλιασμένος ήδη. Όλοι ήσαν νεκροί εκεί. Δυό είχαν πέσει μέσα στή φωτιά τής βενζίνης πού είχε χυθή και είχε ανάψει, και είχαν καρβουνιάσει.

»Όλη εκείνη τή φοβερή νύχτα δέν είχα ιδέα πού ήμουν, τι γινόταν ακριβώς γύρω μου. Τώρα με τό φώς τής αύγης άρχισα νά έχω σαφέστερη αντίληψη τής καταστάσεως. Οί έλασίτες είχαν άποσυρθή σ' ένα τετράγωνο σπιτιών και διαμερισμάτων στό δρόμο πού ήταν στήν βάση του ύψώματος, έξω ακριβώς από τούς έρειπωμένους, τώρα, τοίχους. Μιά μεγάλη ομάδα είχε τοποθετηθή στήν ταράτσα κάποιας πολυκατοικίας και πυροβολούσε κατά τών θέσεών μας με ζωηρότητα. Κάποιος έτρεχε ανάμεσά τους, δίνοντας προφανώς έντολές. Όμως, τό τέλος τής επιθέσεως του ΕΛΑΣ ήταν πολύ κοντά. Άρματα μάχης έκινούντο, τώρα, εναντίον τους. Μέσα στό σκοτάδι τής νύχτας ή μεγαλύτερη δυσκολία ήταν νά ξεχωρίσης ποιός ήταν ό έχθρος και ποιός ό φίλος. Τώρα ή κατάσταση ήταν διαφορετική. Τά πυροβόλα τών τάνκς έβαλλαν από πολύ κοντά πρós τις «έστιες» του έχθρου. Δυνάμεις πεζικού του Συντάγματος «Λίβερπουλ» (τής 4ης Μεραρχίας), άκολουθούσαν πίσω από τά τάνκς. Μερικοί έβαλλαν με «πίστας» κατά τών σπιτιών. Τά στρατεύματα αυτά μόλις είχαν φτάσει στόν Πειραιά και μπήκαν στήν πιό κατάλληλη ώρα στή μάχη.

»Έφτασε και ό ταξίαρχος Άρκραϊτ. Βάδιζε στητός, χωρίς νά ενδιαφέρεται γιά τούς ελεύθερους σκοπευτές από τις στέγες, με τήν κόκκινη κορδέλλα στό τηλήκιο του και όλα τά ένδεικτικά του βαθμού του.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

48ον

Οι υπόλοιποι έλασίδες παρεδόθησαν, με κάτι πελώριους κόκκινους σταυρούς ραμμένους στο στήθος τους. "Άλλοι κρατούσαν άσπρες σημαίες.

»Όταν θυμόμουν τὸν φίλο μου στὸ Ρούφ πὸ σκοτώθηκε, μὸς ἔρχόταν νὰ σηκώσω τὸ αὐτόματό μου καὶ νὰ τοὺς καθαρίσω ὅλους. Παντοῦ κείτονταν πτώματα καὶ ἔτσι ἦταν μᾶλλον εὐκόλο νὰ συμπεράνῃ κανεὶς τὴν πορεία πὸς εἶχαν ἀκολουθήσει οἱ μάχες. Μερικὰ ἀπὸ τὰ πτώματα ἀνῆκαν στοὺς «άστυνομικοὺς» πὸς εἶχαν περάσει σὰν «φίλοι» τὴ νύχτα μέσα.

»Οἱ ἄνδρες μας ἔβγαιναν ἕνας ἕνας ἀπὸ τὶς θέσεις τους, χαρούμενοι πὸς εἶχαν ἐπιζήσει, πὸς δὲν εἶχε μεταβληθῇ σὲ συμφορὰ ἢ περιπέτεια ἐκείνης τῆς νύχτας. "Ένας λοχίας κοιτοῦσε συλλογισμένα κάτι φαντάρους μας πὸς τοὺς ἔβγαζαν καμμένους μέσα ἀπὸ ἕνα ἔρειπωμένο οἶκημα.

»Γιὰ κοίτα κάτι πράγμα-τα! εἶπε μὲ πίκρα. Νὰ γλυτώ-σης ἀπὸ τὴ Μάχη τῆς Ἐρήμου, νὰ περάσης ὅλες τὶς μάχες τῆς Ἰταλίας καὶ νὰ τὴν βρῇς ἐδῶ!»

"Ένα ἀπὸ τὰ καμμένα πτώ-ματα νομίσθηκε ὅτι ἦταν ὁ λο-χίας Τζῶρτζ Βαλεντάν. (Τὸ πῶμα εἶχε βρεθῇ στὸ κρεβάτι του). "Όμως, ὅπως ἀποδείχθη-κε ἀργότερα, ὁ Βαλεντάν εἶ-χε ἐπιζήσει. Εἶχε συλληφθῇ αἰ-χμάλωτος καὶ πέρασε πραγμα-τική ὁδύσεια.

"Επέζησε τελικὰ, γιὰ νὰ δι-ηγηθῇ καὶ ἐκεῖνος τὴν δικὴ του ἐκδοχὴ τῶν γεγονότων τῆς ἐ-φιαλτικῆς νύχτας.

— Οἱ λησται τοῦ ΕΛΑΣ κα-τάφεραν νὰ μπουτν μέσα στοὺς στρατώνες μεταμφιεσμένοι σὲ "Έλληνες άστυνομικοὺς, μὲ στο-λές βρετανικές. "Εδῶσαν, μά-λιστα, καὶ τὸ σωστὸ παρασύν-θημα. Αὐτοὶ ἀντὶνάζαν τοὺς τοίχους τοῦ περιθόλου ἀπὸ τὴν δικὴ μας πλευρὰ, μὲ δυναμίτι-δα. Οἱ τοῖχοι εἶχαν ὕψος πε-ρίπου δώδεκα πόδια (τρία μέ-τρα καὶ ἑξήντα ἑκατοστὰ). "Ε-τσι εἰσώρμασαν μέσα στὸ στρα-τόπεδο ἑκατοντάδες φανατικοὶ κομμουνισταί, πὸς ἐπετέθησαν στοὺς κοιτῶνες τῶν ἀνδρῶν μας. Στὸν δικό μου τὸν θάλα-μο ἤμασθε 21 ἄνδρες, μὲ τρία ὀπλοπολυβόλα «Μπρέν» καὶ δε-καοχτὼ τόμμυγκαν. Σὲ λίγο τὸ χαμηλὸ κτίριο εἶχε μεταβληθῇ σὲ κόλασι φωτιάς. Κρατήσαμε ὡς τὶς 5.30 σκοτώνοντας ὁσους προσπάθισαν νὰ μπουτν μέσα. Μᾶς πετοῦσαν συνεχῶς χειρο-βομβίδες καὶ μᾶς ἀνάγκαζαν νὰ εἰμασθε πεσμένοι στὸ πάτω-μα, ἐνῶ οἱ νεκροὶ καὶ οἱ τραυ-ματίες ἀνάμεσα μας πλῆθαιναν συνεχῶς. Κρατοῦσα μιά ἀπὸ τὶς τρύπες πὸς εἶχαν ἀνοιχθῇ καὶ ἔβαζα συνεχῶς ἀπὸ κεὶ μὲ τὸ τόμμυγκάν μου. Τελικὰ ἔ-

Ὁ καπετάν Διαμαντῆς, ὁ Ὁρέστης τῆς 2ας μεραρχίας καὶ ὁ καπετάν Γιῶτης (Φλωράκης) κατὰ τὴν Κατοχή, πὸς ἐ-τοίμαζαν τὶς μονάδες γιὰ νὰ ζώσουν τὴν Ἀθήνα κατὰ τὸ κίνημα

φεραν ὅλους καὶ ἄρχισαν νὰ βάλλουν ἐναντίον μας, ἐνῶ φώ-ναζαν:

— Ἐγγλέζοι, παραδοθῆτε!

»Ὁ διοικητὴς τῆς διμοιρίας μας ἀποφάσισε νὰ παραδο-θῶμε. Φώναξα: «Ἐντάξει» (τὴν ἤξερα αὐτὴ τὴν ἑλληνικὴ ἔκ-φρασι).

»Ἦταν πραγματικὰ ταπεινω-τικό νὰ σὲ αἰχμαλωτίζουν λη-στές! Μᾶς ἄρπαζαν μόνις βγαί-ναμε. Ἀνάμεσα τοὺς ἦταν καὶ γυναῖκες. Μᾶς τραβοῦσαν ἀπὸ τοὺς γιανκάδες τῆς χλαίνης μας καὶ τοὺς ἔσχιζαν. Μᾶς πήραν ἔπειτα ἀκόμα καὶ τὰ χιτῶνια. "Επειτα μᾶς ἔβγαλαν μέσα ἀ-πὸ μιά τρύπα πὸς εἶχε ἀνοίξει ἔκρηξι ἀπὸ δυναμίτη στὸν τοῖ-χο. Μᾶς μετέφεραν σὲ διαμε-ρίσματα πολυκατοικιῶν πὸς ἦ-σαν στὸ ὕψωμα, πάνω ἀπὸ τοὺς καταυλισμούς. Μᾶς εἶχαν ἐκεῖ, στὸν τελευταῖο ὄροφο, χωρὶς τροφὴ καὶ νερό, ὅλη τὴν ἡμέ-ρα. Γιὰ νὰ γίνουν χειρότερα τὰ πράγματα, τὰ δικά μας ἀε-ροπλάνα κατέβαιναν χαμηλά καὶ πολυβολοῦσαν τὴν πολυκα-τοικία. "Όταν ἔπεσε τὸ σκοτά-δι μᾶς μετέφεραν μέσα ἀπὸ κά-τι χαρακώματα πὸς εἶχαν σκά-ψει. Πιστεύαμε ὅτι εἶχαν σκο-πὸ νὰ μᾶς σκοτώσουν καὶ νὰ μᾶς θάψουν ἐκεῖ μέσα. Μᾶς εἶ-χαν μπροστὰ καὶ μᾶς ἔσπρω-χναν μὲ τὰ ὅπλα τοὺς καὶ μᾶς

φώναζαν «μπρός», πὸς σημαί-νει «προχωρεῖτε». Αὐτὸ τὸ χα-ράκωμα εἶχε μήκος πάνω ἀπὸ ἑξακόσια μέτρα. Τελικὰ βγή-καμε σὲ μιά περιοχή γεμάτη θάμνους. Πέρασαμε τὸ δρόμο καὶ φθάσαμε στὸν ἀνατολικὸ τομέα τῆς πόλεως, ὅπου κυρι-αρχοῦσε ὁ ΕΛΑΣ...

Κατὰ τὴν ἐπιθεσί τους στοὺς στρατώνες Πεζικοὶ οἱ ἀντάρ-τες τοῦ ΕΛΑΣ συνέλαβαν πε-ρισσότερους ἀπὸ ἑκατὸ Βρε-ταννοὺς αἰχμαλώτους. Ἐπὶ πλέ-ον ἐφονεύθησαν εἴκοσι Βρεταν-νοὶ καὶ σαράντα περίπου ἔτραυ-ματίστησαν. Στὸ πεδίο τῆς συγ-κρούσεως βρέθηκαν κάπου 30 ἑλασίτες νεκροὶ καὶ σαράντα περίπου συνελήφθησαν αἰχμά-λωτοι. Ἐκεῖνο, ὅμως, πὸς εἶ-χε σημασία ἦταν ὅτι δὲν ἐπέ-τυχαν τὸν στόχο τῆς ἐπιχειρή-σεώς τους. Μιά ἐπιχειρησιακὴ διαταγὴ πὸς βρέθηκε στὴν τσέ-πη ἐνὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ ΕΛ-ΑΣ ἀνέφερε ὅτι σκοπὸς τῆς ἐ-πιθέσεως ἦταν νὰ «σχηματισθῇ ἄρραγές μέτωπο ἀπὸ τὴν πε-ριοχὴ τῶν Ἀμπελοκήπων ὡς τὴν Καισαριανή» ἐπίσης ἔπρε-πε νὰ καταστραφῶν τὰ πεδινὰ πυ-ροβόλα τῶν Βρεταννῶν.

Ἡ ἐπίθεσι τοῦ ΕΛΑΣ στοὺς στρατώνες Πεζικοῦ τὴν νύκτα τῆς 12ης πρὸς τὴν 13ῃ Δεκεμ-βρίου ἦταν τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἐπιτυχίας τους. Εἶχαν «κλεί-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

σει» τοὺς Ἀγγλους μέσα σ' ἕ-να κύκλο μικρὸ καὶ σκληρὰ πιεζόμενο, πὸς σὲ μερικὰ ση-μεῖα ἢ περίμετρος τοῦ ἀπείχε μόνο ἑκατὸ μέτρα ἢ καὶ λι-γώτερο ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ ἄρ-χηγεῖο καὶ τὴν ἔδρα τῆς ἐλ-ληνικῆς κυβερνήσεως. Ἡ ἐλά-χιστη σύμπτυξις αὐτῆς τῆς πε-ριμέτρου θὰ ἔφερε τὰ κύρια σημεῖα, τὰ νευραλγικὰ κέντρα τῆς πόλεως, κάτω ἀπὸ τὰ πυ-ρά τοῦ ΕΛΑΣ.

«Κάθε ἑσπέραν δεχόμενα πλῆ-θος ἀνευθύνων ἀναφορῶν, σχε-τικῶς πρὸς τὰς προθέσεις τοῦ ἐχθροῦ», ἀναφέρεται στὸ ἡμε-ρολόγιο τῆς 23ης Τεθωρακισμέ-νης Ταξιαρχίας. «Ἦταν ἀπα-ραίτητον νὰ ἐπιστρατεύεται ὁ-λο τὸ θάρρος μας προκειμένου νὰ διατηροῦμε τὸ ἠθικὸ μας καὶ νὰ κάνωμε σχέδια ἀντιμε-τωπίσεως γενικῆς ἐπιθέσεως».

★

Οἱ ἐπιθέσεις τοῦ ΕΛΑΣ τῆς 13ης Δεκεμβρίου δὲν περιορί-σθησαν ἐναντίον τῶν στρατώ-νων Πεζικοῦ. Προφανῶς ἦταν μιά γενικὴ καὶ ἀποφασιστικὴ ἐπιθέσις. Οἱ ἑλασίτες ἔκαναν ἐ-πιθέσεις ἐναντίον κτιρίων καὶ θέσεων πὸς κατεῖχαν οἱ Βρε-ταννοὶ, οἱ τακτικὲς ἑλληνικὲς δυνάμεις καὶ ἡ Χωροφυλακὴ. Ἡ σκόνη τῶν κτιρίων πὸς γκρε-μίζονταν ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις γι-νόταν ἕνα μὲ τοὺς καπνοὺς τῆς μάχης. Καὶ ἄπλωνε βαρὺ σύν-νεφο πάνω ἀπὸ τὴν ταλαιπω-ρήμενη πόλιν.

Καὶ ἐνῶ ἡ ΡΑΦ, οἱ χειρισταὶ τῶν πυροβόλων καὶ τῶν ὀθλων ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Βρεταν-νῶν ἀκολουθοῦσαν πιστὰ τὴν διαταγὴ νὰ σέδωνται τὰ ἱστο-ρικά μνημεῖα, οἱ κομμουνισταὶ δὲν εἶχαν τέτοιους περιορι-σμούς.

Τὴν ἡμέρα αὐτὴ, ὁ ΕΛΑΣ χρησιμοποίησε, γιὰ πρώτη φο-ρὰ, ἕνα τρομερὸ ὄπλο, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ τάνκς τῶν Ἀγγλων: βαγόνια τῶν τράμ, φορτωμένα μὲ ἐκπληκτικὰ με-γάλες ποσότητες «TNT». Ὁ-μως, παρὰ τὶς ἀποφασιστικὲς ἐπιθέσεις τοῦ ΕΛΑΣ σ' ὅλα τὰ σημεῖα, στὸ τέλος αὐτῆς τῆς τρομερῆς ἡμέρας, ὅλες οἱ ἐπι-θέσεις, σ' ὅλα τὰ σημεῖα, εἶ-χαν ἀποκρουσθῇ. Μέσα στοὺς δρόμους καὶ στὶς πλατεῖες, πὸς ἦσαν σπαρμένες μὲ πτώματα, οἱ ἄνδρες τοῦ Σκόμπη κράτη-σαν ἀποφασιστικὰ τὶς θέσεις τους.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή Ελλάδα τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΤΟΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

49ον

Ἐκείνη τὴν θυελλώδη νύκτα, ὁ Σκόμπυ, δὲν δίστασε νὰ πάη στὸ γεῦμα ποὺ εἶχε παραθέσει πρὸς τιμὴν τοῦ ὁ ναύαρχος Τήρλ. Ἦταν ἐκεῖ καὶ ὁ ναύαρχος Τένναντ. Γράφει μὲ τὸ ἀπαραίτητο «φλέγμα» στὸ ἡμερολόγιό του:

«Πέρασα τοὺς συσκοτισμένους δρόμους μὲ μιὰ φρουρὰ ἀλεξιπρωτίστων».

Πιὸ κάτω γράφει τὴν ἀπάντησι τοῦ Τσῶρτσιλ στὶς προτάσεις τοῦ σχετικὰ μὲ τὸν διορισμὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ ὡς ἀντιθασιλέως.

«Ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, τὸν πληροφοροῦσε ὁ Τσῶρτσιλ, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀρνῆται τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἀντιθασιλείας εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον».

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα, ὁ Μάκ Μίλλαν ἔστειλε ἕνα ἐπείγον τηλεγράφημα ποὺ ἐπέμενε στὸν διορισμὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στὴν θέσι τοῦ ἀντιθασιλέως. Ζητοῦσε «ἀπάντησι ἐντὸς τῆς ἡμέρας».

Ὁ Μάκ Μίλλαν εἶχε τὴν ἐντύπωσι ὅτι μαζί μὲ τὸν Λήπερ εἶχαν πείσει τὸν Παπανδρέου νὰ δεχθῇ νὰ στείλῃ ἐκεῖνος τηλεγράφημα πρὸς τὸν Γεώργιο Β', ποὺ νὰ ζητῇ τὸν διορισμὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ ὡς ἀντιθασιλέως. Ὅμως, ὅταν ἐπεσκέφθη ἀργότερα τὴν ἴδια ἡμέρα τὸν Παπανδρέου διαπίστωσε ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς εἶχε κάνει «στρόφῃ 180 μοιρῶν». Τώρα ὁ Παπανδρέου ἐπέμενε ὅτι αὐτὸ θὰ ἐκληφθῇ ὡς «ἐνδειξις ἀδυναμίας», ἐτόνιζε δέ, ὅτι οἱ κομμουνισταί, ἔτσι ποὺ εἶχαν διαμορφωθῇ τὰ πράγματα, ἔπρεπε νὰ τακτισθοῦν.

Αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἀποθαρρυνθῇ ὁ Μάκ Μίλλαν. Τὴν ἀπογοήτευσί του τὴν ἐκφράζει μὲ τὶς ἀκόλουθες φράσεις στὶς σημειώσεις του:

«Καί, στὸ μεταξύ, περιμέναμε νὰ διαπιστώσουμε τί ἐπεφύλασσε ἡ μοῖρα γιὰ μᾶς. Θὰ εἶχαμε τὴν τύχη τοῦ Γκόρντον στὸ Χαρταύμ, ἢ θὰ ἔφθαναν ἐγκαίρως ἐνισχύσεις; Αὐτὸ θὰ ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν καιρὸ, κυρίως. Ἄν κρατοῦσε ἡ καλοκαιρία γιὰ μερικὲς ἐβδομάδες, ὅλα θὰ πηγαιναν καλὰ».

Οἱ ἐπίμονες καὶ συνεχεῖς ἐπιθέσεις τοῦ ΕΛΑΣ εἶχαν συμπύξει ἀκόμα περισσότερο τὴν περιμέτρο τῶν θέσεων τῶν Βρετανῶν. Τὴν 14ῃ Δεκεμβρίου ἀπεφασίσθη νὰ ἀποσυρθῇ ὁ λόχος τοῦ «KRRCS» ἀπὸ τὶς θέσεις τοῦ πενήντα περίπου μέτρα βορείως τῆς Ὀμοιοίας, προκειμένου νὰ καταλάβῃ νέες θέσεις πλησιέστερα πρὸς τὴν πλατεία κατὰ τρόπον ὥστε τὸ ἀριστερὸ πλευρὸ τοῦ νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῆς 2ας ταξιαρχίας Ἀλεξιπρωτίστων τῆς Ὀμοιοίας. Ἀπὸ κεῖ, ἡ γραμμὴ τῆς περιμέτρου προ-

Τὸ ἐφεδρικό τοῦ ΕΔΕΣ μεταφέρει πολεμοφόδια, ποὺ ἔφεραν μὲ ταχύπλοα σκάφη οἱ Ἀγγλοὶ στὴν Πάργα, σὲ μανάδες τῶν βουνῶν

χωροῦσε ἀνατολικά πρὸς τὸν Λυκαθηττό. Σ' ὅλο τὸ μήκος τῆς γραμμῆς αὐτῆς εἶχαν τοποθετηθῇ ὀχυρά, ἴδιως στὶς διασταυρώσεις τῶν ὁδῶν. Ἡ περιμέτρος περιλάμβανε τὸν μισὸ Λυκαθηττό (δυτικὴ πλευρά), κατέβαινε πρὸς τοὺς στρατώνες Πεζικοῦ, γιὰ νὰ ἐνωθῇ ἀπὸ κεῖ μὲ τὰς θέσεις τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας. Πρὸς τὰ νότια, οἱ δυνάμεις ἦσαν πιὸ ἀραιὰ τοποθετημένες σὲ περιοχές μὲ λιγώτερα κτίρια. Ἡ περιμέτρος διέσχιζε τὸν Βασιλικὸ Κήπο καὶ τὸ πάρκο τοῦ Ζαπτείου ἐκεῖ ποὺ ἐνωτόταν μὲ τὴν Ὀρεινὴ Ταξιαρχία καὶ τὴν 2αν Ἀλεξιπρωτίστων.

Ἦταν ἀναπόφευκτο νὰ φανῇ γρήγορα ἡ ἀνωτερότης τῶν ἐπιλέκτων μονάδων ὅπως ἦταν ἡ 2α Ἀλεξιπρωτίστων. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλες μονάδες μὲ λιγώτερη πείρα σὲ μάχης σῶμα πρὸς σῶμα ἐπέτυχαν ἐντυπωσιακὰ ἀποτελέσματα. Ἀνδρες τῆς 50ῆς Ἰλαρχίας Τεθωρακισμένων ποὺ ἐμάχοντο σὰν μονάδες πεζικοῦ, πολέμησαν μὲ τόση ἀποφασιστικότητά καὶ ἱκανότητά, ὥστε ἐπιθέσεις ὀργανωμένες καὶ ἐπικίνδυνες ἀντιμετωπίσθησαν κατὰ τρόπον πλήρως ἱκανοποιητικόν.

Ὁ Χόαρ τῶν «Τάιμς» ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἀνταπόκρισι ἐκείνη τὴν ἡμέρα:

«Μεγάλῃ ἀντίπαθεία ἔχει δη-

μιουργηθῇ κατὰ τῶν Βρετανῶν (ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ) καὶ οἱ πολιτικοὶ κομισάριοι οἱ ὁποῖοι διέδωσαν προφορικῶς καὶ διὰ τῶν μικρῶν ἐφημερίδων ποὺ κυκλοφοροῦν ὅτι δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι ἐφονεύθησαν στὴν Καίσαριανὴ ἀπὸ βομβαρδισμοὺς καὶ πολυβολισμοὺς τῶν ἀεροπλάνων, ἔχουν ἐξοργίσει τὶς μάζες».

Δὲν εἶναι, βέβαια, ἀνάγκη νὰ ποῦμε ὅτι οὔτε βόμβες ἐρρίφθησαν, οὔτε πολυβολισμοὶ ἐγίναν στὴν περιοχὴ τῆς Καίσαριανῆς. Δὲν ἐρρίφθη ποτὲ οὔτε μιὰ βόμβα ἀπὸ ἀεροπλάνα τῆς ΡΑΦ στὴν Ἀθήνα.

Οἱ ἀλεξιπρωτίσται ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικὴ μετεφέρθησαν ἐπιδυνάμει προκειμένου νὰ ἐνωθοῦν μὲ τὸ ὑπόλοιπο τμήμα τῆς ταξιαρχίας στὴν Ἀθήνα. Μὲ ἀντεπιθέσεις ἐναντίον τῶν ἀνταρτῶν ποὺ τοὺς περιεκύκλωναν ἀπὸ παντοῦ ἐπέτυχαν νὰ ἐκκαθαρίσουν τὴν περιοχὴ βορείως τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλὰ, οἱ περιοχές ποὺ ἐκκαθαρίζονταν γέμιζαν σὲ λίγο μὲ ἐλευθέρους σκοπευτὰς ποὺ ἐπέφεραν σοβαρὰς ἀπώλειες.

Ἡ Ὀμόνοια ἐμοιάζε πραγματικὰ σὰν μιὰ γωνία τοῦ Στάλινγκραντ, γράφει ὁ Φαρράρ Χόκλεϋ. Ὑπῆρχαν καμένα τράμ ποὺ τὰ εἶχαν κουβαλήσει γιὰ ὁδοφράγματα, ὑπῆρχαν χτυπημένα ἄρματα μάχης —

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)

Ἕνα σωστὸ χάος σκηνῆς μάχης. Χρησιμοποιοῦσαν βόμβες βενζίνης γιὰ νὰ καίνε τὰ τάνκς. Τὰ πληρώματα τῶν τάνκς ἦσαν ἄνδρες ἱκανοὶ καὶ γενναῖοι, ἀλλὰ ἡ ζωὴ τους δὲν ἦταν καθόλου εὐκόλῃ.

«Τὶς νύχτες τρύπωναν κρυφὰ στὶς θέσεις μας διάφοροι ἄνθρωποι, ποὺ μᾶλλον δὲν ἦσαν ἐλαστίτες, ἀλλὰ ἔρχονταν γιὰ νὰ λεηλατήσουν. Οἱ περισσότεροι ἔχχαναν τὴ ζωὴ τους. Οἱ ἀλεξιπρωτίσται εἶχαν ἐγκατασταθῇ σὲ σπιτία, καταστήματα, γραφεῖα ἢ ὅ,τι ἄλλο ἦταν κατάλληλο γιὰ θέσις μάχης. Ἀντιμετώπισα ἕνα σοβαρὸ πρόβλημα ὅταν μιὰ διμοῖρια ἐγκαταστάθηκε σ' ἕνα οἶκο ἀνοχῆς. Ὅλα τὰ κορίτσια ἦταν ἐκεῖ μέσα. Χρειάστηκε νὰ πάω ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς μιλήσω σκληρὰ. Τοὺς εἶπα νὰ προσέχουν, δὲν ὑπῆρχε κανένας λόγος νὰ σκοτωθοῦν μόνο καὶ μόνο γιὰτις ἀφήναν τὴν ἐπαγρύπνησί τους γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν ἐπιθυμίαν μιᾶς στιγμῆς».

Οἱ ἀλεξιπρωτίσται ἦσαν ἱκανοί, ἤξεραν νὰ πολεμοῦν. Ἀλλὰ, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἀνατρέψουν τὴν κατάστασι, νὰ κερδίσουν ἔδαφος ἀν δὲν ἔρχονταν ἐνισχύσεις. Ὁ ἀριθμὸς τους ἦταν σχετικὰ πολὺ περιορισμένος.

★

Στὸν Πειραιᾶ, ἐξ ἄλλου, ἡ νεοαφικθεῖσα δύναμις τῆς 4ης Ἰνδικῆς Μεραρχίας εἶχε ἀναλάβῃ περιωρισμένης ἐκτάσεως ἀντεπιθέσει. Σὲ λυσσώδη μάχη, σῶμα πρὸς σῶμα, εἶχαν ἐπιτύχει νὰ ἀνακαταλάβουν τὸ Ναυτικὸ Ἀρχηγεῖο. Ἀλλὰ ὁ ΕΛΑΣ ἐξακολουθοῦσε νὰ κυριαρχεῖ στὸ λιμάνι καὶ στὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς πόλεως.

Τὴν βρετανικὴ φρουρὰ τῶν Πατρῶν ἀπειλοῦσε μιὰ ὁλόκληρη μεραρχία τοῦ ΕΛΑΣ καὶ στὴν Θεσσαλονικὴ ἐπικρατοῦσε μιὰ ἀνίσχυη εἰρήνη. Ὁ στρατηγὸς Μπακιρτζῆς καὶ ὁ Μάρκος Βαφειάδης περιμέναν τὴν σίγουρη νίκη στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ ἀρχίσουν τὶς δικές τους «ἐκκαθαριστικὲς» πλέον ἐπιχειρήσεις».

Ὁ διοικητὴς τῆς δυνάμεως τῆς Θεσσαλονικῆς, στρατηγὸς Χόλουωρθ, ἐπέτυχε νὰ πείσῃ τὸν Μπακιρτζῆ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ αἱματοχυσία. Οἱ δύο στρατηγοὶ τοποθέτησαν τὶς δυνάμεις τους μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ ἐμποδισθῇ ἡ σύγκρουσις.

(Συνεχίζεται)

ΣΤΟΧΟΣ: Η ΕΞΟΛΟΘΡΕΥΣΙΣ ΤΩΝ... ΦΙΛΩΝ. — Ο ΣΑΡΑΦΗΣ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ — Ο ΤΑΞΙΑΡΧΟΣ ΕΝΤΥ ΑΙΦΝΙΔΙΑΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΛΙ — ΤΡΟ-Ι-ΚΑ: «ΣΑΡΑΦΗΣ — ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ — ΕΥΜΑΙΟΣ» — Η ΑΝΑΤΙΝΑΞΙΣ ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΑΣΩΠΟΥ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Μία έντυπωσιακή σέ αριθμό σκαφών νηοπομπή έφερε την έξοριστο ελληνική κυβέρνηση στήν Αθήνα τόν Οκτώβριο του 1944. Ό τότε πρωθυπουργός τής χώρας Γ. Παπανδρέου και μέλη τής κυβέρνησέως του επέβαινον επί του θρυλικού θωρηκτού «Αθέρωφ». Ό αντιπρόσωπος τής βρετανικής κυβέρνησέως Χάρολντ Μάκ Μίλλαν επέβαινε επί του βρετανικού καταδρομικού «Ωρίων», επί του ίδιου σκάφους επέβαινε και ό υποστράτηγος Ρόναλντ Σκόμπυ, διοικητής τής βρετανικής δυνάμεως (25.000 άνδρες περίπου) πού έρχόταν γι άνά εγκατάσταση τήν κυβέρνηση τής χώρας στήν πρωτεύουσά της και νά βοηθήσει σέ ζητήματα επικοινωνιών και

έπισιτισμού τόν επί τέσσερα χρόνια σκληρά δοκιμασμένο λαό της.

Οι Άγγλοι θεωρούσαν πολύ τυχερό τόν έαυτό τους πού έρχονταν στήν Ελλάδα. Είχαν δοκιμασθή σκληρά σέ τόσες και τόσες μάχες. Έδώ θά ήταν σάν νά έκαναν τήν άδειά τους. Γρήγορα αποδείχθηκε ότι δέν ήσαν καθόλου τυχεροί. Για νά τó αντιληφθούμε αυτό πρέπει νά γυρίσουμε δυό χρόνια πριν. Τόν Σεπτέμβριο-του 1942 όταν ανέτεθη στόν ταξίαρχο Έντυ Μάγιερς από τήν όργάνωση SOE ή επίχειρησι του Γοργοποτάμου. Μετά τήν έπιτυχία τής επίχειρήσεως ό Μάγιερς περίμενε νά τούς πάρη ύποδρόχιο. Κάτι τέτοιο δέν έγινε. Πήραν τήν διαταγή νά μείνουν στά ελληνικά θουνά προκειμένου νά

οργανώσουν τó κίνημα αντίστασέως. Μέ τόν Ζέρβα ό Μάγιερς και ό άμεσος συνεργάτης του ταγματάρχης, τότε, Κρίς Γουντχάουζ, δέν είχε κανένα πρόβλημα. Άλλά μέ τόν Βελουχιώτη και του άνδρες του ΕΛΑΣ ή κατάσταση δέν ήταν και τόσο άποσαφηνισμένη. Δέν φαινόταν ότι είχαν βγί στά θουνά, όπως ό Ζέρβας, γιά νά πολεμήσουν τόν έχθρό. Οι στόχοι τους ήταν διαφορετικοί — πολιτικοί. Πίσω από τó ΕΑΜ, τήν «μπτρική» όργανωση του ΕΛΑΣ, όπως κατάλαβε γρήγορα ό Μάγιερς, κρυβόταν τó κομμουνιστικό κόμμα. Ό Μάγιερς έσπευσε νά πληροφορηθή τó Κάιρο γιά όλα αυτά. Άλλά ή στάσι του SOE και του γενικού στρατηγείου ήταν περίεργη. Όπου αικμαλωτίζεται ό Σαράφης από τόν ΕΛΑΣ. Ή κατάσταση οξύνεται.

5ον

Ό Μάγιερς και ό Μαρίνος περίμεναν τρεις μέρες γιά νά έρθη, όπως τούς είχαν υποσχεθή, ό Καραγιώργης, ό αρχηγός του ΕΑΜ στήν Κεντρική Ελλάδα. Άλλά ό Καραγιώργης δέν φάνηκε. Ό ταξίαρχος αναγκάστηκε νά ξεκινήσει γιά τήν Ρούμελη. Τελικά τó κατάφερε νά συναντηθή μέ τόν κομμουνιστή ήγέτη και μίλησε χωρίς τήν μεσολάβησι διερμηνέως, γιατί ήξεραν και οι δυό αρκετά καλά τά γαλλικά. Ό Καραγιώργης είπε ότι ό Σαράφης είχε σταλή στόν Άρη Βελουχιώτη γιά νά περιμένει εκεί τήν άφιξι των αντιπροσώπων του ΕΑΜ από τήν Αθήνα γιά νά τόν δικάσουν.

Ό Μάγιερς δέν έκρυψε καθόλου τόν θυμό του. Ό Καραγιώργης φάνηκε έκπληκτος όταν άκουσε ότι ό ταξίαρχος ήξερε ότι τó ΕΑΜ ήταν όργάνωσι των κομμουνιστών. Άρνήθηκε κατηγορηματικά τήν «κατηγορία». Άλλά ό Μάγιερς του είπε ότι τά περισσότερα μέλη τής Κεντρικής Έπιτροπής ήσαν κομμουνιστάι και ανέφερε δυό όνόματα πού ήξερε.

Ό Καραγιώργης του άποκρίθηκε:

— Πράγματι έτσι είναι, αλλά αυτό τί σχέση έχει μέ μένα; Ό Μάγιερς και ό Μαρίνος ξεκίνησαν και πάλι μέ τά πόδια μέ κατεύθυνσι τώρα πρός τó Γαρδίκι, όπου συνάντησαν τόν Νάτ Μπάρκερ και τόν Άρθουρ Έντμοντς, τούς δυό αξιωματικούς πού προέρχονταν από τήν αρχική ομάδα του Γοργοποτάμου. Μαζί τους είχαν και δυό οκαιούργιους. Δυό Νεοζηλανδούς, τόν λοχαγό Ντόναλντ Στότ και τόν λοχία Μόρτον, πού είχαν πέσει μέ άλεξίπτωτο πριν από δυό μήνες.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΤΖΙΜΑ

Τελικά ό Μάγιερς μέ τούς αξιωματικούς του έφθασαν στό χωριό Κολοκυθιά. Έκει βρήκαν τελικά τόν Σαράφη, αλλά βρήκαν επίσης και έναν αντιπρόσωπο τής Κεντρικής Έπιτροπής του ΕΑΜ πού είχε φθάσει, προφανώς, γιά τή δίκη. Ήταν ένας άσπρονάλλης άνδρας, πανέξυπνος. Τό ψευδώνυμό του ήταν Εύμαϊος, τó πραγματικό του όνομα ήταν Άνδρέας Τζίμας.

Ό ταξίαρχος μίλησε καθαρά στόν Εύμαϊο. Του είπε, σταράτα, ότι ήταν τρομερά θυμωμένος μ' αυτή τήν Ιστορία όχι μόνο μέ τήν περίπτωση Σαράφη, αλλά και μέ τις πρόσφατες έξοργιστικές έέργειες του ΕΛΑΣ στήν βόρειο περιοχή τής Πίνδου.

Ό Εύμαϊος δέν φάνηκε νά δίνει σημασία στό θυμό του Άγγλου. Υποστήριξε ότι ό Ζέρβας «δαυροδοκούσε τόν κόσμο μ' έγγλέζικο χρυσάφι», κατακτούσε τά θουνά και έτοιμαζόταν νά γίνη δικτάτορας σάν τόν Μεταξά. Ό Μάγιερς διέφευσε κατηγορηματικά αυτό τόν Ισχυρισμό και είπε ότι ό Ζέρβας ενδιαφερόταν μόνο νά πολεμήσει τόν κοινό έχθρό.

Έδειξε τέλος στόν Εύμαϊο ένα αντίγραφο τής Στρατιωτικής Συμφωνίας, μέ τήν δήλωσι ότι αν δέν τηρούσε τις διατάξεις τής Συμφωνίας ό ΕΛΑΣ, δέν μπορούσε νά περιμένει βοήθεια από τούς Άγγλους.

Ό Εύμαϊος δήλωσε ότι έκείνος δέν είχε προσωπικά καμιά αντίρρησι σχετικά μέ τά βασικά σημεία, αλλά εκείνο πού δέν μπορούσε νά άνεχθί ήταν ό θεσμός των Βρετανών συνδέσμων, δέν ήταν δυνατόν νά έχουν τόν έλεγχο ξένοι αξιωματικοί «σέ άποκλειστικά ελληνική ύπόθεσι».

ΕΞΟΛΟΘΡΕΥΣΙΣ ΤΩΝ... ΦΙΛΩΝ

Κι όταν ό Μάγιερς του ζήτησε νά υπογράψει τή Συμφωνία, έκείνος έδωσε τήν άναμενόμενη απάντησι ότι έπρεπε νά πάρη τó αντίγραφο στήν Αθήνα, «γιά νά τó συζητήση μέ τήν Κεντρική Έπιτροπή».

Ήδη είχε πεισθή πιά όριπτικά ό ταξίαρχος Έντυ Μάγιερς ότι ό ΕΛΑΣ είχε σάν μοναδικό του στόχο τήν έξολόθρευσι κάθε άλλης άνταρτικής οργανώσεως. Όμως, δέν μπορούσε νά κάνει άπολύτως τί-

ποτα. Τά χέρια του ήταν δεμένα μέ τις διαταγές πού έπαιρνε. Οι έντολές από τó Κάιρο ήταν σαφείς: Δέν έπρεπε νά διακόψει σχέσεις μέ τó ΕΑΜ και τόν ΕΛΑΣ. Τό επέβαλλαν αυτό καθαρά στρατιωτικοί λόγοι, έπιτακτική ανάγκη του πολέμου: Τό ΕΑΜ —χάρι στήν οργανωτική ικανότητά του Κ.Κ.Ε.— είχε έπιτύχει νά έχη τόν έλεγχο ενός καλά οργανωμένου δικτύου άνταρτικών σωμάτων πού ήταν κατεσπαρμένο στά τέσσερα πέμπτα περίπου μιάς περιοχής στήν όποια ή Διοίκησι Μέσης Ανατολής θά χρειαζόταν αναποφεύκτως τήν διένεργεια σαμποτάζ και ένόπλου έξεγέρσεως κατά των Γερμανών. Άλλωστε, ό Μάγιερς κάλυψε κάπως, μετά τήν συνάντησι και τή συνομιλία μέ τόν Εύμαϊο. Γιατί είχε χειροπιαστές άποδείξεις ότι ή προσπάθειά του νά ματαιώση τήν έκτέλεσι του Σαράφη απέδιδε καρπούς. (Προσπάθεια πού είχε γίνει χωρίς τήν υποστήριξι των άνωτέρων του). Ή θανάτωσι του Σαράφη φαινόταν προαποφασισμένη. Όμως, ό Εύμαϊος δήλωσε στόν ταξίαρχο ότι είχε κρίνει ότι έ-

πρεπε να τον αφήσουν ελεύθερο και ότι ολόκληρη αυτή η «ιστορία ήταν ένα μεγάλο λάθος».

Ο ΣΑΡΑΦΗΣ «ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ»

Την επόμενη μέρα συναντήθηκαν ο Μάγιερς με τον Σαράφη. Ο δεύτερος είπε ότι είχε ελευθερωθεί και ότι μπορούσε να κάνει ό,τι ήθελε. Δεν παραδεχόταν ότι του είχε σώσει τη ζωή ο ταξίαρχος, αλλά ο Μάγιερς το δικαιολόγησε αυτό, με την υπόθεση ότι προφανώς ο Σαράφης δεν ήξερε την επιμονή του Βρετανού αξιωματικού να παραστήσει πως οηποτε στη δική και να αναφέρει τα πάντα στο Κάιρο, πράγμα που σίγουρα εμποδίζει τους αντιπροσώπους του ΕΑΜ να κάνουν μια παρωδία δίκης και να καταδικάσουν σε θάνατο τον συνταγματάρχη.

Πάντως, ο Μάγιερς είπε τώρα στον Σαράφη ότι, κατά τη γνώμη του, ήταν καθήκον του να ανασυντάξει τις ανταρτικές ομάδες του. Κατάπληκτος ακούσε τον Σαράφη να του απαντά ότι δεν νόμιζε ότι ήταν απαραίτητο. Έξήγησε ότι η ταχύτατη προέλασις των Βρετανών στην Βόρειο Αφρική σήμαινε ότι η Ελλάδα θα είχε απελευθερωθεί πριν προλάβει ο κείνος να τελειώσει την ανασύνταξη των ομάδων του. Η έκπληξη του ταξιάρχου ήταν ακόμα πιο μεγάλη, όταν ο Σαράφης του είπε ότι από δω και πέρα θα συνεργαζόταν με τον ΕΛΑΣ, αφού ήταν τόσο καλός οργανωμένος. Ο Μάγιερς δεν ήθελε να ακούσει καν κάτι τέτοιο, αλλά παρά τα επιχειρήματά του, δεν επέτυχε να τον μεταπειση. Την επόμενη ημέρα, ο άλλοτε αιχμάλωτος του ΕΛ

ΑΣ, ο μελλοθάνατος, ξφυγε μαζί με τον Εύμαίο για την Αθήνα...

Ο ΕΛΑΣ ΚΙΝΕΙΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Στο στρατηγείο του, στο Αθωακλή, ο Μάγιερς βρήκε να τον περιμένη σήμα από το Κάιρο, που δεν του παρέσχε μόνο πλήρη υποστήριξη για το σχέδιό του σχετικά με το ζήτημα των «Εθνικών Ομάδων», αλλά ανέφερε ότι και το Φόρεϊν Όφφισ το υποστήριζε με έκπομπες του Μπλ Μπλ Σί. Έπίσης έμαθε ότι κατά την απουσία του, που είχε κρατήσει τέσσερις εβδομάδες, είχε ριφθεί με αλεξιπτώτο κάποιος αντισυνταγματάρχης Τζών Στηβενς, από το έπιτελείο του ΣΟΕ Καΐρου, με αποστολή να εξετάσει ο ίδιος την κατάσταση στην Ελλάδα.

Την 23η Απριλίου, ο ΕΛΑΣ αφινιδιάσει και πάλι τον ταξίαρχο Έντυ Μάγιερς. Σήμα από τον Ρούφους Σέππαρντ τον πληροφορούσε ότι μια ισχυρο-

τάτη δύναμις του ΕΛΑΣ (τριών χιλιάδων ανταρτών περίπου) της περιοχής του Όλυμπου είχε την πρόθεση να διασχίσει την πεδιάδα της Θεσσαλίας, για να βρή καταφύγιο προς την Πίνδο, δοθέντος ότι η περιοχή τους αντιμετώπιζε την απειλή γερμανικής επίθεσης.

Ο Μάγιερς απάντησε άμεσα ότι έπρεπε να μείνουν εκεί που ήταν, ότι έπρεπε να προβαίνουν σε σαμποτάζ σε δρόμους και σιδηροδρομικές γραμμές. Ζήτησε από τον Σέππαρντ να τους έμποδισή.

Η απάντησι του Βρετανού συνδέσμου ήταν ότι δεν μπορούσε να κάνει κάτι τέτοιο. Και λίγο μετά απ' αυτό, ο ταξίαρχος έλαβε αναφορές γεμάτες ένθουσιασμό, σχετικά με την πορεία που είχε γίνει σε μεγάλους σχηματισμούς τη νύκτα και με τέλεια πειθαρχία και οργάνωσι.

Με καυστικό τρόπο, ο Μάγιερς απάντησε ότι ο ΕΛΑΣ υποτίθεται ότι είχε δημιουργηθεί για να κάνει κλεφτοπόλεμο στα βουνά και όχι για να μιμηται τον τακτικό στρατό και να κάνει γυμνάσια και άσκήσεις πυκνής τάξεως.

Όμως, η πραγματική σημασία της επιθυμίας του ΕΛΑΣ να κινή τους άνδρες του, όπως ο τακτικός στρατός, δεν έγινε καταληπτή ακόμα και από τον Μάγιερς —ή από όποιονδήποτε άλλον τότε— και δικαιολογημένα.

Ενοχλημένος από τη στάσι του Ρούφους Σέππαρντ, ο ταξίαρχος έστειλε τον Κρίς Γουντ χάουζ στον πρώην καθηγητή της αγγλικής για να του εξηγήσει τις διαβολικές προθέσεις του ΕΛΑΣ. Άλλα ο Γουντχάουζ επέστρεψε για να αναφέρει ότι ο Σέππαρντ ήταν αμετάπειστος, ότι εξακολουθούσε να υποστηρίζει ολόψυχα ότι ο

ΕΛΑΣ ήθελε να πολεμήσει τους Γερμανούς.

Δεν πέρασαν πολλές μέρες για να μπορέσει να αντιληφθεί ο ταξίαρχος ποιός ήταν ο λόγος της μετακινήσεως τριών χιλιάδων ανδρών του ΕΛΑΣ από τον Όλυμπο προς τη Θεσσαλία. Ο ΕΛΑΣ χρησιμοποιούσε την κυριαρχία του στις παρυφές της μεγάλης και εύφορης πεδιάδας για να έχει τον έλεγχο της συγκομιδής των σιτηρών και να άρνηται τροφή σ' εκείνους που δεν είχαν υποταγή στο ΕΑΜ. Λόγω αυτής της τακτικής οι δυστυχείς κάτοικοι της περιοχής του Βάλτου, της περιοχής του ΕΔΕΣ, άρχισαν να υποφέρουν από την έλλειψη τροφίμων.

ΣΑΡΑΦΗΣ — ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ — ΕΥΜΑΙΟΣ

Ο Μάγιερς έπεσκέφθη το στρατηγείο του Έντμοντς για να διαπιστώσει ότι είχαν προχωρήσει σημαντικά στο σχέδιο της ανανέξεως της γέφυρας Άσμπού, προκειμένου να δια-

κοπούν οι συγκοινωνίες με το τραίνο, που είχαν ξαναρχίσει, μετά την έπισκευή της γέφυρας του Γοργοποτάμου από τους Γερμανούς. Ο ταξίαρχος είπε στον Άρη ότι αν βοηθούσε σ' αυτήν την μεγάλη σημασία επιχείρησι, αυτό θα το θεωρούσε σαν μέτανοια για την επίθεσι του ΕΛΑΣ εναντίον της ομάδος του Ψαρού και την σύλληψι του άρχηγού της.

Έπειτα διέσχισε μεγάλες αποστάσεις, με τα πόδια, για να φθάσει στο χωριό Κουκουθίτσα, όπου τον περίμενε ο Εύμαϊος. Εκεί πληροφορήθηκε ότι ο Σαράφης, ο Εύμαϊος και ο Άρης Βελουχιώτης είχαν εκλεγεί από την Κεντρική Επιτροπή για να αποτελέσουν την «Επιτροπή Ήγεσίας», δηλαδή το έπιτελείο διοικήσεως του ΕΛΑΣ, που θα ήταν το σώμα που θα έπαιρνε τις αποφάσεις για κάθε μελλοντική επιχείρησι.

Το «τρίο» είχε ήδη αποφασίσει ότι ο ΕΛΑΣ δεν μπορούσε να μετάρχη σε μια τέτοια επιχείρησι, όπως ήταν η ανατίναξη της γέφυρας του Άσμπού, «γιατί ήταν πολύ επικίνδυνο».

Μα τότε δεν μου χρειαζόταν καθόλου ο ΕΛΑΣ! φώναξε ο ταξίαρχος. Θα αναλάβω την επιχείρησι με τους αξιωματικούς μου.

Ο Εύμαϊος τον πληροφορήσε εν συνεχεία ότι είχε έξι οδοίτησι να υπογράψι την «στρατιωτική Συμφωνία», αλλά με μερικές τροποποιήσεις. Το ΕΑΜ δεχόταν να εξαρτώνται «γενικώς» οι μονάδες του ΕΛΑΣ από το Άρχηγείο Μέσης Ανατολής, όμως τους στόχους των επιθέσεων δεν θα τους καθώριζε η Μέση Ανατολή, αλλά το άρχηγείο του ΕΛΑΣ, με άλλα λόγια ο ΕΛΑΣ θα είχε πλήρη ελευθερία να διαλέγη εκείνος τους στόχους των επιχειρήσεων του.

Ο Μάγιερς έκρινε ότι το Άρχηγείο Μέσης Ανατολής κρατούσε ένα πολύ μεγάλο ατού στα χέρια του. Χάρη στις συνδυασμένες προσπάθειες του ΕΑΜ, ο ΕΛΑΣ μεγάλωνε ταχύτατα και συνεπώς χρειαζόταν άλλο και περισσότερα εφόδια, όπλισμό.

Την επόμενη ημέρα —19 Μαΐου— ο Εύμαϊος, ο Σαράφης και ο Βελουχιώτης ξεκίνησαν για μεγάλη περιοδεία στη Θεσσαλία και τη Μακεδονία. Η σημαία του νεοσχηματισθέντος «Άρχηγείου» του ΕΛΑΣ κυμάτιζε στο όχημά τους.

Η ΑΝΑΤΙΝΑΞΙΣ ΤΗΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΑΣΩΠΟΥ

Ο Μάγιερς στρώθηκε στην δουλειά για την προετοιμασία της ανατινάξεως της γέφυρας του Άσωπου, από ένα μικρό τμήμα Βρετανών, αξιωματικών κυρίως, χωρίς τη βοήθεια του ΕΛΑΣ. Τρεις μέρες αργότερα, ο Τζόφρεϋ Γκόρντον Κρήντ, ο Ντόναλντ Σκότ και τρεις αξιωματικοί του Μηχανικού, οι Ουίνγκαϊντ, Σκότ και Μάκ Ίντάρ με τόν αποδράσαντα αλχημάλωτο δεκανέα Τσέστερ Λόκγουντ κατέβησαν-διερχομένη Έλ-ληνα, τόν Γεώργιο Καρατζόπουλο, ξεκίνησαν για να δοῦν τι μπορούν να κάνουν, ξέροντας πολύ καλά ότι η γέφυρα φυλαγόταν πολυ καλά από ισχυρές γερμανικές ομάδες.

Ο ομάδα του Γκόρντον-Κρήντ έφθασε στο φαράγγι του Άσωπου στις 21 Μαΐου. Τά έφθια και τις έκρηκτικές ύλες τους τά μετέφεραν με μουλάρια.

Η έπιχείρησις αὐτή —που η περιγραφή της θυμίζει κινηματογραφικό σενάριο— έστέφθη από απόλυτη έπιτυχία. Με κίνδυνο να γίνουν αντίληπτοι από τούς Γερμανούς φρουρούς, οι Βρετανοί έκαναν αναγνωριστικές έπισκέψεις στο φαράγγι μέρα και νύχτα. Στο μεταξύ έφθασαν κοντά τους και άλλοι δυο ικανώτατοι σαμποτέρ: ο δεκανέας Τσάρλυ Μάτς και ο λοχίας Μίκαελ Χούρι, ένας Παλαιστίνιος Άραβας πού είχε ήδη παρασημοφορηθή για την συμμετοχή του στην έπιχείρησι Γοργοποτάμου.

Στις 16 Ιουνίου, ο λοχαγός Σκότ, ο Μάτς και ο Χούρι κατέβηκαν μέρα μέσα στους καταρράκτες, για να κάνουν και άλλη αναγνώρισι. Όλόκληρη η περιοχή ήταν γεμάτη εργάτες πού έφτιαχναν σκαλωσιές, έρριχναν τσιμέντο, τοποθετούσαν συρματοπλέγματα. Την έπομένη νύχτα ο Γκόρντον-Κρήντ έκανε και άλλη αναγνώρισις ο ίδιος, κάτω από τη γέφυρα. Είδε ένα ασηφορικό μονοπάτι πού οδηγούσε στις σκαλωσιές πρὸς τ' άριστερά.

Η απόφασις έλήφθη να γίνει η «δουλειά» την έπόμενη νύχτα.

Στις έξι και μισή τὸ άπόγευμα, οι σαμποτέρ ξεκίνησαν από τις κρυψώνες τους, περίπου 350 μέτρα πέρα από τη γέφυρα.

Ο Γκόρντον-Κρήντ και ο Σκότ διαπίστωσαν ότι οι εργάτες είχαν κάνει ότι ήταν δυνατόν για να τούς βοηθήσουν. Είχαν αφήσει ανοίγματα στα συρματοπλέγματα στην κεντρική περιοχή κάτω από τη γέφυρα. Είχαν αφήσει και μία ξύλινη σκάλα για να μπορούν να φτάσουν στις σκαλωσιές και τις βάσεις της γέφυρας.

Κι' ενώ οι Γερμανοί φρουροί βηματίζουν από πάνω και έρριχναν συνεχώς τά φωτά των φανών τους πρὸς τά κάτω, οι Βρετανοί σαμποτέρ προχώρησαν. Έναν από τούς Γερμανούς πού φρουρούσε κοντά στο σημείο της βάσεως πού θά έπρεπε να τοποθετηθούν τά έκρηκτικά, τόν «έξουδετέρωσε» χωρίς κανένα θόρυβο και με πραγματική μαεστρία ο Γκόρντον-Κρήντ, με τη βοήθεια του Σκότ.

Πέρασαν τὸ στενὸ μονοπάτι, ο θόρυβος του νερού από κάτω τούς βοηθούσε να μην ακούγονται καθόλου. Χάρις στο φῶς του φεγγαριού, ο Σκότ και ο Μάκ Ίντάρ τοποθέτησαν εκεί πού έπρεπε τις έκρηκτικές τους ύλες, με απόλυτη ήρεμία και μεθοδικότητα. Και έβαλαν φυτίλια πού θά προκαλούσαν την έκρηξι σέ μισή ώρα μετά την πυροδότησί τους. Λίγο μετά τά μεσάνυχτα είχαν τελειώσει. Περιμέναν όμως αρκετήν ώρα να βεβαιωθούν ότι **δέν είχαν γίνει αντίληπτοι** ότι

δέν κινδύνευε η έπιχείρησι. Έπειτα πυροδότησαν τά φυτίλια και ξεκίνησαν προσεκτικά για την έπιστροφή στη βάση τους.

Στις 2.15 ακριβώς και ενώ είχαν διασχίσει τὸ μισὸ δρόμο, η τρομερή έκρηξι συνεκλόνησε τη γη. Ο Ντόναλντ Σκότ πού ήταν σέ τέτοιο σημείο ώστε μπορούσε να δῃ καλά, έρχισε να χοροπηδά, όταν είδε ολόκληρο τὸ κεντρικὸ τμήμα της γέφυρας να καταρρέη, παρασύνοντας και τὸ υπόλοιπο.

Ύστερα από ένα εικοσιτετράωρο, η ομάδα τῶν σαμποτέρ είχε έπιστρέψει στην βάση της, χωρίς την παραμικρή απώλεια. Αργότερα έγινε γνωστό ότι υπήρχαν εκεί σαράντα Γερμανοί όπλασμένοι με έξι βάρεα πολυβόλα και πολλά αυτόματα όπλα. Η γερμανική δικήκησι ήταν τόσο σίγουρη ότι η γέφυρα ήταν ασφαλής και ότι μόνο προδοσία άνάμεσα στους δικούς της άνδρες ήταν δυνατόν να έπιφέρη αὐτή την καταστροφή, ώστε ολόκληρη σχεδόν η φρουρά έτυφεκίσθη.

ΟΙ «ΦΟΒΟΙ» ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ

Ο Εύμαϊος πήγε μερικές ημέρες αργότερα σὸν ταξίαρχο Μάγιερς για να τὸ πῇ ότι η Κεντρική Έπιτροπή είχε την πεποίθησι ότι η βρετανική κυβέρνηση είχε την απόφασις να εγκαταστήση ξανά στην Έλλάδα τὸν Βασιλέα, με τις βρετανικές λόγγες. Κάτι τέτοιο θά

προκαλούσε ζωηρή αντίδρασι στην Έλλάδα, είπε ο Εύμαϊος. Για να έρθη ο Βασιλεύς έπρεπε να ζητηθή η γνώμη του λαού, να γίνει πρῶτα δημοψήφισμα. Ο ταξίαρχος, όμως, είχε λάβει πρόσφατα την πρώτη διαταγή με οδηγίες πολιτικού περιεχομένου από τὸ Κάιρο. Τὸ σῆμα τὸν πληροφορούσε ότι: «Ο Βασιλεύς Γεώργιος της Έλλάδος είναι και θά συνεχίση να θεωρηται άρχηγός του Έλληνικού Κράτους, ως την έποχή πού θά αλλάξῃ τὸ Σύνταγμα της χώρας, μετά από έλευθέραν έκφρασις της θελήσεως του λαού της και υπό συνθήκας ήρεμίας. Η κυβέρνηση της Αὐτοῦ Βρετανικής Μεγαλειότητος όφείλει πολλά πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον τῶν Έλλήνων, πάρα πολλά δια την σταθεράν προσήλωσίν του πρὸς τούς Συμμάχους».

Στην απάντησί του ο Μάγιερς έτόνισε ότι αν η βρετανική κυβέρνηση έπετύγχανε να πείση τὸν Έλληνα Βασιλέα να δηλώση δημοσίως ότι δέν θά έπέστρεφε στην Έλλάδα έκτός και έφ' όσον τὸ αποφάσιζε ο έλληνικός λαός με δημοψήφισμα έλευθέρας και υπό συνθήκας ήρεμίας, τότε θά άφαιρούσαν πολλά από την βάση της έαμικής προπαγάνδας.

Όπλασμένος με τις νέες οδηγίες του, ο ταξίαρχος φρόντισε να έλθῃ σέ έπαφή και με τούς τρεις πού συγκροτούσαν τὸ άρχηγείο του ΕΛΑΣ, τὸν Εύμαϊο, τὸν Σαράφη και τὸν Βελουχιώτη. Και φρόντισε, επίσης, να έχη προτοιμάσει με προσοχή τὸ λόγο του.

Τους είπε μεταξύ άλλων:

—Η κυβέρνηση της Αὐτοῦ (Βρετανικής) Μεγαλειότητος εκφράζει την δυσαρέσκειάν της δια την έπίμονον πολιτικήν την όποιαν ακολουθεῖ τὸ ΕΑΜ τούς τελευταίους μήνας. Αναφέρομαι εις τὰς προσπάθειάς του ΕΑΜ να επικρατήσῃ δια της βίας εις τὰ βουνά και να διαλύσῃ ομάδας ανταρτῶν φιλικὰς πρὸς τούς Συμμάχους και πιστάς πρὸς αὐτούς. Η βρετανική κυβέρνηση δέν θεωρεῖ την κατάστασιν αὐτήν ως έσωτερικήν ελληνικήν υπόθεσιν, αλλά ζήτημα άφορῶν εις την πολεμικὴν προσπάθειαν τῶν Συμμάχων. Δέν έχει (η κυβέρνηση της Βρετανίας) την πρόθεσιν να έπιβάλῃ τὸν Βασιλέα παρὰ την θέλησιν του ελληνικού λαού. Προτού, όμως, υπογραφή οιαδήποτε συμφωνία, είναι άπολύτως άπαραίτητον να άνασυγκροτηθούν αἱ διαλυθεῖσαι Έθνικαί Όμάδες και να λυθωθεωθούν. έκείνοι οι όποιοι έχουν συλληφθῇ».

ΑΥΡΙΟΝ: Η δελτίωσις της καταστάσεως — «Έπιχείρησις άνιμάς» — Συνάντησις Μάγιερς —Καραγιώργη — Οι εκκαλύττει δυνατόι άσοι» — Ο βασιλεύς υπόσχεται δημοψήφισμα.

Ο Άρης Βελουχιώτης, παραμονές της απελευθέρωσης
στο στρατηγείο του, απ' όπου διηύθυνε τις ομάδες του

Έπονιτάκια, κατά την απελευθέρωσι, μιμούνται τούς αντάρτες

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη η Έλλας τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

506ν

Οι μικρές σχετικῶς μονάδες τῆς 7ης Ἰνδικῆς Ταξιαρχίας ἐνισχύθηκαν κρυφά ἀπὸ τὶς κατεσπαρμένες μονάδες στὴν Μακεδονία καὶ τὴν Θράκη. Ἡ βρετανικὴ δύναμις τῆς Θεσσαλονίκης εἶχε συγκεντρωθῇ σὲ δυὸ βασικὴς περιοχές: ἡ μιὰ ἐκάλυπτε τὴν παραλία τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ἄλλη τὸν ἀνατολικὸ κυματοθραύστη, ἀπαραίτητα σημεῖα προκειμένου νὰ εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ παραλαβὴ ἐφοδίων καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν ἀνδρῶν, στὴν περίπτωσι πού ἡ κατάστασις θὰ γινόταν ἀπελπιστικὴ. Ἐξ ἄλλου ὁ στρατηγὸς Χολούωρθυ ἔφυγε σὲ λίγο καὶ ἀνέλαβε τὴν διοίκησι τῶν μονάδων ὁ ταξίαρχος Τ. Λόβεττ.

Ἐκεῖνο πού εἶχε σημαντικὴ ἐπίδρασι στὸ ἠθικὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἦταν ἡ ἀφίξις τῶν μοιρῶν τῆς ΡΑΦ στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Σέδες. Παράλληλα ὁ ΕΛΑΣ ἔφερε στὴν Θεσσαλονικὴ ἐφόδια καὶ ἐνισχύσεις μὲ κάρρα. Οἱ ἐφημερίδες μαίνοταν ἐναντίον τῶν «Ἀγγλῶν καταπιεστῶν» καὶ στοὺς δρόμους περιέρχονταν χωρὶς νὰ πού προσπαθοῦσαν νὰ ξεσηκώσουν τὸ λαὸ ἐναντίον τῶν Βρετανῶν. Οἱ πῶς μέτριοι ὑπολογισμοὶ κατέληγαν στὸ ὅτι τουλάχιστον τέσσερις χιλιάδες ἄριστα ἐξοπλισμένοι ἄνδρες τοῦ ΕΛΑΣ ἦσαν μέσα στὴν Θεσσαλονικὴ καὶ ὅτι τουλάχιστον διπλάσιοι ἦσαν στὰ γύρω προάστια. Ἐπίσης ἔφεραν καὶ ἄλλα κανόνια.

Καὶ ὅσο ἐφθάναν οἱ εἰδήσεις σχετικὰ μὲ τὴν δύσκολη θέσι στὴν ὁποίαν εἶχε περιέλθει ἡ φρουρὰ τῶν Ἀθηνῶν, τόσο καὶ μεγαλώνει ἡ ἐντάσις στὴν Θεσσαλονικὴ. Ἀλλὰ, ὁ στρατηγὸς Μπακιρτζῆς δὲν εἶδε τὴν διαταγὴ τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ Μάρκος Βαφειάδης κατηγοροῦσε τὸν στρατηγὸ, διαμαρτυροῦταν. Ὁ στρατηγὸς, ὅμως, προτιμοῦσε νὰ ἔχη καθημερινὲς σχεδὸν συσκέψεις μὲ τοὺς Βρεταννοὺς διοικητὰς.

Τὶς ἡμέρες ἐκεῖνες ὁ Θεόδωρος Στεφανίδης ἔλαβε ἄλλη μιὰ πρόσκλησι νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν στρατηγὸ Μπακιρτζῆ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἔδωσε τὴν διεύθυνσι μιᾶς κυρίας Βλάχου, πού ἦταν κοινὴ φίλη.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ σπιτί τῆς κ. Βλάχου διεφώτισε πλήρως τὸν γιαιτρὸ Στεφανίδη σχετικὰ μὲ τὸ πόσο «αὐθόρμητοι» ἦσαν οἱ διάφορες ἐκδηλώσεις τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ δόκτωρ Στεφανίδης θυμάται:

«Ἡ κ. Βλάχου μοῦ εἶπε ὅτι ὁ πληθυσμὸς ἔκανε ὅ,τι ἤθελαν οἱ κοιμουνιστὰς μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ὑπακούσῃς αὐτὸν πού σὲ ἀπειλεῖ μ' ἓνα τόμυγκαν. Ἡ μοναδικὴ τῆς ἐλπίδα, ἔτσι ὅπως εἶ-

Ὁ Ζέρβας ὅταν πρωτοβῆκε στὸ θουνὸ μὲ τραγιάσκα, μαζί μὲ τοὺς πρώτους συνεργάτες του

χαν ἔλθει τὰ πράγματα, ἦταν ὅτι οἱ Βρεταννοὶ δὲν θὰ ἔφευγαν, γιὰ ν' ἀφήσουν τὴν Ἑλλάδα στὸ ἔλεος τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς. Εἶπε ἀκόμη ὅτι ὁ Μπακιρτζῆς ἦταν ἐντίμος καὶ ἰδεολόγος. Ἀλλὰ ἦταν πολὺ ἀφελῆς καὶ εἶχε παρασυρθῇ.

»Ὅταν ἦρθε ἡ ὑπρέτρια μὲ τὸ τσάι —συνεχίζει ὁ δόκτωρ Στεφανίδης— τὴν γνῶρισα ἀμέσως. Ἦταν μιὰ πολὺ δημοφιλὴ κοπέλλα καὶ εἶχε ἓνα ἀσυνήθιστο, γιὰ Ἑλληνίδα, κόκκινο χρῶμα μαλλίων. Σίγουρα ἡ κοπέλλα αὐτὴ ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς «χῆρες» πού πήγαιναν μπροστὰ ἀπὸ τὸν ὄγκο τῶν διαδηλωτῶν κρατώντας σημαίες. Τὴν εἶχα δεῖ σὲ ἀρκετὲς διαδηλώσεις.

»Εἶπα στὴν κ. Βλάχου ὅτι ἦταν κρίμα νὰ εἶναι χήρα σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία — δὲν φαινόταν πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ 18 χρόνων. Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Βλάχου γέλασαν καὶ μὲ πληροφόρησαν ὅτι ἡ ὑπρέτριά τους δὲν ἦταν κανὲν παντρεμένη. Ἀπλούστατα, οἱ «ὀργανωτὰς τῶν αὐθόρμητῶν λαϊκῶν ἐκδηλώσεων» τὴν εἶχαν διαλέξει γιὰτὶ ἦταν ὁμορφὴ. Τῆς ἔδιναν ὁδηγίες πότῃ καὶ πού θὰ παρουσιασθῇ κάθε φορὰ. Τὴν ἐντυναν μὲ μαύρα καὶ τῆς εἰδιναν τὴ σημαία. Δὲν τολμοῦσε νὰ ἀρνήσῃ, φύσικα, γιὰτὶ φοβόταν, δικαιολογούμενα. Μετὰ τὴν διαδήλωσι ἦταν ὑπογρεωμένη νὰ παραδώσῃ τὴ «στολὴ τῆς χήρας καὶ τῆς σημαίας». Οἱ Βλάχου μὲ πληροφόρησαν ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἀπ' αὐτοὺς πού ἔπαιρναν μέρος σὲ τὶς διαδηλώσεις τὸ ἔκαναν γιὰτὶ δὲν τολμοῦσαν νὰ ἀρνήθουν. Τὸ λιγώτερο πού εἶ-

χαν νὰ ἀντιμετωπίσουν ἦταν ἓνα γερὸ εὔλο.

Ἐπίσης, ὁ Ἐντουαρντ Χαίημανς θυμᾶται τὸ ἀκόλουθο περιστατικόν:

«Ὁ ΕΛΑΣ ἐκάλεσε ὑπὸ τὰ ὄπλα, μὲ ἀτομικὲς προσκλήσεις, πολλοὺς νέους πού εἶχαν ἡλικία στρατεύσεως. Δυὸ μέρες ἀργότερα βρέθηκαν στοὺς δρόμους τὰ πτώματα νέων ἀνδρῶν πού εἶχαν ἀρνηθῇ νὰ «παρουσιασθῶν». Μία μέρα, πῆρε τὴν «πρόσκλησι» καὶ ὁ Περικλῆς, ὁ δεκαεννιάχρονος γιὸς τοῦ φίλου μου ἐμπόρου καπνοῦ. Μόνο ἐγὼ μποροῦσα νὰ τοῦ προσφέρω ἱκανοποιητικὴ προστασία. Κανόνισα νὰ «τσακωθῇ» ὁ Περικλῆς μὲ τὸν λοχία μου στὴν προκυμαία. Ὁ λοχίας τὸν συνέλαβε καὶ τὸν ἔστειλε στὸ πειθαρχεῖο. Ἀπὸ κεῖ τὸν παρέλαβε, μαζὶ μὲ μερικὸς ἄλλους νέους, ἓνα σκεπαστὸ στρατιωτικὸ φορτηγὸ καὶ τὸν ἐπιβίβασε σ' ἓνα πλοίαριο στὴν παραλία, γιὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ σ' ἓνα καταδρομικόν.

Στὸν Πειραιᾶ ἔφθασε ἡ 5ῃ ταξιαρχία τῆς 4ης Ἰνδικῆς Μεραρχίας ἀπὸ τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὶς Κυκλάδες, γιὰ νὰ ἐνισχύσι τοὺς ἄνδρες τῆς Λέιτσεστερ καὶ τοὺς Ἰνδοὺς Ντούρχαμς πού κρατοῦσαν μιὰ μικρὴ καὶ πραγματικὰ ἐπικίνδυνη ζώνη, γύρω ἀπὸ τὶς ναυτικὲς ἐγκαταστάσεις. Ὁλόκληρο τὸ λιμάνι σαρωνόταν ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν ἐλασιτῶν.

Ὁ Λίστερς Τζάιλς, ἀπὸ τὸ Φίλεϊ τοῦ Γυόρκσαϊρ, ἦταν τότε δεκανεὺς ταμίας στὴν ΡΑΦ.

«Θυμᾶμαι, γράφει, ὅτι ἤμουν ἀνάμεσα σὲ μιὰ ομάδα 12 ἀνδρῶν πού ἀποδιδάσθηκαν στὴν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

προκυμαία ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἄκατο. Ὁ πρώτος πού πάτησε τὸ πόδι του στὴν προκυμαία ἔπεσε νεκρὸς ἀπὸ μιὰ σφαῖρα ἐλεύθερου σκοπευτῆ. Οἱ συνάδελφοί του, ὅλοι τοὺς νεοφερμένους ἀπὸ τὴν Ἀγγλία, τὰ ἔχασαν κυριολεκτικὰ.

Ἡ Ἰνδικὴ ταξιαρχία ἐνσωματώθηκε στὴν «Μπλόκφορς». Ἡ δύναμις αὐτὴ, πού πῆρε τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὸν διοικητὴ τῆς ταξιαρχοῦ Ἀλαν Π. Μπλόκ ἀνέλαβε τὴν ἀμυνα καὶ τὴν ἐξασφάλισι τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, ὅπως ἡ «Ἀρκφορς» τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ «Μπλόκφορς» εἶχε ἐμπειροπόλεμους ἄνδρες, δοκιμασμένους σὲ σκληρὰς μάχες στὴν Βόρειο Ἀφρικὴ καὶ στὴν Ἰταλία. Ὅμως, τὸ ἔργο πού ἀνελάμβαναν ἦταν πολὺ δύσκολο. Ἴσως δυσκολώτερο ἀπὸ τὸ ἔργο τῶν συναδελφῶν τους τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Πειραιᾶς παρείχε πολλὰ πλεονεκτήματα στὴν ἀνάπτυξι τῶν δυνάμεων τῶν ἐλασιτῶν. Στὸ λόφο τῆς Καστέλλας οἱ Γερμανοὶ εἶχαν δημιουργήσει ἓνα σχεδὸν ἀπόρρητο φρούριο πού εἶχε τὸν ἔλεγχο, ἀπὸ τὴν μιὰ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τοῦ λιμένος.

Οἱ ἐλασίτες ὁχυρώθηκαν εἰς τὴν Καστέλλα, ὅπως στὴν Καλλιπὸλι καὶ σὲ ἄλλα καίρια σημεία.

Ὁ ταξίαρχος Μπλόκ, πού εἶχε πρῶτο ἀντικειμενικὸ στόχο τὴν ἐγκατάστασι ἰσχυρῆς βάσεως ὑπὸ τὰ πυρὰ τῶν ἀγγλικῶν σκαφῶν, ἔκρινε ὅτι ἂν ἔφερνε τὶς δυνάμεις του μέσα σὲ θωρακισμένα αὐτοκίνητα θὰ ἐκμηδένιζε τὸ ἐνδεχόμενον ἀπώλειων.

Πραγματικὰ, οἱ ἄνδρες τῆς 139ης ταξιαρχίας κατέλαβαν μιὰ περιοχὴ στὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Πειραιῶς — Ἀθηνῶν, χωρὶς ἀπώλειες, μ' ὅλο πού πέρασαν μέσα ἀπὸ ἓνα πλῆθος ἐνόπλων ἐλασιτῶν. Ἐκεῖνο πού ἔκανε ζωερὴ ἐντύπωσι στοὺς Βρεταννοὺς ἦταν τὸ γεγονός ὅτι ἐνῶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐλασίτες τοὺς πυροβολοῦσαν, ἄλλοι τοὺς... χαιρετοῦσαν, κουνώντας τὰ χέρια χαρούμενα.

Τὸ Ναυτικὸ Ἀρχηγεῖο τῶν Βρεταννῶν —καὶ τῶν Ἑλλήνων— βρισκόταν στὴν ἄκρῃ τῆς μικρῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως. Ἀποτελοῦσε δὲ τὸν κύριον στόχο τῶν ἐπιθέσεων τοῦ ΕΛΑΣ. Τὸ καταδρομικὸ «Ὁρίων» διεδραμάτιζε οὐσιαστικὸ ρόλο στὴν ἀμυνὰ του καὶ ἔστειλε τμήμα πεζοναυτῶν προκειμένου νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἀμυνὰ του.

(Συνεχίζεται)

ΌΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς εσώθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

51ον

Ὁ ταξίαρχος Μπλόκ ἦταν ἀποφασιστικὸς καὶ ἱκανὸς ἀξιωματικὸς. Κατέστρωσε ἀμέσως σχέδιον πλήρους ἐκκαθαρίσεως τοῦ Πειραιῶς, μὲ βάσι ἓνα λεπτομερὴ χάρτη τῆς πόλεως.

Ἐνὰ τάγμα τοῦ συντάγματος τοῦ "Ἑσσεξ ἀνέλαθε νὰ κάνη πλήρη ἐκκαθάρισι τῆς Καλλιπόλεως. Παρὰ τὰ πυρὰ ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους σκοπευτὰς, ἐπιθέσεις ἀπὸ ὅλες τὶς πλευρὰς μὲ ἀποσπασμάτα ποὺ ἔρριχναν χειροβομβίδες καὶ ὑποχωροῦσαν, ἐπέτυχαν νὰ προελάσουν ὥς τὴν ἔλευσι τῆς νύχτας κάπου 1200 μέτρα.

Ἐνωρὶς τὸ ἄλλο πρωὶ ἀπεβιβάσθη καὶ τὸ ὑπόλοιπο τῆς δυνάμεως τῆς 5ης Ἰνδικῆς ταξιαρχίας. Ἐγίνε μιά δευτέρη προέλασι 800 περίπου μέτρων ποὺ περιέλαθε ὅλη τὴν περιοχὴ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ προκυμαία τοῦ κυρίως λιμένος ὥς τὴν Καστέλλα, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ καταληφθῇ, μὲ μεθοδικὴ καὶ ἀποφασιστικὴ ἐπίθεσι. Ἡ τελικὴ φάσις τῆς ἐπιχειρήσεως ἦταν νὰ ἐνωθῶν οἱ μονάδες τῆς 139ης ταξιαρχίας μὲ τοὺς Ντούργαμς καὶ νὰ ἀνοίξουν μαζὶ τὸ δρόμο πρὸς τὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὸ Φάληρο. Μιά δευτέρη ἐπιχειρήσι γιὰ νὰ ἐκκαθαρισθῶν οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ λιμένος.

Χαρακτηριστικὴ τοῦ τρόπου τῶν ἐπιχειρήσεων στὶς συνοικίαι τοῦ Πειραιᾶ, τότε, εἶναι ἡ ἀφήγησις τοῦ τότε ἀνθυπολοχαγοῦ Τρέθωρ Ἀλεξάντερ, ποὺ διοικοῦσε ἓνα λόχο τυφεκιοφόρων.

—Θυμᾶμαι πὺς πῆραμε τὶς ὁδηγίαις μὲσα σὲ μιά ἀποθήκη στὴν προκυμαία. Ἡμᾶστε ὅλοι ἀσυνήθιστοι σὲ μάχαι μὲσα στὴν πόλι. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, οἱ ἐντολές μας ἦταν νὰ μὴ κάνουμε καθόλου ζημιές στὰ κτίρια. Φαίνεται ὅτι τὸ ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν θεωροῦσε ὅτι ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἦταν μιά ἀνεκτίμητη καὶ ἀναντικατάστατη Ἀκρόπολις. Ἦταν μιά πολὺ σκοτεινὴ νύχτα. Προχωρήσαμε σιωπηλά, μὲ καθόλου σχεδὸν θόρυβο. Ἀλλὰ στὴ γωνία τοῦ πρώτου δρόμου ἔσκασε μὲσα στὰ πόδια μου μιά ἰταλικὴ χειροβομβίδα «κόκκιнос διάβολος», τραυματίζοντας σοβαρὰ τὸν χειριστὴ τοῦ «Μπρέν» ποὺ ἦταν πλάι μου. Μετὰ τὴν σιωπὴ, ἡ ἔκρηξις ἦταν κάτι ποὺ μᾶς σοκάρει. Εὐθὺς ἀμέσως ἐξαμολύθηκαν ὅλοι οἱ δαίμονες τῆς κολάσεως. Ἀπὸ κάποια ταράτσα σκοποῖ (τῶν ἐλασιτῶν) φώναζαν γιὰ νὰ ἐιδοποιήσουν τοὺς φίλους τους. Δὲν εἶχαμε τὴν δυνατότητα νὰ καλυφθοῦμε ἐδῶ ποὺ ἦμασταν καὶ μᾶς εἶχαν καὶ τὰ χέρια δεμένα μὲ τὴν διαταγὴ «ὄχι ζημιές». Οἱ ἀξιωματικοὶ ποὺ ἦ-

σαν πίσω μας, λιγώτερο ἐκτεθειμένοι εἶχαν ἐξηγήσει ὅτι δὲν πρέπει νὰ χτυπάμε τοίχους ἢ κτίρια! "Ἀν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι, ὅταν ξημέρωσε, διαπιστώσαμε ὅτι βρισκόμαστε στὴν περιοχὴ ποὺ ἦσαν τὰ κακόφημα σπίτια τοῦ Πειραιᾶ, αὐτὴ ἡ διαταγὴ ἦταν μάλλον περιεργή!»

Οἱ ἐπιχειρήσεις γιὰ τὴν ἐκκαθάρισι τοῦ λιμένος καὶ τῆς ζωτικῆς ἀρτηρίας πρὸς τὴν Ἀθήνα συνεχίσθησαν μὲσα σὲ ἐμφιαλτικὴ ἀτμόσφαιρα. Γιὰ λόγους ἐντυπωσιάσεως ἔβαζαν τοὺς Ἰνδοὺς νὰ τροχίζουν τὰ μαχαίρια τους τὴν ἡμέρα, γιὰ νὰ τὰ «βλέπουν» ὅλοι.

Οἱ προπαγανδιστὰὶ τοῦ ΚΚΕ ἀντέδρασαν ἀμέσως μὲ τὴν τοι-

τοῦ σὲ μιά ἐπιτυχὴ καὶ αἱματηρὴ ἐκστρατεία γιὰ νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλους τοὺς ἀστυνομικοὺς τῆς Ἀθήνας. Καί, παράλληλα, φρόντισαν νὰ ἐξοφλήσουν ὅλα τὰ παλιὰ πολιτικὰ χρέη».

Πάντως, ὅτι ἔλεγαν καὶ ὅ, τι ἔκαναν οἱ Βρετανοὶ πολιτικοὶ καὶ οἱ ἀνταποκριτὰὶ τῶν ἐφημερίδων, εἴτε ἐσκεμμένα εἴτε ἀπὸ εὐπιστία, οἱ μαχόμενοι τῶν Ἀθηνῶν τὸ μάθαιναν γρήγορα.

Ὁ ταξίαρχος Μπλόκ, ἀρχηγὸς τῆς «Μπλόκφορς», θυμᾶται: «Στὴν ἀρχὴ οἱ ἄνδρες δὲν καταλάβαιναν τί συμβαίνει καὶ δὲν εἶχαν πεισθῇ πλήρως ὅτι αὐτὸ ποὺ τοὺς ζητούσαμε νὰ κάνουν ἦταν σωστό. Ὑπῆρχε

Ὁ Ν. Ζέρβας, ἑφιππος, ἐπιθεωρεῖ μονάδας τοῦ ΕΔΕΣ στὴν Ἠπειρο, λίγο καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσι

χοκόλλησι ἀφίσων ποὺ παρίσταναν τὸν Τσῶρτσιλ καὶ τὸν Παπανδρέου, μὲ τὰ δάχτυλα νὰ τρέχουν αἷμα, νὰ δείχνουν πολίτες πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς στρατιῶτες. Οἱ λεζάντες ἔγραφαν: «Οὔτε οἱ Γερμανοὶ δὲν ἔφεραν ἄλλους νὰ σκοτώνουν γιὰ λογαριασμό τους».

Λίγες μέρες ἀργότερα ὁ Ἀνιούριν Μπήθαν πληροφοροῦσε τὴν Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων ὅτι «ὁ ἐλληνικὸς λαὸς αἰσθανόταν ἀπέχθεια γιὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Βρετανοὶ χρησιμοποιοῦσαν Γκούργακς ἐναντίον του».

Στὸ μεταξύ, οἱ «ἰνστρούχτορες» τοῦ ΚΚΕ ἐκμεταλλεύθηκαν ὅσο μπορούσαν καλύτερα τὸ γεγονός αὐτό. Στὴν Ἀθῆνα διέδιδαν φήμες ὅτι τοὺς Γκούργακς τοὺς εἶχαν μὲσα στὰ κλουθιά, σὰν τὰ θηρία τῆς μέρας, καὶ τὴ νύχτα τοὺς ἐξαμολοῦσαν ἐναντίον τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ!

Στὸ μεταξύ, ὁ Κάπελ τοῦ «Τέλεγκραφ» ἔγραφε: «Κι' ἐνῶ ὅλες οἱ ἐφημερίδες τοῦ κόσμου κραυγάζουν «ἐγκλημα» ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως τοῦ Τσῶρτσιλ, ὁ ἰκανοποιημένος Σιάντος ἐξαπέλυσε τοὺς ἀλητές

μιά σαφὴς ἀπροθυμία. Αὐτὸ συνέβαινε πρὶν διαπιστώσουν οἱ ἴδιοι ὅτι οἱ ἐλασίτες ἦσαν ἐκείνοι ποὺ ἔκαναν τὶς φρικιαστικὲς πράξεις καὶ ὅτι ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἦταν τὸ θύμα τους. Καὶ τότε ἀρχισαν νὰ πολεμοῦν ἀποφασιστικά, γιὰτί ἤξεραν ὅτι τὸ κάνουν πρὸς χάριν τοῦ φιλήσυχου ἐλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ ἦσαν ὅλοι τοὺς ἐξαγριωμένοι, γιὰτί δὲν τοὺς ὑπεστήριζαν οἱ πολιτικοὶ στὴν πατρίδα».

Ὁ Τζῶρτζ Μάρσντεν ἀπὸ τὸ Οὐώσουλ τοῦ Στάρφορσαϊρ, δεκανέας - μάγειρος στὸ 97ο Βρετανικὸ Νοσοκομεῖο, δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ μισῇ ἢ νὰ ἀντιπαθῇ τοὺς ἐλασίτες ὥσπου: «Ἐναν ἀπὸ τοὺς ὁδηγοὺς τῶν ἀσθενοφόρων μας τὸν εἶχαν σκοτώσει μὲ μιά σφαῖρα στὸ κεφάλι. Οἱ ἀντάρτες πῆραν τὸ ἀσθενοφόρο καὶ τὸ ταχυδρομεῖο ποὺ μετέφερε, ὕπῃρχε ἓνα παρεκκλήσιο στὴν αὐλὴ τοῦ νοσοκομεῖου καὶ ἤδη τὴν πρώτη ἐβδομάδα εἶχαν ταφῇ ἐκεῖ πάνω ἀπὸ ὀγδόντα ἄνδρες μας».

Ἐπίσης ὁ Χάρρυ Τζόνστον θυμᾶται πάρα πολὺ καλὰ ὅτι τὶς πρώτες ἡμέρες κιόλας εἶχε

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

σκοτωθῇ ἓνας λοχίας καὶ εἶχαν τραυματισθῇ σοβαρὰ ἓνας ἀξιωματικὸς κι' ἓνας στρατιώτης. «Καὶ δὲν μᾶς ἄφηναν νὰ ἀνταποδώσουμε καν τὰ πυρὰ», συμπληρώνει. «Ἐπειτα ἀπὸ λίγο πῆραμε ἀγγλικὲς ἐφημερίδες ποὺ ἔγραφαν: Σταματήστε νὰ σκοτώνετε ἀθώους Ἕλληνες!»

Ὁ ΕΛΑΣ εἶχε ἐγκαταστήσει πολυάριθμα ἰσχυρὰ σημεῖα ἀντιστάσεως —μὲ ὅλους καὶ πολυθόλα— σ' ὅλον τὸν Πειραιᾶ. Τὴ νύχτα τῆς 13ης Δεκεμβρίου, ἔγινε γενικὴ ἐκκαθαριστικὴ ἐπιχειρήσι, γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶν ὅλοι οἱ δρόμοι ἀπὸ τὴν προκυμαία ὥς τὰ συρματοπλέγματα. Οἱ Γκούργακς ἔμειναν στὴν ἐφεδρεία, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῶν σὲ ἐπίθεσι ἐναντίον τῆς Καστέλλας, ἐνῶ οἱ Λεϊτσεστερ ἐκινήθησαν γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς ἄνδρες τοῦ "Ἑσσεξ μὲ τοὺς Ἰνδοὺς Μπαλούχις στὴν ἐπικίνδυνη καὶ δύσκολη ἐπιχειρήσι τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν σπιτιῶν.

«Τώρα εἶχαμε χάρτες τῶν δρόμων», περιγράφει ὁ Ἀλεξάντερ «καὶ προχωροῦσαμε ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ. Οἱ περισσότερες ἀπώλειές μας προέρχονταν ἀπὸ τοὺς κρυμμένους ἐλεύτερους σκοπευτὰς».

Ἀλλὰ τώρα, εἶχαν ἀποβιβασθῇ καὶ ἄλλα τάνκς «Σέρμαν» καὶ μὲ τὰ μεγάλα κανόνια τους τίναζαν στὸν ἀέρα τὰ ὠχυρωμένα σημεῖα ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ταξίαρχος Μπλόκ εἶχε διατάξει τὰ τάνκς νὰ μὴ διατάζουν νὰ «κάνουν σκόνη» τὰ σπίτια ποὺ χρησιμοποιοῦσαν σὰν σημεῖα ἀντιστάσεως οἱ ἐλασίτες.

Ὁ Τζ. Ποῦλτον, τοῦ 40οῦ Συντάγματος Τεθωρακισμένων, περιγράφει:

«Ὁ καλύτερος τρόπος ἦταν νὰ προχωρῇ τὸ τάνκ στὴ μέση τῆς ὁδοῦ, ἐνῶ οἱ πεζικάριοι πῆγαιναν δεξιά καὶ ἀριστερὰ ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα. Αὐτὸ ἐμπόδιζε τὸν ἐχθρὸ νὰ πετὰ βόμβες μὲ βενζίνη κατὰ τῶν ἀρμάτων μάχης. Ἐπέτρεπε ἐπίσης στὰ ὅπλα τῶν τάνκς νὰ χρησιμοποιοῦνται πρὸς τὰ ἐμπρός. Τὸ πλήρωμα ἤξερε ὅτι τὰ πλευρὰ του ἦσαν προφυλαγμένα.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς εσώθη η Έλλάς τ' 44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

52ον

»Η μέθοδος που χρησιμοποιούσαμε για να ανοίξουμε τις πόρτες των διαφόρων σπιτιών αντρων του έχθρου ήταν ειδικά μελετημένη. Ο πρώτος άνδρας προχωρούσε μερικά βήματα πέρα από την πόρτα. Ο δεύτερος άνδρας έτρεχε προς την πόρτα και πυροβολούσε πολλές φορές με τόμπυγκαν κατά της κλειδαριάς, έπειτα κλωτσούσε την πόρτα και έκανε προς τα πίσω. Ο ύψ' αριθμόν τρία άνδρας έρχόταν από την άλλη πλευρά της πόρτας με μία χειροβομβίδα «μίλς» στο χέρι. Την ίδια στιγμή είχε έτοιμη άλλη «μίλς» και ο ύψ' αριθμόν ένα άνδρας. Πετούσαν και οι δυο τις χειροβομβίδες τους μέσα στο έσωτερικό του σπιτιού και έσπευδαν να καλυφθούν ενώ οι έκρηξεις σήκωναν σύννεφο τη σκόνη».

Οι κομμουνιστάι αποκάλυψαν τους άνδρες των τεθωρακισμένων «Μαύρους Χασάπηδες», λόγω του ότι φορούσαν μαύρους μπερέδες. Και τους αλεξιπτωτιστές (που φορούσαν κόκκινους μπερέδες) τους αποκάλυψαν «Κόκκινους Διαθόλους». Τό σλόγκαν που επικρατούσε ήταν: «Κανέναν Μαύρο Χασάπη και Κόκκινος Διαθόλος δεν θα φύγει ζωντανός από την Έλλάδα».

Οι κομμουνιστάι είχαν έγκαιρα κλείψει ήδη κάθε έλπίδα να «ατρέψουν τους άνδρες των βρετανικών δυνάμεων κατά των αξιωματικών τους». Όλοι οι Βρετανοί φαντάροι είχαν διαπιστώσει προσωπικά τι ήταν οι έλασάτες και τι έπεδίωκαν. Είχαν δει έλασάτες να σκοτώνουν «έν ψυχρώ» συμπατριώτες τους, να πυροβολούν έναντιον άσθενόφρων, να σκοτώνουν χωρίς διάκρισι. Και ήταν άποφασισμένοι να τους πολεμήσουν.

Όμως, οι Βρετανοί και —κυρίως— οι Άμερικανοί δημοσιογράφοι, που απέφευγαν με προσοχή την πρώτη γραμμή του πυρός, συνέχιζαν να αναμασούν τα ψέματα που τους διωγέτευαν οι κομμουνιστάι.

«Είς την Έλλάδα τά στρατεύματά μας μάχονται διά να υποστηρίξουν μίαν αντίλαϊκήν κυβέρνησιν, ή οποία μπορεί να διατηρηθί εις την άρχήν μόνο με λουτρό αίματος», έγραψε ή έφημερίς «Νιού Στέητμαν». «Δέν ύφίσταται φανερός λόγος διά την στρατιωτικήν παρουσίαν μας εκεί. Τό ΕΑΜ δέν είναι περισσότερο κομμουνιστική όργάνωσις άη' όσον είναι τό «Φ.Φ.Ι.» της Γαλλίας. Ο πρωθυπουργός (ό Τσώρτσιλ) ακολουθεί τακτικήν ή οποία σημαίνει πόλεμον εις εύρειαν και δαπανήρην κλίμακα όχι έναντιον μιάς πολιτικής φατρίας άλλα έναντιον του έλληνικού λαού».

Σπύρος Καραμπίνας, Ήπειρώτης. Ένας από τους όπλαρχηγούς του Ζέρβα, που έπαιξαν σημαντικό ρόλο μέσα στους κόλπους του ΕΔΕΣ

Αυτή ή τρομερή διαστροφή των γεγονότων προεκάλεσε την όργη του Φίλιπ Νίντ, που ήξερε από πρώτο χέρι την κατάστασι. Και άποφάσισε να τά ψάλλη στον Κίνγκσλεϋ Μάρτιν (άλλά παρά τις προσπάθειές του δέν τά κατάφερε ποτέ να τον συναντήση).

Όμως, μία «φωνή από τον τάφο», ένα γράμμα που διαδόσθηκε στή Βουλή των Κοινοτήτων, απέδειξε πόσο άδικο είχε ή έφημερίς «Νιού Στέητμαν».

Ο βουλευτής Κουίντιν Χόγκ προχώρησε προς τό βήμα και είπε:

—Ο στρατιώτης μας αυτός ήταν —όπως λέει ο πατέρας του— από εκείνους που δέχονται τις άπόψεις του «Νιού Στέητμαν». Τώρα ο στρατιώτης μας αυτός είναι νεκρός, εκεί στήν Έλλάδα. Ίδου τί γράφει στήν έπιστολή προς τον πατέρα του: «Δέν μπορώ τώρα πιά να άγνοήσω τό αναμφισβήτητο γεγονός ότι ή άριστέρα στήν Έλλάδα είναι υπεύθυνη για την κατάσταση που έπεκράτησε, ενώ ή χώρα πεινά πραγματικά και δέν υπάρχουν καθόλου έφοδια. Ο Βρετανός διοικητής έδω δέν μπορούσε να κάνει τίποτε άλλο, υπό τις παρούσες

συνθήκες. Άν είχαμε υποχωρήσει στήν άπαίτησι του ΕΑΜ να μονουώληση εκείνο την κυβέρνηση, θα έπακολουθούσε σφαγή. Τό να άποκαλούμε τους έλασάτες «φίλους της δημοκρατίας» είναι σαν να δεχόμαστε ότι τά «Ες Ές» (των Γερμανών) θα γίνονταν οι καλύτεροι δάσκαλοι στα κατηχητικά. Αυτά γράφει ο νεκρός νέος άνδρας. Και ο πατέρας του με παρεκάλεσε να διαβάσω την έπιστολή του για να άκουσθί ή «φωνή από τον τάφο» ενώπιον τών αντιπροσωπειάς του «Εθνος», προκειμένου να άποτελέση προειδοποίησι για όσους πιστεύουν στις άπόψεις του «Νιού Στέητμαν».

Στό μεταξύ ο Ρίτσαρντ Μάουερ, του «Σικάγο Ντέηλυ Νιούς», έγραψε:

«Ίδου τά βασικά σημεία του έλληνικού προβλήματος: Άπό τη μία πλευρά είναι οι Άγγλοι. Άπό τήν άλλη πλευρά είναι ο έλληνικός λαός που έχει όργανωθί σε μία πελώρια λαϊκή κίνησι, τό ΕΑΜ. Και στή μέση είναι οι Έλληνες φασίστες, οι συνεργάτες των Γερμανών, οι μοναρχικοί, που πήγαν στο πλευρό των Γερμανών, σ' έναν εμφύλιο πόλεμο... Ο

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

πρωθυπουργός Τσώρτσιλ και ή συντηρητική κυβέρνησίς του πιστεύουν ότι οι μοναρχικοί —ή έλλείψει τούτων κάτι ανάλογο— είναι εκείνοι επί των οποίων δύνανται να βασισθούν προκειμένου να υποστηρίξουν τά βρετανικά συμφέροντα εις την Μεσόγειον. Έτσι, στήν Έλλάδα, όλοι φοβούνται ότι ή Βρετανία έχει σχεδιάσει να τους φορτώσιν στήν ράχη ξανά τον Γεώργιο τον Β'».

Έπίσης, αντιπροσωπεία Έλληνοαμερικανών στήν Ούάσιγκτον έσπευσε να «διαμαρτυρηθί έντονώτατα» έναντιον της βρετανικής προσπάθειάς «να επιβάλι διά της δυνάμεως των όπλων μίαν κυβέρνησιν την όποιαν δέν θέλει ο λαός».

Ο Α. Τζ. Κάμμιγκς έγραφε στο «Νιούς Κρόνικλ»: «Άς μη άπατώμεθα επί αυτού. Οι στρατιώτες μας πολεμούν τώρα έναντιον του έλληνικού λαού. Είναι διαφανές ψέμα τό υποστηριζόμενον ότι «μάχονται έναντιον μιάς μικρής συμμορίας κομμουνιστών έπαναστατών... Θα συνεχισθί, λοιπόν, αυτή ή τραγική και βρωμερή στρατιωτική επιχείρησις μόνο και μόνο για να επιβληθί μία τυρανία και να ξαναγυρίσι ο Γεώργιος της Έλλάδος, παρά την θέλησι του λαού της χώρας... Ένας διαπρεπής γνώστης μου, μου είπε χτές: «Σάν Άγγλος αισθάνομαι τώρα έντονη ταπείνωσι, όπως αυτήν που ένιωσα μετά τό Μόναχο». Η φράσις αυτή έκφράζει τό κοινό συναισθημα όλων των ανθρώπων αυτής της χώρας».

Ίσως. Άλλά δέν εξέφραζε τά συναισθήματα των Βρετανών που πολεμούσαν στήν Έλλάδα. Ο συνταγματάρχης Όλιβερ έγραψε στήν σύζυγόν του:

«Βλέπω ότι ο Τζ. Κάμμιγκς γράφει τό συνηθισμένο του «όλοι έχουν δίκιο εκτός από τους Άγγλους» για όσα συμβαίνουν έδώ. Πολύ θα τό ήθελα μερικοί άπ' αυτούς τους λεβέντες να κάνουν μία επίσκεψιν σ' αυτόν τον τόπο. Ένας από τους λοχίες μας μου διηγήθηκε ότι στο άεροδρόμιο έφθασε κάποιος «ειδικός παρατηρητής» από την Άγγλία. Ο λοχίας του είπε ότι ήξερε και ό άνθρωπος πηρ τό πρώτο άεροπλάνο που έφευγε από την Έλλάδα, λέγοντας ότι δέν χρειαζόταν τίποτε άλλο και ότι ήξερε ότι χρειαζόταν για την άναφορά που ήθελε να κάνει. Αυτά για τους «ειδικούς άπεσταλμένους» και τους «καλώς πληροφορημένους»!

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠ

53ον

Αυτήν περίπου την εποχή, ο στρατηγός Φέρφ ρώτησε τον Σαλίσμπουρυ του «Ντέηλυ Χέραλντ», ο οποίος έστελνε ακριβείς ανταποκρίσεις, αλλά που τα γράμματά του «προσαρμόζονταν»:

— Τί διάβολο κάνει η έφημερίδα σου;

— Ο Σαλίσμπουρυ αποκρίθηκε: — Προσπαθώ να περιγράψω τα συμβαίνοντα με Ισορροπημένο τρόπο. Άλλά εκείνοι μου έστειλαν έντολή ότι δέν τους ενδιαφέρει η Ισορροπημένη άποψις, αλλά μόνο οι ανταποκρίσεις από μία όρισμένη «γωνία».

— Ο Γκραίηγκ Ντόναλντ λέει:

— Ο Τύπος στην πατρίδα έγραφε πράγματα διαφορετικά απ' αυτά που βλέπαμε έμείς εκεί. Όλοι αυτοί οι ανταποκριτάι έπρεπε να βλέπουν αυτά που βλέπαμε και έμεις, να ξέρουν τί συμβαίνει. Και τὸ πιὸ απλό μυσλὸ τοῦ τελευταίου στρατιώτη μας έβλεπε την αλήθεια. Οί άνδρες μας εκεί, στην Έλλάδα αισθάνονταν μεγάλη πικρία γιατί μία δράκα ανθρώπων παραπλανούσε την κοινή γνώμη. Και έγραφαν πολλά και φοβερά, έναντίον τοῦ Σκόμπ που χειριζόταν τόσο πολύ καλά την κατάσταση και από πολιτικής άπόψεως.

— Ο Γκόντφρεύ Χόμπς, που είχε πάρα πολλές ευκαιρίες να μελετήσει τους δημοσιογράφους στην «Μεγάλη Βρετανία», τους διεχώρισε σέ τρεις κατηγορίες: τους «ένεργητικούς», τους «παθητικούς» και τους ενδιαφερομένους να έντυπωσιάζουν». Είς την πρώτη κατηγορία περιλάμβανε εκείνους που ήσαν «πραγματικά άφωσιωμένοι σὸ λειτούργημά τους, που ήθελαν να έχουν τις πληροφορίες τους από πρώτο χέρι». Αυτοί ήσαν οί Ρίτσαρντ Κάπελ τοῦ «Τέλεγκραφ», ὁ Σάν Σέτζουϊκ τοῦ «Νιού Γιόρκ Τάιμς», ὁ Φρέντ Σαλίσμπουρυ τοῦ «Ντέηλυ Χέραλντ», ἡ Κλαίαρ Χόλλιγκουωρθ τῶν έφημεριδῶν τοῦ Κέμσλεϋ και ὁ Στέφεν Μπάριμπερ τοῦ «Νιούς Κρόνικλ». Ο Χόμπς είχε ιδιαίτερα έντυπωσιασθῆ από τὸ ότι ἡ Κλαίαρ Χόλλιγκουωρθ πήγαινε στην πρώτη γραμμὴ τοῦ πυρός για να συγκεντρώση τις πληροφορίες της.

Για τους «παθητικούς» δημοσιογράφους λέει:

— Αυτοί δέν έβγαιναν ποτέ από τὸ ξενοδοχείο και ὅ,τι έγραφαν βασιζόταν στις ανακοινώσεις μας και στις φήμες. Οί «ένδιαφερόμενοι να έντυπωσιάζουν» έψαχναν να βροῦν μονάχα Ιστορίες που να περιγράφουν «τίς βαρβαρότητες» τῶν Βρεταννῶν και τῶν τακτικῶν ελληνικῶν δυνάμεων. Ιστορίες που τις διέδιδαν οί κομμουνισ-

— Ο διοικητής της θρυλικῆς III Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας τοῦ Ρίμινι, τότε συνταγματάρχης Θρασύβουλος Τσακαλώτος, εισέρχεται έπικεφαλῆς τῶν τμημάτων του εἰς τὰς Ἀθήνας (11.12.44) έν μέσω θερμῶν συγκινητικῶν έκδηλώσεων τοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐζητωκραύγαζε τὸ μοναδικὸν πλήρως ὠργανωμένον στρατιωτικὸν συγκρότημα που διέθετε τότε τὸ ἔθνος. Ἀργότερον τὸ «συγκρότημα Ρίμινι», ὁπὸ τὸν Θρασύβουλον Τσακαλώτων ανέλαβε, ὅσῃς τῆς διαταγῆς 605) 28.12.44, εὐρυτάτας έκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὰς περισσότεράς ὑπὸ ἀναρχοκομμουνιστικὸν έλεγχον περιοχὰς τῶν Ἀθηνῶν (Μέτς, Νεκροταφείου, Κυνοσάργους, Καισαριανῆς, Ἀναλήψεως, Ὑμηττοῦ, Γηροκομείου, Σταδίου, Παγκρατίου και ἄλλας)

στές. Αυτὴ ἡ ὁμάδα περιελάμβανε δυὸ-τρεις Ἀγγλους, ἄρκετους Ἀμερικανούς —ὅλοι τους είχαν ἀναλάβει για πρώτη φορά πολεμικὴ ἀποστολὴ— και ἄρκετους Ἕλληνες.

— Ο συνταγματάρχης Τόνυ Ράουζ, τῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν τοῦ Σκόμπ, ὑπεύθυνος για τὰ καθημερινὰ ἀνακοινωθέντα και για τὴν ἐνημέρωσι τοῦ Τύπου, παρατήρησε κάποτε με πικρὸ χιούμορ ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἔκανε δηλώσεις με στοιχεῖα που είχε δώσει ἐκεῖνος στοὺς δημοσιογράφους πριν από λίγη μόνον ὥρα.

— Ένα από τὰ πιὸ μεγάλα ψέματα που μετέδωσαν τότε οί δημοσιογράφοι τοῦ ξενοδοχείου τῆς «Μεγάλης Βρεταννίας» ἦταν ὅτι ἡ ΡΑΦ είχε δολοφονήσει «χίλια τουλάχιστον γυναικόπαιδα κατόπιν βομβαρδισμοῦ τῶν Ἀθηνῶν.

— Ἀλλά σέ ἓνα ἄρθρο που έγραψε ἀργότερα, ὁ Σάν Σέτζουϊκ έγραψε:

«Οί Βρεταννοί —ὅπως γράφεται— έστειλαν τοὺς στρατιώτες τους προκειμένου να ἐπαναφέρουν στὸν θρόνο τὸν Βασιλέα Γεώργιο Β'. Αυτό είναι ἓνας μῦθος. Ἡ Βρεταννία είναι ἐκείνη που επέμεινε ὅτι ὁ Βασιλεὺς δέν πρέπει να ἐπιστρέψῃ ἀν δέν τὸ ζητήσῃ ἡ ἐλεύθερη φωνὴ τοῦ λαοῦ».

— Ένα περίεργο γεγονός που έχει καταγραφῆ ἀλλὰ που ποτέ δέν έχει σχολιασθῆ, είναι ὅτι τὴν ἐποχὴ τῆς Διασκέψεως τῆς Τεχεράνης (Νοέμβριος τοῦ 1943), ὁ Οὐίνστον Τσῶρτσιλ, που περνοῦσε από τὸ Κάιρο, είχε συνάντησι με τὸν Βασιλέα Γεώργιο και τοῦ εἶπε ὅτι ἡ κυβέρνηση τῆς Αὐτοῦ Βρεταννικῆς Μεγαλειότητος δέν θά ὑπεστήριζε τὴν ἐπιστροφή του στήν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

— Ἑλλάδα, πριν διεξαχθῇ ἐλεύθερο δημοψήφισμα, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῶν Ἀθηνῶν. Ὁμως, ὁ πρόεδρος Ροῦζβελτ που ἐπεσκέφθῃ τὸν Ἑλληνα Βασιλέα, μετὰ τὸν Τσῶρτσιλ, τὸν συνεβούλευσε να ἐτοιμάσῃ τὸ «ἄσπρο του ἄλογο για να μπῇ θριαμβευτῆς στήν Ἀθήνα».

Φαίνεται ὅτι ἡ συμβουλὴ τοῦ Ροῦζβελτ ἔκανε τὸν Βασιλέα Γεώργιο να παραμείνῃ, για πολὺ ἀνένδοτος στις συστάσεις τῶν Βρεταννῶν.

Και ὁ Σάν Σέτζουϊκ έγραψε ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς Ἀμερικῆς ἦταν κάτι που είχε ἄμεση σχέση με «ὅλα αυτά».

— Ἄν ἐγκαταλειφθῇ από τὴν Βρεταννία και τις ΗΠΑ, σήμερα, ἡ Ἑλλάς θά εἶναι αὐριο στὰ χέρια τῶν κομμουνιστῶν. Ἡ Τουρκία θά κυκλώθῃ και τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων θά καταληφθοῦν. Οί χῶρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ζωτικῆς σημασίας για τις ἐνοπλες δυνάμεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν και τῶν ἀναγκῶν τῶν κατὰ τὴν εἰρήνην, δέν θά παραμείνουν ἀνοικτές για τὴν Δύσιν».

★

Στὸ μεταξὺ, οί μαχόμενοι στήν περιοχή τῶν Ἀθηνῶν και τοῦ Πειραιῶς Βρεταννοί, που ἤξεραν πολὺ καλά τί συμβαίνει, συνέχιζαν να κάνουν αὐτὸ που ἔκριναν ὅτι ἦταν καθήκον τους. Οί Μπαλούχικς και οί Ἑσσεξ συνέχιζαν τὴν ἐκκαθάρισι τοῦ Πειραιῶς, ὅπου ὁ ΕΛΑΣ ἔσπευσε να στείλῃ ἐνισχύσεις, με ἀποτέλεσμα να γίνῃ πολὺ πιὸ σκληρὴ ἡ ἀντίστασι τοῦ στὰ «Ισχυρὰ σημεῖα».

Πάντως, οί Μπαλούχικς κατέλαβαν τὸ τοπικὸ ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ και σέ ἄλλα σημεῖα, τὰ τάνκς τίναναν στὸν ἀέρα τὰ ὀδοφράγματα.

Οί ὀχυρώσεις τῶν Γερμανῶν στήν Καστέλλα παρουσίαζαν μεγάλες δυσχέρειες για τὴν κατάληψι τοῦ λόφου. Ἐκρίθῃ ὅτι πρῶτα ἔπρεπε να γίνῃ λίγο «μαλάκωμα» τῆς περιοχῆς από τὰ πολεμικά. Τὸ καταδρομικὸ «Αἶας» βρισκόταν σέ μικρὴ ἀπόστασι από τὴν ξηρά, τὴσιν ὅσῃ ἦταν ἀπαραίτητη για να μὴ τὸ φθάνουν τὰ πυρὰ τῶν ἐλασιτῶν.

Τὸ «Αἶας» και μερικὲς κορβέτες που ἦσαν ἐκεῖ κοντὰ ἔβαλαν κατὰ τῆς Καστέλλας, με πυροβόλα μικροῦ κυρίως διαμετρήματος.

— Ο Τόμας Μούρις, σημάτωρὸς σὸ «Αἶας» λέει:

(Συνεχίζεται)

‘ΟΤΑΝ ‘ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ‘ΟΤΙ ΕΙΧΕ ‘ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη ή ‘Ελλάς τὸ ‘44

ΤΟ ΠΡΟΣΤΗΡΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

54ον

— Σίγουρα θὰ τοὺς ἔκανε νὰ τρομάξουν γιὰ καλὰ ὁ βομβαρδισμός μας. Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ φαίνονταν τόσο γελοῖα! Μὲ τὰ σοηδικὰ ἔμπορικά σκάφη ἐκεῖ πὶὸ πέρα, γεμάτα τρόφιμα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πεινοῦσαν καὶ ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ πλησιάσουν γιὰ νὰ ξεφορτώσουν!

Ἕνας ἄλλος ναύτης, ὁ Τζόφρεϋ Φλέτσερ, ἐπὶ τοῦ «Ἐμ Ἐλ 865» λέει:

— Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ἦσαν ἀρκετὰ ἀπρόθυμοι γιὰ τὸν βομβαρδισμό ἀφοῦ ἀναγκαστικά θὰ ἔκαναν κακὸ καὶ σὲ ἀθώους πολίτες οἱ ὁδίδες μας. Μᾶς ἐξήγησαν ὅτι ἡ κατάσταση, δυστυχῶς, ἦταν ἀπελπιστική, ἀφοῦ ἡ μικρὴ βρετανικὴ φρουρὰ τῶν Ἀθηνῶν ἦταν περικυκλωμένη ἀπὸ μεγάλες δυνάμεις τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐπίσης μᾶς ἐξήγησαν ὅτι ἂν οἱ Ἕλληνες πολίτες διάλεγαν νὰ πᾶνε μὲ τὸ μέρος τοῦ ΕΛΑΣ, τότε ἦταν σὰν νὰ ὑπέγραφαν μόνιμοι τοὺς τὴν καταδίκη τους.

Στὸ μεταξὺ ἔφθασαν στὸ φρούριο (τὴν Καστέλλα) καὶ μαχητικὰ τῆς ΡΑΦ, γιὰ πολυβολισμούς καὶ βλήματα ἀνταρτῶν τοῦ ΕΛΑΣ νὰ σκαρφαλώνουν στοὺς τοίχους. Ἀρχίσαμε νὰ βάλλουμε πρῶτα ἐναντίον τοῦ ἴδιου τοῦ φρουρίου καὶ ἔπειτα ἐναντίον συγκεντρώσεων ἐλασσιτῶν ποὺ καταφέρονταν νὰ διακρίνουμε. Τὸ πῦρ ἦταν ἀρκετὰ ἀκριβὲς καὶ τὸ φρούριο εἶχε διαλυθῇ σχεδὸν ὡς τὸ βράδυ. Ὁ βομβαρδισμός σταμάτησε μὲ τὸ πρῶτο σκοτάδι. Ἦταν φοβερὸ νὰ εἶσαι στὸ κατάστρωμα αὐτὲς τὲς ὥρες, σοὺ ἔσπαζε τὰ νεῦρα. Γιὰ τὸ μόνον ποὺ ἀκουγες ἐκτὸς ἀπὸ τὲς ἐκπυροσκοπήσεις ἦταν οἱ θρῆνοι καὶ οἱ κραυγὲς γυναικῶν καὶ παιδιῶν!

Μετὰ τὸν βομβαρδισμό ἀπεφασίσθη νὰ γίνη μιά σιωπηλὴ νυκτερινὴ ἐπιθεσις, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς Γκούργκας. Ἡ μάχη ποὺ ἀκολούθησε ἦταν σκληρὴ, ἐπίμονη καὶ κράτησε ὅλη τὴ νύχτα. Ὄπου, τὴν αὐγὴ εἶχε καταληφθῇ ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ λόφου τῆς Καστέλλας. Ἡ τελικὴ ἐξάρμηση ἔγινε τὰ ξημερώματα ἀπὸ τοὺς ἄνδρες τοῦ 1ου Πεζικοῦ Συντάγματος καὶ ὁλόκληρος ὁ λόφος εἶχε καταληφθῇ τὴν 10η πρωινῇ.

Οἱ ἄνδρες τοῦ Ἐσσεξ ἐκινήθησαν γύρω ἀπὸ τὸ λόφο καὶ οἱ ὁμάδες ποὺ προχώρησαν πρὸς τὸν κόλπο τοῦ Φαλήρου κατάφεραν νὰ ἐνωθῶν με τοὺς Γκούργκας τὸ σούρουπο.

Ὁ στρατιώτης Νικόλσον τῶν Ντούρχαμς ἦταν πίσω ἀπὸ ἕνα ὀπλοπολυβόλο σὲ μιά ταράτσα τοῦ Πειραιῶς, τὴν ἡμέρα τοῦ βομβαρδισμοῦ. Περιγράφει:

— Μιὰ μεγάλη διαδήλωση κατευθυνόταν πρὸς τὸ μέρος μας, ὅταν ἐμφανίσθηκαν τρία ἀερο-

Παραλαβὴ πολεμικοῦ ὕλικου στὴν παραλία τῆς Πάργας, ποὺ μετέφεραν οἱ Ἀγγλοὶ μὲ ταχύπλοα κἀφ’ ἀπὸ τὴν Ἰταλία γιὰ τὴν ἐνίσχυσι τοῦ ΕΔΕΣ

πλάνα τῆς ΡΑΦ. Πετοῦσαν πολὺ χαμηλὰ καὶ ἔριχναν ρουκέττες στὰ κτίρια ἐπάνω καὶ γύρω ἀπὸ τὸ λόφο. Ἐπειτα ξαναγύρισαν γιὰ νὰ πολυβολήσουν. Οἱ δρόμοι ἀδειασαν γρήγορα. Ἀλλὰ σὲ λίγο ξαναέμισαν κόσμος. Κουβαλοῦσαν νεκροὺς καὶ τραυματίες σὲ φορεῖα, ἴσως γιὰ νὰ μᾶς κάνουν νὰ αἰσθανθοῦμε ἔνοχοι. Δὲν τὸ κατάφεραν, ὅμως, γιὰτί ὅλοι οἱ στρατιῶτες εἶχαμε καταλάβει τώρα πᾶς τὰ κόλπα τους καὶ εἶχαμε πᾶσι πολλὰ γιὰ νὰ μπορούν νὰ μᾶς συγκινήσουν.

Ἡ συνάντησις τῶν Λέιτσεστερς μὲ τοὺς Ντούρχαμς εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ κλείσῃ τὴν βασικὴ ἀρτηρία ποὺ ἐνώνει τὴν Ἀθήνα μὲ τὸν Πειραιᾶ γιὰ τὸν ΕΛΑΣ. Ἡ μικρὴ χερσονήσος τῆς Καλλιπόλεως εἶχε ἐκκαθαρισθῇ καὶ τὰ μεταγωγικά ποὺ εἶχαν παραμείνει στὸν ἐξωτερικὸ λιμένα μὲ δυνάμεις τῆς 4ης Βρετανικῆς Μεραρχίας ἀρχίσαν νὰ ἀποδιβάξουν ὀχήματα καὶ ἄνδρες προκειμένου νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ἀεροδρόμιο στὸ Καλαμάκι. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς μεραρχίας εἶχε μεταφερθῇ μὲ «Λιμπερτέρος» τὴν 12η Δεκεμβρίου. Οἱ ἄνδρες τοῦ Βασιλικοῦ Συντάγματος (Κίγκς Ρέτζιμεντ) εἶχαν σταλῇ ἀμέσως στὴν Ἀθήνα, ὑπὸ τὴν κάλυψι τοῦ σκότους, ἐνῶ οἱ Χάμσαϊρς ἀνέλαθαν τὴν φρουρὴν τοῦ ἀεροδρομίου.

Ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη, τὸ ζωτικὸ ἀεροδρόμιο ἦταν σὲ μεγάλο κίνδυνο. Ἡ φρουρὰ τοῦ ἦταν περιωρισμένη καὶ εὐπρόσβλητη. Κάθε νύχτα, σὲ κάθε ἀεροπλάνο τοποθετοῦσαν φρουρὰ ἀπὸ τρεῖς ἄνδρες. Ὁ ἕνας ἀπ’ αὐτοὺς ἦταν πολυβολητῆς, ποὺ

θὰ χειριζόταν τὰ πίσω πολυβόλα τοῦ ἀεροσκάφους, ἔτσι, ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

Ὁ Ἄλφρεντ Οὐίλκινσον, ἀπὸ τὸ Σπρότμπουργ τοῦ Ντονκάστερ, ποὺ ὑπηρετοῦσε τότε στὴν φωτογραφικὴ ὑπηρεσία τῆς ΡΑΦ, θυμᾶται:

— Μιὰ νύχτα ἀρχισε κίνησι ἐναντίον μας, στὸ ἀεροδρόμιο. Μερικὰ ἀεροπλάνα ἀπογειώθηκαν, ἐνῶ τὰ ἄλλα τὰ στρέψαμε μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ ὀπίσθιοι πυργίσκοι τους. Ἐπεφταν συνεχῶς φωτιστικὲς φωτοβολίδες προκειμένου νὰ γίνῃ ἐγκαίρως ἀντιληπτὸς ὁ ἐχθρός. Ὁ ἀξιωματικὸς μας ζήτησε ἐθελοντὲς ὀπλισμένους μὲ τυφέκια καὶ χειροβομβίδες ποὺ θὰ προσπαθοῦσαν νὰ κλείσουν τὸ δρόμο στὸν ἐχθρό. Πῆγα, μ’ ὅλο ποὺ αἰσθανόμουν ὅτι δὲν ἦμουν σὲ εὐχάριστη θέσι — δὲν εἶχα ρίξει ποτέ, οὔτε σὲ γυμνάσι, χειροβομβίδα. Τελικὰ δὲν ἔγινε ἡ ἐπιδρομὴ.

Ὁ Λίστερ Τζάιλς περιγράφει ὅτι τὸ ἀεροδρόμιο εἶχε τρεῖς σειρὲς συρματοπλέγματα καὶ οἱ ἄνδρες κοιμόντουσαν σὲ σκηνὲς ἢ σὲ οἰκήματα μισοκατεστραμμένα ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Ἡ μεγαλύτερη δυσκολία μας, θυμᾶται, ἦταν νὰ ξεχωρίζουμε τὸν ἐχθρό ἀπὸ τοὺς ἁθῶους πολίτες. Κορίτσια κουβαλοῦσαν χειροβομβίδες στὲς τσάντες τους καὶ οἱ νεαροὶ τὲς ἔκρυβαν στὰ πανταλόνια τους. Οἱ Ἕλληνες ποὺ συνεργάζονταν μαζί μας, μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο, συλλαμβάνονταν ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ καὶ θανατώνονταν. Πάνω ἀπὸ 70 ἄτομα εἶχαν ταφῇ μέρικα μόνον μέτρα ἔξω ἀ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

πὸ τὴν περίμετρο τοῦ ἀεροδρομίου.

Ὁ Ἀρθουρ Τζόλεϋ, τῆς 221 μοίρας διοικήσεως ἀκτοφυλακῆς, θυμᾶται ὅτι τὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Καλαμακίου ἦταν δι-
αρκῶς κάτω ἀπὸ πυρὰ πολυβόλων.

Ὁ πόλεμος στὸν ὁποῖο ἐρχόταν νὰ λάθῃ μέρος ἡ 4η Μεραρχία, δὲν εἶχε καμμιὰ ἀπολύτως σχέσι μὲ τὸν «εὐθὺ καὶ εἰλικρινῇ» πόλεμο μὲ τοὺς Γερμανούς. Ὅπως θὰ σημειωνόταν στὴν ἐπίσημη Ἱστορία τῆς Μεραρχίας: «Ὁ ἐχθρὸς δὲν φοροῦσε στολὲς καὶ μποροῦσε νὰ εἰσχωρῇ συνεχῶς στὲς γραμμὲς μας. Τὸ πεδίο τῆς μάχης ἦταν συνεχῶς γεμάτο ἀπὸ Ἕλληνες πολίτες. Ὁ ΕΛΑΣ χρησιμοποιοῦσε παιδιά γιὰ κάλυψι, γιὰ νὰ μεταφέρουν μηνύματα καὶ πυρομαχικά. Δὲν ἦταν καθόλου περίεργο νὰ βρεθῇ, μέσα σ’ ἐνα παιδικὸ καρροτσάκι, ἕνα μωράκι καὶ μιὰ βόμβα. Τὰ ἀσθενοφόρα μετέφεραν ἐνισχύσεις καὶ πυρομαχικά καὶ ὄχι τραυματίες».

«Πολλοὶ ἄνδρες μας δὲν ἦσαν καθόλου εὐτυχεῖς ποὺ πηγαιναν στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ συμβάλουν νὰ ὑποταχθοῦν οἱ κομμουνιστὰι, ἀφοῦ —στὸ κάτω κάτω— ἡ Ρωσία ἦταν σύμμαχος μας», θυμᾶται ὁ στρατιώτης Κέννεθ Λάρκ, κάτοικος τῶρα τοῦ Ἑξέτερ. «Ὅταν ἀποδιβαζόμαστε, ἕνας ναύτης μᾶς εἶπε: Δὲν καταλαβαῖναι τί διάβολο θὰ κάνετε ἐσεῖς ἐκεῖ πέρα. Ἦδη ἔχουν περικυκλώσει τοὺς ἐπὶλεκτοὺς ἀλεξιπλωστῆς γύρω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι».

Ἡ νέα Μεραρχία θὰ εἶχε σὰν κύριο ἔργο τῆς νὰ κρατήσῃ ἐλεύθερο τὸ δρόμο ἐφοδιασμοῦ ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ πρὸς τὸ ἀεροδρόμιο. Μόνον τὸ ἄκρο ἀριστερὸ τῆς παρατάξεώς τῆς θὰ ἀνελάμβανε νὰ συνεχίσῃ τὴν ἐπιθεσις ποὺ εἶχε ἦδη ἀρχίσει ἡ 139η ταξιαρχία καὶ ἡ 5η Ἰνδική.

Ἦδη, ἡ Μεραρχία εἶχε συμπληρωθῇ καὶ ἔμενε μόνον τὸ πυροβολικὸ τῆς πίσω. Ἕνα σύνταγμα ἀρχίσε νὰ ἀνεβαίνει πρὸς τὴν Λεωφόρο Συγγροῦ. Τὸ μεγαλύτερο τμήμα τοῦ κεντρικοῦ Πειραιᾶ εἶχε ἐκκαθαρισθῇ καὶ μόνον τὸ ἐσωτερικὸ λιμάνι ἦταν ἀκόμη στὰ χέρια τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐπίσης στὰ ὑψηλότερα σημεία πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τμήμα τῆς πόλεως παρέμεναν ἰσχυρὰ ὠχυρωμένες θέσεις τοῦ ΕΛΑΣ, σὲ πυκνοκατοικημένες περιοχές.

Ὁ Πήτερ Γκλάς ἦταν τότε λοχαγὸς τοῦ 6ου τάγματος τῶν Μαύρων Φρουρῶν. Περιγράφει:

(Συνεχίζεται)

Πώς εσώθη η Έλλας τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

55ον

— Χρησιμοποιούσαμε την τεχνική του πεζικού που λέγεται «πύρ και κίνησις» έκκαθαρίζοντας συστηματικά κάθε δρόμο, σύμφωνα με τις διαταγές. Δεν είχας ιδέα ποιός ήταν ο έχθρός σου. Έμπαινες στο σπίτι του κάθε ανθρώπου και αυτό ήταν πολύ άσχημη υπόθεση. Στις αρχικές επιδρομές μας ξέρω ότι πιάσαμε πολλούς άθώους και τούς στείλαμε για ανάκρισι. Θυμάμαι ότι από ένα σπίτι βγήκε ένας πολίτης, με πυροβόλησε και εξαφανίστηκε. Εύτυχως αστόχησε. Η απαγόρευσις της κυκλοφορίας βοήθησε αρκετά. Όταν κυκλοφορούσε κανείς την ώρα που απαγορευόταν, τον πυροβολούσαν. Χωρίς την απαγόρευσις της κυκλοφορίας δεν νομίζω ότι ήταν δυνατόν να καθάρουμε τους δρόμους από τον ΕΛΑΣ.

Μιά χαρακτηριστική σκηνή περιγράφει ο Γκόρντον Γουέλσλεϋ από το Ουάτφορντ, λοχίας των διαβιβάσεων, τότε.

— Τις ώρες που επιτρεπόταν η κυκλοφορία ή σκηνή που αντικρύζες ήταν ειρηνική και φυσιολογική. Άνδρες, γυναίκες και ιερείς κυκλοφορούσαν ήσυχα στους δρόμους. Ξαφνικά ακουγόταν ένα σφύριγμα, οι πολίτες εξαφανίζονταν άμέσως. Και οι δρόμοι γέμιζαν ήχους πολυβόλων.

Απεφασίσθη, προκειμένου να εξαρθρωθή η κυριαρχία του ΕΛΑΣ στο εσωτερικό τμήμα του λιμένος του Πειραιώς, να γίνη μία εύρεσις κλίμακος αμφίδιου επιχείρησις. Ξάν να είχαν διαπισθανθή τις προθέσεις των Βρετανών, οι έλασίτες έκαναν μία μεγάλη νυκτερινή επίθεση έναντιον του Σταθμού Ήλεκτροπαραγωγής, όπου είχε εγκατασταθί το 57ο Σύνταγμα. Παρά την έπιμονή των επιτιθεμένων, οι έλασίτες απέκρουσθησαν. Με την έλευσι της αύγης, μία παράξενη ήσυχη έπεκράτησε εις τον Πειραιά. Κράτησε ως το σούρουπο, όποτε άρχισαν περιπολίες σε χαμηλό ύψος μαχητικά της ΡΑΦ. Ο θόρυβός τους εκάλυψε κάθε θόρυβο της αμφίδιου επιχείρησεως που άρχιζε, το μουγκρητό των μηχανών των τάνκς που είχαν αποβιβάσθι μαζί με τα τρία τάγματα της 5ης Ίνδικης ταξιαρχίας. Προς τα δυτικά, έξ άλλου, σκάφη του ναυτικού έδιναν την έντύπωσι ότι προετοιμαζόταν εκεί ισχυροτάτη επίθεση.

Όμως, οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ που επάνδρωναν τον πραγματικό αντικειμενικό στόχο των Βρετανών δεν είχαν ανάγκη όλης αυτής της προσπάθειας παραπληρώσεως. Υστερα από την προσπάθεια που είχαν καταβάλει κατά την επίθεσι στον Σταθμό Ήλεκτροπαραγωγής ήσαν εξαντλημένοι και το είχαν

Ο Ζέρβας όταν πρωτοβγήκε στο βουνό μαζί με τον Έγγλεζο έπιτελικό Μάγιερς

ρίξει στον ύπνο από νωρίς. Και οι Μπαλούχις και οι Γκούργκας προχώρησαν σαν φαντάσματα ανάμεσά τους.

Ταυτόχρονα άνδρες του συντάγματος Έσσεξ απέβιβάσθησαν. Όταν ξύπνησαν οι έλασίτες διεπίστωσαν ότι οι Βρετανοί είχαν ήδη εγκαταστήσει προγεφύρωμα μήκους δυο περίπου χιλιομέτρων και βάθους μισού περίπου χιλιομέτρου.

Ο Έντουαρντ Γκραίη, από το Σάδερλαντ, προήλαυσε με την μονάδα του προς το Νέο Φάληρο. Ήταν λοχίας ειδικευμένος στα έκρηκτικά και με την ομάδα του άφαιρούσε έκρηκτικές ύλες που είχαν τοποθετηθή ανάμεσα στα δέντρα. Έψαξαν ένα σπίτι και έβγαλαν από εκεί μέσα μερικούς τρομοκρατημένους νεαρούς που είχαν ένα γερμανικό πολυβόλο «MG 42» και στο άπεναντι σπίτι ένα αρχαίο «Μάξιμ». Οι νεαροί είπαν ότι είχαν στρατολογηθή για να σκοτώσουν όσους περισσότερους Άγγλους μπορούσαν, διαφορετικά θα πλήρωναν οι οικογένειές τους.

Όλοι οι νεαροί έδειχναν ένθουσιασμένοι που τους πιάσαμε αιχμαλώτους, διηγείται ο Γκραίη. Έπειτα με πλησίασε μία γυναίκα, που φαινόταν αναστατωμένη και μου έζηήτησε δι τρεις άνδρες είχαν πάει στο σπίτι της και είχαν ζητήσει τρόφιμα, χρήματα και τον μεγαλύτερο γιό της για στρατιώτη του ΕΛΑΣ.

Μία ομάδα στρατολογίας του ΕΛΑΣ θα πήγαινε στο σπίτι της το ίδιο εκείνο βράδυ για να πάρουν αυτό που ζητούσαν, ιδίως το παιδί της. Αποφασίσαμε να μείνουμε και να τους

περιμένουμε. Ήσαν και οι τρεις τους έξοργιστικοί. Οι δυο ήσαν μέλη της πολιτικής οργανώσεως του ΕΛΑΣ και ο τρίτος ήταν ένας πάνοπλος εργατικός τύπος. Ο πάνοπλος λιποθύμησε μόλις είδε τους Άγγλους. Οι δυο πολιτικοί συνέληφθησαν, ενώ έκαναν διαμαρτυρίες για την άτιμη τακτική των Βρετανών. Και οι δυο τους ήσαν καλοντυμένοι και καλοθρεμμένοι, αντίθετα με όλους τους άλλους Έλληνες που πεινούσαν. Μετά την σύλληψή τους ήμασθε σίγουροι ότι είχαμε καταργήσει πιά την κυριαρχία του ΕΛΑΣ στο Νέο Φάληρο τουλάχιστον. Όλοι στο τάγμα μας ήμασθε εργατικοί που είχαμε ζήσει τις δύσκολες μέρες της οικονομικής ύφέσεως της δεκαετίας του 1930. Μερικοί από μας είχαν υποστή κάποια επίδρασι από την προπαγάνδα των κομμουνιστών. Όμως, όλοι αυτοί άλλαξαν γνώμη όταν είδαν στην Ελλάδα τι έπιφυλάσσον στους αντιθέτους προς την ιδεολογία τους οι κομμουνιστές.

Η πολιορκημένη φρουρά των Αθηνών, με εξασφαλισμένα τα νώτα της, τώρα, με ενισχύσεις και με ανοιχτή την οδό έφοδιασμού ήταν έτοιμη να άρχισι την άντεπίθεσι.

Ο Τζιντζερ Χώουκσουώρθ ανέλαβε την επιχειρησιακή διοίκισι εις την περιοχην των Αθηνών σήμερα την 14.00 ώραν σημείωσε ο Σκόμπι με κάποιαν ανακούφισι.

Τώρα ήταν ελεύθερος να άφοσιωθή στην ολοένα και περιπλεκόμενη πολιτική κατάσταση — που ήταν αρκετά υπερδεμένη ακόμα και για έμπειρους πολιτικούς και όχι για έπαγ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

γελματία στρατιωτικό, μεγάλο μέσα στην βρετανική παράδοσι, όπου ο λόγος ήταν συμβόλαιο.

Το προηγούμενο βράδυ ο Σκόμπι είχε σημειώσει ότι συναντήθηκε με τον στρατηγό Πλαστήρα, πιθανό διάδοχο του κλονιζόμενου Παπανδρέου.

Ο πρωθυπουργός Παπανδρέου ήταν απολύτως έξαρτημένος από τον Σκόμπι για ύποστηριξι και ήθικη ενίσχυσι, γράφει ο Γκραίηγκ Ντόναλντ, που ήταν ο διερμηνεύς στις συναντήσεις του Σκόμπι. Ο Παπανδρέου ήταν ένας εύχарιστος και έξυπνος άνδρας, αλλά όχι ισχυρού χαρακτήρα, συμπληρώνει.

Ο Τζόφρεϋ Χόμπς έξ άλλου, ύπογραμμίζει ότι ο Παπανδρέου «είχε κυριολεκτικά πανικοβληθή» όταν άρχισαν οι πολεμικές ενέργειες και διεπίστωνε ότι μόνο η απόλυτη ψυχραιμία και η γαλήνια αυτοπεποίθησι του Σκόμπι ήταν εκείνα που τον ενίσχυαν.

Μετά την άλλαγή του σκηνικού στην Αθήνα, η βρετανική στρατιωτική διοίκισι άρχισε ενέργειες τόσο αποφασιστικές, ώστε οι κομμουνιστές άρχηγοί δεν ήταν δυνατόν να τρέφουν πιά αυταπάτες σχετικά με τις προθέσεις των Άγγλων. Η «Μπλόκφορς» του ταξίαρχου Μπλόκ θα ανέλαμβανε, με σειρά συντόνων επιχειρήσεων, να έκκαθαρίση την λεωφόρο Συγγρού, την άρτηρια συνδέσεως των Αθηνών με τον Πειραιά. Παράλληλα, τα πυροβόλα των πλοίων, και τα κανόνια των 25 λιθρών που είχαν αποβιβάσθι, είχαν στραφί προς τους καθορισμένους στόχους τους. Έξ άλλου, η 40η έπιλαρχία είχε έφοδιασθί με αρκετά άρματα μάχης προκειμένου να ύποστηρίξη τις επίθεσεις με τεθωρακισμένα.

Η άνησυχη ήρεμία που έπικρατούσε στην Θεσσαλονίκη ύπεβοήθησε πάντως τον ΕΛΑΣ να μεταφέρει και αυτός ενισχύσεις στην Αθήνα. Κάπου τρία συντάγματα μεταφέρθηκαν εις την περιοχί των Αθηνών από την Κεντρική Ελλάδα με όχηματα που είχαν άφήσει στον Βόλο οι Άγγλοι, όταν έφυγαν από κεί διά θαλάσσης. Τα όχηματα τα είχαν σαμποταρίσει οι Βρετανοί, αλλά οι έλασίτες επέτυχαν να τα επιδιορθώσουν. Οι κομμουνιστές ήσαν βέβαιοι ότι άν έρριχναν μερικές ακόμα χιλιάδες άνδρες στη μάχη θα επέτύγχαναν το σκοπό τους, όχι λόγω της μαχητικής ισχύος των, αλλά μέσω της προπαγάνδας των, που είχε ήδη άρχισι να άποδίδη καρπούς.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

56ον

«Ο ραδιοφωνικός σταθμός που οι κομμουνιστές είχαν ονομάσει «Ελεύθερη Ελλάδα» είχε έξαπολύσει έκστρατεία ψευδών και απειλών κατά των Άγγλων και των Ελλήνων που δεν συμφωνούσαν με την τακτική του Ε.Α.Μ. Παράλληλα οι «άπειστοι» του ΕΑΜ στις «Ηνωμένες Πολιτείες» είχαν επιτύχει να πείσουν τον Τύπο και την κοινή γνώμη ότι οι «Άγγλοι έπαιζαν βρώμικο παιχνίδι» στην Ελλάδα, ότι ήταν «φασίστες καταπιεστές». Η κοινή γνώμη στην Αμερική πίστευε τώρα ότι ο ΕΛΑΣ είχε διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην κατοχή, ότι είχε πολεμήσει τους Γερμανούς.

Όμως, η στάσι των Βρετανών που ήταν στην Αθήνα είχε αλλάξει τώρα ριζικά. Οι αξιωματικοί και οι άνδρες των βρετανικών δυνάμεων δεν είχαν καμιά «διάθεση» να πολεμήσουν τους Έλληνες. Θεωρούσαν την σύγκρουσι αυτή σαν απαράδεκτη. Όμως, τώρα άρχισαν να διαπιστώνουν την φρικτή αλήθεια.

«Οι έπιμονες φήμες για φρικαλεότητες των κομμουνιστών, που στην αρχή μόνο σαν άφορμες για «μαύρο χιούμορ» ήταν, ξαφνικά απέδειχθησαν ότι ήταν μια άπαισία, αδιανόητη πραγματικότητα», γράφει ο Μωρίς Άς. «Είχαμε αναφορές από άνδρες μιας από τις δικές μας μονάδες, από άνδρες που τους γνωρίζαμε προσωπικά και τους εμπιστευόμαθα. Έπειδή μάλιστα πολύ άσχημα ένα πηγάδι έσπευσαν να το ερευνήσουν. Το βρήκαν γεμάτο πτώματα ανθρώπων που είχαν βασανισθεί φρικτά πριν θανατωθούν».

«Ο Σόριλ Εμπσάιν θυμάται: —Ήμαστε σ' ένα σπίτι που βρισκόταν στο πίσω μέρος ενός νεκροτομείου. Άρχισαν να καταφθάνουν αυτοκίνητα γεμάτα ανθρώπους που είχαν φονευθεί από τους κομμουνιστές. Όλοι οι νεκροί ήταν στρατηγοί και ανώτατοι αξιωματικοί που τους είχαν βγάλει μέσα από πηγάδια, πολίτες και γυναίκες. Έφερναν αυτοκίνητα γεμάτα πτώματα, σκεδόν κάθε βράδυ. Μία ηλικιωμένη γυναίκα, που εργαζόταν στο νεκροτομείο, έπινε τόσα της ανάμεσα στα πτώματα και μας έλεγε διάφορες ιστορίες για τους φόνους των κομμουνιστών.

Ο Χάρολντ Ρόου, από το Μάντσεστερ, που υπηρετούσε τότε στην 127 ομάδα τραυματιοφορέων των Αλεξιπτωτιστών θυμάται:

—Είδα με τα μάτια μου τα αποτελέσματα πολλών από τις φρικαλεότητες των κομμουνιστών στην Αθήνα. Τα πτώματα που μας έφεραν ήταν, κατά κανόνα, Έλλήνων αξιωματικών του στρατού και του ναυ-

Όμάς ανταρτών του Ζέρβα κάπου στην ελεύθερη Ελλάδα

τικού και ήταν άκρωτηριασμένα με ένα τρόπο που πραγματικά έφερνε ανατριγίλα. μ' ένα τρόπο αδιανόητο!»

Ο Ντόναλντ Κέλλονγκ διηγείται εξ άλλου:

—Από την μία μαθαίναμε τις βαρβαρότητες των κομμουνιστών και από την άλλη διαβάσαμε για τις συζητήσεις στη Βουλή των Κοινοτήτων που φανέρωναν ότι οι άριστοι βουλευτάι μας υπεστήριζαν τους αντάρτες του ΕΛΑΣ. Όλοι μας νιώθαμε μεγάλη όργη για τους άπληροφόρητους αντιπροσώπους στην Βουλή κι' όλους αυτούς τους θεωρητικούς που έλεγαν άπίθανες, ανακρίβειες. Και μερικές από τις έπιστολές που έστειλα τότε στους δικούς μου κατηγορούσαν πολύ τον Κόκκ και τον Άνιούριν Μπήθαν. Αυτή η έμπειρία μ' έκανε να αντιπαθήσω τους άριστους του Έργατικού Κόμματος, που τους συμπαινούσαν πολύ προηγουμένως.

Οι υπηρετούντες στην Ελλάδα την εποχή εκείνη Άγγλοι έξοργίσθηκαν ιδιαίτερα με τις κατηγορίες του Άνιούριν Μπήθαν:

«Έκει που πήγαμε σαν έλευθερωτές μοιάζουμε τώρα σαν να πήγαμε για να γίνουμε τύραννοι... Με τό να λάβουμε θέσι σε μια πολιτική αντίδικια στην Ελλάδα φέραμε την καταστροφή

στη σ' ολόκληρο το βρετανικό έθνος, ταπεινώσι και ντροπή».

Ακόμα πιο χαρακτηριστικά, ο Γουίλλυ Γκάλλαχερ, ο Σκώτος κομμουνιστής, είπε στην Βουλή των Κοινοτήτων:

«Την Πέμπτη με επέσκέφθη αντιπροσωπεία από το Κλάιντ και το Ρόσιθ που εκπροσωπούν μάζες εργαζομένων και διέτύπωσαν την απαίτησι να σταματήσει η καταστροφική πολιτική μας στην Ελλάδα».

Επίσης επανέλαβε τον παλιό ισχυρισμό των κομμουνιστών της Ελλάδος ότι η Όρεινη Ταξιαρχία και ο Ίερός Λόχος «ήσαν έπιλεκτες μονάδες με αξιωματικούς και άνδρες διαλεγμένους έναν-ένα προκειμένου να προετοιμάσουν και να εξασφαλίσουν την έπιστροφή της Αυτού Μεγαλειότητος του Βασιλέως Γεωργίου Χοεντζόλλερν στην Ελλάδα». Ο Γκάλλαχερ απείλησε ότι θα κατέβαιναν σε γενική άπεργία οι λιμενεργάτες και άλλα εργατικά σωματεία.

Αυτή η είδησι έκανε τρομερή αίσθησι στους άνδρες που πολεμούσαν τους κομμουνιστές στην Ελλάδα, αφού η μεγαλύτερη πλειοψηφία τους ήταν εργάτες ώργανωμένοι στα διάφορα σωματεία, πριν έπιστρατευθούν.

Ένας λοχίας των αλεξιπτωτιστών, ο Άσπερ από το Κιλμπράκεν του Ρέφριουσαϊρ εξέ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

φρασε τα αισθήματα όλων των συναδέλφων του όταν είπε:

—Έμαθα ότι οι εργάτες του Κλάιντσαϊντ αποφάσισαν να άπεργήσουν, γιατί πολεμάμε έμεις έδω στην Ελλάδα. Πρέπει να έλθουν έδω, για να δουν γιατί πολεμάμε και ποιούς πολεμάμε. Ο ΕΛΑΣ είναι μια μειοψηφία που τρομοκρατεί τον κοσμάκη».

Μια άλλη χαρακτηριστική περίπτωση είναι του Φράνκ Τζάιλς —τόν έχουμε αναφέρει και προηγουμένως— που πήρε ένα γράμμα από την αδελφή του. Οι κατηγορίες σ' αυτή την έπιστολή τον έκαναν να θυμώσει τόσο πολύ ώστε έσπευσε να ζητήσει την άδεια από τον αξιωματικό του να γράψη πράγματα που είχαν σχέση με στρατιωτικά άπορρητα. Ο αξιωματικός είπε ότι δεν ήταν δυνατόν. Ο Τζάιλς θυμάται ότι έθριψε άσχημα, στην άπάντησί του, την αδελφή του και ότι αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μη μιλούν για πολλά χρόνια μετά.

★

Στην πολιτική σκηνή των Αθηνών συνέβαιναν επίσης ένδιαφέροντα πράγματα. Ο Πλαστήρας, που είχε έπιστρέψει από το Παρίσι, είχε προταθή να αναλάβη την πρωθυπουργία, με αντιβασίλεά τον αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό. Όμως, ο Γεώργιος άρνήθηκε αυτή τη λύσι. Δεν μπορούσε να ξεχάσει ότι ο Πλαστήρας ήταν από τους αρχηγούς της επανάστασεως του '22 που άνάγκασαν σε παραίτησι τον Κωνσταντίνο.

Ο Πλαστήρας βρέθηκε απομονωμένος κυριολεκτικά στην «Μεγάλη Βρεταννία». Ο Σκόμπη σημειώνει στο ημερολόγιό του μια συνάντησι του Πλαστήρα με τον ίδιον, τον Μακμίλλαν, τον Λήπερ και τον Παπανδρέου. Και οι τρεις Βρεταννοί ζήτησαν από τον Παπανδρέου να στείλη τηλεγράφημα προς τον Γεώργιο και να ζητά τον διορισμό του Δαμασκηνού στην Αντιβασίλεια.

Ο Σκόμπη γράφει:

«Ο Παπανδρέου θέλει τριμελές Συμβούλιο Αντιβασίλειας που να αποτελείται από τους Δαμασκηνό —πρόεδρο— Πλαστήρα και Δραγούμη».

Όστόσο, λίγο πιο πριν ο Σκόμπη σημειώνει ότι ο Τσώρτσιλ τον πληροφορήσε πως ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε στείλει τηλεγραφήματα προς τον Βασίλεα με αντίθετες συμβουλές.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη η Έλλάς τ' 44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

57ο.

«Ο Ρίτσαρντ Κάμπελ, εξ άλλου, παρώμοιαζε τώρα την «Μεγάλη Βρετανία» «σαν ένα καράβι έτοιμο να βουλιάξει πριν προλάβουν να έρθουν οι ναυαγοσώστες». Μέσα σ' αυτό το μεγάλο κτίριο, που βρισκόταν σε επικίνδυνο σημείο των Αθηνών, είχαν εγκατασταθεί όλοι σχεδόν όσοι διεξήγαγαν τον αγώνα κατά του ΕΑΜ: «Ο Σκόμπυ και το επιτελείο του, ο Παπανδρέου και οι ύπουργοί του με τις οικογένειές τους, οι αντιπρόσωποι των εταιριών πετρελαίου, βρετανικών και αμερικανικών, ήταν επίσης εκεί, όπως και οι γυναίκες των διαφόρων υπηρεσιών του βρετανικού στρατού. Τέλος εκεί είχαν εγκατασταθεί ο αρχηγός της αστυνομίας Έθερτ και οι αξιωματικοί του, μαζί με όλους τους ξένους ανταποκριτές. Εκεί, οι ταξίαρχοι και οι άλλοι φαντάροι πήγαιναν να πάρουν μόνοι τους, στην ούρα το συσσίτιό τους και έτρωγαν παρέα στο μεγάλο εστιατόριο. Ήταν τόσο γεμάτο το μεγάλο ξενοδοχείο, ώστε σε πολλά δωμάτια κοιμόντουσαν δέκα άνδρες.

Είναι χαρακτηριστική μία εικόνα που δίνει ο Κάμπελ καθώς κοιτούσε μία νύχτα από ένα παράθυρο του τελευταίου ορόφου του ξενοδοχείου, προς τη σκοτεινή Αθήνα:

«Ο λόφος του Αρδηττού, λιγότερα από χίλια μέτρα πιο πέρα, ήταν στα χέρια του ΕΛΑΣ, λιγότερα από χίλια μέτρα απείχε η Ομόνοια, όπου έκαιγε μία μεγάλη φωτιά. Ακουγόταν συνεχώς το ρατ-τάτ-τάτ αυτόματων όπλων και οι έκπυρσο κροτήσεις τυφεκίων. Ο ΕΛΑΣ με ισχυρές δυνάμεις προς τα νοτιοδυτικά έκανε επίθεσι εναντίον των στρατώνων χωροφυλακής του Μακρυγιάννη, κοντά στην Ακρόπολη. Ο δημοσιογράφος άπορούσε πώς δεν είχε καταληφθεί ακόμα και η «Μεγάλη Βρετανία» από τους κομμουνιστές.

Την ίδια μέρα ο Κάμπελ σημείωνε ότι οι κομμουνιστές έκαναν προπαγάνδα με ψέματα τύπου Γκαίμπελς. «Ένα απ' αυτά ήταν ότι ο Τσώρτσιλ είχε ήττη με ψήφους 288 έναντι 22 στη Βουλή των Κοινοτήτων σχετικά με το ζήτημα της πολιτικής του στην Ελλάδα. Τελικά, ο ραδιοφωνικός σταθμός τους εσίγησε, ύστερα από μία επίθεσι της ΡΑΦ.

★

«Ήδη είχε καταστή σαφές ότι για να σωθεί η Έλλάς έπρεπε να σταλούν έπειγόντως βρετανικές ενισχύσεις στην Αθήνα. Πράγματι οι μονάδες της 4ης Μεραρχίας έσπευσαν να

Αγνάρτικη ομάδα του Ζέρβα, που έλαβε μέρος στην επίχειρσι του Γοργοποτάμου

λάβουν θέσεις στα νευραλγικά σημεία, όπου ως τώρα μάχονταν —σαν πεζικάριοι— οδηγοί αρμάτων μάχης, πυροβοληταί, ακόμα και νοσοκόμοι.

Η ενέργεια που θα άρχιζε ο στρατηγός Χόουκσουωρθ, να ανοίξει το δρόμο που ενώνει την Αθήνα με τον Πειραιά γινόταν στην πιο κατάλληλη στιγμή, αν όχι λίγο καθυστερημένα. Ο στρατηγός Μάντακας του ΕΛΑΣ, σίγουρος ότι η αριθμητική υπεροχή του του εξασφάλιζε την επιτυχία, είχε αρχίσει ήδη την αποφασιστική επίθεσι που προετοιμάζε. Οι πρώτοι αντικειμενικοί του στόχοι ήταν το αρχηγείο της ΡΑΦ στην Κηφισιά και τα επιβλητικά κτίρια των φυλακών Αθέρωφ. Εκτός από το ότι θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρώτης τάξεως φρούριο του ΕΛΑΣ, το κτίριο των φυλακών Αθέρωφ ήταν και πολιτικός στόχος. Εκεί ήταν κρατούμενοι 640 Έλληνες που είχαν κατηγορηθεί για συνεργασία με τους Γερμανούς ή είχαν χαρακτηριστεί έγκληματίες πολέμου. Μεταξύ τους ήταν και ο Ιωάννης Ράλλης, ο «κουίσ-λιγκ» πρωθυπουργός της κατοχής. Όμως, μεταξύ των κρατούμενων εκεί ήταν και άτομα της άκρας αριστεράς που είχαν συλληφθεί από την ελληνική κυβέρνηση.

Στην Κηφισιά, τέλος, δεν ήταν μόνο το αρχηγείο της ΡΑΦ που έπαιζε τόσο αποφασιστικό ρόλο στη μάχη των Αθηνών, αλλά είχαν εγκατασταθεί εκεί και 600 περίπου αξιωματικοί και άνδρες των υπηρεσιών εδάφους της αεροπορίας.

Από την αρχή του πολέμου, η ΡΑΦ είχε καταφέρει να εξασφαλίσει, μόνιμα σχεδόν, τα καλύτερα καταλύματα για τους άνδρες της. Στην Ελλάδα εξασφάλισε τρία από τα καλύτερα ξενοδοχεία, λόγω του ότι προηγουμένως ήταν εκεί το αρχηγείο και οι διάφορες υπηρεσίες της «Λουφτβάφφ». Ήσαν σε μία θαυμάσια τοποθεσία, κοντά στους πρόποδες της Πεντέλης. Τα τρία ξενοδοχεία — «Σεσίλ», «Πεντελικόν» και «Απέργη» — ήταν μέσα σ' έναν παράδεισο από δέντρα και νερά και είχαν κοντά τους έναν αεροπορικό διάδρομο για τις προσγειώσεις αεροπλάνων επικοινωνιών. Ο ταξίαρχος της αεροπορίας Τζόφρεϋ Τάτλ πήγαινε και έρχόταν από το Καλαμάκι.

Παρά το γεγονός ότι τα ξενοδοχεία και ο αεροπορικός διάδρομος ήταν κλεισμένα μέσα σε σειρές συρματοπλεγμάτων και υπήρχαν ακόμα και πυροβόλα και θωρακισμένα οχήματα για την άμυνα των εγκατα-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
(ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)

στάσεων, οι περισσότεροι άνδρες εκεί ήταν διοικητικοί και επιτελικοί και όχι «μάχιμοι».

Το μεγάλο ξενοδοχείο «Σεσίλ» το χρησιμοποιούσαν βασικά σαν γραφεία, το «Πεντελικόν» ήταν για κοιτώνες και εστιατόρια αξιωματικών, του «Απέργη» τέλος φιλοξενούσε τις τεχνικές μονάδες. Κοντά στο «Απέργη» ένα αρκετά μεγάλο κτίριο είχε μετατραπεί σε αναρρωτήριο - νοσοκομείο με ένα μεγάλο έρυσθρο σταυρό στην πρόσοψί του.

Με όλο τους το δικίο οι αεροπόροι θεωρούσαν τον εαυτό τους τυχερό που είχαν έλθει στην Ελλάδα. Η ζωή τους κοντά στην Κηφισιά ήταν πραγματικά πολύ όμορφη. Όταν, όμως, άρχισαν τα γεγονότα, όλοι περιορίστηκαν στα γραφεία και τους κοιτώνες τους, χωρίς ηλεκτρικό και χωρίς νερό, κατόπιν της απεργίας που ακολούθησε. Το γεγονός δε ότι ήταν απομονωμένοι, πολλά χιλιόμετρα μακριά από τον κύριο δγκο των βρετανικών δυνάμεων, τους έκανε να ανησυχούν. Όταν δε άρχισαν γυμνάσια ρίψεως έφοδιών από αέρος —πράγμα που σήμαινε ότι η γενική διοίκησης προέβλεπε πολιορκία— ή έντασις μεγάλωσε.

Όπου στίς πρώτες πρωινές ώρες της 18ης Δεκεμβρίου η θύελλα που όλοι την περίμεναν, ξέσπασε φοβερή. Όλοι οι δαίμονες της κολάσεως εκέχθησαν μέσα στη νύχτα. Πολυβολισμοί απ' όλες σχεδόν τις κατευθύνσεις, έλμοι που έσκαζαν μέσα στην περιωρισμένη από συρματοπλέγματα περιοχή. Οι άνδρες έτρεχαν να καταλάβουν τις θέσεις τους. Τα πυροβόλα «Μποφόρ» άρχισαν να βάλλουν εναντίον των επιτιθεμένων.

Στο μεταξύ έγινε σαφές ότι οι επιτιθέμενοι χρησιμοποιούσαν πυροβόλα των 75, Ιταλικά.

Και τα τέσσερα πυροβόλα «Μποφόρ» των Βρετανών βρέθηκαν σύντομα κάτω από φοβερά πυρά.

Η πρώτη δόβδα που χτύπησε το «Σεσίλ» ανετίναξε κυριολεκτικά τον θάλαμο αποκορυπτο γράφων. Πάντως, μ' όλο που δολόκληρη ή μέρα που ακολούθησε ήταν γεμάτη από πυροβολισμούς και όρυμαγδό μάχης, δεν έγινε επίθεσις κανονική, με μάχιμες ομάδες. Οι ελασίτες είχαν όχυρωθεί σε βαθύ χαράκωμα απέναντι από τα ξενοδοχεία και περίμεναν εκεί.

Όταν ήλθε η νύχτα τα πυρά έγιναν ακόμα πιο πυκνά.

Ο Σκόμπυ γράφει στο ημερολόγιό του, φανερά ανήσυχος:

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

58ον

Ο Τόμ Μπάρνες στο κέντρο, έχοντας δεξιά του τόν Μ. Μεταξά, μετέπειτα γραμματέα του βασιλέως Παύλου

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

έκείνης της νύχτας πρέπει να απασχολήση πολλές σελίδες βιβλίου. Έκείνο που έχει σημασία είναι το ότι τελικώς οι πολύ υπέρτερες δυνάμεις των ελασιτών κατέλαβαν τελικά και τα τρία ξενοδοχεία, οι απώλειες ήσαν μεγάλες, όλοι οι Βρετανοί συνελήφθησαν αιχμάλωτοι.

Ο Σκόμπυ σημειώνει στο ημερολόγιό του την επομένη ημέρα:

«Οι ομάδες ενισχύσεως έφθασαν στην Κηφισιά και διαπίστωσαν ότι η αντίστασις των ανδρών του Έπιτελείου της ΡΑΦ είχε παύσει. Συνεκρούσθησαν μετά του εχθρού και έπεφταν σημαντικές απώλειες. Έφεραν πίσω εκατό περίπου από τους όποιους οι εικόσι τραυματίαι. Κατέστρεψαν επίσης μεγάλες ποσότητες από τα έγκυρτα εφόδια, έφθοδα και όργανα. Συμφορά!»

δόν μέρα γύρω από την περιοχή της μάχης. Τουλάχιστον μπορούσαν να διακρίνουν τους εχθρούς τώρα.

Τά «χωνιά» ζήτησαν πολλές φορές από τους αεροπόρους να παραδοθούν «πριν να καούν ζωντανά». Η άπαντησι που πήραν οι έλασιτες ήταν μία «ομοθρονία» αγγλοσαξονικών έπιθέτων, που δεν τά κατέλαβαν βέβαια, αλλά που μάντεψαν ασφαλώς το νόημά τους.

Πάντως, οι απώλειες των ανδρών της ΡΑΦ όλο και μεγάλωναν. Μόνο μέσα σ' ένα χάραγμα βρέθηκαν μαυρισμένα τά πτώματα όκτώ ανδρών. Επίσης κατελήφθη ένα πυροβολείο «Μποφόρ», όλοι οι άνδρες του αιχμαλωτίσθηκαν, αφού προηγουμένως σκοτώθηκε ένας λοχίας και τραυματίσθηκαν αρκετοί.

Με την έλευσι της ημέρας έφθασαν μαχητικά αεροπλάνα και άρχισαν να πολυβολούν και να βομβαρδίζουν τις θέσεις του εχθρού. Πράγμα που ανάγκασε τους έπιτιθεμένους να περιορισθούν σε ασφαλείς θέσεις και να πυροβολούν από κεί.

Αργότερα μερικά «Ουέλλιγκτον» έρριξαν έφθοδα — απόλυτως απαραίτητα τώρα πυρομαχικά, τρόφιμα και φάρμακα. Όμως ό αέρας παρέσυρε τά αλεξίπτωτα και έρριξε τά έφθοδια στις θέσεις των ελασιτών.

Τό ήθικό των άμυνόμενων έπεσε ακόμα περισσότερο όταν έγινε γνωστό ότι ή φάλαγγ των τάνκς που έρχόταν στην Κηφισιά είχε αναγκασθή να στα-

ματήση μπροστά σε ισχυρή άμυνα των ελασιτών.

Κατά την διάρκεια της μέρας δεν σταμάτησαν ούτε μία στιγμή οι πυροβολισμοί. Όταν πλησίαζε ή νύχτα ό καιρός άρχισε να χαλά. Ο ταξίαρχος Τάτλ έπεχείρησε να προσγειωθεί στον μικρό διάδρομο μ' ένα «Όστερ». Αλλά τό έπίμονο πύρ των ελασιτών τόν ανάγκασε να απομακρυνθή.

Μία τραμερή έκρηξι στην άρχή της νύχτας προκάλεσε την πτώσι ενός τζαματου στίς σκάλες ενός από τά τρία ξενοδοχεία με τρομακτικό θόρυβο.

Στην λάμψι μιάς φωτοβολίδας από αεροπλάνο φάνηκαν να πλησιάζουν τρεις γυναίκες που κρατούσαν λευκή σημαία. Πλησίαζαν για να ζητήσουν από τους Άγγλους να παραδοθούν. Ένας αξιωματικός τους δήλωσε με φλεγματική ευγένεια ότι δεν δέχεται την ευγενική τους πρότασι.

Στόν πίσω κήπο του «Πεντελικού» οι άνδρες που μάχονταν ήσαν γραφειάδες, μάγειροι, μηχανικοί και όδηγοί. Η έντασι κορυφώθηκε όταν διαπιστώθηκε ότι λόγω του κακού καιρού δεν ήταν δυνατόν να απογειωθούν Ουέλλιγκτον για να ρίχνουν φωτοβολίδες. Οι πολιορκημένοι αεροπόροι ήσαν άναγκασμένοι, τώρα, να πολεμούν μέσα στο σκοτάδι, έναντιον ενός άθέατου εχθρού, χωρίς να έχουν καμιά απόλυτη προσπάθεισι για ένα τέτοιο πόλεμο, έξω από τό στοιχείο τους πλήρως.

Η περιγραφή των γεγονότων

Πραγματικά στην πιο κρίσιμη στιγμή, στο τελευταίο λεπτό ούσιαστικά, έφθασαν στην Αθήνα μόιρες της 40ής έπιλαρχίας. Έφθασαν την νύχτα, όσο μπορούσαν πιο κρυφά. Γρήγορα έσπευσαν να ενισχύσουν την περίμετρο άμυνας, ιδίως την επικίνδυνη περιοχή κοντά στους Στρατώνες Πεζικού. Όστόσο, μία όλόκληρη μοίρα έσπευσε να ενισχύση τό άρχηγείο της Στρατιωτικής Διοικήσεως Αθηνών, όπου ήταν τό έπιτελείο του Χόουκουωρθ. Η «Αρκφούρ» εξακολουθούσε να είναι όπεύθυνη για την άμυνα της πόλεως. Είχε καταφέρει να την κρατήσει, τουλάχιστον να κρατήσει τά ζωτικά σημεία, παρά τό γεγονός ότι ήταν περικυκλωμένη από πολλαπλάσιες δυνάμεις.

Όπως ό Σκόμπυ έτοι και ό «Αρκραϊτ» τριγύριζε ανάμεσα στους άνδρες του, χωρίς να λογαριάζη τους κινδύνους, για να αναπτερώνη τό ήθικό τους.

Είναι πολύ χαρακτηριστική ή περιγραφή της κ. Γκράιηγκ Ντόναλντ, που ήταν προϊσταμένη σε μία καντίνα:

«Όλα ήσαν έξωπραγματικά. Γύρω μας, παντού οι μάχες μαίνονταν αδιάκοπα. Οι άνδρες έρχονταν για να πιούν ένα καφέ ή ένα τσάι. Αφηναν σε μία άκρη τά όπλα τους, έπιναν κάτι ζεστό και έβγαίναν για να συνεχίσουν τη μάχη».

Και ό άνδρας της, ό Γκράιηγκ Ντόναλντ, στο άρχηγείο του Σκόμπυ, λίγα μέτρα πιο πέρα, θυμάται:

(Συνεχίζεται)

Η 18η Δεκεμβρίου, δηλαδή ένα 15ήμερο μετά την έναρξι των έχθροπραξιών, απέτέλεσε για τους Βρεταννούς των Αθηνών, την «πιο κρίσιμη καμπή». Παρά τό γεγονός ότι είχε εξασφαλισθή σχεδόν τό λιμάνι και είχε «άνοίξει» ή όδός άνεφοδιασμού —ή λεωφόρος Συγγρού, μέσω Φαλήρου— οι βρεταννικές δυνάμεις των Αθηνών είχαν ούσιαστικά περιορισθή σε μία περιοχή άκτινός μερικών εκατοντάδων μέτρων από τό ξενοδοχείο της «Μεγάλης Βρεταννίας», που ήταν τό στρατηγείο της Στρατιωτικής Διοικήσεως και τό καταφύγιο της έλληνικής κυβερνήσεως. Στά δωμάτια του μεγάλου ξενοδοχείου κοιμόντουσαν δέκα άτομα και περισσότερα μερικές φορές. Και οι κατά πολύ υπέρτερες δυνάμεις του ΕΛΑΣ έπείζαν από όλες τις πλευρές. Ένώ, παράλληλα, όργιζε ή προπαγάνδα του ΚΚΕ τόσο στο έσωτερικό όσο και στο έξωτερικό. Στο μεταξύ έγινε ή έπιθεσις κατά του τακτικού άρχηγείου των δυνάμεων της ΡΑΦ στην Έλλάδα, που είχαν εγκατασταθή σε τρία ξενοδοχεία της Κηφισιάς: τό «Σεσίλ», τό «Πεντελικόν» και του Απέργη. Στην περιφραγμένη με συρματοπλέγματα περιοχή των τριών ξενοδοχείων οι έλασιτες έπετέθησαν με όλμους και με πυροβόλα των 75 (Ιταλικά). Ο Σκόμπυ έγραψε, την ήμέρα εκείνη, στο ημερολόγιό του φανερά ανήσυχος:

★

«Η μονάδα του Τζόφρεϋ Τάτλ δέχεται έπίθεσι στην Κηφισιά. Προσπάθησα να τόν πείσω να μεταφέρει τους ανθρώπους του σε μέρος περισσότερο ασφαλές, αλλά εκείνος πίστευε ότι δεν διατρέχει κίνδυνο. Η κατάσταση τώρα είναι σοβαρή. Δεν μπορώ να στείλω τάνκς λόγω του ότι υπάρχουν μπλόκα στους δρόμους. Με τό πρώτο φώς της ημέρας θά στείλω μία ισχυρή τεθωρακισμένη δύναμι».

Στό μεταξύ τό πανδαιμόνιο συνεχιζόταν. Κομμάτια από τους τσίλους ξεκολλούσαν, καδρόνια έπεφταν, τζάμια έσπαζαν. Οι άμυνόμενοι ένόιωσαν κάποια ανάκούφισι όταν ένα «Ουέλλιγκτον» έρριξε φωτιστικές φωτοβολίδες και έγινε σχε-

Πώς έσωθη η Έλλας τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

59ον

«Η ζωή συνεχιόταν με ένα κανονικό, θά' λεγα, τρόπο με τη μάχη να μαινεται ολόγυρά μας, συχνά σε άκτινα μερικῶν μέτρων μόνο. Παντοῦ σφύριζαν σφαίρες καὶ ἀκούγονταν οἱ ἐκρήξεις δίδων. Μιά ἔκοψε τὴ γωνία τοῦ κτιρίου μας. Ὁ στρατηγός Σκόμπη συνήθιζε νὰ κάνει περίπατο γύρω ἀπὸ τὴ «Μεγάλη Βρεταννία» κάθε πρωί. Ἐρχόταν στὸ γραφεῖο του κανονικά σὰν νὰ μὴ γινόταν τίποτα τὰ ἰδιαίτερο».

Οἱ ἑλασίτες ἦσαν ἀδίστακτοι στὴν προσπάθειά τους νὰ κατατρομοκρατήσουν τὸν λαὸ τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Ἀρθουρ Φένναχ, πού ὑπηρετοῦσε στὴν 46ην ἐπιλαρχία διηγείται:

— Μόλις εἶχαμε τελειώσει τὴ θάρδια μας, — φυλάγαμε σκοποὶ στὴν ὁρφή — καὶ μὴ κάμε μέσα γιὰ ἕνα φλυτζάνι ζεστό τσάι, ὅταν ἀκούσαμε ξαφνικά τρεῖς δυνατές ἐκρήξεις. Τρέξαμε στὰ παράθυρα καὶ διακρίναμε μιά σιλουέττα στὸ παράπετο τοῦ ἀντικρυνοῦ κτιρίου. Ἀπὸ κάτω ἦταν ἕνας κινηματογράφος. Καὶ ὁ τύπος ἐκεῖνος ἔρριχνε χειροβομβίδες στὴν οὐρὰ μπροστὰ στὸν κινηματογράφο. Ἐβλεπα ἀνθρώπους νὰ τρέχουν ἐντρομοὶ πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις καὶ πτώματα τριγύρω... Πρὶν προλάβουμε νὰ ἀρπάξουμε τὰ ὅπλα μας, ἡ σιλουέττα εἶχε εξαφανιστεῖ.

Στὴν προσπάθειά του νὰ δημιουργήσει πανικό στοὺς κατοίκους, ὁ ΕΛΑΣ ἐδομάρδιζε τὶς κεντρικὲς ὁδοὺς τῆς πόλεως κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ὥρων πού ἐπιτρεπόταν ἡ κυκλοφορία γιὰ πῶνια. Ὁ Οὐώλτερ Χόμπσον ἀφηγεῖται:

«Ἡ ὁδὸς Πανεπιστημίου ἦταν γεμάτη γυναῖκες καὶ παιδιά, ὅταν ἔτσι ξαφνικά, χωρὶς καμμία προειδοποίηση ἀρχισαν νὰ σκάνε ὅλοι μὲσα στὸ δρόμο. Γυναῖκες καὶ παιδάκια ἐπεφταν κάτω, σὰν σπασμένες κούκλες. Ὁ ΕΛΑΣ εἶχε τοποθετήσει ὅλους πρὸς τὰ ἑπάνω, ἀπὸ τὴν πλατεία τῆς Ὀμονοίας. Ἀργότερα, ἕνας πιλότος τῆς ΡΑΦ ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν αὐρματο νὰ φωνάζει: «τοὺς ἀνακάλυψα»! Οἱ ἑλασίτες εἶχαν τοποθετήσει τοὺς ὅλους μέσα σ' ἕνα αὐτοκίνητο φορτηγό, μὲ κάλυμμα ἀπὸ πάνω, πού τὸ κατέβαζαν ὅταν ἤθελαν νὰ ἐκτοξεύσουν ὅλους. Ὁ πιλότος τοὺς πολυβόλησε καὶ σκότωσε ἀρκετούς».

Ἕνας στρατιώτης τῆς 50ῆς μοίρας ἀρμάτων μάχης, ὁ Τζῶν Γκόμπερτ ἀπὸ τὸ Σάσσεξ θυμᾶται:

«Δὲν ἤξερα καὶ πάρα πολὺ καλὰ τί γινόταν γύρω μου καὶ τί ἔκανα. Ὁ ὁδηγὸς ἑνὸς τάνκ σπάνια ξέρεي, ἀλλὰ ἐγὼ τότε αἰσθανόμουν κάπως ἀνόητα, ἀφοῦ δὲν εἶχαμε νὰ ἀντιμετωπί-

Ὁ Ζέρβας με συνεργάτες του στὰ θουνὰ τῆς Ἡπείρου, συνεδριάζουν γιὰ ἐπικείμενες ἐπιθέσεις των

σουμε ἐχθρικά ἄρματα μάχης ἢ ἀντιαρματικά ὅπλα. Τὰ πελῶρια θηρία μας τῶν 30 τόννων ἔκαναν πραγματικά μεγάλη ἀίσθησι στοὺς ἀντιπάλους μας. Ὡστόσο, ἕνας συνάδελφός μου, πού ἤμαστε στὴν ἴδια μονάδα στὴν Ἀγγλία σκοτώθηκε μὲ μιά σφαῖρα στὸ κεφάλι, ἐνῶ ὁδηγοῦσε ἕνα τάνκ 30 τόννων! Καὶ ἦταν ἐνθερμος κομμουνιστής! Μιά μέρα μᾶς ἔστειλαν σ' ἕνα λόφο καὶ μᾶς εἶπαν ὅτι ἐκεῖ ἦταν ὄχυρό τῶν ἑλασιτῶν. Εἶδαμε μερικοὺς ἐνόπλους νὰ τρέχουν σὰν λαγοί. Στὸ ὕψωμα ἦταν ἕνα σπῆτι. Βάλαμε ἐναντίον του μὲ τὰ κανόνια τῶν 75 χλστ. Τὴν ἄλλη μέρα ἐπιστρέψαμε καὶ εἶδαμε μιά γυναῖκα νὰ κλαίει καὶ νὰ προσπαθεῖ νὰ συγυρίσει τὸ σπῆτι αὐτό. Ὁ ἀνδρας τῆς ἔδειξε τὴν τρύπα στὸν τοῖχο καὶ τὸ κανόνι μας. Κόυνησα καταφαικτικά τὸ κεφάλι μου, ἔδειξα πρὸς τὸ σπῆτι καὶ τοῦ εἶπα «ΕΛΑΣ». Φάνηκε νὰ καταλαβαίνει τί ἐννοοῦσα ἔθγαλα ἀπὸ τὸ ὄχημά μου μιά κόνσερβα «κόρν - μπήφ» καὶ τοῦ τὴν πρόσφερα σὰν ἕνα δειγμά φίλιας. Τὴν πῆρε καὶ ἔβαλε τὰ κλάματα. Αἰσθάνθηκα ἀμήχανος, ἀλλὰ εὐτυχισμένος πού εἶχε ἀποκατασταθῇ ἡ Ἀγγλο-ελληνική φιλία, μ' ὅλο πού αὐτὸ ἦταν μικρὴ παρηγορία».

Πάντως, τὰ ἄρματα μάχης πού εἶχαν ἀποβιβασθῇ στὸ μεταξὺ ἔκαναν τὴν 23ῃ τεθωρακισμένη ταξιαρχία νὰ μοιάζει καὶ πάλι σὰν τεθωρακισμένη καὶ ὀχι σὰν μονάδα «βοηθητικῶν». Ὡστόσο, πέραν τῶν Ἀθηνῶν, τέσσερις σχηματισμοὶ τῆς ταξιαρχίας ἦσαν σὲ πολὺ ἐπικίνδυνη θέσι. Ἦταν ὁ σχηματισμὸς τῆς 50ῆς μοίρας στὴν Σαλαμίνα, μιά μονάδα στὸν Πόρο καὶ μισή μοίρα πού εἶχε ἐγκατασταθῇ στὸ φράγμα τοῦ Μαραθῶνα, γιὰ νὰ τὸ φρουρῇ. Τέλος ἄλλη μιά μικρὴ μονάδα ἦταν

στὸ ραδιοφωνικὸ σταθμὸ τῆς Παλλήνης.

Στὸ μεταξὺ, δύο τάγματα Ἐθνοφρουρῶν εἶχαν ἔλθει νὰ ἐνισχύσουν τὴν κρίσιμη περιοχὴ τῶν Στρατῶνων Πεζικοῦ. Ἡ στρατολόγησις τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἔγινε διαστικά ἀπὸ Βρεταννοὺς συνδέσμους ἀξιοματικούς πού φρόντισαν παράλληλα νὰ μὴν ὑπάρξῃ διάθροισις ἀπὸ κομμουνιστάς. Οἱ Ἕλληνες τῶν ταγμάτων τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἀντιμετώπισαν μὲ γενναῖότητα τοὺς κομμουνιστάς, παρὰ τὶς ἀπειλὲς ἐναντίον τῶν ἰδίων καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ. Ἡ συγκρότησις τῶν τμημάτων τῆς Ἐθνοφρουρᾶς γινόταν μὲ τὸν πιὸ πρωτότυπο — ἴσως — τρόπο. Μέσα σὲ μιά μέρα γινόταν ἡ ὀρκωμοσία, ὁ ἐξοπλισμὸς τους, ἡ «ἐκπαίδεσις» καὶ τὴν ἄλλη μέρα οἱ μονάδες ἀνελάμβαναν ὑπηρεσία!

Κύριο ρόλο σ' αὐτὸ διεδραμάτισε ὁ ταξιαρχὸς Τζόφρεϋ Χόμπς. Ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἔγινε κατὰ τὴν διάρκεια τῶν μαχῶν, οἱ ἄνδρες συγκεντρώνονταν μέσα σὰ κακοφαισμένα ὑπόγεια τῶν παλιῶν Ἀνακτόρων. Μερικὲς ἀπὸ τὶς πρῶτες μονάδες ἐστάλησαν νὰ λάβουν θέσεις στὴν λεωφόρο Συγγροῦ. Ὁ Χόμπς, ὅμως, ἀνεκάλυψε ὅτι εἶχαν εἰσχωρήσει καὶ κομμουνισταὶ ἀνάμεσά τους.

Ἀποφάσισε νὰ λάβῃ δραστηκὰ μέτρα. Πῆγε σὲ μιά μονάδα καὶ ζήτησε νὰ μάθῃ ποιοὶ ἦσαν οἱ κομμουνισταὶ. Ὁ διοικητὴς τῆς μονάδος ἔδειξε ἕναν ἀξιωματικὸ καὶ πέντε ἄνδρες πού τοὺς εἶχε ἀφοπλίσει.

— Ἀμέσως νὰ θγάλουν τὰ πανταλόνια τους, διέταξε ὁ Χόμπς.

Τοὺς ξεβράκωσαν καὶ τοὺς ἔστειλαν στοὺς φίλους τους.

«Ἦσαν πολὺ γελοιοὶ μὲ τὰ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

σώθρακα καὶ ἔκανε καὶ τσουχτερό κρῦο», περιγράφει ὁ ἴδιος ὁ Χόμπς, «Ἐκανε τὸ ἴδιο καὶ στὸ ἄλλο τάγμα. Καὶ δὲν εἶχαμε πιά παρόμοια προβλήματα».

Σχετικὰ μὲ τὴν δράσι τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ὁ Ντάγκλας Τζάκσον, ἀπὸ τὸ Λαϊτσέστερ γράφει:

«Οἱ Ἐθνοφρουροὶ ἔκαναν τὴν ἐμφάνισι τῶν στοὺς δρόμους μὲ ἐγγλέζικες στολές πού δὲν ἦσαν στὰ μέτρα τους, εὐθυμοὶ, χωρὶς πειθαρχία, ὅπλισμένοι μὲ κάθε λογῆς ὅπλα — ἀγγλικά, ἰταλικά, γερμανικά. Εἶχαν ἀπέραντο κουράγιο. Θυμᾶμαι ἕναν Ἐθνοφρουρό, ὅπλισμένο μὲ μᾶλλον ἰταλικὸ τυφέκιο, πού στεκόταν σ' ἕνα ἐκτεθειμένο σταυροδρόμι καὶ ἔβαλλε ἐναντὶ ὀν μιάς φωλιάς πολυβόλου πού μᾶς δημιουργοῦσε μπελάδες. Ἐμεῖς δὲν μπορούσαμε νὰ τὴν ἐντοπίσουμε. Ἐκεῖνος τὴ θρήκε, τὴν εἰσήγησε, ἔπειτα κρέμασε τὸ τυφέκιό του στὸν ὄμο καὶ ἀπομακρύνθηκε, σὰν νὰ μὴ εἶχε κάνει τίποτα τὸ ἀξιόλογο!»

Ἀποσπάσματα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἀκολουθοῦσαν ἐπίσης τὶς βρεταννικὲς μονάδες γιὰ νὰ καθαρίζουν τὰ κτίρια ἀπὸ τοὺς κομμουνιστάς. Καὶ μιά πού δὲν εἶχαν τίς δυσκολίες τῶν Ἀγγλων, τὰ κατάφεραν ἐκεῖ πού οἱ Ἀγγλοὶ ἀποτύγχαναν.

Οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ προσέφεραν πολλὰ σ' ὅλη τὴν ἔκτασι τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ μονὰς Πρώτων Βοηθειῶν τους, πού τὴν ἀποτελοῦσαν γενναῖοι μὴ μάχιμοι Κουώκεροι ἐνισχυμένη καὶ μὲ ἀδελφές τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, προσέφερε πολὺ σπουδαίες ὑπηρεσίες, ἀφοῦ ἦταν ἡ μόνη μονὰς πού μπορούσε νὰ κάνει ἐγχειρήσεις.

Ἐνα τάγμα ἀλεξιπτωτιστῶν εἶχε οὐσιαστικὰ ἀποκοπῇ στοὺς Στρατῶνες τοῦ Ρούφ, ἐνῶ ἕνα ἄλλο, μὲ ὑποστήριξι τεθωρακισμένων, συνέχιζε τὴν ἐκκαθάρισι στὴν περιοχὴ τῆς Ἀκροπόλεως. Στὴν περιοχὴ Μακρυγιάννη προήλασαν μαχόμενοι καὶ πού ἑκατὸ μέτρα.

«Εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ προχωροῦμε σπῆτι πρὸς σπῆτι, ἀνοίγοντας τρύπες στοὺς τοίχους μὲ πλαστικὲς ἐκρηκτικὲς ὕλες», θυμᾶται ὁ Φαρράρ Χόκλεϋ. «Ἐπρεπε νὰ προσέχουμε νὰ μὴν σκοτώνουμε πολίτες. Καὶ εὐτυχῶς δὲν εἶχαμε πολλοὺς τέτοιους σκοτωμοὺς».

Ὅμως, οἱ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν πεννοῦσαν καὶ ἡ ταξιαρχία τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἀνέλαβε νὰ μοιράζῃ συσσίτιο στοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς.

(Συνεχίζεται)

Η ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ — Η «ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΑΝΙΜΑΛΣ» — ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΑΓΙΕΡΣ - ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗ — Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΥΠΟΣΧΕΤΑΙ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ — Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΑΜ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΣΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ — Η ΑΓΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕ-Ι-Ν ΟΦΦΙΣ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Μία έντυπωσιακή σὲ ἀριθμὸ σκαφῶν νηοπομπὴ ἔφερε τὴν ἐξόριστο ἑλληνικὴν κυβερνοῦσιν στὴν Ἀθήνα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944. Ὁ τότε πρωθυπουργὸς τῆς χώρας Γ. Παπανδρέου καὶ μέλη τῆς κυβερνήσεώς του ἐπέβαινον ἐπὶ τοῦ θουλικοῦ θωρηκτοῦ «Ἀδέρωφ». Ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς βρετανικῆς κυβερνήσεως Χάρολντ Μάκ Μίλλαν ἐπέβαινε ἐπὶ τοῦ βρετανικοῦ καταδρομικοῦ «Ὁρίων», ἐπὶ τοῦ ἰδίου σκάφους ἐπέβαινε καὶ ὁ ὑποστράτηγος Ρόναλντ Σκόμπυ, διοικητὴς τῆς βρετανικῆς δυνάμεως (25.000 ἄνδρες περίπου) ποὺ ἐρχόταν γι ἀνὰ ἐγκαταστάσῃ τὴν κυβερνήσιν τῆς χώρας στὴν πρωτεύουσά της καὶ νὰ δοθῇ σὲ ζητήματα ἐπικρινωμένων καὶ

ἐπιστημοῦ τὸν ἐπὶ τέσσαρα χρόνια σκληρὰ δοκιμασμένον λαὸν της.

Οἱ Ἄγγλοι θεωροῦσαν πολὺ τυχερὸν τὸν ἐαυτὸν τοῦ ποῦ ἐρχονταν στὴν Ἑλλάδα. Εἶχαν δοκιμασθῇ σκληρὰ σὲ τόσας καὶ τόσας μάχας. Γρήγορα ἀποδείχθηκε ὅτι δὲν ἦσαν καθόλου τυχεροί. Γιὰ νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε αὐτὸ πρέπει νὰ γυρίσουμε δύο χρόνια πρὶν. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1942 ὅταν ἀνετέθη στὸν ταξίαρχο Ἐντυ Μάγιερς ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν SOE ἡ ἐπιχείρησις τοῦ Γοργοποτάμου. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ὁ Μάγιερς περίμενε νὰ τοὺς πάρῃ ὑποδύχιον. Κάτι τέτοιο δὲν ἔγινε. Πῆραν τὴν διαταγὴ νὰ μείνουν στὰ ἑλληνικὰ θουνὰ προκειμένου νὰ ὀργανώσουν τὸ κίνημα ἀντιτάσεως. Μὲ τὸν

Ζέρβα ὁ Μάγιερς καὶ ὁ ἀμεσὸς συνεργάτης του ταγματάρχης, τότε, Κρίς Γουντχάουζ, δὲν εἶχε κανένα πρόβλημα. Ἀλλὰ μὲ τὸν Βελουκιώτη καὶ τοὺς ἄνδρες τοῦ ΕΛΑΣ ἡ κατάσταση δὲν ἦταν καὶ τόσο ἀποσαφηνισμένη. Δὲν φαινόταν ὅτι εἶχαν θγῇ στὰ δυνάμει, ὅπως ὁ Ζέρβας, γιὰ νὰ πολεμήσουν τὸν ἐχθρό. Οἱ στόχοι τοὺς ἦσαν διαφορετικοί — πολιτικοί. Πίσω ἀπὸ τὸ ΕΑΜ, τὴν «μπτρικὴν» ὀργάνωσιν τοῦ ΕΛΑΣ, ὅπως κατάλαβε γρήγορα ὁ Μάγιερς, κρυβόταν τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα. Ὁ Μάγιερς ἐσπευσεν νὰ πληροφορηθῇ τὸν Κάιρο γιὰ ὅλα αὐτά. Ἀλλὰ ἡ στάσις τοῦ SOE καὶ τοῦ γενικοῦ στρατηγείου ἦταν περιεργη. Μάλιστα προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὸν Κάιρον ὁ Μάγιερς γιὰ τὴν κατάστασιν ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ρόλον τοῦ ΕΑΜ.

6ον

Ὁ ταξίαρχος, μόλις τέλειωσεν τὸ λόγον του, χωρὶς νὰ περιμένῃ ἀπάντησιν, ἔκανε μεταβολὴ καὶ ἔφυγε.

Ὑστερα ἀπὸ μερικὰς ὥρας ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἑμαίου, τοῦ ἀρχηγείου του. Ὁ πολιτικὸς ἡγέτης τῆς «στρατιωτικῆς ἡγεσίας τοῦ ΕΛΑΣ» ῥώτησε πολὺ εὐγενικὰ τὸν Μάγιερς ἂν μποροῦσε νὰ διαβιβάσῃ τὰ ὅσα τοὺς εἶχε πεῖ, πρὶν ἀπὸ λίγο, στὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν. Ὁ ταξίαρχος τοῦ εἶπε, φυσικὰ, ὅτι μπορεῖ.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΒΕΛΤΙΩΝΕΤΑΙ

Ἡ ἀπάντησις τοῦ ΕΑΜ, ποὺ ἔφθασεν σὲ λίγες μέρες, ἦταν κατηγορηματικὴ: τὸ ΕΑΜ δὲν εἶχε καμμιὰ ἀπολύτως πρόθεσιν νὰ ἐνεργήσῃ πραξικόπημα. Ἐξέφραζε τὴν χαρὰ τοῦ μετώπου γιὰ τὴν ρητὴ διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ Βρεταννία δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ ἐπιβάλλῃ μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων τὸν Γεώργιον. Τὸ Κάιρον δέχθηκε πρόθυμα τὴν χεῖρα καλῆς θελήσεως ποὺ τοῦ ἔτεινε τὸ ΕΑΜ. Ὁ Ψάρος καὶ οἱ ἄλλοι κρατούμενοι ἀρχηγοὶ ἀνταρτικῶν σωμάτων ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, γιὰ νὰ ξανασχηματίσουν τὶς ὁμάδας τους. Ἐπιτέλους, συλλογίσθηκε ὁ Ἐντυ Μάγιερς, ἡ κατάστασις εἶχε ἀρχίσῃ νὰ βελτιώνεται. Καὶ μάλλον τὸ ΕΑΜ θὰ συνεργαζόταν σὲ προσπάθειας νὰ ἐκτελεστοῦν οἱ ἐντολές τοῦ Ἀρχηγείου Μέσης Ἀνατολῆς.

ὅτι ἡ Βρεταννία δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ ἐπιβάλλῃ μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων τὸν Γεώργιον. Τὸ Κάιρον δέχθηκε πρόθυμα τὴν χεῖρα καλῆς θελήσεως ποὺ τοῦ ἔτεινε τὸ ΕΑΜ. Ὁ Ψάρος καὶ οἱ ἄλλοι κρατούμενοι ἀρχηγοὶ ἀνταρτικῶν σωμάτων ἀφέθησαν ἐλεύθεροι, γιὰ νὰ ξανασχηματίσουν τὶς ὁμάδας τους. Ἐπιτέλους, συλλογίσθηκε ὁ Ἐντυ Μάγιερς, ἡ κατάστασις εἶχε ἀρχίσῃ νὰ βελτιώνεται. Καὶ μάλλον τὸ ΕΑΜ θὰ συνεργαζόταν σὲ προσπάθειας νὰ ἐκτελεστοῦν οἱ ἐντολές τοῦ Ἀρχηγείου Μέσης Ἀνατολῆς.

«ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΑΝΙΜΑΛΣ»

Ἐνα ἱστορικὸ ἄκρως ἀπόρητον σημεῖον πληροφόρησε τὸν Μάγιερς ὅτι μὴ ἀγγλοαμερικανικὴ δύναμις πολλῶν μεραρχιῶν θὰ ἔκανε ἀπόβασιν στὴν Σικελίαν, σὲ τέλος τοῦ Ἰουνίου. Γιὰ νὰ παραπλανηθῇ ὁ ἐχθρὸς καὶ νὰ νομίσῃ ὅτι ἡ ἀπόβασις ποῦ —ὅπως θὰ τὸν εἶχαν πληροφορήσει οἱ πράκτορες του— προετοιμαζόταν ἦδη, θὰ εἶχε γιὰ στόχον τὴν Ἑλλάδα, ἦσαν ἀπόλυτη ἀνάγκη νὰ ἐξαπολυθῇ μεγάλη ἐκστρατεία σαμποτάζ πρὸς κάθε κατεύθυνσιν. Τὸ Κάιρον εἶχε ὀνομάσει τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν μὲ τὸ κωδικὸν ὄνομα «Ἀνιμαλς» (δηλαδὴ «Ζῶα»).

Ὁ ταξίαρχος ἔκανε, ὕστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα, μὴ ἀκόμα προσπάθειαν νὰ φέρῃ κοντὰ τὸν ΕΛΑΣ καὶ τὸν ΕΔ ΕΣ, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ ἐργασθοῦν ἀπὸ κοινού. Ἐδῶσε ὁδηγίες στὸν Κρίς Γουντχάουζ νὰ καταφέρῃ τὸν Ζέρβα νὰ διαβῇ τὸν Ἀχελῷο γιὰ νὰ συναντηθῇ μὲ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ΕΛΑΣ καὶ νὰ συζητήσουν τὶς διαφορὰς τους. Ἡ ἡμερομηνία τῆς συναντήσεως θὰ καθοριζόταν τὴν 5ην Ἰουνίου. Τελικὰ ἡ συνάντησις ἔγινε τὴν καθωρισμένη ἡμέραν. Ὁ Μάγιερς ἄφησε νὰ ἐννοηθῇ ὅτι μὴ συντονισμέ-

νη, σὲ πανεθνικὴ κλίμακα ἐκστρατεία τῶν ἀνταρτῶν, θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα, τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Πρότεινε νὰ σχηματισθῇ μὴ τριμελὴς διοίκησις ὅλων τῶν ἑθνικῶν ὁμάδων, ποὺ νὰ τὴν ἀποτελοῦν ὁ Σαράφης, ὁ Ζέρβας καὶ ἐκεῖνος. Ἀλλὰ οἱ ἀντιπαλοὶ ἡγέτες δὲν συνεφωνήσαν. Ὁ Μάγιερς ἀνέφερε τὴν

ἀποτυχίαν τῶν προσπαθειῶν του σὲ τὸ Κάιρον.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΑΓΙΕΡΣ — ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗ

Ὡστόσο, ὁ ταξίαρχος δὲν ἐγκατέλειπε τὶς προσπάθειάς του. Ἐκίνησε πρὸς τὰ βόρεια, γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Καραγιώργην, σὲ γενικὸ στρατηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐφθασεν σὲ χωριὸν Ἀβδέλα, ὅπου ἦταν ὁ Καραγιώργης μαζί μὲ τὸν Βρεταννὸν σύνδεσμον στὸν ΕΛΑΣ, τὸν Ρούφους Σέππαρντ.

Ὁ Νεοζηλανδὸς ἀξιωματικὸς Μπόλ Τζόρνταν εἶπε, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, γιὰ τὸν Σέππαρντ: «Εἶχε πέσει μὲ τὸ ἀλεξιπτωτο στοὺς κομμουνιστὰς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Κι' ἐκεῖνοι τὸν κατήχησαν στὴν κομμουνιστικὴν γραμμὴν, χωρὶς νὰ περιμένουν, ἰσῶς, ὅτι θὰ τὰ κατάφερναν τόσο καλά. Ὅμως, ἐκεῖνος πραγματικὰ ἔπεσε στὴν παγίδα τους. Καὶ φερόταν σχεδὸν ἐχθρικὰ στὸν ταξίαρχον Μάγιερς ποὺ τὸν ἔκρινε ἀπ' ὅσα τοῦ ἔλεγαν οἱ κομμουνιστὰς. Ἀνέφερε σὲ

Κάιρο ακριβώς εκείνο που ή-
θελαν οι κομμουνιστές, ότι δη-
λαδή ο Μάγιερς δεν κάνει κα-
λά τη δουλειά του, ότι ο Ζέρ-
θας ήταν ένας προδότης και
άλλα παρόμοια».

Ο Μάγιερς, στην συνάντησι-
μή με τον Καραγιώργη, υποσχέθη-
κε στον ΕΛΑΣ τα δύο τρίτα
από τις εβδομήντα ρίψεις που
θα γίνονταν τον ερχόμενο μή-
να, για να μπορέσει να επιτύ-
χη την υπογραφή της συμφω-
νίας. Τελικά, επέτυχε να υπο-
γράψει ο Σαράφης ένα έγγρα-
φο που έθετε τον ΕΛΑΣ εις την
διάθεσιν του Αρχηγού Δυνα-
μικών Μέσης Ανατολής και που
υποσχόταν ότι οι ομάδες του
ΕΛΑΣ θα υπάκουαν στις εν-
τολές της Γενικής Διοικήσεως
Μέσης Ανατολής, που θα ξε-
δίδοντο, όμως, μόνο μέσω του
Γενικού Επιτελείου του ΕΛΑΣ.

Επίσης ο SOE Καΐρου με
σημα του έδωσε εξουσιοδότησι
στον Μάγιερς να επιτύχει «τους
καλύτερους δυνατούς όρους α-

πό τον ΕΛΑΣ». Η Κεντρική Έ-
πιτροπή του ΕΑΜ έφθασε την 4
Ιουλίου και υπέγραψε και ο
Εύμαϊος την Συμφωνία. Υπέ-
γραψε και ο Ζέρθας τελικά,
αλλά προσέθεσε και τις σοβα-
ρές αμφιβολίες και ανησυχίες
του.

Μερικές ημέρες αργότερα το
Γενικόν Αρχηγείον Μέσης Α-
νατολής εξέδωσε επίσημη περί-
ληψι της Εθνικής Συμφωνίας
Ανταρτικών Ομάδων η οποία
κατέληγε ως εξής:

«Είναι, συνεπώς, γεγονός δ-
ριστικόν ότι όλαί αι ελληνικαί
ανταρτικαί ομάδες έχουν συνα-
σπισθή εις εν ηνωμένον και
συντονισμένον οργανον διά την
προώθησιν του συμμαχικού α-
γώνος».

Στο μεταξύ, σ' ολόκληρη σχε-
δόν την Ελλάδα γίνονταν ά-
ποτελεσματικές επθέσεις έναν-
τίον των συγκοινωνιών του έ-
χθρου. Οι Γερμανοί ανησύχη-
σαν σοβαρότατα, έστειλαν ένι-
σχύσεις από την Αθήνα προς
την Ήπειρο και διέταξαν να
κατέλθουν δυο ολόκληρες με-
ραρχίες από την Γιουγκοσλα-
βία στην Ελλάδα. Οι κινήσεις
των γερμανικών δυνάμεων εις

την Βαλκανικήν και τα σχέδια
των γενικώς άλλαξαν ριζικά,
κατόπιν της καταστάσεως που
είχε δημιουργηθή. Ο ταξιάρ-
χος, χάρις κυρίως στην στενή
συνεργασία των αξιωματικών
συνδέσμων συνέχισε τα συμπο-
τάς χωρίς ανάπαυλα, ως την
11ην Ιουλίου, που έφθασαν οι
ειδήσεις για την απόβασι στη
Σικελία.

Με έντολή του Μάγιερς η έ-
πιχειρήσι «Ανιμαλς» —τό σέ
έξουθενωτικό ρυθμό σαιμποτάζ
σ' όλη τη χώρα— σταιμάτησε
άμέσως.

«Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΥΠΟΣΧΕΤΑΙ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ»

Στο μεταξύ, ο Μάγιερς είχε
λάβει από το Κάιρο ένα σημα
μεγίστης πολιτικής σημασίας.
Ο Βασιλεύς της Ελλάδος είχε
μεταδώσει από το ραδιόφωνο
μήνυμα, την 4ην Ιουλίου, στο

όποιο έδιδε την υπόσχεσι προς
τον λαό του ότι «μόλις έλευ-
θερωθή ή Ελλάδα θα αποφασί-
σετε έσεις με την έλευθήραν
ψηφον σας το είδος του πολι-
τεύματος... Εύθως ως έγκατα-
σταθή εις το ελληνικόν έδαφος,
ή παρούσα κυβερνήσις θα πα-
ραιτηθή».

Όμως, ή ήγεσία του ΕΑΜ
έβηκε άμέσως ψεγάδι στην ύ-
πόσχεσι. Ο Γλύξμπουργκ —
όπως τον έλεγαν ειρωνικά, λό-
γω της Γερμανικής καταγω-
γής του — θα γύριζε στην Έλ-
λάδα και θα έμενε στην χώ-
ρα έξι ολόκληρους μήνες, δη-
λαδή τους ζωτικούς μήνες πρό
των εκλογών. Τι θα έκανε; ρω-
τούσε το ΕΑΜ. Θα κανόνιζε να
συλληφθούν τα ήγετικά στελέ-
χη του ΕΑΜ) ΕΛΑΣ από τους
μιλιταριστάς - βασιλικούς υπο-
στηρικτάς του και θα «μαγει-
ρευε» το ποτέλεσμα του δημο
ψηφίσματος.

Ο Μάγιερς έσπευσε να τα
μεταδώσει αυτά στο Κάιρο και
να ζητήση να άποσπληνισθή
και αυτό το ζήτημα: Ο Βασι-
λεύς έπρεπε να υποσχεθή ότι
δέν είχε την πρόθεσι να έπα-
νέλη στην Ελλάδα πριν ψη-

φισή ο λαός και άποφασίση άν
θα πρέπει να επιστρέψη ή όχι.

Η ΑΦΙΞΙΣ ΤΟΥ ΟΥΔΑΛΛΑΣ

Υπενθύνισε στους ανωτέρους
του ότι ήταν ένας μόνιμος ά-
ξιωματικός, χωρίς πολιτική έκ-
παίδευσι, χωρίς ένδιαφέρον για
την πολιτική. Αυτό είχε σαν ά-
ποτέλεσμα να έρωτηθή από τον
SOE Καΐρου άν ήθελε να του
στείλουν κάποιον αξιωματικό
που να έχη γνώσεις στα ζητή-
ματα αυτά, για να αξιολογήση
έκείνος τους πολιτικούς κινδύ-
νους και τας επιπτώσεις. Ο
Μάγιερς χάρηκε πραγματικά
γι' αυτή την πρότασι, την δέ-
χθηκε άμέσως. Και μερικές έ-
βδομάδες αργότερα έρρίφθη
με άλεξιπτωτο στην Ελλάδα ο
ταγματάρχης Ντένθβιν Ουάλ-
λας της 60ής Τυφεκιοφόρων.

Η πρώτη έντύπωσι που έκα-
ναν στον Ουάλλας ο Ζέρθας
και οι ομάδες του ήταν πολύ

καλή. Δέν υπήρχε κανένας λό-
γος άνησυχίας άπ' αυτή την
πλευρά.

Όμως, όταν ήλθε σέ έπαφή
με τον ΕΛΑΣ και την ήγεσία
του ο Ουάλλας τα έχασε κυ-
ριολεκτικά.

Ο Μάγιερς έγραψε άργότε-
ρα:

«Ήταν φανερό (από τις άν-
τιδράσεις του Ουάλλας) ότι
ούτε το Κάιρο και οι πολιτικοί
έκει, αλλά ούτε και το Λονδί-
νο, είχαν ιδέα ότι το ΕΑΜ και
οι ένοπλες δυνάμεις του — ο
ΕΛΑΣ — είχαν επιτύχει να
«πιάσουν» τόσο γερά τους κα-
τοίκους των θουνών και να έ-
πιτύχουν πολιτικό έλεγχο της
άκρας Αριστερής παντού».

Ο Ουάλλας έστειλε μακρο-
σκελεις άναφορές στον Ρέτζι-
ναντ Λήπερ, στο Κάιρο, που
είχε διορισθή προσφάτως πρε-
σβευτής της Βρεταννίας πλησί-
ον της Ελληνικής Κυβερνήσεως
που ήταν έγκατεστημένη εκεί.

ΧΡΥΣΕΣ ΛΙΡΕΣ ΚΑΙ ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΑ ΔΙΑΜΑΝΤΙΑ

Ο ΕΛΑΣ είχε συγκεντρώσει
ήδη κάπου 16.000 ένόπλους άν-
τάρτες. Λιγώτεροι από τους μι-
σούς ήσαν εξοπλισμένοι με
άγγλικά όπλα. Τα όπλα αυτά
προέρχονταν από κρυμμένα έλ-
ληνικά όπλα ή είχαν πιασθή λά-
φυρα από τους Γερμανούς. Ο
ΕΛΑΣ είχε περίπου πέντε χιλι-
άδες ένόπλους. Οι τέσσερις χι-
λιάδες είχαν άγγλικά όπλα.

Ές άλλου ο ΕΛΑΣ είχε και
πολύ μεγάλες εφεδρείες, κάπου
16.000 άνδρες, μερικώς εκπαι-
δευμένους. Περίπου άλλες πέν-
τε χιλιάδες άνδρες είχε εφε-
δρείες ο ΕΔΕΣ. Οι ομάδες της
ΕΚΚΑ, υπό τον Ψαρών ανήρχον
το περίπου σέ 1.000 άνδρες. Η
Βρεταννική κυβερνήσι γαρνη-
σε μια χρυσή λίρα για κάθε
ένοπλο άντάρτη το μήνα. Μερι-
κές φορές έρρίπτοντο με άλεξι-
πτωτο και ακατέργαστα δια-
μάντια, ιδίως εκεί που χρεια-
ζοταν να γίνη κάποια σοβαρή
δαρωδοκία — προς την κατεύ-
θυνσι του έχθρου ιδίως. Ο
χρυσός είχε τον προορισμό να
βοηθή τους άνδρες που ήσαν
στά θουνά να αγοράζουν τρό-
φιμα για τις οικογένειές τους,
που είχαν μείνει χωρίς τον προ-
στάτη τους. Όμως, οι περισσό-
τερες λίρες του ΕΛΑΣ πήγα-
ναν εύθως άμέσως στο στρατη-
γείο του ΕΑΜ, στην Αθήνα.

Ο ΜΑΓΙΕΡΣ ΦΕΥΓΕΙ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΪΡΟ

Η απόβασι στην Σικελία ήταν πραγματικός θρίαμβος. Αυτό έκανε τους Έλληνες να ελπίζουν ότι δεν θα άργούσε και μια απόβασις στην Ελλάδα. Την ελπίδα αυτή την συμμεριζόταν και ο Μάγιερς. Γι' αυτό και απογοητεύθηκε όταν βεβαιώθηκε ότι δεν ήταν δυνατόν να γίνη κάτι τέτοιο πριν από τον επόμενο χρόνο.

Η απογοήτευσί του είχε και μεγάλη δόσι άνησυχίας. Τώρα πιά είχε καταλάβει καλά το ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ. Και φοβόταν ότι θα αξιοποιούσαν το διπλωματικό του θά μεσολαβούσε για να επιτύχουν το σχέδιό τους και να διαλύσουν τις άλλες ανταρτικές ομάδες. Έκρινε ότι έπρεπε να μεταβή ο ίδιος στο Κάιρο για να πείση τους ανωτέρους του ότι οι άνησυχίες του ήταν θάσιμες.

Τελικά κατάφερε να πείση τους ανωτέρους του γι' αυτό. Κανονίσθηκε να τον παραλάβη ένα αεροπλάνο, από κάποιο μυστικό διάδρομο, την 7ην Αύγουστου. Μαζί με τον Μάγιερς ήταν ο Ουάλλας, ο Σμίθ, ο Κομνηνός Πυρομάγλου, εκπρόσωπος του ΕΔΕΣ, ο Καρτάλης της ΕΚΚΑ και για το ΕΑΜ) ΕΛΑΣ έφθασαν εκεί ο Εύμαϊός συνοδευόμενος από τον Σιάντο, τον Ηλία Τσιριμώκο της ΕΛΔ και άλλους δυο — ήγερτικά στελέχη του ΚΚΕ, τον Πέτρο Ρούσο και τον Κωνσταντίνο Δεσποτόπουλο.

Ο Μάγιερς δεν ήξερε αν θα μπορούσε να τους πάρη όλους το αεροπλάνο που θα του έστελναν. Τελικά, όταν έφθασε, ο πιλότος είπε ότι μπορούσε

θαυμάσια να τους μεταφέρει όλους.

«ΤΟΥΣ ΚΑΛΥΤΕΡΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ»

Η εξόριστος Έλληνική Κυβέρνησις και ο Βασιλεύς είχαν εγκατασταθή στο Κάιρο από την άνοιξι του 1943. Την 23ην Φεβρουαρίου, λίγο πριν από την άφιξι της, το ΕΑΜ πέτυχε να τροκαλέση εξέγερσι μεταξύ των Έλληνικών στρατευμάτων στην Αίγυπτο. Ο ΕΛΑΣ είχε επιτύχει στο μεταξύ τον έλεγχο των οδών διαφυγής από την Ελλάδα. Και το ΕΑΜ είχε φροντίσει να διοχετεύση προς την Αίγυπτο τα κατάλληλα στελέχη του, για να επιτύχουν και εκεί αυτό που έκαναν στην Ελλάδα.

Ο στρατηγός Ιωάννης Σορόκος, προσφάτως πρέσβης της Ελλάδος στο Λονδίνο και κατόπιν στην Ουάσιγκτον, ήταν ανθυπολοχαγός στον Έλληνικό στρατό την εποχήν εκείνη. Εί-

χε πολεμήσει έναντιον των φασιστικών δυνάμεων στην Ελλάδα και την Αλβανία, είχε τραυματισθή, αλλά είχε καταφέρει να διαφύγη στην Μέση Ανατολή για να συνεχίση από κεί τον πόλεμο κατά του εχθρού της πατρίδος του.

Σαν μόνιμος Έλλην αξιωματικός αισθανόταν όργη και πικρία που τον αποκαλούσαν «φασίστα» οι προπαγανδιστές του ΕΑΜ και οι άριστεροι — ή άφελεις — δημοσιογράφοι στην Αγγλία και την Αμερική που επαναλάβαναν χωρίς κανέναν έλεγχο τις συκοφαντίες των κομμουνιστών. Στην πραγματικότητα, ο Σορόκος — όπως όλοι οι συνάδελφοί του αξιωματικοί — είχε φύγει από την Ελλάδα για να πολεμήση στο πλευρό των Αγγλων για την απελευθέρωσι της χώρας του, που είχε ήδη πολεμήσει τους φασίστες Ιταλούς όταν το σύνθημα των κομμουνιστών ήταν: «Φαντάροι, σκοτώστε τους αξιωματικούς σας, πετάξτε τα όπλα σας και έλατε στις γραμμές μας». Οι «γραμμές» τους, τότε, ήταν οι «γραμμές» των Ιταλών του Μουσολίνι, αφού οι δυνάμεις του άξονος ήταν τότε σύμμαχοι με τη Σοβιετική Ρωσία.

Ο Σορόκος έβλεπε με τρόπο την διείδουσι των κομμουνιστών στις Έλληνικές ένοπλες δυνάμεις.

«Είχαν σταλή στην Μέση Ανατολή» θυμάται, «όχι για να πολεμήσουν έναντιον του φασισμού, αλλά για να χρησιμοποιήσουν την μαχητικήν ισχύ του στρατού μας για τους σκοπούς των, στην κατάλληλη στιγμή. Είχαν εγκαταστήσει δικούς τους ανθρώπους σ' όλες τις γραμμές υποδοχής, στην Τουρκία και τη Συρία και έδιωχναν πίσω άνδρες που προπαθούσαν να δραπετεύσουν προκειμένου να πολεμήσουν με τον Έλληνικό στρατό, κοντά στους Βρετανούς, αφήνοντας τους δικούς τους «άνθρωπους» να περάσουν».

«Αντιφασιστικές Έπιτροπές» από ναύτες και στρατιώτες ανέλαβαν την διοίκησι των μονάδων και των πλοίων και απηλάσαν τους αξιωματικούς των καθηκόντων τους. Όρισμένοι αντιβασίλικοι αξιωματικοί έπεισαν τον πρωθυπουργό Τσουδερό να αντικαταστήση μέλη της Κυβερνήσεώς του για να πάρη και «δημοκρατικούς». Απομακρύνθηκαν άκριβώς εκείνοι οι πολιτικοί που θα ήταν εις θέσι να ματαιώσουν τα σχέδια των κομμουνιστών. Το κύριο κτύπημα έναντιον του κύρους της Έλληνικής Κυβερνήσεως ήταν η παραίτησις κάπου διακοσίων φιλοβασίλικών αξιωματικών οι οποίοι προέβησαν εις την ενέργειαν αυτήν για να διαμαρτυρηθούν εναντίον της πολιτικής δραστηριότητος εν καιρώ πολέμου.

Η εξόριστος Έλληνική Κυβέρνησις είχε νόσει σχεδόν πλήρως την επαφή της με όσα συνέβαιναν στα Έλληνικά εδάφη. Οι δεξιοί των Αθηνών, στο μεταξύ, είχαν μείνει Ικανοποιημένοι με το να διατηρούν επαφή ταυτοχρόνως και με την κυβέρνηση «κουϊσλίγκ» των Αθηνών (υπό τον Ιωάννην Ράλλη) και με την εξόριστη Κυβέρνησις.

ΑΥΡΙΟΝ: Οι προτάσεις του Μάγιερς — Η άγνοια του Φόρετ — Όφφρις — Σε θέσι-κλειδί Άγγλος κομμουνιστής — Η μεσολάβησις Ρούσβελτ, Τούρτσιλ.

Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος τῶν Ἑλλήνων ὑπεσχέθη δημοψήφισμα εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν χώραν του μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν

Λίγο καιρὸ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ὁ Ζέρβας, ὁ Τὸμ Μπάρνς καὶ ὁ Πυρομάγλου, κάπου στὰ βουνά τῆς Ἠπείρου

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

60όν

«Ο έχθρος ήταν πολύ κοντά», περιγράφει ο ταξίαρχος Βών. «Για πρώτη και μοναδική φορά, σ' όλη την διάρκεια του πολέμου κοιμήθηκα μ' ένα γεμάτο όπλο στην αγκαλιά μου. Οι αντάρτες του ΕΛΑΣ ήταν γενναίοι και παράτολμοι και έκαναν αποφασιστικές επιθέσεις. Συνήθιζαν να παρουσιάζονται μέσα από τους ύπνους και είχαμε περιπόλους για να φυλάνε τα στόμια των ύπνους. Ήταν πραγματικά μία φοβερή εμπειρία να μη ξέρεις από πού και πότε θα δεχθείς επίθεση. Θυμάμαι πού είπα στον Άρκραϊτ:

«—Αν δεν τους εξολοθρεύσουμε γρήγορα όλους αυτούς τους φοβερούς ανθρώπους θα έρθουν σύντομα κι' άλλες ορδές τους».

«Πραγματικά έπρεπε να τους δώσουμε να καταλάβουν ότι για να επιτύχουν το σκοπό τους ήταν απαραίτητο να μας σκοτώσουν όλους».

«Η πείρα μας ήταν ελάχιστη στις οδομαχίες. Άλλά οι άνδρες έτελοῦσαν τις διαταγές μας με ακρίβεια και αποφασιστικότητα, σάν να έκαναν γυμνάσια. Ποτέ δεν μου πέρασε από το μυαλό ή σκέψη ότι ήταν δυνατόν να ήττηθούμε».

Όστόσο, ο ταξίαρχος Βών είχε παρατηρήσει ότι οι αρχηγowie των συχνά φανατικών και αποφασιστικών αντάρτων, αναγκάζονταν να λαμβάνουν κάποτε πολύ σκληρά μέτρα για να επιβάλλονται στους άνδρες τους.

«Δεν ὑπῆρχε πειθαρχία στους ελασίτες», υποστηρίζει ο ταξίαρχος. «Ο έπικεφαλής χτυπούσε στο κεφάλι τους άνδρες του, αν δεν έκαναν αυτό που έλεγε και την δεύτερη φορά τους έτελοῦσε επί τοπου!»

Τά τεθωρακισμένα οχήματα του λόχου άμύνης του στρατηγείου του Σκόμπυ, έσπευδαν πολύ συχνά να προσφέρουν βοήθεια στους μαχομένους πεζικάριους.

Πολλοί τραυματισμένοι ελασίτες εύρισκαν περίθαλψη στο άπομονωμένο 97ο Βρετανικό Γενικό Νοσοκομείο. Όμως, ο ΕΛΑΣ δεν σεβόταν καθόλου τον Έρυθρό Σταυρό. Οι αντάρτες όχι μόνον μετέφεραν όπλα και πυρομαχικά σε νοσοκομειακά οχήματα που είχαν καταφέρει να αχμαλωτίσουν, αλλά δεν δίσταναν σε καμμία περίπτωση να πυροβολήσουν εναντίον των οχημάτων με τό σήμα του Έρυθρού Σταυρού και εναντίον υγειονομικών.

Ο Τζέιμς Ρεχίλ θυμάται:

«Σε μία αποφασιστική, σκληρή μάχη, μέρα μεσημέρι, στο Ρούφ, ένας στρατιώτης μας έπεσε τραυματισμένος. Ένας έξωμιατικός γιατρός με όλα τα διακριτικά της ιδιότητός του έ-

23 Ιουλίου 1944. Είς τὰ Δερβίτζιανα, έορτασμός έπετείου της έξόδου του Ζέρβα. Διακρίνεται ο Ν. Ζέρβας δίπλα στον μητροπολίτη Παραμυθίας Δωρόθεο

τρέξε να παράσθῃ τις πρώτες βοήθειες στον τραυματία. Τόν σκότωσαν καθώς έσκυβε πάνω από τον στρατιώτη. Αυτό έκαναν οι ελασίτες, πού όταν έρχονταν να παραδοθούν κρατούσαν σημαίες με τον Έρυθρό Σταυρό.

Στό μεταξύ, ή αντίπαλεια των μαχομένων Βρετανών εναντίον όλων των Άμερικανών στην Άθήνα μεγάλωνε μέρα με τη μέρα. Καί ή Κυβέρνηση των ΗΠΑ και ή στρατιωτική ήγεςία της ήταν αντίθετη με την παρέμβαση των Άγγλων στην Ελλάδα. Έτσι όλοι οι Άμερικανοί στρατιωτικοί φρόντιζαν να τηρούν αΐσθητράν οὔδετερότητα και τριγύριζαν με περιθραχίσια πού φανέρωναν ότι ήταν Άμερικανοί.

Ο Χάρολντ Μάκ Μίλλαν έγραφε ότι «οι Άμερικανοί επιδεικνύουν την οὔδετερότητα των με τό να κυκλοφορούν μέσα σε άμάξια και τζίπ σκεπασμένα σχεδόν με την άμερικανική σημαία».

Παραπονιόταν για τό γεγονός ότι ή Ούάσιγκτον ήταν φιλόπονη και έχθρική. Οι άμεσα ενδιαφερόμενοι Βρετανοί στρατιώτες έκαναν χιούμορ εις βάρος του Μάκ Βή (του πρεσβευτού της Άμερικής) πού τρεφόταν από τά έφόδια πού έφερναν εκείνοι, με τόσους κινδύνους, αλλά πού άρνήθηκε να έπιτρέψη την άντλησι νερού από τό πηγάδι της πρεσβείας, «για να μη παραβιασθή ή αΐσθητρά οὔδετερότης»!

Έξ άλλου ο ναύαρχος Έρνεστ Κίνγκ, Άρχηγός του Άμερικανικού Ναυτικού, είχε διατάξει —χωρίς να ενημερώση προηγουμένως τό Κοινό Έπιτελείο— να μη χρησιμοποιηθή άμερικανικό άποθιακό σκάφος

για να φέρη έφόδια στην Έλλάδα.

★

Οι ουσιαστικά άπομονωμένοι άνδρες στους στρατώνες του Ρούφ περίμεναν επίθεσι από σιγή σε στιγμή. Κάθε τόσο δέχονταν πυρά από διάφορα σημεία, με άπώλειες συχνά. Αυτό είχε σάν άποτέλεσμα να σπασουν τά νεύρα των ανδρών εκεί, μ' όλο πού συχνά έβγαζαν περιπόλους μέρα και νύχτα. Σε μία τέτοια έξοδο περιπόλου σκοτώθηκε μία νύχτα ο ταγματάρχης Νόρμαν Όστελ, διοικητής της συντάγματος άλεξιπτωτών. Στους στρατώνες του Ρούφ ήταν τετρακόσιοι, περίπου Ρώσοι στρατιώτες, αχμαλώτοι πού είχαν αποδράσει και είχαν άρνήθη να πολεμήσουν στο πλευρό του ΕΛΑΣ».

★

Η έκκαθαριστική έπιχείρηση της ζωτικής άρτηρίας της λεωφόρου Συγγρού έγινε αρχικά από τους Σώμερσετ μέσα στα πυκνά σκατάδια της νύχτας της 17ης Δεκεμβρίου. Την αύγῃ είχαν προχωρήσει, ξεκινώντας από την παραλία, κάπου τρία χιλιόμετρα προς την κατεύθυνση των Άθηνών. Έτσι μέσα στην παγωμένη, γκριζα αύγῃ οι άνδρες από τό Χάμσαϊρ, με άρθρώλες από λάστιχο κατευθύνθηκαν άθόρυβα προς τό έργοστάσιο «Φίξ», τό φρούριο των ελασίτων. Όσο κι' αν φαίνεται άπίστευτο, ή φρουρά κοιμόταν μακαρίως, όταν οι Βρετανοί άνατίναξαν την κεντρική είσοδο, ενώ τά τάνκς σφυροκοπούσαν τους τοίχους. Οι Χάμσαϊρ έκαναν έφοδο και με χειροβομ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

βίδες, με λόγχες και αυτόματα ξεκαθάρισαν τό φρούριο από τους μισοκοιμισμένους ακόμα ελασίτες. Πολλοί θερίστηκαν από τά πολυβόλα πού τους περίμεναν, καθώς ξεχύνονταν έξω από τό μεγάλο κτίριο. Την 10η πρωινή, τό κτίριο του «Φίξ» είχε καταληφθή και είχε έκκαθαρισθή ή λεωφόρος και έκατό ακόμα μέτρα προς την κατεύθυνσι των Άθηνών.

Η κατάληψη του έργοστασίου μύρας έφερε μεγάλη άνακούφισι στους αεροπόρους της ΡΑΦ, πού ήταν άναγκασμένοι προηγουμένως να τό πολυβολούν.

Ένας πιλότος, ο ύποσημναγός Ούίλλιαμ Χέντερσον από τό Γουλφχάμπτον θυμάται:

—Μία από τις χειρότερες άποστολές μας ήταν όταν μας έδιναν οδηγίες να πολυβολήσου με και να ρίξουμε ρουκέτες εναντίον του έργοστασίου μύρας. Η σκέψη ότι θα καταστρέφαμε ένα κτίριο τόσο... χρήσιμο ήταν άπελπιστική.

Ο Χέντερσον συμπληρώνει ότι ή έποχή εκείνη ήταν «κάτι τό άφύσικο, κάτι τό άπαράδεκτο, είχε κάτι τό ψεύτικο». Περιγράφει πώς έκαναν πτήσεις πάνω από την πόλι, πολυβολούσαν στο κέντρο της και έπειτα τό θράδυ πήγαιναν εκεί για να πουν κρασί και να χορέψουν!».

Η 2α ταξίαρχια Άλεξιπτωτιστών του Βασιλικού Συντάγματος πολεμώντας από την έσωτερική περιμετρο προς την κατεύθυνσι της λεωφόρου Συγγρού, γύρω από την Ακρόπολι, ενώθηκε τελικά με τους Χαμσαίρς πού είχαν καταλάβει τό έργοστάσιο «Φίξ». Άλλά ή έπιχείρησι δεν είχε τελειώσει. Έπρεπε να γίνουν πολλές μάχες σπiti προς σπiti, για να εξασφαλισθή πλήρως ή ζωτική άρτηρία Πειραιώς - Άθηνών. Η Έθνοφυρούρα, ή Μπλόκ φορς με τους Βασιλικούς τυφεκιοφόρους δεξιά και τους Γουέστ Κέντ άριστερά άρχισαν μεθοδικές έκκαθαρίσεις στους διάφορους μικρούς δρομάκους δεξιά κι άριστερά για να εξασφαλισθή ή λεωφόρος στα όχήματα.

Την 18ην Δεκεμβρίου εξ άλλου, ο ΕΛΑΣ έξάπτεσε μια έαφνική, θιαση επίθεσι εναντίον των φυλακών Άβέρωφ, γύρω από τά μεσάνυχτα. Την φρουρά της την άποτελοῦσαν μόνον 60 περίπου άνδρες της 63ης Έλαφράς Πυροβολαρχίας και ή θέσις τους δεν ήταν καθόλου εύχάριστη, άφου ήταν κάπου πεντακόσια μέτρα βορείως της περιμέτρου.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσώθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

61ον

«Ο ΕΛΑΣ διέθεσε για τήν επίθεσι σχηματισμό χιλίων περίπου ανδρών, με όλμους, πολυβόλα και αυτόματα. Εύθως μετά τήν εκδήλωσι τής επιθέσεως ή φρουρά έστειλε αγωνιάδη σήματα για ένισχύσεις, αλλά οι μαχητικοί σχηματισμοί που έστάλησαν άμέσως έμποδίσθησαν να πλησιάσουν από ισχυρά πυρά.

Τήν αὐγή, οι υπερασπισταί των φυλακών είχαν αναγκασθή να άποσυρθούν σε μία γωνιά των κτιρίων. Οι περισσότεροι κρατούμενοι ή είχαν καταφέρει να δραπετεύσουν ή είχαν αιχμαλωτισθή. Αξιόλογη δύναμις άνακαταλήψεως των φυλακών δέν ήταν δυνατόν να συγκεντρωθή πριν από τὸ άπόγευμα. Πάντως, άργά τὸ άπόγευμα έγινε άντεπίθεσις από δύο μοίρες τάγκς, από τήν 40ή μοίρα τεθωρακισμένων —που πολεμοῦσε σάν πεζικό— και από δύο λόχους τής Έθνοφρουράς.

ΟΡΙτσαντ Κάπελ έγραφε στήν έφημερίδα του:

«Η μελαγχολική φυλακή Άθέρωφ άνοιξε με δυναμίτιδα και οι θόμβες από θενζίνη έβαλαν φωτιά στήν δυτική πτέρυγα. Οι υπερασπιστές της κατέφυγαν στο κτίριο τής διευθύνσεως όπου άντιμετώπισαν με άποφασιστικότητα σειρά από φαντικές επίθεσεις. Ώσπου έφθασε ή βοήθεια υπό τήν μορφή μιας θωρακισμένης φάλαγγος που άνοιξε δρόμο άνάμεσα στους έλασίτες. Μεγάλος αριθμός κρατούμενων κατάφερε να διαφύγει, αλλά πολλοί έσύρθησαν έξω από τα κελλά τους από τους αιώνιους έλασίτες. Άλλες και σίμοδιες γυναικες για να γίνει ένα όργανο βασανιστηρίων και σφαγής μέσα στους καπνίζοντες δρόμους των Άθηνών. Αυτές τις ώρες πλήρους αποχάλινώσεως των παθών Βρεταννών σιχμάλωτων, έσύρθησαν στους δρόμους και έθανατώθησαν με φρικτό τρόπο. Οι προελαύνοντες Βρεταννοί άνεκάλυσαν τρία πτώματα δηγδών αυτοκινήτου του σώματος των αλεξιπτωτιστών που είχαν αιχμαλωτισθή κατά τήν επίθεσι των Στρατώνων Πεζικού. Τὸ πὼς έξετελέσθησαν τὸ περιέγραψε ένας όπλιτης του Μηχανικού, που ενώ τὸν είχαν έτοιμάσει κι αυτόν για εκτέλεσι, κατέφερε να άποδράση, μέσα στή γενική σύγχυσι.

Η άμυνα των φυλακών Άθέρωφ έχαρακτηρίσθη από τὸν τότε Έπουργόν Ναυτικών Παναγιώτη Κανελλόπουλο σάν «δόξα τής Δημοκρατίας».

«Οι Βρεταννοί και οι Έλληνες τής φρουράς που έχασαν τήν ζωήν τους», συμπληρώνει, «είναι μάρτυρες μιας μεγάλης ιδέας. Αν οι κρατούμενοι των φυλακών ήσαν ένοχοι συνεργάτες των Γερμανών δέν ήσαν λι-

Στρατηγός Σπαής, ύπουργός Στρατιωτικῶν ἐπὶ κυβερνήσεως Πλαστήρα, ὅτε καὶ ἤρχισεν ἡ ἀντεπίθεσις τῶν Ἀγγλων. Εἰς τὴν φωτογραφίαν μας, ὁ στρατηγός Σπαής ἀνάμεσα σὲ Ἀγγλους ἐπιτελεῖς, στὴν Κοκκινιά στὶς 2.1.1945

γώτεροι δικοί σας ἔνθροι ὅσο ἦταν τῶν ἐπιδρομῶν τῶν φυλακῶν. Ἀλλὰ δέν είχαν δικασθῇ. Ἡ ἀπολογία τους δέν είχε ἀκουσθῇ.

Τήν ἴδια μέρα έγινε ἐπίθεσι ἑνός Βρεταννικοῦ λόχου στὸν λόφο τοῦ Ἀδρηττοῦ, σάν ἀντιπερισπασμός για τήν ὑποστήριξι τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς 40ῆς με-

**ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»**

ραρχίας πρὸς τὰ νότια.

Τήν 20ήν Δεκεμβρίου, ὁ Σκόμπη ἔκρινε ὅτι είχε λάθει αρκετές ένισχύσεις και ὅτι είχαν εξασφαλισθή όλες οι προϋποθέσεις για νά άρχισή μία πραγματικά άποφασιστική επίθεσι μέσα στήν πολιορκημένη Άθήνα. Έσπευσε νά προειδοποιήσῃ τούς πολίτες νά καταφύγουν στά ὑπόγειά τους. Τὸ νά γνωρίζῃ κανεῖς τὸν ἔχθρο του ήταν καὶ ζωτικό για τούς Βρεταννούς μέσα στους λαθυρίθους τῆς Άθήνας.

«Καμμία άπάντησι από τὸν ΕΛΑΣ» σημειώνει τήν ἴδια μέρα στὸ μερολόγιό του ὁ Σκόμπη, «ἀλλά ἀναφέρεται διάσπαις μεταξύ των Έξτρεμιστῶν και τῶν Μετριοπαθῶν».

«Ο Πορφυρογένης, περιλαμβανόμενος, κατά τῆς πληροφορίας μεταξύ των μετριοπαθῶν, έπρόκειτο νά ἐπισκεφθῇ τὸν Σκόμπη, ἀλλά δέν είχε φανῇ.

Κανονικά θά έπρεπε νά είχε ληφθῇ γραπτή άπάντησις στους ὁρους τοῦ Σκόμπη. Δέν είχε γίνει τίποτα τέτοιο. Τήν ἴδια ἡμέρα ἀναφέρει στὸ ἡμερολόγιό του δύο άλλα γεγονότα:

«Τηλεγράφημα από τὸν κ. Ουίνστον Τσώρτσιλ ἀρνούμενον νά κάμῃ κατὶ περισσότερον προκειμένου νά γίνη ἀντιθαισιλεύς ὁ ἀρχιεπίσκοπος».

Ἐπίσης:

«Τηλεγράφημα από τὸ Έπουργέιον Πολέμου περί έγκρίσεως ἐξόδων παραστάσεως από 1ης Δεκεμβρίου!»

(τὸ «φλέγμα» τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπη ήταν πραγματικά παρομιῶδες!)

Ώστόσο, παρά τὸ ὅτι οι έλασίτες δέν άπάντησαν στὸν στρατηγὸ Σκόμπη φρόντισαν νά τὸ κάνουν στήν Βουλὴ των Κοινοτήτων!

Ο Άνιούριν Μπήθαν έσπευσε νά ἀναγγεῖλῃ:

— Έχομεν τήν πληροφορίαν ὅτι ὁ στρατηγός Σκόμπη ἐπέδωκε τελεσίγραφο ὅτι θά εξαπολύσῃ ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν ὅλη τήν ἰσχύν πυρός των Συμμαχικῶν Δυνάμεων, ἂν δέν παύσῃ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἔχθρου ὡς τήν 9ην ὥραν αὔριον. Ο έντιμότατος φίλος μου (έννοεῖ τὸν Πέτραρχο Ρόναλντ Ρόμψισον, ἐπιλεγέντα Βουλευτὴ των Συντηρητικῶν, πού είχε προσφάτως ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδας) ὁπως και αρκετοί ἄλλοι, ἐπιμένει ὅτι ἀγωνιζόμεθα νά ἔμποδίσωμε προσπάθειαν τοῦ ΕΑΜ διά τήν ἐπιβολήν δικτατορίας. Δέν ὑπάρχει ἡ ἐλαχιστὴ ἀπόδειξις περί αὐτοῦ.

Πὼς διωργανώθησαν τὰ τάγματα ἔθνοφρουράς

Κύριε διευθυντά,

Εἰς τὸ φύλλον τῆς χθές τοῦ «Έλευθέρου Κόσμου» γράφετε για τὰ Τάγματα Έθνοφρουράς τὰ ὁποῖα συνεκροτήθησαν κατά τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1944 ἐν πλήρει μάχῃ. Ἡ διοργάνωσις των ταγμάτων αὐτῶν έχει ὡς ἐξῆς: Τὰ ἀγγλικά ἀνακοινωθέντα ἀνέγραφον πάντοτε: «Αγγλικά δυνάμεις μάχονται ἐν Ἀθήναις ἐναντίον ἀναρχοκομμουνιστῶν» ὑπονοοῦντα συνεχῶς ὅτι και ἑλληνικά δυνάμεις ἐμάχοντο μαζί με τούς Ἀγγλους. Ὡς ὑφυπουργός των Στρατιωτικῶν, ἐκπροσωπῶν και τὸν Παπανδρέου πού ήτο και ὑπουργός των Στρατιωτικῶν και πρωθυπουργός ὑπέδειξα εἰς τὸν στρατηγὸν Σκόμπη ὅτι διά λόγους πολιτικούς και σκοπιμότητος τὰ ἀνακοινωθέντα ήτο ἀνάγκη νά λέγονται: «Αγγλοελληνικά δυνάμεις» και οὐχὶ μόνον «Αγγλικά».

Κατόπιν τούτου έγινε συμβούλιον ὑπὸ τὸν πρωθυπουργὸν Παπανδρέου, τὸν πρέσβυν Λήπερ, τὸν στρατηγὸν Σκόμπη και ἐμένα, τὸ ὁποῖον με ἐξουσιοδότησε νά προβῶ εἰς τήν ὁργάνωσιν ταγμάτων ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «Τάγματα Έθνοφρουράς», ὑπὸ τὸν ὅρον νά μὴ περιληφθῇ κανεῖς τῶν ταγμάτων ἀσφαλείας και τῆς ὀργανώσεως «Χιτῶν». Καὶ οὕτως μέχρι τέλους Δεκεμβρίου τοῦ 1944 ὁργανώθηκαν 28 τάγματα ἔθνοφρουράς. Ο κορμός ἀπετελέσθη ἀπὸ Ἀθηναίους ἀντικομμουνιστάς και ἀπὸ ἀν-

δρας τοῦ ΕΔΕΣ. Ἡ συνολική δύναμις των ταγμάτων ἀνῆλθε εἰς 25 χιλιάδας ἀνδρας με πολυάριθμα στελέχη ἔθνικοφρόνων πεπειραμένων ἀξιωματικῶν με ἐπὶ κεφαλῇ τὸν γενναῖον συνταγματάρχην Ἡλ. Διάμεσιν. Κατὰ τὸ τέλος των συγκρούσεων αἱ μετὰ των Ἀγγλων συμπτράπτουσαι ἑλληνικά δυνάμεις, Τάγματα Έθνοφρουράς, Χωροφυλακή, Ταξιαρχία Ρίμινι ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τσακαλώτον, Ἀστυνομία Πόλεων κλπ. ἀπετέλουν δύναμιν 40 χιλ. ἀνδρῶν πλαισιωμένων ὑπὸ ἀρίστον στελεχῶν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ὀφείλω νά δηλώσω ὅτι ἀπεχθάνομαι και τὸν κομμουνισμὸν και τὸν φασισμὸν ἀκριβῶς δὲ διά τούτο εἶχα ἐκτοπισθῇ ἐπὶ ἐξάμηνον ἐπὶ Παγκάλου και τὸ 1936 ἐπὶ μίαν τριετίαν ἐπὶ Μεταξά. Δεύτερον παρὰ τὰς δημοκρατικές μου πεποιθήσεις ἐτάχην κατὰ τὸν προσπαθειῶν τῆς ἀκρας ἀριστερᾶς νά καταλάβῃ βία τήν ἐξουσίαν διότι ἐγνώριζα ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ΕΑΜ δέν ἐνέκρινε τήν προσπάθειαν αὐτὴν πού ήτο ἔργον των κομμουνιστῶν και διότι τὸ κίνημα αὐτὸ ήταν ἀδικαιολόγητον και ἐπιβλαβὲς διά τὸ Έθνος μας.

Ἀλλως κατὰ τήν συμφωνίαν Τσώρτσιλ και Στάλιν ἐν Μόσχᾃ τήν 9ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1944 ἡ Ἑλλάς ὑπῆχθη εἰς τήν ἀγγλικὴν ἐπικροΐν.

Εὐχαριστῶν
Λ. Γ. ΣΠΑΗΣ

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη ή Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΪΣΤΗΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

62ον

Τὴν παραμονὴ τῆς ἐπιθέσεως τὴν ὁποία ἀπειλοῦσε ὁ Σκόμπυ ὁ Κάπελ σημειώνει:

«Παντοῦ ἐπικρατεῖ ἀτμόσφαιρα συναγερμοῦ καὶ ἐπικρεμαμένης καταστροφῆς. Ὑστερα ἀπὸ ἓνα δεκαπενθήμερο ἀγωνίας καὶ ἀβεβαιότητος ὁ Σκόμπυ, ἀρκετὰ ἐνισχυμένος, διέταξε ἀντεπιθεῖν».

Ὁ Χάρολντ Μάκ Μίλαν σημειώνει ὅτι αὐτὸ εἶχε καὶ τὰ ἀρνητικά του ἀποτελέσματα. Εἶχε πείσει τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνησι, ὅτι οἱ Βρετανοὶ ὄχι μόνον θὰ ἐσωζαν τοὺς ἰδίους στὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ καὶ θὰ νικούσαν τοὺς κομμουνιστὰς σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

«Αὐτὸ ἐξηγεῖ τοὺς συνεχιζομένους δισταγμούς σχετικῶς μετὰ τὴν σταθερὰ ὑπόδειξι πρὸς τὸν Βασιλέα διὰ τὸν διορισμὸ τοῦ ἀντιβασιλέως», γράφει ὁ Μάκ Μίλαν... Ἐπὶ σκεψὶν τὸν στρατηγὸ Σκόμπυ, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις τρέφει γνήσιον σεβασμὸν. Τὸν παρεκάλεσα (καὶ συνεφώνησε) νὰ μεταβῇ στὸν Παπανδρέου καὶ τοῦ εἰπῇ ἐντελὲς ἐκκάθαρα ὅτι δὲν (ἐπαναλαμβάνω δὲν) εἴμεθα διστεθειμένοι νὰ ἐμπλακοῦμε εἰς μακρὸν πόλεμον προκειμένου νὰ ἐξαλειφώμεν τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα. Ἐχὼ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι (ὁ Παπανδρέου) εἶναι εἰς ἐπικίνδυνον κατάστασιν αἰσιοδοξίας. Δὲν πιστεύω ὅτι ἔχει ἰδέαν τῶν στρατιωτικῶν δυσχερειῶν μας ἢ τοῦ κινδύνου ἐκ τῶν θοροῶν συνόρων του. Δὲν ἐπιθυμοῦμε νὰ ἀρχίσωμε ἕναν Τρίτον Παγκόσμιον Πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας προτοῦ λήξῃ ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος κατὰ τῆς Γερμανίας—καὶ ἀσφαλὲς ὄχι διὰ νὰ κάμωμε τὸ χατήρι τοῦ κ. Παπανδρέου».

Ὁ Σκόμπυ, στὸ μεταξὺ γράφει: «Ἐπεσκέψην τὸν κ. Παπανδρέου μαζί μετὰ τὸν Μάκ Μίλαν καὶ τὸν Λήπερ πού τοῦ ἐζήτησαν νὰ τηλεγραφήσῃ πρὸς τὸν Βασιλέα τὴν Ἑλληνικὴν σχετικῶς μετὰ τὸ ζήτημα ὁρισμοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς Ἀντιβασιλέως».

Καὶ δύο μέρες ἀργότερα: «Εἶδον τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ ἐξεκατέρωσεν ὅτι ἐάν γίνοντο δεκτοὶ οἱ ὅροι μου θὰ πρέπει νὰ καταπαύσῃ τὸ πῦρ καὶ νὰ ἀναζητηθῇ εἰρηνικὴ λύσις».

Ἡ βρετανικὴ ἐπιθεσις εἶχε κατεῦθυναι πέραν ἀπὸ τὴν φυλακὴν Ἀθέρωφ. Σπίτι πρὸς σπῆτι, τετράγωνον πρὸς τετράγωνον, προχωροῦσαν μετὰ σκληρῆς μάχης καὶ μετὰ συνεχεῖς ἀπώλειες.

Ὅταν κάποιο σπῆτι προέβαλλε σοβαρὴν ἀντίστασι δεχόμενον τὸ πῦρ ὀλμων, τάνκς ἀκόμα καὶ πυροβόλων.

Ὅπου ἦταν δυνατόν νὰ γίνῃ χρῆσις πυροβολικοῦ, χωρὶς νὰ κινδυνεύουν τὰ ἱερὰ εἰρήνια, γινόνταν χωρὶς δισταγὰς.

Ὅπως συναγεται ἀπὸ κάθε

Ὁ Ζέρβας ὅταν πρωτοβῇκε στὸ βουνό. Στὴν φωτογραφία μετὰ τὸν Ἀγγλο σύνδεσμο καὶ ἄλλους συνεργάτες τοῦ ΕΔΕΣ

πλευρὰ, τὰ «αὐτοῦ» τῶν Βρετανῶν ἦταν ἀφ' ἑνὸς τὰ καταδικαστικὰ τῆς «ΡΑΦ» καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ τεωρακισμένα τους. Χαρακτηριστικὰ εἶναι αὐτὰ πού μᾶς εἶπε ὁ Κέν Τζόνς ἀπὸ τὸ Χόυλερκ τοῦ Τσεσίρ.

— Ἦταν λυπηρὸ νὰ θλέψῃς νὰ κάνουν τόση ζημιὰ τὰ κανόνια τῶν 75 (τῶν ἀρμάτων) στὰ σπῆτια τῶν καλῶν καὶ φιλοξενῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ οἱ ἀθῶοι Ἕλληνες, πού ὑπέφεραν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, καταλάβαιναν καὶ μᾶς συγχωροῦσαν. Κοντὰ στὴν πλατεία τῆς Ὁμονοίας ἕνας διοικητὴς «Σέρμαν» ρώτησε ἕναν πεζό: «Ξέρετε ἀγγλικά». Ἐκεῖνος ἀποκρίθηκε ὅτι ξέρει πολὺ καλά. Ὁ αξιωματικὸς ἔπειτα τὸν ρώτησε ἂν μποροῦσε νὰ τοῦ πῇ ἀπὸ ποια κατεύθυνσι ἐρχόταν τὸ πῦρ ἀπὸ τὸ κρυμμένον πολυβολεῖο. Ὁ ἀνθρῶπος ἐκείνος φαινόταν τόσο πρόθυμος πού ἔδωσε τὸ δνομὰ του καὶ τὴν διευθύνει. «Ἐπειτα ἔδειξε σ' ἕνα γωνιακὸ σπῆτι, στὸν ἴδιο δρόμο, σὲ κάποια ἀπόστασι.

—Εὐχαριστῶ, εἶπε ὁ αξιωματικὸς καὶ διέταξε τὸν πυροβολητὴ του νὰ ρίξῃ δύο θολές. Ὁ τόσο πρόθυμος Ἀθηναῖος φάνηκε ἀμέσως ἀναστατωμένος. Φώναζε νὰ σταματήσουμε. Καὶ ἔπειτα, μετὰ μεγάλη δυσκολία κατάφερε νὰ μᾶς δώσῃ νὰ καταλάβουμε ὅτι δὲν ἦταν καὶ τόσο «πολὺ καλά» τὰ ἀγγλικά τους. Ὅτι νόμισε ὅτι ὁ αξιωματικὸς ζητοῦσε νὰ μάθῃ πού κατοικοῦσε. Καὶ ὅτι τὸ σπῆτι πού εἶχε δείξει ἦταν τὸ σπῆτι του. Τέλος μετὰ ἐκπληκτικὴν καρτερικότητα ὡμολόγησε ὅτι τὸ λάθος ἦταν ὁλότελα δικό του.

«Οἱ τρομερὲς ὁδομαχίες κράτησαν πέντε ἡμερῶν» συνέχίζει ὁ Κέν Τζόνς, «ἀνάμεσα σὲ μεγάλους κεντρικοὺς δρόμους καὶ στενὰ δρομάκια, πού τὰ δέσποζε ἡ ἀδιάφορη μεγαλοπρέπεια τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Λυκαβηττοῦ. Ἀνάμεσα σὲ τὸς ἀμνηστῆς, οἱ Βρετανοὶ κατὰ-

φερναν νὰ κατευθύνουν τὸ πῦρ τῶν ὀπλων τους μετὰ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ μὴ κάνουν κακὸ στοὺς ναοὺς, τοὺς κίονες, τὰ τῶσα ἀρχαῖα τῆς ἱστορικῆς πόλεως. Ὅμως, οἱ κομμουνισταί, πολὺ λιγώτερο ρομαντικοὶ δὲν ζητοῦσαν ἀπὸ τοὺς ἄνδρες τους τέτοιο σεβασμό».

Κατὰ τὴ φάσι αὕτῃ τῆς γενικῆς ἀντεπίθεσης τῶν Βρετανῶν, οἱ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ ἔχχαναν ὅλο καὶ περισσότερο ἔδαφος. Ὁ Μάντακας, ὅταν διεπίστωσε ὅτι χάνει μέσα ἀπὸ τὰ χέρια του τὸν ἀποφασιστικὸ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν στόχων του ἔλεγχον τῶν Ἀθηνῶν, ἔδωσε διαταγὴ νὰ καταφθάσουν στὴ πόλιν ὅλες οἱ διαθέσιμες ἐφεδρεῖες καὶ νὰ πολεμήσουν μέχρι θανάτου. Ἀρκετοὶ ἦσαν οἱ φανατικοὶ ἐλασίτες πού ἦσαν ἀποφασισμένοι νὰ ἐκτελέσουν τὴν διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ Μάντακα. Ἐνας μεγάλος ἀριθμὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀντάρτες πού πολεμοῦσαν στὴν Ἀθήνα δὲν εἶχε καμμιὰ πρόθεσι νὰ πεθάνῃ «στὸ πεδίο τῆς μάχης». Ἰδίως ἐκεῖνοι πού εἶχαν στρατολογήσῃ μετὰ τὴν ἀπειλὴ θανάτου.

Ἀλλῶστε καὶ στὴν Ἀθήνα συνέβη ὅπως καὶ σὲ κάθε ἀνάλογη περίπτωσι συγκρούσεως ὁργανωμένων τμημάτων μετὰ ἀτάκτους. Τὰ ὁργανωμένα τμήματα, ὁ «ἐπαγγελματισμὸς» καὶ ἡ πειθαρχία τους ἔχουν πολὺ μεγάλο ἀβαντάζ ἀπέναντι στοὺς ἀτάκτους, ὅσο καὶ ἂν εἶναι ἐκείνοι φανατισμένοι. Ἐπίσης, τώρα πιά καὶ ὁ τελευταῖος Βρετανὸς εἶχε ἀντιληφθῇ τοὺς σκοτεινοὺς σκοποὺς καὶ τὴν θηριωδία τοῦ ΕΛΑΣ. Καὶ πολεμοῦσε μετὰ ἀποφασιστικότητά.

Ἔτσι οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἄρχισαν νὰ λυγίζουν.

Ἡ λιποταξία δὲν ἦταν κάτι τὸ πολὺ δύσκολο, κάτω ἀπὸ τὴν συνθηκὴ πού διεξαγόταν οἱ μᾶς. Καὶ πραγματικὰ πολλοὶ λιποτακτοῦσαν. Ὁ Μάντακας ἀγωνιζόμενος νὰ κλείσῃ τὰ κενὰ πού τὸν δημιουργοῦσαν αὐτοὶ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

πού ἐφευγαν μετὰ νέα «στρατεύματα» πού ὁπωσδήποτε δὲν διέφεραν πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλλα.

Παρά τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν εἶχε ἀρχίσει, κατὰ κάποιο τρόπο, νὰ κρίνεται, τὸ ΕΑΜ ἐξακολουθοῦσε νὰ σημειῶνι μεγάλες ἐπιτυχίες στὸν πολιτικὸ τομέα. Σ' αὐτὸ τὸ βοηθοῦσε ἡ ἀριστερά στὴν Ἀγγλία πού ἔκανε ὅλο καὶ πῶς σφοδρὲς ἐπιθέσεις κατὰ τῆς βρετανικῆς κυβερνήσεως καθὼς καὶ ἡ ἐπίμονη διαστρέβλωσις τῆς πραγματικότητος ἀπὸ ἕνα τμήμα τόσο τοῦ Βρετανικοῦ ὅσο καὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Τύπου. Τέλος ἀπὸ τὴν σαφὴ ἐχθρότητα τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως.

Ὅλα αὐτὰ εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νὰ εὐρίσκεται ὁ στρατηγὸς Σκόμπυ ὑπὸ ἰσχυρὰν πίεσι νὰ δεχθῇ συμβιβασμὸ μετὰ τὸ ΕΑΜ) ΕΛΑΣ.

Στὴν πολιτικὴ πίεσι προσετέθη τώρα καὶ μιὰ ἄλλη, καθαρὰ στρατιωτικὴ αὕτη:

Ὁ στρατάρχης φόν Ρούντστεντ εἶχε ἀρχίσει τὴν ἀνησυχία ἀποφασιστικὴ ἀντεπίθεσιν τοῦ στίς Ἀρδένες καὶ ἡ μάχη τοῦ Μπούλζ εἶχε γίνῃ.

Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἔκανε τὸν στρατάρχη Ἀλεξάντερ νὰ φοβῇ ὅτι τὸ ἴδιο θὰ συνέβαινε καὶ στὴν Ἰταλία. Οἱ συνέπειες ὅλων αὐτῶν ἦσαν ἄμεσες στὸν Σκόμπυ καὶ στὴν μάχη τῶν Ἀθηνῶν.

Τὴν 21ην Δεκεμβρίου ἔκανε ἴσως—τὴν πῶς σημαντικὴ, τὴν πῶς ἱστορικὴ, θὰ μπορούσε νὰ πῇ κανεὶς ἐγγράφῃ στὸ ἡμερολόγιό του.

Μετέβην εἰς τὴν Πρεσβείαν τὴν ἐσπέραν μετὰ τὸ φαγητό. Πολὺ εὐθυμὸς ἀφοῦ εἶχε προχωρήσει ἱκανοποιητικὰ ἡ ἡμέρα. Διεπίστωσα ὅτι ὅλοι ἐκεῖ ἦσαν φοβερά ἀναστατωμένοι.

Ὁ Μάκ Μίλαν μετὰ ἐπληροφόρησε ὅτι ὁ Ἀλεξ (ὁ στρατάρχης Ἀλεξάντερ) ἀνέμενε ἐχθρὴν κτῆν ἐπίθεσιν εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἰταλίας, ὅτι δὲν εἶχε ἱκανοποιητικὰς δυνάμεις καὶ θέσεις ἐκεῖ καὶ ἐνδεχομένως θὰ ζητοῦσε νὰ ἐπιστρέψουν στρατεύματα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Μοῦ πρότεινε κατόπιν αὐτοῦ νὰ ζητήσω, νὰ ἐπιδιώξω τὴν συνάψιν εἰρήνης.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠ

63ον

Τοῦ ἀπεκρίθην ὅτι ἂν ζητήσωμε νὰ κάνωμε τώρα εἰρήνην τότε ἡ ὑπόθεσις θὰ ἔχῃ χαθῇ ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅτι ἡ χώρα θὰ ὑποταχθῇ ἀναποφεύκτως στὸν κομμουνισμό. Διὰ τὴν Βρεταννίαν, τὴν Αὐτοκρατορίαν, διὰ τὸν κόσμον ὅλο κληρον, ἐδήλωσα, πρέπει νὰ φέρωμεν εἰς νικηφόρον τέρμα αὐτό πού εἰχαμε ἀναλάβει. Δὲν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ κάμω εἰρήνην πρὸς τὸ παρόν».

Ἔτσι, ὁ Ρόναλντ Σκόμπ, ὁ ἐπαγγελματίας στρατιώτης, πού δὲν εἶχε πείρα καὶ κατάρτισιν στὴν πολιτική, ἔλαβε μίαν θέσιν πού, ἀναμφιβόλως εἶχε ἀνυπολόγιστη σημασία στὴν ἱστορία τοῦ Δυτικοῦ Κόσμου. Ἄν κλονιζόταν ἐκεῖνος, τότε πού οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ στρατιωτικοὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ταλαντεύωνται, τότε πού ὁ Τύπος καὶ οἱ Βουλευταὶ τῆς χώρας του τὸν παρουσαῖσαν ὡς «τέρας» γιὰ ὅ,τι ἔκανε, τότε ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία ἢ Μὲση Ἀνατολή θὰ ἔπεφταν, ἐνδεχομένως στὰ χέρια τῶν κομμουνιστῶν καὶ θὰ ἀποτελοῦσαν τμῆμα τοῦ Ἑρυθροῦ μπλόκ.

Ἐξ ὧν καὶ ὁ Οὐίνστον, ἔγραψε ἀργότερα ὁ Μάκ Μίλλαν σὲ προσωπικὴ ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς τὸν Ἀντονι Ἡντεν, εἰς γούρα θὰ εἶχατε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἰχαμε μικροενοχλήσεις στὴν Ἀθήνα. Ὁμως, δὲν συνέβαινε τίποτα τέτοιο... Ἐφ' ὅσον ἡ ἀρχικῶς χρησιμοποιηθεῖσα δύναμις ἦταν κατάλληλη μᾶλλον γιὰ ἓνα προσκοπικὸ «Τζάμπουρ» καὶ ὄχι γιὰ μάχην, γλυτώσαμε, καταφέραμε νὰ ἀποφύμε μίαν μεγάλην κλίμακος σφαγὴν στρατιωτῶν καὶ διπλωματῶν».

★

Οἱ μάχες στὸν Πειραιᾶ εἶχαν περίπου τὰ ἴδια θασιὰ γνωρίσματα, ὅπως στὴν Ἀθήνα. Ὁ ΕΛΑΣ ἐξαπέλυσε σφοδρὸς ἐν γένει ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ Ἀρχηγείου Ναυτικοῦ, ἀλλὰ ὑπέστη μεγάλας ἀπώλειες καὶ ἀπεχώρησε. Παραλλήλως, ἡ 10η σάμα, καταφέραμε νὰ ἀποφύγῃ κατεύθυνσι τῆς Νέας Σμύρνης, σὸ δεξιὸ τῶν Βασιλικῶν Τυφεκιοφόρων, πού κατεῖχαν τὴν λεωφόρον Συγγροῦ. Ἡ 12η ταξιαρχία τῶν Γουέστ Κέντ εἶχε ἐκκαθαρίσει πλήρως τὴν περιοχὴ μετὰ τοῦ Ἰλισσοῦ καὶ τῆς Λεωφόρου, ἀπὸ τὰ ἀριστερά. Ἡ 10η ταξιαρχία ἐξουδετέρωσε ὅλες τὰς ἐστίας ἀντιστάσεως τοῦ ΕΛΑΣ στὰ πυκνοκατοικημένα προάστια μετὰ τῆς ἀκτῆς καὶ τῆς 28ης ταξιαρχίας πού ἦταν τῶρα ἑτοιμὴ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸν θραχώδη λόφον νοτιοδυτικὰ τῆς Ἀκροπόλεως. Εἶναι ἐκπληκτικὸ τὸ γεγονός ὅτι στὴ φάσιν αὐτὴ τῶν μαχῶν, παρὰ τὰ πυκνά σπῆτια, τοὺς στενοὺς δρομάκους καὶ τὴν πεισματικὴν ἀν-

Ὁ Πυρομάγλου ὅταν πρωτοκατετάχῃ στὴν ἀντάρτικη ὁμάδα τοῦ Ζέρβα, κάπου στὰ βουνὰ τῆς Ἠπείρου

τίσασιν τῶν ἐλασιτῶν, οἱ ἀπώλειες τῶν Βρεταννῶν ἦσαν πολὺ μικρές.

Ὡστόσο τὴν 22 Δεκεμβρίου ἔγιναν πεισματικὰ σκληρὲς μάχες στὴν Νότιο περιοχὴ τοῦ Πειραιᾶ. Οἱ ἐπιτιθέμενοι Ἴνδοι καὶ Βρεταννοὶ πεζικάριοι ἔβλεπαν μὲ μεγάλη ἀνακούφισιν τὴν παρουσίαν τῶν μαχητικῶν τῆς ΡΑΦ πού προκαλοῦσαν μεγάλη καταστροφὴ καὶ σύγχυσιν στὸν ἐχθρό μετὰ τὰ ρουκέττες καὶ τὰ πολυβόλα τους. Οἱ φωτογραφίαι τῶν δρόμων καὶ ἡ ἐπισήμανσις τῶν στόχων ἀπὸ τὰ ἀναγνώριστα τῆς ΡΕΦ ἔκανε εὐκόλως καὶ ἀποφασιστικὸν τὸν ρόλον τῶν ἀεροπλάνων. Ὁμως, ὁ ΕΛΑΣ τοῦ σκοταδιοῦ, ἔκανε βίαιες ἀντεπιθέσεις τὴν νύκτα καὶ οἱ Γκούρχας ἀναγκάστηκαν νὰ ἐμπλακούν σὲ σκληρὲς μάχες σῶμα πρὸς σῶμα.

Τὴν 23ην Δεκεμβρίου ἡ μάχη στὸν Πειραιᾶ ἐξελιχθῆκε σὲ μίαν σειρά ἀποφασιστικῶν ἐπιθέσεων στὶς ἰσχυρὲς θέσεις τοῦ ΕΛΑΣ, σὲ ἐργοστάσια καὶ πυκνοκατοικημένας περιοχές. Κατ' ἐπαλήθεριν οἱ Ἀγγλοὶ ἀναγκάστηκαν νὰ σταματήσουν νὰ πυροβολοῦν, καθὼς σκορπιζόνταν ἐδῶ κι' ἐκεῖ, σὲ κατάστασι

πανικοῦ γυναῖκες καὶ παιδιὰ. Οἱ ἐλασίτες, πού κατὰ ἓνα ποσοστὸ 80 τοῖς ἑκατὸ φοροῦσαν πολιτικά, ἀξιοποίησαν κατὰ τὸν καλύτερον δυνατό τρόπο αὐτὴ τὴν περιέργην κατάστασιν. Πάντως, σὸ τέλος τῆς ἡμέρας εἶχαν καταληφθῇ ὅλα τὰ στρατηγικὰ σημεῖα καὶ ὅλες οἱ ἰσχυρὲς θέσεις τοῦ ΕΛΑΣ.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νύχτας πού ἀκολούθησε ὁ ΕΛΑΣ ἔρριψε στὶς μάχες καὶ τὰς τελευταῖες του ἐφεδρεῖες. Τὶς δύο προηγούμενες ἡμέρας, εἶχαν ἔλθει στὶς κρίσιμες περιοχὰς τῶν συγκρούσεων ὅλοι οἱ «μάχημοι» — ἄνδρες καὶ γυναῖκες — τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ τὴν γύρω περιοχὴ καὶ τὰ μακρινὰ ἀκόμη βουνά. Οἱ φωτοβολίδες πού ἔρριχναν κατὰ διαστήματα τὰ ἀναγνώριστα τῆς ΡΑΦ ἀπεκάλυπταν ὁλόκληρες φάλαγγες ἐλασιτῶν. Μπροστὰ εἶχαν μικρὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ ἐμποδίσουν ἐνδεχομένη ἐπίθεσιν τῶν ἀεροπλάνων.

Ὁμως, κατὰ τὴν ἀντεπίθεσιν τῆς νύχτας τῆς 23ης πρὸς τὴν 24ην Δεκεμβρίου δὲν σημειώσαν καμμιά ἀπολύτως ἐπιτυχία. Παντοῦ οἱ Βρεταννοὶ τοὺς ἀντιμετώπισαν μὲ πλήρη αὐτοπεποίθησιν καὶ ἀποτελεσματικότητά.

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ὁ Στάνλεϋ Χουάιτλϋ ἔγραψε:

«Ξέρουμε ὅτι εἶναι Χριστογεννα γιὰτὸν ὁ λοχίας Οὐίλλιαμς (γύρισε ἀπὸ περίπολον μὲ ἓνα τυφέκιο λάφυρον καὶ ὀκτὼ κόττες) καθώρισεν τὸ φαγητό μας: σούπα, ψητὸ κοτόπουλο — γιὰ γαλοπούλα — ποτίνγκα, ἀλλὰ ὄχι ρούμι. Τὴν 20.00 ὥρα ἐλήφθη διαταγὴ μετακινήσεως. Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ μὴ γίνῃ πρὶν προλάβομε νὰ φάμε!»

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων ἄνδρες τοῦ Συντάγματος Ἔσσεξ μὲ ὑποστήριξι ἀρμάτων μάχης ἔκαναν ἐπίθεσιν γιὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ἐργοστασίου σιγαρέττων Παπαστράτου. Στὰ ὑπόγεια ὄρησαν κρυμμένους, — κατατρομαγμένους — ἐξακόσιους περίπου ἀνθρώπους: γέροντες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ.

Τὰ τμήματα τοῦ Ἔσσεξ μὲ τίς μονάδας τῶν Ἰνδῶν Ντούρχαμς προήλασαν σὲ συνεχὴ μετωπικὴ γραμμὴ πού εἶχε ἑκταθῇ σὲ μήκος τριῶν μιλίων καὶ εἶχε ἀπωθήσει τὸν ΕΛΑΣ πρὸς τὰ νότια προάστια τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ ἐγγραφή σὸ ἡμερολόγιον τοῦ Χουάιτλϋ τῆς 25ης Δεκεμβρίου ἀναφέρει:

«Ἡ ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων εἶναι ἥρεμη γιὰ μᾶς ἀλλὰ τὰ «Σπιτφάιερ» καὶ τὰ Μπωφάιτερ» ἐξακολουθοῦν τὴν δουλειὰ τους. Οἱ ἐλεύθεροι σκοπευταὶ δὲν σταματοῦν. Αὐτοὶ οἱ λεβέντες τοῦ ΕΛΑΣ εἶναι πραγματικὰ πολὺ ἐπιμονοὶ καὶ τὸ λέει ἡ καρδούλα τους. Πάντως φάγαμε πολὺ καλά, δὲν μπορούμε νὰ παραπονεθοῦμε. Δὲν ἦταν φαγητὸ αὐτὸ γιὰ φρουρά πού ἔχουν ἀποκοπῇ οἱ δρόμοι ἀνεφοδισμού τῆς».

Ἡ ἐπίθεσις πού εἶχε ἐξαπολύσει παράλληλα ἡ πολιορκημένη «Ἀρφορ» στὴν Ἀθήνα προχωροῦσε κανονικὰ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Πειραιῶς. Εἰς τὴν κατεχομένην ἀπὸ τὸν ἐχθρόν περιοχὴν, μετὰ τῆς προελαυνούσης «Ἀρφορ» καὶ τῆς «Μπλόκφορ», οἱ περικυκλωμένοι ἀλεξιπυρρῆσαι εἶχαν ἀρχίσει νὰ αἰσιοδοξοῦν, ἰδίως μετὰ τὴν ἀφίξι τῶν τάνκς.

Στὴν περιοχὴ τῆς Ὀμονοίας ὁ ΕΛΑΣ ἐξαπέλυσε σειράν σφοδρῶν ἐπιθέσεων σὲ σημαντικὰς ἀπώλειες καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη.

Ὡστόσο οἱ μάχες ἀρχισαν νὰ πλησιάζουν πολὺ πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ ἐλάχιστη ἀπροσεξία τῶν ἀεροπλάνων, τῶν πυροβολητῶν, τῶν χειριστῶν ὁλοῦν θὰ μπορούσε νὰ προκαλέσῃ ἀσυνχώρητην καταστροφὴν στὰ ἱερὰ μνημεῖα τοῦ δράχου τῆς Ἀκροπόλεως.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη η Ελλάδα τ'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠ

64ον

«Ο στρατιώτης Άλλαν Μπέρντ —πού θρικόταν τώρα ξανά στην Αθήνα— θυμάται:

— Ο ΕΛΑΣ χρησιμοποιούσε όλους χωρίς περιορισμούς, ενώ εμείς έπρεπε να έχουμε ειδική άδεια για να το κάνουμε. Όταν ζητούσαμε υποστήριξη των αεροπλάνων ή ΡΑΦ δίσταζε ευχυνά, γιατί δεν μπορούσε να πολυβολήσει και να θάλλει με ρουκέτες άδιακρίτως περιοχές όπου θα μπορούσαν να είναι γεμάτες από γυναικόπεδα και πολίτες. Όταν ο ΕΛΑΣ έγκασατάθηκε κοντά στις φυλακές και τοποθέτησε «φωλιές πολυβόλων» στα μπαλκόνια, μάς πληροφόρησαν ότι είχαν μεταφέρει τους άσθενείς στο υπόγειο. Η ΡΑΦ δεν ήθελε να θάλλει κατά του νοσοκομείου, έμας δεν μάς έδιναν άδεια να χρησιμοποιήσουμε όλους».

Οι Βρετανοί δεν ήταν θέβαιο δυνατό να κάνουν Χριστούγεννα, κάτω από τις συνθήκες που επικρατούσαν. Ο Σκόμπ είχε πη ότι θα γιόρταζαν τα Χριστούγεννα καθυστερημένα, θά τα ανέβαλαν ώπου να σωθεί η Αθήνα και η Ελλάδα. Οι έλαστές, όμως, φύλαγαν αρκετές δυνάμεις τους για να ένεργήσουν άποφασιστικά την νύκτα των Χριστουγέννων, με την έλπιδα — αν όχι την θεβαιότητα — ότι θα «εύρισκαν μεθυσμένους τους Άγγλους».

Αυτά τα Χριστούγεννα που πέρασαν οι Βρετανοί στην Αθήνα ήταν, ίσως τα χειρότερα που έχουν περάσει στρατιώτες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τουλάχιστον.

— Έίχα έντοπίζει ένα γουρουάκι που τριγύριζε στον καυλισμό μας και είχαμε άποφασίσει να το φυλάξουμε για να «κάνουμε αυτό Χριστούγεννα», θυμάται ο Φράνκ Κούπερ, που ύπηρετούσε τότε οδηγός σε μία μονάδα μηχανικού. Αργότερα τό είδα να τρώει τα έντόσθια ενός σκοτωμένου! Αυτό, θέβαια, έκανε πολλούς από μάς να διατάσουμε... για λίγο όμως. Τελικά τό σφάθαμε και τό μαγειρέψαμε. Τί να γίνει;

Μία πολύ χαρακτηριστική και ανθρώπινη περιγραφή είναι εκείνη που κάνει ο Τζο Χάντ, από τό Τσάιλντς Χιλ τού Λονδίνου, που ήταν τότε δεκανός έφοδιασμού τού 3ου Σώματος.

— Την ημέρα των Χριστουγέννων, άφηγεται, ό στρατός τοποθέτησε κουζίνα κινητή στην πλατεία έξω από τό κτίριο που μέναμε. Μία θόμβια έξεράνη έκεί κοντά και τραυμάτισε δύο από τούς άναμμένους τό συσσίτιο. Τό πλήθος διαλύθηκε και αυτό ήταν τό τέλος μίας καλής πράξεως που δεν έγινε τελικά.

Όπως όλα τά συντάγματα που πολεμούσαν σκληρά τόν Ε

Γερμανικό πυροβόλο, λάφυρο, που χειρίζεται άντάρτης τού ΕΔΕΣ, κάπου στα βουνά της Ηπείρου

ΛΑΣ οι «Μπλάκ Ουότς» άπησχόλησαν ένα σημαντικό άριθμό άνδρων για να δώσουν λίγη τροφή στους πεινασμένους Αθηναίους την ημέρα των Χριστουγέννων.

Ο Πήτερ Γκλάς έτέθη έπικεφαλής μίας τέτοιας κινητής κουζίνας, με μία διμοιρία για να τηρή την τάξη στις ούρες. Και όλα αυτά κατά την διάρκεια των σκληρών μαχών! «Έίχαμε ούρές συνεχώς 15 ώρες και δίναμε στο κάθε άτομο μισή καραθάνα σούπα» περιγράφει, «και μισή καραθάνα φασόλια. Όσο πιο γρήγορα δουλεύαμε τόσο περισσότεροι άνθρωποι έμφανιζόνταν».

Όμως, ούτε αυτή η ένέργεια δεν προκάλεσε τόν σεβασμό των έλασιτών, θύμα ενός «έλευθέρου σκοπευτή τού ΕΛΑΣ» ήταν ένας καλόκαρδος μάγειρος που είχε έτοιμάσει 26.000 μερίδες φαγητού για τούς πεινασμένους Αθηναίους!

Τό μόνο που δεν παρέλειπαν οι κομμουνιστάι, σε καμία έκαιρία ήταν η προπαγάνδα. «Έστειλαν μία «χριστουγεννιάτικη κάρτα» στους πιλότους τού αεροδρομίου στο Καλαμάκι. Ήταν ένα μεγάλο σκίτσο που παρίστανε τό χριστουγεννιάτικο δέντρο και πολλά σκοτωμένα και διαμελισμένα σώματα παιδιών κρεμασμένα σαν δώρα στα κλαδιά του».

Αυτή ό χοντροκομμένη προπαγάνδα είχε —όπως και να τό κάνουμε— κάποια έπίδραση στους αεροπόρους. Ο Ουίλλιαμ Χέντερσον θυμάται:

— Στην αρχή όλοι μας στενοχωρηθήκαμε. Δεν ήταν εύχρηστο να χτυπάμε Έλληνες. Αλλά ό ταξίαρχος Τάτλ φρόντισε να μάς έξηγήσει ποιά ήταν τό καθήκον μας και ποιά ήταν η τακτική των κομμουνιστών.

Πολύ άσχημη έκπληξη περί-

μενε τούς έλασίτες που έπεχείρησαν την νύκτα των Χριστουγέννων, έπίθεσιν έναντιόν μεγάλης άποθήκης που κατείχαν οι «Μπλάκ Ουότς». Οι Βρετανοί δεν ήσαν μεθυσμένοι, τούς περίμεναν και τούς άπώθησαν με μεγάλες γι' αυτούς άπώλειες. Αυτή η έπίθεσις ήταν μία από τις πολλές έναντιόν των θέσεων της 21ης ταξιαρχίας. Όλες άπεκρούσθησαν.

Στό μεταξύ η «Αρκφορς» και η «Μπλόκφορς» είχαν ένωθ. Έίχε δηλαδή δημιουργηθ. μία σταθερή γραμμή ασφαλούς έδάφους μεταξύ Αθηνών και Πειραιώς. Η πολιορκία των Αθηνών είχε λήξει.

Ένας από τούς όποιους είχε φθάσει τελευταία μέσα στον όρυμαγδό της μάχης ήταν και ό —γνωστός μας ήδη— Έρνεστ Άσλεϋ, άπεσπασμένος στο έπιτελείο τού Σκόμπ. Οι άλλουινές ημέρες του, όταν ψάρευε στο Σούνιο, είχαν τελειώσει πράν δυό περίπου έβδομάδες. Στό δρόμο προς την Αθήνα συναντήθηκε με πολλούς από τούς κατοίκους της περιοχής, τούς ίδιους ανθρώπους που τόν είχαν ύποδεχθ. τόσο έγκάρδια όταν πήγαινε να έγκατασταθ. στο Σούνιο.

Οι Βασιλικοί τούς κατηγορούσαν —τόν Άσλεϋ και τούς άνδρες του— ότι οι Άγγλοι είχαν σκοπό να παραδώσουν την έξουσία στα χέρια των έλασιτών και οι κομμουνιστές τούς γιουχαίζαν κατηγορώντας τους ότι ήθελαν να άποκαταστήσουν την μοναρχία και ότι γι' αυτό και μόνο τό σκοπό είχαν έλθει στην Ελλάδα.

Ο Άσλεϋ, μία και θρικόταν στην Αθήνα άποφάσισε να πάει να δ. τό άγαλμα τού Βύρωνος, στον κήπο τού Ζαπτείου και να έπισκεφθ. τό θέατρο τού Διονύσου εκεί κοντά. Ο

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

μως, η περιοχή αυτή ήταν ακόμη πολύ επικίνδυνη για τούς Άγγλους.

Ο Άσλεϋ διηγείται ως έξης την έπίσκεψι αυτή:

— Άφου πέρασα από πολλούς πλάγιους δρόμους, κατάφερα να φτάσω στον κήπο. Στε κόμουν και περιεργαζόμεν τό άραίο άγαλμα, όταν με πλησίασε ένας μικρόσωμος άνδρας και με ρώτησε αν ήξερα τόν Λόρδο Βύρωνα. Τού πρόσφερα τσιγάρο και τού είπα ότι ζω κοντά στο Νιούστυντ Άμπυ. Μιλούσε καλά τά άγγλικά και μου είπε ότι ό Τσώρτσιλ ήταν καλός άνθρωπος. Αλλά ό Βύρων... ό Βύρων είχε δώσει την ζωή του για την Ελλάδα. Άφησε να ένοηθ. ότι οι Βρετανοί δεν έκαναν αυτό που έπρεπε τώρα. Τού μίλησα για τόν εαυτό μου, τις φιλοδοξίες μου. τού έδωσα τά μισά τσιγάρα μου και κατευθυνθήκαμε μαζί προς τό θέατρο τού Διονύσου.

Κάθησα στο πέτρινο κάθισμα τού Άρχιερέως στο θέατρο, έπισκεφθήκαμε και τό Ώδειον τού Ηρώδου τού Αττικού, σκαρφλώσαμε και στην κορυφή τού θράχου τού Αρείου Πάγου, όπου ό συνοδός μου άπήγγειλε δλόκληρη την περικοπή τού λόγου τού Άποστόλου Παύλου προς τούς Αθηναίους. Με συνώδευσε πίσω, ανάμεσα από κάτι στενά, στους πρόποδες της Άκροπόλεως. Κάθε τόσο μάς σταματούσαν τύποι με όπλα και με τά στήθη τους στολισμένα με χειρομθομίδες, όπως των «κυνηγών κεφαλών» με κεφάλια. Έδειχναν προς τό μέρος μου με περιφρόνησι, αλλά ό νέος μου φίλος μιλούσε συνεχώς, σαν να μη συνέβαινε τίποτα. Άκουγα να άναφέρη τις λέξεις «Έρνεστο», «Μπαύρον» και «Νιούστυντ», τά τσιγάρα μου λιγόστευαν δλοένα, αλλά συνεχίζαμε άπρόσκοπτα τό δρόμο μας.

Τελικά φτάσαμε με μία παλιά βυζαντινή έκκλησιά. Ο φίλος μου μου είπε ότι έπρεπε να χωρίσουμε έδω και ότι μετά την άνακωχή θά ξανασυναντιόμαστε σε μία ταβέρνα της όδου Κοραή. (Όπως και έγινε). Με καθοδήγησε να στρίψω στον πρώτο δρόμο προς τ. άριστερά και χάθηκε. Όταν έστριψα στο δρόμο που μου είπε θρήκα ένα θρετανικό δδόφραγμα και δυό κοκκινωσκόφιδες (άλεξιπτωτιστές). Έφτασα στα γραφεία μας και εκεί με έβαλαν να διηγθ. με κάθε λεπτομέρεια τόν περίπατό μου.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Ελλάδα τ'ο'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

65ον

Τελικά, όπως κατάλαβα είχα διασχίσει περιοχή που ήταν υπό τον έλεγχο του ΕΛΑΣ. Μου έδωσαν συγχαρητήρια για το κατορθώματά μου και μου είπαν με αυστηρότητα να μη το ξανακάνω. Με ρώτησαν, επίσης, από ποτε είχα αυτή την τόσο μεγάλη συμπάθεια για τον Τζώρτζ Γκόρντον Μπάουρον!

Ένας άλλος Βρεταννός, που κατάφερε να εισχωρήσει σε περιοχή ελεγχόμενη από τον ΕΛΑΣ ήταν ο —παλιός γνωστός μας από την αφήγησή αυτή— Ρούφους Σέππαρντ, ο σύνδεσμος αξιωματικός που είχε ριφθί με αλεξίπτωτο τό 1943 στην Ελλάδα και είχε υποστηρίξει για τό σον καιρό τον ΕΛΑΣ. Ήταν τώρα με την ΟΥΝΡΡΑ και τό έργο του ήταν να φροντίζει για την μεταφορά και διανομή τροφίμων στους πεινασμένους.

Μιά μέρα ο Σέππαρντ προχώρησε με τό αυτοκίνητό του προς την οδό Παντισίων, ώσπου τόν συνήντησε μιά περίπολος του ΕΛΑΣ. Ρώτησε αν ήταν άσφαλης αν συνέχιζε να προχωρή κατά μήκος αυτής της οδού και του είπαν ναι, αν ακολουθούσε τις γραμμές του τράμ. Έκανε όπως του είπαν, αλλά πάτησε νάρκη, λίγο πιο πέρα από τό ξενοδοχείο «Ακροπόλ Παλάς». Τραυματίστηκε σοβαρά. Καί οι άντάρτες του ΕΛΑΣ τόν άφησαν να πεθάνη από την αιμορραγία. Τό μόνο που τούς ενδιέφερε ήταν να πάρουν ότι μπορούσαν να σηκώσουν από τό αυτοκίνητό του.

★

Αν υπήρχε σύγχυση στις μάχες μέσα στους λαβυρίνθους των δρόμων της Αθήνας και του Πειραιά, αυτό που συνέβαινε στις ψυχές των Βρεταννών και των Αμερικανών ήταν κάτι πολύ χειρότερο. Τά γεγονότα στην Ελλάδα είχαν έπιφέρει έπικίνδυνη ψυχρότητα στις σχέσεις με ταξύ των Άγγλων και των Αμερικανών, σέ μιά εποχή που έπρεπε να είναι πάρα πολύ κοντά ή μιά χώρα στην έλλάη.

Καί κανένας δέν τό αντίλαμθανόταν αυτό καλύτερα από τόν ίδιο τόν Ουίνστον Τσώρτσιλ.

Έξ άλλου, τά βρεταννικά στρατεύματα δέν έπρεπε να μένουν για πολύ ακόμα στην Ελλάδα. Ήταν απόλυτη ανάγκη να επιστρέψουν στην Ιταλία, για να αντιμετωπίσουν αναμενόμενη έπιθεση των Γερμανών εκεί.

Όπως συνήθιζε να κάνει σέ τέτοιες περιπτώσεις, ο Τσώρτσιλ άποφάσισε να αφήσει την άνεσι και την ήσυχία του ζεστόου σπιτιού του και να μεταβή στην Αθήνα, για να δει μόνος του την κατάσταση εκεί.

Έγραψε ο ίδιος:

Είσοδος του Ζέρθα εις χωρίον που άπελευθέρωσε. Άνδρες της φρουράς του παρουσιάζουν όπλα

«Έκρινα ότι έπρεπε να μεταβώ στην Αθήνα, για να δώ έπί τόπου την κατάσταση και ίδιως να γνωρίσω τόν Αρχιεπίσκοπο, γύρω από τόν όποιον πολλά περιστρέφονται. Κανόνισα συνεντώ να είναι έτοιμο ένα άεροπλάνο στο Νόρθολτ, εκείνη την νύχτα. Έπίσης χάλασα τό Χριστούγεννα του κ. Ήντεν με τό να του προτείνω να έρθη και εκείνος».

Ο Τσώρτσιλ είχε καταλήξει στην σκέψη ότι πρίν πείσει τόν Έλληνα Βασιλέα να δεχθί την λύση της Αντιβασιλείας, που δέν ήθελε ούτε να την άκούση καν, έπρεπε πρώτα, να δει ο ίδιος τόν Δαμασκηνό και να μιλήσει μαζί του. Στο ταξίδι πήρε μαζί του και τόν αρχηγό της προσωπικής του φρουράς Κομμάντερ Σ. Ρ. (Τόμμυ) Τόμσον. Ο ίδιος ο Ρούσσελτ έθεσε στή διάθεσι του Τσώρτσιλ ένα άμερικανικό άεροσκάφος «Σκαυμάστερ», όταν άκουσε ότι ο Βρεταννός πρωθυπουργός είχε την πρόθεση να κάνει τό ταξίδι με ένα «Γιόρκ» της ΡΑΦ, που είχε πολύ μικρότερη άκτίνα δράσεως.

Τά τηλεγραφήματα από την Αθήνα φανέρωναν ότι ή κατάσταση χειροτέρευε από ώρα σέ ώρα. Καθώς τό «Σκαυμάστερ» άρχισε να κατεβαίνει προς τό άεροδρόμιο στο Καλαμάκι, φαινότουσαν οι λάμπεις έκρήξεων γύρω από τό διάδρομο προσγειώσεως.

Κάτω, οι Σκόμπη, Μακ Μίλλαν και Λήπερ, μαζί με τόν στρατάρχη Άλεξάντερ που είχε φθάσει και εκείνος στην Αθήνα, μιά που θά έρχόταν ο Τσώρτσιλ, περίμεναν με άγωνία, αλλά και με άνακούφισι την έλευσί του. Όμως, ήταν σωστό να κινδυνεύσει ή ζωή του αρχηγού της Βρεταννικής κυβέρνησεως, σέ μιά τόσο κρίσιμη περίοδο;

Τελικά τό άεροπλάνο προσ-

γειώθηκε, αλλά ο πιλότος δέν έσθησε άμέσως τούς κινητήρες τούς άφησε να δουλεύουν για τό ένδεχόμενο να άπογειωθούν άμέσως, αν τό άπαιτούσαν οι περιστάσεις.

Οι άνδρες που είχαν κατεβή στο άεροδρόμιο μπήκαν στο άεροπλάνο και συζήτησαν με τόν Τσώρτσιλ και τόν Ήντεν τρεις ώρες περίπου. Φυσικά είχαν σήσει οι κινητήρες και τό κρύο μέσα στο άεροσκάφος είχε γίνει άφόρητο σχεδόν.

Ένας παγωμένος άέρας σφύριζε γύρω από τό σκάφος και έδερνε τά φτερά του παγωμένο χιόνι. Κάθε λίγο ριπές πολυβόλων έτάραζαν περισσότερο την άνήσυχη νύχτα.

Τελικά, ο Τσώρτσιλ συμφώνησε σχετικά με τά άμεσα μέτρα τά όποια έπιβαλλόταν να ληφθούν και μαζί με τούς συνοδούς του ξεκίνησε για τό καταδρομικό «Αίας» που περιπολούσε έξω από τά νερά του Φαλήρου. Ο Τσώρτσιλ μετεφέρθη με ένα θωρακισμένο αυτοκίνητο με ένα θορύβητο ρεβόλβερ «κόλτ» στή ζώνη του. Ο Λήπερ που έπέστρεψε στην Αθήνα έσπευσε να μεταφέρει την είδησι της άφιξεως του Τσώρτσιλ στην Αθήνα στον Δαμασκηνό και στον Παπανδρέου. Καί οι δύο ένθου σιάσθηκαν.

Αργότερα έγραψε: «Καί για τούς δύο, ή άφιξι του στην Ελλάδα ήταν άπόδειξις του ένδιαφέροντος της Βρεταννίας για την Ελλάδα και μιά θαυμάσια χειρονομία».

Ο Άλεξάντερ είχε άφισθί με άντιτορπιλλικό στον Πειραιά μερικές ώρες πρίν, ύστερα άπό σήμα του Τσώρτσιλ που τόν πληροφορούσε ότι «ένας παλιός φίλος είχε άποφασίσει να έπισκεφθί την Αθήνα» την νύχτα που θά άκολουθούσε.

Για τόν ύποναύαρχο Μάνσφιλτ —που έπέβαινε του «Αί-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

αντος— τό άκρως άπόρρητο σήμα «νά έξοικονομήση χώρο για 14 «ΒΙΠ», ήταν κάτι πολύ περίεργο και άκατάληπτο. Δέν μπορούσε να φαντασθί ότι έννας από τούς 14 θά ήταν ο ίδιος ο Τσώρτσιλ.

Ο γνωστός μας πιά Ουώλτερ Τόμπσον μετέφερε στο θωρακισμένο του όχημα τόν στρατάρχη Άλεξάντερ. Όπως λέει ο ίδιος, τούς άρεσε πολύ, εκείνο τό και τό πλήρωμα του όχηματός του να τούς ύποδεχθούν, μαζί με τούς άλλους «Βίπ» στο «Αίας» με τά άπαραίτητα σφυρίγματα.

Όταν πάτησε τό πόδι του στο καταδρομικό ο Τσώρτσιλ —που είχε μεταφερθί εκεί με την άκατο του ναυάρχου— ο πλοίαρχος Τζ. Γ. Κάθμπερτ, κυβερνήτης του σκάφους είπε:

— Έλπίζω να μην άπαιτηθί να άνοιξουμε πυρ, όσο θά έισθε έσεις έδώ, κ. πρωθυπουργέ.

Καί ο Τσώρτσιλ άποκρίθηκε: — Παρακαλώ να μη ξεχνάτε πλοίαρχε, ότι έρχομαι έδώ σαν πειραστή της ειρήνης και κουβαλώ στο ράμφος μου κλάδον έλαιας. Άλλά, ποτέ δέν θά τό ήθελα να σταθώ έμπόδιο στην στρατιωτική άναγκαιότητα.

Ο Τόμας Μόρις θυμάται ότι σ' δλη την διάρκεια της νύχτας έβριχαν κάθε τόσο μικρές θόμβες θυθογύρω από τό «Αίας» για τόν φόβο θάτραχανθρώπων.

Μιά που είχαμε κοντά μας τόν ίδιο τόν Ουίνστον, θυμάται ο Μόρις, όλοι μας σκεφτόμαστε να θάλουμε κάποιον να τόν ρωτήσει πότε θά άπολυθοίμε.

«Όταν είδα να έτοιμάζεται τό πλήρωμα για ένα θυορφο θράδυ, έγραψε ο Τσώρτσιλ, «κατάλαβα ότι ήταν ήμέρα των Χριστουγέννων. Οι ναύτες σχεδίαζαν να κάνουν πάρτυ και να ντυθούν μερικοί άπ' αυτούς με διάφορες άστείες στολές και να τραγουδήσουν και να άπαγγείλουν κομικούς στίχους για τούς αξιωματικούς τούς».

Αυτά τά «άστεία πάρτυ» των Χριστουγέννων είναι μιά πολύ παλιά παράδοση στα πλοία του Βρεταννικού Ναυτικού. Όμως, εκείνο τό πάρτυ του «Αίαντος» τά Χριστούγεννα του 1944 είχε μιά περίεργη σπαρταριστή τροπή.

Οι κλόουν του καραβιού, έτριβαν κυριολεκτικά τά μάτια τους όταν θρέθηκαν κοντά στα διαμερίσματα του πλοίαρχου άπέναντι σέ κάτι άνδρες που έμοιαζαν καταπληκτικά με...τόν Τσώρτσιλ και τόν Ήντεν. Κι έπειτα έφθασε και έννας άλλος που ήταν πανύψηλος που φορούσε ράσα και ψηλό μαύρο καλυμάχι.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς εσώθη η 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

66ον

«Ο ίδιος ο Τσώρτσιλ έγραφε: «Όταν έφθασαν ο 'Αρχιεπίσκοπος και οι ακόλουθοί του — ένας ψηλός, πανύψηλος άνδρας με γενειάδα και τὰ ράσα και τὰ διακριτικά του ανωτάτου κληρικού της 'Ελληνικής 'Εκκλησίας— οι δυο ομάδες (ή ομάδα των κλόουν και η ομάδα του 'Αρχιεπισκόπου δηλαδή Σημ. Μεταφρ.) συναντήθηκαν. Οι ναύτες νόμισαν ότι και αυτοί ήταν δικοί τους, ότι ήταν μεταχφισμένοι! Καί άρχισαν να χοροπηδοῦν γύρω τους και να κραυγάζουν. 'Ο Δαμασκηνός έτοιμοζάταν να φύγει μπροστά σέ τέτοιο ρεζιλίκι! 'Αλλά έτρεξε άμέσως πρὸς τό μέρος του ο κυβερνήτης, πού κατάφερε να εξηγήσει, με μεγάλη άμχανία, θέβαια, τί είχε συμβή και να έξευμενίση τόν 'Αρχιεπίσκοπο».

«Ο κυβερνήτης Τόμνυ Τόμπσον έκανε τό καλύτερο πού ήταν δυνατόν γιά να έμποδίση άναπανόρθωτη προσβολή κατά του προσώπου του θαυμασιού αυτού ιερωμένου, πού όπως είχαν όλοι τήν έλπίδα θά βοηθού σε να σωθῇ ή 'Ελλάς. 'Ετρεξε όσο μπορούσε πιό γρήγορα να έμποδίση τό πλησίον του «κοριτσιού» —ένός μεταμφιεσμένου ναυτή— πρὸς τόν 'Αρχιεπίσκοπο.

«Ο δυστυχής Τόμσον άρχισε να ψελλίζει, κατακόκκινος...

— Ξέρετε σέρ... 'Ημέρα τών Χριστουγέννων... σέρ... Τό χριστουγεννιάτικο πάρτυ... σέρ... Πρέπει... δικαίωμα τών ναυτών...πολύ άστείο ... σέρ!

Λέγοντας, ότι του κατέβαινε στό μυαλό εκείνη τήν ώρα ώδήγησε τόν Δαμασκηνό μέσα στό καρρέ τών άξιωματικών με τόν Τσώρτσιλ και τόν 'Ηντεν πίσω τους.

«Ανάμεσα σ' εκείνους πού ήσαν μάρτυρες εκείνης τής σπαρταριστής σκηνης ήταν και ο Σκόμπυ. 'Εγραφε στό ήμερολόγιό του:

«Ο κ. Τσώρτσιλ και ο 'Αντονι 'Ηντεν άνεχώρησαν διά τό «Αίας» με ίσχυράν θωρακισμένην συνοδείαν τήν 17.00 περίπου. Κατήλθα στόν Πειραιά και επεβιβάστην του «Αιαντος». 'Ημαστε στό ίδιο όχημα ο Παπανδρέου, ο Λήπερ κι εγώ. ('Αργότερα ή φωτογραφία και τών τριών μας έδημοσιεύθη εις κομμουνιστικήν έφημερίδα με τόν τίτλο: «Οί δολοφόνοι!») 'Ο 'Αρχιεπίσκοπος κατέφθασε λίγο άργότερα. 'Επακολούθησε μία πολύ δυσάρεστη κατάσταση. Οι ναύτες πού είχαν χριστουγεννιάτικο πάρτυ, πολλοί ήταν ντυμένοι με άστεια κοστούμια, νόμισαν ότι ο 'Αρχιεπίσκοπος ήταν μεταμφιεσμένος!»

«Ωστόσο, το γεῦμα στό «Αί-ας» ήταν πολύ εύχάριστο. 'Η άτμόσφαιρα πού έπεκράτησε φάνηκε να αλλάζη κάπως τήν ψυχική διάθεση του Τσώρτσιλ,

Μεταφορά όπλισμού πού παρέδωσαν στους άντάρτες του Ζέρβα οι 'Αγγλοι με ταχύπλοα σκάφη εις τήν Πάργαν. Οι χωρικοί διακρίνεται ότι είναι ξυπόλητοι γιά να μη γίνουν άντιληπτοί από τούς Γερμανούς κατακτητές

πού είχε επηρεασθῇ πολύ και είχε μελαγχολήσει από τήν τραγωδία πού είχε ζήσει στην 'Ελλάδα, πού είχε άντικρύσει με τὰ μάτια του, τώρα.

Χαρακτηριστική είναι ή φράσι πού είπε όταν έγινε λόγος γιά κάποια συμφωνία με τούς άντάρτες:

«Θά πρέπει να ακολουθήσουμε τακτική ένεργείας ή όποια θά θεωρηθῇ όρθή στην 'Αγγλία μετά από πενήντα ή και έκατό χρόνια».

Τήν έπομένη ήμέρα, ο Τσώρτσιλ συνέταξε τηλεγραφήματα πρὸς τήν Πολεμική Κυβέρνησι της Βρετανίας καθώς και πρὸς τόν Ρούσσελτ και τόν Στάλιν. Τό τηλεγράφημα πρὸς τό Λονδίνο έλεγε:

«'Ο στρατάρχης 'Αλεξάντερ μου έκαμε έναρρυντικήν περιγραφήν τής στρατιωτικής καταστάσεως. 'Ο στρατάρχης, πάντως, έχει καταλήξει εις τήν γνώμην ότι όπισθεν τών μονάδων του ΕΛΑΣ υπάρχει ένας πολύ πεισματώδης πυρην άντιστάσεως, κομμουνιστικού χαρακτήρος, ο όποιος είναι ισχυρότερος από όσον είχαμε υπολογίσει. 'Εάν κατορθώσωμε να άπωθήσωμε τόν ΕΛΑΣ πέραν τών όρίων τών 'Αθηνών, θά έχωμε και πάλιν να άντιμετωπίσωμε άφαντάστως δύσκολον έργον εάν θελήσωμε να τούς έξουδετερώσωμε.

«'Ο κ. Μάκ Μίλλαν και ο κ. Λήπερ μās άνέφεραν ότι σκέπτονται να συγκάλεσουν διάσκεψιν όλων τών πολιτικών ήγετών, εις τήν όποιαν θά κληθῇ να παραστή και ο ΕΛΑΣ, με άποσαφηνισμένον στόχον να τεθῇ τέρμα εις τόν φατριαστικών πόλεμον εις τήν 'Ελλάδα. Αυτό —και άν άκόμη ο ΕΛΑΣ δέν δεχθῇ τήν πρόσκλησιν— σημαίνει ότι ξεκαθαρίζομε τας

προθέσεις μας εις τόν κόσμον. Συνεφωνήθη, επίσης, ότι θά ήταν καλή ένεργεια να προεδρεύσῃ τής διασκέψεως ο 'Αρχιεπίσκοπος. 'Ωμίλησε με μεγάλην πικρίαν διά τας φρικαλεότητας του ΕΛΑΣ και διά τό σκούτενο σατανικό χέρι όπισθεν του ΕΑΜ. 'Ητο αδύνατον να άμφιβάλλη κανείς ότι φοβάται πολύ τούς κομμουνιστάς ή τούς Τροτσκιστάς, όπως τούς αποκαλεί, εις τήν άνάμειν τούς εις τας έλληνικάς υποθέσεις. Μās άνεκοίνωσε ότι εις έγκύκλιόν του είχε καταδικάσει τούς έλασίτες διότι είχαν πάρει όκτώ χιλιάδες όμήρους και έτυφέκισαν μερικούς κάθε ήμέραν. 'Ολοι ήσαν άνθρωποι τής μεσαιας τάξεως. Ζητούμε από τούς άντιπροσώπους τών ΗΠΑ και τής Σοβιετικής 'Ενώσεως να είναι παρόντες ως παρατηρηταί. 'Αν ο ΕΛΑΣ άρνηθῇ να μετάσχη, θά αποδειχθῇ ενώπιον όλοκλήρου του κόσμου ότι δέν ζητεί τίποτε λιγώτερον από τήν κατάληψιν τής έξουσίας. 'Εχω έντυπωσιασθῇ πόσο μισούνται οι κομμουνισταί εις τήν χώραν αυτήν, από όσα μου είπε ο αρχιεπίσκοπος».

Στόν Ρούσσελτ, ο Τσώρτσιλ έγραψε:

«'Ο 'Αντονι και εγώ θά πάμε να ιδούμε τι μπορούμε να κάνωμε γιά να ξεμπερδέψωμε τήν κατάσταση εις τήν 'Ελλάδα: Βάσις ένεργείας. 'Ο Βασιλεύς δέν θά έπιστρέψῃ, έφ' όσον δέν διενεργηθῇ δημοψήφισμα υπέρ αυτού. Δέν δύναμεθα να έγκαταλείψωμεν εκείνους πού πήραν τὰ όπλα γιά να πολεμήσουν στό πλευρό μας και θά πολεμήσωμε τώρα εμείς γι' αυτούς. Πρέπει να γίνῃ πλήρως κατανοητόν ότι δέν επιδιώκομε τίποτε εις τήν 'Ελλάδα — έδαφικά όφέλη ή πλεό-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

νεκτήματα. 'Εχομεν προσφέρει πολλά και θά προσφέρωμεν περισσότερα, έφ' όσον δύναμεθα».

«'Η άπάντησις του Ρούσσελτ έφθασε τήν έπομένη ήμέρα:

«Είμαι έτοιμος να προσφέρω όσην βοήθειαν δύναμαι σ' αυτήν τήν δύσκολη κατάσταση».

«'Η διάσκεψις έγινε τό διήμερον τής 27ης και 28ης Δεκεμβρίου. Πρόεδρος της ήταν ο πανύψηλος Δαμασκηνός πού είχε άπομακρυνθῇ από τόν αρχιεπισκοπικό θρόνο από τόν Μεταξά, λόγω τής πλήρους αντιθέσεως του πρὸς τήν δικτατορία. 'Υπό τήν γερμανική κατοχή, ή άφοβη στάσι του υπέρ του λαού είχε σαν άποτέλεσμα να τόν σέβωνται όλοι. 'Αλλά και όταν άρχισε ή διάσκεψις ήταν φανερό ότι ο χρόνος εργαζόταν, τώρα πιά, εναντίον του ΕΛΑΣ. 'Ο κλοιός τών Βρετανών όλο και περιέσφιγγε τόν ΕΛΑΣ στην 'Αθήνα και τόν Πειραιά.

Σε ένεργεια άπελπισίας, ο Μάντακας έφερε όλες τις διαθέσιμες έφεδρες του. Καί τό πυροβολικό του έβαλε εναντίον τής πόλεως με μανία, αλλά δέν είχε στή διάθεσί του ίκανούς και έμπειρους πυροβολητάς. 'Αλλά, τώρα, τό πεζικό τών 'Αγγλων, με τήν ύποστήριξι ίκανών πυροβολητών και με τὰ άεροπλάνα πού χτυπούσαν όπως και όπου ήθελαν, είχε άποκτήσει πλήρως σχεδόν τόν έλεγχο της καταστάσεως. 'Ακόμα και οι συγγές έκτελέσεις τών λιποτακτών του ΕΛΑΣ μπροστά στους άλλους συντρόφους τους άντι να έμπεδώσουν τήν πειθαρχία, άρχισαν να κατακρημνίζουν τό ήθικό τους.

Καί ενώ ο στρατός συνέχισε να ξεκαθαρίζει τις συνοικίες τών 'Αθηνών και του Πειραιώς, ο Τσώρτσιλ άρχισε να κάνει «περιπάτους» μέσα στην όπωσοδήποτε επικίνδυνη άκόμη πόλι.

Πολλές όδίδες από κανόνια του ΕΛΑΣ σήκωναν πίδακες νερού κοντά στο «Αίας» καθώς ο Τσώρτσιλ έτοιμαζόταν να άποβιβάσθῃ. Δέν ήταν άπλόη επίδειξι τό γεγονός ότι ο Τσώρτσιλ έβαλε ένα περιστροφικό στήν τσέπη του καθώς ξεκινούσε γιά τό ύπουργείο 'Εξωτερικών, μέσα σε θωρακισμένο αυτοκίνητο και με ισχυρή συνοδεία.

Τό ότι υπήρχαν πολλοί κίνδυνοι και στο κέντρο της πόλεως ήταν προφανές, ιδίως μετά τήν άποκαλύψι του σχεδίου να άνατιναγθῇ τό ξενοδοχείο της «Μεγάλης Βρετανίας».

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

67ον

Λίγο πριν από την άφιξη του Τσώρτσιλ, ο αρχηγός μηχανικού του 3ου Σώματος Στρατού ταξίαρχος Φράνκ Χάρντς, μελέτησε το σύστημα υπονόμων της πόλεως από τα σχέδια του Δήμου. Και διαπίστωσε ότι μία υπόνομος περνούσε ακριβώς μπροστά από το ξενοδοχείο. Παρά το γεγονός ότι ήταν πανύψηλος —γύρω στο 1.95 μ.— ο ταξίαρχος κατέβηκε ο ίδιος στον υπόνομο από το άνοιγμα μπροστά από το ξενοδοχείο. Πριν πατήσει στο έδαφος, κάτω, καλά καλά, άκουσε βήματα ανθρώπων που έτρεχαν. Στο γεμάτο γλίσσα έδαφος του υπονόμου ανακάλυψε κιβώτια δυναμίτιδος και μερικά είχαν στη θέσι τα φυτίλια τους. Ή μεταφορά και η εξουδετέρωσις της δυναμίτιδος ήταν ένα έργο δύσκολο και επικίνδυνο για τους άνδρες του Χάρντς.

Ο Σκόμπυ, που αντιλαμβάνονταν ότι έκείνος μάλλον ήταν κύριος στόχος της προσπάθειας αυτής, έγραψε:

«Αν είχε επιτυχία αυτή ή προσπάθεια θα ήταν το τέλος και μερικών από τους δημοσιογράφους (μεταξύ πολλών άλλων) που τόσο πολύ κατηγορούν τις προσπάθειές μας υπέρ της έλευθερίας του ελληνικού λαού».

Εξ άλλου, το στρατηγείο του Σκόμπυ εξακολουθούσε να εύρισκεται υπό το συνεχές σχεδόν πυρ των «έλευθερών σκοπευτών».

Ο στρατάρχης Άλεξάντερ πέρασε την όδο Πανεπιστημίου έντελώς ακάλυπτος και χωρίς να διδη καμιά σημασία στους κινδύνους από τους έλευθερούς σκοπευτάς.

Άλλά και ο ίδιος ο Τσώρτσιλ έδειξε πλήρη περιφρόνησι προς τον κίνδυνο των έλευθερών σκοπευτών.

Ο Τσάρλς Μάκ Όλεϋ, που είχε σταλή στην προέβεια με το τζιπ του, για ασφάλεια, περιγράφει:

«Είχε παραταχθή ή τιμητική φρουρά και ένα πλήθος πολιτών περίμενε να διή τον μεγάλο άνδρα. Την ώρα που ο Τσώρτσιλ έπιθεωρούσε τα παρατεταγμένα τμήματα, ο κόσμος ζητωκραύγασε και έκείνος σήκωσε ψηλά το καπέλλο για να τους χαιρετήση. Άκούστηκαν ξαφνικά κάτι σαν πυροβολισμοί, τρεις ή τέσσερις φορές. Το πλήθος διαλύθηκε γρήγορα, ή άουτνομία έλαθε θέσις μάχης. Άλλά ο γερο-Ούνισταν, σαν να μην είχε γίνει τίποτα, συνέχισε να κουνά το καπέλλο του και να έπιθεωρή τα τμήματα. Τελικά διαπιστώθηκε ότι κάποιος νεαρός, λίγο πιό πέρα, είχε προσπαθήσει να βάλλη μπρός τη μοτοσυκλέττα του και αυτή είχε προ-

Μία ομάδα άνταρτών του Ζέρβα σε κάποιο σημείο των θουνών της Ήπειρου, αναπαύονται έν ύψει κάποιας μάχης που πρόκειται να δώσουν

καλέσει τις «έκτυροσκορπησεις».

Ο Τσώρτσιλ συναντήθηκε και πάλι με τον Δαμασκηνό, που με χαμόγελο του είπε ότι οποιαδήποτε καθήκοντα και αν ανέλαμβανε δεν έπρεπε να τον έμποδίσουν και δεν θα τον έμποδίζαν στην εκτέλεσι των πνευματικών του υποχρεώσεων, σαν ποιμενάρχο.

Ο Μάκ Μίλλαν είχε σπεύσει προηγουμένως να πληροφορήση τον Τσώρτσιλ ότι ο Δαμασκηνός ήταν «ένας παμπόνηρος μεσαιωνικός παπάς». Σ' αυτό ο Τσώρτσιλ απάντησε άμέσως:

— Περίφημα! Ένα τέτοιο άνθρωπο ζητούμε!

Τώρα, καθώς έπαιρναν τις θέσεις τους μέσα στο μεγάλο, αούτηρο δωμάτιο του ύπουργείου των Έξωτερικών, ο Δαμασκηνός έκάθισε στα άριστερά του Τσώρτσιλ και πλάι στον αρχιεπίσκοπο έκάθισαν ο Μάκ Μίλλαν και ο Σκόμπυ.

Οι άναμενόμενοι αντιπρόσωποι του ΕΛΑΣ —που ήταν, ούτε λίγο ούτε πολύ, οι Σιάντος, Παρτσαλίδης και Μάντακας— θα περνούσαν τις γραμμές από ένα φυλάκιο της περιμέτρου που ήταν της δικαιοδοσίας της 50ης έπιλαρχίας.

Ο πρώτος έπίσημος αντιπρόσωπος του ΕΛΑΣ είχε έμφανισθή έκεί, κρατώντας λευκή σημαία την 22α Δεκεμβρίου. Οι έπισκέψεις των αντιπροσώπων του ΕΛΑΣ έκεί είχαν γίνει τόσο συχνές ώστε το φυλάκιο έκείνο έγινε γνωστό σαν «φράγμα διαπραγματεύσεων».

Συχνά οι έλασίτες έδιναν έπιστολές με ύβριστικό περιεχόμενο. Μερικές άπ' αυτές άπευθύνονταν προς τον Βρεταννό πρωθυπουργό. Παρά το φαινομενικό τους θράσος, οι έπιστολές αυτές άφηναν να έννοηθή ότι ο ΕΛΑΣ είχε άρχισι ήδη

να άντιμετωπίζη και το ένδεχόμενο της ήττας.

Η διάσκεψι άρχισε την έσπέραν της 26ης Δεκεμβρίου.

Ο χειμώνας είναι κρύος στην Άθήνα, έγραψε ο Τσώρτσιλ άργότερα. «Δέν ύπήρχε θέρμανσις και μερικές λαμπες θυέλλης μόνο φώτιζαν άνεπαρκώς τη σκηνή. Ο κ. Μάκ Βή, ο Άμερικανός πρέσβυς, ο κ. Μπαιλέν, ο Γάλλος πρέσβυς και ο Σοβιετικός στρατιωτικός εκπρόσωπος είχαν δεχθή την πρόσκλησί μας. Οι τρεις κομμουνιστές ήγέτες άργησαν πολύ. Δέν ήταν δικό τους το σφάλμα. Τους καθυστέρησαν στον έλεγχο των φυλακίων μας».

Ο Μάκ Μίλλαν έγραψε:

«Άκούγαμε τις εκρήξεις των κανονιών, τις ριπές των πολυβόλων και τις εκτυροσκορπησεις των τυφεκίων καθώς περιμέναμε. Ο πρωθυπουργός είχε άρχισι να μιλά και μιλούσε για πέντε λεπτά περίπου όταν άκούστηκε ένα ισχυρό κτύπημα στην πόρτα. Οι αντιπρόσωποι του ΕΛΑΣ είχαν φθάσει! Σηκωθήκαμε όλοι άμέσως. Μπήκαν μέσα τρεις άνδρες που φορούσαν άγγλικά «μπάτλντρες». Υποκλίθηκαν και ύποκλιθήκαμε. Η διάσκεψι άρχισε».

Οι αντιπρόσωποι του ΕΛΑΣ είχαν πάει έξωπλισμένοι με τόμπυκαν.

«Ο μόνος τρόπος για να τους πείσω να άποχωρισθούν τα όπλα τους», άναφέρει ο στρατηγός Φέρβ, «ήταν να τους βάλλω στον προθάλαμο και να τους δώσω το κλειδί για να κλειδώσουν. Κι' αυτό, παρά το γεγονός ότι και οι τρεις με χαιρέτησαν με χαμόγελο και χειραψία!»

«Ο πρωθυπουργός μίλησε περίπου 25 λεπτά», γράφει ο Μάκ Μίλλαν. Ο λόγος του ήταν ύ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ποδειγματικός: σαφής, σταθερός, πειστικός. Δέν άφησε καμιά άμφιβολία στους αντιπρόσωπους του ΕΛΑΣ άναφορικά προς το ζήτημα της στρατιωτικής μας ισχύος. Άπό την άλλη πλευρά έξήγησε ξεκάθαρα στους πολιτικούς ότι δέν μπορούσαν να ύπολογίζουν σε μας ότι θα άνεργούσαμε για να έξυπηρετήσουν άντιδραστική πολιτική. Ο Τσώρτσιλ συνέχισε με το να δηλώση κατηγορηματικά ότι ο Στάλιν δέν άντιδρούσε στην παρέμβασί μας. Χρειάστηκε να πη πολλά για να ξεκαθαρίση το ότι και ο Ρούσσελτ είχε συμφωνήσει. Άλλά ο πρόεδρος μας είχε φερθή άσχημα, στο ζήτημα της Έλλάδος και ο Ούνισταν ήταν πολύ πειραγμένος γι' αυτός.

Ο πλοίαρχος Τόμσον —που ήταν επίσης παρών— παρατήρησε ότι «οι ήγέτες του ΕΛΑΣ έγιναν δεκτοί μέσα σε έχθρική σιωπή από τους συμπατριώτες τους».

Ο Τσώρτσιλ, που είχε σηκωθεί και πήγε κοντά τους για να τους χαιρετήση με χειραψία, κατάλαθε πολύ γρήγορα ότι ο Σιάντος ήταν «ή πέτρα πάνω στην οποία θα σκόνταφταν όλα». Πρόσεξε ότι οι άλλοι δυο τόν φοδόντουσαν. «Όταν σηκώθηκε για να φύγη από την αίθουσα της διασκέψεως, ο Τσώρτσιλ πήγε και στάθηκε μπροστά στον Σιάντο, τον κοίταξε έπίμονα μέσα στα μάτια και είπε άπροσδόκητα:

—Ά! Έλλάς είναι αιώνια!

Άλλά πριν φύγη ή βρεταννική αντιπροσωπεία είχαν μιλήσει και ο Παπανδρόυ και άλλοι Έλληνες πολιτικοί.

Σηκώθηκε ο Παρτσαλίδης, έγραψε ο Μάκ Μίλλαν. Είναι ο γραμματέυς του ΕΑΜ, καθηγητής, με φαναιτικές κομμουνιστικές πεποιθήσεις. Πολύ συμπαθητική εμφάνισι, με ευχάριστο χαμόγελο και όμορφα άσπρα δόντια. Μίλησε με ήσυχη, άπαλή φωνή, εύγενικός, με προσεγγμένες εκφράσεις. Υπεστήριξε ότι αντιπροσωπεύει τον ελληνικό λαό και ότι είχε την έλπιδα να γίνη ειρήνη άνάμεσα στην Έλλάδα και την Βρεταννία. Σκέφθηκε ότι όλα αυτά ήσαν πολύ άπαράδεκτα —για να χρησιμοποίησω τον πιό άνώδυνο όρο — ίδιως όταν θυμόμουν τις τρομερές φρικαλεότητες που έκαναν αυτοί οι άνθρωποι».

Έφ' όσον ή διάσκεψι είχε άρχισι με τρόπο λογικό τουλάχιστον, με έλπίδες κάποιας επιτυχίας, ο Τσώρτσιλ και ή βρεταννική αντιπροσωπεία άπεσύρθησαν.

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη ή Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΧΕΡΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

68ον

«Καθὼς ἐπέστρεφα στὴν πρεσβεία, μαζί με τὸν Χάρολντ Κάσσια», σημειώνει ὁ Μάκ Μίλλαν, «ἀκούγαμε τὰ ὅπλα νὰ βάλλουν με μανία σὲ μιὰ μάχη πού διεξαγόταν κοντὰ στὸ Στάδιο. Δὲν περίμενα ὅτι ἡ διάσκεψις θὰ εἶχε ἄμεσα ἀποτελέσματα. Τὸ κυριώτερο ἦταν νὰ ἐπιτευχθῇ συμφωνία στὸ ζήτημα τῆς Ἀντιτσαϊσελίας, ἀφοῦ αὐτὸ θὰ ὀδηγοῦσε σὲ ἀλλαγὴ τῆς κυβερνήσεως καὶ θὰ ἔφερνε κάποια ἐμπιστοσύνη σ' ὅλη τὴν χώρα».

Ἀνακουφισμένος πού εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν παγωνιά τῆς μεγάλης αἰθουσας τῆς διασκέψεως — μ' ὅλο πὺ οἱ λίγες σόμπες πετρελαίου πού εἶχε στείλει ὁ Σκόμπυ ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο του δὲν ζέσταιναν ἱκανοποιητικὰ τὴν πρεσβεία — ὁ Τσῶρτσιλ ἀποσύρθηκε σ' ἓνα δωμάτιο γιὰ νὰ ξεκουραστῇ καὶ ἐκεῖ συντάξα ἓνα μακροσκελὲς τηλεγράφημα γιὰ τὴν σύζυγό του. Μεταξὺ ἄλλων τὴν πληροφοροῦσε:

«Ἡ σύσκεψις τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἦταν ἔντονα δραματική. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ χλωμά καὶ ἀδύνατα ἑλληνικά πρόσωπα γύρω ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τὸ πελῶριο καὶ ψηλὸ μαῦρο καπέλο του πού τὸν ἔκανε, θὰ ἔλεγα, γύρω στὰ δύο μέτρα καὶ δέκα πόντους ψηλόν. Οἱ ἐκπρόσωποι καὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ τοῦ ΕΛΑΣ, μᾶς εὐχαρίστησαν πού ἤλθαμε ἐδῶ. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΛΑΣ ἀναφέρθηκαν στὴν Μεγάλη Βρεταννία μετὰ τὴν ἐκφρασί «ἡ Μεγάλη μας Σύμμαχος»... κι' ὅλα αὐτὰ ἐνῶ ἀκούγονταν τὰ ὅπλα, ὅχι καὶ τόσο μακριὰ μας».

Ὁ Σκόμπυ ἐσημείωσε τὰ ἐξῆς στὸ ἡμερολόγιό του γιὰ τὴν σημαντικὴ ἐκείνη συνάντησι:

«Οἱ συνθήκες ἦσαν κάπως παράξενες καὶ σχεδὸν ἐξωπραγματικές, ἀφοῦ τὸ μόνο φῶς προερχόταν ἀπὸ λάμπες θυέλλης, δὲν ὑπῆρχε θέρμανσις καὶ ἀκούγονταν τὰ πυρὰ μάχης, ὅχι καὶ πολὺ μακριὰ μας. Ὁ Παρτσαλίδης εἶχε γοητευτικὴ φωνή. Αὐτὸ, φαίνεται, ἐπηρέασε σημαντικὰ τὸν κ. Τσῶρτσιλ. Μόλις ἀποχωρήσαμε ἔστειλα ἰσχυρὴ συνοδεία νὰ μεταφέρῃ τὸν κ. Τσῶρτσιλ στὸ «Αἶας». Διαπιστώσαμε ὅτι τὸ σκάφος ἀναγκάστηκε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ ἀγκυροβόλιό του, διότι εἶχε δεχθῇ πυρὰ ὀλμων. Ἐζήτησα, ἰδιαίτερος, ἀπὸ τὸν Ἀλεξ. νὰ ἐμποδίσῃ τὸν πρωθυπουργὸ νὰ βγῇ ξανά στὴν στεριά. Ὑπῆρχαν πολλοὶ ἐλεύθεροι σκοπευταί, φωλιές πολυβόλων καὶ ὁμάδες χειροβομβιστῶν στὶς ταρατσες. Καὶ δὲν ἦταν σωστὸ νὰ διακινδυνεύωμε τὴ ζωὴ μου σὲ μιὰ τέτοια

Τρεῖς ἀπὸ τοὺς πρώτους πού πλαισίωσαν τὸν Ζέρβα στὶς ἀνταρτικὲς ὁμάδες τοῦ ΕΔΕΣ

ἐποχὴ κρίσιμη γιὰ τὶς διεθνεῖς ὑποθέσεις. Συμφώνησε».

Ὅμως, οὔτε ὁ Σκόμπυ οὔτε ὁ Ἀλεξάντερ ἦταν σὲ θέσι νὰ ἐμποδίσουν τὸ γέρικο πολεμικὸ ἄλογο, πού μυριζόταν τὴ μάχη. Ὁ Σκόμπυ ἔγραψε στὸ ἡμερολόγιό του τὴν 27ην Δεκεμβρίου:

«Δὲν γίνεται τίποτε. Ὁ Τσῶρτσιλ θὰ ἀποβιθασθῇ περὶ τὴν 11.00 καὶ θὰ μεταβῇ στὴν πρεσβεία. Ἐπίσης, ὅπως ἐδήλωσε, θέλει νὰ τὸν πᾶμε νὰ παρακολουθῇ μερικὲς μάχες».

Λίγο πιο κάτω:

«Ὁ πρωθυπουργὸς ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἀκρόπολι, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν δυνατόν, ἀφοῦ καθὼς θὰ ἀνέβαινε τὰ σκαλιά, θὰ ἐκινδύνευε. Ἐπρότεινα νὰ τὸν πᾶμε στὸν Λόφο τοῦ Παρατηρητηρίου (Σημ. μεταφρ. Λόφος τοῦ Ἀστεροσκοπείου) γιὰ νὰ δῇ ἀπὸ κεῖ τὴν περιοχὴ τῶν συγκρούσεων καὶ τὴν Ἀθήνα. Συνεφώνησε. Διέταξα νὰ ἐτοιμασθῇ ἓνα μαχητικὸ θωρακισμένον ὄχημα (κλειστό). Καθὼς βγαίναμε ἀπὸ τὴν πρεσβεία, ἀκούσθηκε ριπὴ ἀπὸ αὐτόματα ὅπλα καὶ μιὰ γυναικὰ ἐφονεύθη ἔξω ἀπὸ τὰ κάγκελλα. Ὁ πρωθυπουργὸς ἄνοιξε δρόμο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν πυρῶν καὶ φώναξε θυμωμένα:

«Τί σημαίνει αὐτό, στρατηγέ; Πυροβολοῦν ἐναντίον μας;»

«Κατάφερα νὰ τὸν βάλω βιαστικὰ μέσα στὸ ὄχημα καὶ ἐκινήσαμε. Προσπάθησα νὰ τὸν κρατήσω ἥσυχον κοντὰ μου, ἀλλὰ ἐκεῖνος ἄνοιξε τὴν πορτοῦλα πρὸς τὸ χῶρισμα τοῦ ὀδηγοῦ, λέγοντας «Θέλω νὰ βλέπω» καὶ κάθισε στὴν θέσι πλάι στὸν ὀδηγὸ. Φρόντισα νὰ κατεβῇ τὸ ἀτσάλινο κάλυμμα μπροστὰ στὸ τζάμι του, ἀλλὰ ἐκεῖνος σ' ὅλη τὴν διαδρομὴ ἔσκυβε καὶ ἔβλεπε μέσα ἀπὸ τὸ ἀνοιγμά του ὀδηγοῦ.

Στὸν λόφο, ὁ πρωθυπουργός,

χωρὶς νὰ προσέχη καθόλου, στάθηκε στὶς δύο πλευρὲς καὶ ἐνημερώθηκε ἀπὸ τοὺς διάφορους ἀξιωματικούς μονάδων καὶ εἶχε μιὰ γενικὴ ἰδέα τῆς καταστάσεως. Ἐνοίωσα μεγάλη ἀνακούφισι ὅταν ἐπιστρέψαμε στὴν πρεσβεία γιὰ φαγητό».

Σχετικὰ μετὰ τὴν συνάντησι τοῦ Τσῶρτσιλ μετὰ τὸν Δαμασκηνό, στὴν πρεσβεία, ὁ Μάκ Μίλλαν σημειώνει:

«Προσπαθήσαμε νὰ τοὺς καταφέρουμε νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἰσόγειο στὸ πίσω μέρος τοῦ κτιρίου, ὅπου ἦσαν ἀσφαλεῖς. Ἀλλὰ ὁ Τσῶρτσιλ δὲν δέχθηκε. Τοὺς βλέπω καὶ τοὺς δύο τώρα, σάν νὰ εἶναι μπροστὰ μου αὐτὴ τὴ στιγμή. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τὸ ψηλὸ ἐκεῖνο κάλυμμα τοῦ κεφαλιοῦ καὶ τὰ φαρδιά του ράσα καὶ ὁ Τσῶρτσιλ μετὰ τὴ στολὴ του, καθισμένοι ἀναπαυτικὰ στὸν καναπέ, πού ἦταν ἐκεῖ στὴν ἄκρη, στὸν τοῖχο τοῦ γραφείου τοῦ πρεσβευτοῦ. Πρόσεξε (ὁ Τσῶρτσιλ) μετὰ ἐνδιαφέρον τὰ σπασμένα καὶ ἐπιδιωρθωμένα παρὰθυμα καὶ τὰ σημάδια ἀπὸ σφαῖρες στὸν τοῖχο ἀπέναντί».

Καὶ ὁ Λήπερ ἔγραψε ἀργότερα:

«Ἀνέφερα στὸν κ. πρωθυπουργὸ ὅτι καθόταν στὴν μέση τοῦ δωματίου, μέσα στὴν γραμμὴ τοῦ πυρός. Ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχενὰ νὰ τὸν κάνω νὰ μετακινηθῇ. Οὔτε ὁ κ. ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τὸ ἐπέτυχεν».

Ὁ Τζέρρυ Μόργκαν, ἀπὸ τὸ Στράτον δν Ἐθῶν, ἦταν ἀξιωματικὸς ὀλμων τοῦ Δευτέρου Τάγματος τοῦ Ἐλαφροῦ Πεζικοῦ Σώμερος, τῆς μονάδος πού κατεῖχε τὸν Λόφο. Νωρὶς τὸ πρωὶ ἓνα τηλεφώνημα ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖο τῆς ταξιαρχίας τὸν ἐδοιοιοῦσε νὰ «εἶναι ἔτοιμος» γιατί κάποιοι «βίπ» θὰ τὸν ἐπισκεπτόταν.

Ἦταν γύρω στὶς 9 ὅταν ἔφθασε ὁ πρῶτος μᾶς ἐπισκέ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

πτης, περιγράφει. Ἦταν ὁ στρατάρχης Ἀλεξάντερ πού κατεβύνθηκε πρὸς τὸ μέρος μου μετὰ τὸ χέρι του τεντωμένο καὶ συστήθηκε, σάν νὰ ἦταν κάποιος ἀγνωστος πολίτης! Μὲ κοίταξε ἔπειτα παράξενα καὶ μοῦ εἶπε ὅτι θὰ εἶχα ἓναν «ἐπίσημο» ἐπισκέπτη. (Σάν νὰ ἦταν ἐκεῖνος «ἀνεπίσημος»!) Μοῦ ἐξήγησε, ἔπειτα, ὅτι ὁ ἱδιος ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία νὰ δῇ ἀπὸ ψηλὰ τὴν διάταξι τῶν δυνάμεών μας καὶ τῶν δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ. Ὁ στρατάρχης, στὴν συζήτησι πού ἀκολούθησε, μᾶς ἔδωσε μιὰ γενικὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεως στὴν Εὐρώπη, μιὰ καταποτιστικὴ εἰκόνα τοῦ πολέμου στὴν Ἰταλία καὶ μίλησε μετὰ ἐνθουσιασμό γιὰ τὶς ἀρετὲς τοῦ «Τόμμου» (Σημ. μεταφρ. τοῦ Ἀγγλοῦ στρατιώτη) πού κατὰ τὴ γνώμη του ἦταν ὁ καλύτερος στρατιώτης τοῦ κόσμου.

Ἦταν περίπου δέκα καὶ μισή ὅταν ἓνα μεγάλο σκούρο πράσινο ὄχημα ἔφθασε στὶς πύλες τῶν συρματοπλεγμάτων καὶ ἀπὸ τὴν θωρακισμένη πόρτα πού ἄνοιξε βγήκε ὁ ἴδιος ὁ μεγάλος Ἀνδρας. Φοροῦσε πολιτικά. Ἐνα μαῦρο παλτὸ καὶ ἓνα μαῦρο σκληρὸ καπέλλο. Στὸ στόμα του ἦταν τὸ συνηθισμένο ποῦρο του. Ὁ στρατάρχης μᾶς παρουσίασε στὸν κ. Τσῶρτσιλ καὶ μᾶς εἶπε νὰ τὸν ἀνεβάσουμε στὸν πύργο. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ κοίταξε γύρω του καὶ μετὰ ρώτησε ἂν δὲν ἤμεθα πολὺ ἐκτεθειμένοι. Τοῦ ἐδήλωσα ὅτι τὸ τελευταῖο εἰκοσιεπτάρω δὲν εἶχε ριφθῇ πυροβολισμός ἐναντίον μας.

— Χμ, ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος. Ἀκόμα μερικὰ μπᾶμ — μποῦμ στὸ δρόμο, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι ἦταν κάτι τὸ προσωπικόν.

Ἀργότερα ἔμαθα ὅτι μιὰ νάρκη εἶχε ἐκραγῇ στὸ δρόμο μπροστὰ στὸ θωρακισμένο ὄχημα καὶ ὅτι τὰ ἀποσπάσματα τοῦ μηχανικοῦ εἶχαν ἀνακαλύψει κάπου 15 «μπαστουνακία» TNT μέσα στὸν ὑπόνομο στὸν δρόμο τους.

Κάποτε φθάσαμε στὸν πύργο, ὅπου ἓνας ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ, πιδ ἀξύριστος ἀπὸ μένα, πρόσκαθεσε νὰ κρῦψῇ τὰ χάλια του. Ἀνέβασα τὸν κ. Τσῶρτσιλ στὴν στριφογυριστὴ σκάλα. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔρριξε μιὰ ματιὰ μέσα ἀπὸ τὸ τζάμι, ἀνατρίχιασε καὶ εἶπε:

— Ἐδῶ κάνει πολὺ κρύο. Ἀς πᾶμε κάτω, καλύτερα.

Κατεβήκαμε καὶ πίσω ἀπὸ ἓνα πέτρινο τοῖχο κοιτάξαμε πρὸς τὴν Ἀθήνα.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

69ον

»Επειτα από λίγο σήκωσε τὸ χέρι του, ἔδειξε πρὸς κάποια κατεύθυνσι καὶ ρώτησε τὸν λοχαγόν:

— Αὐτὸ τὸ κόκκινο κτίριο εἶναι στὰ χέρια μας;

»Ὁ λοχαγὸς ἐνδιαφερόταν πολὺ περισσότερο γιὰ μιὰ μικρὴ ὁμορφὴ Ἀθηναία καὶ καθόλου γιὰ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Κοίταξε πρὸς τὸ μέρος μου, πάνω ἀπὸ τὸν ὄμο του κ. Τσῶρτσιλ. Κούνησα τὸ κεφάλι μου καταφατικά.

— Μάλιστα, σέρ, ἀποκρίθηκε.

— Καὶ κείνη ἡ ἐκκλήσις;

»Πάλι τὸ βλέμμα. Πάλι τὸ νεῦμα. Καὶ ἡ ἀπάντησι. Ἡ ἐνήμερωσις ἐγίνε γιὰ λίγο μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ δὲν φαινόταν νὰ ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὁ λοχαγὸς δὲν εἶχε ἰδέα. Ξαφνικά ἐξέβαλε κάτι ποὺ μπορῶ νὰ τὸ περιγράψω μᾶλλον σὰν μουγκρητό, ἔστειλε τὸν λοχαγὸ πίσω στὸν πύργο καὶ ἀρχισε νὰ μὲ ρωτᾷ γιὰ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, ὥσπου τελικὰ φάνηκε ἱκανοποιημένος. Αὐτὰ τὰ λίγα λεπτά κοντά του μοῦ ἔδωσαν νὰ καταλάβω πόσο γρήγορο ἦταν τὸ μυαλό του.

»Απὸ τὴν αὐλή, κάτω, ἀκούστηκε ἕνα στεντόρειο: «Ἄντε, ἔλατε, ἔτοιμα». Ὁ κ. Τσῶρτσιλ κατάλαβε ὅτι ἦταν «κλήσις συσσιτίου» αὐτὸ καὶ χαμογέλασε. Στὴν αὐλή οἱ ἄνδρες μου μὲ στολές «καμουφλάζ» πήγαιναν νὰ πάρουν τὸ φαγητό τους. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ πλησίασε καὶ εἶπε:

— Γεῖα σας, παιδιά...

— Χαίρετε, σέρ! ἀποκριθήκαν ὅλοι μαζί.

— Λυπάμαι ποὺ εἶναι τόσο φτωχὸ τὸ φαγητό σας, μέρες ποὺ εἶναι, ἀλλὰ φαντάζομαι ὅτι ἀργότερα θὰ ἀποζημιωθῆτε.

»Ρώτησε τί εἶχε τὸ πρόγραμμά σήμερα καὶ ὁ λοχίας Τζόουνς ἀποκρίθηκε: «Κόρν μπιφ μὲ πατάτες». Μοῦ φάνηκε ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς ἔκανε ἕνα μορφασμὸ ἀηδίας. Ὡστόσο κατάφερε νὰ χαμογελάσῃ. «Επειτα, ἀφοῦ μὲ χαιρέτησε μὲ χειραψία, ἀνέθηκε ἀργά, δύσκολα τὴν ψηλὴ σκάλα τοῦ θωρακισμένου αὐτοκινήτου.

»Ὁ στρατάρχης γύρισε πρὸς τὸ μέρος μου καὶ εἶπε:

— Ποτέ μὴ ξεχάσης ὅτι σήμερα ἐπαιξες ἕνα ρόλο στὴν Ἱστορία.

Πάντως δὲν ἔλειψε τὸ καλὸ κονιάκ, ποὺ τόσο ἦταν ἀπαραίτητο στὸν Τσῶρτσιλ, κατὰ τὴν ἐπίσκεψί του στὴν Ἑλλάδα, χάρι στὴν προνοητικότητα τῶν ἀνδρῶν ποὺ εἶχαν τὴν καντίνα στὴν Μεγάλῃ Βρετανία. Ὅταν ἀρχίσουν νὰ πιέζουν τὴν κατάστασι οἱ κομμουνιστές, οἱ ἄνδρες τῆς καντίνης φρόντισαν νὰ ἀγοράσουν ἕνα ὁλόκληρο βαρέλι ἐξαιρετο κονιάκ. Ὁ Χί-

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ὀπλαρχηγούς τοῦ Ζέρβα

οῦ Μαῖηνγουέριγκ θυμᾶται:

«Τὸ νόμισμα ποὺ εἶχε πέρασι ἦταν τὰ ξυραφάκια. Ὁ Οὐίνστον παραξενεύθηκε πολὺ ὅταν τοῦ παρήγγειλα ἕνα κονιάκ καὶ τὸ πληρώσα μέ... ξυραφάκια».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάσκεψι —ποῦ οἱ Βρεταννοὶ τὴν ἀφήσαν νὰ συνεχίζεται μέσα στὸ ἀμφίβολο φῶς τῶν φανῶν θυέλλης— πολὺ γρήγορα ἐξελίχθηκε σὲ πικρὴ σύγκρουσι. Ὡστόσο συνεχίσθηκε ὅλη τὴν ἐπόμενη μέρα, ὡς τὶς 5.30 τὸ ἀπόγευμα, ὅταν βγῆκε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, γιὰ νὰ ἀνακοινώσῃ ὅτι ὁ Βρεταννὸς Πρωθυπουργὸς μποροῦσε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Βασιλέα νὰ διορίσῃ αὐτὸν Ἀντιβασιλέα. Ἐπ' αὐτοῦ εἶχαν συμφωνήσει οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀνέφερε, ἐπίσης, ὅτι ἡ πρόθεσις του ἦταν νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησι χωρὶς κανένα κομμουνιστικὸ μέλος. Ἀλλὰ δὲν θὰ τὸ ἔκανε, ἂν δὲν ἀποσύρονταν ὅλοι οἱ ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἂν δὲν σκοτωνόταν ὁ τελευταῖος ποὺ ὀπῆρχε στὴν περιοχὴ ἢ ἂν δὲν ζητοῦσε ἀνακωχὴ ἢ ἡγεσίαν τῶν ἀνταρτῶν. Ἐν τούτοις, ὁ Τσῶρτσιλ ἐζήτησε νὰ διευκρινισθῇ στὸν

ΕΛΑΣ ὅτι ἡ Βρεταννία «δὲν θὰ ἀνελάμβανε στρατιωτικὴν δράσιν ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Ἀτικῆς», παρὰ τὸ γεγονός ὅτι θὰ παρέμεναν στὴν Ἑλλάδα βρεταννικὲς δυνάμεις ὥσπου νὰ σχηματισθῇ Ἐθνικὸς Ἑλληνικὸς Στρατός.

Ὁ Τσῶρτσιλ ἔλαβε ἐπιστολὴν ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΛΑΣ ποὺ τοῦ ζητοῦσαν «ἰδιαίτερα συνάντησι». Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τὸν παρακάλεσε καὶ ὁ Μάκ Μίλλαν τὸν ἔπεισε νὰ μὴ δεχθῇ κάτι τέτοιο, νὰ μὴ παρασυρθῇ σὲ μιὰ τέτοια συζήτησι.

Ἔτσι ἀπάντησε ὅτι δὲν ἔκρινε ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κάνῃ κάτι τέτοιο, ἐφ' ὅσον ἡ διάσκεψις ἦταν μιὰ καθαρῶς ἐλληνικὴ ὑπόθεσις.

Τὴν ἐπομένη μέρα —28 Δεκεμβρίου— ὁ Τσῶρτσιλ καὶ ὁ Ἦντεν ἐπέστρεψαν στὸ Λονδίνο. Ὁ Βρεταννὸς πρωθυπουργὸς ἄφησε τὴν Ἀθήνα μὲ αἰσθήματα ἀνησυχίας. Σὲ τηλεγράφημά του πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τοῦ Ἐπιτελείου ἀνέφερε:

«Εἶναι σαφές γιὰ μένα ὅτι μεγάλια κακὰ θὰ ἀκολουθήσουν ἐδῶ στὴν Ἀθήνα, ποὺ θὰ ἐπιρεάσουν τὴν θέσιν μας στὸν κόσμο, ἂν δὲν μπορέσωμε νὰ ξε-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

καθαρίσωμε γρήγορα τὴν κατάσταση. Αὐτό, συμφώνως πρὸς τὸν Ἀλεξάντερ, θὰ ἔχη ὡς συνέπειαν τὴν μετακίνησιν τῶν δύο ταξιαρχιῶν τῆς 46ης Μεραρχίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, ὅμως, ἡ στρατιωτικὴ κατάσταση στὰ Δυτικὰ Ἀπέννινα εἶναι τέτοια ὥστε μιὰ σοβαρὴ ἐλάττωσις τῶν δυνάμεων τῆς 15ης ὁμάδος στρατιῶν θὰ μπορῇ νὰ προκαλέσῃ κινδύνους».

Ἐπίσης, ὁ Τσῶρτσιλ ἔστειλε νὰ πληροφορήσῃ τὸν Ρούσσελτ:

«Ὁ πρεσβευτὴς Μάκ Βὴ μὲ ἐπεσκέφθη χθές. Ὅπως ὅλοι ἐδῶ, εἶναι πεπεισμένος ὅτι ἡ ἀνάθεσις τῆς ἀντιβασιλείας στὸν Ἀρχιεπίσκοπο εἶναι τὸ μόνο ποὺ μένει νὰ γίνῃ, πρὸς τὸ παρόν. Ἐπιστρέφω, κατόπιν αὐτοῦ, στὴν Ἀγγλία γιὰ νὰ πιέσω τὸν Ἑλληνα Βασιλέα νὰ διορίσῃ ἀντιβασιλέα τὸν Ἀρχιεπίσκοπο».

Ὁ Μάκ Μίλλαν, ἐξ ἄλλου, ἔγραψε:

«Ὁ Μάκ Βὴ ἦλθε νὰ συναντηθῇ μὲ τὸν Τσῶρτσιλ. Ἀπὸ τὴν ἐμφάνισί του καταλάβαινε κανεὶς ὅτι εἶχε μάθει μερικὲς ἀπλὲς ἀλήθειες! Ὁ Τσῶρτσιλ ἐθεοδαίωσε τὸν Ρούσσελτ ὅτι ἡ βρεταννικὴ κυβέρνησις θὰ ἐπίεζε τὸν Ἑλληνα Βασιλέα καὶ εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ Ἀμερικανὸς πρόεδρος θὰ τοῦ ἔστειλε καὶ ἐκεῖνος ἕνα προσωπικὸ μήνυμα. Ὁ Τσῶρτσιλ στὸ μήνυμά του πρὸς τὸν Ρούσσελτ συνέχισε: «Κύριε πρόεδρε, εἶναι ὁ χῶρος πάνω ἀπὸ χίλιους ἄνδρες καὶ παρ' ὅλο ὅτι τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῶν Ἀθηνῶν ἔχει ἤδη ἐκκαθαρισθῇ, εἶναι ὁδυνηρὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς τὴν πόλιν αὐτὴ νὰ συγκλονίζεται ἀπὸ τὶς ὁδομαχίες καὶ τὸν δύστοχο πληθυσμὸ τῆς ἀκίνητοποιημένης, νὰ ζῇ μόνο ἀπὸ τὶς προμήθειες ποὺ τοῦ ἐξασφαλίζομε συχνὰ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τῶν ἀνδρῶν μας. Ἡ μεγάλη πλειοψηφία ἐπιθυμεῖ τὴν ρύθμισιν αὐτῆς τῆς καταστάσεως ποὺ θὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴ φρίκη».

Ὁ Σκόμπυ εἶπε, χωρὶς περιστροφές —μὲ γλώσσα στρατιωτικὴ— τοὺς ὅρους του γιὰ ἀνακωχὴ, στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΛΑΣ, κατὰ τὴν συνάντησι ποὺ ἐγίνε στὸ ἀρχηγεῖο του. Ὁ Χάρολντ Κάσσις, ποὺ ἦταν ἐκεῖ, θυμᾶται:

«Οἱ ἀντάρτες ἐδομαβόρδιζαν μὲ ὄλμους τὸ κέντρο τῆς πόλεως. Ὅλοι ἦσαν ἰδιαίτερα ἀνησυχοί, ἔτοιμοι νὰ πέσουν στὸ πάτωμα, σὲ κάθε νέα ἐκρηξί.

(Συνεχίζεται)

ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΓΙΕΡΣ — Η ΑΓΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΙΝ ΟΦΦΙΣ — ΑΓΓΛΟΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΗΣ ΕΙΣ ΘΕΣΙΝ ΚΛΕΙΔΙ — Η ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΙΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - ΡΟΥΣΒΕΛΤ — ΡΑΓΔΑΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ — Η ΤΥΧΗ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ — ΑΓΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ — Ο ΜΑΓΙΕΡΣ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Ἡ ἐξιστόρησις τῶν γεγονότων ἀρχίζει τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944, ὅταν μιά ἐντυπωσιακὴ σὲ ἀριθμὸ σκαφῶν νηοπομπὴ ἔφερε τὴν ἐξοριστὸν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν — ὑπὸ τὸν Γ. Παπανδρέου — ἐπιβαίνουσιν τοῦ θωρηκτοῦ μας «Ἀδερφ». Ἐπὶ τοῦ καταδρομικοῦ «Ἡρώων» ἐπέβαινε ὁ ἐκπρόσωπος τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως Χ. Μακμίλλαν καὶ ὁ διοικητὴς τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων στρατηγὸς Ρόναλντ Σκόμπυ.

Οἱ Ἀγγλοὶ στρατιῶτες θεωροῦσαν πολὺ τυχερὸ τὸν ἑαυτὸ τους πού ἔρχονταν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἦταν σὰν νὰ ἔκαναν τὴν «ἀδεια» τους. Τελικὰ ἀποδείχθηκε ὅτι δὲν ἦσαν καθόλου τυχεροί. Γὰρ ν' ἀντιληφθῇ τὸ γιατί, πρέπει νὰ ἐπιστρέψουμε δύο χρόνια πρὶν, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1942, ὅταν ἀνετέθη ἀπὸ τὸν SOE — Καίρου (μυστικὴ βρεταννικὴ ὑπηρεσία ὁργανώσεως τῶν κινημάτων ἀντιστάσε-

ως εἰς τὰς κατεχόμενες χώρας) εἰς τὸν Βρετανὸν ταξίαρχον Μάγιερς ἡ ἐντολὴ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα προκειμένου νὰ ὁργανώσῃ τὴν ἐπιχείρησιν Γοργοποτάμου, τὴν ὁποίαν τὸ Στρατηγεῖο Μέσης Ἀνατολῆς θεωροῦσε ἐντελῶς ἀπαραίτητη. Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως ὁ ἔντυ Μάγιερς ἐμείνετο εἰς τὴν Ἑλλάδα μετ' ἐρικυρίας ἀπὸ τοὺς στενοὺς συνεργάτας του καὶ μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὁργάνωσιν τοῦ κινήματος ἀντιστάσεως. Μὲ τὸν Ζέρβα, ὁ Μάγιερς καὶ ὁ ἀμεσὸς συνεργάτης του Κρίς (Μόντυ) Γουντκράουτ δὲν εἶχαν κανένα πρόβλημα. Ὁ στρατηγὸς εἶχε βῆθ' ἐν τῷ θανάτῳ μόνο γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Γερμανοὺς καὶ ἦταν ἀποφασισμένος νὰ συνεργασθῇ μετὰ τοὺς συμμάχους. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ, ὅμως, ἔγινε ἀντιληπτὸ ὅτι ὁ ἄρξας Βελουχιώτης (παλιός, δηλωσὶς κομμουνιστής), εἶχε ἄλλους στόχους. Τὸ ΕΛΑΣ καὶ ἡ μπητρικὴ ὁργάνωσις τὸ ΕΑΜ,

ἦσαν ἀπολύτως ἐξοικισμένα ἀπὸ τὸ ΚΚΕ καὶ ὁ στόχος τοῖς ἦταν ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν.

Παρά τὰς προειδοποιήσεις τοῦ Μάγιερς, παρὰ τὰ σήματα τὸν πρὸς τὸ Κάιρο, οἱ πολιτικοὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὸ Στρατηγεῖο Μέσης Ἀνατολῆς, δὲν κάμουν τίποτε γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν αὐτὴ τὴν κατάστασιν. Ἐκεῖνο πού ἐνδιαφέρει τοὺς Βρεταννοὺς εἶναι «νὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος», δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ ὁ «μακροπρόθεσμος κίνδυνος τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα». Ἐτοὶ ἐνισχύουν καὶ τὸν ΕΛΑΣ, ὅπως καὶ τὸν Ζέρβα καὶ τὸν Ψαρό. Ἐτοὶ περνοῦν οἱ μῆνες. Περνᾷ ἡ ἀνοιξί, ἔπειτα τὸ καλοκαίρι τοῦ 1943. Τὸν Σεπτέμβριον, ὁ Μάγιερς ἔκλεινα ἀπὸ ἑνα μυστικὸ ἀεροπορικὸ διάδρομον γιὰ τὸ Κάιρο. Μαζί του ἔχει ἐκπρόσωποι τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων. Ἐκεῖ διαπιστώνει κατὰπληκτος ὅτι οἱ ἀρμόδιοι — ὅπως καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις — δὲν ἔχουν ἔτι τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα.

7ον

Αὕτη ἦταν ἡ περιπεπλεγμένη κατάστασις κατὰ τὴν ἐσχάτην τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Μάγιερς εἰς τὸ Κάιρο, μαζί με τοὺς ἐκπρόσωπους τῶν ἀνταρτῶν. Οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ ΕΔΕΣ καὶ τῆς ΕΚΚΑ συμπεριφέρθησαν ὅπως περίμενε κανεὶς σ' αὐτὴν τὴν ἀποστολήν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΛΑΣ, ὅμως, παρέβησαν τὰ ὅσα εἶχαν συμφωνηθῇ καὶ ἔθεταν διαφόρους ὅρους, ὅπως ἡ ἀπαγόρευσις εἰς τὸν Βασιλέα νὰ ἐπιστρέψῃ πρὶν ἀπὸ τὸ δημοφίλημα.

Ὁ Μάγιερς ἔκρινε ὅτι τὸ «πρόβλημα» θὰ ἔπαυε νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν περίπτωσιν πού ὁ Βασιλεὺς θὰ ἔκανε μιά δηλώσιν ἐπ' αὐτοῦ.

Σύμφωνα μετὰ τὴν ἐκδοχὴ τοῦ Λήπερ — πρεσβευτοῦ τῆς Βρεταννίας, ὅπως ἀνεφέρθη, κοντὰ εἰς τὴν ἐξοριστὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν — ἡ ἀφίξις τοῦ Μάγιερς καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἀνταρτῶν ἦταν, «κάτι ὁλοτελὲς ἀπροσδόκητο» γιὰ τὸν Βασιλέα καὶ τὸν Τσάδερν — καὶ σχεδὸν ὡδήγησε εἰς τὴν διάλυσιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Λήπερ εἶπε ἀνοήτως: «Ὁμολογῶ ὅτι εἵμηνι καταπληκτικὸς ὅταν διεπίστωσα ὅτι τὸν ΕΛΑΣ τὸν ἐκπροσωποῦσαν τρεῖς κομμουνιστὲς καὶ ἕνας συνοδοιπόρος».

Ὁ Λήπερ τῆρε τὸν Μάγιερς γιὰ νὰ τὸν παρουσιάσῃ εἰς τὸν Βασιλέα Γεώργιον.

«Τοῦ ἐξήγησα τὴν κατάστασιν μετὰ ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερη λεπτότητα ἀλλὰ καὶ ἀκρίβεια», γράφει ὁ Μάγιερς. «Εἶναι ἡ ταπεινὴ μου γνώμη, τοῦ εἶπα, ὅτι ἂν ἐπέμενε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπικεφαλὴς τῶν δυνάμεών του, τότε τὸ ΕΑΜ θὰ ἐκηρύσσειτο ἀνοικτὰ ἐναντίον του. Ὁ Ζέρβας δὲ πῆ γαίνοι, εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτήν, μετὰ τὸ μέρος τοῦ Βασιλέως. Ἄρα, τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα θὰ ἦταν ἐμφύλιος πόλεμος».

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Βασιλεὺς ἐπέμενε νὰ ἐπιστρέψῃ ἐπικεφαλὴς τῶν στρατευμάτων ἀπελευθερώσεως, ὅταν ἐρχόταν ἐκεῖνὴ ἡ ἡμέρα καὶ δὲν ἤθελε νὰ περιμένῃ διενέργειαν δημοψηφίσματος.

Ἐκεῖνο πού ἀναστράτως περισσότερο τὸν Μάγιερς ἦταν τὸ γεγονός ὅτι ἡ (Βρεταννικὴ) πρεσβεῖα ἐξακολουθοῦσε νὰ μὴν ἔχῃ ἰδέαν σχετικὰ μετὰ τὴν συνθέσιν πραγματικῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εἶχε στείλει πολλὰ καὶ μακροσκελῆ κρυπτογραφημένα τηλεγραφήματα πρὸς τὸν Λήπερ προσωπικῶς, μέσω τοῦ Ντένθιντ Οὐάλλας. Μετὰ πρᾶγματικὴν φρίκην ὁ Οὐάλλας διεπίστωσε ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματα αὐτὰ... δὲν εἶχαν ἀποκρυπτογραφηθῇ ἀκόμη! Ὁ Μάγιερς πληροφορήθηκε ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ σήματα πού εἶχε στείλει μετὰ τὸν ἀσύρματο — καὶ πού εἶχαν πολιτικὸν περιεχόμενον — εἶχαν τὴν ἴδιαν τύχην. Γιατί; Ἀπλούστατα δὲν ὑπῆρχαν ἀρκετοὶ ἀποκρυπτογράφοι καὶ δὲν προλάβαιναν!

Ἐνα ἀπὸ τὰ προβλήματα πού ἀντιμετώπιζε ὁ SOE — Καίρου ἦταν ὅτι, ἐνὶ ἐλάμβανε παραστρατιωτικὰς διαταγὰς ἀπὸ τὴν ἔδραν τῆς ὁργανώσεως τῆς Μπητρικῆς Στρήτ τοῦ Λονδίνου, ἐλάμβανε ἐπίσης καὶ ἐντολὰς ἀπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον Μέσης Ἀνατολῆς, οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸ ἐπιτελεῖο του καὶ ἀπὸ τὸν Πρεσβευτὴ Λήπερ. Ὁ AD-3 (ὁ ἀρχηγὸς τοῦ SOE—Καίρου) ἦταν διαρκῶς ἀπασχολημένος μετὰ καθημερινὰς συναντήσεως μετὰ ἀξιωματικῶν τοῦ Ἐπιτελείου καὶ μετὰ συμβούλους ἀπὸ τὴν Πρεσβεῖαν. Δὲν εἶχε ἄλλον πλησιέστερον σύμβουλον ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Λήπερ, πού καὶ αὐτὸς δὲν εἶχε τίς πληροφορίας πού ἔπρεπε.

ΤΟ ΦΟΡΕΙΝ ΟΦΦΙΣ ΕΙΧΕ ΑΓΝΟΙΑΝ

Ὁ Μάγιερς διεπίστωσε ὅτι τὸ Φόρεϊν Ὀφφισ δὲν εἶχε γνώσιν τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα.

«Τοὺς ἔστειλα συνεχῶς σήματα καὶ τοὺς ἐνημερώνω γιὰ τοὺς κινδύνους πού διέτρεχαν ἂν συνέχισαν νὰ παρέχουν ὑποστήριξιν πρὸς τοὺς κομμουνισ-

τάς», γράφει, «καὶ ἐκεῖνοι ἀπαντοῦσαν στερεότυπα: «Συνέχισε. Ὅσο πὺλ πολλὰ μπαμ τὸ σὸ καλύτερα». Γι' αὐτοὺς ἔνα μόνον εἶχε σημασία: Τὸ πῶς θὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος. Καὶ εἰς τὸ διάβολο ὁ μακροπρόθεσμος κίνδυνος τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα».

Περισσότερο φῶς εἰς τὴν σύγχυσιν πού ἐπικρατοῦσε μετὰ τοῦ SOE καὶ τοῦ Φόρεϊν Ὀφφισ, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἔρριψε εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, ὁ Μπίγκχαμ Σουήτ. Ἐσκοτ πού ἀνέλαβε τὸ «Γραφεῖο Βαλκανίων» εἰς τὴν Μπητρικὴν Στρήτ τὴν ἀνοιξί τοῦ 1943.

Ἐγραψε, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια:

Ο στρατηγός Ζέρβας παρασημοφορήθηκε για την δράσι του κατά την αντίστασι καί την βοήθεια πού προσέφερε εις τούς Άγγλους σαμποτέρ κατά την γερμανικήν κατοχήν από άνωτερον άξιωματικόν του άγγλικού στρατού. Άνωτέρω στιγμιότυπον από την παρασημοφορίαν

«Τό Φόρεϊν "Οφφισ κατηγοροῦσε τόν SOE ὅτι ἔβλαψε τήν βρετανική πολιτική μέ τὸ νά κάμῃ ἀνεπιθυμήτους φίλους. Ἡ μόνη ἀπάντησι πού μποροῦσε νά δώσῃ ὁ SOE ἦταν ὅτι ὁ Ἀρχηγός τοῦ Ἐπιτελείου καί ἀργότερα οἱ τοπικοὶ ἀρχηγοὶ μονάδων ζητοῦσαν ἀπὸ τὸν SOE νά ἐπιτύχῃ ὠρισμένα ἀποτελέσματα. Καί ὁ μόνος τρόπος ἦταν νά ὑποστηρίξουμε αὐτοὺς τοὺς ἀνεπιθυμήτους φίλους».

Ὅταν ἐπεσκέφθῃ τὴν Βόρειο Ἀφρική, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1943, ὁ Σουήτ - Ἐσκότ τὰ ἔχασε κυριολεκτικὰ διαπιστώνοντας ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς στὰ γραφεῖα τοῦ SOE—καίρου καί σέ θέσι - κλειδί ἦταν ὁ τα-

γματάρχης Τζέημς Κλούγκμαν, μέλος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος (τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας). Ὁ Κλούγκμαν εἶχε γίνῃ μέλος τοῦ Κόμματος ὅταν ἐσπούδαζε Σύγχρονες Γλῶσσες στὸ «Τρίνιτυ Κόλλετζ» τοῦ Καίμπριτζ. Εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν πιθανότητα μιᾶς λαμπρῆς καριέρας γιὰ νά «δουλέψῃ γιὰ τὴν Ἐπανάστασι». Δὲν εἶναι κάτι πού μπορεῖ νά παραβλεφθῇ τὸ γεγονὸς ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ στενοὺς φίλους τοῦ Κλούγκμαν στὸ «Τρίνιτυ Κόλλετζ» ἦταν ὁ Χάρολντ (Κίμ) Φίλμπυ, πού ἔγινε διαβόητος σάν ὁ «Τρίτος Ἀνθρώπος» στὴν ὑπόθεσι τῆς ἀποδράσεως στὴ Ρωσσία τῶν Μπάργκες καί Μακλήν. Ὑστερα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια —

μετὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀφηγήσεώς μας — τὸ Ἀμερικανικὸ περιοδικὸ «Λάιφ» ἔγραψε ὅτι «ὁ Κλούγκμαν ἦταν ὁ ἀνθρώπος πού ἔκανε τὸν Φίλμπυ κομμουνιστὴ». Ἐπίσης ὅτι «ἐκεῖνος κατήχησε τοὺς Γκὺ Μπάργκες καί Ντόναλντ Μάκ Λήν στὸν κομμουνισμό, τότε πού σπούδαζαν στὸ Καίμπριτζ».

Ὁ Μάγιερς διαπίστωσε γρήγορα ὅτι τόσο ὁ AD—3 ὥς καὶ οἱ ἄλλοι ἡγέτες τοῦ SOE—Καίρου ἦταν σέ θέσι νά κατανόησουν τὰ προβλήματα του καὶ νά τοῦ παρασταθοῦν στὸ ζήτημα τοῦ χειρισμοῦ τοῦ κινήματος ἀντιστάσεως. Ὅμως, δὲν ἔβρισκε τὴν ἴδια κατανόησι καὶ ἀνάμεσα στοὺς ἀξιωματικούς τοῦ Ἐπιτελείου. Ἐκεῖ ἡ

μόνη σκέψι ἦταν τὸ πῶς θὰ κερδηθῇ ὁ πόλεμος. Ἐπειτα, σχηματίσθηκε ἡ γνώμη ὅτι ὁ «Ἐντὺ Μάγιερς «τὰ παράλεγε» ὑπερέβαλλε, γιατί ἦταν πολὺ κοντὰ καί γιὰ πολὺν καιρὸ στὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καί ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις συμπεριφέρθη τὸ ἴδιο ἀφελῶς, μετὰ τὴν ἴδια εὐπιστία, ὥπως καὶ οἱ στρατιωτικοί.

Ὅμως, τώρα, ὁ Λήπερ ἀναγκάσθηκε νά ἀλλάξῃ στάσι, νά σκληρύνῃ τὴν γραμμὴ του. Ἐξ ἄλλου εἶχε γι' αὐτὸ καί εἰδικὴ διαταγὴ ἀπὸ τὸ Φόρεϊν "Οφφισ. Αὐτὸ, βέβαια, εἶχε σάν συνέπεια νά δημιουργήσῃ ἔντασι στὶς ὥς τώρα πολὺ φιλικὲς σχέσεις μετὰ τοῦ Πρεσβείας καί τοῦ SOE.

Παράλληλα, ὁ Λήπερ κατόπιν ἐπιμονῆς τοῦ Τσουδεροῦ, ἐπίεσε καί αὐτὸς τὸν Βασιλέα νά μὴν ἀπαντήσῃ μὲ σκληρὸ τρόπο στοὺς κομμουνιστές. Ἔτσι ὁ Γεώργιος δὲν ἀπάντησε ἀμέσως στὶς προκλήσεις τῶν κομμουνιστῶν ἀλλὰ ἀπετάθη στὸν Ρούζβελτ καί τὸν Τσώρτσιλ γιὰ νά τοῦ ποῦν καί ἐκεῖνοι τὴν γνώμη τους.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ: Ραγδαίες ἐξελίξεις. — Ἡ τύχη τῆς Ἰταλικῆς Μεραρχίας. — Ἀγριότητες τῶν Γερμανῶν. — Ὁ Μάγιερς πηγαίνει στὸ Λονδίνο.

'ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς έσωθη η Έλλάς τ'44

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΤΡΑΤΗΓΟΥ ΧΟΜΠΥ

70όν

«Όλοι, δηλαδή, εκτός από τον Σκόμπη. Εκείνος παρέμενε δρ-
θιος σαν να μη συνέβαινε τί-
ποτε, διαβάζοντας τους δρους,
άρθρο πρὸς ἄρθρο. Γινόταν κά-
πως έτσι. Σκόμπη: "Άρθρον
πρώτον... τὸ τάδε, τὸ τάδε,
φσσας... μπάμ! "Άρθρον δεύ-
τερον... τὸ τάδε, τὸ τάδε...
φσσας... μπάμ! Μὲ κάθε φσσας
ὅλοι τρυπῶναμε κάτω ἀπὸ τὸ
τραπέζι — ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν
Σκόμπη — ὥσπου νὰ ἀκουστῇ
τὸ μπάμ!

»Στὸ τέλος — καὶ χωρὶς νὰ
καταλάβῃ ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι
δὲν ἦσαν σὲ θέσι νὰ ἀκούσουν
τί τοὺς ἔλεγε, ὁ Σκόμπη δή-
λωσε ὅτι ἡ συνάντησις εἶχε πε-
ρατωθῇ. Ὑπέβαλα ἀμέσως τὴν
πρότασι νὰ μοιράσουμε δακτυ-
λογραφημένα ἀντίγραφα τῶν
δρων σ' ὅλους τοὺς ἀντιπρο-
σώπους, ἀφοῦ ἦταν ἐνδεχόμε-
νο νὰ μὴ εἶχαν συγκρατήσῃ
ὅλα ὅσα τοὺς εἶχε πεί.

»Μὲ κοίταξε κατάπληκτος
καὶ ρώτησε:

— Δηλαδή, δὲν ἄκουγαν τί
τοὺς ἔλεγα;

— Χμ, ὑπῆρξαν καὶ μερικὲς
διακοπές, μουρμούρισα.

»Ἐτρεξα πίσω ἀπὸ τοὺς ἀν-
τιπροσώπους μὲ τὰ ἀντίγραφα
καὶ ἀπὸ μιὰ περιέργη σύμπτω-
σι ἀναγνώρισα κάποιον, ποὺ
δὲν εἶχε ἐξαφανισθῇ ἀκόμα, ὅ-
τι ἦταν ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ποὺ εἶ-
χε ζητήσει τὴ βοήθειά μου γιὰ
νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τοὺς Γερμα-
νοὺς τὸ 1941. Μοῦ εἶχε πεί ὅ-
τι ἦταν κομμουνιστὴς καὶ ὅτι
ἤξερε πολὺ καλά τί θὰ πάβαι-
νε ἀν ἔπεφε στα χέρια τῶν
Γερμανῶν. Ἐγὼ μὲ ἀρκετοὺς
ἄλλους φεύγαμε τότε μὲ καίκι
καὶ τὸν πήραμε μαζί μας, ἐκεῖ-
νον καὶ τὴν γυναῖκα του στὴν
Κρήτη. Πάντως, μὲ ἀναγνώρι-
σε καὶ ἐκεῖνος. Ἦταν ὁ Πορ-
φυρογένης. Πῆρε τὰ ἀντίγρα-
φα καὶ μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι θὰ
θὰ μοιράσῃ καὶ στοὺς ἄλλους.

Στὴν αἰθουσα Τύπου τῆς «Με-
γάλης Βρεταννίας», ὅταν ἔγινε
γνωστὴ ἡ ἀφίξις τοῦ Τσῳρτσιλ,
ἡ φιλοεαμικὴ κλίκα δὲν ἐκρυ-
ψε καθόλου τὴν χαρὰ της. Ἦ-
σαν ὅλοι τοὺς σίγουροι ὅτι εἶ-
χε ἔλθει γιὰ νὰ κάμῃ συμφω-
νία ποὺ θὰ ἀπαγκιστρῶνε τίς
βρεταννικὲς δυνάμεις. Τὸ ΕΑΜ
ἄλλωστε, μὲ τὰ χωνιά ἀνῆγ-
γειλε ὅτι εἶχε ἀναγκάσει τὸν
Τσῳρτσιλ νὰ ἔλθῃ στὴν Ἀθή-
να γιὰ νὰ συζήτησῃ τοὺς δρους
τῆς εἰρήνης.

«Ἀλλὰ ὁ Τσῳρτσιλ δὲν θὰ
ἦταν ὁ Τσῳρτσιλ καὶ ἡ Ἀγ-
γλία δὲν θὰ ἦταν ἡ Ἀγγλία
ἀν ἡ ἐπίσκεψις εἶχε σκοπὸ νὰ
κάνῃ δῶρο τῇ νίκῃ στὸν Σιάν-
το καὶ στὸν Σαράφη, νὰ ἀνα-
κρούσουν πρῶνιμα, σ' ὅτι εἶχαν
ἀναλάβει, μόνο καὶ μόνο γιὰ-
τί γινόταν ἀρκετὴ φασαρία στὴ
Βρεταννία, ἀπὸ τοὺς ἀντιπα-
λους βουλευτάς, ἔγραψε ὁ Κά-
πελ. «Οἱ Ἀμερικανοὶ λένε ὅτι

Οἱ Ἑλᾶσιτες σκότωσαν τὰ παιδιὰ τους κι' αὐτὲς ἀπελπι-
σμένες κλαῖνε, μετὰ τὴν ἀναγνώρισι τῶν πτωμάτων τῶν
παιδιῶν τους

ἡ ἀνάγκη γι' αὐτὸ προέρχεται
ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἔντασι στὴν
Ἀγγλία. Ἀλλὰ αὐτὸ ἀποτελεῖ
τὴν τελευταία μας σκέψι... "Ο,
τι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ
εἶναι τὸ νὰ πετάξουμε ὅλα ὅ-
σα κρατήσαμε ψηλά αὐτὸ τὸν
τρομερὸ μῆνα: τὴν τιμὴ, τὸν
λόγο μας, τὴν προστασία μιᾶς
κοινωνίας ποὺ κινδυνεύει.

Ὁ Τσῳρτσιλ ἔδωσε συνέν-
τευξι Τύπου. Ἦσαν παρόντες
ὅλοι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν — πολὺ χα-
ρακτηριστικὸ αὐτὸ — βίαια ἀν-
τιβρεταννὸ Τζῳρτζ Οὐέλλερ.

Ὁ Κάπελ ἔγραψε γιὰ ὅσα
εἶπε ὁ Τσῳρτσιλ: «Ξέρει πο-
λὺ καλά τὴν κατάστασι. "Ο-
λα, ἄλλωστε, ὅσα εἶπε αὐτὸν
τὸν μῆνα, ἦσαν ἀπολύτως σω-
στά. Μόνο μιὰ κατηγορία εἶ-
ναι ἀπαραιτήτο νὰ διατυπωθῇ
ἐναντίον του. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος
ἦταν κατατοπισμένος, δὲν ὑπε-
λόγισε σωστά τὴν γενικὴ ἁ-
γνοια στὴν ἀρχὴ τῆς ἐξεγέρ-
σεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ τρόπος
μὲ τὸν ὁποῖον ἐξέθεσε τὰ σχέ-
δια καὶ τίς ἐπιδιώξεις τοῦ ΕΛ
ΑΣ ἦταν μᾶλλον ἀνεπαρκής.
Ἦταν ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνῃ ἰδι-
αίτερα, γιὰ νὰ πείσῃ μιὰ Βου-
λὴ ποὺ εἶχε ποτισθῇ μὲ τὸ μύ-
θο τῆς Ἀντιστάσεως».

Ὁ Τσῳρτσιλ, κατὰ τὴν συν-
έντευξί του πρὸς τοὺς πολεμι-
κοὺς ἀνταποκριτὰς στὴν Ἀθή-
να, ἐξέθεσε τοὺς λόγους τῆς
παρεμβάσεως τῶν Βρεταννῶν
στὴν Ἀθήνα καὶ ὑπενθύμισε ὅ-
τι ὁ Σαράφης εἶχε ὑπογράψει
τὴν Συμφωνία τῆς Καζέρτας.
«Γιὰ μένα εἶναι ἀπολύτως
βέβαιον ὅτι θὰ ἐπακολουθοῦσε
σφαγὴ σ' αὐτὴ τὴν πόλι, ἀν
δὲν εἶχαμε παρέμβει μὲ τὰ
στρατεύματά μας», βροντοφῶ-
ναξε. Κι' ἔπειτα, ἀφοῦ κοίτα-
ξε ἐπιτιμητικὰ ὅλους τοὺς δη-
μοσιογράφους, πρόσθεσε:

«Ἐνὰ παραμῦθι ἔχει τηλε-
γραφηθῇ σ' ὅλον τὸν κόσμον
ὅτι ὑποστηρίζομε μιὰ φασιστι-
κὴ κυβέρνησι, ὅτι προσπαθοῦ-
με νὰ φέρουμε πίσω τὸν Βα-
σιλέα, ὅτι προσπαθοῦμε νὰ κερ-
δίσουμε πλεονεκτήματα γιὰ τὸν
ἐαυτὸ μας. "Ολες αὐτὲς οἱ ἱ-
στορίες εἶναι χωρὶς τὴν παρα-
μικρὴ βάσι ἀληθείας!»

Τὴν 27ην Δεκεμβρίου ὁ Σκό-
μπη ἔγραψε στὸ ἡμερολόγιό
του:

«Δὲν χρειάζεται νὰ μεταβῶ
στὸ «Αἶας» ἀπόψε. Εὐτυχῶς! Καὶ
τὴν ἐπομένῃ: «Ὁ πρωθυ-
πουργός, ὁ ὑπουργός Ἐξωτε-
ρικῶν καὶ ἡ ἀκολουθία τους

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ («ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»)

μαζί μὲ τὸν κ. Μὰκ Μίλλαν ἐ-
πεβιβάσθησαν τοῦ ἀεροσκάφους
τὴν 13.45 περίπου. Ἦταν ὑ-
πέροχο νὰ ἔχῃς ἐδῶ τὸν κ.
πρωθυπουργό. Ἀλλὰ τί ἀνα-
κούφισι νὰ τὸν βάλῃς στὸ ἀε-
ροπλάνο ἀσφαλῆ καὶ σῶν!»

★

Στὸ μεταξύ, ἔπρεπε νὰ συνε-
χισθοῦν οἱ ἐπιχειρήσεις γιὰ νὰ
ἐκκαθαρισθῇ τὸ νότιο τμήμα
τῆς πόλεως. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀ-
νέλαβε ἡ 4η βρεταννικὴ Με-
ραρχία, ἀφοῦ ἀνασυντάχθηκε.

Ἡ «Μπλόκφορς» (ἡ δύναμις
ἐκκαθαρίσεως τοῦ Πειραιῶς)
ἐκινήθη πρὸς τὰ ἐπάνω γιὰ νὰ
ἀντικαταστήσῃ τὴν 12η ταξιαρ-
χία, ἡ ὁποία εἶχε κινήθῃ πρὸς
τὸν τομέα τῆς 28ης. Ἡ 10η τα-
ξιαρχία ἔτσι ἀνέλαβε ἐπιθεσιν.
Λίγο πρὶν ἀπὸ τὰ ἐξημερώματα
τῆς 28ης Δεκεμβρίου, οἱ ἄν-
δρες τῆς 10ης (τοῦ Σάρρεϋ)
κατευθύνθηκαν ἀθρόυθα πρὸς
τὴν Νέαν Σμύρνην, μὲ τοὺς
«Μπέντφορντς» στὸ πλευρό
τους. Πρὶν νυκτώσῃ ἡ ἡμέρα
ἐκείνη, εἶχαν καταληφθῇ τὸ
Δουργούτι, τὸ Κατσιπόδι καὶ
οἱ δυὸ χαμηλοὶ λόφοι ποὺ ὑ-
ψώνονται μέσα τὴν θάλασσα
τῶν μικρῶν σπιτιῶν ἐκεῖ. Με-
τὰ τὴν ἔλευσι τῆς νύχτας, ὁ
ΕΛΑΣ ἔκανε ἀπελπισμένους ἀν-
τεπιθέσεις γιὰ νὰ ἀνακαταλά-
θῃ μέρος τῆς περιοχῆς. Ἀλλὰ
παντοῦ ἀπεκρούσθη εὐκολα.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα, ἡ 10η
ταξιαρχία συνέχισε τὴν ἀποφα-
σιστικὴ τῆς προέλασι. Ἀνδρες
τοῦ «Κίνγκς Ρέτζιμεντ» ποὺ εἶ-
χαν ἐπιτεθῇ ἀπὸ τὰ ἀριστερά,
ἐνώθησαν μαζί τους. Πολὺ ἀ-
ριστερώτερα ἡ «Ἀρκφορς» (ἡ
δύναμις ποὺ εἶχε σχηματισθῇ
γιὰ τὴν ἀμυνα τοῦ κέντρου τῶν
Ἀθηνῶν) μαζί μὲ τὴν Ἑλλη-
νικὴ Ὁρεινὴ Ταξιαρχία, εἶχαν
εἰσχωρήσει στὶς συνοικίες δε-
ξιά καὶ ἀριστερά τῶν κήπων
τοῦ Ζαππεῖου, ὅπου οἱ δυνά-
μεις τοῦ ΕΛΑΣ ἦσαν σὲ κατά-
στασι διαλύσεως. Ὡστόσο, ὁ
πῆρχε ἀκόμα μιὰ ἀξιόλογος
δύναμις ἀνταρτῶν ποὺ ἀνοίξε
πῦρ πυροβολικοῦ πρὸς τοὺς
«Σώμερσετς» ποὺ ἦσαν στοὺς
στρατῶνες τοῦ Ρούφ. Οἱ Βρε-
ταννοὶ δὲν εἶχαν τὴν δυνατό-
τητα νὰ ἀπαντήσουν σ' αὐτὸ
τὸ πῦρ. (Οἱ χάρτες ποὺ εἶχαν
στὰ χέρια τους ἦσαν γεμάτοι
ἀπὸ κύκλους ὅπου ἀπαγορευό-
ταν ἡ βολή, λόγω τῆς παρού-
σιας μνημειῶν).

(Συνεχίζεται)

Πώς εσώθη η Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΤΟΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

71ον

Στὸν Πειραιᾶ, οἱ ἐνισχύσεις ποὺ ἐφθάσαν κατάφεραν νὰ ἐκδιώξουν τοὺς ἐλασίτες ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Σταθμοῦ Ἡλεκτρο-παραγωγῆς καὶ νὰ παύσῃ ἡ πολιορκία τοῦ συντάγματος ποὺ ἦταν φρουρά ἐκεῖ. Ἔτσι, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ἐβδομάδες ἐπίμονων καὶ πραγματικά δύσκολων μαχῶν μέσα σὲ περιοχές πυκνοκατοικημένες, ἡ 5ῃ Ἰνδικὴ ταξιαρχία ἐπέτυχε τὴν πλήρη ἐκκαθάρισιν τοῦ Πειραιῶς.

Εἰς τὴν Ἀθήνα, παρ' ὅλον ὅτι φαινόταν νὰ εἶχε περάσει ἡ κρίσις, ἐν τούτοις ὑπῆρχαν σοβαροὶ λόγοι ἀνησυχίας γιὰ τὶς μικρὲς σχετικῶς δυνάμεις τῶν Βρετανῶν ποὺ ἦσαν ἐγκατεστημένες σὲ ἄλλα σημεῖα τῆς Ἑλλάδος.

Αὐτὴ τὴν ἀνησυχία τοῦ ἐκφράζει ὁ Σκόμπη μὲ τὴν ἀκόλουθον φράσιν στὸ ἡμερολόγιό του: «Ἐστella τὸν Ρόμπιν Σπρίγκωλ καὶ τὸν Ρίντλεϋ μὲ ἀντιτορπιλικὸ στὰς Πάτρας γιὰ νὰ δοῦν τὸν Χάντ».

Ἡ πρώτη ἐχθρική ἐνέργεια κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ταξιάρχου Χάντ ἐξεδηλώθη ὅταν ἔστειλε μονάδην τὸν πρὸς τὴν Λευκάδα, τὴν Κεφαλληνία, τὴν Ζάκυνθο καὶ τὴν Πρέβεζα. Ἐνῶ σκάφος εἶχε βυθισθῇ ἀπὸ νάρκη καθ' ὁδὸν πρὸς τὸ Μεσολόγγι καὶ ἓνα φορτωμένο ἀποβατικὸ σκάφος εἶχε ἀνταναχθῇ. Ὅγδοντα τρεῖς ἄνδρες ἔχασαν στὶς δύο αὐτὲς περιπτώσεις τὴ ζωὴ τους καὶ ἐχάθησαν μεγάλες ποσότητες στρατιωτικοῦ ὕλικου. Δὲν ὑπῆρχε ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία ὅτι ὁ ΕΛΑΣ εἶχε ναρκοθετήσῃ τὴν θαλασσίαν αὐτὴν περιοχὴ. Ἐπίσης στὸ Μεσολόγγι καὶ στὸ Ἀγρίνιο εἶχαν ἀρχίσει ἐχθροπραξίες καὶ ὁ ΕΛΑΣ τρομοκρατοῦσε τοὺς κατοίκους.

Ὁ Σκόμπη διέταξε τὸν Χάντ νὰ συλλάβῃ ἀμέσως ὅλους τοὺς διοικητὰς καὶ τοὺς «πολιτικούς καθοδηγητὰς» στὴν περιοχὴ τῆς δικαιοδοσίας του καὶ νὰ κηρύξῃ τὸν στρατιωτικὸ νόμο. Ἐκεῖνος ἐτοίμασε μιά παγίδα γιὰ νὰ συγκεντρώσῃ ὅλους τοὺς ἡγέτες τοῦ ΕΛΑΣ μαζί. Ἐκάλεσε σὲ «σύσκεψιν» ὅλους τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ ΕΑΜ.

Ὁ τοπικὸς διοικητὴς τοῦ ΕΛΑΣ ἐφθάσε στὴν «σύσκεψιν» κατευχαριστημένος, ἀφοῦ εἶχε ἀκούσει ἐκπομπὴ τοῦ Μπί Μπί Σί ὅτι εἶχε παραιτηθῇ ὁ Παπανδρέου. Ταυτόχρονα σχεδὸν ἐκυκλοφόρησαν ὅλες οἱ ἐφημερίδες τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ ΕΑΜ μὲ τὴν εἰδησιν αὐτήν.

Λόγω τῆς ἀβεβαιότητος ποὺ ἐπακολούθησε, ὁ Χάντ δὲν βιάσθηκε νὰ προχωρήσῃ στὸ σχέδιό του καὶ ἄφησε τὴν «σύσκεψιν» νὰ προχωρήσῃ, σὰν νὰ ἦταν μιά εἰρηνικὴ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων.

Ἐχασαν τοὺς δικούς τους καὶ τοὺς ἀναζητοῦν ἀνάμεσα στοὺς χιλιάδες νεκροὺς ποὺ σκότωσαν κατὰ τὰ Δεκεμβριανὰ οἱ Ἐλασίτες

«Ἡ ὑπερτάτη στιγμή τῆς κρίσεως», ἔγραψε ἀργότερα ὁ λόρδος Χάντ, «ἦταν ὅταν ἔπρεπε νὰ δηλώσω στὸν διοικητὴ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὸ ἐπιτελεῖο του ὅτι τοὺς εἶχα συγκεντρώσει γιὰ νὰ τοὺς συλλάβω. Ἡ παγίδα εἶχε στηθῇ, ὅλοι εἶχαν ἔρθει στὸ ἀρχηγεῖο τῆς ταξιαρχίας μου. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἔκανα κάτι ἀνάλογο καὶ αἰσθανόμουν πολὺ ἀσχημα. Εἶχα λάβει σῆμα ἀπὸ τὸν Σκόμπη ποὺ μὲ διέτασσε νὰ ἐνεργήσω μὲ ἀποφασιστικότητά καὶ ψυχραιμία. Οἱ ἀξιωματικοί μου ἦσαν ἀπ' ἔξω μὲ τὰ πιστόλια στὸ χέρι καὶ περίμεναν τὸ σὺνθημά μου. Χρειάστηκε νὰ μετατρέψω τὸ σχέδιό μου. Ἄν ἔκανα τὶς συλλήψεις, νομίζω ὅτι θὰ ἐπακολουθοῦσαν μάχες στὴν Πάτρα καὶ ὅλη τὴν περιοχὴ».

Ταυτόχρονα, οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ κυκλοφοροῦσαν ἐπιδεικτικά στὴν πόλιν τῶν Πατρῶν καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα ὅλο καὶ ἠλεκτριζόταν. Ὁ Χάντ ἐξέδωσε ἐγκύκλιο διαταγὴ πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ ἄνδρες του «νὰ διατηρήσουν τὴν πλήρη ψυχραιμία τους». Οἱ «Κάμερον» εἶχαν ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὸ Ἀίγιον καὶ εἶχαν ἐγκατασταθῇ στὴν Πάτρα. Εἶχε ἐτοιμασθῇ ἐπειγόντως σχέδιο ἀμύνης τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν μὲ τὸ κωδικὸ ὄνομα «Στόνγουωλ Τζάκσον». Τὴν ὑποστήριξι τῶν δυνάμεων τῆς ξηρᾶς θὰ ἀνελάμβαναν, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιο, τὰ πολεμικὰ σκάφη τοῦ βρετανικοῦ καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ ποὺ ἦσαν ἀγκυροβολημένα κοντὰ στὸ λιμάνι. Ἀξιωματικοὶ τοῦ πυροβολικοῦ εἶχαν ἐπιβιβασθῇ, γιὰ νὰ κατευθύνουν τοὺς πυροβολητὰς τῶν πλοίων. Εἶχαν ἐτοιμασθῇ πρόχειροι χάρτες πυροβολικοῦ μὲ στόχους τὰ πυροβολεῖα τοῦ

ΕΛΑΣ, ἰσχυράς θέσεις καὶ τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμό.

«Εἶχαμε πάει στὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ βοηθήσουμε στὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρείπιων ποὺ εἶχαν ἀφήσει οἱ Γερμανοί, νὰ φέρομε ἐφόδια στοὺς πεινασμένους κατοίκους τῆς δοκιμασμένης χώρας», θυμᾶται ὁ λόρδος Χάντ. «Καὶ δὲν εἶναι εὐκολο νὰ ἐκφράσω τὴν κατάπληξί μου καὶ τὴν στενοχώρια μου, ὅταν βρεθήκαμε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀντιμετωπίσουμε μιά κατάστασι γιὰ τὴν ὁποία δὲν εἶχαμε καθόλου προετοιμασίαν».

Καὶ συνεχίζει:

«Κατ' ἀρχὴν ἤμεθα ἀπογοητευμένοι ποὺ μᾶς εἶχαν στείλει στὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ νικούσαμε στὴν Ἰταλία καὶ ἐτοιμαζόμαστε νὰ σπεύσουμε πρὸς τὰ ἐκεῖ, γιὰ νὰ λάβουμε μέρος στὸν πόλεμο. Τώρα βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιά πραγματικὴ ἐξέγερσι, μὲ τὰ χέρια μας δεμένα πίσω ἀπὸ τὴν ράχη μας. Ἦταν πολὺ βαρεῖα δοκιμασία γιὰ τὸ ἠθικὸ ὅλων μας».

Ἐξ ἄλλου, ὑπῆρχε καὶ ἡ δεσμευτικὴ διαταγὴ ἀπὸ τὸν Σκόμπη: «Τὸ πῦρ ἀπὸ τὰς μονάδας μας θὰ περιορίζεται εἰς τὸ μίνιμουμ δυνατόν. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀντιπάλων δὲν φοροῦν στολάς καὶ ἀναμειγνύονται μὲ τὰ τῶν πολιτῶν, πυροβολοῦν μέσα ἀπὸ πλήθη περιλαμβάνοντα γυναῖκας καὶ παιδιὰ. Ἀπαιτεῖται σημαντικὴ ἱκανότης τῶν διοικητῶν τμημάτων διὰ νὰ ἀντιμετωπίζονται τὰ ἐπεισόδια αὐτά».

Ὁ Χάντ εἶπε στοὺς ἄνδρες του:

«Ἀθῶοι ἄνθρωποι ἀπαιτοῦν τὴν προστασία μας ἀπὸ μεθόδους χειροτέρας ἐκείνων τῆς Γκεστάπο, ἀπὸ τὴν βασιλεία τοῦ τρόμου. Δὲν δυνάμεθα νὰ μείνουμε ἀπαθείς χωρὶς νὰ ἔχη

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

αὐτὸ ἐπιπτώσεις στὴν ἐντιμότητά μας».

Στὸ μεταξύ ἡ κατάστασις ὅλο καὶ χειροτέρευε στὴν πόλιν τῶν Πατρῶν. Συνεχεῖς σχεδὸν διαδηλώσεις τῶν κομμουνιστῶν ἀπαιτοῦσαν τὴν τιμωρίαν τῶν «ἐγκληματιῶν πολέμου» καὶ τὸ «ρίξιμό τῶν Ἀγγλων στὴν θάλασσα». Ὁ ΕΛΑΣ συνέχιζε τὴν τρομοκρατία του, διὰ τῆς Πολιτοφυλακῆς καὶ ἀπαιτοῦσε «φόρους» ἀπὸ ὅλους ὅσοι μπορούσαν — ἡ δὲν μπορούσαν — νὰ πληρώσουν. Γιὰ νὰ συγκρατήσῃ κάπως τὴν κατάστασι, ὁ Χάντ προσπάθησε νὰ ἔλθῃ σὲ ἐπαφὴ μὲ ὅσους μπορούσαν νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ἐξέλιξιν τους. Πρῶτα εἶχε συν-ομιλίες μὲ τὸν μητροπολίτη τῶν Πατρῶν καὶ ἀκολούθως μὲ τὸν διοικητὴ τοῦ ΕΛΑΣ. Ὅμως, τὴν ἴδια ἡμέρα ἐρρίφθησαν πυροβολισμοὶ ἐναντίον τοῦ κτιρίου ὀρφανοτροφείου, ὅπου ἐκρατοῦντο ἄνδρες ὑπηρέτησαν-τες στὰ τάγματα ἀσφαλείας μεφρουρά ἀπὸ Ἀγγλους στρατιῶτες. Ἐπίσης ἐβλήθησαν οἱ χῶροι διαμονῆς τῶν ἀνδρῶν τοῦ Μηχανικοῦ.

Τὴν ἐπομένῃ ἡμέρα, ἓνα «συλλαλητήριο» ποὺ ἔκανε τὸ ΚΚΕ ἦταν τρομερὰ πτωχὸ σὲ συμμετοχὴ. Μόνο λίγοι χωρικοὶ τὸ ἀποτέλεσαν καὶ αὐτοὶ ὀδηγούμενοι «σὰν τὰ πρόβατα». Οἱ «ἐκπρόσωποι» τῶν διαδηλωτῶν ἐπέδωσαν ἐγγράφω τοὺς στὸν Χάντ «ἐν ὀνόματι τοῦ λαοῦ τῶν Πατρῶν» μὲ τὶς ἀπαιτήσεις τους καὶ κατηγοροῦσαν τὸν ταξιάρχον ὅτι «αὐτὸς ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ εἶχε δημιουργηθῇ στὴν πόλιν».

Ὁ Χάντ εἶπε στὸ πλῆθος ποὺ, στὸ μεταξύ εἶχε ἀρχίσει νὰ γίνεται ἀρκετὰ μεγάλον:

—Ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ ἐπαναληφθοῦν καὶ ἐδῶ τὰ τραγικὰ γεγονότα τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι νὰ ἐπαναληφθοῦν ὅσα ἐγίναν στὴν Ἀθήνα. Δηλαδή νὰ διαταραχθῇ ἡ τάξις καὶ νὰ παραβιασθῇ ὁ νόμος, ποὺ οἱ βρετανικὲς δυνάμεις ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προστατεύσουν καὶ νὰ διατηρήσουν.

Τὰ λόγια τοῦ αὐτὰ προκάλεσαν αὐθόρμητες ἐκδηλώσεις ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τὸ πλῆθος.

Λίγο ἀργότερα ὁ Χάντ πέταξε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ συζητήσῃ τὴν κατάστασι μὲ τὸν Σκόμπη. Ἐπείστεψε μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ κρατήσῃ τὴν Πάτρα σὰν μελλοντικὴν βάση τῶν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἐναντίον τῶν κομμουνιστικῶν δυνάμεων.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή Έλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

72ον

Ἡ ἀνησυχία μεγάλωσε, ὅταν διεπιστώθη ὅτι οἱ οἰκογένειες τῶν μελῶν τοῦ ΚΚΕ καὶ τῶν ἡγετῶν τοῦ ΕΑΜ ἀρχισαν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὴν πόλι. Οἱ κακοὶ οἰωνοὶ συμπληρώθηκαν μὲ τὴν εἰδησιὸν ὅτι σημαντικὲς ἐνισχύσεις τοῦ ΕΛΑΣ ἀρχισαν νὰ κινούνται ἀπὸ τὸ Ἀγρίνιο, τὸν Πύργο καὶ τὴν Κόρινθο μὲ κατεύθυνσιν τὴν Πάτρα.

Στὸν Χάντ ἔφθασε ἡ πληροφορία ὅτι οἱ κομμουνιστὲς ἡγέτες εἶχαν ἀποφασίσει — μὲ ψήφους 22 ὑπὲρ καὶ 16 κατὰ — νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν Ἀγγλων στὴν Πάτρα.

Στὴν προσπάθεια νὰ ἐνισχυθῇ ἡ φρουρά τῆς πόλεως ἀπεφασίσθη νὰ μεταφερθοῦν ἐκεῖ οἱ Κάμερονς ἀπὸ τὸν Πύργο καὶ ἡ φρουρά τῆς ΡΑΦ ἀπὸ τὸν Ἀραξο. Ἀλλὰ, ἡ αὐτοπεποίθησις τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως αὐξήθηκε σημαντικὰ ὅταν ἔφθασαν οἱ τυφεκιοφόροι τῶν Γκούργκας ἀπὸ τὴν Πρέβεζα.

Ὡστόσο, οἱ ἐπιθέσεις τῶν τοπικῶν ἐφημερίδων μεγάλωσαν. Οἱ κομμουνιστὲς κατηγοροῦσαν τοὺς Ἀγγλους γιὰ «φρικαλεότητες στὴν Ἀθήνα».

Ἐπακολούθησε προκλητικὴ ἐνέργεια τοῦ ΕΛΑΣ στὸ Κρουονέρι: Συνελήφθησαν ὁμηροὶ τρεῖς Βρεταννοὶ ἀξιωματικοί, τρεῖς ἄνδρες, τέσσερις Ἰνδοὶ καὶ ἕνας διερμηνεύς. Ὑποκλαπέν τηλεφώνημα τοῦ ΕΛΑΣ ἀνέφερε ὅτι προετοιμαζόταν ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ ἀγγλικοῦ φυλακίου ἐκεῖ. Ὁ Χάντ πῆρε τὴν ἀδεια νὰ ἀποσύρῃ τὴν φρουρά τοῦ φυλακίου ἀπὸ τὸ Κρουονέρι.

Ἀλλὰ πρὶν συμβῇ αὐτὸ, ἰσχυρὲς δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἔκαναν τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Βρεταννῶν στὸ Κρουονέρι. Ἀποβλήθησαν. Ἡ φρουρά εἶχε τὴν ἀποτελεσματικὴ ὑποστήριξιν τῶν πυροβόλων τοῦ Ναυτικοῦ. Ἀλλὰ οἱ ἀπώλειες τῆς ἦσαν σημαντικὲς. Ἡ ἐπίθεσις συνεχίσθηκε μὲ νέες δυνάμεις, παρὰ τὶς σοβαρὰς ἀπώλειες τῶν ἐπιτιθεμένων. Ἡ φρουρά κατὰφευγε νὰ ἀπαγκιστρωθῇ καὶ νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὴν Πάτρα, ἀλλὰ ἄφησε πίσω της πολὺ στρατιωτικὸ ὕλικό — στὸ ὁποῖο περιλαμβάνονταν καὶ 98 ὁχήματα. Οἱ εἰδήσεις ἀπὸ τὸ Κρουονέρι, ὅπως ἦταν φυσικό, μεγάλωσαν τὴν ἔντασιν πού ἐπικρατοῦσε ἤδη στὴν Πάτρα.

Τὸ ὅτι ἦταν ἐπικείμενὴ «γενικὴ ἐπίθεσις» κατὰ τῶν Βρεταννῶν στὴν Πάτρα τὸ ἐπιβεβαίωσαν ὁδοὶ γιὰ πολιτικὸν αὐτοκινήτων πού ἀνακρίθηκαν.

«Τὰ στρατεύματά μας ἐπηρεάσθησαν ἰδιαίτερά ἀπὸ τὰς ἀπώλειας, σημειώνεται στὸ ἡμερολόγιό τῆς ταξιαρχίας, «καὶ εἶναι δύσκολον νὰ πεισθοῦν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς διατηρή-

Οἱ κομμουνισταί, θέλοντας νὰ φτιάξουν ὁδοφράγματα κατὰ τὰς Δεκεμβερίαν, ἀνέντιναξαν ὁλόκληρα σπιτία, ὅπως αὐτὸ τῆς φωτογραφίας μας

σεως τῆς γαλήνης εἰς τὰς Πάτρας».

Γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχραιμία τῶν δυνάμεών του ὁ Χάντ διέταξε τὴν ὁργάνωσιν διαλέξεων στὶς ὁποῖες νὰ ἐξηγῇ τὴν ἰδιομορφίαν τῆς καταστάσεως καὶ ἡ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῆς βρεταννικῆς κυβερνήσεως πολιτικῇ.

Ἡ ἡλεκτρισμένη ἀτμόσφαιρα δὲν ἐμπόδιζε τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως καὶ νὰ ἀγνοήσουν τὶς ἀπειλὲς τοῦ ΕΛΑΣ καὶ νὰ παρακολουθήσουν, κατὰ χιλιάδες, τὴν κηδεῖα τῶν νεκρῶν τοῦ Κρουονερίου.

Ἡ ἐπομένῃ ἐνέργεια τοῦ διοικητοῦ τοῦ ΕΛΑΣ ἦταν ἡ διατύπωσις τῆς ἀπαιτήσεως, πρὸς τὸν Χάντ, νὰ ἀποπέμψῃ τὸν ἀντιπρόσωπο τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως στὴν Πάτρα.

Ταυτόχρονα, ὁ Χάντ ἔλαθε σῆμα ἀπὸ τὸν Σκόμπη τὸ δὲν ὑπάρχουν ἐνισχύσεις γιὰ νὰ τοῦ ἀποστείλῃ, ἀλλὰ δὲν ἦταν δυνατόν νὰ συζητηθῇ κἀν ἀπομάκρυνσις τῶν βρεταννικῶν δυνάμεων ἀπὸ τὴν Πάτρα, χωρὶς νὰ δεχθῇ σοβαρὸ πλῆγμα τὸ βρεταννικὸ γόητρο.

Τὰ Χριστούγεννα πλησίαζαν. Οἱ Βρεταννοὶ ἐτοίμαζαν τὰ ἀπαραίτητα «πάρτυ» τους. Οἱ κομμουνιστὲς ἐνέτειναν τὴν προπαγάνδα τους. Αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ αὐξάνεται ὁλοκαί περισσότερο ἡ ἐπιθυμία τῶν Βρεταννῶν φαντάρων νὰ «θέλουν νὰ δώσουν ἕνα καλὸ μάθημα στοὺς ἐλασίτες».

Γιὰ νὰ καθυσυχάσῃ τοὺς ἄνδρες του ὁ Χάντ σὲ «ἡμερησία διαταγή» τοῦ ἐτόνιζε μεταξὺ ἄλλων:

«... Ἡ ἐπίδειξις δυνάμεως ἐκ μέρους μας ἔχει ἀλλάξει σημαντικὰ τὰ σχέδιά τους. (Δηλαδή τὰ σχέδια τῶν ἐλασιτῶν νὰ ἐπιτεθοῦν κατὰ τῆς βρεταννικῆς φρουρᾶς τῶν Πατρῶν). Παρὰ τὴν βιαιοτάτην ἀντιβρεταννικὴν προπαγάνδα τους, ὁ πληθυσμός δὲν ἔχει παρασυρθῇ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ γνήσιον αἰσθημα φιλίας καὶ εὐγνωμοσύνης γιὰ τὴν παρουσία μας».

Τὴν ἴδια ἡμέρα, ὁ ταξιαρχος ἔλαθε ἀναφορά ἀπὸ τὸ γραφεῖο πληροφοριῶν τοῦ ἐπιτελείου τοῦ ὅτι 2.000 περίπου ἄνδρες τοῦ ΕΛΑΣ εἶχαν καταφέρει νὰ μπουρ κρυφὰ στὴν πόλι. Ὅλες οἱ ἐνδείξεις ἦσαν ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἀναμενόμενη γενικὴ ἐπίθεσις δὲν θὰ ἀργοῦσε.

Κι' ὁμως, ὅπως ὁ ναύαρχος Ντρέγκ διασκέδαζε ὅταν πλησίαζε ἡ ἰσπανικὴ ἀρμάδα, ἔτσι καὶ ὁ Χάντ τὴν ἴδια ἐκείνη νύχτα παρέθεσε γεῦμα πρὸς τοὺς τοπικοὺς ἡγέτες τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, τὸν Μητροπολίτη καὶ τὸν Βρεταννὸ πρόξενο.

Τὸ πνεῦμα τῶν Χριστουγέννων ἐνισχύθηκε ὅταν οἱ φαντάροι τῆς φρουρᾶς τῶν Πατρῶν μάζεψαν ἀπὸ ἕνα μεταξὺ τους περισσότερες ἀπὸ 200 λίρες καὶ τὶς παρέδωκαν στὸν δήμαρχο τῆς πόλεως γιὰ νὰ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ἀγορασθοῦν τρόφιμα γιὰ τοὺς φτωχοὺς. (Ἐνῶ ὁ ΕΛΑΣ ἀνάγκασε τοὺς πάντες νὰ δώσουν ὅ,τι εἶχαν γιὰ νὰ σταλοῦν εἰς τοὺς μαχομένους τῶν Ἀθηνῶν).

Μεγάλες ὁμάδες Βρεταννῶν πῆγαν στὴν μητρόπολιν τῶν Πατρῶν τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων, στὴν λειτουργία.

«Ἡ βρεταννικὴ φρουρά», γράφει τὸ ἡμερολόγιό τῆς Ταξιαρχίας, «προετοίμαζε γεύματα, «πάρτυ τσαγιού», κοντσέρτα, χοροὺς, ἐνῶ ταυτόχρονα ἦταν φανερό ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἔκανε πυρετώδεις προετοιμασίες νὰ κατακλύσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ εἶναι πάνοπλος κατὰ τὴν μάχην».

Πάντως, καὶ τὰ Χριστούγεννα πέρασαν μέσα σὲ μιὰ ἀνήσυχη γαλήνη.

Τὴν 28ην Δεκεμβρίου, ὁ Χάντ εἶπε σὲ σύσκεψιν μὲ τοὺς ἡγέτες τοῦ ΕΑΜ/ΕΛΑΣ ὅτι δὲν τοῦ ἦταν καὶ τόσο εὐκόλο νὰ κρατήσῃ τοὺς ἄνδρες τοῦ «ψύχραιμους» ὅταν κυκλοφοροῦσαν προκηρύξεις πού χαρακτηρίζαν τοὺς Βρεταννοὺς «ἐχθροὺς τῶν Ἑλλήνων» καὶ τοὺς Ἰνδοὺς «βαρβάρους».

Ἡ ἀναφορά τοῦ ταξιαρχοῦ Σπρίγκωλ πού ἐστάλη ἀπὸ τὸν Σκόμπη στὴν Πάτρα ἦταν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ὅλοι οἱ Βρεταννοὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ αὐτή.

Ὁ Σκόμπη γράφει στὸ ἡμερολόγιό του:

«Αὐτὸς (ὁ Σπρίγκωλ) ὅπως καὶ ὁ Τζάκ Μάνσφιλντ εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἐπιβάλλεται νὰ ἐκκενωθῇ ἡ περιοχὴ (τῶν Πατρῶν). Δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν πρότασιν».

Στὴν Θεσσαλονικὴ ὁ ΕΛΑΣ εἶχε γίνει ἀφόρητα προκλητικὸς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γίνῃ τρομερὴ ἡ ἔντασις μέσα στὶς τάξεις τῶν Βρεταννῶν.

Τὰ Χριστούγεννα, ὁ στρατηγὸς Μπακιρτζῆς δὲν δέχθηκε τὴν πρόσκλησιν τοῦ δόκτορος Θεοδώρου Στεφανίδη στὸ γεῦμα τοῦ νοσοκομείου.

«Εἶδα τὸν στρατηγὸν (Μπακιρτζῆ) τὴν 28ην Δεκεμβρίου», θυμᾶται ὁ δόκτωρ Στεφανίδης. «Φαινόταν ἀφάνταστα καταβεβλημένος καὶ ὁ Μάρκος Βαφειάδης δὲν μᾶς ἄφησε, αὐτὴ τὴν φορὰ, οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνους. Ὁ στρατηγὸς μὲ προειδοποίησε ὅτι θὰ ἦταν μᾶλλον παράτολμο νὰ ξαναεμφανισθῶ στὸ ἀρχηγεῖο τῶν κομμουνιστῶν».

(Συνεχίζεται)

ΟΤΑΝ ΟΛΟΙ ΕΠΙΣΤΕΥΑΝ ΟΤΙ ΕΙΧΕ ΧΑΘΗ

Πώς εσώθη η 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΪΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΕΡΑ ΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

73ον

«Ἡ κατάσταση ἔγινε πῶς δύσκολη καὶ συγκεχυμένη ὅταν μάθαμε τὰ γεγονότα στὴν Ἀθήνα», ἀναφέρει ὁ Τζέιμς Κένυον. «Ἡ διαταγή μας ἦταν νὰ εἰμαστε ἔτοιμοι γιὰ μάχη ἀνὰ πάσαν στιγμήν. Ἡ ἔντασι ἦταν τόσο μεγάλη πού οἱ ἀξιωματικοί μας φοβόντουσαν ὅτι μιὰ σπῆδα ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀνάφλεξι».

Αὐτὴ ἡ σπῆδα φάνηκε νὰ ξεπηδᾷ τὴν νύκτα τῆς 31ης Δεκεμβρίου. Ὁ γιατρός Στεφανίδης ἀναφέρει:

«Τὰ μεσάνυχτα ἄρχισαν νὰ ἀκούγονται πυροβολισμοὶ στὸ ἑπάνω σμειο τῆς πόλεως. Ἀρχισαν ἀμέσως νὰ ἠχοῦν οἱ σειρήνες συναγερμοῦ τῶν βρετανικῶν δυνάμεων καὶ τὶς ἀκολούθησαν πυροβολισμοὶ ἀπὸ τὴν δική μας πλευρά».

Γιὰ τὰ γεγονότα τῆς νύκτας ἐκείνης ὁ Φράνκ Ὁτελ θυμᾶται:

— Σὰν νὰ ἀνοίξαν οἱ πύλες τῆς Κολάσεως! Περίμενα, βέβαια, ὅτι κάτι θὰ γινόταν. Καὶ τὸ «κάτι» αὐτὸ ἄρχιζε μὲ τρόπο ἀνατριχιαστικό. Πίστεψα ὅτι ἡ ἐπιθεσις εἶχε ἀρχίσει».

Τελικὰ οἱ πυροβολισμοὶ — ὅπως ἐδηλώθη στοὺς Ἀγγλους — εἶχαν ριφθῇ γιὰ νὰ «ὑποδεχθοῦν οἱ Ἕλληνες τὸ Νέο Χρόνο». Καὶ τὸ ζήτημα ἔληξε.

Στὸ μέτωπο τῶν Ἀθηνῶν, ἡ 28η ταξιαρχία ἀνέλαβε ἐπιθεῖν στὰ πλευρά τῆς 10ης προκειμένου νὰ ἐκκαθαρισθοῦν οἱ συν οἰκίαι Παγκράτι καὶ Γούθα. Ἡ ἑλληνικὴ Ὁρεινὴ Ταξιαρχία εἶχε φθάσει στὴν περιοχὴ τοῦ Βύρωνος. Ἡ 10η προήλασε πρὸς τὸν Ὑμηττὸ καὶ τὸν Κοπανᾶ.

Ἔτσι τὴν παραμονὴ τοῦ Νέου Ἔτους ὁλόκληρο τὸ νότιο τμήμα τῶν Ἀθηνῶν εἶχε ἐκκαθαρισθῇ ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ.

«Παντοῦ μᾶς ὑποδεχόταν μὲ χαρὰ ὁ πληθυσμὸς καὶ μᾶς προσέφερε κρασί», ἀναφέρει ὁ Σύριλ Μούρ. «Ἦμουν τυχερός. Ἕνας ὄλμος τριῶν Ἴντσων ἔπρεπε κοντά μου καὶ δὲν ἐξερράγη».

Παντοῦ, ὅπου γινόταν ἡ ἐκκαθαρίσις καὶ ἔφθαναν οἱ Βρεταννοὶ ἀκολουθοῦσαν ἀμέσως αὐτοκίνητα μὲ τρόφιμα γιὰ τοὺς λιμοκτονοῦντας κυριολεκτικὰ κατοίκους τῶν περιοχῶν. Στὰ κέντρα ἐφοδιασμοῦ, οἱ Βρεταννοὶ στρατιῶτες κατάλαβαν γρήγορα ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν τὴν ὑπομονὴ τῶν Ἀγγλων στὶς οὐρές. Ἐπίσης οἱ Ἕλληνες δὲν τὸ θεωροῦσαν φυσικὸ νὰ σχηματίζουν οὐρὰ μὲ γυναῖκες. Γι' αὐτὸ ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνωνται πάντα χωριστὲς οὐρές.

Χαριτωμένες — κατὰ κάποιον τρόπο — σκηνές ἀκολουθοῦσαν ὅταν οἱ Ἀγγλοὶ πού εἶναι πολὺ εὐαίσθητοι στὸ «καθαρὸ παιγνίδι» διαπίσταναν ὅτι με-

Ἑκατοντάδες πτώματα, θύματα τῶν κομμουνιστῶν κατὰ τὸν Δεκεμβρίον τοῦ 1944. Ἐξετίθεντο πρὸς ἀναγνώρισιν

ρικές γυναῖκες, γιὰ νὰ μποῦν στὴν ἀρχὴ τῆς οὐρᾶς, παρίσταναν τὶς ἑγκυες μὲ «μαξιλάρια στὴν κοιλιά τους».

Ὑπῆρχε κάποιο χιούμορ σ' ὅλα αὐτά. Ὅμως, δὲν ὑπῆρχε καθόλου χιούμορ στὶς ἀνακαλύψεις πού ἔκαναν οἱ Ἀγγλοὶ Παντοῦ εὑρίσκαν ὁμαδικούς τάφους, ἀκόμα καὶ κατακρεουργημένα σώματα ἀνδρῶν, γυναικῶν, ἀκόμη καὶ παιδιῶν, ἀτάφα.

Οἱ ἀποκαλύψεις τῶν φρικῶν λεοτήτων τοῦ ΕΛΑΣ προκάλεσαν ἕνα κύμα φόβου καὶ ἀηδίας σ' ὅλη τὴν πρωτεύουσα, ἔγραψε ὁ Ρίτσαρντ Κάπελ. Μοῦ ἀνέφεραν ὅτι τὰ θύματα τοῦ ΕΛΑΣ ἀνέρχονται στὶς εἰκοσι χιλιάδες. Ὁ ἀριθμὸς φαίνεται νὰ εἶναι ἀκριβής, ἀν λάβουμε ὑπ' ὄψιν ἐκείνους πού ἀναζητοῦσαν συγγενεῖς καὶ φίλους, ἐξαφανισθέντες στὶς περιοχὲς πού κατεῖχε ὁ ΕΛΑΣ.

Κι' ὅμως, Παρ' ὅλες τὶς ἀποκαλύψεις, ὁ Τύπος στὴν Βρεταννία ἐξακολουθοῦσε νὰ κρατᾷ τὴν ἴδια στάσι, ὅπως καὶ τότε πού εἶχαν ἀρχίσει οἱ ἐχθροπραξίες. Οἱ «Ταίμς» τοῦ Λονδίνου ἔγραφαν:

«Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αἰσθανώμεθα ὑπερήφανοι ἢ νὰ εἰμε-

θα ἱκανοποιημένοι διότι τὰ βρεταννικά στρατεύματα ἀνέλαβαν ἐπιχειρήσεις σῶμα πρὸς σῶμα εἰς μιάν ἐργατικὴν συνοικίαν τῶν Ἀθηνῶν».

Καὶ ὁ Κίνγκλεϋ Μάρτιν, τοῦ «Νιού Στέπτον», ἔγραψε:

«Ὁ κ. Τσῶρτσιλ, εἰμαι βέβαιος, ἔχει ἀρχίσει κάτι πού δὲν μπορεῖ νὰ τὸ τελειώσῃ. Πιστεύω ὅτι οἱ σύμβουλοί του τὸν ἄφησαν νὰ σχηματίσῃ τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ ΕΛΑΣ καὶ τὸ ΕΑΜ δὲν εἶναι τίποτα περισσότερο ἀπὸ «ὁμάδες κακοποιῶν», ὅπως τὶς ἐχαράκτηρισε ὁ ἴδιος».

Καὶ σὲ ἕνα ἄρθρο του μὲ τὸν τίτλο «Ἀνακωχὴ» ὁ Κίνγκλεϋ Μάρτιν ἔγραψε γιὰ τὸν Τσῶρτσιλ:

«Ἐφ' ὅσον ἐδέχθῃ νὰ συναντηθῇ μὲ ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΕΛΑΣ, ὁ λαὸς κατέληξε εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἦταν κακῶς πληροφορημένος, ὅταν τοὺς ἐχαράκτηριζε «κακοποιούς» καὶ «ληστές». Ἀντὶ νὰ θερίζουμε τοὺς συμμάχους μας Ἕλληνες στὴν σκιά τοῦ Παρθενῶνος, θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῶμε εὐχαρίστως τὴν βοήθειά τους γιὰ νὰ ἐπισπεύσουμε τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὴν Ἱταλίαν, ὅπου — ὅπως εἶπε ὁ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

στρατάρχη Ἀλεξάντερ — ἡ ἐκστρατεία καρκινωθεῖ».

Τὴν ἀλήθεια σχετικὰ μὲ τὸ «ποιόν» τῶν κακοποιῶν καὶ τῶν ληστῶν, ὅπως τοὺς εἶχε χαράκησις ὁ Τσῶρτσιλ, δὲν τὴν εἶχαν μάθει πλήρως οἱ Βρεταννοί. Τὴν μάθαιναν τώρα οἱ αἰχμαλῶτες τους καὶ ἰδίως οἱ ἄνδρες τῆς ΡΑΦ πού εἶχαν πεσεῖ στὰ χέρια τῶν ἐλασιστῶν κατὰ τὴν ἐπιθεσί τῆς Κηφισίας.

Οἱ ἐλασίτες τοὺς εἶχαν χωρίσει σὲ μικρὲς ὁμάδες καὶ τοὺς ὠδήγησαν πρὸς βορρᾶν.

Ἀνάμεσα στοὺς αἰχμαλῶτους ἀπὸ τὸ «Σεσίλ» ἦταν καὶ ὁ Κλίφφορντ Ὁ Κόννορ, κάτοικος τοῦ Λήντς. Γράφει: «Διαπιστώσαμε ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φρουροὺς μας ἦταν ἀπ' αὐτοὺς μὲ τοὺς ὁποίους εἶχαμε παίξει ποδόσφαιρο πρὶν ἀπὸ δυὸ ἐβδομάδες».

Τῶν αἰχμαλῶτων ἀπὸ τὸ Πεντελικὸ τοὺς πήραν πρῶτα τὰ πανωφόρια τους καὶ ἀπὸ τοὺς περισσότερους, τὶς μπότες τους. Κι' αὐτοὺς, ὅπως καὶ τοὺς αἰχμαλῶτους ἀπὸ τὸ Σεσίλ καὶ τοῦ Ἀπέργη τοὺς ὠδήγησαν πρὸς βορρᾶν.

Τὰ καταδιωκτικά «σπιτφάρ» χρειάσθηκαν μόνο μισὴ ὥρα γιὰ νὰ ἀνακαλύψουν τὴ μικρὴ «φάλαγγα» τῶν αἰχμαλῶτων καὶ νὰ τὴν παρακολουθήσουν, μιὰ πού δὲν μπόρεσαν νὰ κάνουν τίποτα ἄλλο. Τοὺς αἰχμαλῶτους ἀπὸ τὸ «Πεντελικόν» τοὺς ὠδήγησαν στὴν περιοχὴ τοῦ Τατοῦ τοῦ ἐκείνη τὴ νύκτα. Οἱ Ἀγγλοὶ τὰ ἔχασαν κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα πού συνάντησαν στὰ «σπίτια» πού τοὺς ἔβαλαν. Τὰ περιγράφουν σὰν τρώγλες, ὅπου ἡ φτώχεια ἦταν κατὰ τὸ ἀπίστευτο.

Οἱ ἐλασίτες δὲν φρόντισαν νὰ τοὺς δώσουν φαγητὸ καὶ οἱ Ἑγγλεζοὶ μοιράσθηκαν ὅτι εἶχαν προλάβει νὰ χάσουν βιαστικὰ μέσα στὶς τσέπες τους, τὴν ὥρα πού ἐκινούσαν.

Τὰ ἡμερώματα ἔεκίνησαν γιὰ τὰ βορινὰ. Φυσοῦσε ἕνας ἀφόρητος βοριάς καὶ φαίνονταν ὅτι θὰ χιονίζε.

Οἱ αἰχμαλῶτες ἀπὸ τὸ «Σεσίλ», ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ὥρες ἐξαντλητικὴ πορεία, ὠδηγήθησαν στὸ δεύτερο πάτωμα ἐνὸς μεγάλου οἰκήματος. Ἕνας ἀγριωπὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ΕΛΑΣ διέταξε νὰ οδηγήσουν τέσσερις ἄνδρες στὸ ἰσόγειο. Μετὰ τὴν ἀναχώρησί τους ἀκούστηκε ἕνα δυνατό «μπάμ», σὰν ἐκπυροσκόρησι. Δὲν ἐπέστρεψαν. Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ΕΛΑΣ διέταξε νὰ πάρουν ἀλλοὺς τέσσερις. Πάλι τὸ «μπάμ» καὶ πάλι ἡ διαταγὴ νὰ πάρουν ἀλλοὺς τέσσερις.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Ελλάδα τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

74ον

Ἡ ἀνησυχία τῶν αἰχμαλώτων ἄρχισε νὰ κορυφώνεται ὅταν ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ΕΛΑΣ διέταξε νὰ πάρουν κι' ἄλλους τέσσερις. Ἦταν φυσικὸ νὰ πιστέψουν οἱ Ἀγγλοὶ ὅτι τοὺς ἐκτελοῦσαν τέσσερις - τέσσερις. Τελικὰ διαπιστώθηκε ὅτι τὸ «ὑπᾶν» τὸ ἔκανε ἡ μεγάλη σιδερένια πόρτα πού ἔκλεινε πίσω ἀπὸ τὴν κάθε τετράδα. Μέσα στὸ δωμάτιο πού τοὺς ἀδηγοῦσαν γινόταν πλήρες σκεδὸν «στρίπ τῆς». Τοὺς ἔπειναν ὅ,τι εἶχαν. Ἀπὸ κάποιον ἔβγαλαν καὶ μιὰ «νέφουρα» μὲ χρυσα δοντία!

Μέλος αὐτῆς τῆς ομάδος ἦταν καὶ ὁ Κλιφορντ Ο' Κόννορ. Ἀφηγεῖται:

«Εἶχα ἓνα δαχτυλίδι, πού μοῦ τὸ εἶχε χάρισει ἡ μητέρα μου. Δὲν ἔβγαине πιά ἀπὸ τὸ δαχτυλὶδ μου γιατί τὸ φοροῦσα ἀρκετά χρόνια. Ἐκείναι τὰ κατὰφεραν νὰ μοῦ τὸ βγάλουν, ξεκολλώντας καὶ ἀρκετὸ κομμάτι σάρκα, μετὰ ἀπὸ τὸ «εὐλάφρωμά» τους, οἱ αἰχμαλῶτες χωρίστηκαν σὲ μικρότερες ομάδες καὶ συνέχισαν τὴν πορεία τους πρὸς βορρᾶν.

Ὁ Ρόναλντ Ἀσμπυ, ἀπὸ τὸ Σάσσεξ, ἦταν μέλος μιᾶς ομάδος 200 περίπου αἰχμαλώτων ἀεροπόρων. Αὐτὴ τὴν ομάδα τὴν ἔβαλαν νὰ διανυκτερεύσῃ σὲ μιὰ ἐκκλησία. Νηστικοὶ καὶ χωρὶς τίς χλαῖνες τους ὑπέφεραν τρομερά. Τὸ ἐπόμενο πρωὶ τοὺς ἔδωσαν γιὰ πρόγευμα ἓνα ξερὸ κομμάτι μαζοῦ ψωμοῦ. Ἐπειτα ἀπὸ λίγη ὥρα ξεκίνησαν μετὰ κατεύθυνσι πρὸς βορρᾶν. Ἐκείνη τὴν μέρα περπάτησαν, μέσα στὴν παγωνιά, χωρὶς χλαῖνες καὶ θεονῆστικοὶ κόπουν σαράντα χιλιόμετρα καὶ ἔφθασαν στὸ ὄχυρό τοῦ ΕΛΑΣ στὶς Θῆβες. Ἐπειδὴ τοὺς εἶχαν πάρει τίς στολές καὶ τὰ παπούτσιά τους, οἱ περισσότεροὶ φοροῦσαν κατὰ βρώμικα καὶ ἄθλια χωρίστια σακκάκια γιὰ νὰ προστατεύωνται ἀπὸ τὸ κρύο καὶ εἶχαν τὰ πόδια τους τυλιγμένα μὲ κουρέλια.

Ἐπίσης καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπὸ τὸ «Πεντελικόν» τοὺς ἀδήγησαν στὴ Θῆβα καὶ ἡ μόνη τροφή πού τοὺς ἔδωσαν μέσα σὲ 36 ὥρες ἦταν μερικά σῦκα καὶ μαῦρο ψωμί. Κι' αὐτὰ ὁ ΕΛΑΣ τὰ εἶχε «ἐπιτάξει» ἀπὸ τοὺς πεναισμένους κατὰ-κοὺς τῆς περιοχῆς.

Τὴν ομάδα αὐτὴ, ὥστόσο, τὴν ἀνεκάλυψε τὴν ἐπομένη μέρα, στὴν πορεία της πρὸς βορρᾶν, ἓνα ἀεροπλάνο «Οὐέλινγκτον» καὶ τοὺς ἔρριξε μὲ ἀλεξιπτώτο τρόφιμα. «Ἐταί εἶχαν νὰ φᾶνε κατὰ γιὰ τίς ἐπόμενες δύο μέρες. Μ' αὐτὰ πού κατὰφεραν νὰ κρατήσουν, βέβαια, γιατί οἱ φρουροὶ τους πήραν τίς περισσότερες ἀπὸ τίς προμήθειες.

Ἀκόμη καὶ σὲ πηγάδια ἔριχναν τὰ θύματά τους οἱ Ἕλ-
ασίτες κατὰ τὰ Δεκεμβριανά. Εἰς τὴν φωτογραφίαν μας,
κάτοικοι περιοχῆς ἀνασύρουν δολοφονημένους πατριώτες
ἀπὸ κάποιο πηγάδι

Ὁ Ρόναλντ Ἀσμπυ διηγεί-
ται μιὰ σκηνὴ «ἀνακρίσεως»
πού τοῦ ἔκανε ἓνας ἀγγλομα-
θῆς ἀξιωματικὸς τοῦ ΕΛΑΣ. Μέσα σ' ἓνα δωμάτιο μικρὸ,
χωρὶς παράθυρα, καθόταν σ' ἓνα
τραπέζι τρεῖς ἄνδρες μὲ
μεγάλα μαῦρα γνεῖα. Φοροῦ-
σαν καὶ οἱ τρεῖς στολές τῆς
ΡΑΦ. Στὴ μέση ἦταν ἓνας χον-
τρός πού μιλοῦσε ἀγγλικά.

— Πῶς ὀνομάζεσαι; ρώτησε.
Ὁ Ἀσμπυ ἀποκρίθηκε ἀμέ-
σως:

— Φράνκ Ἐν Στάιν.

Ὁ χοντρός ἄρχισε νὰ γρά-
φει. Ἀλλὰ ὁ ἄλλος δίπλα του
κατὰ τοῦ εἶπε σ' αὐτό. Κι' ἔ-
κείνος σήκωσε ἀμέσως τὸ κε-
φάλι μὲ τὰ μάτια του νὰ σπι-
θίζουν ἀπὸ θυμὸ.

— Ἀσε αὐτὰ τὰ ἡλίθια ἐγ-
γλέζικα καλαμπούρια! φώνα-
ξε. Φρανκενστάιν! Βλακεῖες!
Πές μου τὸ ὄνομά σου!

«Ἐνας ἐλασίστης πού στεκό-
ταν δίπλα στὸν Ἀσμπυ τὸν χτύ-
πησε στὸ πρόσωπο. Σκουπίζον-
τας τὸ αἷμα ἀπὸ τὰ χεῖλη του
ὁ Ἀσμπυ εἶπε:

— Μὲ λένε Μπόρις Καρλῶφ!

Στὸ τέλος τῆς «ἀνακρίσεως»
χήτησαν ἀπὸ τὸν Ἀσμπυ, ὅ-
πως καὶ ἀπὸ τοὺς περισσότε-
ρους αἰχμαλώτους, ἰδίως τοὺς
ἀξιωματικούς, νὰ υπογράψῃ ὁ-
λῶς ὅτι εἶχε ἀναγκασθῇ, χω-
ρὶς τὴν θέλησί του νὰ πολεμή-
σῃ κατὰ τῆς «ἐλληνικῆς ἐργα-
σίας», μὲ τὴν ὑπόσχεσι ὅτι θὰ
τοὺς ἐπέστρεφαν τίς χλαῖνες
καὶ τίς ἀρβύλες τους.

Ὁ Σέσιλ Ράννερ, ἓνας ἀπλὸς
σημνίτης ἀπὸ τὸ Σάστιγκτον
τοῦ Σάσσεξ κράτησε ἡμερολό-
γιο. Σ' ἓνα σημεῖο γράφει:

«Αὐτὴ ἡ βροχή! Σιγανή, στα-
θερὴ καὶ παγωμένη, σοῦ τρυπᾷ
τὸ κόκκαλο. Ἐπὶ τέλους φτά-
σαμε σ' ἓνα χωριό. Δὲν ξέρω
πού βρίσκεται οὔτε πῶς τὸ λένε.
Κάπου ἐβδόμηντα ἀπὸ μᾶς

τοποθετήθηκαν σ' ἓνα σχολεῖο.
Εἶναι παγωμένα ἐδῶ μέσα. Δὲν
ξέρω ἂν θὰ μπορέσουμε νὰ γλυ-
τώσουμε τὴν πνευμονία. Ἐλά-
χιστοὶ ἔχουν κουβέρτες πού τίς
μοιράζονται μὲ τοὺς φίλους
τους. Ἐγὼ δὲν ἔχω κουβέρτα
καὶ προτιμῶ νὰ στέκωμαι καὶ
νὰ χτυπῶ τὰ πόδια μου καὶ νὰ
τριβῶ τὰ χεῖρά μου. Εἶναι γύ-
ρω στὶς δύο τὸ πρωί. Ἐνας
θόρυβος στὴν πόρτα. Μπαίνει
ἓνας ἐλασίστης γιὰ νὰ ρίξῃ μιὰ
ματιά καὶ ξαναβγαίνει. Τὸ κρύο
γίνεται ὄλο καὶ πιὸ ἀνυπό-
φορο».

Ἐλάχιστοι θὰ πρέπει νὰ εἶ-
ναι οἱ αἰχμαλῶτες τοῦ Β' Παγ-
κοσμίου Πολέμου πού γνώρι-
σαν ταλαιπωρίες καὶ ἀγωνίες
ὅμοιες μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς πού
ἔπιασαν αἰχμαλώτους οἱ ἐλα-
σίτες στὴν Ἀθήνα τὸν Δεκέμ-
βριο τοῦ 1944. Ὑστερα ἀπὸ ἀ-
φάνταστες ταλαιπωρίες, ἀγῶ-
νιά, πορείες πού δὲν θὰ τίς ἀν-
τεχαν καὶ κάτω ἀπὸ κανονι-
σκῆ συνθήκες, ἔφθασαν τελικὰ
στὰ Τρίκαλα, τὴ Λαμία καὶ τὴ
Λάρισα, ἀφοῦ περιπλανήθηκαν
σ' ὅλα σχεδὸν τὰ βουνὰ τῆς
Κεντρικῆς Ἑλλάδος. Τελικὰ οἱ
ἄνδρες συγκεντρώθηκαν στὸν
Βόλο ὅπου τοὺς παρέλασαν με-
ταγωγικά γιὰ νὰ τοὺς πᾶνε
στὸν Πειραιά.

Χαρακτηριστικὰ ὁ Ο' Κόν-
νορ λέει:

«Διασχίσαμε περίπου 1200
χιλιόμετρα μὲ τὰ πόδια, περά-
σαμε πολλὰ βουνὰ γεμάτα γιό-
νια καὶ πᾶνους. Γιὰ νὰ συνέλ-
θω πέρασα 6 μῆνες σὲ νοσο-
κομεῖο. Τὰ μαλλιά μου εἶχαν
γίνει κᾶτασπρα!»

Ὁ Τσῶρτσιλ, ὅταν ἐπέστρε-
ψε στὸ Λονδίνο, ἀπὸ τὴν ἐπί-
σκεψί του στὴν Ἀθήνα, ἐδέχθη
τὴν ἐπομένη ἡμέρα κιόλας τὴν

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ)

ἐπίσκεψι τοῦ Ἀμερικανοῦ πρε-
σβευτοῦ Οὐίναντ, πού τοῦ ἐνε-
χείρισε ἀντίγραφο τοῦ τηλεγρα-
φήματος πού εἶχε ἤδη στείλει
ὁ Ρουσσέλτ πρὸς τὸν Βασιλέα
τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Τσῶρτσιλ μὲ
τὴν σειρά του παρέδωσε στὸν
πρεσβευτὴ σημείωμα πρὸς τὸν
πρόεδρο Ρουσσέλτ ὅπου ἀνα-
φέρονταν τὰ ἀκόλουθα:

«Ὁ Ἀντονὺ καὶ ἐγὼ (ἐννοεῖ
τὸν Ἀντονὺ Ἦντεν, ὑπουργὸ
τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Βρεταν-
νίας) συνωμύησαμε μετὰ τοῦ
Ἑλληνος Βασιλέως ὡς τὴν 4.
30' σήμερον τὴν πρωΐαν. Τελ-
ικῶς ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης
συνεφώνησε νὰ ἐκδοθῇ ἡ ἀκό-
λουθος ἀνακοίνωσις: «Ἡμεῖς, ὁ
Γεώργιος Β' Βασιλεὺς τῶν Ἑλ-
λήνων, λαθόντες σθεαρῶς ὑπ'
ὄψιν τὴν τρομερὰν κατάστασιν
εἰς τὴν ὅποιαν ἔχει περιπέσει
ὁ ἀγαπητὸς λαὸς μας καὶ ἔ-
χοντες λάθει ἤδη τὴν ἀπόφασιν
νὰ μὴ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν
Ἑλλάδα, ἐὰν δὲν μᾶς καλῇ
ἡ ἐλευθέρως καὶ ἀδιάστως ἐκ-
πεφρασμένη θέλησις τοῦ Ἕ-
θνους καὶ τρέφοντες πλήρη ἐμ-
πιστοσύνην εἰς τὴν πίστιν καὶ
τὴν ἀφοσίωσίν σας, σὰς ὀνομά-
ζομεν διὰ τῆς παρουσίας Δια-
κηρύξεως ὑμᾶς τὸν Ἀρχιεπι-
σκοπὸν Δαμασκηνόν, Ἀντίβασι-
λέα, κατὰ τὴν περίοδον τῆς
Ἑκτάκτου Ἀνάγκης».

Καὶ συνεπλήρωσε ὁ Τσῶρτσιλ
στὸ σημείωμά του γιὰ τὸν Ρου-
σσέλτ: «Τὸ ἔργον αὐτὸ ἦτο ἐ-
πώδυνον δι' ἐμέ. Ἦναγκάσθην
νὰ εἰπῶ εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι
ἐὰν δὲν συνεφώνει θὰ ἐρρυθμι-
ζετο τὸ ζήτημα καὶ ἀνευ αὐ-
τοῦ».

Ἀργότερα ὁ Λήπερ θὰ ἔ-
γραφε:

«Αὐτὴ ἡ διακήρυξις τοῦ Βα-
σιλέως ἐξουδετέρωσε τὸ μῦθο
ὅτι οἱ Βρετανοὶ ἦσαν ἀποφα-
σισμένοι νὰ ἐπαναφέρουν ὅπω-
σδήποτε τὸν Βασιλέα, παρὰ τὴ
θέλησι τοῦ λαοῦ. Καὶ μόνο γιὰ
τὸν λόγο αὐτόν, ἡ ἐπίσκεψι τοῦ
κ. Τσῶρτσιλ εἰς τὴν Ἑλλάδα
ἦταν ἀπόλυτα δικαιολογημένη».

Εὐθὺς μετὰ τὴν δημοσίευσιν
τῆς Διακηρύξεως αὐτῆς, ὁ ΕΛ
ΑΣ ἔστειλε ἀντιπροσώπου του
στὸν Σκόμπυ καὶ ἐζήτησε κα-
τάπαυσιν τοῦ πυρός. Αὐτὴν τὴν
φορὰ δὲν ἦσαν καθόλου προ-
κλητικοὶ καὶ θρασεῖς. Ἦσαν
ἐντελῶς διαφορετικοί. Ὁ ΕΛ
ΑΣ εἶχε ὑποστῇ συντριπτικὴ
ἤττα στὴν Ἀθήνα.

Λίγο πρὶν, τὴν 28ην Δε-
κεμβρίου, ὁ στρατηγὸς Φέρθ
εἶχε γράψῃ στὴν σύζυγό του:

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

75ον

«Όλα δσα συμβαίνουν ἐδῶ μεταδίδονται πάρα πολύ ἀσχημά στις ἐφημερίδες καὶ στὴν πατρίδα καὶ στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες. Τὸ Μπί Μπί Σί εἶναι μεταξύ ἐκείνων πού μᾶς προσβάλλουν περισσότερο. Ὑπάρχουν πολλά παραδείγματα πληροφοριῶν πού ἔχουν παραποιηθῇ καὶ παραμορφωθῇ».

Ἐπίσης ὁ Φέρθ ἀναφέρει ὅτι μερικοὶ θυμωμένοι διαβίθασται στὴν Ἑλλάδα εἶχαν στείλει ἐπιστολὴ στὶς ἐφημερίδες τῆς Ἀγγλίας καὶ ζητοῦσαν νὰ πληροφορηθοῦν, ἐπὶ τέλους, γιὰ ἀτὶ ὅλα (δσα συνέβαιναν στὴν Ἑλλάδα) παρουσιάζονταν τόσο διαφορετικά.

«Τὸ ἀποτέλεσμα, συμπληρώνει ὁ Φέρθ, ἦταν νὰ ἐρθῇ διαταγὴ πού νὰ ζητᾶ ἀνακρίσεις προκειμένου νὰ ἐξακριβωθῇ ποῖος ἀξιωματικός ἦταν ὑπεύθυνος, ποῖος εἶχε ὑποχρεώσει τοὺς ἀνδρες νὰ ὑπογράψουν τὴν ἐπιστολὴ προκειμένου νὰ τιμωρῇ»!

Στὸ μεταξύ, οἱ ἀνδρες πού πολεμοῦσαν στὴν Ἑλλάδα εἶχαν ἐμπειρίες πού θὰ τοὺς ἀφηνάαν ἀνεξίτηλα τὰ ἴχνη τους σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ. Ὁ στρατιώτης Σόριλ Ἐπσταῖν περιγράφει:

— Μιὰ νύχτα πού φύλαγα σκοπὸς (ἦταν πάντα φοβερό νὰ φυλάς τὴ νύχτα σκοπὸς στὴν Ἀθῆνα) διακρίναμε μιὰ μικρὴ λάμψη στὸν δρόμο. Φώναξα «ἀλτ». Ξαναφώναξα. Τελικὰ πυροβόλησα. Ἀκούσαμε μιὰ κραυγὴ. Κάτευνθηκαμὲ πρὸς τὸ μέρος πού εἴχαμε δεῖ ἦταν γιὰ καὶ πού εἴχαμε ἀκούσει τὴν κραυγὴ. Καὶ βρήκαμε ἐκεῖ ἕνα κορίτσι κάπου δεκαπέντε χρόνων τραυματισμένο. Πλάι τῆς ἦταν ἕνα παλιὸ λάστιχο αὐτοκινήτου γεμάτο δυναμίτιδα. Τὸ φῶς πού εἴχαμε δεῖ ἦταν γιὰ νὰ ἀνάψῃ τὸ φυτίλι. Ὅταν θὰ τὸ ἀνάδῃ, ἀν πρόλαθαῖν, θὰ κυλοῦσε ἐπείτα τὸ λάστιχο πρὸς τίς θέσεις μας. Μιὰ ἄλλη φῶρᾳ ἕνας ἀξιωματικός μᾶς πυροβόληθηκε ἀνάμεσα στὰ μάτια ὁποῦ κάποιον πού ἦταν κρυμμένος σὲ παράθυρο νοσοκομείου.

Αὐτὲς οἱ φρικαλεότητες τῶν ἐλασιτῶν ἔκαναν τοὺς Ἀγγλους στὴν Ἑλλάδα νὰ συνεχίσουν νὰ μάχονται μὲ ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἀποφασιστικότητα, ἐνῶ ὁ θυμὸς τους γινόταν ὅλο καὶ μεγαλύτερος ἐναντίον τῶν ἀνταποκριτῶν καὶ τῶν ἀρθρογράφων τῶν ἐφημερίδων τῆς Ἀγγλίας.

Ἡ κ. Γκραίγκ Ντόναλντ, πού ὑπηρετοῦσε στὴν κἀντίνα καὶ εἶχε κάθε μέρα ἐπαφὴ μὲ τοὺς στρατιώτες, θυμάται:

«Δὲν μίλησα ποτὲ μὲ κανένα πού νὰ μὴν εἶχε τὴν γνώμη ὅτι οἱ ἐφημερίδες ἔδιναν παραρρηφωμένη τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως στὴν πατρίδα. Οἱ ἀνδρες εἶχαν τὴν πεποίθησι ὅτι πολεμοῦσαν ἐναντίον δικαίου πόλεμο καὶ τοὺς ἐνοχλοῦσε φοβε-

Ἄνω, ἐξ ἀριστερῶν: Θ. Ράλλης, ἀρχιφύλαξ, ἐδάρη μέχρις ἀναισθησίας ὑπὸ τῶν Ἑλασιτῶν καὶ ἐτάφη ζωντανός. Ἰω. Κατσάμπης, ὑπαστυνόμος, ἀνευρέθη ὑπὸ τῆς συζύγου του ἐντὸς ὁρύγματος φέρων 13 τραύματα διὰ μαχίρας. Κάτω, ἐξ ἀριστερῶν: Κ. Σταμπούλος, ἐσφαγιάσθη ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, διότι ἐθεωρήθη ἀγγλόφιλος. Γεώργ. Γ. Ποταμιάνος, ἐπολέμησε γενναίως εἰς τὴν Ἀλβανίαν τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀριστείου ἀνδρείας καὶ τοῦ Πολεμικοῦ Σταυροῦ. Ὑπὴρξε καὶ αὐτὸς ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ θύματα τῶν κομμουνιστῶν

ρά, τὸ θεωροῦσαν γελοῖο, νὰ τοὺς ἀποκαλοῦν «χασάπηδες τοῦ Σκόμπη».

Ἐπίσης ἡ κ. Ντόναλντ θυμάται ὅτι «στὸν Σκόμπη δὲν ἔκαναν τὴν παραμικρὴ ἐντύπωσι τὰ δσα τοῦ ἔσερναν». Γι' αὐτὸν τὸ μόνο πού εἶχε σημασία ἦταν νὰ «κερδηθῇ ὁ πόλεμος». Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἑλληνες πολιτικοὶ εἶχαν γίνει πολὺ εὐερέθιστοι — μὲ τὸ δικίον τους, ἀφοῦ οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶχαν τίς οἰκογενεῖς τους στὶς περιοχὲς πού κατεῖχε ὁ ΕΛΑΣ — ἐν τούτοις ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἔχουν πλήρη ἐμπιστοσύνη στὸν Σκόμπη. Αὐτὸ συνέβαινε γιὰτὶ εἶχε ἐκεῖνος ἐμπιστοσύνη στοὺς ἀνδρες καὶ στὸν ἑαυτὸ του καὶ κατὰ-φερνε νὰ ἐκπέμψῃ σιγουριά σ' ὅλους γύρω του.

Χαρακτηριστικὸ τῆς ἀπόλυτης ψυχραιμίας, τοῦ «φλέγματος» μὲ τὸ ὁποῖο ἀντιμετώπιζε τὴν κατάστασι ὁ Σκόμπη, εἶναι τὸ ἀκόλουθο ἀποσπάσμα ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιό του:

«Ἐπῆγα στὴν λειτουργίαν τῆς ἐκκλησίας πού εἶναι σχεδὸν ἀ-

πέναντι στοῦ ἀρχηγείου μου. Ὁ-ρα 11.00. Ὁ αἰδεσιμώτατος Χάκιγκ μίλησε πολὺ ῥαπία. Ὁρα 12.00 μετέβην γιὰ νὰ παραστῶ στὴν ἐγκατάστασι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ ὡς Ἀντιβασιλέως εἰς τὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἐἶχα ὑπηρεσιακὴν ἐνημέρωσιν μὲ τὸν Τζίντζερ Χάουκσγουρθ καὶ τοῦ ἔδειξα στὸ χάρτη τὰ Τουρκοβούνια καθορίζοντας τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὡς τὸν τελικὸ στόχο τῆς ἐπιχειρήσεως γιὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν Ἀθηνῶν.

Τὴν ἐπομένη ἡμέρα ὁ Σκόμπη ἔγραψε:

«Ἐπεσκέφθην καὶ τίς δύο πριγκίπισσας τὴν 11.30 (ἡ πριγκίπισσα Ἀνδρέου δημιουργοῦσε συνεχῶς πονοκεφάλους στὸν Σκόμπη. Παρὰ τὰ μέτρα πού εἶχε λάβῃ γιὰ νὰ τὴν προστατεύσῃ ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ καὶ ἀπὸ ἐνδεχομένη ἀπαγωγὴ τῆς, ἐκεῖνη ἐξακολουθοῦσε νὰ κυκλοφορῇ μέσα στοὺς ἐπικινδύνους δρόμους τῆς Ἀθῆνας γιὰ νὰ μεταφέρῃ τρόφιμα ἐκεῖ πού ἦξερε ὅτι ὑπῆρχαν πεινασμένες οἰκογενεῖς). Μετέβην προκει-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

μένου νὰ συγχαρῶ τὸν Ἀντιβασιλέα καὶ νὰ τοῦ ἐκφράσω εὐχὰς διὰ τὸ Νέον Ἔτος, τὴν 12.00. Ὁ Ζεῦγος, ἕνας ἄλλος πολιτικός τοῦ ΕΑΜ καὶ ἕνας ἀντισυνταγματάρχης ἦλθαν στὸ γραφεῖο μου τὴν 15.00 ὥραν. Ἐγινε πολὺ γρήγορα σαφές ὅτι ἤθελαν νὰ κάμω ἐγὼ πολιτικὰ παραχωρήσεις καὶ δὲν εἶχαν τὴν πρόθεσι νὰ συζητήσουν τοὺς στρατιωτικούς μου ὅρους. Ἀρνήθηκα νὰ ἔχω ἀνάμειξιν στὴν πολιτικὴ πλευρὰ τοῦ ζητήματος. Ὁ Ἀντιβασιλεὺς ἐδήλωσε ὅτι δὲν θὰ δεχόταν εἰς ἀκρόασιν τὸν κ. Ζεῦγο. Ἀλλὰ ἀπέστειλε μιὰ πολὺ ῥαπία γραμμένη δῆλωσιν στὴν ὁποία προσέφερε τὴν εὐκαιρία συναντήσεως μιᾶς ἐξουσιοδοτημένης ἐπιτροπῆς τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ καὶ τῆς νέας κυβερνήσεως ὅταν θὰ συνεκροτεῖτο. Ἐπίσης τοὺς συνεβούλευε νὰ δεχθοῦν ἀμέσως τοὺς στρατιωτικούς ὅρους. Τοὺς συνεβούλευσα νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς, πράγμα πού θὰ βοηθοῦσε στὴν ταχείαν κατάπαυσιν τοῦ πυρός. Ἀρνήθηκαν».

Ἐκεῖνο πού ἀνησχοῦσε σοβαρὰ τὸν Σκόμπη ἦταν ἡ ἐνδεχόμενη τύχη τῶν ἀνδρῶν πού εἶχαν ἐγκατασταθῇ στὸ φράγμα τοῦ Μαραθῶνα καθὼς καὶ τῆς φρουρᾶς τοῦ σταθμοῦ ἀσφυρμάτων στὴν Παλλήνη. Τὸ τι εἶχε συμβῇ μὲ τοὺς ἀνδρες τῆς ΡΑΦ στὴν Κηφισιά ἦταν κατὰ πού ἀποτελοῦσε ἀνησυχητικὸ προηγοῦμενο. Τελικὰ, ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις νὰ ἐγκαταλειφθῇ τὸ φράγμα καὶ νὰ μεταθοῦν οἱ ἀνδρες τοῦ στῆν Παλλήνη. Ἡ μετακίνησις ἐγινε χωρὶς κανένα ἀπρόοπτο. Ὅμως, τελικὰ, ἐγινε ἡ ἐδῶ καὶ μερικὲς ἐδδομάδες ἀναμενόμενη ἐπιθεσις στὴν Παλλήνη. Οἱ Ἀγγλοὶ πολέμησαν ἀποφασιστικά. Οἱ ἀπώλειες τοῦ ΕΛΑΣ ἦσαν σημαντικές. Καὶ τελικὰ κατέφθασαν ἰσχυρὲς δυνάμεις θεωρητικῶν γιὰ νὰ διαλύσουν τοὺς ἐλασίτες.

Παράλληλα, συνεχιζόταν ἡ μεθοδικὴ ἐκκαθάρισις τῆς περιοχῆς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἰδίως τῶν προαστίων, μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς. Τώρα μετεῖχαν τῶν ἐπιχειρήσεων ἱκανοποιητικὰ ἐκπαιδευμένα τάγματα τῆς Ἐθνοφρουρᾶς, πού συμμετεῖχαν ἀποφασιστικά στὶς ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἄλλωστε, τώρα, ἦταν φανερὴ ἡ ἔλλειψις ἡθικοῦ καὶ ἀποφασιστικότητος στὶς μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ.

Ἡ πιὸ σκληρὴ μάχη, στὴν φάσι αὐτὴ τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐγινε στὴν Καισαριανή, ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τ'ο'44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

76ον

Η συνοικία αυτή ήταν το «Μικρό Στάλινγκραντ», όπως την αποκαλούσε με υπερηφάνεια το ΚΚΕ. Έγιναν μάχες σώμα προς σώμα μέσα σε στενά δρομάκια γεμάτα παλιά στίβια. Η φανατική αντίστασι των κομμουνιστών εκεί έσπασε με την βοήθεια των θωρακισμένων της 46ης έπιλαρχίας.

Μετά την έκκαθάρσι της Καισαριανής, ή νότια πλευρά των Αθηνών είχε ουσιαστικά απελευθερωθή. Έτσι άρχισε ή έπίθεσις για την έκκαθάρσι των βορείων περιοχών. Σχηματισμοί της 50ης έπιλαρχίας, των ΗΛΙ και της Έλληνικής Έθνοφρουράς άρχισαν τις έπιχειρήσεις με την αποφασιστικότητα των ανδρών που είχαν «παρακάνει ύπομονή».

Στις δύσκολες μάχες που άκολούθησαν έπαιξε ουσιαστικό ρόλο ή καλύτερη έκπαίδευσις των Άγγλων, παρά την άριθμητική ύπεροχή και την ισχύ πυρός που διέθεταν οι έλασίτες. Η μάχη είχε κριθή από το μεσημέρι. Άλλά τή νύχτα έγινε μη άναμενομένη άντεπίθεσις των κομμουνιστών, που ώστόσο άπεκρούσθη με μεγάλες άπώλειες έκ μέρους των κομμουνιστών.

Η περιοχή Αθηνών - Πειραιώς είχε ουσιαστικά απελευθερωθή. Όμως, οι άρχηγοί του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ δέν είχαν κάνει έπίσημα δεκτούς τους όρους του Σκόμπυ (ότι ο ΕΛΑΣ έπρεπε να άποσυρθή από την Αττική, με τα όπλα του και ότι όσοι έλασίτες έμεναν στην περιοχή των Αθηνών θα έπρεπε να άφοπλισθούν άμέσως).

Ο Κάτελ άπέδιδε αυτή την έπιμονή των έλασιτών άφ' ένός στον φανατισμό των κομμουνιστών ήγετών και στην άδυναμία του χαρακτήρα μερικόν τύπων σαν τον Σαράφη, άφ' έτέρου, όμως, και στην ένθάρρυνσι που προσέφεραν συνεχώς προς τους κομμουνιστές οι άμερικανικές και οι βρετανικές έφημεριδες, καθώς και οι αντίπολιτεύόμενοι την κυβέρνησι στην άγγλική Βουλή.

Οι «Τάιμς» έγραψαν, παραδείγματός χάριν: «Ζητείται από τον ΕΛΑΣ να καταθέσι τα όπλα, χωρίς να παρέχεται ή παραμικρά έγγύησις ότι θα γίνουν δεκτοί οι όροι του». Σχολιάζοντας αυτή την φράσι ο Κάτελ έγραψε: «Οι όροι που προέβαλε ο ΕΛΑΣ την 27ην Δεκεμβρίου ήταν όροι νικητών».

Περισσότερο ένθαρρυντικοί ήταν οι λόγοι του Άνιούριν Μπήθαν στην Βουλή των Κοινοτήτων. Ήταν σαν να έπικρούσε τις φορκαλέοτες. Είπε:

— Πάντοτε συμβαίνει να ύποφέρουν και να σκοτώνονται άθώοι σε εμφύλιο πόλεμο. Και σε περιόδους κοινωνικών άναταραχών, κακοποιοί και παλιάν θρωποι βρίσκουν την εύκαιρία να έξυπηρετούν τα προσωπικά

Οι Έλασίται άνετίναξαν πολλά σπίτια της Αθήνας για να στήσουν οδοφράγματα

τους συμφέροντα και να προβαίνουν σε άντεκδικήσεις και από τις δυο πλευρές. Είναι, συνεπώς, άπαραδέκτα άνέντιμο να άποκρύπτεται ή άλήθεια από το λαό με το να καλύπτεται πίσω από τα αίματοβαμμένα χέρια μερικόν δολοφώνων».

Και την δήλωσι του Τσώρτσιλ ότι οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ είχαν κατέλθει στην Αθήνα για να σφαγιάσουν μέρος του πληθυσμού, την έχαρακτήρισε σαν «ένα άστείο κομμάτι τσωρτσιλίστου άνοησίας»!

Όστόσο, ή πραγματικότητα δέν ήταν, τώρα πιά, καθόλου ρόδινη για τους έλασίτες, παρά τα λογοπαικτικά πυροτεχνήματα του Άνιούριν Μπήθαν. Τώρα που οι δυνάμεις του είχαν καταφέρει να έπιδληθούν, ο Σκόμπυ σκληρυνε τή στάσι του. Ένας νέος όρος προεβλήθη: «Πρό της συζητήσεως άνακωχής θα πρέπει να ρυθμισθή το πρόβλημα των αιχμαλώτων. Ο ΕΛΑΣ έχει πάρει ένα μεγάλο άριθμό όμήρων, Έλλήνων πολιτών καθώς και Βρετανούς πολίτας».

Την ίδια ήμέρα που σημειώνει αυτό, ο Σκόμπυ γράφει και με μία φανερή ίκανοποίη-

σι στο ήμερολόγιό του:

«Συνωμίλησα με τον Τζέντζερ σήμερα. Πρώτη μεγάλη έπιχειρήσις καθωρίσθη δι' αύριον. Ός τώρα έχουν περιπέσει εις χείρας μας: 3462 τυφέκια, 85 πολυβόλα, δύο φλογόβόλα, τρία πυροβόλα των 75 χιλ. και 111.000 γεμιστήρες. Συνομιλία μεταξύ Άντιάσιλέως και Πλαστήρα προφανώς έπιτυχής. Πλαστήρας μάλλον προτίθεται να δεχθή την πρωθυπουργία».

Και εύθως άμέσως, σαν να μην είχε καμμία άπολύτως σημασία, συμπληρώνει:

«Δύο βλήματα έξερράγησαν την πρωίαν εις την όδόν έμπροσθεν του άρχηγείου μας. Έξ άτομα έφονεύθησαν».

Την 3ην Ιανουαρίου 1945 ο στρατηγός Πλαστήρας έσχημάτισε την νέαν κυβέρνησιν — δέν μετείχαν κομμουνιστικά μέλη. Αυτή ήταν ή άπάντησις του στην άπαίτησι του ΕΑΜ να μετέχη κατά 50 τοίς εκατό στην νέαν κυβέρνησι και να κατέχη τα βασικά ύπουργεία Έσωτερικών, Δικαιοσύνης καθώς και να του δοθούν οι θέσεις των ύφυπουργών στα ύπουργεία Αμύνης και Έξωτερικών. Επίσης μεταξύ των όρων του ΕΑΜ

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

ήταν και ή άμεσος διάλυσις της Όρεινης Ταξιαρχίας, του Ίερού Λόγου, των ταγματών Έθνοφρουράς και της Χωροφυλακής.

Κι' όμως, ο Χόαρ έγραψε στους «Τάιμς»:

«Οι όροι του ΕΛΑΣ δέν είναι ύπερβολικοί. Κανέναν από τους όρους αυτούς δέν δύναται να δημιουργήσι έρωτηματικά ή να θεωρηθή μη βασισόμενος εις δικαίως άπαιτήσεις».

Ο Κάτελ έγραψε:

«Οι όροι αυτοί είναι όροι νικητών. Υπό το διαφανέστερον των καλυμμάτων ζητούν να παραδωθή το κράτος εις τάς χείρας των κομμουνιστών, οι όποιοι τους τελευταίους 15 μήνας έσφαξαν κατά γιγασκούς τους πολιτικούς τους άντιπάλους».

Σε μία τελευταία, άπελπισμένη προσπάθεια να αναστηλώσθ το ήθικό των ανδρών του, ο ΕΛΑΣ εκάλεσε τον Άρη Βελουχιώτη από το Γενικό Έπιτελείο στην Κεντρική Ελλάδα. Ο Άρης χρησιμοποίησε άμέσως το πιο πειστικό έπινειρημα για να πείσι τους «στρατιώτες» να συνεχίσουν τον άγώνα μέχρις έσχάτων: το έκτελεστικό άπόσπασμα.

Νεαροί χωρικοί και εργάτες που είχαν άπλως παρασυρθή σ' όλη αυτή την περιπέτεια — έξετελέσθησαν όμαδικώς. Άλλά, όπως συμβαίνει συνήθως σε άνάλογες περιπτώσεις, ή δραστηκή έπέμβασις του Άρη Βελουχιώτη δέν είχε παρά έντελως προσωρινά αποτελέσματα.

Σε μία κυκλική έπίθεσι, ή 28η ταξιαρχία των Βρετανών προήλασε προς τα δυτικά από τους στρατώνες του Γουδι προς τις φυλακές Αδέρωφ, ένώ ή Άρκφορς έκινήθη προς άνατολάς από την περιοχή της Όμονοίας. Η 12η Ταξιαρχία έπίσης έκινήθη από τους στρατώνες του Ρούφ προς άνατολάς.

Την νύκτα της 3ης Ιανουαρίου, οι μοίρες του Συναγματος Άναγνωρίσεως άρχισαν έπιχειρήσεις στο προάστιο του Ψυχικού για να λύσουν την πολιορκία του 97ου Γενικού (Βρετανικού) Νοσοκομείου.

«Τα τάνκς κατευθύνθηκαν προς τα ύψώματα των Τουρκοβουνίων, όπου είχαν έξαιρέτους στόχους», σημειώνει ο Σκόμπυ στο ήμερολόγιό του.

Επίσης έγραψε με θυμό: «Το Άμερικανικό ΣΜΑ (Σώμα Μεταφορών Άέρος) έξέκένωσε το ξενοδοχείο «Κοσμοπολίτ» της Όμονοίας χωρίς να μάς ένημερώσθ, προφανώς κατόπιν τηλεσιγράφου του ΕΛΑΣ.

(Συνεχίζεται)

Πῶς ἐσώθη ἡ Ἑλλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

77ον

Μας ἐξήγησαν νὰ μὴ πυροβολήσουμε ὥς τὴν 16.30 ὥραν, ἐνῶ ἀπὸ τὴν 14.00 ὥραν εἶχαν φύγει οἱ Ἀμερικανοὶ καὶ εἶχε ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὁ ΕΛΑΣ! Πάντως, οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ ἀποσυρθοῦν (τοὺς ἐλάσιτες).

Τὴν 4ην Ἰανουαρίου σημειώνει:

«Τὸ ἀπόγευμα ἀνέβηκα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ τὸν Ρόμπιν». Καὶ πῶς κάτω: «Ὁ Ἀἶας» εἶναι στὴν Πάτρα καὶ ὁ Μάνσφελτ ἀναφέρει ὅτι, ἂν θέλωμε νὰ ἐκκενώσουμε τὴν πόλιν, μποροῦμε νὰ τὸ κάνουμε τώρα».

Ἡ ἀντίδρασι τοῦ Σκόμπυ εἰς τὴν πρότασιν αὐτὴ ἦταν νὰ ζητήσῃ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ἀλεξάντερ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν φρουρὰν τῶν Πατρῶν. Ἔτσι, τὴν ἐπομένην ἡμέρα ἔστειλε τὴν 139 ταξιαρχία τοῦ Μπλόκ ἐκεῖ, μετὰ τὴν καταφατικὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀλεξάντερ.

Τὴν 5ην Ἰανουαρίου σημειώνει: «Ἐγίνε σαφές ὅτι ὁ ΕΛΑΣ καὶ οἱ ὑποστηρικταὶ του ἔχουν ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὰς κατοικημένες περιοχὰς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς».

Ὁ Κάπελ ἔγραψε: «Μέσα στὸ ξερό, καθαρό κρῖον τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι κατὰ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ κοιτᾷ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν περικυκλωμένη μετὰ σάκκους ἀμμου τοῦ Ἀκρόπολι. Στους δρόμους κάτω ἀπὸ τὸν ἱερὸ Βράχο, οἱ ἄνθρωποι τρέχουν σάν τὰ μυρμηγκία γιὰ τὰς καθημερινὰς ἐργασίας, γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση τῆς ἀπαραιτήτης τροφῆς τους. Ἀλλὰ πῶς πέρα, πρὸς τὴν Ὀμόνοια καὶ τὴν ὁδὸν Ἀθηνᾶς ἐπικρατεῖ πλήρης ἀκίνησις. Ὅλα εἶναι ἐρημωμένα. Πυκνὴς στήλες καπνοῦ ἀνεβαίνουν πρὸς τὸν οὐρανὸ ἀπὸ δύο σημεία. Ὁ Παρθενὼν δὲν ἔχει σημάδια τῆς μάχης. Μόνον στὴν νότια πλευρὰ μερικοὶ κίονες ἔχουν σημάδια ἀπὸ σφαίρας πού ἔρριξαν οἱ κομμουνιστές».

Μιὰ ἀπὸ τὰς δύο φωτιὰς πού ἀναφέρει ὁ Κάπελ ἦταν στὸ ξενοδοχεῖο τῆς πλατείας Ὀμονοίας. Ὁ Ἑρνεστ Ἀσελὺ πού τὴν εἶδε ἀπὸ πολὺ κοντὰ, θυμάται:

«Υπῆρχαν πιά σημεῖα ὅτι ἡ πόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐξανασταίνε. Ὁ κινηματογράφος «Ρεξ» εἶχε ἀνοίξει ἀπὸ τὴν «ΕΝΣΑ» καὶ πῆγαιναν μερικοὶ ἀπὸ μᾶς ἐκεῖ. Μόνον πού τρέχαμε ὅταν φτάναμε στὴ μέση τοῦ δρόμου, γιὰτὶ συνεχίζονταν οἱ πυροβολισμοί. Θυμάμαι ὅτι εἶδαμε ἕνα Μίκυ Μάους, ἕνα ντοκουμανταῖρ τῆς «Μπρίτις Μούβιουν Νιούς» πού ἔδειχνε τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἀγγλῶν στὴ Γαλλία τὸ 1939, ἕνα γερμανικὸ φιλμ πού ἔδειχνε τὰ στρατευομένους τοὺς νὰ ἀποσύρωνται ἀπὸ τὴ Δουνκέρκη, ἐπίσης εἶδαμε τὸν Χίτλερ νὰ κουνᾷ τὰ χέρια του σὰ νὰ φωνάζῃ μετὸν γνωστὸ πὺ δλοὺς μας, τώρα πιά, τρόπο. Τὸ ἐλληνικὸ

Ὁ Σαράφης μετὰ τὸν Νέστορα, ἐπιθεωροῦν τμήματα Ἑλασιτῶν κατὰ τὸ κίνημα τῆς Ἀθήνας

κοινὸ ζητωκραύγαζε καὶ γιουχαίζε, ἀνάλογα μετὰ τὴν περιπτῶσι. Τὴν μουσικὴ ὑπόκρουσι τὴν συμπλήρωνε κάποιος πού ἔπαιζε σ' ἕνα κακοκουρδισμένο πιάνο καὶ, φυσικὰ, οἱ ἐκτυρσκοροτήσεις ἀπ' ἔξω.

Ὅταν βγαίναμε ἀπὸ τὴν αἶθουσα τοῦ κινηματογράφου τὸ ξενοδοχεῖο τῆς Ὀμονοίας καίγοταν. Ἡ ὁροφὴ εἶχε πέσει καὶ στὴ θέσιν τῆς νόμιζες ὅτι ὑπῆρχε μιὰ γιγάντεια καπνοδόχος... Τὸ ἄλλο πρωὶ, ὁ ΕΛΑΣ εἶχε τοποθετηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ καμένο ξενοδοχεῖο μιὰ φριχτὴ σειρὰ ἀπὸ καμένα πτώματα ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν, γιὰ νὰ δοῦμε ὅλοι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ὑπεριαλισμοῦ».

Ἀν ὁ ΕΛΑΣ μετὰ τὰς ἐνέργει-ε-αὐτὲς ἤθελε νὰ κατηγορήσῃ τοὺς «βαρβαροὺς Ἀγγλοὺς», οἱ ἐλπίδες πού εἶχε νὰ ἐντυπωσιάσῃ ἦταν μικρές, ἀφοῦ καθημερινὰ γίνονταν τρομακτικὰς ἀποκαλύψεις στὰς συνοικίες ἀπ' ὅπου εἶχε ἀποσυρθῇ πρὶν ἀπὸ λίγο. Ὁ στρατηγὸς Φαράρ Χόκλεϋ περιγράφει:

—Καθὼς ὁ λόγος τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν πού διοικοῦσα τότε μαχόταν πρὸς τὴν περιμέτρο τῶν Ἀθηνῶν, συναντήσαμε μιὰ τρομερὴ εἰκόνα, ἐκεῖ πού εἶχαμε δεῖ ἐνωρίτερα ἀπίστευ-τες φρικαλεότητες τῆς Γκεστάπο. Ἀλλὰ τοῦτα ἐδῶ ἦσαν πολὺ χειρότερα ἀπ' ὅσα εἶχε δια-πραξέῃ ἡ Γκεστάπο. Βρῆκαμε μενᾶλο ἀριθμὸ πτωμάτων Ἑλ-λῶνων πού εἶχαν δολοφονηθῇ ἀπὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα τοῦ ΕΛΑΣ. Πολλοὶ εἶχαν θανατωθῇ μετὰ γαστρικὰ μαχαίρια. Εἶδαμε φοβερὰς ἐκφράσεις στὰ πρόσωπα τῶν νεκρῶν, ἐκφρά-σεις πού φανέρωναν κάτι πε-ρισσότερο ἀπὸ φρίκην.

Στὸ Περιστέρι, ἕνα ἀπὸ τὰ βόρεια προάστια τῶν Ἀθηνῶν, ὁ λοχαγὸς Ρ. Φ. Τζ. Μπλάκερ, πού πυροβολικοῦ, ἀνακάλυψε ὅτι περίπου 1500 ὄνθρωποι εἶχαν ἐκτελεσθῇ μετὰ τσεκούρια καὶ μαχαίρια κυρίως. Γερμανικὰ χαρακώματα μήκους διακοσίων περίπου μέτρων ἦσαν γεμά-τα μετὰ πτώματα. Κατάπληκτοι αὐτόπτες μάρτυρες περιγράφουν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς τῆς περιοχῆς αὐτῆς

ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ μεταφέρονταν στὸν τόπον ἐκεῖνον καθημερι-νὰ σχεδὸν ὁμάδες ὁμήρων, γιὰ νὰ θανατωθοῦν. Τὰ θύματα προφανῶς συγκεντρώνονταν ἀπὸ τοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἀπὸ τὰ σπίτια τοὺς κατὰ τὰς πρώτες ἡμέρας τῶν συγκρού-σεων. Οἱ περισσότερες ἀπὸ τὰς γυναῖκες καὶ ὅλα σχεδὸν τὰ κορίτσια εἶχαν βιασθῇ προη-γουμένως. Ἄλλα κορίτσια εἶ-χαν ἀκρωτηριασθῇ κατὰ τρό-πο πού φανέρωνε σαδισμὸ τῆς πιο ἀπαίσιος μορφῆς. Μιὰ ἀ-κομὴ πῶς φρικιαστικὴ ἀνακάλυ-ψις ἦταν ἕνας κάδος γεμίστος ἀνθρώπινα μάτια!

Στὴν ἀρχὴ οἱ Βρεταννοὶ στρα-τιωτικοὶ δὲν ἦσαν σὲ θέσιν νὰ πιστέψουν ὅτι εἶχαν συμβῇ τέ-τοια πράγματα. Τὰς ἱστορίες πού τοὺς διηγούνταν οἱ συνά-δελφοὶ τοὺς τὰς θεωροῦσαν ὑπερβολικὰς. Ὅμως, τελικὰ πί-στεψαν, γιὰτὶ εἶδαν μετὰ τὰ ἴδια τοὺς τὰ μάτια τῆς φρικαλεό-τητες.

Ὁ Φράνκ Οὐίνφιλντ ἀπὸ τὸ Ἐκλεσαλ τοῦ Στάφορντσαίρ, πού ἦταν τότε διοικητὴς ση-μῶν τῆς 2902 Μοίρας τῆς ΡΑΦ διηγεῖται:

—Πρὶν ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πό-λεμο εἶχα ἐπισκεφθῇ τὰ σπί-τια ἀρκετῶν Ἑλλήνων πού μᾶς ἐκτιμοῦσαν καὶ μᾶς καλοδέχον-ταν. Εἶχα γνωρίσθῃ μετὰ μιὰ οἰ-κογένειαν τῆς ὁποίας ὁ πατέ-ρας καὶ ὁ γιὸς ἦσαν ἱατροδι-κασταὶ καὶ ἐργάζονταν στὸ νε-κροτομεῖο καὶ τὰ ἐργαστήρια τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὴν 9ην Ἰανουαρίου, ὅταν μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία, πῆγα στὸ σπίτι τοὺς, γιὰ νὰ πληρο-φορηθῶ ἀν ἦσαν καλὰ ὄλοι. Ὁ πατέρας ἦταν καθηγητὴς τῆς ἱατροδικαστικῆς. Μοῦ εἶπε ὅτι τουλάχιστον εἴκοσι χιλιά-δες Ἕλληνες εἶχαν ὑποχρεωθῇ νὰ ἐκινήσουν εὐπολητοὶ καὶ νὰ ἀκολουθήσουν τὰ στρατεύματα τοῦ ΕΛΑΣ πρὸς βορρᾶν. Ἦ-ταν ἐκεῖνος ἐπικεφαλὴς τῶν ἐρ-γασίων διὰ τὴν ἐκταφὴν τῶν πτωμάτων πού εἶχαν ριφθῇ μέ-σα σὲ ὁμαδικοὺς τάφους, πη-γάδια καὶ χαρακώματα. Μοῦ ζήτησε νὰ πάω μαζί του, γιὰ νὰ δῶ τὰ «εὐρήματα» του. Μοῦ εἶπε: «Ξέρεις, εἶναι πολλοὶ ἐ-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

κεῖνοι πού δὲν πιστεύουν τὰς ἀναφορὰς μου».

»Πήγαμε κοντὰ σ' ἕνα νεκρο-ταφεῖο στὸ Περιστέρι. Ἐξω ἀ-πὸ τὸ νεκροταφεῖο οἱ Γερμα-νοὶ εἶχαν ἀνοίξει χαρακώματα σὲ σχῆμα ζιγκ-ζαγκ. Οἱ ἐλα-σίτες, μοῦ ἐξήγησε ὁ καθηγη-τῆς, συγκεντρώναν ὅλους ὅσοι δὲν συμμερίζονταν τὰς ἀπόψεις τοὺς. Τοὺς μετέφεραν κατὰ ἐ-κατοντάδες στὰ περιγύρω. Τοὺς περισσοτέρους τοὺς βα-σάνιζαν καὶ τελικὰ τοὺς θανά-τωναν. Πρὶν τοὺς ἐκτελέσουν τοὺς ἀφαίρουσαν τὰ ρούχα τοὺς καὶ τοὺς ἀφηναι μόνο μετὰ τὰ ἐ-σώρουγα. Τοὺς τοποθετοῦσαν στὸ χεῖλος τοῦ ὁμαδικοῦ τά-φου καὶ τοὺς πυροβολοῦσαν. Ἐρριγνᾶν λίγο γῶμα ἀπὸ πα-νὸ. Αὐτὸ ἦταν ὅλο.

»Ὅταν φθάσαμε στὰ χαρα-κώματα εἶδαμε κάπου τριάντα Ἕλληνες ἐργάτες νὰ ἀνοίγουν τὰ χαρακώματα. Ἐβγαζαν ἀ-πὸ μέσα τὰ πτώματα, τὰ το-ποθετοῦσαν λίγο πῶς πέρα καὶ ἄλλοι τὰ ἔπλεναν μετὰ κουβάδες νερό καὶ μετὰ κοινὰς σκούπες. Τὸ θέαμα ἦταν κατὰ περισσό-τερο ἀπὸ ἐφιαλτικόν. Εἶδα ἀ-νοήτους λαίμαργους εἶδα βγαλ-μενά μάτια. Εἶδα πρόσωπα πού εἶχαν πέντε τρόπες ἀπὸ σφαί-ρες. Μερικὰ πτώματα ἦσαν γυ-μνά. Ἀνδρικά καὶ γυναικεῖα πτώματα. Ὁ καθηγητὴς μοῦ ἐ-ξήγησε ὅτι ὅλοι αὐτοὶ εἶχαν φονευσθῇ πολὺ μετὰ τὴν ἐκρη-ξὶ τῆς μάχης στὰς ἀρχὰς Δε-κεμβρίου...».

Γιὰ νὰ ἐμποδισθῇ ἡ διαφυγὴ τῶν κυρίων ὄγκων τοῦ ΕΛΑΣ ἀπὸ τὴν Ἀθήναν, οἱ ἄνδρες τῶν «Μπλάκ Οὐάιτς» ἐκινήθησαν πρὸς τὰ βορειοανατολικά καὶ κατέλαβαν τὴν περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὴν συνοικία Κολωνοῦ. Τὴν 6ην Ἰανουαρίου, οἱ Βασιλικοὶ Τυφεκιοφόροι κατέλαβαν τὴν Ἀκαδημία Πλάτωνος στὸ ἀρι-στερὸ τῶν Γουέστ Κέντ. Παράλ-ληλα κατελήφθη μιὰ γέφυρα τοῦ Κηφισοῦ ἀπὸ τὴν 11ην Τυ-φεκιοφόρων. Μιὰ ταξιαρχία τῆς 4ης Μεραρχίας ἔκανε κυκλω-τικὴ κίνησιν γιὰ νὰ διευκολύ-νῃ τὴν περικύκλωσιν μετὰ θεω-ρακισμένα τῶν θέσεων τοῦ ΕΛΑΣ στὰ βορειοδυτικὰ προάστια. Ὅλα τὰ θεωρακισμένα τῆς 23ης θεωρακισμένης ταξιαρ-χίας ἔλαβαν μέρος στὰς ἐπι-χειρήσεις αὐτὰς. Ἐγίναν σκλη-ρές, ἄγριες μάχες. Οἱ ἐλασί-τες προέβαλαν ἀπελπισμένη ἀν-τίστασιν ἐναντίον τῶν ἀλεξιπτω-τιστῶν. Υπῆρχαν μεγάλες ἀπώ-λειες καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς στὰς μάχες ἐκείνες σῶμα πρὸς σῶμα. Ἐπίσης πολλὰ ἄρματα μάχης ἀχρηστεύθηκαν ἀπὸ νάρ-κες. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὸ σκο-τάδι οἱ περισσότεροι ἀντικει-μενικοὶ στόχοι εἶχαν καταλη-φθῇ. Ἐνὰς παρατηρητὴς ἔγρα-ψε τότε:

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΓΡΗΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

78ον

«Από τὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως μπορούσες νὰ παρακολουθήσεις τὶς τελευταῖες μάχες στὴν βορειοδυτικὴ περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν, καθὼς ἐκκαθαρίζονταν καὶ τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα τῶν ἀνταρτῶν. Μόλις τελειωναν οἱ μάχες, ὁ κόσμος ξεπρόβαλλε μέσα ἀπὸ τοὺς κρυψῶνες τοῦ καὶ συγκεντρωνόταν μὲ δάκρυα γύρω ἀπὸ τοὺς ἐλευθερωτὰς του. Μόλις συμπληρωνόταν ἡ ἐκκαθάρισις μιᾶς περιοχῆς, ἀμέσως τὰ τάγματα ὠργάνωναν πρόχειρα κινήτὰ μαγειρεία γιὰ νὰ δώσουν λίγο φαγητὸ στοὺς πεινασμένους κατοίκους».

Ἡ ἀριστερὴ πλευρὰ τῆς κυκλωτικῆς κινήσεως προχώρησε κανονικά καὶ σὲ λίγο ἕνας λόχος τυφεκιοφόρων ἐφθασε στὴν βορειοδυτικὴ ἐξοδο τῆς πόλεως. «Ὅλα ἦσαν σχεδὸν ἔτοιμα γιὰ νὰ κινηθοῦν τὰ τεθωρακισμένα καὶ νὰ παγιδεύσουν τοὺς ἐλασίτες πού εἶχαν ἀπομείνει».

Λίγο μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ὅστερα ἀπὸ μιὰν ἀνήσυχη σιωπὴ ἀρκετῶν ὥρων, ἀκούστηκαν φωνές ἀπὸ μεγάφωνα, ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὸν τομέα τῶν ΗΛΙ. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἀπάντησαν. Καὶ σὲ λίγο ἄρχισε μιὰ ἀνταλλαγὴ «ἐπιχειρημάτων» μὲ τὰ χωνιά, ἀνάμεσα στοὺς ὠχυρωμένους ἐλασίτες καὶ στὶς δυνάμεις τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Τελικά, οἱ Ἀγγλοι, πού δὲν καταλάβαιναν τί γινόταν, πληροφορήθηκαν ὅτι οἱ διοικητὲς τῶν μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ ζήτησαν νὰ στείλουν ἀντιπροσωπεῖα στὸν Σκόμπυ γιὰ νὰ συζητήσουν τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς. Ἦταν ἡ τελευταία τους προσπάθεια νὰ διαπραγματευθοῦν μ' αὐτόν.

Τὴν ἴδια νύχτα, ἡ ἡγεσία τοῦ ΕΛΑΣ διέταξε ὑποχώρησι. Σὲ λίγο ὅλες οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἄρχισαν νὰ φεύγουν. Οἱ ταξιαρχίες 12ῃ καὶ 28ῃ προήλασαν ἀμέσως καὶ συνέλαβαν πολλοὺς κατατρομαγμένους καὶ ἀπογοητευμένους ἀντάρτες. Ἐπίσης στὰ χέρια τῶν Βρετανῶν καὶ τῶν Ἐθνοφρουρῶν ἔπεσαν μεγάλες ποσότητες ὀπλῶν καὶ πυρομαχικῶν.

Ἡ 4ῃ μεραρχία ἀνασυντάχθη προκειμένου νὰ καταφέρῃ τὴν χαριστικὴ βολή, μὲ τὴν ὑποστήριξι τῆς ἑλληνικῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας.

Εἰς τὴν ὁριστικὴν ἀπομάκρυνσι τῶν «ἐλευθερῶν σκοπευτῶν» τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἀνακάλυψι ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν οἱ γνῶσεις τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐθνοφρουρᾶς ἀπεδείχθησαν χρησιμώτατες.

Καὶ ἐνῶ γινόταν ἐξονυχιστικὴ ἔρευνα ἀπὸ στίτι σὲ στίτι, ἡ πόλις ἄρχισε νὰ ξαναδρίσκη τὸ ρυθμὸ τῆς. Οἱ δρόμοι γέμισαν καὶ πάλι κόσμος, τὰ καταστήματα ἄρχισαν νὰ ἀνοίγουν δειλὰ-δειλὰ. Οἱ δημόσιοι καὶ οἱ δημοτικοὶ υπάλληλοι ξαναγύρισαν στὶς θέσεις τους. Ἡ στέγασις καὶ ἡ τροφοδοσία δε-

Μιὰ μάνα κλαίει τὸ παιδί της, πού τόσο ἄδικα σκότωσαν οἱ Ἐλασίτες κατὰ τὰ Δεκεμβριανά. Τέτοιες σκηνές ἔζησαν χιλιάδες μονάδες

κάδων χιλιάδων ἀστέγων καὶ πεινασμένων ἦταν τὸ πρῶτο μέλημα τῶν Βρετανῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχῶν, τώρα.

Μόνο ἡ 5ῃ Ἰνδικὴ ταξιαρχία, στὸ κέντρο τροφοδοσίας πού ἐγκατέστησε, πῆνε 22.000 γεύματα τὴν ἡμέρα! Ἐπίσης οἱ ὑγειονομικὲς ὑπηρεσίες τῶν ταξιαρχιῶν ἐγκατέστησαν κέντρα πρῶτων βοηθειῶν καὶ οἱ μονάδες μηχανικοῦ ἄρχισαν νὰ διορθώνουν τὰ συστήματα τροφοδοσίας μὲ νερὸ, τῶν κεντρικῶν τουλάχιστον κτιρίων.

★

Ἐνῶ οἱ μεραρχίες τοῦ ΕΛΑΣ πού εἶχαν συγκεντρωθῇ στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιᾶ, οὐσιαστικά εἶχαν χάσει τὴ μάχη, ὁ Σαράφης ἐσημείωνε κάποιου εἶδους ἐπιτυχία στὸ βορρᾶ.

Ὁ Ζέρβας, κατόπιν τῶν γενικῶν ὁδηγιῶν τῶν Βρετανῶν, εἶχε ἀρχίσει νὰ διαλύῃ τὸν ΕΔΕΣ. Ἡ προδοτικὴ ἐπίθεσις τοῦ ΕΛΑΣ κατὰ τοῦ ΕΔΕΣ ἐγίνε ὅταν οἱ Βρεταννοὶ ἦσαν σὲ δύσκολη θέσι στὴν Ἀθήνα. Τρεῖς μεραρχίες τοῦ ΕΛΑΣ δυνάμει περίπου 11.500 ἀνδρῶν ἐβάδισαν κατὰ τοῦ ΕΔΕΣ μέσα ἀπὸ τὰ χιονισμένα περάσματα τῆς ἐπιδητικῆς Πίνδου. (Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι χρησιμοποιήθηκαν σχεδὸν γυμνοὶ

αἰχμάλωτοι πολέμου γιὰ νὰ καθάρουν αὐτὰ τὰ περάσματα ἀπὸ τὰ χιόνια).

Ἡ Ἀρτα κατελήφθη εὐκολά. Εὐθὺς μετὰ ὁ ΕΛΑΣ εἰσῆλθε στὰ Ἰωάννινα. Οἱ ἀντάρτες τοῦ ΕΔΕΣ ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῶν παραλίων γιὰ τὴν Κέρκυρα ἢ κατευθύνονταν πρὸς τὴν Πρέβεζα, νοτιώτερα. Ὁ Ζέρβας ἀποφάσισε νὰ περιμένῃ τοὺς ἐλασίτες στὴν Πρέβεζα. Ἀλλά, ἡ κατάσταση ἦταν κατὰ περισσώτερο ἀπὸ ἀπελπιστικὴ. Ὁ ἐχθρὸς ἦταν πολὺ ἀνώτερος καὶ σὲ ἀριθμὸ ἀνδρῶν καὶ σὲ ἐξοπλισμό. Ὁ ΕΔΕΣ δὲν εἶχε κἀν ἀρκετὰ πυρομαχικά. Ἐτοί ἄρχισε ὅλο καὶ μεγαλύτερη διαρροὴ ἀνδρῶν ἀπὸ τὶς τάξεις τοῦ ΕΔΕΣ. Τελικά, ὅταν ἐφθασαν τὰ σκάφη τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ γιὰ νὰ παραλάβουν τὸν Ζέρβα καὶ τοὺς ἀνδρες του, στὴν Πρέβεζα εἶχαν ἀπομείνει περίπου δυὸ χιλιάδες ἀντάρτες.

Ὅμως, ἡ χαρὰ τοῦ Σαράφου γιὰ τὸν «θρίαμβό» του δὲν κράτησε πολὺ. Τὴν 8ην Ἰανουαρίου πῆρε τὴν ἐντολή νὰ κατευθυνθῇ μὲ ὅλες του τὶς δυνάμεις στὸ νότιο μέτωπο, προκειμένου νὰ μετατρέψῃ τὴν ἡττὰ σὲ νίκη. Ἀλλὰ προτοῦ καλά κατὰ ἐγκαταστήσῃ τὸ «ἀρχηγεῖο μάχης» στὴν Θήβα, οἱ δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ πού κατέφθαναν εἶχαν ἀρχίσει νὰ δια-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

λύονται. Σὲ λίγο, ὅλες οἱ μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ τῶν Ἀθηνῶν εἶχαν διαλυθῇ καὶ οἱ ἄνδρες τοὺς παραδίδονταν ἢ φρόντιζαν νὰ «ξεγλιστρήσουν» πρὸς κάθε κατεύθυνσι.

Ἡ ἡττα τῶν κομμουνιστῶν πού εἶχαν ἐπιχειρήσει νὰ καταλάβουν τὴν Ἀθήνα —καὶ μαζὶ ὁλόκληρη τὴ χώρα— ἦταν πλήρης καὶ ὁριστικὴ. Ἡ πρώτη «μάχη ἀνταρτῶν τῶν πόλεων» εἶχε τελειώσῃ μὲ τὴν διάλυσι τῶν μονάδων πού τὴν διέηγαν.

Καὶ τώρα, τὰ τεθωρακισμένα ἀνέλαβαν τὸ ἔργο νὰ ἀκολουθήσουν κατὰ πόδας τοὺς ἐλασίτες πού ἀποσύρονταν ὅσο μπορούσαν πιο γρήγορα. Ἐπικεφαλῆς τῆς θωρακισμένης καὶ μηχανοκινήτου φάλαγγος πού κινήγησε τοὺς ἐλασίτες ἦταν ὁ συνταγματάρχης Μίκ Λίντσεϋ, τῶν «Κίνγκς Ντραγκούν Γκάρντς». Ὅπως οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἀνδρες τοῦ εἶχε λάβῃ μέρος σὲ πολλές καὶ σκληρὲς μάχες στὴ Βόρειο Ἀφρικὴ καὶ στὴν Ἰταλία.

— Εἶχαμε μάθει τὴν πικρὴ ἀλήθεια ὅτι, γιὰ νὰ ζῆσις ἔπρεπε νὰ πυροβολῆς πρῶτος, διηγεῖται. Προχωροῦσαμε στοὺς δρόμους τῶν Ἀθηνῶν. Κι' ὅταν δεχόμαστε πυροβολισμοὺς καὶ βλέπαμε ἀπὸ πού μᾶς πυροβολοῦσαν, τότε οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν γλύτωναν! Ὅταν τὰ κορίτσια τοῦ ΕΛΑΣ μᾶς πετοῦσαν χειροβομβίδες ἀπὸ μπαλκόνια, τὰ κανόνια μᾶς διέλυαν τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ κορίτσια μαζί. Ὅταν ἀνακαλύπταμε χειροβομβίδες στὰ φουστάνια τῶν κοριτσιῶν, παίρναμε τὶς χειροβομβίδες καὶ διώχναμε τὰ κορίτσια.

Τὰ τεθωρακισμένα καὶ τὰ μηχανοκίνητα πού θὰ κατεδίωκαν τοὺς ἐλασίτες, σύμφωνα μὲ τὸ ἐπιχειρησιακὸ σχέδιο τοῦ Χάουκσουωρθ θὰ κατευθύνονταν ἀρχικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Θηβῶν. Καὶ ἀκολούθως θὰ γινόταν ἡ ἐκκαθάρισις ὁλόκληρης τῆς Ἀττικῆς.

Εἶχε ἐπικρατήσῃ ἡ ἀποψις ὅτι ὁ ΕΛΑΣ θὰ ἐπεδίωκε ἀνασύνταξιν στὰ ὑψώματα βορείως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀκολούθως θὰ ἐπιχειροῦσε νὰ δημιουργήσῃ γραμμὴ ἀμύνῃς κατὰ μῆκος τῆς Χερσονήσου ἀπὸ τὸν κόλπο τῆς Ἐλευσίνος ὡς τὸν κόλπο τοῦ Μαραθῶνος. Γιὰ νὰ ἐμποδισθῇ μὲ τέτοια ἐνδεχομένη κινήσις ἐστάλη πρὸς νότον τὸ Σύνταγμα Ἀναγνωρίσεως καὶ τὰ μηχανοκίνητα τῶν Μπέτφορντ, ἐνῶ οἱ Ντραγκούν κατευθύνθηκαν πρὸς βορρᾶν.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωθη η Έλλάς τ' 44

ΤΟ ΠΡΟΧΩΡΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΥ

79ον

Ο πρώτος στόχος ήταν το λιμάνι της Έλευσινος, κάπου 13 μίλια (21 περίπου χιλιόμετρα) δυτικώς των Αθηνών. Η τεθωρακισμένη φάλαγγα του Λίντσεϊ κάπου 350 όχηματα άναμεσα στα οποία και μία μοίρα τάνκς — κατευθύνθηκε προς την παράκτιο πεδιάδα του κόλπου της Έλευσινος. Οι έλασίτες είχαν ναρκοθετήσει την περιοχή μεταξύ των βάλτων και της θαλάσσης. Επίσης είχαν στήσει όχυρά. Τα τεθωρακισμένα άνέτρεψαν εύκολα την αντίστασι και προκάλεσαν σοβαρές άπώλειες. Ο Λίντσεϊ κατέδιωξε τούς ύποχωρούντες έλασίτες και συνήντησε κάποιαν αντίστασι μόνο στον Άσπρόπυργο. Στη συνέχεια κατευθύνθηκε προς βορράν προς την κατεύθυνσι της Μάνδρας και της Πετρομαγούλας.

Κατά τις έπιχειρήσεις αυτές μία μοίρα τεθωρακισμένων συνάντησε σοβαρή αντίστασι και ό διοικητής τους, ταγματάρχης τότε Πήτερ Φίλλιπς, κάτοικος τώρα του Σώμερφορντ του Γουίλτσαϊρ, έκρινε ότι έπρεπε να περιμένη το πρωί και διάλεξε ένα άεροπορικό διάδρομο για να διανυκτερεύσει.

Αυτή η ένέργεια, λίγο άκόμη και θα δημιουργούσε σοβαρό άγγλοαμερικανικό έπεισόδιο. Το άεροδρόμιο αυτό το χρησιμοποιούσε η τακτική διοίκησης της άμερικανικής άεροπορίας. Οι Άμερικανοί δέν άφηναν εύκαιρία να δηλώσουν ότι ήταν ούδέτεροι. Δέν ήθελαν να άφήσουν τούς Βρεταννούς να

Ο Άρης Βελουχιώτης έφιππος, εις τόν κέντρον, με τώ έπιτελείω του. Δεξιά του έχει τόν Τζαβέλα και άριστερά του τόν Έκτορα, έφιππους έπίσης. Αυτοί οι δυο ήσαν οι πιστότεροι σύντροφοί του και τόν άκολουθήσαν στην μοιραία χαράδρα της Μεσούντας

μπούν στο άεροδρόμιο. Άλλά ό Φίλλιπς με πολλήν εύγένεια, άλλά και πολλήν έπίσης σταθερότητα ειπε ότι θά μπη.

Άργότερα, το έπεισόδιο αυτό δημοσιεύθηκε σ' ένα άμερικανικό περιοδικό. Είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα της παραμορφώσεως που ύπέστησαν τά γεγονότα της έποχής εκείνης από τούς δημοσιογράφους. Έγραψε τώ περιοδικό:

«Έπιθετική μονάς τών Βρεταννών από την Ιταλία είχαν αποθίβασθι κάπου εις την άκτι και άρχισε να καταλαμ-

βάνη το άεροδρόμιο. Η μονάς δέν είχε έλθει εις έπαφήν με τώ Άρχηγείω τών Βρεταννών στην Άθήνα και δέν είχε ιδέα ότι το άεροδρόμιο κατεχόταν από τούς Άμερικανούς. Ένας από τούς άξιωματικούς του άεροδρομίου ξεκίνησε με τώ άμάξι του για να συναντηθι με τόν διοικητή τών Βρεταννών. Και βρέθηκε άντιμέτωπος πολυβόλων στραμμένων προς τώ μέρος του. Γενναίως σάν λεοντάρι συνέχισε να προχωρή. Ένας Άγγλος άξιωματικός έβγαλε τώ κεφάλι του μέσα από τόν πυργίσκο του τάνκ και μόλις

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

άντίκρουσε τόν Άμερικανό φώναξε:

— Τί διάβολο γυρεύετε έσείς εδώ;

Όταν δόθηκαν τελικώς οι άπαραίτητες έξηγήσεις και ύστερα από ένα ζεστό φλυτζάνι τσάι, ό Άγγλος άξιωματικός ειπε:

— Είστε οι πιο συμπαθητικοί γιάνκηδες που έχω γνωρίσει.

Η φάλαγγα του Λίντσεϊ έκινήθη προς τόν όρεινό δρόμο προς την Θήβα. Στους πρόποδες τών ύψωμάτων, ένα κατάπληκτο φυλάκιο του ΕΛΑΣ κατελήφθη χωρίς την παραμικρή αντίστασι και ή προφυλακή τών τεθωρακισμένων μπηκε σ' ένα βαθύ φαράγγι. Τώ πέρασμα Δρυός Κεφαλαί (2000 πόδια) που τώ δεσπόζει τώ παλαιό φρούριο τών Έλευθερών. Τώ φρούριο έχει χτισθι πριν από 24 αιώνας. Χαμηλά σύννεφα και έπίμονη βροχή καθιστούσαν πολύ δύσκολη την έπισήμανσι τών ισχυρών σημείων άμύνης του έχθρου. Άλλά τά άεροπλάνα της ΡΑΦ κατέβαιναν πολύ χαμηλά, έκαναν άναγνώρισεις και έπεσήμαιναν τις θέσεις του ΕΛΑΣ. Ο Λίντσεϊ διάταξε να κινηθούν 14 Σέρμαν, 12 θωρακισμένα αυτοκίνητα Νταϊμλερ και όκτώ αυτομεταφερόμενα πυροβόλα τών 75 χιλ. προκειμένου να παραταχθούν και να συροκοπήσουν τις θέσεις τών κομμουνιστών.

(Συνεχίζεται)

Η αλήθεια για τόν ρόλο τών Άγγλων

Κύριε Διευθυντά, Παρακολουθώ μετά εύλόγου ένδιαφέροντος τά δυο ιστορήματα υπό τούς τίτλους «Από τόν Άρη Βελουχιώτη» και «Πώς έσωθη η Έλλάς τ' 44» και συγχάρω ύμās διά την αντικειμενικότητα τών άφηγήσεων.

Έν τοίς προηγουμένωις έγένητο λόγος διά την παθολογικήν αίσιοδοξίαν ή οποία κατείχε τόν πρωθυπουργόν Γ. Παπανδρέου διά την άναίμακτον άπελευθέρωσιν και διά την ειρηνικήν διευθέτησιν τών ζητημάτων μεταξύ της κυβερνήσεως και του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ δηλαδή ΚΚΕ.

Η άνάγκη τών ιστορημάτων τούτων φέρει εις την μνήμην μου τ' άκόλουθα δυο πραγματικά περιστατικά.

1ον) Όταν έπεκράτησε ό ΕΛΑΣ στη Θεσσαλονίκη έπληροφόρηθη ότι είχαν αποφασισθι ή σύλληψις μου τ' άκόλουθα δυο πραγματικά περιστατικά.

Κατά συνέπειαν έλάμβανα προφυλάξεις μολονότι μετέβαινα καθ' έκάστην εις τόν ένταύθα κατάστημα της Τραπεζής Έλλάδος ως προϊστάμενος της Νομικής Υπηρεσίας.

Κατά τās 25/10/44 ήκουσα από ραδιοφώνου διάγγελμα του Γ. Παπανδρέου:

«Διαβεβαιώ τόν έλληνοφιλόν λαόν εις πείσμα τών άπιστιοδόξων ότι ή

κατάστασις θά εξελιχθι κατά τρόπον μη δικαιολογούντα ούδένα φόβον και μη εμπνέοντα ούδένα κίνδυνον». Τούτο έπανελήφθη πολλάκις και όμολογώ ότι παρά την άπαισιόδοξιάν μου, ένόμισα ότ ιδέν θα πρέπει να θέτω έν άμφιβολώ την σοβαρότητα τών πρωθυπουργικών έπαγγελίων, μολονότι έπίστευα κατά βάθος ότι οι κομμουνιστάι ούδεμίαν ύπόσχεσιν θά έτήρουν και ούδενός μέσου την χρησιμοποίησιν θ' άπέφευγον προκειμένου να καταλάβουν την έξουσίαν.

Άπεδείχθη ότι όσοι έπίστευσαν τόν Γ. Παπανδρέου ύπήρξαν άφέλειες διότι πολλοί κρυπόμενοι μέχρι τότε έκκυλοφόρησαν με άποτέλεσμα να συλληφθούν όπωσ και έγώ όστις όδηγούμενος προς έκτέλεσιν έδραπέτευσα υπό μυθιστορηματικές συνθήκας και κατέφυγον εις Άθήνας την 10.11.44.

Στό σημερινό φύλλο του «Ε.Κ.» γίνεται λόγος περί της «οικτράς άποτυχίας» της πολιτικής του Παπανδρέου, ό οποίος έδοκίμασεν όδον νηράν έκπληξιν με τώ κίνημα της 3/12/44 και ή νοσηρά του αίσιοδοξία παρεχώρησε την θέσιν της εις τόν πανικό.

Την 11/3/1945 όποτε πλέον είχε παραιτηθι τόν έπικέβην εις τώ ξενοδοχείον «Μ. Βρετανίας» (αριθμός δωματίου 218) όπου έιμενε, διά τώ διαμαρτυρηθώ διότι πολλοί πιστεύ-

σαντες εις τās έπαγγελίας του έσφάγησαν. Μου λέγει «έσωσα την Έλλάδα» τού άπαντώ «Την Έλλάδα έσωσε ό Σκόμπη και ό Τσάρσιλ. Σεις είσθε ύπόδικος εις την συνείδησιν του Έθνους». Ήτο παρών και ό άξιωματικός του Ναυτικού κ. Βασιλειάδης.

Με παρεκάλεσε να συμφάγωμεν την μεσημβρίαν της έπομένης διά να με πείση ότι αυτός έώσσε την Έλλάδα, άλλά την πρωίαν της έπομένης είδοποίηθη ότι έξευρέθη μέσον, τώ πετρελαιοφόρον «ΒΕΑ ΚΟΜ», άναχωρήσεως διά Θεσσαλονίκην και ή συνάντησις έματαιώθη.

2ον) Κατά τά τέλη του συμμοριτοπαλέμου άφίχθη ένταύθα και κατέλυσε εις τώ έπί της όδου Έρμου 25 ξενοδοχείον «Κοσμοπολίτ», ό πρώην ύπουργός και γενικός διοικητής Μακεδονίας Φ. Δραγούμης. Τόν έπεσκέφθη λόγω παλαιάς γνωριμίας. Εις σχετικήν συζήτησιν, παρόντος τού τότε δημάρχου Χρ. Κωνσταντίνου και τού ιδιαιτέρου γραμματέως του κ. Δ. Πιτσινάρη, ό κ. Δραγούμης μās άπεκάλυπεν ότι κατά τά τέλη Νοεμβρίου 1944 ό τότε πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου ύπέικων εις άξίωσιν του ΕΑΜ ύπέγραψε την διάλυσιν της όρεινης ταξιαρχίας. Τούτο πληροφορηθείς ό Σκόμπη άπέστειλε εις τόν Γεώργιον Παπανδρέου έπιτιμητικήν έπιστολήν, ύπενθυμίζων ότι διά τά στρατιωτικά ζη-

τήματα μόνοις άρμόδιος ήτο αυτός και ήξιού την άνάκλησιν της Διαταγής. Ο Παπανδρέου μη κατέχων τιν άγγλικήν εις ήν ήτο συντεταγμένη ή έπιστολή, έδωσε ταύτην προς μετάφρασιν εις τόν μετέχοντα της κυβερνήσεως κ. Δραγούμην και άνέκωσε την διαταγήν διαλύσεως έκφράσας την άπορίαν διά τώ πώς περιήλθεν εις γνώσιν τού Σκόμπη.

Είναι δε γνωστόν, όπως σημαντικήν ύπήρξεν ή συμβολή της ταξιαρχίας εις την κατάντησιν τού Δεκεμβριανού κινήματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Έκ της αντικειμενικής έκτιμήσεως τών γεγονότων της έποχής εκείνης συνάγεται: 1) Ότι ό Γ. Παπανδρέου είχε παραπλανηθι ως προς τās έπιδιώξεις του ΚΚΕ και τών παραφούδων του ή δε άποκάλυψις τών προθέσεων του άπέτέλεσεν όδυνηράν έκπληξιν. 2) Η Έλλάς όφείλει την σωτηρίαν της εις τούς Τσάρσιλ και Σκόμπη.

4) Εις τόν Γ. Παπανδρέου όφείλεται έθνική εύγνωμοσύνη διά τās μεταγενεστέρως δηλώσεις του καθ' ας «Ο κομμουνισμός είναι έχθρός της Έλευθερίας, της Δημοκρατίας, της Πατρίδος. Τό ΚΚΕ είναι κόμμα προδοσίας και εγκλήματος».

Δίκαιον έστι τώ έκάστω τώ προσώκω άπονείμειν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Β. ΚΑΝΑΒΟΣ
Άριστοτέλους 18 (Θεσ/νίκη).

Πώς έσώθη ή 'Ελλάς τό 1944

ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΜΕ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

Παρά τις συνεχείς αναφορές του ταξιάρχου Έντυ Μάγιερς και παρά τό γεγονός ότι συνεχώς έφερναν προοκόμματα οι έλασίτες στους Βρεταννούς, ό SOE — Καίρου και τό φόρειν "Οφ φισ "δέν είχαν ιδέα» σχετικά μέ τό τί συνέβαινε πραγματικά στην 'Ελλάδα. Έκείνο πού ένδιέφερε τούς Βρεταννούς τό 1942 — 1943 ήταν νά κερδηθή ό πόλεμος». Ό «μακροπρόθεσμος κίνδυνος του νά περιέλθι ή 'Ελλάς στό κομμουνιστικό μπλόκ», ήταν κάτι πού δέν τούς άπασχολούσε, τούς περισσότερους τουλάχιστον. Συνεχώς ύποχωρούσαν στις απαιτήσεις του ΕΑΜ)ΕΛΑΣ. Έξ άλλου, έκτός των περιωρισμένων δυνατοτήτων του SOE, ή ίδια ή μυστική όργανωσις είχε διαβρωθή από τούς κομμουνιστάς, όπως διεπιστώθη τό 1943. Όταν έφτασε, τόν Σεπτέμβριο του 1943, στό Κάιρο, ό ταξιάρχος Μάγιερς, έμεινε κατάπληκτος μπροστά στην κατάσταση πού διεπίστωσε εκεί.

8ον

Η άπάντησι και των δυό ήταν κοινή. Δέν έπρεπε νά ενεργήσιν μέ θιασύνη και άπερισκεψία. Η γνώμη και του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών και του Πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν ότι άν ενέδιδε στις απαιτήσεις των κομμουνιστών ήταν σαν νά υπέγραφε την παραίτησί του από τό θρόνο.

Τελικά, ό Μάγιερς είπε στους έκπροσώπους του ΕΑΜ ότι ό 'Αρχιστράτηγος Μέσης 'Ανατολής ήθελε νά έπιστρέψουν έπρωσωρινά στην 'Ελλάδα, όπου νά δοθή χρόνος στό Βασιλέα νά άποφασίσιν. Επίσης τούς έδóθη ή ύπόσχεσις ότι θα διευρύνετο ή Κυβέρνησις μέ αντιπροσώπους της 'Αντιστάσεως. (Ό Τζήμας, άλλωστε, είχε ζητήσει, καλύτερα είχε απαιτήσει χωρίς διάθεσι ύποχωρήσεως τά βασικά 'Υπουργεία Στρατιωτικών, Έσωτερικών και Δικαιοσύνης για τό ΕΑΜ).

Περί τά μέσα Σεπτεμβρίου και όπωσδήποτε σε πολύ καλύτερη ψυχική κατάσταση, τώρα, οι αντιπρόσωποι της 'Αντιστάσεως πέταξαν πίσω προς την 'Ελλάδα. Μαζί τους ήταν και ένας νέος ήγέτης της ΕΚΚΑ, ό συνταγματάρχης Βακιρτζής. Ήταν ένας δημοκρατικός αξιωματικός πού είχε καταφέρει νά φύγη για την Μέση 'Ανατολή τό 1942, γενναίος μόνιμος αξιωματικός πού είχε παράσημοφορηθή από τούς 'Αγγλους κατά τόν Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ήταν οσιαλιστής, πού δέν φοβόταν νά διακηρύττει τις πολιτικές του πεποιθήσεις.

Ό Μάγιερς δέν έπέστρεψε μαζί μέ τούς Έλληνες αντιπροσώπους. Πήρε τό άεροπλάνο για τό Λονδίνο, μαζί μέ τόν άρχηγό του SOE — Καίρου. Τους είχαν καλέσει νά μεταβούν στην Βρεταννική πρωτεύουσα, άσφαλώς για συνομιλίες επί άνωτάτου επιπέδου.

Ό Μάγιερς ξεκίνησε από τό Κάιρο μέ τό άνήσυχο συναίσθημα ότι οι πολιτικοί στό Λονδίνο δέν είχαν καταλάβει ακόμα την επικίνδυνη κατάσταση πού

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Η τύχη της Ιταλικής μεραρχίας — Άγριότητες των Γερμανών — Ό Μάγιερς εις τό Λονδίνο

Οι Άγγλοι έπιτελείς πού εύρίσκονται εις την 'Ελλάδα κατά την έποχή της γερμανικής Κατοχής, συνέβαλαν στην όργανωσιν της εθνικής αντιστάσεως

έπικρατούσε στην 'Ελλάδα.

Στό μεταξύ φρόντισε νά έτοιμάσιν μία πλήρη και λεπτομερή άναφορά σχετικά μέ την δημιουργία και την εξέλιξι του 'Ελληνικού Κινήματος 'Αντιστάσεως. Χάρis στον Σαράφη, πού ήταν αρκετά Ικανός μόνιμος αξιωματικός και είχε την δυνατότητα όργανώσεως, οι ως τώρα άγριες και άνοργάνωτες όμάδες του ΕΛΑΣ είχαν άρχισιν νά παίρνουν τό σχήμα και την δομή κανονικών στρατιωτικών τάγμάτων, από πεντακάσιους περίπου άνδρες τό καθένα. Τά τάγματα είχαν ένωθή σε συντάγματα και έν συνεχεία σε μεραρχίες. Έλάνιστα από τά τάγματα του ΕΛΑΣ είχαν γνώσι του σκοπού για τόν όποιον έτοιμάζαν τόν «στρατό» οι οσιαστικά άγνωστοί και κρυμμένοι στην σκιά άφέντες του ΚΚΕ. Άλλά και αυτοί ήξεραν ότι ό «στρατός» τους ήταν ακόμα πολύ «άψητος» για νά είναι σε θέσι νά αναλάβη την άρχη στην 'Ελλάδα, κυρίως γιατί έλειπαν σχεδόν παντελώς οι έμπειροι αξιωματικοί.

Για ν' αντιμετώπισιν κι' αυτό τό σοβαρό πρόβλημα, ό Σαράφης δημιούργησε έκ των ένόντων Σχολή 'Αξιωματικών για τόν ΕΛΑΣ.

ΡΑΓΔΑΙΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Κι' ενώ ό ΕΛΑΣ όργανωνόταν σε κανονικό σχεδόν στρατό, τά γεγονότα είχαν προχωρήσει μέ ραγδαία ταχύτητα στό Μέτωπο της Μεσογείου. Οι Άγγλοαμερικανικές στρατιές του Μοντγκόμερυ και του Πάττον είχαν προχωρήσει, άκάθεκτες στην Σικελία και είχαν ήδη άποβίβασθι στην 'Ιταλία. Όταν ή 'Ιταλία άναγκάσθηκε

νά συνθηκολογήσιν, τόν Σεπτέμβριο του 1943, οι Γερμανοί κινήθηκαν γρήγορα. Στην 'Ελλάδα άπεμάκρυναν άμέσως τά 'Ιταλικά στρατεύματα κατοχής, μέ την εξαίρεσι μιας μεραρχίας, της Πινέρλο, στην Θεσσαλία. Αυτή ή πλήρως εξοπλισμένη μονάς των έπτά χιλιάδων άνδρών, μέ διοικητή τόν στρατηγό 'Ινφάντε, έζήτησε την άδεια των Συμμάχων νά πολεμήσιν τούς Γερμανούς.

Κατόπιν έπιμονής του ΕΑΜ, οι 'Ιταλοί πήραν οδηγίες νά χωρισθούν σε μικρούς σχηματισμούς και νά προχωρήσουν προς τά θουνά «για νά βοηθήσουν τούς πλησιέστερους άντάρτες», στην περίπτωση αυτή τόν ΕΛΑΣ.

Τόν Οκτώβριο, ό ίδιος ό Σιάντος έφθασε στα θουνά, για νά αναλάβη τόν διοικητικό ρόλο στό άρχηγείο του ΕΛΑΣ. Είχαν άρχισιν πιά νά αισθάνονται τόσο μεγάλη σιγουριά οι ήγέτες του σκληρού πυρήνα του ΚΚΕ, ώστε δέν τους ήταν πιά άπαραίτητη ή πρόφασι ότι έπρεπε νά προετοιμάζονται για νά βοηθήσουν τούς Γερμανούς από τή χώρα.

Την 12ην Οκτωβρίου, σχηματισμοί του ΕΛΑΣ, μεγάλης δύναμews, έπέπεσαν έναντιον πολύ μικροτέρων όμάδων του ΕΛΑΣ στα θουνά βορείως της Θεσσαλίας. Τά διασκορπισμένα τμήματα των 'Ιταλών της Πινέρλο βρέθηκαν ξαφνικά περικυκλωμένα από τούς άντάρτες του ΕΛΑΣ. Παραδόθηκαν και έσο ό ΕΛΑΣ άπέκτησε ό πλυσμό μεραρχίας, μεταξύ των δπλων υπήρχαν πολλά θάρρα πολυβόλα και τοι λάχιστον έικοσι όρεινά πυροβόλα. Οι δύστυχοι 'Ιταλοί, πού ή-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

θέλαν νά πολεμήσουν τούς Γερμανούς, βρέθηκαν σε διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, σοβιετικής έμπνεύσεως, και ό προορισμός τους ήταν νά χρησιμοποιηθούν σε καταναγκαστικά έργα, υπό άπάνθρωπες συνθήκες, μέ άποτέλεσμα νά πεθάνουν πολλοί άπ' αυτούς. Σε μία από τις περιόχες στις οποίες είχαν έγκατασταθή χάθηκαν έντελώς τά βατράχια και όλες οι χελώνες. Τά έφαγαν οι πεινασμένοι 'Ιταλοί.

Χάρis στην προδοτική αυτή ένέργεια του ΕΑΜ)ΕΛΑΣ όχι μόνο εξάρθρωσε μία σημαντική ισχυρή και όργανωμένη στρατιωτική μονάδα στα θουνά της 'Ελλάδος, αλλά απέκτησαν και άφθονίαν μοντέρνων όπλων. Αύτά τά όπλα χρησιμοποιήθηκαν από μία νέα μεραρχία του ΕΛΑΣ, πού έβάδισε προς τά θουνά της Πίνδου πού ήθελε νά έξολοθρεύσιν τις δυνάμεις του Ζέρβα. Καί είχε τώρα στην διάθεσί της και όρεινό πυροβολικό.

Ύπρχε ή άνησυχτική φήμη ότι ό 'Αρης Βελουχιώτης είχε κάνει συμφωνία μέ τούς Γερμανούς — προσωρινή έστω — πού του επέτρεπε νά μετακινηθή άνενόλητος, για νά έπιτελή κατά του ΕΔΕΣ. Άλλά ό Ζέρβας είχε κάνει πολύ καλή δουλειά. Είχε εκπαιδεύσει άριστα τούς άνδρες του, πού ήσαν εξοπλισμένοι μέ σύγχρονα, τότε, Βρεταννικά όπλα. Καί ό ΕΛΑΣ, παρά τό γεγονός ότι διέθετε πολύ περισσότερους άνδρες δέν έκανε τίποτα τό άξιόλογο. Οι σχηματισμοί του Ζέρβα παρέμειναν ισχυροί στην Ήπειρο, τή Ρούμελη και την Κεντρική 'Ελλάδα.

ΑΓΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

Οι ήγέτες του ΕΑΜ)ΕΛΑΣ ήταν σίγουροι ότι οι Γερμανοί δέν θα τούς ένοχλούσαν καθόλου έφ' όσον θα περιωρίζαν τή δραστηριότητά τους στην έξολόθρευσι 'Ελλήνων. Άλλά, από τά μέσα Οκτωβρίου, ως τό τέλος του έτους, Γερμανικές φάλαγγες άρχισαν νά κάνουν έπιδρομές στα θουνά και στα διάφορα όχυρά του ΕΛΑΣ, μέ άποτέλεσμα νά καταφέρουν ισχυρά πλήγηματα. Επίσης άρχισαν νά έφαρμόζουν τό σύστημα των φοβερών αντιποίνων, έναντιον των κατοίκων των χωριών έναντιον των όποιων ύπήρχαν ύπόνοιες ότι προσέφεραν άσυλο και βοήθεια σε άντάρτες.

***ΑΥΡΙΟΝ:** Ό Μάγιερς από Λονδίνο — Τωσότηπλ: Ό Θεός νά σ' εύλογή! — Τό φόρειν "Οφ φισ κοιτησεί τόν Μάγιερς.

Πώς έσωθη ή 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

80όν

Φυσικά, έφρόντισαν νά μή βάλουν κατά τοῦ ἀρχαίου φρουρίου, μ' ὅλο πού ὁ ΕΛΑΣ εἶχε μετακινήσει πέτρες ἀπό τὸ μνημεῖο γιὰ νά ὀχυρώσῃ τίς θέσεις του. Ἡ ἀντίστασις πού προέβαλαν πάντως οἱ ἐλασίτες εἰς τὴν θέσι ἦταν ἀποφασιστική καὶ γενναία καὶ δέν ὑπεχώρησαν παρά μόνο ὅταν ἤρθε ἡ νύχτα.

Τὸ ἐπόμενο πρωὶ ἡ φάλαγγα τῶν Βρετανῶν μπήκε μέσα στὴν Θήβα, ἐνῶ ὁ ΕΛΑΣ ἀπομακρυνόταν. Στους Βρετανούς οἱ κάτοικοι ἐπεφύλαξαν κάτι περισσότερο ἀπὸ ἐνθουσιώδη ὑποδοχή. Ἐπικεφαλῆς ἦταν πολλές κοπέλλες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ὁμηροὶ τῶν ἐλασιτῶν πού εἶχαν καταφέρει νά δραπετεύσουν μέσα στὴν σύγχυσι τῆς ὑποχωρήσεως.

Ὅπως πληροφορήσαν τοὺς Βρεταννοὺς οἱ ὁμηροὶ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ στὴν Θήβα εἶπε ὅτι ἡ μάχη τοῦ περασμένου εἶχε σπᾶσει τὸ μέτωπο τῶν Θηβῶν καὶ ὅτι ἔπρεπε νά ὑποχωρήσουν πρὸς βορρᾶν. Στὴν Θήβα οἱ Βρετανοὶ βρῆκαν μεγάλες ποσότητες πολεμοφοδίων καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

Ὁ Λίντσαϊ συνέχισε τὴν προέλασί του καὶ κατευθύνθηκε πρὸς τὴν Χαλκίδα. Στὸ δρόμο συνάντησε ἀρκετὰ ἀποσπάσματα ἐλασιτῶν καὶ προκάλεσε σοβαρὰς ἀπώλειες στὶς τάξεις τους. Μία μοῖρα, ἐξ ἄλλου, κατευθύνθηκε πρὸς τὴν Λειβαδιά, στοὺς πρόποδες τοῦ Παρνασσοῦ. Ἐκεῖ συνάντησε τὸν Παρταλίδη πού —ὅπως δήλωσαν— κατευθυνόταν πρὸς τὴν Ἀθήνα προκειμένου νά ζητήσῃ ἀναγκυλὴ ἀπὸ τὸν Σκόμπη. Μία ἄλλη μοῖρα συνάντησε τὸν Ζεῦγο, πού καὶ ἐκεῖνος κατέβαινε στὴν Ἀθήνα μὲ παρόμοιες ὁδηγίες.

Καὶ οἱ δυὸ ἄνδρες ὡδηγήθηκαν ἀμέσως στὴν Ἀθήνα.

Στὴν Θήβα καὶ τὴν Λειβαδιά, πάντως, οἱ αἰχμαλώτοι τῶν Ἀγγλῶν ἦσαν τόσο πολλοί, πού δέν ἤξεραν τί νά τοὺς κάνουν.

Ἡ θωρακισμένη φάλαγγα τοῦ Λίντσαϊ εἶχε καταφέρει τὴν χαριστική βολή στὸν ΕΛΑΣ. Οἱ ἄνδρες τοῦ συνταγματάρχη, πού ἤξεραν τώρα πιά τί σήμαινε «Λαϊκὸς Στρατὸς» πολέμησαν μὲ ἀποφασιστικότητα.

— Ποτὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μου δέν ἔδειξε τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ νὰ πολεμήσῃ τοὺς ἐλασίτες, διηγεῖται ὁ Λίντσαϊ. Ἡ ἐπίμονη προπαγάνδα δέν τοὺς ἔκανε καμμιὰ ἐντύπωση. Στὸ Σύνταγμα Ἀναγνωρίσεως πού ἀκολούθησε τὰ θωρακισμένα στὴν Θήβα ὑπηρετοῦσαν τρεῖς ἄνδρες πού ἦσαν μέλη τοῦ Κ.Κ. Βρετανίας. Κι' αὐτοὶ πολέμησαν τὸν ΕΛΑΣ ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι.

πρὸς τὸ φράγμα τοῦ Μαραθῶνα. Καὶ ἀπὸ κεῖ, μέσω τῆς Κηφισίας πρὸς τὴν Ἀθήνα. Ἐπίσης τὸ Σύνταγμα Ἀναγνωρίσεως ἐκκαθάρισε τὴν περιοχὴ νοτιοανατολικά τῶν Ἀθηνῶν.

Τὴν 10ην Ἰανουαρίου μιά μοῖρα τεθωρακισμένων καὶ ἓνα τάγμα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας πέρασε ἀπὸ τὰ Μέγαρα καὶ ἔφθασε στὸν Ἰσθμὸ τῆς Κορίνθου ὅπου συνάντησε ἀξιόλογη ἀντίστασι. Μία ἄλλη μοῖρα συνάντησε ἰσχυρὴ ἀντίστασι στὴν Χαλκίδα. Ἐξ ἄλλου, ἄλλη μιά ἰσχυρὴ μονάδα τεθωρακισμένων καὶ

κτικὰ πρὸς τὴν πόλι. Πλησίασαμε πρὸς τὴν ἀκτὴ μὲ ὅλα μας τὰ φῶτα ἀναμμένα καὶ ρίξαμε τοὺς ἰσχυροὺς προβολεῖς στὶς πλαγιές. Αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νά σταματήσῃ τὴν λαμπαδηφορία. Οἱ γραμμὲς μὲ τοὺς ἀναμμένους δαυλοὺς διαλύθηκαν...

Ὁ συνταγματάρχης Νέλσον Τάυλερ ἀπὸ τὸ Ντέβον, πού ὑπηρετοῦσε τότε σὰν ἀνθυπολοχαγὸς στὸ μηχανικὸ τῆς 4ης Μεραρχίας θυμᾶται:

— Οἱ ἐλασίτες εἶχαν περικυκλώσει τὴν πόλι, ὥπου ἐμφανίσθηκε τὸ «Αἶας» μαζί μὲ

Μία ἀκόμη φωτογραφία ἀπὸ τὴν τραγικὴν ἐκείνην περίοδο τῶν μεγάλων γεγονότων. Ἐξ ἀριστερῶν ὁ στρατηγὸς Δράκος, ὀφιοφυρῶν Στρατιωτικῶν, ὁ στρατηγὸς Σκόμπη, ὁ τότε πρωθυπουργὸς ναύαρχος Π. Βούλγαρης, ὁ Βρεταννὸς ναύαρχος σέρ Τζῶν Κάνινγκχαμ, ἀρχηγὸς συμμοχικῶν δυνάμεων Μεσογείου, ὁ φιλέλληνας Βρεταννὸς ναύαρχος Τέρνερ, ἀρχηγὸς τῆς βρεταννικῆς ἀποστολῆς εἰς τὸ Πολεμικὸν μας Ναυτικόν, ὁ τότε πλοίαρχος Π.Ν. καὶ ἤδη ναύαρχος ἐ.ἀ. κ. Γ. Λαμπρινόπουλος, ὑπουργὸς παρὰ τῶν πρωθυπουργῶν, Συγκοινωνιῶν καὶ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας (μόλις διακρινόμενος) καὶ ὁ τότε νομικὸς σύμβουλος τοῦ ἀντιβασιλέως Δασμασκηνοῦ καὶ ἤδη καθηγητῆς-πρέσβους κ. Ἰω. Γεωργιάκης. Εἰς τὸ βάθος ἀριστερὰ διακρίνεται ὁ τ. ὑπουργὸς-ναύαρχος, Ἰω. Τούμπας, τότε ἀρχιεπιστολεὺς τοῦ Στόλου.

πεζικοῦ ἀνοίξε τὸ δρόμο πρὸς τὴν Λαμία.

Ἐξ ἄλλου, στρατηγικὲς κινήσεις ἔκαναν ἡ μὲν 4η Ἰνδικὴ μεραρχία στὴν Πελοπόννησο ἡ δὲ 46η στὴν Θεσσαλονίκη.

Τὴν 12ην Ἰανουαρίου ὅλες οἱ πόλεις στρατηγικῆς σημασίας τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἡ πλησίαζαν νά βρεθοῦν ὑπὸ τὸν πλήρη ἔλεγχο τῶν Βρετανῶν.

★

Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, ἡ 139η ταξιαρχία ὑπὸ τὸν Μπλόκ ἐκίνησε μέσα σὲ πλοία γιὰ τὴν ἀπειλούμενη ἀκόμη Πάτρα. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ καταδρομικοῦ «Αἶας» ἐκεῖ ἦταν σὰν νὰ παρυσιασθῇ ἓνας σιδηρόφρακτος ἵπποτης γιὰ νά φονεῖσῃ τὸν φοβερὸ δράκοντα. Καθὼς πλησίαζε πρὸς τὴν ἀκτὴ τὸ καταδρομικὸ φαίνονταν σχηματισμοὶ τῶν ἐλασιτῶν νά κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ γύρω ὄψωματα.

Ὁ Τόμας Μούρρις, μέλος τοῦ πληρώματος τοῦ «Αἶας» θυμᾶται:

— Φτάσαμε περίπου στὶς ὀχτὼ τὸ βράδυ. Διακρίναμε στὶς πλαγιές τῶν βουνῶν κάτι σὰν λαμπαδηφορία. Ἦταν οἱ ἀντάρτες πού κατέβαιναν ἐπιδει-

κτικὰ ἀντιτορπιλλικά. Ἐπίσης ἦρθαν καὶ μερικὰ «Μπωφαίτερς» καὶ ἔκαναν ψεύτικες καταδύσεις καὶ ἐπιθέσεις.

Ὁ Τάυλερ εἶχε ἐπιστρέφει πρὶν ἀπὸ μερικὲς ἡμέρες μόνον στὴν Πάτρα μὲ τὴν διμοῖριά του. Προηγουμένως ἦταν στὸ Μεσολόγγι, ὅπου ἔκανε ἐκκαθάρισις ναρκῶν. Χαρακτηριστικὰ λέει ὅτι «ἔβγαζε νάρκες ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Μπάουρον»!

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Τάυλερ εἶχε πολλὰς σχέσεις μὲ τὸν ἀρχηγὸ τῆς κομμουνιστικῆς «Πολιτοφυλακῆς» (εἶχαν φάει μαζί καὶ εἶχαν πάει γιὰ ψάρεμα παρέα) ἐν τούτοις δυὸ φορές βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὰ πυρὰ μονάδων τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ἐνας ἄλλος Βρεταννὸς πού ὑπηρετοῦσε στὴν Πάτρα, ὁ Τόμας Οὐάλλις, λοχίας τότε τῶν «Κάμερον» ἀφηγεῖται:

— Τὶς πρώτες μέρες τοῦ Ἰανουαρίου, ἡ κατάστασι στὴν Πάτρα ἦταν πολὺ σοβαρή. Εἶχαμε διπλὴ σκοπιὰ στὴν προκυμαία, ἐνῶ οἱ φρουροὶ τοῦ ΕΛΑΣ ἦσαν μόνο μερικὰ μέτρα πρὸς τὸ πέρα. Θυμᾶμαι ὅτι τακτικὰ πηγαίναμε μὲ τὰ πόδια μπροστὰ ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΗ ΚΟΤΗΣ
«ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

μας. Οἱ δρόμοι γέμιζαν κόσμο. Ἡ παραμικρὴ λανθασμένη ἐνέργεια ἀπὸ μέρους μας καὶ θὰ ἀρχίζε ἀμέσως φασαρία καὶ διαδηλώσεις. Ὅλοι μας εἶχαμε τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ ταξίαρχος διοικητῆς μας ἔπαιζε μὲ μαεστρία τὸ «παιγνίδι» του. Κέρδιζε χρόνο, ὥσπου νά ἐτοιμασθοῦμε, γιὰ νά τοὺς ἀντιμετωπίσουμε.

Ὁ ταξίαρχος Χάντ, ἐξ ἄλλου, ἀνακουφίσθηκε πραγματικά, ὅταν δέν ἦταν ἀναγκασμένος νά παίξῃ τὸ «παιγνίδι» του. Ὁ Σκόμπη τοῦ ἔδωσε πλήρη ἐξουσιοδότησι νά ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάστασι δυναμικά. Ἐπίσης τὸν γέμιος αἰσιοδοξία ἡ εἰδήσις ὅτι θὰ ἐργόταν πρὸς ἐνίσχυσίν του ἡ 139η ταξιαρχία μὲ δυὸ μοῖρες τεθωρακισμένων καθὼς καὶ μιά ταξιαρχία τῆς Ἐθνοφρουρᾶς. Τώρα δέν ἦταν ἀνάγκη νά καλοπιάνη ὁ Χάντ τοὺς ἐπιθετικούς καὶ περιφρονητικούς ἐλασίτες! Ἐξ ἄλλου, ἡ μάχη πλησίαζε. Ἦταν φανερὸ ἀπὸ τίς προετοιμασίες τοῦ ΕΛΑΣ.

Λόγω τοῦ ὅτι οἱ προσπάθειες τῶν Ἀγγλῶν στὴν Πάτρα ἦταν νά ἀποφευχθῇ ἡ σύγκρουσις, ὁ ΕΛΑΣ εἶχε συνεχῶς τὴν πρωτοβουλία. Ἐξ ἄλλου, οἱ ἐλασίτες πού κυκλοφοροῦσαν μὲ πολιτικά μέσα στὴν πόλι ἤξεραν τίς θέσεις καὶ τίς δυνάμεις τῶν Ἀγγλῶν. Ὁ Χάντ εἶχε ἐτοιμάσει ὅλα τὰ σχέδια τῶν ἐπιχειρήσεων μὲ κάθε δυνατὴ μυστικότητα. Ὅμως, ἡ ἐντολὴ ἦταν νά ἀναλάβῃ ἀρχηγὸς τῶν ἐπιχειρήσεων ὁ Μπλόκ, ὅταν θὰ ἐρχόταν.

Ἔτσι, τὴν 9ην Ἰανουαρίου φάνηκαν στὸν ὀρίζοντα, πρὸς τὸ Ἴονιο, οἱ σιλουέττες τῶν μεταγωγικῶν. Κανένας δέν μπορούσε νὰ μὴ ἀντιληφθῇ τὴν σημασία τῶν ἀφίξεων αὐτῶν. Σχεδὸν τὴν ἴδια ὥρα ἔφθασαν στὸ ἀρχηγεῖο τοῦ Χάντ ὁ δήμαρχος καὶ ὁ μητροπολίτης γιὰ νά προσφέρουν τίς καλὰς τοὺς ὑπηρεσίες σὰν μεσολαθεῖς.

Σὲ λίγο τὰ «Σέρμαν» διέσχισαν τὴν προκυμαία μὲ τὰ κανόνια τους ἐτοιμα.

Ὁ Ἀλαν Μπλόκ, ὁ νικητῆς τοῦ Πειραιῶς —πού εἶχε δοθῇ ἡδὴ τὸ ὄνομα τὸς δρόμο τῆς πόλεως— δέν ἔτρεφε αὐταπάτες σχετικὰ μὲ τίς μικροπονηριές τῶν ἐλασιτῶν. Ὅταν ἔσπευσε ἀντιπροσωπεῖα τοῦ ΕΛΑΣ νά «διαμαρτυρηθῇ» γιὰ τὴν παρουσία του στὴν Πάτρα, τοὺς εἶπε χωρὶς περιστροφές:

— Σὰς δίνω εἰκοσιτέσσερις ὅρες καιρὸ, γιὰ νά ἀποσυρθῇ ἀπὸ τὴν πόλι. Ἀδειάστε μου τὴ γωνιά!

(Συνεχίζεται)

Πώς έσώδη ή Έλλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

81ον

Οί κομμουνιστές, μέ την τακτική των διαμαρτυριών, της «όργης» και των παρελκύσεων, ζήτησαν επιμόνως νά «συζητηθῇ» τό θέμα. Άλλά ό ταξίαρχος Μπλόκ άκούγε άσυγκίνητος.

—“Αν δέν φύγετε, μέσα στην προθεσμία πού σάς δίνω, θά άντιμετωπίσετε τις συνέπειες.

“Ο ΕΛΑΣ άπεσύρθη από την περιοχή των Πατρών τά ξημερώματα της έπομένης.

Ευθύς αμέσως, ή 11η ταξιαρχία του Χάντ βγήκε από τους καταυλισμούς της και προχώρησε προς τά νοτιοανατολικά, όπου συνάντησε ισχυρή δύναμι του ΕΛΑΣ. Την 13ην Ιανουαρίου, ό Χάντ διέταξε νά περικυκλωθῇ ό ΕΛΑΣ και νά άφοπλισθῇ. Μέσα σέ τρεις ημέρες οί Κάμερονς είχαν φθάσει στά Καλάβρυτα.

Είναι γεγονός ότι σέ μερικά χωριά οί έλασίτες προέβαλαν κάποια άντίσταση. Οί έχθροπραξίες πού άκολουθήσαν είχαν σάν άποτέλεσμα σαθάρές άπώλειες του ΕΛΑΣ και κάπως έλαφρότερες των Βρετανιών.

Άλλά, έπειδή ήταν πιά επικείμενη ή ύπογραφή της άνακωχής, ό Χάντ έλαβε διαταγή νά σταματήσῃ κάθε δράσι στην Πελοπόννησο και άφησε τόν ΕΛΑΣ νά άποσυρθῇ χωρίς παρενόχλησι.

“Η έπίσημη ιστορία της 4ης Ινδικής Μεραρχίας άναφέρει: «Ούτω έληξεν ένα έπεισόδιον κατά τό όποιον οί Ινδοί και Βρετανοί στρατιῶται έδοκιμάσθησαν σχεδόν πέραν των όρίων της άντοχής των, αλλά χάρις εις την άντοχήν και την πειθαρχίαν των έπέτυχον του σκοπού των».

“Η Κεντρική Έπιτροπή του ΕΑΜ προσεπάθησε νά καλύψῃ τό γεγονός ότι ή ήττα του «Έλληνικού Λαϊκού Άπελευθερωτικού Στρατού» ήταν πλήρης και άπόλυτη, μέ τό νά πείσῃ τόν Σκόμπη νά συζητήσῃ τους παλαιότερους όρους τους όποιους είχαν δεχθῇ ό Άλεξάντερ και ό Μάκ Μίλλαν και πού ό Δαμασκηνός τους είχε έγκρίνει. Συμφώνως μέ τους όρους αούτους ό ΕΛΑΣ έπρεπε νά άποσυρθῇ από την Άττική και νά καταθέσῃ τά όπλα στην περιοχή των Άθηνών. “Ο Σκόμπη συνώδευσε τόν Άλεξάντερ και τόν Μάκ Μίλλαν στο άεροδρόμιο την 8ην Ιανουαρίου. Λίγο άργότερα έκανε μιá βόλτα μέ τά πόδια στην πλατεία Όμοιοίας.

«Μάς έπεφύλαξε τόσο θερμή ύποδοχή ένα μεγάλο πλήθος, ώστε άναγκασθήκαμε νά στείλουμε νά έλθῃ γιά νά μάς παράλāθῃ ένα αούτοκίνητο», σημειώνει στο ήμερολόγιό του.

Πράγματικά, ό Σκόμπη είχε γίνει πιά ό ήρωας των Άθηνών. Δέν μπορούσε νά έμφανισθῇ στους δρόμους χωρίς

νά γίνῃ άντικείμενο-ένθουσιωδών έκδηλώσεων.

Την έπομένη ήμέρα ό Σκόμπη σημείωσε στο ήμερολόγιό του «πολύ ένδιαφέρουσες έξιελίξεις» στην περιοχή της Θεσσαλονίκης όπου ή κατάσταση εξακολουθούσε νά είνai ρευστή. Οί ήγέτες της ΕΛΔ, του ΣΚΕ και του ΑΓΕ, τριών φιλελευθέρων πολιτικών σωμάτων πού συνεργάζονταν στο ΕΑΜ μέ τό ΚΚΕ, είχαν διαχωρίσει δημοσίως την θέση τους.

«Αναλάβαμε υπό την προστασίαν μας τους άρχηγούς των και μετεφέρθησαν άεροπορικώς στην Άθήνα», έγραψε ό Σκόμπη. Έπίσης συμπλήρωσε:

«“Ο Παρτσαλίδης και ένας ταγματάρχης έφθασαν στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρεταννία» μέ λευκή σημαία. “Ο Ζεϋγος και ένας άλλος έφθασαν άργότερα. Είχαν έγγραφα έξουσιοδότησεως από την Κεντρική Έπιτροπή του ΕΛΑΣ και θέλουν νά συζητήσουν τους όρους της άνακωχής».

“Ο Πλαστήρας είχε πεισθῇ ότι τό ΚΚΕ είχε άρχίσει πιά νά «σπάζῃ».

«Άπεφάσισα νά θέσω νέους όρους και νά ζητήσω την έκκένωσι του Βόλου, άκόμη και της Θεσσαλονίκης καθώς και των γύρω περιοχών μέ άκτίνα 15 μιλίων», έγραψε ό Σκόμπη. «Άλλά ό “Αλεξ και ό Μάκ Μίλλαν έχουν περιπλέξει κάπως την κατάσταση μέ τό νά τηλεγραφήσουν στο Λονδίνο τους άρχικούς όρους. Άπέστειλα ένα «άκρως έπείγον» σήμα προς τόν “Αλεξ και ζήτησα από τόν Λήπερ νά κάμῃ τό ίδιο και στο ύπουργείο Έξωτερικών».

“Ο Παρτσαλίδης και ό Ζεϋγος ώδηγήθησαν στο άρχηγείο του Σκόμπη, όπου συνάντησαν τόν νέο άρχηγό του έπιτελείου του ταξίαρχο Χιού Μαιηνγουώρικ. Μετά την συνάντησι μέ τόν Τσῳρτσιλ, οί άντιπρόσωποι του ΕΛΑΣ είχαν δεχθῇ μέ δηλώσεις τους τους όρους του Σκόμπη.

“Ομως, τώρα, τά πράγματα είχαν πάρει διαφορετική τροπή. Δέν θά άφηνε ό Σκόμπη στόν ΕΛΑΣ ένα γερό πόδι πάνω στο όποιο θά μπορούσε νά σταθῇ.

«Είδα τόν Παρτσαλίδη, τόν Ζεϋγο και τόν ταγματάρχη Μακρίδη την 11.00», γράφει στο ήμερολόγιό του. «Έπιβεβαίωσα τά έγγραφα τους και την πλήρη έξουσιοδότησί τους νά συζητήσουν. Έπίσης εξακρίβωσα ότι ήλθαν νά συζητήσουμε τους δικούς μου όρους».

Τό άπόγευμα της ίδιας ήμέρας —10 Ιανουαρίου— ό Σκόμπη έστειλε τηλεγράφημα στόν Τσῳρτσιλ πού τόν πληροφορούσε ότι, αν δέν του έδιδαν άλλες οδηγίες, έκρινε έπιβεβλημένο νά προτείνῃ νέους όρους. Την ίδια ήμέρα σημειώνει:

(Συνεχίζεται)

Πῶς ἐσώδην ἡ Ἑλλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

82ον

«Περὶ τὴν 16.30 ὥραν ἔλαβα ἀπάντησιν εἰς τὴν ὁποίαν ὁ πρωθυπουργὸς μοῦ δίδει, σχεδὸν «ἐν λευκῷ» ἐξουσιοδότησιν».

Ὁ Μάκ Μίλλαν ἔγραψε:

«Ὁ ΕΛΑΣ πιέζει τώρα τὸν Σκόμπη νὰ σταματήσουν οἱ ἐχθροπραξίες. Ἡ ἀντιπροσωπεία των, ὑπὸ τὸν Ζεῦγον, διεκήρυξε ὅτι εἶχαν δεχθῇ τοὺς ὅρους τοῦ στρατηγοῦ. Ἀλλὰ, ὅπως συνήθως, ἔθεσαν καὶ δικούς τους ὅρους, ἀνεκίνησαν τὸ ζήτημα τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς. Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη εἶπε ὅτι τὰ ζητήματα αὐτὰ ἀφοροῦσαν ἀποκλειστικῶς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν. Ὁ Ἀντιθασιλεύς δὲν ἐδέχθη νὰ συναντήσῃ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐξέφρασε πάντως τὴν χαρὰν τοῦ «διὰ τὴν προθυμότητά των» νὰ συζητήσουν τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν».

Ὁ Σκόμπη, τὴν ἴδια ἡμέρα, σημειώνει:

«Μετέβην εἰς τὴν πρεσβείαν καὶ ἔλαβα λεπτομερείας διὰ τὴν σύνταξιν τῶν νέων ὁρῶν, ἐν ὧσιν τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἐχθρὸς κρατεῖ τώρα αἰχμαλώτους καὶ ὁμήρους».

Δὲν ἦταν, ὁμως, τώρα πιά δυνάτὸν νὰ ὑποδοθῶν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΛΑΣ ὅτι περιμέναν νὰ συζητήσουν τοὺς ὅρους τῆς ἀναγκῆς «ἀπὸ θεσέως ἰσχύος». Ἡ ὥρα τῶν ἡμερῶν ἦσαν πασιφανές. Ἐπίσης δὲν εἶχαν τρόπο νὰ κρύψουν τὶς φρικαλεότητες ποὺ εἶχαν διαπράξει. Ὁ Σκόμπη εἶχε κάθε δικαιολογία νὰ προβάλλῃ σκληρότερος ὅρους.

Ἐφ' ὅσον οἱ δυνάμεις τοῦ εἶχαν ἤδη ἀπομακρύνει τὸν ΕΛΑΣ ἀπ' ὅλην τὴν Ἀττικὴν, εἶχαν καταλάβει τὴν Θήβα, τὴν Λειβαδίαν καὶ εἶχαν προχωρήσει πρὸς τὴν Χαλκίδα καὶ τὴν Λαμία, ἐδήλωσε ὅτι ἦταν ἀποφασισμένος νὰ συζητήσῃ μόνον σὰν νικητὴς πρὸς ἡττημένους.

Ἀνέθεσε τὸν ἀποτόμομο, ἁπλοῦς καὶ μονοκόμματο Μαίηγουωρικ (ποὺ τὸν ἤξερε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Τομπρούκ) νὰ συντάξῃ ἐκεῖνος τὸ κείμενον τῆς συμφωνίας ἀναγκωχῆς.

Ὁ Μαίηγουωρικ θυμάται:

—Ὁ Σκόμπη τοὺς εἶχε βαρεθῇ. Εἶχε σιχαθῇ τοὺς «ἐλιγμούς» τους, τὴν διπροσωπεία τους, τὴν κωνηριὰ τους καὶ δὲν δέχθηκε πᾶν τὸς συναντήσῃ. Φέρθηκα παγερά καὶ ἀπότομα πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΛΑΣ. Ἦξερα ὅτι ἤθελαν νὰ καπνίσουν, ἀλλὰ τοὺς εἶπα: «ὅταν συζητοῦν συναφῶν ἀναγκωχῆς οἱ ἄνθρωποι δὲν καπνίζουν»! Τοὺς ἔδιναν νὰ καταλάβουν ὅτι ἦταν «ἄτακτα παιδιά». Πρὶν ἀπὸ λίγον καιρὸ, ὅταν εἶχαν ἐπαφῆς μὲ τὸν Σαράφη, μοῦ ἔδωσε τὴν ἐντύπω-

σιν ὅτι ἦταν ἓνας ἄνθρωπος ποὺ σὲ καμμιὰ περίπτωσιν δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ ἔχῃς ἐμπιστοσύνη.

»Ἐφθασαν περὶ τοὺς 10 τοὺς βράδην καὶ θυμᾶμαι ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις συνεχίσθησαν ὅλη τὴ νύκτα. Τὸ πρωὶ σταματήσαμε λίγο γιὰ πρόγευμα καὶ συνεχίσαμε. Οἱ διαπραγματεύσεις κράτησαν ὅλη τὴν ἐπόμενη ἡμέρα. Καταλήξαμε τελικὰ σὲ συμφωνία τὶς πρώτες πρωινές ὥρες τῆς 11ης Ἰανουαρίου. Ἦταν ἓνα εἶδος «παιγνιδίου». Ξαναγυρῶσαμε στὰ ἴδια σημεῖα. Διαφωνοῦσαμε, συμφωνοῦσαμε καὶ πάλι διαφωνοῦσαμε. Προσπαθοῦσαμε νὰ κερδίσουμε «πόντους» ὁ ἓνας εἰς βάρος τοῦ ἄλλου».

Ὁ Ζεῦγος, ὁ φανατικὸς κομμουνιστὴς δάσκαλος, ἀρχίζει νὰ κώνει ἰδεολογικὰ διὰ τὴν ἑλπίδα. Ἀλλὰ ὁ Μαίηγουωρικ τὸν «ἀνακαλοῦσε» στὴν τάξιν. Δὲν εἶχαν συγκεντρωθῇ ἐκεῖ γιὰ νὰ λύσουν «ἰδεολογικὰ προβλήματα».

Αὐτὴ ἡ «σύσκεψιν» ἔχει οὐσιαστικὴ ἱστορικὴ σημασία. Ἦταν ἡ πρώτη μεταξὺ ἐκπροσώπων τῶν κομμουνιστῶν καὶ τῆς Δύσεως.

Ὁ Μαίηγουωρικ, παρὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν σιγουριά ποὺ ἔδειχνε, εἶχε ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι «τὰ χέρια τοῦ ἦσαν δεμένα». Ἦξερε ὅτι ἔπρεπε νὰ καταλήξῃ σὲ συμφωνία καὶ μάλιστα μέσα σὲ καθωρισμένη χρονικὴ προθεσμία.

Ὁ Τσῶρτσιλ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ἀναγγεῖλῃ ἀναγκωχὴ ὅταν θὰ ἀρχίζε ξανά τὶς ἐργασίες τοῦ τῆς βρετανικοῦ Κοινοβουλίου τὴν 16ην Ἰανουαρίου. Τὴν εἶχε ἀνάγκη αὐτὴ τὴν ἀναγκωχὴ. Ὁ Ἀνιούριν Μπῆθαν καὶ οἱ ἄλλοι ἀριστεροὶ βουλευταὶ εἶχαν ἐντείνει τὶς προσπάθειάς τους νὰ ἀναγκάσουν τὸν Ἰντὸν τὸν Μάινγουωρικ τοὺς ἔργατικούς ποὺ μετεἶχαν τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνότητος νὰ ἀποχωρήσουν, πράγμα ποὺ θὰ δημιουργοῦσε κυβερνητικὴ κρίσιν, ἐνῶ ὁ πόλεμος συνεχιζόταν.

Οἱ «Τάιμς» καὶ οἱ ἄλλες φιλοεαμικὲς ἐφημερίδες συνέχισαν νὰ καταδικάζουν τὴν βρετανικὴ παρέμβασιν στὴν Ἑλλάδα.

«Ὅλα ὅσα εἶχαν εἰπωθῇ καὶ γραφῇ — ὅτι δὲν εἶχαμε τὸ δικαίωμα νὰ κάνουμε αὐτὸ ποὺ κάναμε καὶ ὅτι ὁ Σαράφης ἦταν μεγάλος ἥρωας — καθιστοῦσαν τὸ ἔργον μου πολὺ δύσκολον», ἀναφέρει ὁ Μαίηγουωρικ. «Οἱ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ὁποίους διαπραγματεύομαι τὸ ἀξιοποιοῦσαν αὐτὸ μὲ τὸν καλύτερον τρόπο», συμπληρώνει.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσωδην ή 'Ελλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

83ον

Την 11ην 'Ιανουαρίου ο Σκόμπη γράφει στο ημερολόγιό του: «Η συμφωνία της ανακωχής υπεγράφη από μένα και τούς τέσσερις αντιπροσώπους του ΕΛΑΣ. Οί όροι στρατιωτικώς είναι ικανοποιητικοί και προβλέπουν την επιστροφή όλων των αιχμαλώτων μας. Δεν ρυθμίζουν, όμως, το πρόβλημα των ομήρων. 'Αλλά για λόγους που άφορούν την πολιτικήν της κυβερνήσεώς μας, υποχρεώθηκα να κάμω ανακωχή και να άφήσω άπ' έξω αυτό το ζήτημα. Ο 'Αντιβασιλεύς και ο Πρωθυπουργός, βεβαίως, στενοχωρήθηκαν πάρα πολύ».

Ο Λήπερ έγραψε άργότερα:

«Ο Μαϊνγγουώρικ έκανε έπίμονες, άπεγνωσμένες προσπάθειες, όπως με έληροφορήσε ο Σκόμπη, να προσθέσει στους όρους της ανακωχής και την επιστροφή των 'Ελλήνων ομήρων. 'Αλλά, στο σημείο αυτό οί έλασίτες ήσαν ανένδοτοι. Προτιμούσαν να σταματήσουν τις διαπραγματεύσεις παρά να δεχθούν αυτό τον όρο».

Ο ίδιος ο Μαϊνγγουώρικ πάλιν στο σημείο αυτό θυμάται:

«Ο Πρωθυπουργός (ο Τσώρτσιλ) μās πίεζε να κάνουμε ανακωχή. Συνεχώς έρχονταν τηλεγραφήματα που τονίζαν την σπουδαιότητά της. Έγινε γρήγορα άντιληπτό ότι όλα θα γκρεμίζονταν άν επιμέναμε στο ζήτημα των 'Ελλήνων ομήρων. 'Αλλωστε δεν ξέραμε πόσοι είναι. Καί άν ζητούσαμε να μās πληροφορήσουν τον αριθμό τους δεν θα μπορούσαμε να είμαστε βέβαιοι ότι αυτός ο αριθμός ήταν σωστός. Έκρινα ότι δεν μπορούσαμε να βρούμε άκρη σ' αυτό το πρόβλημα».

Σχετικά με την ανακοίνωση των άποτελεσμάτων των διαπραγματεύσεων στον Δαμασκήνο και στον Πλαστήρα, ο Λήπερ έγραψε:

«Όταν ο στρατηγός Σκόμπη έξήγησε τους όρους της στρατιωτικής συμφωνίας στον 'Αντιβασιλέα και τον Πρωθυπουργό και οί δύο φάνηκαν ένθουσιασμένοι. Στήν συνέχεια, έγώ ανέλαβα να έξηγήσω ότι, παρά τις προσπάθειές μας, δεν είχαμε επίτυχει την άπελευθέρωση των 'Ελλήνων ομήρων. Ο Πλαστήρας μās έρριξε μια θυμωμένη ματιά και κάτι μουρμούριζε στον 'Αντιβασιλέα. Έκείνος έμεινε μερικές στιγμές σιωπηλός. Έπειτα μίλησε με έξαψι, με ζωνήρη συγκίνηση. Είπε ότι ή ένέργεια αυτή του ΕΛΑΣ να πάρη ομήρους ήταν βάρβαρη και άπαράδεκτη και ότι ή επιστροφή τους θα έπρεπε να άπαιτηθώ».

— Πάντως, συνεπλήρωσε, ή Μεγάλη Βρετανία έχει κάνει τόσα πολλά για την 'Ελλάδα,

ώστε είμαι άναγκασμένος να δεχθώ σαν ικανοποιητικούς τούς όρους που μου φέρνεται.

Η πικρία του ιερωμένου 'Αντιβασιλέως άντικατοπτρίζεται από την άνταπόκρισι του Κάπελ στο «Νταϊηλυ Τέλεγκραφ»:

«Για το χατήρι τίνος θυσίασθηκαν όλοι αυτοί οί δύστυχοι, βασανισμένοι 'Ελληνες; Μά, για το χατήρι των άριστέρων στο Λονδίνο, που συνεχίζουν να χαλούν τον κόσμο. Καί για τούς δημοσιογράφους που έξακολουθούν να παραποιούν τά γεγονότα. Αυτό είναι κάτι το μοναδικό στην ιστορία μας, αυτή ή θυσία της τιμής μας στο βωμό της κοινοβουλευτικής σκοπιμότητας και του δημοσιογραφικού θορύβου».

Επίσης ο Κάπελ είπε στον Χόαρ των «Τάιμς»:

— Προτείνω, άπόψε, πρίν κοιμηθής να θυμηθής ότι άν ύπάρχη ένας μόνο άνθρωπος που είναι υπεύθυνος για την έγκατάλειψι στην τύχη τους αυτών των ομήρων, ο άνθρωπος αυτός είσαι έσύ.

Το ΚΚΕ είχε δεχθώ τούς όρους που επέβαλλαν να άποσυνρθή πλήρως ο ΕΛΑΣ από όλη την Νότιο 'Ελλάδα σέ μια γραμμή που καθοριζόταν από τις περιοχές 'Ιτέα, 'Αμφισσα, Φάρσαλα, Βόλος. Θά έξεκένωναν έπσης τις Κυκλάδες, τις Σποράδες και τά νησιά του 'Ιονίου.

Τώρα, το μόνο που έμενε ήταν να πληροφορηθώ ο έξω κόσμος τις άπίστευτες φρικαλεότητες που είχαν διαπράξει οί κομμουνιστά τόσο έναντίον των 'Ελλήνων όσο και έναντίον των Βρετανών. Όμως, παρά το γεγονός ότι οί Βρετανοί που είχαν ζήσει τά γεγονότα, είχαν μάθει την άπαίσια αλήθεια, ή φιλοελασίτικη φατρία στο Λονδίνο δεν ήθελε να την παραδεχθώ.

Ο Τσώρτσιλ είπε στην Βουλή, την 18ην 'Ιανουαρίου:

— Γίναμε δεκτοί με λουλούδια και με ζητωκραυγές. Καί έμεις οί Βρετανοί —οί άπαίσιοι Βρετανοί, όπως μās άπεκάλεσαν μερικοί 'Αμερικανοί άνταπόκριται, των οποίων τά δνόματα είναι γνωστά στην Βουλή και με την συμφωνία μερικων δικων μας— δεν κάναμε τίποτα περισσότερο από το να διανέμωμε έφόδια... Όλον αυτόν τον καιρό, οί κατευθυνόμενες από τούς κομμουνιστάς δυνάμεις συνέχιζαν να κατέρχονται από το βορρά.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσώθη η Έλλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

84ον

Ήταν άγώνας, για να έμποδι-
σθή μιιά άπαίσιια σφαγή στο
κέντρο των Άθηνών, κατά την
όποια κάθε μορφή κυβερνήσε-
ως θα παρασυρόταν και θα δια-
λυόταν για να έγκατασταθή ο
γυμνός, θριαμβευτής Τροσκι-
σμός. Ωστόσο, χάρις στις προσ-
πάθειές μας και χάρις σε μιιά
δράκα Βρετανών στρατιωτών
έπι τόπου, έσώθη η Άθήνα και,
όπως σταθερά πιστεύω, ολόκλη-
ρη η Έλλάς.

Ο Τσώρτσιλ περιέγραψε κα-
τόπιν την τύχη των Ελλήνων
ομήρων. Και εκείνων που σκο-
τώθηκαν και εκείνων που μετε-
φέρθηκαν γυμνοί και ξυπόλη-
τοι στα χιόνια των έλληνικών
βουνών. Όταν, όμως, άρχισε
να περιγράφη φρικιαστικές λε-
πτομέρειες διαφόρων περιπτώ-
σεων, ο Σκόμπς κομμουνιστής
Γουίλλυ Γκάλλαχερ φώναξε ει-
ρωνικά:

— Έν τάξει. Πές μας την πα-
λιά, γνωστή ιστορία. Δεν πει-
ράζει, έχουμε άκούσει κι' άλ-
λες φορές αυτά τα ψέματα.

Ο Τσώρτσιλ συνέχισε ήρεμα:

— Του λέω την αλήθεια. Κι'
αυτός τη φοβάται την αλήθεια.
Θά τού κάνω και μιιά προει-
δοποίησι: Πρόκειται να έπακο-
λουθήσουν πολύ περισσότερα...
Οι αίχμαλτοι θα ξαναγυρί-
σουν, σε λίγο, στην πατρίδα και
η αλήθεια θα γίνη γνωστή.

Η συζήτησις στην Βουλή άρ-
χισε με έρώτησι τού πού μαχη-
τικού αντιπάλου τού Τσώρτσιλ,
τού Έμάνουελ Σίνγουελ, πού
φώναξε:

— Είχε τó δικαίωμα ο στρα-
τηγός Σκόμπς, ένας στρατιω-
τικός, να αναμιχθή σε πολιτι-
κές υποθέσεις:

Ο Τσώρτσιλ άποκρίθηκε εις
την έρώτησι αυτή:

— Κατά την γνώμη μου τά
κατάφερε περίφημα.

Επίσης ο Τσώρτσιλ άνέφερε
την έντυπωσιακή σε όγκο δια-
δήλωσι τού λαού των Άθηνών
για να έκφράση την εύγνωμο-
σύνη γι' αυτό πού είχαν κάνει
οί Βρετανοί ειδικά και ο Σκό-
μπς ιδιαίτερα. Ο Σκόμπς έ-
γραψε με κατάπληξι σχεδόν στο
ημερολόγιό του την 14ην Ια-
νουαρίου 1945:

«Μιά τεράστια διαδήλωσι,
κάπου ένα τέταρτο τού έκατομ-
μυρίου άτομα. Πολύ ήσυχη και
πειθαρχημένη. Κατά τó πλει-
στον άνθρωποι άπό τις πτω-
χότερες τάξεις. Έφθασαν μπρο-
στά στο άρχηγείο μου. Άναγ-
κάσθηκα να βγώ στο μπαλκó-
νι και να τούς μιλήσω. Ο δή-
μαρχος των Άθηνών άνηγγειλε
ότι έγώ είμαι ο έλευθερωτής
των Άθηνών!»

Καθώς συνεχιζόταν η συζή-
τησι στη Βουλή των Κοινοτή-
των, ο Τσώρτσιλ διηγήθηκε την
φρίκη των μαζικών τάφων στο
Παρίστέρι και την πορεία θα-
νάτου των ομήρων στα βουνά.
Στόν κατάλογο της φρίκης πού

ένέσπειρε ο ΕΛΑΣ, ο Κουίντιν
Χόγκ προσέθεσε:

— Αλήθεια, μήπως νομίζει
κανείς ότι τó βρετανικό έθνος
στο σύνολό του — άκόμη και
τά έντιμότερα μέλη της αντι-
πολιτεύσεως — πρόκειται να
βρούν ένα λόγο έστω για να
πουν υπέρ των ανθρώπων πού
έκαναν τέτοιες πράξεις;

Ο Γουίλλυ Γκάλλαχερ τινά-
χθηκε όρθιος και φώναξε:

— Έχουν;

Ο Χόγκ είπε με καυστική ει-
ρωνεία:

— Τίποτε δεν είναι περισσό-
τερο άξιοσημείωτο στην στάσι
τού έντιμοτατού βουλευτού άπό
τό Φάιφ (τού Γκάλλαχερ) άπό
τόν σκεπτικισμό με τον όποίο
βλέπει τις περιγροφές των πρώ-
των σελίδων, οι όποιες προέρ-
χονται άπό μäs, και την εύπι-
στία με την όποια δέχεται ότι
δήποτε προέρχεται άπό την άλ-
λη πλευρά.

Όπως και αν έχη τó ζητη-
μα, οι περισσότεροι άπ' αυτούς
πού είχαν υποστηρίξει τόν ΕΛ
ΑΣ δεν δέχονταν ότι είχαν δια-
πράξει τραγικό λάθος.

Ο φιλελεύθερος βουλευτής
σέρ Ρίτσαρντ Άκλαντ έπανέλα-
βε τó παλιό ψεύδος ότι ο ΕΛ
ΑΣ είχε πολεμήσει έναντίον των
Γερμανών. Άνέφερε ότι η γέ-
φυρα τού Γοργοποτάμου είχε
άνατιναχθή άπό 15 άνδρες τού
ΕΔΕΣ και 150 τού ΕΛΑΣ. Και
συνέχισε:

— Θα ήθελα να ρωτήσω την
κυβέρνησι μήπως θέλει να φέ-
ρη εδώ τόν ταξiarχο Έντυ Μά-
γιερς και να τόν άφήση να μι-
λήση στα μέλη τού Κοινοβου-
λίου; Φαντάζομαι ότι η κατά-
θεσίς του θα αξίζει τόν κόπο.

(Πράγματι θα αξίζει τόν κό-
πο, άφού ο Έντυ Μάγιερς ή-
ταν σε θέσι να διηγηθή με κά-
θε λεπτομέρεια την πρόδοσία
τού ΕΛΑΣ).

Τελικά, ο Άκλαντ δήλωσε
ότι είχε σοκαρισθή πού ο Ι-
διος ο πρωθυπουργός της χώ-
ρας είχε καπηλευθή φρικαλεό-
τητες.

Άλλά δεν πέρασε πολύς και-
ρός για να έλθουν σε φώς πο-
λύ περισσότερες φρικαλεότητες
των κομμουνιστών πού τις είχαν
ζήσει άπό πρώτο χέρι οι άνδρες
των βρετανικών δυνάμεων στην
Έλλάδα.

★

Η συμφωνία περί καταπαύ-
σεως τού πυρός εφαρμόσθηκε
άμέσως. Μερικοί άντάρτες βε-
θαία έκρυψαν τά όπλα τους
για να τά χρησιμοποιήσουν
στόν «έπόμενο γύρο». Όμως,
οι περισσότεροι ένοιωσαν άνα-
κούφισι πού είχαν τελειώσει οι
μάχες.

(Συνεχίζεται)

Πώς έσώθη η Έλλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

85ον

Μετά την υπογραφή της άνακωχής στην Αθήνα, ο στρατηγός Χώκαγουωρθ μετέβη άεροπορικώς στην Θεσσαλονίκη και έδήλωσε χωρίς περιστροφές εις τόν στρατηγό Μπακιρτζή ότι οι ίδιοι όροι ίσχυαν και για την Θεσσαλονίκη.

"Έδωσε τέσσερις ημέρες προθεσμία στον ΕΛΑΣ «νά του δίνη», διαφορετικά θα άντιμετώπιζε επίθεσι τεθωρακισμένων. Ο δόκτωρ Στεφανίδης πού είχε σώσει, πριν από λίγο, κάπου είκοσι άτομα (άνδρες, γυναίκες και παιδιά) από τόν ΕΛΑΣ με τό νά τά κρύψη, θυμάται την άπέραντη άνακούφισι του λαού.

—Τά άεροπλάνα έρριξαν προκηρύξεις με πλήρεις λεπτομερείες, περιγράφει. Ο ΕΛΑΣ προσπάθησε νά δημιουργήση κλίμα άναστατώσεως με προκηρύξεις και με έπιγραφές εις τούς τοίχους (με μαύρα και κόκκινα γράμματα) πού κατηγορούσαν τόν Σκόμπη σάν «αίμοσταγή δολοφόνο» και καλούσαν τόν λαό τής Θεσσαλονίκης νά έκδικηθή τά «σκοτωμένα αδέλφια τής Αθήνας και του Πειραιά».

Αρκετά βρετανικά τάνκς έφθασαν στην Θεσσαλονίκη την 16ην Ιανουαρίου και οι άντάρτες του ΕΛΑΣ άρχισαν νά άποσύρωνται από την πόλι. Μαζί τούς έσερναν κάρα γεμάτα έπιπλα και κάθε λογής «λάφυρα» από σπίτια πού είχαν λεηλατήσει.

Ο γνωστός μας από την άρχή αυτής τής άφηγήσεως στρατιώτης τών μηχανοκινήτων Άλαν Μπέρντ επέβαινε σ' ένα τάνκ «Σέρμαν» τών 30 τόννων. Δέν τόν συγκινοῦσε καθόλου τό γεγονός ότι οι κομμουνιστές άποκαλούσαν τούς Βρετανούς «Χασάπηδες τών Αθηνών».

Ο Μπέρντ έγραψε:

«Τις έπόμενες τρείς μέρες κάναμε περιπολίες στις γραμμές τής περιμέτρου, πού είχαν καθορισθή από την συμφωνία της άνακωχής. Άπό δώ και πέρα δέν νομίζω ότι έχω νά προσθέσω τίποτ' άλλο...».

Ο Σύριλ Μούρ ένώθηκε με την μονάδα του, τά τάνκς πού είχαν μεταφερθή στην Θεσσαλονίκη. Έγραψε:

«Η συμφωνία προέβλεπε νά απομακρυνθούν οι κομμουνιστές τουλάχιστον τριάντα χιλιόμετρα πέραν τής Θεσσαλονίκης. Άν όλη αυτή ή ιστορία δέν ήταν τόσο τραγική, θα ήταν σίγουρα για γέλια! Είχαμε έλθει από τις σκληρές μάχες τών Αθηνών, τούς είχαμε πολεμήσει και μάς είχαν πολεμήσει εκεί και τώρα τούς προσπερνούσαμε στο δρόμο (και τούς άγνοούσαμε) καθώς άποχωρούσαν από την Θεσσαλονίκη!».

Ο Έντουαρντ Χάιμανς περιγράφει τό τέλος τής άπειλής

του ΕΛΑΣ στην Θεσσαλονίκη:

«Τά τάνκς άποβιβάσθηκαν άπό τά άποβατικά, έτοιμα για δράσι. Έπειτα άρχισε ή έξοδος τών κομμουνιστών. Είχαμε διαταγές νά μη τούς ένοχλήσουμε καθόλου. Δυό κοπέλλες, υποστηρίκτριες του ΕΛΑΣ, φώναξαν από κάποιο παράθυρο πρὸς την φάλαγγα του ΕΛΑΣ πού άποχωρούσε:

— Δειλοί!

Μερικοί έλασίτες μπήκαν σ' αυτό τό σπίτι. Τό ένα από τά κορίτσια έπεσε νεκρό, στο όρομο. Τό άλλο τό πήραν μαζί τους οι έλασίτες. Είχαν κόψει τό λαιμό του πρώτου κοριτσιού και τό άφησαν νά κείτεται εκεί στην πλατεία».

Ένας άλλος Βρετανός πού παρακόλυθησε την «έξοδο του ΕΛΑΣ» από την Θεσσαλονίκη, αναφέρει:

«Ακόμα θυμάμαι πολύ έντονα εκείνη την «φάλαγγα». Ο καιρός ήταν άθλιος. Έκανε τρομερό κρύο. Έπιφτε πυκνό χιόνι και ή θλιθερή γραμμή τών άνδρων, γυναικών και παιδιών προχωρούσε άργά, για νά χαθή σέ λίγο μέσα στο χιόνι πού έπιφτε πυκνό. Ήταν φοβερό, για όλους έμάς τούς "Άγγλους, νά βλέπουμε —χωρίς νά μπορούμε νά κάνουμε τίποτα— νά παίρνουν μ' αυτό τόν τρόπο τούς δυστυχισμένους δημήρους στα άφιλόξενα βουνά. Η τύχη όλων αυτών τών δυστυχισμένων άνδρων, γυναικών και παιδιών δέν ήταν δύσκολο νά προβλεφθή».

Τώρα, όλο και περισσότερο οι Έλληνες εργάτες έδιναν λεπτομέρειες πού άποκάλυπταν πόσο άδικο είχαν, πόσα ψέματα είχαν υποστηρίξει οι άριστοί στην Βουλή τής Βρετανίας.

Σέ μία σειρά από σημειώσεις στο ήμερολόγιό του, ο Σκόμπη άποκαλύπτει:

«Η Κεντρική Έπιτροπή τής ΕΛΔ (Έλληνική Λαϊκή Δημοκρατία) άπεκήρυξε τις έέργειες του Κομμουνιστικού Κόμματος και τό γεγονός ότι άρχισε τις έχθροπραξίες έν όνόματι του ΕΑΜ. Χθές τό ΣΚΕ (Σοσιαλιστικό Κόμμα Έλλάδος) έκαμε τό ίδιο. Τό ΕΑΜ τώρα αντιπροσωπεύεται μόνο από τό ΚΚΕ... Είδα στο γραφείο μου άντιπροσωπεία από όκτώ έργατικά σωματεία πού μου έδωσαν αντίγραφο ενός λόγου πού θα έκφωνούσαν χθές και με εύχαρίστησαν για τά όσα έχουμε κάνει. Έδέχτην μία άλλη αντιπροσωπεία από τό Λαύριο, πού παλιότερα έθεωρείτο κέντρο τών κομμουνιστών. Μου έφεραν ένα μήνυμα για τόν κ. Τσώρτσιλ και ένα για μένα, ήσαν ψηφίσματα πού είχαν έγκριθή σέ αύθόρμητη λαϊκή συγκέντρωση και μάς εύχαριστούσαν για την άπελευθέρωση τής Έλλάδος».

(Συνεχίζεται)

Πῶς ἐσώθη ἡ Ἑλλάς τὸ '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

86ον

Ἔτσι τελειώνει ὁ κόσμος
ὄχι μὲ μπάμ

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος στὴν Ἑλλάδα εἶχε ἀπασχολήσει 75.000 Βρετανῶν ποὺ ἦσαν ἀπολύτως ἀπαραίτητοι γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο κατὰ τῶν Γερμανῶν. Οἱ ἀπώλειες συνολικά ἔφθασαν στὸν ἀριθμὸ 2.100. Οἱ νεκροὶ στὶς μάχες ἦσαν 237. Παρὰ τὸ γεγὸς ὅτι δὲν ἔγιναν γνωστὲς ποτέ, ἐπισημῶς, οἱ ἀπώλειες ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἑλασιτῶν, θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ἦσαν πολὺ μεγαλύτερες.

«Ἔτσι ἔληξεν ἡ μάχη τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ ἐκράτησε ἕξι ἐβδομάδες, καὶ ποὺ —ὅπως ἀπεδείχθη τελικῶς— ἦταν ἡ μάχη γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ ζυγὸ», ἔγραψε ἀργότερα ὁ Τσῳρτσιλ. Καὶ συνεχίζει:

«Ὅταν τρία περίπου ἑκατομύρια ἀνδρῶν πολεμοῦσαν καὶ ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς τοῦ Δυτικοῦ Μετώπου καὶ δυνάμεις ἄμερικανικὲς θύναμεις εἶχαν ἀντιπαραταχθῇ ἐναντίον τῶν Ἰαπώνων στὸν Εἰρηνικό, οἱ σπασμοὶ στὴν Ἑλλάδα, μπορεῖ νὰ φαίνονται ἀσήμαντοι ὑπόθεσις. Κι' ὅμως, ἦταν μιὰ ὑπόθεσις πολὺ μεγάλη, γιὰ τὴν διατήρησι τῆς ἐλευθερίας τοῦ Δυτικοῦ κόσμου».

Ὁ Μάντακας δὲν ἄξιζε καθόλου τὴν ταπείνωσι ποὺ ὑπέστη ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΚΚΕ. Εἶχε σχεδιάσει νὰ περικυκλώσῃ τὴν μικρὴ δύναμι τῶν Ἀγγλῶν στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ τὴν ἐξοντώσῃ. Καὶ εἶχε φτάσει πάρα πολὺ κοντὰ στὴν ἐπιτυχία τοῦ στόχου του. Οὔτε ὁ Ἄρης Βελουχιώτης, οὔτε ὁ Σαράφης, μ' ὅλη τὴν σκληρότητα καὶ τὸ ἀδίστακτο τοῦ χαρρακτῆρα τους, εἶχαν περισσότερη ἐπιτυχία.

Ὁ σκληρὸς πυρήνας τοῦ ΕΛΑΣ, οἱ φανατικοί, οἱ ἀμετανόητοι, τὰ ἐγκληματικὰ στοιχεῖα ἔφυγαν γιὰ τὰ βουνά. Οἱ ὑπόλοιποι, ἡ μεγάλη πλειοψηφία, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἀνάμιξι τους θὰ περνοῦσε ἀπαρατήρητη, ἔμειναν στὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά τους.

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι στὶς παρελάσεις καὶ τὶς γιορτὲς τῆς νίκης ποὺ ἀκολούθησαν, χιλιάδες ἀπὸ τοὺς πρώην ἀντάρτες τοῦ ΕΛΑΣ ζητωκραύαζαν μὲ ὅλη τὴν δύναμι, ὅταν παρήλθουν τὰ βρετανικὰ στρατεύματα γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴ νίκη.

Ὁ ρόλος, ὁ ζωτικὸς ρόλος, ποὺ εἶχε διαδραματίσει ἡ 23η τεθωρακισμένη ταξιαρχία, εἶχε ληξεί. «Τώρα, πὺ σχεδὸν ἀνώνυμη «Ἀρκφορς» ποὺ εἶχε κρατήσει τὴν Ἀθήνα καὶ γιὰ λίγο χρόνον τὴν Ἀττικὴ ὁλόκληρη», ἔγραψε ὁ Τωμὴς Ἄς, «διαλύθηκε χωρὶς τιμὲς, χωρὶς τραγούδια. Οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς σκόρπισαν, ὁ καθένας στὴν παλιά του θέσι».

Ὅπως ἔγραψε ὁ Τ. Σ. Ἑλλιότ:

ἀλλὰ μὲ στεναγμό!»

«Καὶ τὴν ἐπομένῃ μέρᾳ, ὁ ὑποστράτηγος Ἀρκραϊτ ἐμφανίσθηκε στὸ πρόγευμα μὲ στολὴ ταξιαρχοῦ», καταλήγει ὁ Μωρίς Ἄς. Καὶ πὺ κάτω, συμπληρώνει:

«Ἴσως ταιριάζει νὰ τελειώσουμε τὴν ἱστορία τῆς ἐξεγέρσεως ἐκεῖ ποὺ ἄρχισε: μὲ μεγάλη συγκέντρωσι λαοῦ. Ὅσοι τὴν εἶδαν ὀρκίζονται ὅτι ἦταν ἡ ἴδια σὲ ὄγκο μὲ ἐκείνη τῆς 3ης Δεκεμβρίου. Ἦταν μιὰ συγκέντρωσις εὐχαριστίας πρὸς τοὺς Βρεταννοὺς. Καὶ ἡ ἀντιπροσωπεία τῶν ὁδηγῶν τῶν τράμ ποὺ ἔλαθε μέρος ἦταν ἡ ἴδια μ' ἐκείνη ποὺ εἶχε λάθει μέρος στὴν συγκέντρωσι τῆς 3ης Δεκεμβρίου!».

Ὁ Τσῳρτσιλ, στὸ μεταξύ, ἤθελε νὰ διαφωτίσῃ πλήρως τὴ Βουλὴ τῶν Κοινοτήτων γιὰ τὴ δράσι τοῦ ΚΚΕ στὴν Ἑλλάδα. Μιὰ μικρὴ ἀντιπροσωπεία τῆς Βουλῆς ἦταν ἤδη στὴν Ἰταλία. Ὁ Τσῳρτσιλ τοὺς ζήτησε νὰ ἐπισκεφθοῦν καὶ τὴν Ἀθήνα. Ἦταν ὁ λοχαγὸς Ρόμπερτ Μπερναῦς, φιλελεύθερος ἐθνικιστὴς ἀπὸ τὸ Βόρειο Μπρίστολ, ὁ συντηρητικὸς ταγματάρχης Χένρυ Στάντχολμ (ἀπὸ τὸ Τάβιστοκ), ὁ ἐπίσης συντηρητικὸς βουλευτὴς Ἀρτσιμπαλντ (ἀπὸ τὸ Γουέλλιγκμπορω) καὶ οἱ ἐργατικοὶ βουλευταὶ Τζάκ Λόουσον (Τσέστερ λὲ στρήτ), λοχαγὸς Φρέντ Μπέλλιγκερ καθὼς καὶ ὁ Βορειοϊρλανδὸς Τζ. Ντ. Κάμπελ. Ἐπέταξαν μὲ δυὸ μικρὰ ἀεροσκάφη ἀπὸ τὸ Μπρίντιζι στὸ Μπάλι ὅπου ἀνεφοδιάσθηκαν σὲ καύσιμα. Μεγάλα, βαριά, μαῦρα σύννεφα τύλιγαν τὰ βουνά καὶ δὲν ἦταν βέβαιον ἂν μποροῦσαν νὰ συνεχίσουν τὴν πτήσι τους. Ὁ Μπέλλιγκερ εἶπε ὅτι δὲν θὰ συνέχιζε. Ἀλλὰ τὰ δυὸ ἀεροπλάνα ἀπογειώθηκαν. Στὸ ἕνα ἦσαν οἱ Μπερναῖος καὶ Κάμπελ μαζὶ μὲ κάποιον ταξίαρχο Πάρτριτζ καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς στὸ ἄλλο.

«Πάνω ἀπὸ τὰ βουνά πέσαμε σὲ μιὰ τρομερὴ ἠλεκτρικὴ θύελλα», θυμᾶται ὁ σὲρ Ἀρτσιμπαλντ Τζέμς. «Καταφέραμε νὰ περάσουμε, ἀλλὰ τὸ ἄλλο ἀεροπλάνο ἐξαφανίσθηκε».

Καὶ ἡ κ. Νάνσυ Μπερναῖος, χήρα τοῦ φιλελευθέρου βουλευτῆ, μᾶς πληροφορεῖ:

«Μοῦ εἶπαν ὅτι ἔπεσαν σὲ χιονοθύελλα καὶ σὲ ἠλεκτρικὴ θύελλα. Τὸ ἀεροπλάνο τοῦ συζύγου μου χάθηκε καὶ δὲν μάθαμε ποτὲ τί ἀπέγινε».

Ὁ σὲρ Ἀρτσιμπαλντ Τζέμς θυμᾶται:

(Συνεχίζεται)

Πῶς ἐσώθη ἡ Ἑλλάς τὸ '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

87ον

— Καθὼς πετούσαμε πάνω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀντάρτες στὰ ὑψώματα πυροβολοῦσαν ἐναντίον μας. Ὅταν φθάσαμε στὴν Ἀθήνα ὑπῆρχαν ἀκόμα πολλές ἀποδείξεις τῶν φρικαλεοτήτων ποὺ εἶχαν διαπράξει οἱ κομμουνιστές. Ντουζίνες πτωμάτων δολοφονηθέντων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν εἶχαν βρεθῇ μέσα σὲ μιὰ μικρὴ, ρηχὴ λίμνη πλάι σ' ἓνα δρόμο στὰ βορρεια τῶν Ἀθηνῶν. Μία ἄλλη φρικτὴ ἀνακάλυψις ἔγινε σ' ἓνα προάστιο στὰ βορρεια. Ἐπίσης τῶν Ἀθηνῶν μέσα στὸν κήπο μίας δημοφους βίλλας. Ἐκεῖ εἶχαν ταφῇ βιαστικὰ καὶ πρόχειρα τὰ πτώματα ἀνθρώπων ποὺ ἦσαν στὸν «μαύρο κατάλογο» τῶν κομμουνιστῶν. σὲ σειρές, τὸ ἓνα πλάι στὸ ἄλλο, μαζί με τοὺς συγγενεῖς τοὺς, τοὺς φίλους ἢ τίς ἐρωμένες τοὺς. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα πτώματα ποὺ εἶχαν ἐκταφῇ ἦταν μίας πολὺ γνωστῆς Ἑλληνίδας ἡθοποιού.

Ἦταν τὸ πῶμα τῆς δημοφους, με κατακίονσα, μαλλιά, Ἐλένης Παπαδάκη, πρωταγωνίστριας τοῦ Ἑθνικοῦ Θεάτρου, ἀσύγκριτης στὶς ἐρμηνεῖες ρόλων ἡρωίδων τῶν κλασσικῶν τραγωδιῶν καὶ τοῦ μοντέρνου δράματος. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο εἶχε κάνει μεγάλη ἐντύπωση στὸ κοινὸ τῆς Βρετανίας στὴν ἐρμηνεία τοῦ ρόλου τῆς Κλυταιμνήστρας στὴν τραγωδίᾳ «Ἡλέκτρα» τοῦ Σοφοκλῆ. Ἡ φρίκη ποὺ εἶχε ἀποτυπωθῇ στὸ πρόσωπό της προκαλεσε σὰκ σ' ὅλους ὅσοι ἀντίκρισαν τὸ γυνὸ πῶμα τῆς. Τὸ ἐνκλήμα τῆς ἦταν ὅτι εἶχε διατελέσει στείη φίλη τοῦ κατόχικο πρωθυπουργοῦ Ἰωάννη Ράλλη.

Ἡ βρώμα τῶν πτωμάτων ἦταν τόσο ἀφόρητη ὥστε ὁ Τζέημς ἄρπαξε μερικά φύλλα εὐκαλύπτου ἀπὸ κεῖ κοντά, τὰ ξέτριψε γερὰ στὰ χέρια του καὶ τὰ ἔβαλε στὴ μύτη του.

«Ὅλα τὰ θύματα εἶχαν τὰ χέρια δεμένα πίσω ἀπὸ τὴ ράχη τοὺς καὶ τὰ περισσότερα εἶχαν δεμένα τὰ πόδια με σιρματα. Ἐπίσης τῶν περισσότερων γυναικῶν εἶχαν κοπῇ τὰ στήθη».

Ὁ σερ Χένρυ Στάντχολμ θυμᾶται:

— Ποτὲ δὲν θὰ ξεχάσω τὸ θέαμα αὐτό: Ἐκατοντάδες πτωμάτων ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδιῶν ποὺ εἶχαν δολοφονηθῇ ἀπὸ τοὺς κομμουνιστές.

Καὶ ὁ Στάντχολμ καὶ ὁ Τζέημς ἀντιλήφθηκαν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀηδία τοῦ ἐργατικοῦ βουλευτοῦ Τζάκ Λόουσον (ἀργότερα λόρδου Λόουσον).

— Δὲν τοῦ ἔμενε πιά καμμιὰ ἀμφιβολία γιὰ τὸ τι εἶχαν κάνει οἱ κομμουνισταὶ στὴν Ἑλλάδα, ἀναφέρουν. Ἀργότερα ἐπεσκέφθη τίς μονάδες τῶν ἀν-

δρῶν μας καὶ ἔμαθε περισσότερα ἀπ' αὐτοὺς.

Ἐξ ἄλλου καὶ ὁ σερ Ἀρτσιμπαλντ εἶχε ἐντυπωσιασθῇ ἀπὸ τὴ στάσι τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἀπὸ τὴ Γλασκώθη. «Ἦσαν πολὺ σίγουροι ὅτι εἶχαν κάμει αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε».

(Ὁ Τσῳρτσιλ ἐνδιαφερόταν πολὺ νὰ μάθῃ τίς ἀντιδράσεις τῶν νεαρῶν κομμουνιστῶν στρατιωτῶν ἀπὸ τὸ Γκόρμπας καὶ ἔστειλε τηλεγράφημα στὸν Σκόμπη, ζητώντας του λεπτομερεῖς πληροφορίες γι' αὐτό).

Ὁ σερ Χένρυ Στάντχολμ, ὁστερα ἀπὸ λίγον καιρό, εἶπα μιλώντας ἐνώπιον τῆς Βουλῆς:

— Οἱ στρατιῶτες μας ἀνέλαβαν νὰ κάνουν μιὰ τρομερὰ δύσκολη καὶ δυσάρεστη δουλειὰ στὴν Ἑλλάδα. Καὶ τὴν ἔκαναν μὲ ὅλη τὴν πειθαρχία, τὴν αὐτοσυγκράτησι καὶ τὸν σεβασμὸ τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν. Δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἄνδρες μας θεωροῦν τοὺς ἑλασίτες σὰν ληστὲς καὶ δολοφόνους, ὅπως καὶ εἶναι. Εἶμαι ἀπολύτα σίγουρος ὅτι, ἀν δὲν στέλναμε στρατεύματα στὴν Ἑλλάδα, θὰ ἐπακολουθοῦσαν ἀπίστευτες σφαγές. Οἱ στρατιῶτες μας δὲν τὰ εἶχαν μόνο μὲ τοὺς «ληστὲς αὐτοὺς» ποὺ πολεμοῦσαν, ἀλλὰ καὶ μὲ μερίδα τοῦ τύπου στὴν πατρίδα ποὺ ἐπέμενε νὰ ἐμφανίζῃ μιὰ τόσο παραμορφωμένη εἰκόνα τῆς καταστάσεως στὴν Ἑλλάδα. Ἦσαν πολὺ θυμωμένοι μὲ ἐντιμότατα μέλη αὐτοῦ τοῦ Κοινοβουλίου ποὺ κατηγοροῦσαν τὴν πολιτικὴ μας στὴν Ἑλλάδα. Συχνὰ μᾶς παρακαλοῦσαν νὰ προσκαλέσωμε ἀξιοτίμους βουλευτάς, ἰδίως ἀπὸ τὸ Ἐμποῦ Βέηλ, τὸ Μπρόξτον, τὸ Νανῆτον, καὶ τὸ Γουέστ Φάιφ νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς μαχομένους στὴν Ἑλλάδα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οἱ ἀξιότιμοι αὐτοὶ κύριοι θὰ γίνονταν ἀντικείμενο θερμῆς ὑποδοχῆς.

Παρ' ὅλα αὐτὰ, οἱ ἀρισταροὶ στὴν Ἀγγλία δὲν ἤθελαν ἀκόμη νὰ πειθοῦν. Ὁ Σκόμπη πού, τώρα, δεχόταν κάθε μέρα σχεδὸν ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ τοῦ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνη τοῦ λαοῦ τῆς χώρας, σημείωσε στὸ ἡμερολόγιό του τὴν 19η Ἰανουαρίου:

«Δευτέρα ἡμέρα τῆς συζητήσεως γιὰ τὴν Ἑλλάδα στὴν Βουλὴ. Μία-δυὸ ἄσχημες παραφωνίες ἀπὸ μέλη τῆς ἄκρας ἀριστεράς. Θαυμάσια ἐκθεσις τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὸν ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν. Κυβερνητικὴ πλειοψηφία 340 πρὸς 71! Ἐπληροφορήθην ὅτι ἀντιπροσωπεῖες τῶν Ἐργατικῶν Ἐνώσεων θὰ ἔλθῃ ἐδῶ, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Σιτράιν, γιὰ νὰ κἀν ἐκθεσί ἐπὶ τῶν γεγονότων».

(Συνεχίζεται)

Πώς έσώδη ή Έλλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

88ον

Γιά τούς στρατιωτικούς στην Έλλάδα ή αντίπροσωπεία τών εργατικών συνδικάτων ήταν κάτι τό ένοχλητικό. 'Ο Ουώλτερ Σιτράιν έρχόταν δήθεν για νά ένημερωθί για τά ζητήματα τών έλληνικών εργατικών ενώσεων. 'Αλλά, δέν υπήρχε καμμία άμφιβολία ότι θά άναζητούσε «περιπτώσεις όλισθημάτων τών Βρετανών στην Έλλάδα».

«Πέντε μέλη της Έργατικής Όμοσπονδίας, μέ έπικεφαλής τόν Ουώλτερ Σιτράιν, έφθασαν άεροπορικώς», σημειώνει ό Σκόμπη την 22αν Ιανουαρίου. «Έζητήσαν νά τούς πώ την δική μου γνώμη σχετικά μέ τό τι έγινε. Άποκρίθηκα ότι προτιμώ νά μή τό κάνω. Τούς είπα ότι είμαι πρόθυμος νά τούς στείλω όπου ήθελαν εκείνοι, στους άνδρες μας ή και στους έλασίτες. Θά φρόντιζα νά μιλήσουν μέ στρατιώτες μας, μέ τούς αξιωματικούς τους ή και χωρίς αυτούς. Όταν συνεκέντρωσαν όλες τις πληροφορίες πού ήθελαν, ρώτησαν άν θά ήθελα νά άπαντήσω σέ έρωτήσεις τους. Έγώ είπα στον Ουώλτερ νά κάνει τόν κόπο νά έπισκεφθί έναν από τούς μαζικούς τάφους τών θυμάτων του ΕΛΑΣ».

Και την έπομένη ήμέρα, ό Σκόμπη, μέ κάποια συγκρατημένη ίκανοποίηση, άνέφερε:

«'Ο Σιτράιν μού τηλεφώνησε ότι είχε έπισκεφθί ένα μαζικό τάφο. Έκανε δυό φορές έμετό, και ότι δέν μπορούσε νά μέ διηγήσι γιατί θά πηγαίνε νά έσπλώσι!»

'Ο Ρόμπερτ Πούλτον διηγείται:

—'Ο Ουώλτερ Σιτράιν 'κι' ένας άλλος άπ' αυτούς τούς αντιπροσώπους ήρθαν στο στενό δρομάκο πού περνούσε δίπλα άπό έναν χαμηλό τοίχο στο προάυλιο μίας εκκλησίας. Καί οι δυό τους δέν άντεξαν και άρχισαν νά κάνουν έμετό!

Την αντίδρασι τών εργατικών αντιπροσώπων την σημειώνουν μέ κάποια ίκανοποίησι όλοι οι άνδρες πού πολέμησαν στην Έλλάδα.

Δέν ήταν, όμως, οι φρικαλεότητες πού αντίκρουσαν εκείνο πού έκανε την αντιπροσωπεία τών Έργατικών Ένώσεων νά καταλάβει όλόκληρη τή φρικτή αλήθεια. Μίλησαν μέ τούς άλεξιπτωτιστάς, γιατί αυτοί είχαν ζήσει την τραγωδία από την πρώτη ως την τελευταία στιγμή. Έπίσης γιατί άνάμεσα στους άλεξιπτωτιστές υπήρχαν άρκετοί πού άνήκαν ιδεολογικά στην Άκρα Άριστερά.

Ό ταξίαρχος Πρίτσαρντ έφρόντισε νά μη ύπάρξη τίποτα πού νά έμποδίση τούς άνδρες του νά πούν εκείνο πού σκέφτονταν. Συγκέντρωσε όλους τούς στρατιώτες και τούς δεκανείς μόνο σ' έναν κινηματογράφο τών Άθηνών. Δέν ήταν

κανένας αξιωματικός παρών, έκτός από τόν ίδιο και τόν ταξίαρχο Μαϊνγουώριγκ. 'Αλλά οι δυό ταξίαρχοι φρόντισαν νά μείνουν στην άκρη.

Ό ταξίαρχος Μαϊνγουώριγκ θυμάται:

—Ήταν μία περίεργη συγκέντρωσι, μία περίεργη συνάντησι τών μελών της αντιπροσωπείας τών Έργατικών Ενώσεων μέ τούς στρατιώτες πού ήθελαν νά δοϋν. 'Ο Σιτράιν και οι άλλοι της ομάδος του (ήσαν ό Τζών Μπέντσοντ της Γενικής Συνομοσπονδίας, ό Τζών Μπάγκνελ τών βαφένων και καθαριστηρίων, ό Τζωρτζ Τέστερ τών εργατών υποδηματοποιίας και ό Έρνεστ Μπέλ, διοικητικός παράγων της Συνομοσπονδίας) άρχισαν νά λένε ότι αυτή ή ιστορία ήταν μάλλον άσχημη και νά έξηγοϋν τι σκέπτονταν για την παρέμβασί μας.

Ό Σιτράιν σέ μία στιγμή ρώτησε:

—Μήπως είναι κανένας άπό την περιοχή μου και θέλει νά τοϋ μεταφέρω κανένα μήνυμα πρós τή γυναίκα του;

Τότε πετάχθηκαν πολλοί άνδρες άπό διάφορες πλευρές και άρχισαν νά φωνάζουν:

—Νά πäs στή γυναίκα μου και νά της πής αυτά πού λές τώρα σέ μας. Νά της πής ότι οι βρωμοκομμουνιστές είναι τιποτένιοι, ότι τόν φίλο μου τόν σκότωσε κάποιος πού ήταν ντυμένος νοσοκόμα τοϋ Έρυθροϋ Σταυροϋ! 'Ότι πυροβολούσαν στα νοσοκομειακά όχηματα, ότι σκότωναν γυναίκες και παιδιά στο δρόμο. Νά της πής την αλήθεια κι' όχι αυτά πού γράφουν οι παλιοεφημερίδες.

Έπεκράτησε μεγάλη φασαρία, γιατί όλοι φώναζαν εκεί μέσα, από όλες τις πλευρές. Ασφαλώς δέν περίμενε κάτι τέτοιο ή αντιπροσωπεία.

Ένας στρατιώτης σ' αυτήν την συγκέντρωσι ήταν ό άλεξιπτωτιστής Σύριλ Μάουντεσλϋ. Θυμάται:

—'Η βασική έρώτησι της αντιπροσωπείας τοϋ Σιτράιν και τών άλλων ήταν: «Πιστεύετε έσεις, οι Βρετανοί στρατιώτες πού βρεθήκατε εδώ, ότι η παρέμβασίς μας ήταν απαραίτητη;» 'Η άπάντησις όλων μας ήταν ότι έπρεπε νά γίνει αυτό πού έγινε, μία και έλασμε βρεθί εδώ, για νά γλυτώσουμε άθώους ανθρώπους από τή σφαγή».

Και ό Τζέιμς Ρεχίλ, πού είχε δει πολλές φρικαλεότητες τοϋ ΕΛΑΣ, μ' όλο πού δέν ήταν στην συγκέντρωσι εκείνη, έγραψε αργότερα:

«'Η ιστορία τοϋ γενναίου πατριώτη πού πολεμά για τά ίδανικά του μέ τά μάτια του γεμάτα από τό φώς της έλευθερίας—όπως στους πίνακες τοϋ Νταλαγκρου— ήταν κάτι πού είχε δημιουργηθί πολύ έξυπνα από τούς ανταποκριτάς τών εφημερίδων της έποχής εκείνης.

(Συνεχίζεται.)

Πώς έσώθη η Έλλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

89ον

Καί νά σκεφθῇ κανείς ὅτι ὁ πρωθυπουργός χρειάστηκε νά ἐμφανισθῇ στή Βουλὴ καί νά ζητήσῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης! (γιά τὸ ζήτημα τῆς παρεμβάσεως στὴν Ἑλλάδα). "Οχι! Ἀσφαλῶς ὁ ΕΛΑΣ ἤξερε ὅτι δὲν μπορούσε νά βρῇ ὑποστηρικτὲς σὲ μιὰ δημοκρατία! ἔτσι ἡ μόνη ἀπάντησις ἦταν τὰ δόπλα».

Ὁ σὲν Οὐώλτερ Σιτράιν ἀσφαλῶς κατάλαβε τί ἤθελαν νά τοῦ ποῦν οἱ στρατιῶτες, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι τῆς ἀντιπροσωπείας. "Αλλωστε, ὁ Σκόμπη θὰ ἔγραφε στὸ ἡμερολόγιό του ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 Ἰανουαρίου:

«Ἐνὰ ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Ἑνώσεων μοῦ εἶπε: «Ὅταν θὰ ἐπιστρέψωμε θὰ μετατρέψωμε τὸ λουτρό αἱματός σας σὲ κρεβάτι μὲ ρόδα». Στὴν ἀναφορά ποῦ ἔγραψαν ἀνεφεράν, ὅτι εἶδαν 250 πτώματα ἐκτεθειμένα πρὸς ἀντιπρόσωπον τοῦ Περιστέρι. Καὶ συνεπλήρωσαν: «Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι σχεδὸν ὅλοι ἦσαν θύματα ὠργανωμένου ἐγκληματος». Ὁ Γουίλλυ Γκάλλαχερ, ὁ Ἀνιούριν Μπήθαν καὶ οἱ ἄλλοι ποὺ εἶχαν κατηγορησῇ τὸν Τσῶρτοιλ ὅτι «κατηλευτόταν τίς φρικαλεότητες» ἐμείναν ἐκτεθειμένοι ὅτι ἦσαν ἀνεύθυνος (θεωρήσιμον). Ἄν καὶ καὶ οἱ «Τάιμς» ἀναγκάστηκαν νά παραδεχθῶν: «Ἐκτεταμένα ἀποσπάσματα τῆς ἐκθέσεως (τῆς ἐργατικῆς ἀντιπροσωπείας) ἀσχυρίζονται μὲ φρικαλεότητας. Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἐξέτελεσε φρικτὰ ἐγκλήματα».

Ἡ ἐκθεσις τῆς ἀντιπροσωπείας ἔγραφε:

«Διαπιστώσαμε γενικὴν καὶ ἐκτεταμένην δυσφορίαν μεταξὺ τῶν στρατευμάτων μας διὰ τὴν ἄδικον καὶ ἀνεπαρκῆ πληροφориαν τοῦ κοινοβουλίου. Διαπιστώσαμε ὅτι ὑπάρχει διάχυτος ἀνησυχία μεταξὺ κάθε εἰδους ἀνθρώπων ὅτι ἡ Βρετανία θὰ ἀποτινάξῃ τὴν εὐθύνῃ τῆς καὶ θὰ ἀποσύρῃ προώρως τὰ στρατεύματά της. Ὁ Χατζηδημητρίου, ποῦ εἶναι γενικός γραμματεὺς τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν ἀρτιεργατῶν, εἶπεν ὅτι οἱ δυσκόλιες τοὺς ἔχουν γίνεαι ἀνυπερβλητές, λόγῳ τοῦ ὅτι ἔχουν χάθῃ 114 συνδικαλισταί, ποῦ σίγουρα ἔχουν —κατὰ τὴν γνώμην του— δολοφονηθῇ ἀπὸ τοὺς ἐρυθροὺς φασίστες. Οἱ κομμουνιστὲς κατέλαβαν μὲ τὴν ἰσχύ τῶν ὀπλῶν τὰ γραφεῖα ὠρισμένων ἐργατικῶν ἐνώσεων, μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Μᾶς παρέδωσαν κατάλογον ὀνομάτων 41 ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς συνδικαλι-

στὰς, ποὺ εἶχαν ἀναγνωρισθῇ τὰ πτώματά τους».

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ΕΑΜ, ἡ ἀναφορά καταλήγει ὅτι οἱ κομμουνισταί εἶχαν ἀποφασιστικὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς δημιουργίας της. Οἱ ἀπαντήσεις ποὺ ἔδωσαν ὅλοι οἱ στρατιῶτες ἀπέδειξαν πέραν ἀπὸ κάθε ἀμφιβολία ὅτι «θὰ ἦταν ἀνόητο νὰ ὑποστηρίχῃ ὅτι ἀντὶ τοῦ ἔγινε στὴν Ἑλλάδα ἦταν ἡ χρησιμοποίησις ἀπρόθυμων ἀνδρῶν στὴν ὑποστήριξιν τῶν ἀντιδραστικῶν κατὰ τοῦ δημοκρατικοῦ λαοῦ».

Καὶ ἡ ἀναφορά συνεπλήρωνε:

«Μᾶς ἐντυπωσίασε ἰδιαίτερος ἡ γενικὴ γνώμη ὅλων τῶν ἀνδρῶν μας ὅτι ἂν δὲν τοὺς διέτασσον νά ἀναλάβουν δράσιν ἐναντίον τοῦ ΕΛΑΣ, θὰ ἐπακολουθοῦσε γενικὴ σφαγὴ στὴν Ἀθήνα. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι, ὅταν θὰ γραφῇ ἡ πλήρης ἱστορία τῶν μάχων αὐτῶν, ὁ λαὸς τῆς χώρας μας θὰ εἶναι ὑπερφανὸς γιὰ τὴν σταθερότητα, τὴν γενναϊότητα, τὴν αὐτοσυγκράτησιν τῶν ἀνδρῶν μας εἰς τὴν Ἑλλάδα, κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθήκας».

Οἱ ἀπαίσεις δολοφονίας ποὺ ἐγίναν, μὲ ἐντολὰς τῶν κομμουνιστῶν, ἡ τρομοκρατία ποὺ εἰχε ἀσκήσῃ τὸ ΚΚΕ στράφηκαν, τώρα, ἐναντίον τοῦ κόμματος καὶ τῶν ὑπευθύνων. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, ποῦ μὲ κάθε τρόπο παρώτρυνε τὸ λαὸ «νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὰ δίκαιά του», ἐμείνε ἀπόλυτα ἐκτεθειμένο. Δὲν ἦταν τίποτα περισσότερο ἀπὸ ἓνα κόμμα ἀπολυταρχικὸ, ἓνα κόμμα ποῦ πίστευε μόνο στὴ βίαν καὶ στὴν ἀπάτη. Βασανιστήρια, ἐκφοβισμοὺς, βίαιοι ἐγκλήματα ἐκδισαμοὺς, καταπίεσις, ἀπονύμνωση τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὰ ὀλίκα ἀναστά των καὶ ἀπόλυτος κινισμός στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν κομμουνιστῶν καὶ τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων — ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐπικρατήσῃ παντοῦ ὅπου ἀπέκτησαν πλήρη ἐξουσία οἱ κομμουνισταί.

Οἱ φωτιές ποὺ εἶχαν ἀνάψει οἱ κομμουνιστὲς τοὺς περιέζωσαν τώρα, ὅταν κατάλαβε ὁ λαὸς τί ἦσαν ἱκανοὶ νά κάνουν ἂν ἐρχονταν κάποτε στὴν ἀρχή.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν κομμουνιστῶν ἐβλεπαν τὴν «μεταστροφή». Καὶ προσπάθησαν νά τὴν ἀντιμετωπίσουν μὲ μπλόφα.

Τὴν 2αν Φεβρουαρίου, ὁ Σκόμπη, μὲ ἀντιπροσώπου τῆς βρεταννικῆς καὶ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, συναντήθηκαν μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΛΑΣ-ΚΚΕ στὴν Βάρκιζα, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ ὑπογραφῇ ἡ συνθήκη-συμφωνία. Δὲν ἐκρίθη καθόλου ἀσφαλὲς νὰ ἐμφανισθοῦν στὴν Ἀθήνα ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ — ΕΛΑΣ,

(Συνεχίζεται)

Παρά τις συνεχείς αναφορές του ταξίαρχου Έντυ Μάγιερς και παρά το γεγονός ότι συνεχώς έφερναν προσκόμματα οι ελασίτες στους Βρεταννούς, ο SOE — Καίρου και το θόρεϊν Όφφισ «δέν είχαν ιδέα» σχετικά με το τί συνέβαινε πραγματικά στην Ελλάδα. Έκείνο που ενδιαφέρει τους Βρεταννούς το 1942 — 1943 ήταν να κερδηθεί ο πόλεμος. Ο «μακροπρόθεσμος κίνδυνος του να περιέλθω ή Ελλάδα στο κομμουνιστικό μπλόκ», ήταν κάτι που δεν τους απασχολούσε, τους περισσότερους τουλάχιστον. Συνεχώς υποχωρούσαν στις απαιτήσεις του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ. Έξ' άλλου, εκτός των περιωρισμένων δυνατοτήτων του SOE, ή ίδια ή μυστική οργάνωσις είχε διαβρωθεί από τους κομμουνιστές, όπως διαπιστώθηκε το 1943. Όταν έφτασε τον Σεπτέμβριο του 1943 ο Μάγιερς στο Κάιρο, προσεπάθησε να επιστημονήσει τον κίνδυνο. Έκλήθη έπειτα στο Λονδίνο, για να εκθέσει την κατάστασι εκεί.

9ον

Η άγριότης των Γερμανών έναντι ενός χωριού κοντά στην Άρτα (την αρχαία πρωτεύουσα του Πύρρου) ήταν τυπική της τακτικής τους. Επετέθησαν με όπλα, δόλτους, χειροβομβίδες και λόγγες, ακόμα και με πελέκεις, θανάτωσαν διακόσιους ογδόντα πέντε χωρικούς, και δεκάεξι άτομα που έτυχε να είναι εκεί, από γειτονικά χωριά, έβιασαν οκτώ κορίτσια, έγδαραν ζωντανό τον Ιερέα του χωριού και έχωσαν άναμμένο στουπι μέσα στα στόματα νηπίων. Έλεηλάτησαν και έκαψαν τα εκατόν δέκα, από τα εκατόν τριάντα τέσσερα σπίτια. Στο χωριό Λιγιάδες, κοντά στα Γιάννενα, έκλεισαν στα σπία τους ογδόντα επτά ανθρώπους και τους έκαψαν ζωντανούς.

Αυτά — όπως και πολλές άλλες αγριότητες των Γερμανών — φανέρωναν μεταξύ άλλων και ένα είδος άπελευθερωτικής όργης. Πραγματικά οι Γερμανοί, στην Ελλάδα, είχαν αρχίσει να χάνουν την αυτοπεποίθησί τους, αφού έπαιρναν συνεχώς διαταγές να στείλουν κι άλλες μονάδες στο Ίταλικό και στο Ρωσικό Μέτωπο.

Για να αντιμετωπίσουν την δράσι των ανταρτών στα βουνά και τις Άντιστάσεις στις πόλεις, έθεσαν σ' έφαρμαγή ένα νέο σχέδιο: Έοχηματίστησαν τα λεγόμενα Τάγματα Άσφαλείας, στα όποια άνετέθη η διατήρησις της τάξεως. Πολλοί από τους Έλληνες που συνεργάστηκαν σ' αυτά το έκαναν γιατί είχαν το φόβο ότι τα χωριά, οι πόλεις, ίσως και η χώρα ολόκληρη να περιήρχετο στους κομμουνιστές. Διοικητάι τους ήσαν μόνιμοι αξιωματικοί, αντικομμουνιστάι, που έτρεμαν στην σκέψι ότι θα ανέλαμβαναν την έξουσία οι φανατικοί κομμουνιστάι ή της έγκρας Άριστορας. Πολύ γρήγορα τα Έλληνικά Τάγματα Άσφαλείας κατέφεραν να φέρουν κάποια ήσυχία και κάποια τάξι σε πολλές περιοχές.

Αλλά, εϋθύς μετά την δημι-

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

Ό Μάγιερς στο Λονδίνο. — Συνάντησις με τον Τσώρτσιλ. — Οί κατηγορίες του θόρεϊν Όφφισ

Έακμική συγκέντρωσις κατά την περίοδον της άπελευθερώσεως. Διακρίνονται έξ άριστερών, ο Πυριόχος, ο Μάντακας, ο Νέστορας και ο Παπαδάκης

ουργία τους, οι Κομμουνιστές τα κατήγγειλαν σαν άντεθνικά και σαν «συνεργάτες των Γερμανών», το μίσος έναντιόν τους καλλιιεργήθηκε με κάθε τρόπο.

Ο ΜΑΓΙΕΡΣ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Ένϋ στην Ελλάδα επικρατούσαν αυτές οι συνθήκες και αυτό το άνήσυχο κλίμα, ο Μάγιερς έφθασε στο Λονδίνο. Ο στρατάρχης Άλαν Μπρούκ του έδωσε συγχαρητήρια για την «δουλειά του στην Ελλάδα», αλλά ο ταξίαρχος Έντυ Μάγιερς έμαθε τώρα ότι η άπόφασι των Βρεταννών ήταν να σταλή στην Ελλάδα μί μικροτέρα δυνατή δύναμις άπελευθερώσεως και μόνον όταν θα αρχίζαν να άποσπώνονται από κεί οι Γερμανοί.

Ό Μάγιερς εξέφρασε τους ζωνηρούς του φόβους για το ένδεχόμενον αίματηρών συγκρούσεων, στην περίπτωσι που ο Βασίλεϋς Γεώργιος θα έπεδίωκε να επιστρέψι στην χώρα έπικεφαλής των δυνάμεων άπελευθερώσεως.

Ύστερα από δική του έπιμονή το έκλεισαν μιά συνάντησι με τον σέρ Όρμε Σάρτζεντ, μόνιμο όφπουργό Έξωτερικών. Ό σέρ Όρμε, ούτε λίγο ούτε πολύ κατηγόρησε τον Μάγιερς ότι εκείνος είχε θάλει στο μυαλό των ανταρτών την ιδέα να απαιτήσουν όπουργεία στην Έλληνική Κυβέρνησι. Ό Μάγιερς άρνήθηκε πολύ ζωνηρά αυτή την κατηγόρια.

Μιά έβδομάδα άργότερα, ο Μάγιερς έκλήθη να δώσι μιά διαφωτιστική διάλεξι στον κινηματογράφο Κωρζον, ένάποιν με γάλλο άκροατήριό που θα το

άποτελούσαν υπάλληλοι διάφορων Όπουργείων.

Με σεμνότητα άπέφυγε να τους μιλήσι για τους κινδύνους και τις κακουχίες του, αντίθετα εκείνο που προσεπάθησε ήταν να τους δώσι να άντιληφθούν την σοβαρότητα των προβλημάτων τα όποια αντιμετώπισε και άντιμετώπιζε ή άποστολή στην Ελλάδα. Άλλά, στην προσπάθειά του αυτή, έέφυγε από τα όρια της διπλωματίας και έπειτα τον επέπληξαν γιατί με τα λόγια του είχε φέρεσι σε δύσκολη θέσι τον SOE άπέναντι στο θόρεϊν Όφφισ.

Παράλληλα είχε κληθή στο Άνάκτορο του Μπάκινγκχαμ για να παρουσιάσθι ένάποιν του Γεωργίου του δου. Η συνομιλία του Βασίλεϋς με τον ταξίαρχο ήταν πολύ φιλική. Τα έλεπαν με την ήσυχία τους, καθισμένοι κοντά στο τζάκι. Ό Βασίλεϋς είπε στον ταξίαρχο να του πη έλεύθερα τις άποφεις του και να του αξιολογήσι την κατάστασι, πράγμα που έκανε ο Μάγιερς. Άργότερα ο ταξίαρχος έκλήθη να συναντηθι με τον Ούϊνστον Τσώρτσιλ και έπειτα με τον άρχηγό του θόρεϊν Όφφισ, τον Άντονι Ήντεν. Ό πρώτοπυργός συνωμίλησε φιλικά με τον ταξίαρχο, ή όποδοχή που του έπεφύλαξε ήταν θερμή, όπως και ο Βασίλεϋς. Άλλά, αντίθετα ο όπουργός των Έξωτερικών Ήντεν ήταν ψυχρός και μάλλον άυστηρός.

Ο ΘΕΟΣ ΝΑ Σ' ΕΥΛΟΓΗ

Και στούς δυο πολιτικούς ο Μάγιερς είπε ότι ή έντόπωσι που έπικρατούσε αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα ήταν ότι ή

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Βρετανική Κυβέρνησις είχε την πρόθεσι να στείλι όπωσδήποτε τον Βασίλει, άνεξάρτητα από το τί ήθελε ο λαός. Ήταν έντελώς άπαραίτητο να πει σθούν οι Έλληνες ότι αυτό δέν ήταν σωστό.

Καθισμένος στο πλούσιο πάντα τραπέζι του Τσώρτσιλ, το Τσέκερς και έχοντας μπροστά τους μπράντυ και τα άπαραίτητα πούρα, ο ταξίαρχος δέν δίστασε να κατακρίνη τον πρόσφατο λόγο του πρώτοπυργού στο Κεμπέκ, ότι περίμενε σε λίγο να διή την έπιστροφή του Βασίλεϋς των Έλλήνων στην χώρα του.

Όταν, όμως, ήρθε πιά ή ώρα να φύγι ο Έντυ Μάγιερς, τα λόγια που του είπε ο Τσώρτσιλ ήταν:

— Ό Θεός να σ' εύλογή— Μην άφήσις τους Έλληνες να κρίνουν από τώρα το ζήτημα του βασιλεία τους. Θέλω να είμαι σίγουρος ότι δέν θα άδικηθι.

Όταν ξανασκεφτόταν αυτή την συνάντησι, ύστερα από αρκετά χρόνια, ο Μάγιερς πίστευε ότι σχεδόν είχε φθάσει στο σημείο να πείσι τον Τσώρτσιλ να προβή σε δηλώσεις στις όποιες θα έδιδε την ύπόσχεσι πως δέν θα επέβαλλε τον βασιλεία στους Έλληνες.

Όμως κάτι τέτοιο δέν έγινε, είπε ο Μάγιερς, δέν έγινε τότε, έγινε πολύ άργότερα, πολύ, πάρα πολύ άργά, κατόπιν έπιμονής του στρατηγού Σκόμπη που είχε να αντιμετώπισι έναν εμφύλιο πόλεμο.

ΤΟ ΦΟΡΕΪΝ ΟΦΦΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ ΤΟΝ ΜΑΓΙΕΡΣ

Όταν ο Μάγιερς επέστρεψε στο Κάιρο στις 10 Οκτωβρίου, αισθάνθηκε πραγματική πικρία, γιατί διαπίστωσε ότι ή κατάστασι στην Ελλάδα είχε χειροτερεύσι τόσο ραγδαία.

Για να σιγουρευθούν ότι θα άφήσουν τη χώρα πίσω τους σε κατάσταση εμφύλιου πολέμου, πράγμα που θα άνάγκαζε τους Βρεταννούς να χρησιμοποήσουν στρατεύματά τους, οι Γερμανοί είχαν διασπείρει με σάτανικό τρόπο ότι ο Ζέρβας συνεργαζόταν μαζί τους. Έπίσης είχαν άφήσει να διαφύγη ή πληροφορία ότι έσκόπευαν να άποσπώσουν για να άναγκασθούν να έπιστεύσουν τα πράγματα οι κομμουνιστές, σε σημείο που να έπαπειλῆται σύγκρουσις με τις άλλες ομάδες.

Στις 19 Οκτωβρίου, ένϋ βρισκόταν στην Σχολή Έκπαίδεϋσεως του SOE, στην Χάιφα, ο Μάγιερς έλαβε ειδήσεις ότι είχε αρχίσει εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα.

ΑΥΡΙΟΝ: Αίματη πό νάος εις τα βουνά. — Κοινωνία καλών συντόφων κλπ.

Πῶς ἐσώθη ἡ 'Ελλάς τὸ '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

90όν

Οἱ Σιάντος - Παρτσαλίδης ἀντιπροσώπευαν τὸ ΕΑΜ, ὁ Σαράφης ἀντιπροσώπευε τὸν ΕΛΑΣ. Ἡ Συμφωνία τῆς Βάρκιζας εἶχε σκοπὸ νὰ ρυθμίσῃ τὰ περὶ διαλύσεως καὶ ἀφοπλισμοῦ τοῦ ΕΛΑΣ. Ταυτόχρονα ἀνηγγέλθη ἡ δημιουργία τοῦ τακτικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στὸν ὁποῖο θὰ ὑπηρετοῦσαν καὶ μέλη τοῦ ΕΛΑΣ, μόνιμοι ἀξιωματικοί, κατὰ τὸ πλεῖστον. Μόνο ὁ Ἱερὸς Λόγος θὰ συνέχιζε νὰ εἶναι ἀνεξάρτητο τμήμα ὑπὸ τὴν ἄμεσο ἐξάρτησι τῆς ταξιαρχίας καταδρομῶν (Ραϊντιγκ Φόρσες), δηλαδὴ ὑπὸ βρετανικὴν διοίκησιν.

Παρά τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ΚΚΕ ἀντιλαμβάνονταν τὴν πλήρη ἥττα του, πάλι προσπάθησαν μὲ τὴν μπλόφα καὶ τὸ θράσος νὰ σώσουν τὰ προσηχήματα. Κι' αὐτὸ γιατί ἤξεραν ὅτι μπορούσαν νὰ ἀξιοποιήσουν μιὰ χαρακτηριστικὴ ἀδυναμία τῶν Ἀγγλῶν, «τὸ αἶσθημα τοῦ φαῖρ πλαΐυ» (τοῦ τιμίου παιγνιδίου). Καὶ κατάφεραν νὰ σημειώσουν κάποια ἐπιτυχία. Ἐπίσης, λόγω τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ θεωροῦν κάτι τὸ ἀκατανόητο τὴν κατάργησι τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν — καὶ ἰδίως τὴν ἐλευθερία τοῦ λόγου — ἐπέτυχαν νὰ διατηρηθῇ νόμιμο κόμμα τὸ ΚΚΕ καὶ νὰ ἐνεργηθῇ ἐλευθερία. Οἱ δύο κομμουνιστικὲς ἐφημερίδες συνέχισαν κανονικὰ καὶ χωρὶς κανέναν περιορισμὸ τὴν ἐκδοσί τους. Τὸ πῶς τραγικὸ σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία ἦταν ὅτι δὲν ὑπῆρξαν ὅροι σχετικὰ μὲ τοὺς δύστηνους ὁμήρους πού εἶχαν μεταφερθῇ μὲ τόση κτηνωδία στὰ χιονισμένα βουνά.

Ὁ Χιὺ Μαιηνγουώρικ, πού ἡ ἀποφασιστικὴ στάσι του εἶχε φέρεῖ γρήγορα ἀποτελέσματα στὶς συζητήσεις γιὰ τὴν ἀνακωχή, ἐκλήθη νὰ βοηθήσῃ στὸν καθορισμὸ τῶν ποσοτήτων τοῦ ὀπλισμοῦ πού θὰ παρέδιδε ὁ ΕΛΑΣ.

«Χωρὶς καμμιὰ προειδοποίησι», θυμᾶται ὁ Γουώρικ, «μᾶς κάλεσαν νὰ ἐμφανισθοῦμε σάν ἀντιπρόσωποι τῆς κυβερνήσεως τῆς Αὐτοῦ Βρετανικῆς Μεγαλειότητος. Ἦταν ἀνάγκη νὰ ἐπιτύχουμε ρύθμισι τῶν λεπτομερειῶν τῆς εἰρήνης, γιὰ πολιτικούς λόγους, ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ μοῦ ἔδωσαν ἐλευθερία ἐνεργειῶν. Διαπίστωσα ὅτι ἦταν ἀδύνατο νὰ βγάλω ἄκρη ἀπὸ τίς προτάσεις πού ἔκαναν καὶ ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά. Προσπαθοῦσαν νὰ πνίξουν οἱ μὲν τοὺς δὲ μέσα σὲ μιὰ θάλασσα λέξεων. Ἔτσι προχώρησα ἴσια μὲ ἓνα ἀπλοποιημένο δικό μου σχέδιο. Ἡ τελικὴ συμφωνία σχετικὰ μὲ τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ὀπλῶν πού θὰ παραδίδονταν προέβλεπε: 41.500 τυφέκια, 2.015 πολυβόλα, 163 ὄλμους καὶ 32 πεδινὰ πυροβόλα, ὅλων τῶν τύπων.

Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ βγῆκαν ἀπὸ τὸ κεφάλι μου!»

Καὶ συνεχίζει ὁ Μαιηνγουώρικ:

«Σὲ δύο σημεία, ὅμως, ὁ Σιάντος ἔμεινε ἀμετακίνητος: Στὸ ζήτημα τῆς γενικῆς ἀμνηστίας καὶ στὴν συμμετοχὴ ἀντιπροσώπων τοῦ ΕΑΜ στὴν κυβέρνηση. Ἦταν ἔτοιμος νὰ δεχθῇ τὸν ἀφοπλισμὸ καὶ τὴν διάλυσι τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε νὰ διανοηθῇ τὴν διάλυσι καὶ ἐξουδετέρωσι τῶν τύπου Γκεστάπο τρομοκρατικῶν ὁργάνωσεων πού κυριαρχοῦσαν στὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο προσπαθοῦσε νὰ ἐπιτύχῃ γενικὴ καὶ χωρὶς περιορισμοὺς ἀμνηστία πού θὰ περιλάμβανε τοὺς ἐγκληματίες, τοὺς ληστές, τοὺς βιαστές, τοὺς ἐμπρηστές.

Ἡ γνώμη τοῦ Χάρολντ Μάκ Μίλλαν σχετικὰ μὲ τὴ συμφωνία τῆς Βάρκιζας ἦταν:

«Ὁ στρατηγὸς Σκόμπη δὲν ἦταν δυνατόν παρά νὰ δυσφορῇ γιατί δὲν τοῦ εἶχα δώσει λίγο καιρὸ ἀκόμα, λίγες ἐβδομάδες ἢ καὶ λίγες μέρες, γιὰ νὰ διαλύσῃ τίς δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ. Φοβόταν, μὲ ὅλο του τὸ δίκιο, ὅτι θὰ κέρδιζαν χρόνο, θὰ ἔμεναν στὴν ἀφάνεια καὶ θὰ προετοιμάζονταν γιὰ μιὰ ἀκόμα προσπάθεια. Ἀλλὰ τώρα πλησιάζαμε στὴν ἀρχὴ τῆς τελευταίας φάσεως τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἰταλίας. Δυστυχῶς, οὔτε καὶ ἐδῶ δὲν εἶχαμε καμμιὰ βοήθεια ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς...».

Δυὸ μέρες μετὰ τὴν ὑπογραφὴ τῆς Συμφωνίας ἐφθασε ξανά στὴν Ἀθήνα ὁ Οὐίνστον Τσῶρτσιλ, ἐπιστρέφοντας στὸ Λονδίνο ἀπὸ τὴν Διάσκεψι τῆς Γιάλτας.

Ὁ Δαμασκηνὸς ἐπέμενε νὰ ἐπισκεφθῇ ὁ Τσῶρτσιλ τὴν Ἀθήνα. Εἶχε ἐπιμείνει ἐπ' αὐτοῦ στὸν Μάκ Μίλλαν καὶ τὸν ἔπεισε νὰ μεσολαβήσῃ.

«Θέλω πολὺ νὰ δῇ τὸ εἶδος τῆς ὑποδοχῆς πού θὰ τοῦ ἐπιφυλάξῃ ὁ λαὸς μας», εἶχε πεῖ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. «Θέλω νὰ διαπιστώσῃ μόνος του σὲ ποιά πλευρὰ βρίσκεται ὁ λαὸς μας».

Πρὶν ἀπ' αὐτὴ τὴ μεγάλη μέρα, πάντως, ὁ Σκόμπη κράτησε τὴν ὑπόσχεσι πού εἶχε δώσει στοὺς ἄνδρες του, ὅτι θὰ γιορτάσουν, ἔστω καὶ καθυστερημένα, τὰ Χριστούγεννα. Δὲν εἶχε καταφέρει ὥς τώρα νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ πού ἠθελε. Τελικὰ καθώρισε αὐτὴ τὴ μέρα. Ἦταν ἡ 3ῃ Φεβρουαρίου. Οἱ Ἀγγλοὶ λένε τὰ Χριστούγεννα «Κρίστας» (Λειτουργία, γιορτὴ τοῦ Χριστοῦ). Τὰ τόσο καθυστερημένα Χριστούγεννα πού γιορτάσαν τὰ ὀνόμασαν «Σκόμπητας». Οἱ Βρεταννοὶ κατάφεραν νὰ φᾶνε καὶ νὰ πιοῦν καὶ νὰ γλεντήσουν σάν νὰ ἦταν πραγματικὰ γιορτὴ τῶν Χριστουγέννων.

(Συνεχίζεται)

Πως εσώθη ἡ 'Ελλάς τό '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

91ον

«Σήμερα γιορτάζουμε τὰ Χριστούγεννα, ἀρκετὰ καθυστερημένα, βέβαια», ἔγραψε ὁ Σκόμπη στο ἡμερολόγιό του. Πήγα στὴν τραπεζαρία τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἐπιτελείου καὶ τοὺς μίλησα γιὰ τὰ τοὺς εὐχαριστήσω. «Ὅλοι ἦσαν θαυμάσιοι».

Τὴν 14ην Φεβρουαρίου ὁ Σκόμπη ἔγραψε: «Ὁ πρωθυπουργὸς μὲ τὴν ἀκολουθία του, ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν μὲ τὴν ἀκολουθία του, ὁ στρατάρχης, ἔρχονται ὅλοι ἐδῶ. Τί παιγνίδι! Τὰ δυὸ ἀεροσκάφη ἔφθασαν περίπου τὴν 16.15 ὥραν. Ὁργάνωσαμε γρήγορα τὴν ὁμάδα ὑποδοχῆς καὶ ξεκινήσαμε. Ὁ πρωθυπουργός, ὁ πρεσβευτὴς καὶ ὁ Μάκ Μίλλαν ἔσταμάτησαν γιὰ ἐπίσκεψι στὸν Ἀντιβασιλέα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι κατευθύνθηκαν στὰ Παλαιὰ Ἀνάκτορα, ὅπου περίμεναν ὁ Πλαστήρας, ἡ κυθέρνησις καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἦταν μιὰ τιμητικὴ φρουρὰ εὐζώνων καὶ μιὰ ἑλληνικὴ μπάντα. Εἶχα φέρεи ἐπίσης καὶ τὴν μπάντα τῆς Τετάρτης Οὐσσάρων, τοῦ παλιοῦ Συντάγματος τοῦ πρωθυπουργοῦ».

Τὸ τί ἔγινε τότε τὸ περιγράφει μὲ τὶς ἀκόλουθες φράσεις ὁ Λήπερ:

«Ἦταν ἀδύνατο νὰ λάβωμε μέτρα ασφαλείας. Ἔτσι οὐσιαστικὰ δὲν κάναμε τίποτε ἐπ' αὐτοῦ, πράγμα πού εὐχαρίστησε πολὺ τὸν κ. Τσῶρτσιλ καὶ ἔκανε ἐξαίρετη ἐντύπωσι στοὺς Ἀθηναίους. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν εἶχε πληροφορηθῇ τὴν ἀφίξι, ὅπως ἔπρεπε, ὁ λαός, εἶχαν ἤδη συγκεντρωθῇ πολλοὶ στὶς ἄκρες τῶν δρόμων καὶ ἐπευφημοῦσαν μὲ μεγάλο ἐνθουσιασμὸ τὸν κ. Τσῶρτσιλ. Τοῦ εἶπα ὅτι θὰ συνῶδευε τὸν Ἀντιβασιλέα στὴν ταρατσα τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων, πού ἔδλεπε πρὸς τὴν πλατεῖα Συντάγματος. «Δηλαδή θὰ μὲ πᾶνε νὰ βγάλω λόγο...», μοῦ εἶπε-ἐκεῖνος. «Ὁχι, τοῦ ἀποκρίθηκα. Θὰ μιλήσῃ στὸν λαὸ ὁ Ἀντιβασιλεὺς καὶ θὰ ὑπάρχουν μεγάφωνα. Πάντως, ἂν αἰσθανθῇτε καὶ ἐσεῖς τὴν ἀνάγκη νὰ πῆτε δυὸ λόγια στὸν κόσμον καὶ ὁ Ἀντιβασιλεὺς καὶ ὁ λαός θὰ χαροῦν πολὺ».

»Ὁλόκληρη ἡ μεγάλη πλατεῖα ἦταν γεμάτη πλῆθη καὶ οἱ δρόμοι πού ὀδηγοῦν πρὸς τὴν πλατεῖα ἦσαν ἐπίσης γεμάτοι. Κάθε παράθυρο καὶ κάθε μπαλκόνι ἦταν κατειλημμένα. Κάθε δέντρο τῆς πλατείας εἶχε τοὺς ἀνθρώπους του. Ὅταν κάποτε, τὰ ζήτησεν καὶ οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ σταμάτησαν κάπως, ὁ Ἀντιβασιλεὺς σηκώσε τὸ χέρι του γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ σιωπὴ καὶ μίλησε σύντομα καὶ ἀπλά. «Ὅλα τὰ μάτια ἦσαν στὴν πλατεῖα πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ. Ἦταν μιὰ ὑπέροχη ἀθηναϊκὴ μέρα. Ἦταν ἐντελὼς ἀνοιξιάτικη

μέρα. Τὴν ὥρα πού ἄρχισε νὰ μιᾷ ὁ Τσῶρτσιλ, ὁ ἥλιος ἔγερνε πίσω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολι.

«Μακαριώτατε, στρατιῶτες καὶ πολῖτες τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι μεγάλες μέρες αὐτὲς οἱ μέρες. Ἡ αὐγὴ εἶναι λαμπρὴ, εἶναι μέρες πού τὸ σκοτάδι φεύγει μακριά», ἄρχισε ὁ Τσῶρτσιλ.

Μίλησε ἔπειτα γιὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, γιὰ τὶς παρεξηγήσεις πού δημιουργήθηκαν καὶ ἐξέφρασε τὴν ὑπερηφάνειά του γιὰ τὸν ρόλον πού εἶχε διαδραματίσει ὁ βρεταννικὸς στρατός, «στὴν προστασία αὐτῆς τῆς ἀθάνατης πόλεως ἀπὸ τὴν βία καὶ τὴν ἀναρχία». Καὶ τέλειωσε μὲ μιὰ ἐκκλησι: «Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου ἐλπίζω ὅτι ἡ Ἑλλάς θὰ πάρῃ τὴν θέσιν πού τῆς ἀρμόζει στὶς τάξεις τῶν ἐθνῶν πού ὑπέφεραν τόσο πολὺ σ' αὐτὸν τὸν πόλεμον. Ἄς ἀφήσουμε νὰ ἐπικρατήσῃ τὸ σωστὸ καὶ τὸ δίκαιο. Ἄς σθῇ-σουν τὰ κομματικὰ μίσῃ. Ἄς ἐπικρατήσῃ ἡ ἐνότης. Ἄς ἐπικρατήσῃ ἡ ἀπόλυτη συναδέλφωσις. Ἡ Ἑλλάς γιὰ πάντα! Ἡ Ἑλλάς γιὰ ὅλους!»

Ὅμως, αὐτὴ τὴν ἐπικὴ ὥρα τῆς μεγάλης συγκινήσεως, ὁ στρατηγὸς Σκόμπη, ὁ νέος Μπάυρον τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀνθρωπος πού περισσότερο ἀπ' ὅλους μὲ τὸ κουράγιο του, τὴ σταθερότητά του, τὴν ἀποφασιστικότητά του καὶ τὴν κατανόησίν του εἶχε σώσει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ μιὰ φοδερὴ συμφορά, ἦταν φοδερὰ τρακαρισμένος καὶ ἀνήσυχος. Ἐγραψε στὸ ἡμερολόγιό του:

«Ἐνὰ ἀπέραντο πλῆθος εἶχε συγκεντρωθῇ. Εἶχαν κατακλύσει τὰ πάντα καὶ ἔφθαναν ἐξὶ μέτρα κοντὰ στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Δυστυχῶς, ὅταν ἔφθασαν ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ἡ ἀκολουθία του, τὸ πλῆθος φώναζε τὸ ὄνομά μου ἀλλά, νομίζω, εὐτυχῶς, δὲν τὸ ἀντελήφθη».

Πραγματικά, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι λάτρευαν τὸν «πατέρα τῆς Νίκης», ἀντὶ νὰ φωνάζουν «Τσῶρτσιλ, Τσῶρτσιλ», φώναζαν:

— Σκόμπη, Σκόμπη, ζήτησεν ὁ Σκόμπη!

Ἐκεῖνοι ἤξεραν, πάρα πολὺ καλά, πόσο τυχεροὶ ἦσαν πού εἶχε-ἐρθεῖ αὐτὸς στὴν Ἑλλάδα,

★

Οἱ φόβοι τοῦ στρατηγοῦ Σκόμπη ἐπαληθεύθηκαν γρήγορα. Οἱ κομμουνισταὶ περίμεναν καὶ ὅταν ἔκριναν ὅτι ἦταν ἡ ὥρα, ἔκαναν καὶ δευτέρη προσπάθεια νὰ καταλάβουν τὴν ἐξουσία.

ΑΥΡΙΟΝ: Τὸ τέλος.

Πῶς ἐσώθη ἡ Ἑλλάς τὸ '44

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΗ

(Τελευταῖον)

Καὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ Ἑργατικὴ Κυβέρνησις τοῦ Λονδίνου εἶχε ἀποσύρει τὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς δυνάμεις τῶν Βρετανῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἑργατικοὶ εἶχαν κερδίσει τὶς ἐκλογάς τὸ 1945. Ἀλλὰ ὁ ἐλληνικὸς λαὸς δὲν ἔμεινε στὸ ἔλεος τῶν κομμουνιστῶν ἀνταρτῶν. Ὁ ἐθνικὸς, δημοκρατικὸς στρατὸς ποῦ εἶχε ἐκπαιδευθῇ καὶ ἐξοπλισθῇ ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς, πρὶν φύγουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, εἶχε τώρα, στὸν δεύτερο γύρο, τὴν ὑποστήριξιν τῶν Ἀμερικανῶν! Ὅσο καὶ ἂν φαίνεται παράξενο αὐτό, μετὰ ἀπὸ ὅσα εἶχαν προηγήθῃ.

Ὁ πρόεδρος Χάρρυ Τρούμαν, ποῦ εἶχε διαδεχθῇ τὸν Ροῦζβελτ, μετὰ τὸ θάνατό του, κατὰφερε νὰ διακρίνῃ καθαρά αὐτὸ ποῦ δὲν εἶχε δεῖ ὁ προκατόχος του: ὅτι, δηλαδή, ἡ νίκη τῶν κομμουνιστικῶν ὀπλῶν στὴν Ἑλλάδα θὰ εἶχε σὰν ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα νὰ τοποθετήσῃ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν πλοῦσιν σὲ πετρέλαια Μέση Ἀνατολή, πίσω ἀπὸ τὸ Σιδηροὺν Παραπέτασμα. (Μ' ὅλο ποῦ ἄκόμα ὁ Τσῶρτσιλ δὲν εἶχε πεῖ αὐτὴ τὴν φράσιν ποῦ ἐπεκράτησε ἀργότερα σὰν ὅρος). Τὸ 1947 ἐφαρμόσθη τὸ «Δόγμα Τρούμαν» —ὅπως ἔμεινε γνωστὸ στὴν ἱστορίαν— καὶ ἔτσι ἐδραιώθηκε ἡ ἀμερικανικὴ παρουσία στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειον. Ἦλθε μὲ τὴ μορφή τοῦ γιγαντιαίου Ἐκτοῦ Στόλου καὶ

ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐκεῖ μέχρι σήμερα.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀναγκάσθηκαν νὰ βρεθοῦν ἀντιμέτωποι τῶν ἰδίων τρομοκρατῶν τοῦ κομμουνιστικοῦ «σκληροῦ πυρήνα» ποῦ ὁ Σκόμπη ἀναγκάσθηκε νὰ ἀφήσῃ ἐλεύθερους, γιὰ τὸ ἐπέβαλαν οἱ πολιτικὲς ἀνάγκες καὶ ἡ ἀφέλεια τῶν Ἀμερικανῶν, τότε.

Καὶ στὸ μεταξύ, ἐνῶ κανένας λογικὸς ἄνθρωπος, δὲν ἦταν δυνατόν νὰ συμφωνῇ μὲ τὴν ἐγκατάστασιν δικτατορίας στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ μιὰ στρατιωτικὴ χούντα, ὅμως αὐτὸ —ἴσως— ἦταν κάτι ποῦ ἔπρεπε νὰ συμβῇ, κάτι τὸ ἀναπότρεπτο. Μ' ὅλο ποῦ οἱ συνταγματάρχες ἦσαν σκληροὶ καὶ ἀδίσταχτοι πατριῶτες εἶχαν κάθε λόγο νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ ἐμποδίσουν μὲ ἀντιδημοκρατικὰ μέσα τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀνασυγκρότησιν τοῦ «γυμνοῦ, θριαμβευτικοῦ Τροτσκιζμοῦ» —ὅπως εἶχε πεῖ ὁ Τσῶρτσιλ— στὴν δοξασμένη καὶ ὁμορφὴ χώρα τους, ὅπου γεννήθηκε ἡ Δημοκρατία.

Τὸ μόνο ποῦ ἀπομένει νὰ ἐλπίζῃ κανεὶς εἶναι ὅτι τὸ σημερινό, περισσότερον φιλελεύθερον καθεστῶς, ἔχει τὴ δύναμιν καὶ τὰ ἀτσαλένια νεῦρα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ ὅτι ποτὲ πιά ἡ Ἑλληνικὴ Δημοκρατία δὲν θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν κίνδυνον —σύμφωνον μὲ τὴν σκληρὴν ἀλλὰ χαρακτηριστικὴν φράσιν τοῦ Τσῶρτσιλ— νὰ συρθῇ στὸ δρόμον, νὰ «ψωνισθῇ» ἀπὸ ἕνα ἄνδρα ποῦ κρατᾷ τόμμυγκαν».

ΤΕΛΟΣ

Ο κ. Μ. Μυριδάκης διὰ τὴν Ἑθνικὴν Ἀντίστασιν

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Ἀπογευματινὴ ἔφημερίς, ἡ ὁποία τελευταίως ἀσχολεῖται μὲ ἀποφόρους ἀπόψεις καὶ θέσεις περὶ τὴν Ἑθνικὴν Ἀντίστασιν, δὲν ἐδημοσίευσεν ἐξ ὁλοκλήρου ἐπιστολὴν τοῦ κ. Μιχ. Ι. Μυριδάκη, ἡ ὁποία ἀφεώρα εἰς ὠρισμένα δημοσιεύματα - ἀπαντήσεις εἰς τὸν ἐπιστολογράφον. Κατωτέρω δημοσιεύομεν πλῆρες κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Μ. Μυριδάκη:

Ἀξιότιμε κύριε διευθυντά,

Ἀπευθυνθεὶς εἰς τὴν ἔφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» δι' ἐπιστολῆς μου τὴν 9.10.75, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας εἰς δημοσιεύμα αὐτῆς τῆς 6ης ἡμέρας, αὕτη ἀρχικῶς μοῦ εἶπεν ὅτι ἡ ἐκτενὴς καὶ τὰ τὴν συγγραμμῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐπρόβλεπε, ἀνυποδοχῶν τούτην τὴν 13.10.1975, ὁπότε καὶ μοῦ ἐδόθη ἡ ὑπόσχεσις ὅτι θὰ ἐδημοσιεύετο αὕτη. Ἐπειδὴ ἡ ὥς ἄνω ἔφημερίς ἐδημοσίευσεν τὴν 19.10.75 καὶ χωρὶς τὴν ἡμερομηνίαν μόνον τὸ 1,3 καὶ ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ κειμένου τῆς ἐπιστολῆς μου, παραλείψασα οὕτω τὸ κύριον καὶ οὐσιαστικόν αὐτῆς μέρος, παρακαλῶ θερμῶς ὅπως καταχωρίσῃτε τὸ πῶτος κείμενον τῆς ἡμετέρας αὐτῆς ἐπιστολῆς, ἀτίγγραφον τῆς ὁποίας σὰς ἐπισυνάπτω.

Εὐχαριστῶ θερμότατα
Ἐν Ἀθῆναις τῇ 3ῃ Νοεμβρίου 1975
μετὰ τιμῆς
ΜΙΧΑΗΛ ΙΩΣΗΦ ΜΥΡΙΔΑΚΗΣ

Κύριε διευθυντά,

Εἰς τὸ φύλλον τῆς 6ης τρέχοντος τῆς ἐγκρίτου ὑμῶν ἔφημερίδος «ΤΑ ΝΕΑ» ἐδημοσιεύθη ἐπιστολὴ τῶν κ.κ. Μιχ. Κυριακοῦ, Κ. Παπαγιαννῆ καὶ Ε. Δέπου, εἰς ἀπάντησιν ἡμετέρας ἐπιστολῆς εἰς δημοσίευμα τοῦ Κ. Πυρομάγλου τῆς 9.9.1975.

Ἐπὶ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης τῶν ἀνωτέρω καὶ δυνάμει τοῦ περὶ Τύπου Νόμου παρακαλῶ ὅπως δημοσιεύσῃτε τὴν κατωτέρω ἀπάντησιν καὶ ὡς οὗτος ὀρίζει.

1.—Κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τῇ τῇ 23ῃ τοῦ θάρρους ὁ κ. Πυρομάγλου τὰ μοῦ ἀπαντήσῃ ὁ ἴδιος.

2.—Ἡ πρὸς τὸ δημοσίευμα τοῦ Πυρομάγλου ἀπάντησις μου εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀληθείας ὡς ἐγὼ τὴν γνωρίζω ἀπὸ τὰ στόματα καὶ τοῦ Ζέρβου καὶ τοῦ Πλαστήρα καὶ ὡς ἀποδεικνύουν ταύτην τὰ εἰς χεῖρας μου εὐρίσκόμενα ἰδιόχειρα γραπτὰ στοιχεία ἀμφοτέρων τούτων.

3.—Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἀληθειῶν τῶν γραφόντων καὶ τῶν ὑπογραφόντων τῆς πρὸς ἐμὲ ἀπαντήσεως ἀναφέρω τὰ ὑπ' αὐτῶν ἀναφερόμενα εἰς τὴν δευτέραν αὐτῆς παράγραφον.

«... Συμφωνοῦμε μὲ τὸν κ. Μυριδάκη ὅτι ὁ Ζέρβος ἐτοίμαζε ἀντίστασιν ἀπὸ τὸν Φεβρουάριον 1941. Ἡ ἀντίστασις τοῦ ὅμοιο ἦτο ἀντιδικτατορικὴ, μὲ ἐξέλιξιν πρὸς τὴν ἀντίστασιν. ...»

Ἐπ' αὐτοῦ ἀντὶ ἀπαντήσεως ἐρωτῶ τοὺς κ.κ. πρὸς ἐμὲ ἀπαντώντας.

Ὅταν ὁ Ζέρβος τὸν Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον 1941 συνήγαγεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Ἀγγλον στρατηγὸν Οὐίλσον καὶ τὸν Ἀγγλον ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν Ἀλτσοῦ Ἦντν καὶ ὠμίλησεν εἰς ἀμφοτέρους καὶ περὶ δημοκρατίας ἀντιτάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τὴν ἐπιχειρημένην κατοχὴν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀξίονος, ἐκάλει ἀντιδικτατορικὴν ἀντίστασιν;

4.—Εἰς τοὺς κ.κ. ἀπαντώντας μου, οἵτινες ἀναφέρουν ὅτι ἐγὼ ὡς ἀξιωματικὸς τῆς ἀσφαλείας ὁρίζω τὸν Πυρομάγλου δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει οὐδέμια φράσις τοῦ κειμένου τῆς ἐπιστολῆς μου ὁριστικῇ δι' αὐτόν, ἐκτός ἐάν οὗτοι θεωροῦν ὅδρις τὴν ἀληθειαν.

5.—Τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀπάντησιν διατὶ δὲν ἀπαντήσαμεν εἰς τὸ ἐκδοθέν ὑπὸ τοῦ κ. Πυρομάγλου ἐιδήσιον τοῦ 1947, ἀπαντῶ εἰς τοὺς ἐπιστολογράφους ὅτι ἡ ἀπάντησις μου αὕτη ἀναγράφεται εἰς τὴν σελίδα 45 τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθέντος τὸ 1948 ἐιδήσιον «Ἀγώνες τῆς Φυλῆς».

6.—Ἐπίσης οἱ κ.κ. Μ.Κ., Κ.Π. καὶ Ε.Δ. εἰς μίαν περικυβερνήτην τῆς ἐπιστολῆς τῶν γράφων: «... φαίνεται, ὅτι αὐτὰ ὅλα τὰ ξέρεи ὁ κ. Μυριδάκης ἀπὸ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, πού ἀνῆκε στο ΕΑΜ (σὺν πυρρίνῃ Κρητῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Εὐαγγέλου Παπαδάκη, ψευδώνυμον Τάσος Λευτεριάς) ...».

ΜΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΖΕΡΒΑ

Τὴν δι' ἐμὲ ὕβριν αὐτὴν τὴν ἐπιστρέφω εἰς τοὺς ἀνωτέρω ἐπιστολογράφους, διὰ τοὺς ὁποίους πιθανὸν νὰ μὴ ἀποτελῇ ὕβριν καὶ ἀπατῶ εἰς αὐτοὺς ὅτι ὁ γράφων (Μυριδάκης) οὐδέποτε ἐφοίτησεν εἰς τὰ Κολλέγια τοῦ Κ.Κ.Ε. οὔτε ὅταν τοῦτο ἦτο ἀκόλουθον οὔτε ὅταν ἦτο κεκαλυμμένον μὲ τὸν μανδύον τοῦ ΕΑΜ. οὔτε καὶ ποτὲ ἐπληρώσεν εἰς τὰ δώματα καὶ τὰ μέλθρα αὐτοῦ, διότι ταῦτα δὲν ἦσαν καὶ δὲν ἤρμουν εἰς αὐτόν. Κάμνω γνωστὸν εἰς τοὺς ἐπιστολογράφους, ἐάν δὲν γνωρίζουν αὐτό, ὅτι ὁ γράφων ἐμυθήθη εἰς τὸ ΕΔΕΣ πρὶν ἢ ἀκόμη ἰδρυσθῇ τὸ ΕΑΜ καὶ ὅτι οὔτε φράσις οὔτε ἐξωμότης ὑπῆρξεν οὗτος.

Ἐπίσης οἱ ἐπιστολογράφοι πρὸς ἐμὲ ἀναφέρουν ὅτι «... Ἄν ὁ κ. Μυριδάκης εἶχε τὴν τύχην νὰ παίζει καὶ ποῖον ἔστω καὶ μικρὸν ρόλο πρωταγωνιστοῦ, θὰ ἐπέκρινε διαφορετικῶς. Ἀλλὰ ἦταν ἕνας ὁπλοῦς σωματοφύλακος».

Λυποῦμαι πού εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναφέρω ὠρισμένα στοιχεῖα ἔνθα τῶν ὁποίων εἶναι δυνατόν ὑποτιμᾶν νὰ θεωρηθῇ ὅτι περιστολογῶ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἀναγκάζομαι εἰς τούτῳ διὰ νὰ μάθουν οἱ ἀναγνώσται ποῖος ἦτο εἰς τὸν ἀγῶνα ὁ Μυριδάκης καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ γράφοντες καὶ ὑπογράφοντες τὴν πρὸς αὐτόν ἀνωτέρω ὁριστικὴν ἐπιστολήν.

Τὶ ἔκαμε καὶ τὶ ἀπέδωκεν εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ὁ Μυριδάκης θὰ μᾶς εἰπῇ αὐτὸς οὗτος ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἀγῶνος στρατηγὸς Ζέρβος ἀπ' ἐκεῖ ὅπου ἀπολαμβάνει τὴν αἰώνιον ἡσυχίαν του, τὴν ὁποίαν οἱ προαναφερθέντες τοῦ διαταράττουν μὲ τὴν προσ-

πάθειάν των νὰ σφετερισθῶν καὶ ἀμαυρώσουν τὸν ἀγῶνα του.

Πρὸς τοὺτοις ἀναφέρω ὅτι ὁ στρατηγὸς Ζέρβος εἰς τὴν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης ἐκθεσίν του, διὰ τὸν διεξαχθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἀγῶνα ἐθνικῆς ἀντιστάσεως, ὑποβλήθησαν τὴν 22.6.1949 καὶ κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 151574)ο)528)17.7.1949) ἐγγράφου του πρὸς αὐτόν, ἀναφέρει διὰ τὸν Μυριδάκη: «... Πρωτοπόροι τῆς ἐπαναστάσεως: 1) Ἐφ. ὑπολοχαγὸς πυρ) καὶ Μυριδάκης Μιχαήλ. Οὗτος ὑπῆρξεν ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν τῆς ἰδρύσεως τοῦ ΕΔΕΣ ὁ ἀκούραστος καὶ ἀχώριστος συντροφὸς μου, ὡς καὶ κύριος παραγων, εἰς τὸν ὁποῖον καθ' ἑλπὴν τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς, εἴτε πρὸ τῆς ἀνάδου μας εἰς τὰ θύνα, εἴτε μετὰ τὴν ἀνάδου μας εἰς τὴν ἐλευθέραν ὀρεινὴν Ἑλλάδα, ἀνέθετα τὰς πλέον ἐπικινδύνους ἀποστολάς. Πλειστάκις ἐκινδύνευσε νὰ συλληθῇ ὑπὸ τῶν κατακτητῶν. Ὑπῆρξεν ὁ νικητὴς τοῦ Γοργοποτάμου, ὅτε διώκησε καὶ τοὺς μαχητὰς τοῦ ΕΔΕΣ καὶ τοὺς ὀλίγους μαχητὰς τοῦ ΕΑΜ καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μοναδικὴ περίπτωσις συνειργασίας τοῦ ΕΔΕΣ καὶ τοῦ ἐν γένει τότε ΕΑΜ. Εἰς ὅλας τὰς κατὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν μάχας τοῦ ἀνετίθεντο αἱ πλέον δύσκολαι ἀποστολαί. Οὗτος διώκησε μεγάλην μονάδα, ἐν τούτοις δύναται νὰ λεχθῇ, χωρὶς φόβον νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ὡς ὑπερβολή, ὅτι ἐμείναν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἀγῶνος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Εἰς τὸν ὑπὸ τὸν Μυριδάκη Μιχαήλ ἡ ἐθνικὴ ἀντίστασις ὀφείλει πάρα πολλά, ἡμεῖς δὲ προσωπικῶς εὐγνωμοσύνην αἰώνιαν. Μὲ μίαν λέξιν ὑπῆρξε καὶ ἐμείναν ἔνας σωτηρὸς καὶ σμυνὸς ἡρώας ἔξιος τῆς περὶ τοῦ 2) Παν. Κωστάκη... 3) Ἰωάν. Παπαδάκη... Δὲν κρίνω ἀσκόπων νὰ προσθέσω ὅτι καθ' ὅλην τὴν τετραετὴ σχεδὸν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος καὶ οἱ τρεῖς αὗτοι ἐξαίρετοι «Ἕλληνες δὲν ἐδέχθησαν νὰ λάθουν οὔτε μίαν δραχμὴν, καίτοι καὶ οἰκογενειακὰς ἀνάγκας καὶ ἀτομικὰς τοιαύτας εἶχον...».

Αὐτὸς ἦτο κατὰ τὸν Ζέρβον ὁ Μιχαήλ Μυριδάκης, σωματοφύλακος κατὰ Κ. Πυρομάγλου καὶ ἐπιστολογράφους, τῶν ὁποίων ἐπίσης ἡ διαγωγή καὶ ἡ δράσις πρέπει ἐνταῦθα ν' ἀναφερθῇ καὶ ἐάν τυχὸν νομίζουσιν ὅτι ἀδικοῦνται, ἄς ἐκθέσουν οἱ ἴδιοι τὰ καταρθώματά των.

Ο ΚΟΜΗΝΗΟΣ ΠΥΡΟΜΑΓΛΟΥ

Οὕτω διὰ τὸν Κομνηνὸν Πυρομάγλου ὁ Ζέρβος εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν ἐκθεσίν του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης γράφει τὰ κατωθί: «... Δίκαιον εἶναι τὰ λεγθῇ ὅτι μετὰ τῶν πρώτων ἀνδρῶν, οἵτινες μὲ ἐπλευσίωσαν, ὅτε ἀνῆλθον εἰς τὰ θύνα τῆς Ε.Ο.Ε., ἦσαν καὶ ὁ Πυρομάγλου Κομνηνὸς καὶ ὁ Μ.Δ., οὗτοι ὅμως ἀπεχωρίσθησαν ἐμοῦ ἀποσταλέντες εἰς Ἀθήνας διὰ τὴν τακτοποίησιν τῶν ἐκεῖ προσημαγμένων τοῦ ΕΔΕΣ».

Δυστυχῶς, ὁ στρατηγὸς Ζέρβος, δὲν γράφει περὶ τοῦ τὸ οὗτος ἐπρόκειτο τῆς Ἀθήνας, διὰ καὶ ἐπιφορτισετὶ καὶ γράφων νὰ τὰ ἀναφέρῃ ἐνταῦθα, διότι ταῦτα ἔχει ἀναφέρει εἰς τὸ προαναφερθὲν ἐιδήσιον του (σελίδας 45).

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Κομνην. Πυρομάγλου τότε ἐκινήθη δραστηριὸς ἐν ἅπαν τὸ ΕΔΕΣ ὑπαχθῇ εἰς τὸ ΕΑΜ, πλὴν ὅμως ἀπομὸν τι, ἀτήκον εἰς Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ΕΑΜ, ἐνημέρωνε τὸν Ζέρβον περὶ τῶν ἐν γένει προσπαθειῶν αὐτοῦ, δι' ὁ οὗτος ἐκλήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ θύνα, ὅτε ἀκῶν καὶ ὑπὸ αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν ἐκρατήθη ἐκεῖ.

Διὰ τὸν κ. Μιχ. Κυριακὸν ἀναφέρομεν ὅτι, τὸ ἔργον τοῦ Πυρομάγλου μὲ τὸ ΕΛΑΜ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν, ἀνέλαβε νὰ συνεχίσῃ οὗτος, μέλος τῆς τότε συσταθείσης τῆς Κ.Ε. ΕΔΕΣ Ἀθηνῶν, δι' ὃ μετὰ 3-μηνον ἀπέπεμψε τοῦτον ὁ Ζέρβας ἐκ ταύτης, μὴ ἐμφανισθέντος ἔκτοτε τοῦτου, εἰ μὴ σήμερον ὡς ἀγωνιστοῦ.

Ὡς πρὸς τοὺς κ.κ. Κ.Π. καὶ Ε.Δ. οἵτινες τιτλοφοροῦνται ὡς μέλη τῆς «Ἐπιτροπῆς Πόλης», ἐπειδὴ τοιαύτη ὑπηρεσία δὲν ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Ζέρβα οὔτε πρὸ τῆς ἐξόδου του εἰς τὰ βουνα, οὔτε μετὰ, καὶ ἐπειδὴ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν καὶ ὡς εἶναι ἐπόμενον δὲν γνωρίζομεν καὶ τὰς προσφερθείσας ὑπ' αὐτῶν ὑπηρεσίας καὶ κατορθώματα ἐναντίον Γερμανῶν, Ἰταλῶν, Βουλγάρων καὶ κουκουέδων καὶ ἐπειδὴ δυνατὸν ὁ Ζέρβας νὰ ἡδίκησεν αὐτοὺς ὅταν νέοι τινές, μετοξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ἀνωτέρω, προσῆλθον ὡς «Ἐπιτροπὴ Πόλης» πρὸς αὐτὸν νὰ τοῦ κάμουν κριτική, οὐχὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1944 εἰς τὸν ξεν. τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, ἀλλὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1945 στὴν ὁδὸν Νίκης 11, καὶ τοὺς ὁποίους ἀπέπεμψεν, ὅταν τοῦ εἶπαν ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ παύσῃ πλέον νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὸν ΕΔΕΣ διότι ἀπέτυχε, καὶ σὺτοὶ μὲ τὸν Πυρομάγλου θὰ ἀναλάβουν τὰ τοῦ Συνδέσμου, διὰ τοῦτο οἱ ἀνωτέρω κ.κ. ὅς ἀναφέρουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τοὺς διεξαχθέντας ἀγῶνας τῶν εἰς τὴν «Ἐπιτροπὴ Πόλης», ἐναντίον τῶν προσαναφερθέντων ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, ἅφ' ἐνὸς ἵνα οἱ ἀναγνώσται συγκρίνουν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν μὲ τὰς τοιαύτας τοῦ σοματοφύλακος, καὶ ἅφ' ἑτέρου ἵνα οἱ ἀγῶνες οὗτοι συμπεριληφθοῦν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ταῦτα πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ τῶν ἀγωνιστῶν.

Εὐχαριστῶ θερμῶς

Ἀθῆναι 13 Ὀκτωβρίου 1975

Μετὰ τιμῆς

ΜΙΧΑΗΛ ΙΩΣΗΦ ΜΥΡΙΔΑΚΗΣ

Ἐπιστολαὶ

Ἡ ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΡΑΦΗ

Ὁ κ. Γεώργιος Λουκάς μᾶς ἀπέστειλε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν σχετικῶς μετὰ τὸ «ζήτημα Σαράφη»:

Ἡ ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΡΑΦΗ
(Κείμενον ἐπιστολῆς)

Θεσσαλονίκη 6 Νοεμβρίου 1975
Κύριε διευθυντά,

—Εἰς τὸ ἀφήγημα «ΠΩΣ ΕΣΩΘΗ Ἡ ΕΛΛΑΣ ΤΟ 1944», τὸ ὁποῖον ἀναγινώσκω μετὰ προσοχῆς, εἶδον σήμαρον νὰ ἀναφέρεται —ὁ ἀγαπητὸς καὶ γνωστός μου Ἔντυ Μάγιερς ταξίαρχος τῆς ἀγγλικῆς ἐν Ἑλλάδι ἀποστολῆς κατὰ τὴν κατοχὴν —εἰς τὸ θέμα Σαράφη καὶ τοῦ ἀφοπλισμοῦ τῶν ὁμάδων— τῶν ὁποίων ἠγεῖτο — ἀπὸ τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ ὑπὸ τὸν καπετὰν Κόζακα.

—Ἐδῶ ἄς μοὶ ἐπιτρεψῇ —ὁ καθ' ἑλὰ ἐξαιρετὸς ἄνθρωπος καὶ φιλέλλην κύριος Μάγιερς— νὰ διαφωνήσω μαζί του. 1) Ὁ συνταγματάρχης Στέφ. Σαράφης οὐδέποτε ἠγήθη τμηματος ἐνόπλων ἀνταρτῶν πρὶν ἢ προσχωρήσῃ οἰκειαθελῶς εἰς τὸν ΕΛΑΣ τὴν 11.3. 1943 ἢτοι ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν ὁμάδων Κωστοπούλου τὰς ὁποίας ἐπρόδωσεν ὁ ἴδιος «ὄρα ἱστορήματά μου εὐρισκόμενον εἰς χεῖρας ὑμῶν.

—Ἐπεδίωξεν ὁ Σαράφης νὰ ἐξωστρακίσῃ ἀπὸ τὴν διοίκησιν τὸν συνταγματάρχην Κωστόπουλον μετὰ δόλον, παρουσιαζόμενος ὡς πατριώτης ἐνῶ εἶναι γνωστὸν ὅτι οὗτος προσεχώρησεν εἰς τὸν μαρξισμόν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936 (ὄρα ἀπομνημονεύματα τοῦ τέως ὑπουργοῦ) πλὴν ὁμῶς δὲν τὸ ἐπέτυχεν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὁ Κωστόπουλος ἐγνώριζεν τὰς ἐπαφὰς τοῦ Σαράφη μετὰ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ε.Α.Μ. Ἀθηνῶν καὶ ἰτὰς προτάσεις τοῦ Κ.Κ.Ε., ὅπως χρησθῇ οὗτος ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ΕΛΑΣ.

—2) Ὅτι αἱ ὁμάδες Κωστοπούλου κ' ὄχι Σαράφη (ἀνεξαρτήτως ἐὰν ἠκολούθει τὰς ὁμάδας αὐτὰς ἐπὶ ἓνα μῆνα περίπου οὗτος) ἀφωπλίσθησαν ἐπαναλαμβάνω —τῇ προόδῳ τοῦ Σαράφη— ἀπὸ τὰ τμήματα οὐχὶ τοῦ καπετὰν Κόζακα (Θωμᾶ Πάλλα) ἐκ Τσιτσιλίου Τρικάλων, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ τοιαῦτα τοῦ καπετὰν Νυκτηφᾶ εἰς Μορφοβούνιον Καοδίτης (γενέτειραν Ν. Πλαστήρα). Ὡς αὐθεντία τῶν γεγονότων τὰ ἐξῆσα εἰς ὅλην τὴν ἐκτασιν καὶ τὸ ἐν λόγῳ ἱστορήματά μου ἀποκτᾷ ἐπικαιρότητα. Ὅθεν πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν ὁ ἐλληνικὸς λαός.

Μετὰ τιμῆς

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ

ἀξ./κός ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ΕΟ.Ε.Α.
ΕΔΕΣ

Γαμβέττα 153, Θεσ/νίκη ΤΤ 252

Σημειώσεις συντάκτου:

Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Λουκάς νὰ διαφωνήσωμε καὶ ἡμεῖς μετὰ τὴν σειρά μας μετὰ τὴν «διαφωνίαν» του εἰς ὅσα ἀναφέρει ὁ ταξίαρχος Ἔντυ, σχετικῶς μετὰ τὸν Σαράφη. Δὲν ἀναφέρεται σὲ λεπτομέρειες, γιατί τότε ἡ ἀφήγησις θὰ μάκραινε πολὺ (ἄλλωστε τὸ ἀνάγνωσμα ἀφορᾷ τὰ «Δεκεμβριανά» καὶ ὅσα ἀναφέρονται ἐδῶ ἀπλῶς εἰναι κάτι σὰν εἰσαγωγή). Ὁ ταξίαρχος γράφει ὅτι ὁ Σαράφης παρουσιάσθηκε σ' αὐτὸν ὡς «ἀρχηγὸς ὠρυσμένων ὁμάδων». Ἦσαν συνταγματάρχης τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ. Ἐπίσης ὁ Μάγιερς σαφῶς λέει ὅτι τὸ κέγέλασεν, ὅτι «ἐπρεπε νὰ μὴ παραισυρθῇ ἀπὸ τὸν στρατιωτικὸν τοῦ μύστακα καὶ τὰ ἀτέλεια χαρακτηριστικὰ του καὶ νὰ προσέξῃ ἐνὰ μᾶτις του ποὺ ἀπέφευγαν τὸ βλέμμα του».